

INFORMACIE

UP

DEN STAET FACULTEYT ENDE GELEGENTHEYT VAN
DE STEDEN ENDE DORPEN

VAN

HOLLANT ENDE VRIESLANT

OM DAERNAE TE REGULEREN DE NYEUWE SCHILTAELE

GEDAEN IN DEN JAERE MDXIV.

(Uitgegeven van wege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde).

LEIDEN,
TER BOEKDRUKKERIJ VAN A. W. SIJTHOFF.

1866.

INFORMACIE

UPT STUCK DER

VERPONDINGHE.

VOORBERICHT.

Het Handschrift, dat de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde thans gedrukt aan haar leden en aan alle vrienden der geschiedkundige wetenschap aanbiedt, had reeds voor eenige jaren de aandacht getrokken van den Archivaris des Rijks, Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH, en van zijn voorganger, wijlen Dr. R. C. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, en, op hun aanwijzing, van (ook wijlen) de Rijkscommissie voor Statistiek. Deze stelde in het stuk, dat een eerste gedenkstuk der statistiek van Holland mocht heeten, bijzonder belang en besloot tot de uitgave. Reeds had zij van het Handschrift, dat op het Rijksarchief berust, ten gebruike bij den druk een afschrift laten nemen door iemand, die aan het Archief werkzaam en in zulken arbeid ervaren was; reeds was het eerste vel gezet en dus met de uitgaaf een aanvang gemaakt — toen een amendement op de Begrooting van 1862 de Commissie zelve onverwachts deed vervallen. Daarmee verviel natuurlijk ook de voorgenomen uitgaaf ¹⁾). De regeering toonde zich niet genegen om het plan van de Commissie over te nemen. Het Handschrift werd weer op zijn oude plaats in het Archief weggelegd, de copie voorloopig in de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage geborgen. Het scheen dat aan het voornemen der Commissie, zoo als aan zoo veel goede voornemens, geen verder gevolg gegeven zou worden. Maar de leden der ontbonden Commissie verloren het

¹⁾ Zie het *Tweede Verslag van de werkzaamheden* der Commissie, bl. 78 vlg.

doel, dat zij gemist hadden, nog geenszins uit het oog. Wat zij zelf niet rechtstreeks hadden kunnen verrichten, poogden zij nu door middel van anderen uit te werken. In een gewone maandelijksche vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde vestigde een hunner, de heer Mr. s. VISSERING, de aandacht op het belangrijke Handschrift, inzonderheid op hetgeen daarin aangaande den toestand der stad Leiden bij de komst van Keizer KAREL aan de regeering bericht werd. Het viel hem niet moeilijk de vergadering tot zijn gevoelen over te halen en van de wensche-lijkheid eener uitgave te overtuigen. Weldra besloot de Maatschappij, op voorstel van het Bestuur, zich met de taak, door de Commissie van Statistiek aanvaard maar niet volvoerd, te belasten. Aan haar Historische Commissie vertrouwde zij de uitvoering van dit besluit toe; en deze mag thans na verloop van anderhalf jaar het voleindigde werk, uit naam der Maatschappij, in het licht zenden.

Voor wij rekenschap geven van de wijs, waarop wij ons van onze taak hebben gekwetend, eerst iets naders over den inhoud van het Hs., over de *Informatie op 't stuck der Verpondinge* van het jaar 1514, en over de gebeurtenissen die er aanleiding toe gegeven hebben.

De Informatie strekt zich, zoo als bij de inzage zal blijken, over Holland en (West) Friesland uit, met uitzondering van Den Briel en de landen van Voorne en Putten. Dat deze ontbreken kan niemand verwonderen, die weet dat Voorne met den aanleve van dien voorheen een afzonderlijke vrije Heerlijkheid uitmaakte, die onder Hertog ALBRECHT wel aan de Graaflijkheid van Holland gekomen, maar toch voortdurend afzonderlijk beheerd, en in zake van contributie en beden niet onder Holland begrepen is. In 1486 heeft Koning MAXIMILIAAN nog uitdrukkelijk verklaard, dat die van Voorne hem te kennen gegeven en getoond hadden: „dat zy in gheener wijs en behoiren te contribuieren met den anderen steden ende inwonenden ons Lants van Hollandt in de bede, ons in tselve Lant geaccordeert, maar es ons voorz. Lant van Voorne een Heerlicheyt ende Lant op hem selven” ¹⁾. Om die reden mocht dus Voorne met hetgeen er toe behoorde in de verponding van Holland en Westfriesland niet worden begrepen, en bij gevolg werd het ook niet begrepen in de Informatie, die tot vernieuwing der verponding zou leiden.

¹⁾ ALKEMADE, *Beschr. van Den Briel*, II, 102.

Doch hiermeê is de vraag nog niet beantwoord, die zich van zelf opdoet, of niet ter zelfder tijd als in Holland ook over Voorne een afzonderlijke Informatie zal gehouden zijn, en of er ook geen gehouden zal zijn over het zoo nauw met Holland verbonden Zeeland. Voorne en Zeeland en al de Nederlandsche gewesten, die onder de kroon van PHILIPS van Oostenrijk vereenigd waren, hadden even goed als Holland de wisselingen der tijden ondervonden; ook hun steden en dorpen hadden van den krijg en van de onlusten, van brand en misgewas geleden; ook in hun gebied waren velen verarmd en enkelen daarentegen verrijkt. Een nieuwe verdeling van de gemeene lasten, in overeenstemming met het veranderde vermogen om ze te dragen, scheen dus overal, niet alleen in Holland en Friesland, wenschelijk, zoo niet noodzakelijk geworden. Is het dan niet waarschijnlijk, dat overal, en inzonderheid op Voorne en in Zeeland, een soortgelijke Informatie als in Holland op den rijkdom en de faculteit van dorpen en steden gehouden zal zijn? En toch hebben wij van zoo iets geen spoor kunnen ontdekken.

Nog duisterder werd ons de zaak, toen wij kennis kregen aan een vroegere, minder uitvoerige maar overigens gelijksoortige, Informatie over Holland en Friesland, van 1496 ¹⁾, waarvan het oorspronkelijke Handschrift verloren schijnt, en slechts een gelijktijdige copie in het Gemeente-archief van Rotterdam voorhanden is.

Informacie ende Enqueste, begonnen te doen binnen der stede van Hoorn upten 10^{en} dach in Maye (en geëindigd te Delft den 30^{en} Juni) anno 1594 bij ons Hens (l. Huich) Du Mont, tresorier ende een van de gecommitteerden upt stuck van den demeynen ende finantien, Jacob van Almonde, Philips Ruichrock van de Werve, Raden, Lucas van Teylinghe, meester van de Rekencamere, Duist Pieterszoon, secretaris ende Jan Stalpert, als gecommittceert ende geordineert van wegen ons Genadichs Heeren, omme ons te informeren, naevolgende zeeckere instructie ons overgelevert van weghen Heure Ghenade, upt stuck van der reductie ende reformatie van den ouden schiltalen, voortijts getaxeert ende ghestelt over de Landen van Hollandt ende Vrieslandt.

Daarin ontbreken, zoo als te wachten was, weer Voorne en Den Briel, maar bovendien Dordrecht en de geheele streek, die toen ter tijd Zuid Holland heette, en die wij tegenwoordig het Overmaasche plegen te noemen.

¹⁾ Over dit jaartal later.

Waarvan was het ontbreken van dit kwartier toe te schrijven? Was de copie misschien niet volledig? Zij mist de onderteekening van de informatoren, en kan dus ook licht het laatste gedeelte van het oorspronkelijke stuk, en daarin de informatie aangaande Dordrecht en Zuid Holland, missen: ook in het Hs., dat wij uitgeven, komen Dordrecht en Zuid Holland achteraan. Maar de copie was met zorg in een perkamenten omslag van den tijd, waarin zij geschreven is, ingenaaid; het was even mogelijk, dat zij alles bevatte, wat in het oorspronkelijke Hs. had gestaan, en dat de Informatie om ons onbekende redenen zich niet over Zuid Holland had uitgestrekt.

Te vergeefs was ons onderzoek in de Kronieken en Oorkonden naar berichten over beide Informatiën, die ons bij het oplossen van deze vragen konden voorlichten. Een gelukkig toeval hielp ons eindelijk op den goeden weg. Wij vonden dat er op het laatst der vorige eeuw door KLUIT ¹⁾, door VAN DE WALL ²⁾ en anderen een Handschrift was gebruikt, dat volgens zijn titel juist die inlichtingen beloofde te geven, die wij behoefden. De titel luidt:

Een Register van tgeene dat gedaen, gebesoinneert, gesolliciteert, getraceert ende geordonneert is in diversche dachvaerden ende by ordonnancien, sententien, appointementen van ons Genadichen Heere ende Zynre Genaden Raid, wt crachte van Appellatien, Processen ende anders in die saicke van de Verpondinge ofte Vernyeuwinge van den Schiltalen over Hollandt ende Vrieslandt, beginnende van der tijdt dat Mr. Florys Oem van Wijngaerden in die Steede van Dordrecht aengenomen is te wesen Pensionnarys der voorsz. Steede, te weten in de maendt van November int jaer 1513.

Waar was dit Hs. gebleven? In de Bibliotheek onzer Maatschappij, waaraan de nagelaten handschriften van KLUIT onlangs ten geschenke gegeven zijn, bevindt het zich niet; evenmin op de Academische Bibliotheek te Leiden. Na eenige vruchteloze navragen ontdekten wij dat het Gemeente-archief van Dordrecht in het bezit was van een afschrift, uit de nalatenschap van den Heer SCHOUTEN afkomstig ³⁾. Op ons verzoek werd ons dit aanstonds met de meeste bereidwilligheid ten gebuike gegeven. Wij zijn de Gemeente-

¹⁾ Zie *Hist. der Holl. Staatsregering*, IV, bl. 103 en de Acad. dissertatie van (KLUIT's leerling) M. VAN DER POT, vertaald in de *Staatkundige Academie-verhandelingen*, I, bl. 302, 393.

²⁾ *Handvesten van Dordrecht*, bl. 358.

³⁾ *Inventaris van het Archief der Gemeente Dordrecht*, IIe ged. 2^e stuk, bl. 34.

besturen van Dordrecht en Rotterdam, en niet minder den Archivaris des Rijks den meesten dank verschuldigd voor de welwillendheid, waarmee zij ons de belangrijke oorkonden uit hun Archieven voor geruimen tijd hebben toevertrouwd.

Het Handschrift van Dordrecht stelde onze verwachting niet te leur; het overtrof die nog. Al wat tot juiste kennis en waardeering der Informatie noodig was te weten, vonden wij er in uiteengezet. Wel ontbreekt er in de copie, en heeft er denkelijk in het oorspronkelijke, waarnaar zij is afgeschreven, reeds ontbroken, een, naar het ons voorkomt, aanzienlijk gedeelte van den tekst; maar die gaping wordt toevallig vrij wel aangevuld door hetgeen wij van elders, inzonderheid uit de Informatie zelf, die wij uitgegeven, te weten komen. Zoo kort mogelijk willen wij hier de slotsom onzer onderzoekingen en bevindingen aangaande de aanleiding tot het informeren en den aard der Informatie meedeelen. Om ons bestek niet te buiten te gaan laten wij, hoewel ongaarne, veel achterwege, wat tot de verponding van 1515 in geen noodwendig verband staat, maar anders op zich zelf wetenswaardig genoeg is.

De verponding, het is bekend, dagteekent van de vijftiende eeuw, van het tijdvak der Bourgondische Landsheeren. Want eerst onder hen werden telkens van de Staten, als vertegenwoordigers van het gemeene land, aanzienlijke beden en subventiën geëischt, die over de verschillende dorpen en steden moesten worden omgeslagen. Rechtstreeks de ingezetenen te schatten en te belasten matigde zich de Landsregeering niet aan; haar gezag hield grootendeels, en bepaaldelijk ten opzichte der contributie, bij de gemeenten op. Aan deze bleef het voorbehouden haar onderzaten naar ieders vermogen aan te slaan, en zoo het aandeel in de bede te verzamelen, waarop zij gesteld was. De vorst had dus alleen naar het gemeene vermogen van steden en dorpen te onderzoeken, ten einde volgens een billijken maatstaf de regeeringskosten over allen om te slaan.

Met dit doel had men van ouds, toen de rijkdom nog voornamelijk in grondeigendom bestond, de morgens lands geteld, die tot de bijzondere dorpen behoorden: men sprak van de *morgentalen*, het tal morgens, waarvoor de gemeenten stonden aangeschreven. Voor dijk- en sluisgeld en diergelijke lasten werd meestal naar dien maatstaf geschat, en soms hadden ook de landsheeren, met toestemming der Staten, voor buitengewone regeeringskosten een of meer stuivers op het morgen geheven. Doch naarmate nevens den landbouw nijverheid en handel opkwamen, en nevens den

grondeigendom andere kapitalen zich vormden, werd het heffen der contributie alleen naar de morgentalen meer en meer onbillijk en ondoelmatig tevens. Het ghecele vermogen, alle takken van bedrijf en inkomen moesten in rekening worden genomen. Men begon toen het belastbaar vermogen van steden en dorpen naar het getal van schilden (de meest gebruikelijke grove muntspecie) dat het bedragen mocht, te schatten; men stelde de plaatsen op *schiltalen* en sloeg naar deze de contributie over haar om. En toen later het schild ophield de gewone rekenmunt te wezen, en het pond in zijn plaats kwam, werd de benaming schildtale, door schotpond en ponding en *verponding* verdrongen, zonder dat in de zaak zelve verandering werd gebracht. Beide termen werden met elkander verwisseld. Onze „Informatie opt stuck der Verpondinge” wordt gezegd te dienen „tot vernyeuwinge der Schiltalen.”

Het is duidelijk, dat de regeering bij het vaststellen van zulk een verponding uitging van de onderstelling, dat, indien de vertegenwoordigers van het gemeene land een bede hadden toegestaan, iedere plaats, groot of klein, verplicht was haar aandeel daarin, overeenkomstig den aangenomen maatstaf der schildtalen, op te brengen. Als corollarium dezer stelling beweerde zij verder, dat in de vergadering der Staten van het land de minderheid de meerderheid volgen moest, of door deze overstemd en, gelijk de phrase luidde, vervangen mocht worden. In den tijd, waartoe onze Informatie behoort, werd in een proces tegen Dordrecht, waarvan wij spoedig meer zullen hooren, door den procureur van het Hof van Holland de theorie der Landsregeering aldus geformuleerd: „Nae rechten soo behoort tminstendeel tmeestendeel te volgen in saicke den gemeenen lande aangaende, die deuchdelijcken, eerlijcken ende gewoenlijcken zijn; als is, te believe den Prince in zijn blijden incompst ende notelijcken affairen.”

Maar de groote steden, die nevens de Ridderschap de Staten vertegenwoordigden, betwistten de juistheid dezer staatsrechtelijke leer ten sterkste. Zij hadden zich een stelsel gevormd, dat met de leer der regeering in onverzoenlijken strijd was. Ik wil het meedeelen in de (eenigszins bekorte) woorden van Mr. FLORYS OEM VAN WIJNGAERDEN, den steller van het boven vermelde Register, die tegen den procureur van het Hof van Holland voor de vermeende rechten der stad Dordrecht opkwam: „Onder alle loffelijcke costumen ende Usancien van Hollandt” (zegt hij) „is van den alder principaelsten, dat ons Genadich Heere sijnen staet onderhoudt op sijn eygen demeynen, ende sijnen ondersaeten nyet en bedwinge yet meer uyt te reicken ofte betailen dan sijn oude gewoenlijcke demeynen.”

„Dat hy verder, als zijne Genaden eenige nyeuwe lasten overkommen van oirlogen ofte anders, gewoonlijk is gracelijcken te begeeren eene bedesulcx als sijne Gen. nae gelegenheit van der saicke goed dunckt.”

„Dat nyemandt verobligeert oft verbonden en word in dese bede te consenteren oft contribuieren meer dan hem goed dunckt, maar een yegelijk volstaet met alsulcke consent van alsulcken porcie als een yegelijk goed dunct.”

In dit stelsel heeft de verponding, althans voor de groote, stemhebbende steden, geen waarde. Als Dordrecht, om een voorbeeld te noemen, in de schildtalen op $\frac{1}{18}$ van het geheel gezet is, doch bij het consenteeren der bede bedingen kan dat het slechts $\frac{1}{36}$ zal betalen, dan is de quotisatie, wat die stad betreft, krachteloos. En wat Dordrecht vrij staat, mogen ook de vijf andere groote steden doen. Daar nu de zes te zamen nagenoeg de helft in alle beden moeten dragen, heeft een omslag, waaraan zij niet gehouden zijn, zoo goed als niets te beduiden. Niets verhindert haar van de contributie een grooter gedeelte, dan bij de verponding bepaald was, op de schouders der kleine steden en der dorpen af te schuiven.

Vraagt men welk stelsel, dat der regeering of dat der groote steden, historisch juist was, dan moeten wij antwoorden, dat geen van beide door de oude costumen en usanciën ten volle gerechtvaardigd werd. Dat geen onderdaan verplicht was, boven 's vorsten domeinen en heerlijke rechten, meer te betalen dan hij door zijn wettige vertegenwoordigers had bewilligd, was van ouden herkomen. Maar daarmee was de quaestie van het vervangen van het minste deel door het meerderdeel nog niet uitgemaakt. Zij was en bleef betwistbaar: er voor zoowel als er tegen lieten zich antecedenten aanhalen. Doch afgezien van vroeger gebruik, scheen de billijkheid mee te brengen, dat, als eens door de groote meerderheid een bede was toegestaan, alle steden en dorpen daarin naar haar vermogen, zoo als dat bij de verponding was geschat, en niet enkele bevoorrechte steden naar haar eigen goeddunken, bijdragen zouden.

Het was vooral de stad Dordrecht, die aan het oude gebruik vasthield, en van geen nieuw recht, in overeenstemming met de veranderde tijden, hooren wilde. Zij, de stad der oude, toen reeds eenigermate verouderde en onrechtmatige privilegiën, van het Stapelrecht en van het Maasrecht, moest wel uit den aard der zaak afkeerig wezen van alle nieuwigheden, die de rechten der onderzaten in verband met de nieuwe toestanden zouden wijzigen. Zij werd dan ook in het ijveren voor haar vermeend recht van vrij consent minder gedreven door de begeerte om weinig te betalen, dan door de vrees van met de overige groote steden op ééne hjn geplaatst te worden.

Gedurende de vijftiende eeuw was het steeds haar toeleg geweest, eerst geheel Zuid Holland, veertig welvarende dorpen ongeveer benevens de stad Geertruidenberg, aan haar hoogheid onderdanig te maken, en verder aan het hoofd van dit kwartier tegenover Noord Holland en de overige steden een onafhankelijke stelling in te nemen. Zij durfde met ronde woorden verklaren, „dat in Holland principaelijk waeren twee leden ende quartieren, te weeten t'quartier van Zuid Holland, die begrijpt de voors. stad van Dordrecht ende omtrent 38 of 40 dorpen mitter stede van St. Geertruydenberghe, ende het quartier van Noord Holland, die comprehendeert die reste van den steeden ende dorpen van den voors. Lande.” Verder „dat de voors. stad van Dordrecht ende het quartier van Zuid Holland distinct ende verscheyden was van Noord Holland, van name, condicie ende qualiteyt.” Eindelijk „dat de voorz. stad van Dordrecht ende quartiere van Zuid Holland nyet contribuabel en waeren noch yet gemeens hadden mit die van Noord Holland” ¹⁾. In overeenstemming met dit beweren dwong de stad haar onderhoorige dorpen hun turf en hun koorn op haar markt te brengen, hun bier van haar brouwerijen te koopen, meê te werken en meê te betalen aan het onderhouden, uitdiepen en versterken van haar haven. Zij hief op de dorpen te haren behoefte accijns van het bier. Twee derden van haar aandeel in de gemeene lands lasten sloeg zij op de dorpen naar goëdduncken om. En zij verbood de dorpen rechtstreeks bij te dragen in de beden, die wel door de Staten, maar zonder haar toestemming, waren bewilligd. Niet ten onrechte vat de sententie van ISABELLA van Bourgondië, in 1444 tegen de stad bij contumacie geveld, al haar vergrijpen in deze ééne zinsnede samen: zij gedraagt zich „als ware zy selve Heer in Zuid Holland.”

De vorsten verzetten zich tegen zooveel willekeur en aanmatiging, wanneer zij konden, wanneer zij machtig en voorspoedig waren. Maar in onrustige tijden, bij oorlog of binnenlandsche beroerten, zagen zij veel door de vingers, en gaven zij zelfs veel toe om zich de toegenegenheid en de hulp der rijke stad te verzekeren. Natuurlijk werd iedere concessie, onder zulke omstandigheden afgeperst, een antecedent, een privilegie, waarop de stad zich later met schijn van recht beriep.

In 1462 werd er in de Bourgondische Nederlanden een nieuwe orde op de finantiën gesteld, — er werd bepaald in welke verhouding voortaan de

¹⁾ Zie de Sententie van den Grooten Raad, uit het Register van VAN WYNGAERDEN, overgenomen door VAN DE WALL, *Handv. v. Dordrecht*, 841 en vlg.

verschillende gewesten de vereischte gelden zouden contribueeren ¹⁾, en, wat Holland in het bijzonder betreft, een nieuwe omslag over alle steden en dorpen vastgesteld, waarin Dordrecht met Zuid Holland op $\frac{1}{9}$ der totale som werd aangeslagen ²⁾. In de tienjarige bedede, ter zelfder tijd geconsenteerd, moest dienovereenkomstig de stad met de dorpen 6000 ponden van 30 grooten betalen. Doch zij betaalde niets. Zij was tevreden dat zij met Zuid Holland op ééne quote was gesteld; maar de quote was haar te hoog naar den zin. Onder allerlei voorwendsels wist zij zes jaren lang de betaling te ontduiken.

In 1468 werd KAREL DE STOUTE gehuldigd. Hij was geen vorst, dien men kon onthouden wat hem toekwam. Hij was echter de stad niet ongenegen, en bewilligde in een schikking met haar, waarbij de quote van 6000 op 5000 ponden verlaagd, de achterstallige schuld van zes jaren, ten bedrage van 36000 ponden, gecapitaliseerd en als een losrente van 1000 ponden 'sjaars op de stad gevestigd werd. Zij had dus voortaan even als voorheen 6000 ponden 'sjaars te betalen, maar was daarentegen van haar schuld bevrijd; en zij bedong zich tevens twee zeer aanmerkelijke voorrechten. Wat zij tot nog toe slechts feitelijk had aangematigd, werd haar nu uitdrukkelijk vergund, om namelijk van het bier, in Zuid Holland gedronken, en van de turf, daar gedolven, accijns te heffen. Zij werd verder van alle beden en subventiën, boven de bedongen 6000 ponden, voor altijd vrij gesteld. Met die som, waarvan zij $\frac{2}{3}$ op de dorpen zette, zou zij in het vervolg van alle contributiën vrij zijn.

Zoo bleef het gedurende de regeering van Hertog KAREL. Na zijn dood en de vernietiging van zijn macht op het slagveld van Nancy, moest de dochter die hem opvolgde, MARIA, zoo als bekend is, aan haar oproerige onderdanen een aantal gewichtige voorrechten toestaan, in het zoogenaamde Groot Privilegie vervat. Daaronder was er een, waarbij aan Dordrecht de jaarlijksche schuld van 6000 ponden werd kwijtgescholden. De stad beweerde, dat daarbij de schuldvordering vernietigd, maar het in de plaats verleende voorrecht in stand gehouden was; dat zij van nu af noch jaarlijksche contributie, noch aandeel in eenige bedede te betalen had, en dat zij desniettemin in Zuid Holland accijns mocht blijven heffen.

Kort daarop, in 1481, barstte de oorlog met Utrecht los, de eerste van

¹⁾ Zie het *Register* van A. VAN DER GOES, 28 Febr. 1552.

²⁾ Zie het handvest bij VAN DE WALL, bl. 843.

een reeks van oorlogen en oproeren, die het heffen van ongehoorde geldsommen vereischten. Dordrecht bleef volhouden dat het volstrekt onverplicht was het allerminste daartoe bij te dragen, maar het liet zich bewegen om „altijd zonder prejuditie van haerlyder privilegiën ende rechten,” te zamen met het kwartier van Zuid Holland $\frac{1}{12}$ in hetgeen Holland en Friesland zouden opbrengen, te contribueeren. De overige steden „die hemlyden niet steecken en dorsten in geschille ofte proces jegens de steede van Dordrecht,” namen met dit aanbod genoegen, en in de oorlogen van Utrecht, Rotterdam en Montfoort betaalden Dordrecht en Zuid Holland $\frac{1}{12}$ der beden, en niet meer. Met dit antecedent nog niet te vreden, verwierf zich de stad, te midden van den nood des lands, in 1487, een handvest van Maximiliaan, waarvan de hoofdbepaling luidde, dat Dordrecht en Zuid Holland samen „van nu voirtaen ende eeuwelick geduerende nyet hoogher ofte meer contribueren en sullen in alle beden ende subventiën ende in alle andere omeslagen ende ongelden, hoedanich die zijn ofte genoemt zullen mogen wesen, dan een gerechte twaelffde deel” ¹⁾:

Zoo had de stad het doel, waarnaar zij zoo lang had gestreefd, eindelijk bereikt. Met Zuid Holland vormde zij een onafscheidelijk geheel. Zij betaalde een geringe quote, en zij had voor goed den weg afgesneden om die quote te verhoogen. Andere steden, die in welvaren toenamen, moesten gedurig meer betalen. Zij kon te allen tijde, hoe rijk zij ook geworden mocht zijn, volstaan met het bijdragen van $\frac{1}{12}$ of liever van $\frac{1}{36}$; immers $\frac{2}{3}$ der quote stelde zij op rekening van het onderhoorige kwartier. — Voorzeker zulk een voorrecht zou haar de landsheer nooit hebben geschonken, nooit zouden het de overige steden hebben aangezien, indien niet de drang van het oogenblik tot toegeven had genoodzaakt.

× Nauwlijks was dan ook een rustiger tijd aangebroken, of de steden van Noord Holland begonnen Dordrecht het nieuw gewonnen voordeel te betwisten. Toen in 1494 PHILIPS DE SCHOONE, meerderjarig geworden, de regeering aanvaardde, vond hij reeds tusschen beide partijen hevige geschillen gerezen; hij trachtte ze in der minne te schikken, maar verklaarde tevens, dat, zoo hem dit niet gelukte, de twistenden „in justitie gestelt zouden worden, om, hemlyden gehoord, bij sijne Con. Maj^t. ende sijnre Con. Maj^{ts}. Groten Raide up die voorz. geschillen een onvertoge verclaeringe van rechte te doen, alst van rechtswegen behoiren zoude.” Deze belofte was blijkbaar in het voordeel van Dordrecht. De Grootte Raad zou niet naar

¹⁾ VAN DE WALL, *Handv. v. Dordrecht*, 720.

redenen van billijkheid maar overeenkomstig de bestaande rechten en handvesten uitspraak doen, en Dordrecht had gezorgd dat het de letter voor zich had. Nog andere bewijzen van 's vorsten gunst verwierf het ter zelfder tijd. Verschillende privilegiën der stad werden uitdrukkelijk bevestigd, en onder andere het gewichtige handvest, waarbij Dordrecht met Zuid Holland voor altijd als een onafscheidelijk geheel erkend was.

Desniettemin hielden de overige steden vol. Wetende dat de weg van justitie niet tot hun doel leiden zou, zochten zij het langs andere paden te bereiken. Bij het toestaan der eerste bede aan Philips, in 1495 te Brussel, dwongen zij den vorst de belofte af: „dat hy nyet heffen nóch en doen heffen zoude yet van de voirsz. bede ter tijt toe dat nae informatie, gehouden op de depauperacie ende diminucie van den steeden ende quartieren van den lande, sich by nieuwe omslach ende settinghe geordonneert zoude hebben, voor wat deel ende porcie elck van den steeden ende quartieren gehouden souden wesen te contribuieren zoo in de bede als in de andere lasten ende schulden van den lande.” De bedoeling was blijkbaar het privilege van Dordrecht op deze wijs krachteloos te maken, en door het instellen eener enquête tot een nieuwe quotisatie te geraken, waarin Dordrecht en Zuid Holland, evenzeer als de rest van het land, overeenkomstig hun rijkdom en vermogen, en dus veel hooger dan op $\frac{1}{12}$ gesteld zouden worden.

Ziedaar de aanbëiding tot de Informatie van 1496, waarvan wij vroeger gewag maakten, ontvouwd. En ziedaar tevens het antwoord gegeven op onze vraag, of de informatie zich ook niet over andere gewesten, over Voorne en Zeeland, zou hebben uitgestrekt. Immers, de Informatie, die wij nu weten dat bepaaldelijk tegen Dordrecht gericht was, bleef uit den aard der zaak tot Holland en Friesland beperkt ¹⁾.

Wij hebben reeds doen opmerken, dat in de Rotterdamsche copie van het weggeraakte register dezer Informatie noch Dordrecht, noch Zuid Holland voorkomen. Wij begrijpen thans waarom. De stad, voorziende dat de informatoren zich ook bij haar zouden aanmelden, had een mandement van den Grooten Raad weten te krijgen, waarbij den commissarissen ter informatie en de Noord Hollandsche steden gelast werd, de stad van Dordrecht haar „ouden gewoonten ende contributiën te laten genyeten ende

¹⁾ De vernieuwing van het *Transport* van Vlaanderen in 1515—17, waarover men zie HENNE, *Hist. de Charles V*, II. p. 126, hangt met de verponding van Holland niet samen, ofschoon zij van denzelfden aard is.

gebruycken; ende, indien zy haer yet eysschen willen, dat zy dat doen by wegen van justitie, naer uytwijzen der voirsz. appointemente" van PHILIPS DE SCHOONE bij zijn inhuldiging. De commissarissen eerbiedigden dit bevel van den Grooten Raad, en lieten de bevoorrechte stad en het haar toegevoegde kwartier ongemoeid en onbezocht.

Het is hier de plaats om op een vreemde en ons tot nog toe onverklaarbare tegenstrijdigheid te wijzen. Dat de informatie werkelijk in 1496 gehouden is, staat vast. Wij zagen het, zij is toegezegd bij het consentee-ren der eerste bede aan PHILIPS DE SCHOONE in het najaar van 1495. De commissie der informatoren was, volgens VAN WIJNGAERDEN, die ze afschreef, gedagteekend „den XX^{en} dach van Decemb. int jaer ons Heeren duysent vierhondert vijff ende tnegentigh.” Het mandement van den Grooten Raad tegen het informee-ren te Dordrecht is van den 15^{en} December van hetzelfde jaar; het is beteekend aan HUYGE DU MONT tesorier en de overige commissarissen op den „9^{en} Maert 1495 sec. cursum curie,” dus 1496 volgens onze rekening. Dit alles laat geen twijfel over. En toch staat op den titel van het Rotterdamsche afschrift „anno XIII^{ie} vier ende tnegentich.” Men zou hiër aan een schrijffout voor „sess ende tnegentich” denken. Maar dat gaat niet aan; want in de Informatie van 1514 wordt op een aantal plaatsen, o. a. bl. 10, 15, 218, 233, 494 onzer uitgaaf, uitdrukkelijk „de leste verpondinge van 94” vermeldt. Die uitdrukking is zoo duidelijk mogelijk. Wij kunnen om de tegenstrijdigheid op te lossen niet eens twee informatiën, eene in 94 en een andere in 96, aannemen: de laatste verponding, wordt gezegd, geschiedde in 1494; die van 96 wordt dus volstrekt ontkend. Wij laten het aan scherpzinniger navorschers over een waarschijnlijke verklaring van dit raadsel te bedenken. Wij voor ons wagen zelfs geen gissing, maar houden ons eenvoudig aan het jaartal, dat door den samenhang der gebeurtenissen gevorderd schijnt te worden.

Het mandement van den Grooten Raad liet aan de Noord Hollandsche steden geen anderen weg dan dien van rechten open. Zoo kwam het tus-schen haar en Dordrecht tot een proces. Wie de langwijligheid der toenmalige procedure kent, zal zich niet verwonderen dat het van jaar tot jaar voortsleepte. Intusschen diende er toch voor de heffing der toegestane bedden gezorgd, en de quote van Dordrecht en Zuid Holland daarin vastgesteld. Het Hof van Holland gaf met dit doel den 14^{en} Maart 14^{96/97} een appointement, waarbij Dordrecht vermaand werd om „by provisie, hangende de principaele

saicke ende sonder prejudicie van enich recht," in de beden een negende deel te contribueeren. Dit appoinctement werd natuurlijk door Dordrecht, als in strijd met zijn verlangen en met zijn verkregen recht, gewraakt, en, wat vreemder schijnt, ook door de tegenpartij niet aangenomen; beide appelleerden er van. Toen kwam de Grootte Raad zelf tusschen beide en verordende, bij een interlocutoire sententie van 17 Juli 1497, dat, zoolang in het principale geding nog niet uitgewezen zou zijn, Dordrecht betalen zou $\frac{1}{12}$, de overige steden samen $\frac{2}{9}$, ieder dus zoo veel als hij beweerde verschuldigd te wezen, en dat het verschil tusschen $\frac{1}{12}$ en $\frac{1}{9}$, waarover eigenlijk getwist werd, voorloopig niet omgeslagen zou worden, en dus door den vorst zou worden gemist, totdat bij het definitieve vonnis uitgemaakt zou wezen, wie van beide partijen, Dordrecht of Noord Holland, dit surplus moest bijpassen.

Op deze wijs hadden van nu af de omslagen plaats, totdat eindelijk, den 10^{den} April 15¹³/₁₄, het definitieve vonnis door den Grooten Raad werd uitgesproken. De Noord Hollandsche steden werden daarbij „in haer proces niet gefundeert noch ontfangbaer" verklaard. Dordrecht triumpheerde alzoo. Maar reeds naakte van een anderen kant het gevaar op nieuw, dat het zoo juist ontkomen was.

Op de dagvaard der Staten van Holland en Friesland, weinige maanden voor het uitspreken van dit vonnis, in November 1513, te Haarlem gehouden, was door de steden weer ernstig over de noodzakelijkheid eener nieuwe verponding gesproken, dewijl die van 1496 door de sedert voorgevallen veranderingen in de welvaart en het vermogen van sommige streken met den staat van zaken niet langer overeenkwam. Dordrecht had zich hier tegen verklaard, maar tevens gezegd, dat het, steunende op zijn recht om in alle contributiën met een gerecht twaalfde te volstaan, eigenlijk bij de zaak der verponding niet betrokken was. De overige steden daarentegen beweerden, dat ten opzichte der contributie allen gelijk stonden, en dat het uit de voorgestelde informatie zou blijken, dat Dordrecht en Zuid Holland, naar den staat van hun vermogen, veel meer dan $\frac{1}{12}$ moesten bijdragen. Hieruit bleek haar bedoeling genoegzaam. En de regeering was niet ongenegen daartoe mee te werken ¹⁾. Twee maanden na het wijzen van het vonnis, waarbij het voorrecht van Dordrecht gehandhaafd werd, teekende de

¹⁾ De Noord Hollandsche steden hielden ook niet op van het vorderen eener nieuwe verponding. In Augustus, toen de commissie reeds gegeven was, herhaalden zij op de dagvaard der Staten nog eens hun verzoek. Zie het rapport aan de gouvernante MARGARETHA, bij VAN DEN BERGH, *Ge-denkstukken*, III, bl. 106.

landvoogdes MARGARETHA de commissie tot een nieuwe enquête. Zij staat aan het hoofd onzer uitgave afgedrukt.

Zoo kwam Dordrecht weer juist in hetzelfde geval als twintig jaren te voren. Het had handvesten en privilegiën en vonnissen, waarop het zich beroepen kon, maar desniettemin was door de wettige overheid bevel gegeven tot een informatie naar het vermogen van alle steden van Holland, die de strekking had om bepaaldelijk zijn quote, in strijd met de privilegiën, te verhoogen. Uit het door ons uitgegeven Handschrift blijkt, dat ook ditmaal de enquête in het Noorden begon, en eerst langzaam Dordrecht naderde. Wat de stad gedaan heeft om er zich aan te onttrekken, staat slechts gebrekkig in de memoriën van VAN WIJNGAERDEN, die wij tot nu toe voornamelijk gevolgd zijn, beschreven; en in het afschrift, dat ons ten dienst staat, ontbreekt, gelijk wij reeds opmerkten, een aanzienlijk gedeelte. Doch uit de Informatie zelve, bl. 493 en vlg., kunnen wij de toedracht der zaak en de vruchteloosheid van het verzet der stad genoegzaam leeren kennen. Het einde was dat thans voor de eerste maal ook te Dordrecht en in Zuid Holland de Informatie plaats had.

Wij hebben hiermee de geschiedenis van den twist der Noord Hollandsche steden met Dordrecht zoo ver vervolgd, als tot inleiding voor onze Informatie vereischt wordt. Wij willen ten overvloede den afloop van het geschil, die toch in nauw verband tot ons onderwerp staat, nog kortelijk hier bij voegen.

De vraag of Dordrecht nu naar zijn rijkdom en faculteit, zooals die bij de Informatie gebleken waren, in de nieuwe verponding aangeslagen, dan wel op zijn oude quote, krachtens zijn verkregen recht, gehouden zou worden, was, gelijk in onze uitgaaf, bl. 496, te zien is, nog vooreerst in het midden gelaten. Maar weldra werd zij door de regeering tegen de stad Dordrecht beslist. Bij het vaststellen der nieuwe verponding, in Juli 1515, werden vooreerst de dorpen van Zuid Holland van de stad losgemaakt en ieder op zijn eigen quote gesteld, en verder Dordrecht afzonderlijk tot ongeveer het dubbel van wat het voorheen betaald had, aangeslagen. Te gelijker tijd, bij ordonnantie van 14 Juli 1515, werd het heffen van accijns van het bier, dat in Zuid Holland gedronken werd, ten behoeve der stad, en de eisch dat het koorn, in het kwartier geteeld, in de stad ter markt gebracht werd, een „ongeregeltheit” genoemd, die bij de Informatie aan den dag was gekomen, en die in het vervolg niet meer zou mogen plaats hebben. Van nu voortaan zouden de dorpen „vrij ende ongebonden wesen van den excijs, restrictie ende servitude voorsz., ende huer bier mogen haelen ende

huer coeren ter marckt voeren daer hem goedt dunckt ende best gelegen sal wesen." Als grond van deze verordening werd opgegeven „dat die dorpen van den voorsz. quartiere in de nyeuwe verpondinge up hem selven getaxeert ende gestelt," en derhalve geenszins verplicht zijn om Dordrecht in het bestrijken zijner bijzondere uitgaven te helpen ¹⁾.

De steden van Noord Holland hadden dus het pleit, dat zij in rechten verloren hadden, bij de landsregeering gewonnen. Dordrecht had het proces te vergeefs gewonnen, daar het bij ordonnantie van den vorst toch van zijn voorrecht verstoken werd. Vooral Delft zegepraalde, want voor zijn brouwerijen, verreweg zijn voornaamste nering, kreeg het thans over geheel Zuid Holland een zeer gewenscht débouché. Het durfde zich openlijk beroemen, „dat men die van Dordrecht wel uytrechten zoude ende hunluymen benemen alles dat zij hadden." Maar zoover was het met Dordrecht nog niet gekomen. De stad had deugdelijke privilegiën en handvesten; zij had het oude gebruik, het positieve recht in haar voordeel. Zij was vast besloten bij den Grooten Raad bescherming te zoeken, des noods tegen den vorst zelve. Zij bezat in haar pensionaris een man, die misschien beter dan iemand anders berekend was om het in rechten zelfs van de regeering te winnen.

Die man was Mr. FLORIS OEM VAN WIJNGAERDEN, dezelfde, wiens breede memoriën over deze geschillen wij herhaaldelijk hebben vermeld.

Hij had reeds een lange en schitterende carrière achter zich, toen hij zich in dienst der stad Dordrecht begaf. Uit een oud en aanzienlijk Dortsch geslacht gesproten, en zelfs aan het huis VAN EGMONT verwant, bovendien als uitstekend jurist bekend, was hij omstreeks 1495 als Raad Ordinaris in het Hof van Holland aangesteld. In deze en in andere betrekkingen had hij de regeering voortreffelijk gediend, met zooveel ijver, en, naar het schijnt, met zooveel onbuigzaamheid tevens, dat hij zich een tal van machtige vijanden inzonderheid onder de regenten der groote steden gemaakt had. Na jaren lang met den haat van dezen geworsteld te hebben, moest hij eindelijk onderdoen; hij werd van zijn betrekking in het Hof in 1510 verlaten. Evenwel, ten bewijze dat de regeering zijn bekwaamheid op prijs stelde en hem met tegenzin ontslagen had, werd hij sedert nog in verschillende aangelegenheden als raadsman of commissaris gebruikt. Maar hij bemerkte spoedig, dat hij wel gebruikt werd, doch in zijn post niet licht hersteld, voor zijn moeite zelfs niet eens beloond zou worden. Dit verdroot hem, en hij besloot elders een positie en een inkomen te zoeken. In November 1513

¹⁾ VAN DE WALL, *Handv. v. Dordrecht*, 863.

liet hij zich door de stad zijner vaderen, die toen juist met de informatie en de nieuwe verponding bedreigd werd, tot pensionaris aannemen. De stad had reeds twee andere pensionarissen, en nam hem dus blijkbaar alleen in dienst om haar rechten bij de nakende gevaren te handhaven. Het moet hem, den gevallen staatsman, een begeerlijke taak zijn geweest, de Noord Hollandsche steden, die hem ten val hadden gebracht, en het Hof, dat hem had opgeofferd, te dwarsboomen. Hij behoorde bovendien, ook in het kerkelijke, tot de behoudende partij; te recht of ten onrechte wordt hem kwaadwilligheid jegens de weldra opkomende kerkhervorming te laste gelegd.

In hoeverre Dordrecht het gunstige vonnis van den Grooten Raad van 10 April 15¹³/₁₄ aan den invloed van haar nieuwen dienaar te danken heeft gehad, moeten wij in het midden laten. Maar dat het hem niet gelukte de Informatie over Zuid Holland te stuiten, noch te verhinderen dat de commissarissen ook naar het vermogen en de faculteit van Dordrecht onderzoek instelden, hebben wij reeds opgemerkt. Hij moest aanzien dat de stad bij de nieuwe verponding van haar kwartier gescheiden en op een hooge quote gesteld werd. Al wat hij doen kon was voor zijn cliënte een voordeelig terrein kiezen, van waar zij den strijd voor haar voorrechten met goede kans beginnen kon.

Een maand ongeveer na het benoemen der commissie van informatie, in Juli 1514, was er een nieuwe bede van Holland en Friesland gevraagd, en door de Ridderschap en vijf der zes groote steden toegestaan, ten bedrage van 100.000 \mathcal{L} van 40 gr. Alleen Dordrecht had daarin niet willen toestemmen. Waarschijnlijk door het beleid van zijn pensionaris, bewilligde het voor zich en voor het kwartier van Zuid Holland in niet meer dan een gerecht twaalfde van een subventie van slechts 60.000 \mathcal{L} , en nog wel onder voorwaarde van de gebruikelijke gratie van 1000 \mathcal{L} op zijn aandeel te zullen genieten. De regeering had het consent van de meerderheid der Staten aangenomen, en het vertrouwen te kennen gegeven, dat Dordrecht zich voegen zou naar het besluit der overgrootte meerderheid. De stad had echter niet toegegeven.

Eer tot het innen dezer bede werd overgegaan was de informatie afge-loopen en de nieuwe verponding verordend. Volgens deze zou al aanstonds de omslag der bede geschieden. Geertruidenberg en de dorpen van Zuid Holland werden elk afzonderlijk geschat, samen ongeveer ten bedrage van $\frac{1}{18}$ van het geheel, dus even hoog als voorheen, toen zij $\frac{2}{3}$ van het $\frac{1}{12}$, dat zij met Dordrecht oprachten, te betalen hadden ($\frac{2}{3}$ van $\frac{1}{12} = \frac{2}{36} = \frac{1}{18}$). Dordrecht alleen werd ook op $\frac{1}{18}$ gesteld, dus op het dubbel van vroeger,

toen het $\frac{1}{3}$ van $\frac{1}{12}$ ($= \frac{1}{36}$) contribueerde. De meeste dorpen waren, natuurlijk genoeg, met den nieuwen omslag tevreden; zij betaalden niet meer dan zij gewoon waren, en zij werden tevens bevrijd van den accijns op het bier en van de afhankelijkheid, waarin de stad haar gehouden had. Zij betaalden hun aanslag gereedelijk, zoodra de rentmeester hen maande. Ook de stad werd aangemaand, en toen zij niet betaalde, met executie, met gijzeling van haar aanzienlijkste regenten bedreigd. Zij beweerde daartegen, dat zij rechtens niet schuldig was, en niet buiten rechten gedwongen kon worden te betalen, wat men niet eerst bewezen had met recht van haar te vorderen.

Immers zij had in de bede niet geconsenteerd, en zij kon niet door de rest der Staten overstemd, niet door de meerderheid vervangen worden. Zij had slechts te betalen wat zij bewilligd had: met Zuid Holland samen $\frac{1}{12}$ van 60.000 £, dus 5000 £, en na korting der bedongen gratie slechts 4000 £; bij gevolg voor de eerste halfjarige termijn, die vervallen was, 2000 £. Nu had de rentmeester reeds meer dan die som van de dorpen van Zuid Holland geïnd; derhalve waren de stad en het kwartier, die volgens de privilegiën een onafscheidelijk geheel vormden, geen penning meer schuldig. Wat van de dorpen te veel was afgevorderd zou hun door de stad naar behooren vergoed worden.

Wie ziet niet dat dit terrein voor den strijd uitnemend gekozen was; dat de man, die het gekozen had, een geslepen staatsman moet geweest zijn. Zijn beleid gedurende den geheelen diplomatieken veldtocht getuigt evenzeer van zijn groote bekwaamheid.

De stad betrok den rentmeester, die met executie dreigde, en den procureur van het Hof, die hem steunde, in rechten, en beriep zich van het Hof op den Grooten Raad. Zij belette tevens met geweld het invoeren van Delftsche en andere vreemde bieren in Zuid Holland, als strijdig met de haar verleende privilegiën, en wierp ook deze zaak in proces. Toen het Hof desniettemin, hangende de procedure, den rentmeester toeliet de wederspannige regenten te gijzelen, dat is te gelasten, dat zij ergens, in een herberg in den Haag, hun intrek nemen en daar op hun eigen kosten verblijven zouden totdat de stad zich zou hebben gevoegd, gehoorzaamden de veroordeelden eenvoudig niet aan dit bevel, lieten zich veeleer in een boete beslaan — van welk vonnis zij alweer op den Grooten Raad appelleerden. Zij zorgden op deze wijs, dat in iedere aangelegenheid de onpartijdige Grooten Raad van Mechelen betrokken werd, en dat het hun ongunstige Hof van Holland niet kon voortvaren.

De stadhouder van Holland achtte zich evenzeer als het Hof, aan welks hoofd hij stond, door den tegenstand van Dordrecht gekrenkt. Hij weet dien, niet zonder reden, inzonderheid aan Mr. FLORIS VAN WIJNGAERDEN. Hij beklaagde zich over den hoogen en beleedigenden toon, dien deze voerde, over de minachting waarmede hij de regeering van Holland bejegende. Op zijn klachten werd de pensionaris van Dordrecht naar Brussel opontboden, en toen hij, eerst na een herhaalde oproeping, daar verscheen, door den kanselier onder handen genomen. Maar te vergeefs. Op hetgeen hem persoonlijk betrof wist hij zich te verdedigen, en wat de stad in het algemeen aanging, nam de regeering der stad op haar rekening. Iedere poging om Dordrecht gedwee te maken mislukte. De processen gingen traag hun gang. Dat tusschen Dordrecht en Delft over den invoer van bier in Zuid Holland werd een poos op hoog bevel geschorst, bewijs genoeg dat men in den Haag en te Brussel van het vonnis van den Grooten Raad geen goede verwachting koesterde.

Daar kwam ten langen laatste uit de verte de zware, beslissende slag. Uit Spanje, waarheen hij vertrokken was, gelastte Koning KAREL, bij brieven van 6 December 1518, de regeering van Dordrecht haar pensionaris, Mr. FLORIS OEM VAN WIJNGAERDEN, „die de keuren der stede als oock de beschreven rechten verkeerdelyck uytleyt ende vele andere onredelycke saicken voorstelt,” en op wiens drijven „onder schijn van privilegiën ende keuren der stede, vele saicken onlangs gedaen ende uytgevoert zijn tegen Recht ende Onse Authoriteyt, tot schade van onse ondersaten, geburen van Dordrecht, als oock van de voorsz. stede selfs,” terstond af te zetten en uit de stad te verwijderen ¹⁾. Dit bevel kon niet in den wind worden geslagen. Mr. FLORIS vertrok. En den 18^{en} Mei 1519 werd nu, niettegenstaande protest, de nieuwe omslag ook te Dordrecht afgekondigd. Of de stad daarop, insgelijks onder voorbehoud van haar recht, haar quote betaald heeft, weten wij niet te zeggen.

X Was de zaak nu eindelijk afgedaan? Geenszins. Er waren nog rechters te Mechelen, wier uitspraak zelfs den landsheer bond; en die rechters neigden het oor niet minder naar de pleitbezorgers eener rijke en milde stad, dan naar de regeering, die hen had aangesteld. Dat zij weinige jaren vroeger gunstig voor Dordrecht gestemd waren geweest, weten wij. Dat Mr. FLORIS, ook buiten bediening, invloed genoeg behouden zal hebben, vermoeden wij niet zonder grond. Het is bekend, dat ADRIAAN FLORISZON van Utrecht, toen

¹⁾ BALEN, *Beschr. van Dordrecht*, 811.

ter tijd kardinaal en bisschop van Tortosa en weldra paus van Rome, die bij Koning KAREL veel vermocht, een vriend van den afgezetten pensionaris en zijn voorspraak was. Hij en de stad Dordrecht behoeften dus den moed nog niet op te geven. Hij had eens zijn meesters bemoedigd — het was een der grieven van den stadhouder tegen hem — door hen op het voorbeeld van NAÄMAN te wijzen, ten betooge, dat wie heden raadsman des vorsten en voor zijn vijanden geducht is, wellicht morgen verhoogd zal worden in een positie, waarin hij niemand meer benadeelen kan. Een verandering in Koning KAREL'S raad kon alles nog ten voordeele van Dordrecht doen verkeeren. Zulk een verandering bleef inderdaad niet lang uit.

Den 1^{en} Juli 1520 landde KAREL uit Spanje te Vlissingen aan; op reis naar Aken, waar hij de regeering over Duitschland, hem kort te voren opgedragen, zou aanvaarden. Terwijl hij te Brussel vertoefde, stelde hij op allerlei regeerings- en staatszaken orde, daaronder ook op de geschillen met Dordrecht. Zijn appointement van 4 September dienaangaande staat in de Handvesten van Dordrecht onder den naam van Groot Octrooi te boek ¹⁾. Het is een hoogst belangrijk stuk, waarin nagenoeg alle zwevende geschillen ten voordeele der stad worden uitgemaakt. Zuid Holland wordt op nieuw, voorloopig voor tien jaren, onder het gebied van Dordrecht gesteld; het daar geteelde koren zal te Dordrecht ter markt komen; binnen twee mijlen in den omtrek zal geen bier dan uit Dordrecht worden ingeslagen; van al het bier, dat in het gansche kwartier verbruikt wordt, zal 3 stuiver per vat accijns aan de stad worden betaald; tot diepen der stads havens zal de hulp der dorpen gevorderd mogen worden; nog verschillende andere voorrechten worden aan de stad bevestigd. Van de verponding wordt geen gewag gemaakt, doch het heffen van den bieraccijns onderstelt, dat de stad met het kwartier op een en dezelfde quote gesteld zijn; en bij latere gelegenheden hooren wij ook Dordrecht weer, als van ouds, consenteeren „op een twalefden deel met Zuid Holland te betaalen, Dordrecht een derden deel ende Zuid Holland de twee (derde) deelen” ²⁾. De zaak van den nieuwen omslag zal dus denkelijk insgelijks ten genoegte der stad geschikt zijn. — Met haar verhief zich natuurlijk ook haar pensionaris weder. Den 4^{en} October 1521 verscheen hij op nieuw met haar gedeputeerden in de vergadering der Staten van Holland ³⁾.

Voor het onderwerp, dat ons bezig houdt, is het niet noodig na te

¹⁾ Bij VAN DE WALL, 878 vlg.

²⁾ A. VAN DER GOES, Register, 29 Sept. 1526.

³⁾ BALEN, *Beschr. van Dordrecht*, 356.

gaan aan welke oorzaken deze ommekeer in de politiek der landsregeering ten opzichte van Dordrecht is toe te schrijven. Misschien hebben wij ons reeds te lang met den twist tusschen de steden van Holland bezig gehouden. De lezer vergeve het ons, indien wij zonder reden gemeend hebben, dat deze lang vergeten geschiedenis, die ons zeer opmerkelijk toescheen, ook zijn belangstelling wekken zou.

Wij keeren tot de Informatie zelve terug.

De Informatie van 1514 is niet, zoo als doorgaans gemeend wordt, de eerste — wij hebben dit reeds opgemerkt; zij is integendeel de laatste, die er in Holland op het stuk der verponding gehouden is. Aan haar gaat, zoo als wij zagen, die van 1496 onmiddellijk vooraf. Daarin wordt de toenmalige toestand overal met dien bij het overlijden van KAREL DE STOUTE vergeleken, en werkelijk lezen wij ¹⁾ van een verponding van 1477, die hoogstwaarschijnlijk eveneens op grond eener enquête geregeld zal zijn. Voor 1477 heeft er in 1462 ²⁾ een verponding plaats gehad; voor deze een in 1448, en dat die althans na ingewonnen informatie verordend is, mogen wij daaruit afleiden, dat, toen er in 1550 sprake was van op nieuw te verponden, aan de Staten tot hun onderricht omtrent de wijs, waarop men daarbij behoorde te werk te gaan, door de regeering werd overgelegd „de instructie, daernaer de Commissarissen in het maken van de verpondinge in den jare 1448 (zich) gereguleert hadden” ³⁾. WAGENAAR hield deze verponding voor de allereerste ⁴⁾, maar ten onrechte: een oudere van 1436 is niet twijfelachtig ⁵⁾; van nog vroegere vindt men geen zeker bericht.

Al is het dus in hooge mate waarschijnlijk, dat een reeks van Informatiën aan die welke wij uitgeven vooraf is gegaan, en al bezitten wij zelfs een van deze; zeker is het aan den anderen kant dat alle voor die van 1514 in uitvoerigheid en nauwkeurigheid moeten onderdoen. Dit wordt voldingend bewezen door de vergelijking van de punten en artikelen, waarnaar in 1514 met die waarnaar in 1496 en vroeger geïnformeerd werd. In plaats der zes artikelen waarnaar in de steden, en der zes andere waarnaar op de dorpen in 1514 gevraagd werd, informeerden de commissarissen van 1496 overal slechts naar drie:

¹⁾ B. v. in de *Handv. van Dordrecht*, 843.

²⁾ Ibidem. *Staatk. Academieverhandelingen*, bl. 267 aant. 57.

³⁾ VAN DER GOES, Register, 11 Juni 1550.

⁴⁾ *Vaderl. Gesch.*, IV, 20.

⁵⁾ *Staatk. Academie-Verhandelingen*, bl. 267.

„Eerst, aengaende de haertsteden.”

„Ten anderen, aengaende de neringhe.”

„Ten derden, aengaende den staet van heure faculteyt int generael.”

In de steden verlangden zij geen uitgewerkte rekening van inkomsten en uitgaven, geen lijst van alle accijnsen, geen gespecificeerden staat der verkochte los- en lijfrenten; op de dorpen onderzochterf zij niet naar het getal der morgens lands, en in hoever die in eigendom aan de buurlieden toebehoorden; nergens naar het getal der communicanten. Reeds hieruit kan men afleiden hoever de latere Informatie boven deze in belangrijkheid uitmunt; een nauwkeurige vergelijking van beide heeft er ons nog nader van overtuigd. En dit is dan ook de voornaamste reden waarom wij bij voorkeur die van 1514 uitgeven. Maar gaarne getuigen wij dat de vroegere ook zeer veel wetenswaardige bijzonderheden bevat, vooral wat de nering en de handtering der steden betreft, en ongetwijfeld zouden wij veel wat ons daarin belangrijks is voorgekomen in het aanhangsel op onze uitgaaf hebben opgenomen, indien wij niet reden hadden om te vertrouwen, dat ook die Informatie eerlang in haar geheel zal worden uitgegeven. Om zulk een uitgaaf niet te verhinderen hebben wij ons van het afzonderlijk mededeelen der belangrijkste stukken, die zij bevatten moet, opzettelijk onthouden.

Wij hebben gezegd dat na 1515 geen informatie ten behoeve eener verponding meer gehouden is. Dit gezegde vereischt nadere verklaring. Want een ieder weet dat nog in 1632, en in 1732 nieuwe verpondingen na een langdurige enquête zijn ingevoerd. Doch deze verpondingen zijn onder den ouden naam inderdaad geheel andere belastingen dan die van 1515 en de vroegere. Zij betreffen uitsluitend de onroerende goederen en de daarop gevestigde schuldvorderingen, en niet het geheele vermogen en de gezamenlijke inkomsten van alle belastingschuldigen. De voorafgaande informatiën zullen zich uit den aard der zaak dan ook niet verder dan tot het onroerend goed, landerijen en gebouwen, hebben uitgestrekt; en daarom, hoe belangrijk zij voor de statistiek mogen wezen, en hoe zeer wij hopen dat zij nog eens teruggevonden en uitgegeven zullen worden, het hooge belang van een Informatie als die wij thans uitgeven, „op den staet, de faculteyt ende gelegentheyte van steden ende dorpen,” durven wij haar niet toekennen. Wij willen niet vooruitloopen op het oordeel dat de lezer over het werk, dat wij hem aanbieden, zich vormen zal; doch wij betwijfelen, of eenig ander gewest, buiten Holland, een zoo uitvoerige en zoo geloofwaardige beschrijving van zijn toestand in zoo ver verleden tijden kan aanwijzen.

Geloofwaardige beschrijving, zeggen wij. Met reden. Immers de commissie,

met het onderzoek belast, bestond uit ervaren en vertrouwde staatslieden, en ondervroeg regenten en geestelijken, die op hun priesterwoord of onder eede getuigden. Bovendien getallen van haardsteden, van morgens lands en van communicanten waren overal, eenige groote steden alleen uitgezonderd, gemakkelijk na te gaan. Uit de Informatie blijkt ten overvloede, dat de commissarissen, waar zij bedrog vermoedden, voor de tweede maal ondervroegen en onderzochten, en daarnaar hun opgaaf herzagen. De resultaten der enquête zijn dus wel te vertrouwen.

Evenwel geen onvoorwaardelijk geloof moeten wij aan alle opgaven en narichten schenken. Wij mogen niet uit het oog verliezen, dat het in het belang der ondervraagden was hun toestand zoo ongunstig mogelijk voor te stellen, want naar het vermogen en den rijkdom, dien zij zouden blijken te bezitten, zouden zij geschat worden. Wij kunnen ons derhalve verzekerd houden, dat de opgaven nergens de werkelijkheid te boven gaan; dat zij er niet hier en daar beneden zijn gebleven, mogen wij niet zoo licht aannemen. En bij nader onderzoek wordt onze achterdocht eer versterkt dan vermindert. Sedert 1496, toen de vroegere Informatie gehouden was, moet de toestand in het algemeen verbeterd zijn. Uit het diepe verval, waarin volk en land sedert den dood van KAREL DE STOUTE, en vooral sedert het uitbreken van den oorlog met Utrecht, in 1481, tot op het eind van het Casembroot en van de Hoeksche onlusten in 1492 meer en meer verzonken was, had het zich aanvankelijk opgericht, en hoewel in den laatsten tijd weer door de Gelderschen in sommige streken platgebrand en uitgeplunderd en overal in zijn vooruitgang gestuit, had het toch vergelijkenderwijs voorspoed genoten. Hoe weinig blijkt daarvan echter uit de verklaringen der gemeenten, zooals die in de Informatie geboekt staan. Zelfs Amsterdam erkent niet of nauwelijks, dat het vooruit gaat; en toch was reeds in dit tijdvak zijn handel snel aan het toenemen, ten koste der steden van West Friesland. Zulke opmerkingen raden tot omzichtigheid in het afgaan op de verklaringen der belanghebbenden. Met andere gegevens moeten wij ze zoo veel mogelijk controleeren. Zij leveren bouwstof voor de statistiek; op zich zelf kunnen zij niet voor de statistiek doorgaan.

Minder zouden wij hechten aan de klachten, door de groote steden bij iedere gelegenheid geuit, dat bij de verponding van 1515 de steden te veel bezwaard, het platte land beneden zijn vermogen belast is geworden: „dat de verponding door haestigheyt ofte quade informacie t'onrecht ende tot laste van de steden gemacckt was, alsoo in deselve verpondinge de ses groote steden soo hooch gestelt waren als de platte lan-

den" ¹⁾). Het feit zal wel juist zijn, maar de klacht denkelijk niet gegrond. De plattelandsgemeente had zeker geen hooger belastbaar vermogen dan de burgerij der steden. Het streed ook tegen het onmiskenbaar belang van den vorst, de groote steden, die de beden moesten inwilligen, bovenmatig te belasten en dus tot het consenteeren onwillig te maken, ter liefde van het platte land, dat toch betalen moest, als de steden hadden toegestaan. Indien wij de dorpsgemeenten konden vragen, wij zouden denkelijk hiermee strijdige en meer gegronde klachten vernemen. De gratiën aan de stemhebbende steden verleend, om iets te noemen, kwamen ten laste van de kleine steden en dorpen, en bedroegen in sommige beden volgens de verklaring der Edelen, die eenigermate het platte land vertegenwoordigden, niet minder dan 14000 gl. ²⁾).

De groote steden begeerden dan ook geen nieuwe, meer geëvenredigde verponding; zij verlangden geheel andere grondslagen van belasting. Anders zou de regeering zeer gaarne een nieuwe informatie hebben ingesteld. Reeds in 1530 waren van harentwege commissarissen aan het informeeren in sommige plaatsen, die zich over haar quote beklaagd hadden. De steden waren daarover volstrekt niet gesticht, en „begeerden te weten uyt wat saecke de commissarissen waren doende informatie om een nyeuwe verpondinge, die zy geen van alle versocht hadden" ³⁾). De Informatie had geen voortgang. In 1544 waren het weer de Edelen, die een nieuwe verponding noodig achtten en verlangden. En weer waren het de stemhebbende steden, Haarlem en Gouda uitgezonderd, die zwaarigheid maakten ⁴⁾). In 1550 kwamen de Edelen nog eens met hun voorslag te berde, en gaven den wensch te kennen, dat voortaan telkens om de 12 of 15 jaren, naar het intusschen veranderd vermogen, verpond zou worden. De steden vroegen hierop inlichtingen en tijd van beraad. Amsterdam en Dordrecht meenden dat „in de steden hen generende met de negotie geen bequame settinge en mochte vallen, mits dat de negotie teen jaer de helft beter is dan tander jaer, ende daeromme int stellen geen gelijkheyt geobserveert en mach worden." Het gevolg, en waarschijnlijk ook de bedoeling van al die bezwaren en uitvluchten was dat de zaak geen voortgang had. De oude verponding, gewijzigd door gratie en vrijstelling, zoo veel de regeering noodig keurde, bleef voort-

¹⁾ A. VAN DER GOES, Register, 1—4 Decemb. 1555.

²⁾ A. VAN DER GOES, Register, 13 Febr. 1550.

³⁾ A. VAN DER GOES, Register, 8 Septemb. 1530.

⁴⁾ A. VAN DER GOES, Register, 23 Mei 1544 en passim.

durend van kracht. Maar van 1542 af werd een aanzienlijk gedeelte der beden niet meer over de schildtalen omgeslagen en langs andere wegen geïnd. De tegenzin der steden tegen de verponding was hiervan de voorname oorzaak.

Die tegenzin was verre van onredelijk. De verponding leed aan groote gebreken, die moeilijk te verhelpen waren.

Vooreerst waren niet alle ingezetenen des lands in de verponding begrepen. Wij hebben reeds opgemerkt, dat Den Briel en het land van Voorne er van uitgesloten bleven. En wie onze Informatie nauwkeurig bestudeert, zal weldra bemerken dat bovendien van een aantal steden, dorpen en heerlijkheden geen gewag wordt gemaakt. Asperen, Heukelom, Leerdam, IJsselstein, Woudrichem, Geervliet worden of niet vermeld, of afzonderlijk, als plaatsen „die men niet en bevynt getaxeert te wesen in de leste schiltale” bl. 599. Bovendien ontbreken een aantal dorpen, omdat zij behoorden aan groote heeren, en uit dien hoofde aan de graaflijkheid geen bede schuldigh waren. Die van Purmerlant en IJpendam protesteren voor commissarissen en zeggen „dat zy vrij zijn onder den grave van Egmont ende commen tot obediencie van mijnen genadighen vorsten ende by scriven van den grave.” In 1496 waren noch zij, noch die van Purmerynde, Neck, Outkerspel, Backom, Warmenhuysen, Harinckerspel, Petten, Huysduynen, alle onder den Graaf van Egmont behoorende, verschenen, hoewel door commissarissen gedagvaard. Alleen aan de medewerking van den toenmaligen Graaf had de regeering het te danken, dat die plaatsen zich in 1514 gewilliger betoonden. Maar de drie dorpen van Egmont, op den hoof, binnen- en buiten-, bleven in alle geval weg. Voor deze vrij gestelde plaatsen moesten de belastingschuldighen tevens betalen. Nu mag het waar zijn, wat de president van den Geheimen Raad in 1543 aan de steden toevoegde: „dat die van Asperen, Heukelom, Leerdam ende andere cleyne steden ende vleckken, die in de schiltalen nyet en staen, nyet vele en souden bedragen” en dat „de (bedevrije) edelen niet boven 10 of 12 waren” ¹⁾; maar onder die edelen behoorden toch Oranje, Egmont en Hoorne, die zeer gegoed waren, en het getal der morgens, buiten de schildtalen gelegen, beliep ruim 45000 ²⁾, nagenoeg $\frac{1}{7}$ van het geheele gebied van Holland en Westfriesland ³⁾. En

¹⁾ VAN DER GOES, Register, 19 Aug. 1543.

²⁾ VAN DER GOES, Register, 24 Mei 1544.

³⁾ De belasting van twee stuivers op elke contribuabele morgen bracht in 1549 27400 £ van 40 gr. op. (VAN DER GOES, Register, 21 Maart 1549). Dus waren er toen 274.000 morgen, die contribuacerden.

al ware de voorstelling van den president volkomen juist; altijd bleef het een ergernis, dat hetgeen ten behoeve van allen besteed werd, niet door allen werd betaald. Te meer omdat in dit tijdvak het beginsel van gelijkheid voor de wet en ten opzichte der contributie meer en meer erkend begon te worden.

Nog harder was het dat in de dorpen, die onder de schildtalen stonden, zooveel goed niet contribueerde. Oorspronkelijk was alleen het leengoed, waarvoor de bezitter heerendienst deed, en het geadmortiseerde goed der kerk schot- en bedevrij geweest. Maar mettertijd had de dwaling veld gewonnen, dat de adel en geestelijkheid, van al wat hun toebehoorde, den vorst geen contributie of bede verschuldigd waren. Tevens was dit voorrecht op de steden en haar poorters uitgestrekt. Zoo was het getal van hen, die op het platte land contribuabel heetten, aanmerkelijk verminderd, en, wat vooral ondragelijk moest zijn, de meervermogenden waren vrij gesteld, de minvermogenden met den geheelen druk der contributiën belast. Karakteristiek is hetgeen die van Heesbeen verklaren: „van all tvoorsz. landt gelden de 11 hoeven alleene, tsurplus is heerlijk, geestelicke ofte poorters goet, dat met hunl. niet en gelt.” En niet minder karakteristiek de uitdrukking van die van Voorhout: van de 40 haardsteden op hun dorp contribueeren slechts 29, „ende de andere zijn arm of eedel, die niet en geven.” KAREL V, een voorstander der gelijkheid zijner onderdanen, een vijand der verouderde en hinderlijke adelsprivilegiën, zocht zulke misbruiken zoo veel doenlijk in te toomen: zijn plakaten, in ons Aanhangsel afgedrukt, dragen er de blijken van. Maar de verouderde voorrechten vervallen te verklaren, de schildtalen over alle vrije gemeenten en heerlijkheden uit te strekken, en alle onderzaten tot contribueeren naar hun vermogen te verplichten, belette hem de eerbied voor het oude herkomen en voor de verkregen rechten. Buigen kon men in dien tijd van overgang de schadelijke privilegiën, ze te breken durfde geen regeering.

Daarom, liever dan de schildtalen naar den eisch des tijds te hervormen, verkoos men de beden op andere geheel nieuwe wijzen te heffen. In 1542 moest de regeering het zelf erkennen: de behoeften waren zoo hoog gestegen, „dat geen beden, die by de voorgaende oude wegen geconsenteert zijn, helpen kunnen, maer men moet andere wegen soucken” ¹⁾. En de Staten verklaarden later, dat zij van toen af „omme de redenen boven verhaelt genootsaecht zijn geweest de voorsch. (bedevrije) steden, landen ende

¹⁾ VAN DER GOES, Register, 28 Nov. 1542.

heerlyckheden te begeeren ende te nemen tot heurluyder assistentie" ¹⁾. Nu werden de tiende penning der inkomsten van onroerende goederen, weldra ook gemeenelands accijnsen op bier en wijn, en meer andere belastingen, nevens den omslag op de schildtalen, ingevoerd, en daarbij steeds op den voorgrond gesteld, dat daarin betalen zullen „niet alleen degenen die in de schiltalen gewoonlijk zijn te contribuieren, maer meede de vrijen, geestelijke ende wereldlijke, edele ende onedele, ende die in de Schiltalen niet gewoonlijk en zijn te contribuieren" ²⁾. KAREL V, in wiens regeeringsstelsel deze bepaling volkomen pastte, steunde de grooten en edelen in hun zelfzuchtig verzet hiertegen geenszins. Zijn zoon PHILIPS daarentegen, die bij zijn komst aan de regeering zeer bepaalde voorliefde voor den adel aan den dag legde, verleende Oranje, Egmont en Hoorne, die gezamenlijk wel $\frac{1}{20}$ der beden te dragen hadden, niet slechts voor het vervolg volkomen vrijdom, maar liet hun daarenboven wat zij sedert jaren betaald hadden terug geven. Doch weldra kwam de opstand tegen Spanje ook ten opzichte der contributiën andere eischen stellen en andere middelen opdringen. Van schildtalen hoort men hoe langer hoe minder. Onder verponding wordt meer en meer een jaarlijksche belasting van bebouwde en onbebouwde eigendommen verstaan. De verponding, in 1581 herzien, is inderdaad reeds niets anders. Over de latere van 1632 en 1732 hebben wij reeds gehandeld. Die van 1515 is dus werkelijk de laatste, die het oorspronkelijke karakter ver- toont. Na de Informatie, die wij uitgeven, is geen soortgelijke meer gehouden.

Zij was tot nog toe zoo goed als onbekend. Uit alles blijkt, dat zij oorspronkelijk geheim werd gehouden. De stads- en dorpsbesturen vernamen niet eens, wat de commissarissen uit hun antwoorden opgemaakt en te boek gesteld hadden. Toen er in 1550 sprake was van een nieuwe informatie en verponding, werd de zwarigheid geopperd: „dat er alsnu nyemandt van de Staten noch oock van den Rade en was, die over de laetste verpondinge geweest hadde, ofte wiste te spreecken hoe ende in wat maniere aldaer gebesoigneert was" ³⁾. Het schijnt namelijk met het quotiseeren van steden en dorpen gegaan te zijn als met het zetten der schotponden op de particuliere ingezetenen, waarbij eveneens geheimhouding plaats had. Zoo lezen wij in onze uitgaaf bl. 105 dat te Enkhuizen „de schatmeesters zweeren

¹⁾ VAN DER GOES, Register, 21 Aug. 1556.

²⁾ VAN DER GOES, Register, 5 Maart 1544.

³⁾ VAN DER GOES, Register, 26 April 1550.

moeten nyemant te seggen hoe zy elck pondt estimeren, omme te schuwen de kijvaegen, die daeromme commen zouden mogen onder hemluyden." Zeker een geschikt middel om billijke zoowel als onredelijke klachten te voorkomen, en dat in den goeden ouden tijd wel meer werd aangewend. De Informatie diende uitsluitend voor de commissarissen ter verponding, en werd vervolgens op de Rekenkamer weggesloten. Zij raakte daar weldra in vergetelheid. Van die van 1496 was sedert drie en een halve eeuw niets vernomen, voor er in het Archief van Rotterdam een copie van het weggeraakte oorspronkelijke Handschrift gevonden werd. Van die van 1514 was de herinnering althans eenigermate bewaard gebleven, omdat zij door geen latere verdrongen was. In 1550, bij het behandelen van het voorstel om op nieuw te verponden, meenden de groote steden, „dat, omme te vorderen de voorsz. verpondinge hemluyden van noode was te hebben visie van de Informatie in den jare vijftien gedaen, ende daeruyt extract van sulcke articulen, als zy bevinden souden van noode te wesen." Hun verzoek werd gebillijkt en toegestaan. De Informatie, voor zoover zij de steden en sommige dorpen betrof, werd in de vergadering der Staten gelezen, en elk der groote steden kreeg „copie van elcx sijn informacie." Denkelyk zijn die copiën in de verschillende gemeente-archieven nog wel voorhanden. Ook nog later vinden wij, dat de Informatie van 1514 bij voorkomende gelegenheden geraadpleegd werd. Een voorbeeld daarvan is onder de Bijlagen onzer uitgaaf bl. 612 te vinden. Een ander levert het meermalen aangehaalde register van VAN DER GOES. Den 19^{en} Aug. 1557 gaf de Advocaat den Staten aan „dat by de Informatie, daerop de verpondinge gemaect is, bevonden wordt dat boven de 2000 mergen, daerop die van Weesp verpondt zijn, aldaer noch leggen souden 800 mergen, geheeten de Broeckcampen, Noort- ende Ruigebroeck," (vgl. onze uitg. bl. 199) en de Staten gaven daarop aan die van Amsterdam in last te onderzoeken wat daarvan is en wat daarvan te betalen zou zijn. De uitslag van dit onderzoek gaat ons voor het oogenblik niet aan. Het onderzoek zelf en het aangeven van den Advokaat bewijst, dat de Informatie toen nog van tijd tot tijd werd ingezien. Dat zij ook later niet geheel vergeten was, bewijst ons ORLERS, die in 1641 ¹⁾, in zijn *Beschrijving van Leiden*, bl. 53, ons met het volgende bericht verrast: „Ick hebbe bevonden in seecker geschrift, dat in den jare 1515 over alle de steden ende dorpen van Hollandt ende Westvrieslandt aenteyckeninge gedaen zijnde van de haertsteden, datter gevonden

¹⁾ In de eerste uitgaaf, van 1614, komt deze opgaaf nog niet voor.

zijn tot Dordrecht 1500," — en nu volgen de opgaven van nog 24 andere steden, alle volkomen juist of blijkbaar door een bloote schrijf- of drukfout missteld. Uit welk „geschrift" ORLERS dit meêdeelt, is niet te bepalen; zeker evenwel is zijn bericht middellijk of onmiddellijk uit de Informatie zelve voortgevloeid. Misschien moeten wij hetzelfde zeggen van hetgeen UYTENHAGE DE MIST in zijn *Begin, Voortgang ende Eind der Erfgravelike Bedieninge in Hollandt en Westvriesland* (anno 1683) in de, niet gepagineerde, voorrede verhaalt, namelijk dat, bij gelegenheid der verponding van 1515, die hij ten onrechte „de eerste generale bekende verpondinge" noemt, „een soo armen stand bevonden werd, dat in Hollandt niet meer waren dan 200,030 morgen lants, 45000 huizen ende 172,000 personen; ende dat alle de andere landen ende huizen den geestelicken ofte Godshuizen toequamen; ende dat ook alle de inwooners deser Landen (hij meent zeker boven de 172,000) of Geestelike of wel onvermogende menschen waren." Wij hebben ons de moeite niet gegeven te onderzoeken, of onze Informatie deze totaalsommen inderdaad oplevert; het is ons tamelijk onverschillig, of DE MIST al dan niet goed ingelicht was. Doorgaans ontleent hij zijn cijfers aan echte stukken; het is dus niet onwaarschijnlijk dat hij ook deze, door de tweede of derde hand, aan de Informatie ontleend zal hebben.

Latere vermelding hebben wij van de Informatie niet gevonden. Het blijkt niet dat zij bij de verponding van 1632 gebruikt is. WAGENAAR toont in zijn *Vaderlandsche Geschiedenis* en nog stelliger in zijn *Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden*, dat hij van ons Handschrift geen kennis droeg, en toch ontbrak het hem noch aan ijver in het opsporen van stukken die hem konden dienen, noch aan goede relatiën om hem te helpen vinden wat hij zocht. Hij vermeldt wel wat ORLERS had meêgedeeld, maar meer weet hij niet te berichten. Later hebben noch KLUIT, noch VAN WIJN noch iemand uit hun geleerden kring iets van eenige oude Informatie geweten. Het is dus een geheel onbekende oorkonde, die wij aan de vrienden der cultuurgeschiedenis aanbieden.

Er blijft ons nog over rekenschap te geven van de wijs, waarop wij bij het uitgeven te werk zijn gegaan. Wij hebben het afschrift, op last der Commissie voor Statistiek vervaardigd, dat ons door welwillende beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken daartoe tijdelijk was afgestaan, aan den druk ten grondslag gelegd, en de drukproeven naar het oorspronkelijke Handschrift verbeterd. Daarbij kwamen ons ongelukkig een aantal woorden onder de oogen, die geen onzer kende, en waarvan de lezing on-

zeker was, omdat in het overigens fraai geschreven Handschrift de *u*, *v*, en *n*, de *nu*, *vu*, *un*, *nn*, *mi*, *im*, de *f* en *s* en meer andere letters niet met zekerheid te onderscheiden zijn. Van daar dat eenige dier woorden verkeerd gedrukt zijn, gelijk wij eerst, na het afdrukken van den tekst, bij het nauwkeurig bestudeeren van het geheel en het vervaardigen van het glossarium, hebben ontdekt. Dit is een misstand, die evenwel bij het gebruik niet veel bezwaar zal opleveren, omdat wij zoowel in het glossarium als in de lijst der drukfouten de verkeerde lezingen zorgvuldig hebben aangewezen en verbeterd.

Van alle uitlegkundige aantekeningen hebben wij ons onthouden; alleen hier en daar, waar het noodig was, hebben wij ons een enkele critische aanmerking op den tekst veroorloofd. Het scheen ons doelmatiger ten opzichte van een werk, dat uit den aard der zaak meer nageslagen dan achtereen doorgelezen zal worden, de woorden, die verklaring behoeften, in een glossarium bijeen te stellen, dan waar zij het eerst voorkwamen, aan den voet der blz. te behandelen. Aan dit glossarium zijn door velen bijdragen geleverd. De steller van dit voorbericht heeft het bewerkt met hulp en voorlichting der overige leden van de Historische Commissie en van een aantal leden der Maatschappij, die hij niet met name vermelden zal, maar dien hij hier zijn dank voor de verleende hulp openlijk betuigt. Om de samenwerking van zoo velen verdient dit werk inderdaad een werk der Maatschappij te heeten, niet slechts op haar last en kosten uitgegeven, maar door den arbeid van verschillende harer leden, naar dat ieders hulp gevorderd werd, tot stand gebracht.

Tot toelichting der stoffe, die in de Informatie vervat is, scheen ons de tijd nog niet gekomen. Wij hebben, hoewel ongaarne, de talrijke aantekeningen, die als vrucht onzer nasporingen op ons doorschoten exemplaar geschreven staan, ongedrukt gelaten, omdat wij begrepen dat slechts een gering gedeelte der bouwstof, waaruit een volledige commentaar op de Informatie samengesteld moet worden, vooralsnog voorhanden was. In de eerste plaats moest vooraf de Informatie van 1496 worden uitgegeven; verder uit de Gemeente-archieven bijeengezocht wat op de korte berichten onzer Informatie betrekking heeft. Van dien aard zijn de kohieren van den 100^{en} penning van 1492 (zie bl. 383, 385, 386), de waakboeken en schotboeken, de rekeningen van inkomsten en uitgaven en wat niet al. Dat alles kan slechts door den gemeenschappelijken arbeid van velen worden bewerkt. Wij wenschen onze uitgaaf beschouwd te hebben als een legger, waarop jaren achtereen door een aantal deskundigen worden aangeteekend

alle verspreide berichten, alle nog onuitgegeven bescheiden, die tot verklaring kunnen dienen. Het zal ons aangenaam zijn indien bij voorkeur de Mededeelingen der Maatschappij tot het plaatsen van zulke aantekeningen worden gekozen: het schijnt eigenaardig, dat al wat strekken moet tot opheldering van een door de Maatschappij uitgegeven oorkonde, in haar werken bijeen worde gebracht, opdat die stof later geschift en verwerkt, van harentwege als toevoegsel kan worden uitgegeven. Daartoe roepen wij bij deze de hulp van al onze medeleden in.

LEIDEN, 20 Sept. 1866.

R. FRUIN.

M
srijc
tien
Prin
toge
Kari
Grav
goin
een
Holl
Zutp
tena
heer
ende
Jann
Ther
in z
finar
de M
ter
onse
de l
men
ston

Alsoe de Keyser ende onsen genadighen heere de Eertshertoge gediscerneert hebben zeeckere huere opene brieven, daerof tinhouden van woerde te woerde hier naer volcht.

Maximiliaen, by der gracie Goods gecoren Keyser, altydts vermeerder srijex, Coninck van Germanien, van Hongrien, van Dalmatien, van Croatien etc. Ende Karel by der selver gratie Eertshertogen van Oistenrijk, Prince van Spaengien, van den twee Cecillien, van Jherusalem etc. Hertogen van Bourgoingnen, van Lotharingen, van Brabant, van Styer, van Karinte, van Crain, van Limbouch, van Lucemboureh ende van Geldre, Graven van Vlaenderen, van Habsboureh, van Tyrol, d'Artois, van Bourgoingnen Pelsgrauen, ende van Henegouwe Lantgraven van Elsatte, Princen van Zwaven, Marcgraven van Bourgaww ende des heilicx rijex, van Hollant, van Zeellant, van Phirt, van Kiburch, van Namen ende van Zutphen Graven, Heeren van Vrieslant, van den Windismarek, van Portenauw, van Salms ende van Mechelen. Onsen lieven ende getrouwen heeren Floris van Egmond, heere van Sinte Mertinsdijck, onsen neve ende stedehouder generael van Hollant, Zeellant ende Vrieslant, heeren Janne, heere van Berghen, heere Roelant le Fevre riddere, heere van Themsecke, van Liesvelt etc., tresorier generael van onsen financien, ende in zijner absencie aen Chaerles le Clere, oock tresorier van den selven financien, heeren Janne Carondelet, deken van Besançon, meester Willem de Margues, onsen procureur generael, Floris van Wijngaerden ende meester Vincent Cornelissen, meester in onsen reken Camere van Hollant, alle onse raiden saluyt. Alsoe tot onser kennessen gecommen es, dat, overmits de laetste bede ende oorloge van Gelre, ende die groote ende zware stormen ende onweder, die binnen zeeckere jaeren haerwaerts tot diverschen stonden geweest ende geregneert hebben gehadt, onse ondersaten van Hol-

lant ende Vrieslant in diverschen steden, dorpen ende quartiere, sonderlinge up die palen ende frontieren van den voors. lande van Gelre, ende de ghene die naeste der zee gelegen zijn, zoe verbrant, gevangen, gepillieert, geschat, bebloyt ende bescadicht zijn geweest, dat hen niet mogelijk en es huere schaden ende lasten te mogen becommen, noch vervallen, ende noch min hueren tax ende portie, zoe van onsen beden ende subventien als van den penninghen, die ommege-slagen wordden om die onkosten ende lasten van den gemeenen lande, up te brengen noch te betalen; die eenige van hen zijn oock by der ouder schiltaile van den lande veel hooger getaxeert, geset ende gelast nae hueren staet ende faculteyt dan zy behooren, ende hebben mitsdien gratie en quijtscheldinge van ons moeten verwerven van tmeeste deel van hueren voors. tax, ende es te vermoeden dat zy by lancheden van tijden zoe vervallen ende verminderen sullen van hueren goede, dat zy tlant sullen moeten ruymen ende abandonneren, tot huere geheele destructie, ende sullen oock de ghene, die nu wel gestelt ende in goeden state zijn, zoe bezwaert wordden, dat zy die lasten niet en sullen connen ofte mogen dragen, daeruyt wy groote merckelicke schade ende verlies lijden sullen in onsen penninghen, zoe van onsen demeynen ende beden als andere rechten, die wy aldaer heffende ende gebruyckende zijn. Om alle welcke lasten ende gebreecken te beteren ende voorder inconvenienten, die daeruyt zouden moghen commen, te verhoeden, niet mogelijk en es bat noch gevueglijcker te remedieren ende versien dan by vernyeuwinge van der voors. schiltaele. Soe eyst dat wy, desen aengesien, begerende hier inne te versien, zoe tot verlichtinge van onsen voors. ondersaten als tot onderhoudenisse ende bewaernisse van onsen rechte, hebbende hierup rijpe deliberatie van raide gehadt met die presidenten ende luyden van den raide by ons wesende ende te Mechelen residerende: ontbieden u daeromme, daertoe committerende mits dezen onsen brieve, dat ghy alle zesse tsamen, die vijf, viere oft drie van u, die best daertoe sullen connen ende mogen verstaen, trect ende reyst van stonden aen in onsen voors. lande van Hollant, ende in eleker stede ende quartiere van dien, daert van noode wesen sall. Ende aldaer mit u geroupen ende genomen uyt elcken van den zess hoofsteden eenen notabel perso-en, zulck als zy daertoe sullen willen ordonneren ende deputeren up dat hen goetdunct, ende alle andere die daer over behoeven sullen geroepen te zijne, naer dien ghy u eerst ende allvoeren duechdelick ende volcomelick geïnformeert sult hebben van den state, faculteyt ende gelegenthey-t van den steden, dorpen ende plecken

van den selven lande over all, ende van den ondersaten ende ingeseten van dien: procedeert tot vernyeuwinge van der voors. schiltaele, taxerende ende settende by dien rechtvaardelije ende in consciencie eenen yegelick, zoe van den steden als van den platten lande, nae zijnen staet, macht ende rijkdom, sonder faveur oft dissimulatie, noch yemant daerinne te sparen oft ombehoirlick te verlasten, om navolgende de selve nyeuwe schiltaele by elken te contribuieren ende gelden zijnen taxt ende portie, zoe van onsen beden ende subventien voorscreven als van den anderen penninghen die binnen die selve landen van nu voortaan geconsenteert ende ommegeflaghen sullen worden tot behouf ende omme die gemeyne onkosten ende lasten van den voors. landen te vervallen ende up te brengen; bedwingende ende doende bedwingen de voors. schiltaele te doen ende laten maicken ende die te accepteren, onderhouden ende achtervolgen alle die ghene diet behoeven sall realicken ende by faytte, sonder verdrach of dissimulatie, ende nyetjegenstaende oppositie ofte appellatie gedaen ofte doen ter contrarien, ende sonder achterdeel van dien, want ons alsoe gelieft. Ende des te doen geven wy u volcommen macht, autoriteyt ende sonderling bevel, ontbieden ende bevelen allen onsen rechteren, justicieren, officieren ende ondersaten, dat zy u dit doende mit datter aeneleeft ernstelick verstaen ende obedieren ende u doen ende geven hulpe, raedt, troost ende bystendicheyt up dats noodt zij, ende zijs by u versocht worden, cesserende alle beletten ende wederseggen ter contrarien. Gegheven in onser stadt van Bruessel, den XXII^{en} dach van Junio int jaer ons heeren duysent vijf hondert ende vierthiene, ende van den rijcken van ons Keyser te wetene van Germanien t 29te, ende van Hongrien etc. t 25te. *Aldus onderteyckent*: Per Imperatorem etc. Margareta. *Ende hier onder stont gescreven*: By den Keyser ende mijnen heere den Eertshertoge in hueren raide, *ende geteyckent* Verde Rue.

Soe hebben wy, commissarissen, in de voors. commissie verclaert, tsamen vergadert wesende in den Hage, omme achtervolgende onze voors. commissie voorts te procederen, nae diversche communicatien daerup tsamen gehouden, gemaickt zeeckere ar^{ien} daerup dat ons dochte dat wy ons behoerden te informeren, omme tot rechter kennesse te commen van den rijkdom ende belastinge van elke stede ende dorp int particulier, ende oock geconcipteert de forme van eenen eedt, die wy den persoenen ofnemen zouden, diet van noode wesen zoude te hoeren; van welcke articulen ende forme van eedt, oock de teneur hier naer volcht.

Instructie voor den commissarissen upte informatie die by hem luyden van noode es gedaen te werdden in Hollant ende Vrieslant, daer uyt men commen zoude mogen tot vernyeuwinge ende gelijkheyt van den schiltaelen.

In den grooten ende cleynten steden.

1°. Eerst te sien die rekeninghen van den selven steden, omme daer by te weten tgeheele ende jaerlicx innecommen van dien.

2°. Ende daertegens te zien die erf-, loss-, ende lijfrenten, die zy wederomme schuldich zijn, wanneer de selve renten vercoft waeren, waertoe die penninghen van der selver vercoopinghen besteeft zijn, ende voorts de ordinarise ende extraordinarise lasten van der selver stede, ende dat achterwesen van dien.

3°. Te weten wat excijsen ofte ongelden men in elck stede geeft up wijn, bier, coeren ende anders.

4°. Te weten de menichte van den haertsteden aldaer, ende hoeveel dat de selve haertsteden de naeste thien jaeren gemeerdert ofte gemindert zijn geweest, alsoe wel in den prise als in den getale.

5°. Van gelijcken aldaer te weten de menichte van den communicanten, ende hoe veel de selve oock gemeerdert ofte gemindert zijn geweest binnen thien jaeren haerwaerts.

6°. Item upte gemeene neringe, faculteyt ende rijckdom van der selver stede int generael, ende upte rijckdom van den rentiers ende andere persoenen int particulier, alsoe nae als men sall mogen.

Upte dorpen ende platte landen.

1°. Te weten de menichte van den haertsteden aldaer, ende hoe veel dat de selve oock gemeerdert ofte gemindert zijn de naeste thien jaeren.

2°. Desgelijcx upte menichte van den communicanten.

3°. Upten staet van elcken dorpe, te weten wat exchijsen zy up byer, wijn ende andere goeden stellen, ende wat erf-, loss- ofte lijfrenten zy schuldich zijn, wanneer die vercoft, ende waertoe zy die penninghen van den selven vercoopinghen verbesicht hebben.

4°. Item, voorts te informeren hoe zy gewoonlick zijn de beden ende ommeslagen onder malcanderen te vinden, te weten, als zy hondert Rinschguldens current te gelden hebben, wat alsdan elcks kerf ofte schot-

pond, geeft, ende hoeveel kerven ofte schotponden dat zy hebben, ende hoe rijk dat zy elke kerf ofte schotpont estimeren.

5°. Item, waermede dat zy hem generen, hoeveel lants in elcken dorpe gelegen es, die menichte die binnen den selven dorpe behoert, ende tot wat prijse tselve landt aldaer staet te coop ende te huycere. Ende hoeveel lants dat binnen elcken dorpe gebruyct wert by cloosteren ofte andere geestelicke persoenen, desgelijkex van poorteren van steden, dat de innegeseten van den dorpen selver plagen te gebruycken, die mede schot gaven, ende of de selve cloosters ende poertrien mitten anderen van den dorpe niet en contribuieren. Ende in dien gevalle te weten van den selven cloosters of die goeden geadmortiseert zijn, ende daerof te nemen copie van hueren title.

6°. Ende te weten tot wat laste van dijckaetge, sluysgelt of anders tlant onder elcken dorpe gelegen staet, ende wat tselve wel jaerlicx bedraecht up te margen.

Copie van den eedt.

Ghy zweert by God ende up te verdoemenisse van uwer zielen, dat ghy ons de gerechte waerheyt seggen sult van all tguendt dat wy u vragen sullen, die rijkdom, belastinghe ofte de staet van desen stede van (A) aengaende, alsoe wel int generael als particulier, niet uytgesondert, navolgende zeeckere articulen, die wy u lesen zullen, ende dat ghy daer nyet inne simuleren, achterhouwen ofte yet af verzwigen en sult, nae uwe beste wetenscip, om singulier ofte gemeen prouffit, om gunst, nijt, haet, ofte eenige andere saycken. Alzoe moet u God helpen ende alle zijne heylighen.

DIE STEDE VAN HAERLEM.

Ende dit gedaen, soe zijn upten 29^{en} in Augusto MDXIV gereyst de vijf van ons tot Haerlem, als: Roelant le Fevre, Jan Carondelet, Guill. de Margues, Floris van Wijngaerden ende Vincent Cornelissen. Ende hebben des anderen daechs upt stadthuys vergadert wesende de burgermeesters ende scepenen der selver stede gethoent onse voors. commissie, ende begeert achtervolgende dien dat zy deputeren zouden willen eenen van hemlyuden om ons adressche te doene in tguendt dat wy behouven zouden, ende tegenwoordich te wesen by de informatie die wy te doen hadden; daertoe zy, nae communicatie mit rijkdom ende vroescip gehouden, deputeerden Frederick Deyman hueren tesorier; ende hebben gedaen ende bevonden dat hier naer volcht.

Eerst, upt I^e ar^{el} van der voors. instructie soe hebben wy gesien de rekeningen van tgeheele innecommen van der voors. stede van 12 jaeren herwaerts, ende bevinden dat alle de excijsen van der stede voor die eerste vier jaeren van den eersten staet, die inginghen prima Septembris 1501 ende expireerden ultima Augusti 1505, gelaten waeren, by appointemente van den commissarissen, acht personen, poorters der selver stede, om den prijs die zy te voeren gegouden hadden, mit laste van zeeckere leeninge, tsjaers om 17418 ₧ van 40 groten.

By den tweesten staet van vier jaeren, die expireerden ultima Augusti 1511 ¹⁾, zoe waeren alle de voors. exchijsen verpacht int openbaer den meest daeromme biedenden tsjaers om 18900 ₧.

Behalven den excijs van den coomans, scoenmaickers, eelmaickers ende smeden die nu afgeset zijn, die up die tijdt gouden tsjaers . . . 138 ₧.

Binnen den staet van de leste vier jaeren, die expireerden ultima Augusti 1514, soe hebben wy gesien ende gevisiteert de rekeninghen van

¹⁾ In de omschrijving der drie verschillende staten schuilt een fout: de laatste eindigt met ult^o. Aug. 1514 en begint dus 1 Sept. 1510; bijgevolg moet de voorgaande met ult^o. Aug. 1510 (niet 1511) eindigen.

der selver stede, ende van den innecommen en uytgeven van dien gemaect een staet, by den weleken men bevint, dat van den wijn exchijs gecommen ende gereeckent es, binnen de selve vier jaeren, 9246 \mathcal{L} 3 g ; facit voor een jaer 2311 \mathcal{L} 10 g 9 d.

Item van den bier exchijs binnen de voors. vier jaeren 26657 \mathcal{L} 3 g 7 d. ob; facit als voeren voor een jaer 6664 \mathcal{L} 5 g 10 d. ob.

Item van den Hamburger ende vreemde bier exchijs binnen de voors. 4 jaeren 3156 \mathcal{L} 1 g 9 d.; facit voor een jaer 789 \mathcal{L} 5 d.

Item van dat molengelt binnen de voors. 4 jaeren 12152 \mathcal{L} 11 g 10 d.; facit voor een jaer als voeren 3038 \mathcal{L} 2 g 11 d.

Item van dat scrijfgelt van den koorne binnen de voors. 4 jaeren 2638 \mathcal{L} 9 g 9 d. ob.; compt voor een jaer als voeren . . . 659 \mathcal{L} 12 g 5 d.

Item van dat brouwergelt van den bier in de voors. 4 jaeren 24095 \mathcal{L} 8 g ; facit voor een jaer 6023 \mathcal{L} 17 g .

Van den 50sten penninck van alden huysen die vercoft werdden binnen Haerlem, daerof gecommen es in de voors. 4 jaeren 1312 \mathcal{L} 4 g 6 d.; facit voor een jaer 328 \mathcal{L} 1 g 1 d. ob.

Van den 25sten penninck van alle erffenissen ende besterfnissen is gecommen in vier jaeren 612 \mathcal{L} 2 g ; facit voor een jaer . . 153 \mathcal{L} 6 d.

Van de wage mitten butter excijs is gecommen in vier jaeren als voeren 1615 \mathcal{L} 5 g ; facit voor een jaer 403 \mathcal{L} 16 g 3 d.

Van den vleeschassijs in gelijke 4 jaeren 1005 \mathcal{L} 10 g ; facit voor een jaer 251 \mathcal{L} 7 g 6 d.

Van den turfassijs die mit seepen vercoft wert in vier jaeren 957 \mathcal{L} 10 g ; facit voor een jaer 239 \mathcal{L} 7 g 6 d.

Van den turfassijs die mit wagens vercoft wert in gelijke vier jaeren 51 \mathcal{L} 10 g ; facit voor een jaer 12 \mathcal{L} 17 g 6 d.

Van den reepe ende ellemate van tlandelaicken dat aldaer vercoft wert, daerof gecommen es in gelijke vier jaeren 410 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 102 \mathcal{L} 10 g .

Van de craen es gecommen in de voors. vier jaeren 134 \mathcal{L} 10 g ; facit voor een jaer 33 \mathcal{L} 12 g 6 d.

Van de hopmate mitte hopassijs in 4 jaeren 129 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 32 \mathcal{L} 10 g .

Item van den brandenwijnassijs es gecommen in de voors. vier jaeren 149 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 37 \mathcal{L} 5 g .

Item van de visscherie van der vaert mitter stede vest in vier jaeren 29 \mathcal{L} ; facit 7 \mathcal{L} 5 g .

Item van de correctien ende bruecken in vier jaeren 356 \mathcal{L} 18 g 4
d. facit voor een jaer 89 \mathcal{L} 4 g 7 d.

Somma van den geheelen innecommen van der voors.
stede van Haerlem voor een jaer 21177 \mathcal{L} 1 g 10 d. ob.
van 40 grooten.

Nota dat de mannencloesteren, dier zess in de stede van Haerlem
zijn, geen exchijssen en geven, noch de Clarissen, maer de andere vrou-
wencloosters appoinetieren jaerlicx mitter stede van hueren exchijs. De
hoochste en geeft maer 15 Rinschgulden, ende de minste 8 Rinschguldens
sjaers, dat in den pachte van den bierexchijs begrepen es.

Ende men geeft achtervolgende den staet van exue den thienden pen-
ninck van tgeheele goet, te weten, die vaeren wonen ter plaetsen daer
geen composicie en es, maer die te Dordrecht, Delft, Amsterdam ofte
ter Goude vaeren die zyn vrij et econverso.

Up IIe ar^el soe bevinden wy by de voors. rekeninghe dat de voors. stede
schuldich es diversche erff-, loss- ende lijfrenten, gelijk dat hier naer
volcht.

Eerst aen oude erfrenten, daer de stede over lange mede belast es ge-
weest, 420 gouden guilhelmus schilden 4 gouden nobelen ende 10 schot-
ponden; valent in ponden van 40 grooten 634 \mathcal{L} .

An lossrenten, vercoft in den jaere 1472 ten laste van der graeffelick-
heyt, ende die thueren laste gecommen zijn by teasenbroot in den jaere
92, 900 \mathcal{L} ¹⁾, daerof verloot es 36 \mathcal{L} , ende by Frans de Witte van den
penningen van der exue gelost es 7 \mathcal{L} ¹⁾, blyft 857 \mathcal{L} .

An losrenten vercoft int jaer 1475 upter stede wage 144 \mathcal{L} .

An lossrenten, vercoft in den jaere 1478 tot laste van der graeffelicheyd
die oock in den jaere 92 thueren last quamen, 336 \mathcal{L} , daerof oock 36 \mathcal{L}
verloot zijn, blyft noch 300 \mathcal{L} .

An losrenten vercoft in den jaere 82, 83, 84 ende 85 in de oorloge
van Utrecht, boven 45 \mathcal{L} sjaers die oock verloot zijn, 2580 \mathcal{L} 14 g .

An losrenten, die de pachters van der assijsen in den jaeren 1505 ende
10, navolgende den staet, upte stede hebben voor 22200 \mathcal{L} die zy aen
penninghen verschoten, daer veel afterstallen tot prouffijt van der stede
mede gelost ende gequeten zijn, ende dit ter lossinge den penninck zes-
tiene 1387 \mathcal{L} 10 g .

¹⁾ Het hs. heeft verkeerdelyk 52: LII in plaats van VII.

An losrenten ter lossinge den penninck 18, die ingaen zouden prima Septembris 1514, tot behouf van den poorteren ende inwonende der selver stede, voor zeeckere penningen by hemluyden upgebracht by maniere van schattinge, te weten 15403 \mathcal{L} 2 g 9 d., die gegadert zijn geweest upte hoofden van der stede, daerof zy betaelden van 263 \mathcal{L} 11 g voor heurluyder portie in de 122000 \mathcal{L} ommegelegten om tbelegg van Weesp, ende 8550 \mathcal{L} in de betaeling van den 30000 \mathcal{L} ommegelegten in Januario 1507 secundum cursum curie Hollandie, in de 109000 \mathcal{L} , ende 60000 \mathcal{L} gevallen Kerss. 7 ende Sint Jan 8, ende tsurplus es besteet in de defensie ende beschermenisse van der stede. Ende andere 8621 \mathcal{L} by hem upgebracht tot twee stonden by gaderinge van den hondersten penninck, als in Maerte 1511, 4439 \mathcal{L} , ende in Januario 1512 secundum cursum curie 4182 \mathcal{L} , die besteet zijn in huerluyder portie van den ommegelegten van der oorloge, bedragende de rente, die zy daeromme versegelt hebben ende versegelen sullen by estimatie 1350 \mathcal{L} .

Item an lijfrenten, die zy vercoften ten laste van der graefficheyt in den jaeren 1449 ende 56, die in den jaere 92 oock thueren laste quamen, die noch bedragen 90 \mathcal{L} .

Ende an lijfrenten, by hemluyden vercoft zedert den jaere 1480 totten jare 90 overmits de oorlogen van Utrecht, Rotterdam ende anders, boven all tguendt datter af verstorven es, 9056 \mathcal{L} 18 g 1 d.

Somma van alle de voors. erf, los- ende lijfrenten 16400 \mathcal{L} 2 g 1 d.

Ende de andere lasten die zy jaerlicx hebben, an pachten die zy betaelen, cleederen, wedden, reysen, bodeloonen ende anders, bedragen, navolgende een staetken daerof gemaickt van 4 jaeren eyndende ultima Augusto 1511, 12, en 13 ende 14, sjaers 3509 \mathcal{L} 7 g 3 d. ¹⁾.

Somma van den voors. twee partijen van uytgeven
19909 \mathcal{L} 9 g 5 d.

Ende den ontfanck beloipt, alst blijct hier voeren, 21177 \mathcal{L} 1 g 10 d. ob. zoe blijft daer zuvers dat de stede goet compt 1267 \mathcal{L} 12 g 5 d.

Tegens welck zuver de stede te dragen heeft de last van de jaerlicxe reparatien van bruggen, poorten, mueren ende anders, bedragende tsjaers by estimatie 600 \mathcal{L} .

Item huerluyder portie in de ordin. bede van den 60000 \mathcal{L} 5263 \mathcal{L} 11 g .

Ende huerluyder portie in de ommegelegten van des gemeen lants renten

¹⁾ Lees : 4 d., anders hapert er iets aan de rekening.

bedragende jaerlicx, daer zy geen gratie inne en genyeten, omtrent 2600 £.
 Voor dese 3 partyen 8463 £ 11 g.
 Rest dat zy jaerlicx te veel belast zijn van 7195 £ 18 g 6 d.

Schulden ende lasten daer de voors. stede noch inne es.

Die stede is schuldich gebleven Frederick Deyman, hueren tesorier, by zijne leste rekeninghe eyndende ultima Augusti 1514, 8801 £ 9 g 8 d., daer tegens hy noch te ontfaen heeft van den hoginge van den renten van den penninck 16 tot 18 omtrent 1600 £, blijft dat men hem schuldich es, ende dat gereet upgebracht moet wesen, alsoe de selve penningen weeskinderen ende andere ontleent zijn 7201 £ 9 g 8 d.

Item zy zijn noch schuldich heurluyder portie in den ommeslach van des gemeen lants renten van den termija van Sint Jan 14, alsoe die noch niet ommegelegten en es. 1300 £.

Item zy zijn schuldich van reparatie die zy an der stede muyeren ende toornen gedaen hebben, boven de 5319 £ 10 g die zy de naeste 4 jaeren uyten buydel gegadert hebben, omtrent 600 £.

Item noch zijn zy ten afteren den rentiers een geheel jaer renten, alsoe zy een jaer nae den dach betailen, bedragende nae de rekeninghe, mitsdat men de non miserable maer halve renten en betaalt 13640 £
 5 g 3 d.

Item zijn noch schuldich den rentiers van afterstallige renten, navolgende de staet daer of gesien 69876 £ 19 g.

Boven alle de voors. lasten hebben zy moeten up brengen uyten buydel, zedert den jaere 1494, dat de leste verpondinge geschiede, totten jaere 1501, inganck van hueren staet, gelijk by rekeninge bevonden es, daerof zy niet geremboursseert en zijn geweest.

Eerst dat gegadert was in Meye 1495 van elcke 100 Rinschgulden die elk rijk was 8 st. dat bedrouch 1911 £ 15 g.

Item in Novembri daeran gegadert den hondertsten penninck bedragende
 4437 £ 12 g.

In den jaere 96 gegadert den 100^{en} penninck ende bedrouch 4394 £ 16 g.

In den jaere 98 was hooftgelt upgesteld, te weten up elcken poorter boven de 15 jaeren wesende, niet om broot gaende ofte van den heyligen geest levende, teleken vierendeel jaers eenen stuver, dat beliep voor teerste quartier jaers, verschenen Jacobi 98 209 £ 4 g.

In den selven jaere 98 gegadert den 50^{en} penninck ende bedrouch
11063 ℒ 12 ƒ.

In den jaere 99 den 100ste penninck. 5502 ℒ 14 ƒ 9 d.
Noch was int selve jaer van 99 ommegeſlagen 15 st. up elke 100
Rinſchgulden ende bedrouch 4018 ℒ 4 ƒ 4 d.
Ende in den jaere 1500 waeren gegadert 25 st. up elcken 100 Rinſch-
gulden ende bedrouch 6363 ℒ 12 ƒ 3 d.

Up IIIe artyckel hebben wy bevonden dat zy geven de navolgende as-
ſijsen ende ongelden, te weten:

Van den wijn, de vierde kanne.

Van elke tonne biers binnen Haerlem gebrouwen ende gedroncken
10 stivers.

Van der tonne Hambourger biers oft ander bier buyten gebrouwen 18
stivers.

Zy geven molengelt, te weten van een ſack van twee achtendeel tar-
wen, maickende een viertel Antwerper maet, 4 stivers.

Van een ſack roggē ofte maſtelluin 2 stivers.

Van eenen ſack erweten, boonen of ſpelten 3 groten.

Van eenen ſack garſten ofte bouckweyten 2 groten.

Van eenen ſack haveren 1 groten.

Van ſcrijfgelt van teoern dat binnen der ſtede upgeleyt wert, van een
hoet van 16 ſack tarwen 3 groten.

Van thoet roggē 2 groten.

Van een hoet garſten, erweten, boonen, ſpelten of bouweyten 1½
groten vls.

Van een hoet haveren ende hoppe 1 groten.

Van een hoet souts 12 groten.

Van elck hoet aſſch souts 4 groten.

Item van elke broutte biers die aldaer gebrouwen wert geeft men 24
ƒ, twelek dat brouwergelt hiet.

Item men geeft van alle vercoopingē van huysen ende erven, die bin-
nen der ſtede vrijheyte vercoft werdden, den 50^{en} penninck.

Item van alle beſterften ende erniſſen, uytgeſeyt van den vader ende
moeder up tkint et econverso, den 25^{en} penninck.

Item men geeft van waegegelt ende butter aſſijs van elke tonne but-
ters 2 ƒ.

Van andere butter 1 ƒ.

Ende van weechgeldt 2 g.

Item vleysassijs van elcken osse ofte quene die aldaer geslegen wert 4 g.

Item van een koe 2 g.

Item van een varcken, scaep of calf 1 g.

Van een lam $\frac{1}{2}$ g.

Van twee zijden speex, die van buyten inne gebracht wordden, 1 blank.

Van alle vleysch dat van buyten inne gebracht wort, naer advenant.

Item van turf, die mit scepen aldaer gebrocht ende vercocht wert, den 20^{en} penninck.

Van den turf, die mit wagens ende carkens aldaer vercoft wert, den 20^{en} penninck.

Item van elck webbe lindelaickens dat aldaer vercoft wert, 1 groot.

Ende van elck 100 ellens 1 groten.

Item van hoppegelt van elck hoet 1 g.

Ende de clooster geven 6 g omdat zy geen coorn gelt en geven.

Item van brandewijn den 4^e penninck.

Upt IVe articule soe hebben wy ontboden de hooftmans der selver stede, alsoe de stede gedeelt es in 23 deelen, ende elck deel heeft 2 hooftmans, die ons by eede overgebracht hebben, elcx in zijn quartier, by geschrifte, tgetal van alle de huysen der selver stede, ende bevinden datter zijn in als 2714 haertsteden, daerof datter zijn zoe ledighen huysen als de ghene die vergaen ende ofgebroeeken zijn, 510 haertsteden, ende arme huysen, die niet mede contribuieren ofte gelden en mogen, 960, zoe datter maer 1245 haertsteden en blijven, die gelden ende geven mogen, daer inne begrepen zijn 87 rentiers ende 75 brouwers. Ende hier en boven zijnder in de selve stede 7 mannenloosters, de cellebroeders daer inne begrepen, 12 vrouwenloosters ende een baghijnhof, zes gasthuysen ende een heylige geesthuys. Ende aengaende den prijs seggen de voors. hooftmans eendrachtelich, elck bysonder gehoert, dat de huysen wel den derden penninck geargert zyn binnen thien jaeren harwaerts, alsoe te Haerlem neringe noch welvaart en es, oock mede omme tmolengelt ende andere assijsen die te groot om dragen zijn.

Upt V^e ar^{le} hebben wy ontboden ende gehoert gehadt de navolgende persoonen. Eerst meester Reynier Wynant, oudt omtrent 63 jaer, als hier voortijts gedient hebbende in de cure van Haerlem, zoe als vicecureyt als

cappellaan, omtrent 32 jaeren; die seyt, dat binnen de voors. tijdt dat hy de selve cure bedient heeft gehad, te weten omtrent 29 jaer als cappellaen ende de leste $2\frac{1}{2}$ jaer als vicecureyt, dat omtrent $1\frac{1}{2}$ jaer geleden es, dat hy niet gedient en heeft, in de selve cure geweest zijn omtrent 14000, 13000, 12000, maer int leste dat hy afginck en hadde hy maer omtrent 10000 communicanten, daerof hy maer van den 8000 en ontfinck, mits dat die andere 2000 arm waeren, daer inne begrepen zijn alle de ghene die onder de prochie van Haerlem zijn, alsoe wel binnen der stede als in den dorpen onder de voors. stede gelegen, die te Haerlem ter kercken behoeren; gelijk Heemstede, Overveen, Tetroede, Aelbertsberge, Schoten, Haerlemmerleede ende Scalckwijck; maer hoe veel die communicanten van buyten dragen en weet hy niet te verelaeren, maer dat sal men mogen versoucken aen den cappellanen die de cappellen van den voors. dorpen van buyten bedienen, affirmerende tguendt dat voors. in verbo sacerdocii, zijn handt up zijn borst leggende, warachtich te wesen.

Meester Laureys Pieterss. oudt 35 jaeren, meester Simon Jacobszoon oudt 64 jaer, meester Cornelis Garbrantszoon oudt 34 jaeren ende Heer Claes Claeszoon oudt 34 jaeren, als nu cappellanen binnen der voors. kereke, gevraecht upt inhouden van den voors. V^{en} articule, seggen te weten de voors. meester Symon, die gedient heeft als cappellaen omtrent 30 jaeren, Meester Lauris 10 jaeren, meester Cornelis ende heer Claes elcx 4 jaeren, als dat, nae dat zy nu connen merken, zoe en zijnder maer omtrent 10000 communicanten, zoowel buyten als binnen der stede, ende daer te voeren zoe hilden zy tgetal voor 14000, ende ist tgetal alsoe gemindert geweest de naeste vier of vijf jaeren haerwaerts. Ende van den voors. 10000 communicanten dier nu zijn en iss maer omtrent 8000 die betaelen, ende weten tgetal van den voors. communicanten by tbroot dat zy de hoochtijden administreren, ende dunckt hem dat die van buyten bedragen mogen omtrent 1000 communicanten. Nietmin, omme dat int seecker te weten, soe mach men dat ondersoucken onder de cappellanen die de voors. kercken van buyten bedienen, ende affirmeerden die alle vier in verbo sacerdocii, elek haer handt op haer borst leggende, warachtich te wesen.

Upt VIe articule soe hebben wy ontboden ende gehoert den 2^{en} in Septembri voors. Jacob Hendricxz. wantsnijder oudt 62 jaer, Pieter Hermanszoon brouwer oudt 46 jaer, Willem Dirkzoon wantsnijder oudt 46

jaer, Jacob Janszoon brouwer oudt 42 jaer ende Jan Foppezoon lindelaickencooper oudt, zoe hem geseyt es, 60 jaer; die welcke zijn van de zeven die gecoren zijn, mit twee andere, als Evert Pieterszoon ende Rybert Ysbrantszoon, die alsnu absent zijn, omme te stellen ende te taxeren mit die van der wet de vroetscip ende rijkdom van der selver stede, zoe wanneer men aldaer eenige extraordinarise lasten ommeslaet: alsoe by den lesten staet by den commissarissen by advise van den rijkdom ende vroetscip geordonneert was, dat men, als men eenige extraordinarise settinge doen soude, zoe soudt men kiezen 7 persoonen uyer vroetscip die de wet stellen zouden, ende dat gedaen zoe souden die van der wet nemen vier uyer vroetscip, die mitter wet de zeven stellen zouden, ende dat gedaen bleven die vier after; ende die van der wet mitter voors. zeven waeren geordonneert voorts de rijkdom, vroetscip ende tgeheele corpus van der stede te stellen elcx int particulier. Achtervolgende dien hebben zy de leste twee settingen gedaen int jaer van 1511 ende 12. Dewelcke by hueren eeden geseyt ende verclaert hebben tguendt dat hier naer volcht. Eerst, aengaende de neringe, dat de brouwerie de meeste neringe plach te wesen ende noch es, daer die poorters van der stede hem meest mede plagen te behelpen; daar nae die draperie, lindelaickencoopen ende scepmaicken. Seggen voorts, aengaende de brouwerie, datter nu maer 74 oft 75 brouwerien en zijn, daerder vuer 10 oft 12 jaeren wel 150 brouwerien waeren.

Aengaende de draperie en maict men nu, teen jaer deur tandere, maer 8. of 900 halve laickenen, ende over de neghen ofte thien jaeren werden aldaer wel 2000 halve laickenen jaerlicx gemaict.

Aengaende tlindelaickencoopen, dat es genouch in eenen doen ende bet gemeerdert dan gemindert, maer het heeft prouffitelicker geweest dant nu es, alsoe men te veel borgen moet, ende dat de coopluyden vermenichvoudighen.

Ende aengaende tscepmaicken dat es oock noch genouch in eenen doen.

Den selven voorts gevraecht van der faculteyt ende rijkdom van der stede int generael, seggen dat, waeren daer 8 oft 10 van den rijcxsten uyer stede, als Berckenroode, Bekesteyn, Willem van Loo, Houten Claes, Frans Geeritszoon, Andries van Freest ende Jacob de Wacl, van tsurplus en soude niet veel wesen; ende in teycken van dien zoe seggen zy dat de drie vierendeel van der stede hem selver niet onderhouden en zouden mogen, indien zy een maent sieck waeren, sonder van den heyligen geest hulp te hebben, ende dat men tselve wel bevinden

mach by tguendt dat de hoofluyden elcx in den hueren overgebracht hebben.

Seggen voorts dat in de settingen, daer zy over geweest zijn, Bekesteyn ende Berekenroode elcx gestelt zijn up een 28^e deel, daer zy hem zeer of beclaccht hebben, maer souden zy deselve gestelt hebben naer advenant dat die andere poorters gestelt zijn geweest, zy souden deselve noch veel hooger gestelt hebben.

Den selven voorts gevraecht upte rijkdom van den rentiers ende andere int particulier, seggen dat zy anders niet en souden weten te seggen dan zy hier voeren geseyt hebben, maer wil men daer breeder of weten, dan sal men mogen sien by tscatbouck, dat onder de stede leyt, daer elck int particulier geset ende gestelt es geweest nae zijn goet, ende seggen voorts dat zy die armoede van der selver stede, ende hoe die dagelcx declineert, niet genouch en souden connen seggen; ende tmeeste prouffit dat zy hebben dat es met Sparen.

Hebben voorts upten 5^{en} in Septembri voors. gehoort de navolgende persoenen, omme daerby te weten, hoe de vaert van scepen gemeerdert ofte gemindert es, als Mertin Symonszoon oudt 57 jaer, Ysbrant Jacobszoon oudt 50 jaer, Dirrick Gerritszoon oudt 44 jaer, Pieter Dirxzoon oudt 48 jaer ende Gerrit Dirxzoon oudt 60 jaer, alle scippers, uytgedaen den voors. Ysbrant, die een houtcooper es, ende den selven gevraecht, hoe de vaert van scepen gemeerdert ofte gemindert es binnen Haerlem, seggen datter die drie deelen meer scepen voeren uyt Haerlem over 14 jaeren dant nu doen, alsoe te Haerlem geen neringe en es, maer moeten huere neringe haelen tAmsterdam, Deventer ende te Campen, of nae Brabant ende Zeelant.

Hebben voorts gehoort, tot versoucke van die van der stede, de molenaers, als Claes Keyser oudt 60 jaeren, Jan Meeuszoon oudt omtrent 60 jaeren, Symon Garbrantszoon oudt 48 jaer, Pieter Janszoon oudt 29 jaer, Claes Baertszoon oudt 23 jaer, seggen dat zy malen de vijf molens van der stede, ende dat drie van hemluyden wel malen zouden all tcoern dat binnen Haerlem gebaect ende gegheten wert, ende dat mits dat de stede vergaet ende dat in de dorpen omtrent Haerlem gelegen meer backers zijn dant plagen, omme den exchijs die men te Haerlem geven moet van tmoclungelt.

Die voors. van Haerlem hebben ons noch doen overgeven tgetal van den brouwers, die zy nu hebben, ende hoe deselve gediminueert zijn zedert jaer van 94 harwaerts tot de leste verpondinge gedaen was, dat wy

by de depositie van warachtige tuygen alsoe bevonden hebben, te weten:

datter int jaer 1494 waeren	120	brouwers.
in den jaere 1495	”	115 brouwers.
in den jaere 1496	”	112 brouwers.
in den jaere 1503	”	95 brouwers.
in den jaere 1504	”	91 brouwers.
in den jaere 1510	”	87 brouwers.
in den jaere 1511	”	84 brouwers.
in den jaere 1512	”	81 brouwers.
ende in den jaere 1513	”	77 brouwers.

De voors. van Haerlem hebben ons den 5^{en} in Septembri voors. noch overgegeven een blat papiers, daerinne verclaert staen de goeden van rijxsten persoonen, die in de oorloge van Utrecht mit de stede contribuëerden, die nu uyer contribucie zijn, behalve de middelbaer persoonen die oock wech ende verstorven zijn sonder getall.

Eerst dien huer goet al geheel uyer contributie es:

Pieter van Ruyvens goet. — Claes van Ruyvens goet. — Jan van Berckenroeden goet. — Jacob van Assendelfs goet. — Willem van Adrichems goet. — Evert Lappen goet. — Jan van der Mere de Jongen goet. — Meester Jan Dirxzoon goet. — Frans Dirxzoons goet. — Arys Thomaszoon goet. — Claes van der Meren goet. — Meester Claes de Vriesen goet. — Alyt Sceffen Heindrixzons goet. — Jan van Schotens goet. — Willem van Scagens goet. — Aelbert van Assendelfs goet. — Florys van Alphens goet. — Jacob Pieter Joordenzoons goet. — Thomas Thomaszoon goet. — Gerrit Claeszoon van Westzaenen goet. — Jacob Engbertszoon goet. — Gerrit van Schotens goet. — Dirrick Potters goet. — Jan Jacobszons goet. — Claes Jacobszons goet. — Jan van der Meere doude goet. — Meester Jacob Bouwenzoons goet. — Ysbrant uyten Hage goet. — Geurt Willem Dirxzoon goet. — Willem Engbertszoon goet. — Oude Jan van Riek ende zijn susters goet. — Jacob Thymanszoon goet. De tweedeel uyer contributie.

Dese naergescreven persoonen es haer halve goet uyer contributie:

Willem van Berckenroeden goet. — Gerrit de Visschers goet. — Jacob van der Coulsters goet. — Cooman Dirick Gerritszoon goet. — Meester Pieter Ballinx goet. — Adam Gerritszons goet.

Dese zijn mitte staet innegecommen ende en gelden mit dese stede niet.

Heer Gerrit van Reymerzwale ridder. — Joost de [b.] van Brederoede. —

Joost
Bossch
Tw
45 ja
55 ja
ren e
van H
ryt v
maer
niet
hebbe

Up
ren,
Dirric
meest
jaer,
scep
ende
oudt
claert
ende

Up
ren,
de r
reker
moed
moge
rende
huer
of u
mees

Joost van Mynden. — Loyck van Treslongue. — de Jonckvrouwe van den Bossehe.

Twelck Dirrick van Bekesteyn oudt 60 jaeren, Willem van Loo oudt 45 jaeren, Gerrit Taems oudt 44 jaeren ende Gerrit van Warmont oudt 55 jaeren, burgermeesters, Claes Dirxzoon van Paenderen oudt 48 jaeren ende Gerrit Steffenzoon oudt 29 jaeren, scepenen van der stede van Haerlem, affirmeerden warachtich te wesen, uytgesondert, dat Ger-ryt van Schoten ende sommige andere die in een deels contribuieren, maer datter veel meer es die geruynt zijn binnen den voors. tijdt, die niet en contribuieren, dan zy hier voeren overgegeven ende verclaert hebben.

BEVERWIJCK.

Upten 24^{en} in Septembri 1514 gehoert Lodewijck Poes, oudt 45 jaeren, bailliu van Beverwijck, Jacob Saen schout aldaer, oudt 52 jaer, Dirrick Simonszoon burgermeester, 65 jaer oudt, Daniel Dirxzoon burgermeester int voorleden jaer, 67 jaer oudt, Heindrick Gerritszoon, oudt 64 jaer, Tamis Lauriszoon, oudt 52 jaer, Joost Hugezoon, oudt 47 jaer, scepenen, Gerrit Gerritszoon, oudt 58 jaer, Pieter Dirxzoon, oudt 62 jaer ende meester Ysbrant, oudt 62 jaer, tresoriers, ende Pieter Woutersz oudt 55 jaer, secretaris van der selver stede, ende hebben by eede verclaert up tinhouden van der voors. instructie tguendt dat hier naer volcht: ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen dat zy geen rekeninghe en zouden weten te exhiberen, overmits dat die by den brant, die daer was Laurency anno 12, de rekeninghe van der selver stede mede verbranden, ende als van der rekeninghen zedert die tijdt, die en zijn niet gedaen overmits huere armoede, alsoe de tresoriers seggen, dat zy de rentiers niet betalen en mogen geheel, maer betaelen den eenen half ende den anderen een viendeel, sulcx dat de rekeninghe die zy te doen hebben die staen up huer geloeve, want dat innecommen cleyn es, ende zy en ontfanghen of uyt en geven eenen penninck niet, dan by weten van den burgermeesters ende scepenen.

Seggen voorts dat zy zeecker innecommen hebben van exchijsen, te weten, de zevende kanne van den wijn, ende van een vat biers 8 g , hoedanich ofte van waer dat tselve es.

Item van eenen oss ofte koe 5 groten.

Van een vercken 1 g .

Van een scaep $\frac{1}{2}$ g .

Van een lam 1 oert.

Van 100 manden turf 3 gl .

Van 1000 tacken 1 braspenn.

Welcke exchijsen zy tsamen in een verhuieren int openbaer den meest daeromme biedende by de halve jaeren, ende gelden by gemeene jaeren 500 of 550 Rh. gl . tsjaers.

Item van eenen sack terwe van twee achtendeel 1 g .

Van eenen sack rogge 7 deuyts.

Ende van broot van buyten naer advenant, welcken exchijs gelt jaerlicx by de 100 Rh. gl .

Ende dese exchijsen en hebben niet veel meer ofte min gehouden voor den brant dan zy nu en doen, noch de naeste 8 of 10 jaeren herwaerts, noch, alsoe de bailliu seyt, in 18 jaeren herwaerts.

Ende tguendt dat zy meer behouven dan huere exchijsen strecken mogen, dat stellen zy up malcanderen nae dat elcx gegoet es, dat elck by eede aenbringt, te wetene by de rijke van 100 Rh. gl . eens, ende zoe menich 100 Rh. gl . als yemant rijk es daer nae gelt hy vijf stuyvers, ende voorts upwaerts ende nederwaerts nae advenant. Ende hoe arm zy zijn, elck moet wat geven.

Zy hebben ons voorts by verclaringe overgegeven alle de ghene die mit hem gegouden hebben zedert jaer 1505, dat zy lest verponden, daerup zy zedert gegadert hebben, ende en hebben zedert den brant geen andere verpondinge gedaen omme de armoede wille, die deur den brant gecommen es; oock mede omme den luyden in de nyeuwe tymmeraedze van den verbranden huysen niet te beletten. Ende hadden in als, te wetene die onverbrant gebleven zijn, 12 \mathcal{L} 6 g van 40 groten, ende de verbrande bedragen 8 \mathcal{L} 19 g ; compt tsamen 21 \mathcal{L} 5 g ; daernaey zy alle huere lasten ommegelegen hebben, ende ommeslaen, die hem comen boven tinnecommen van den voors. exchijsen, ende hebben tselve gegadert wel 35 of 36 werf in een jaer, int oorloge van Weesp, ende hebben daernaey ende moetent alle jaer gaderen, omme hem selven daermede te behelpen 16 of 18 werf tsjaers.

Up
lijfrent
Woerd
gebree
15 en
End
End
End

Up
staet.

Up
stond
bester
ander
hemlu
van b
migh
Blijft

Up
trock
hebbe
en g
niet

Up
dat z
300
kinde
en es

Ite
23 r
3 m
dier
11 r

Up IIe ar^{le} seggen dat zy schuldich zijn an jaerlicxe lossrenten ende lijfrenten, die al vercocht zijn by tijden van der oorloge van Utrecht ende Woerden, alsoe zy nae teasenbroot niet vercoft en hebben ende dat by gebreecke van geloeve, te weten an lossrenten ter losse den penninck 15 ende 16 85 Rh. gl.
 Ende zijn sculdich van afterstall 454 Rh. gl.
 Ende an lijfrenten tsjaers 495 Rh. gl.
 Ende uyt saycke van afterstal van dien 2663 £ 10 ş.
 Sommen tsamen de voors. renten tsjaers 580 £.
 Ende tafterstall 3117 £ 10 ş.

Up IIIe ar^{le} hebben zy geseyt gelijk hier voeren up teerste verclaert staet.

Up IVe ar^{le} seggen datter voor den brant, die over twee jaeren geschiede, stonden over de 204 haertsteden, daerof datter verbranden 82 van den besten huysen, daerof datter weder upgetymmert zijn 16; ende van den anderen isser wel 50 die den poorteren niet toe en behoeren noch mit hemlyden gelden noch en geven, ende hoeren toe de sommige luyden van buyten die bewoent werdden mitt priesteren, eedelmannen, ende sommige staen ledich, ende de andere werdden bewoent mit arme luyden. Blijft die gelden ende geven 88 haertsteden.

Up V^e ar^{le} seggen, alsoe de pastoer omtrent 2 maenden geleden verrocken es, dat zy over 8 of 10 jaeren hadden 1000 communicanten, ende hebbender nu maer 500 of 550, daer of dat 3^e paert mit hemlyden niet en gelt, overmits hunne armoede, ende dat die onder huere jurisdictie niet en wonen.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy geen sonderlinge neringhen en hebben, ende dat zy geen 15 poorteren en hebben, die huer goeden eens waerdich zijn 300 Rh. gl.; ende daer en es niet een poorter of poorteresse die huer kinderen zoude mogen geven tot boelgaef eens 100 Rh. gl., ende daer en es nyemant zoe rijk hy en moet zijn cost mitten hals winnen.

Item dat zy in den ban van der voors. stede niet meer en hebben dan 23 mergen, daerof heurluyden poorteren niet meer toe en behoert dan 3 mergen, ende tandere hebben de cloosters aldaer binnen der stede, dier twee es, deen een reguliersclooster ende tander es een susterhuys, 11 mergen diet selve bruycken, maer zy en geven noch en gelden mit

hem, ende deselve cloosters bruyckens ende hebbens noch veel meer daer omtrent, dat de poorters mede plaghen te gebruycken, die daerof mit hemluyden gouden ende gaven.

Item zijn noch schuldich, uyt saycke van den omneslach van den 50000 gouden guldens, geaccordeert omme tbestant van Gelre, alsoe zy huere gracie niet en hebben mogen gebruycken, de somme van 200 \mathcal{L} .

WIJCK UP ZEE.

Is Dirriek Jacobszoon pastoer, oudt 34 jaer, Dirriek Jacobszoon schout, oudt 53 jaer, Jan de Vries scepen, oudt 63 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by huerluyder eeden; seggen: ende eerst,

Up I^e ar^{le} datter zijn omtrent 175 haertsteden daerof datter vier geestelicken zijn, die met hem niet en gelden; ende zijn wel acht oft thien gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer datter zijn omtrent 650 communicanten, dies zijnder omtrent 100 die niet en betalen.

Up IIIe ar^{le} seggen dat men aldacr geeft van elk vat biers van binnen slants 5 groten, ende van een vat biers dat compt over zee van elk vat 5 g , ende van een aem wijns 20 g uytgesondert cleyne wijnen, die en geven maer half gelt; ende en geven geenrehande anders excijs; daervan gecommen es in den jaere 1513, 270 Rh. gl., ende up andere gemeene jaeren daer te voeren 220 Rh. gl. tsjaers, zoe min ende meer nae datter veel scepen of vaeren. Ende daertegens zy wederomme schuldich zijn, te weten an lijfrenten 135 Rh. gl. tsjaers, daerof 40 Rh. gl. vercoft zijn geweest over de 22 of 23 jaeren, 30 Rh. gl. 6 jaeren herwaerts, 15 Rh. gl. omtrent 9 jaeren geleden, 10 Rh. gl. vercoft int innemen van Weesp, 15 Rh. gl. vercoft omtrent 20 jaeren geleden, noch 15 Rh. gl. vercoft omtrent 9 jaeren geleden, 10 Rh. gl. vercoft omtrent 20 jaeren geleden, noch 15 Rh. gl. oock omtrent 20 jaeren geleden ende noch 10 Rinschgulden vercoft omtrent 7 jaeren geleden ¹⁾.

¹⁾ De rekening komt niet nit; waar de fout schuilt is niet te bepalen. — In het vervolg zullen wij op zulke fouten niet opmerkzaam maken, tenzij wij kunnen gissen hoe zij te verbeteren zijn.

An. l.
mit 100
den pen
Ende
betaling
ten van

Up I
ongelder
bedraech
derrijcx
zoe wie
gl. int
ende w
den exc
jaere, c
jaeren v

Up V
ende an
ben nu
vaeren,
verwijck
Beverwi
zy nu e
12 slabl
up zee,
Wijck
bruyct v

Up V

Upter
deromm
Pieter J
verclær
dat die
die nu
wesen c

An losrenten 15 £ 16 ſ, daerof de 6 Rh. gl. tsjaers ter losse staen mit 100 Rh. gl. eens, ende 7 gouden gulden tsjaers, die ter losse staen den penninck achtiene, al vercoft int jaer 1511.

Ende de penningen daerof gecommen zijn geemployeert geweest in de betalinge van genadichs hieren beden, ruyterpenningen ende andere lasten van den voors. dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen dat zy mijns genadichs hieren beden ende andere ongelden upten dorpe ommeslaen by den schote; ende een dubbel schot bedraecht int geheel over den voors. dorpe 65 Rh. gl., daerinne de alderrijcxste gelt 3 Rh. gl. ende zoe voort nae advenant, te weten zoe wie zy ramen dat 100 Rh. gl. rijk es, die wert gestelt up 1 Rh. gl. int dubbel schot, ende zoe voort nae advenant tot 75 ponden toe; ende wes zy te cort commen nemen zy van den excijsen; ende wes den excijs niet en vermach moeten die rentiers vertouven totten naesten jaere, of tot dat zy ander ommeslach maicken; ende hebbenup sommige jaeren wel drie mael schot ommegeſlagen.

Up V^e ar^{le} seggen dat haer neringe es visschen ten harinck, schollen ende ander zeevisch, ende hebbe in de Meyetijt 18 pincken, ende hebben nu 6 slabboeten ende 1 grooten buys, daer zy mede om harinck vaeren, die tot Alcaer een derden deel toebehoert ende in de Beverwijck een derdendeel, ende 2 van den slabboeten behoeren in de Beverwijck. Ende en hadden over 10 jaeren niet meer pincken dan zy nu en hebben, maer es zoe in eenen doene, maer plaggen wel 10 of 12 slabbooten te hebben. Ende van tlandt, dat behoert in den ban Wijck up zee, daerof worddet tmargen gelt gegadert ende ontfangen by die van Wijck an duynen, zonder dat by die van Wijck up zee eenich lant gebruyct wert.

Up VIe ar^{le} niet, overmits den redenen voors.

Upten 6^e in Januario 1514, secundum eursum curie Holl., zoe zijn wederomme in den Hage geweest de voirs. schout Dirick Jacobszoon ende Pieter Jacobszoon scepene aldaer, oudt 37 jaeren, die van nyens by eede verelaert hebben: eerst angaende de jaerlixen waerde van den excijs, dat die plach te wesen van 215 of 20 Rh. gl. tsjaers, ende hoewel dat die nu gelden 270 Rh. gl., dat ist alderhoichste; tdorp sal te vreden wesen die te laeten 20 jaeren lanck tsjaers om 230 £.

Seggen voirts datter gheen schotponden en zijn, of dat men by schotponden niet omme en slaet; maer als zy 100 Rh. gl. moeten ommeslaen, zoe hebben zy een manier, dat zoe wie een deel te water mach brengen, al hadde hy 100 Rh. gl. min dan niet, als zy dickwijls doen ende meest al, die gelt 10 stuyvers, ende als dat alsoe eens ommegeleges es, zoe hebben zij 64 Rh. gl. eens; ende hier gelden in viel arme luyden, die niet te water en reeden, nae advenant van haer goet, als deen 1 g ende dandere 2 g ende zoe voirts; ende oick eenige rijke luyden, te weten die hebben 3 of 400 Rh. gl., ende niet te waeter en reeden, gelden in sulcken ommeslach wel 3 of 4 Rh. gl., ende van dien ysser omtrent drie of vier int geheele dorp.

WIJCK AN DUYNEN.

De voors. schout Dirrick Jacobszoon, Otgeert Dirxzoon, oudt 42 jaer, Allaert Janszoon, oudt 33 jaeren, Thaems Gerritszoon, oudt 25 jaer, scepenen, Claes Gerritszoon, oudt 66 jaer, Cornelis Heindrixzoon, oudt 65 jaer, ende Dirck Aerntszoon, oudt 32 jaer, buyrluyden van Wijck an duynen gevraecht, up tinhouden van der voors. instructie by hueren eede seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen datter zijn omtrent 24 haertsteden behalven Aert van Aerckems weduwe ende Cornelis van Foreest die mit hemluyden niet en gelden, ende zijn genouch in eenen staet.

Up IIe ar^{le} seggen dat zy te kerek behoeren in de Beverwijk, ende estimeren dat zy mogen hebben omtrent 70 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen dat zy geen exchijsen en hebben, en zijn van geen renten belast.

Up IVe ar^{le} seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen up schotponden, doende elek schotpondt 300 Rh. gl., in als 13½ schotponden; ende es omtrent 2½ jaeren geleden dat zy lest verponden, ende hadde aleer zy verponden 15 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen dat zy hem meest generen mit bouwerie, ende die eenige die an duynen wonen, die behelpen hem mede met schelpen te voeren. Ende es den ban van Wijck up Zee hier voeren groot, daer zy inne begrepen zijn, 419 mergen, daerof dat den abt van Egmont toebehoert 43 merghen; de pater van den reguliers in de Wijck 47½ merghen, dat de reguliers selver gebruycken; de nonnen in de Wijck 34 mergen, dat zy oock selver gebruycken; tgasthuys in de Wijcke 13 mergen dat zy verhuieren: de memorie in den Wijck 7 mergen; de kereke in de Beverwijk omtrent 10 mergen; die siecken 1 merghen, die all tsamen mit hemluyden niet en gelden in de schotponden, ende eygen binnen den dorp 68 mergen. Ende tsurplus behoert diverse waerlicke personen wonende in diverse plecken, die oock niet en gelden in de schotponden. Ende es de mergen deurgaende waerdich, deen deur tandere, te coope 40 Rh. gl., ende 2 Rh. gl. te huere. Van alle welcke voors. lant en wert boven tvierendeel niet gebruyet binnen den voors. dorpe.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy upten mergen te gelden hebben van mergengelt ende andere ungelden, deen jaer deur tandere, 6 ƒ upte mergen.

TETROEDE ENDE AELBERTSBERGE.

Bouwen Pieterszoon, oudt 49 jaeren, Frans Claeszoon, oudt 47 jaeren ende Claes Aryszoon, oudt 34 jaeren, scepenen van Tetroede ende Aelbertsberge, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier nae volcht, ende eerst,

Up I^e ar^{le} dat binnen den selven dorpe zijn 81 haertsteden, daerof dat 4^e deel zoe arm es dat zy niet geven en moghen; hier en boven zoe zijn daer ledich blijven leggen ende te hants staen vergaen 9 haertsteden; ende daer esser noch 7 afgebroecken. Ende hier en boven zoe zijn der noch drie haertsteden, die mitten buyeren niet en gelden noch gelden en willen, als Gerrit Bolle, Willem van Bloemendael ende de hofstede in den Vogelensange, daerof de twee wel zoe veel hebben als de buyeren all te samen an renten. Ende de reden waeromme zy niet geven en willen es dat zy edel zijn, ende sonderlinge de voorn. Bolle zeecht dat hy valckenaer es van mijnen genadichen heere, die nochtans de [valcklegge] niet en bewaert noch in drie jaeren gedaen en heeft.

Up IIe ar^{le} seggen dat zy staen onder de prochie van Haerlem, maer by estimatie dunct heml. dat zy wel hebben omtrent 300 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen dat zy geenrehande exchijsen en geven, noch en zijn niet belast met eenigen renten, maer moeten mijnen heere van Brederoede jaerlix geven een gratuiteyt tot zijnder begeerte, ende sonderlinge de naeste 5 jaeren hebben zy gegeven tsjaers . . . 100 Rh. gl.

Up IVe ar^{le} seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden gaderen by schotponden, elck schotpont doende 12 Rh. gl., ende hebben in als 75 schotponden ende verponden alle scrickeljaers.

Up V^e ar^{le} seggen dat zy hem generen mit bouwerie ende koyen te houden, mitte wagen te vaeren om vracht, mit seilpen te halen, ende oock mit bleecken ende anderen arbeyt te doene, die geen paerden noch koyen houden en mogen. Ende es hueren ban groot 550 mergen lants mit noch wat verdolven veenen, daarvan tselve dorp toebehoert omtrent 18 mergen. Ende van tsurplus heeft de commendeur van Haerlem 7 merghen, Sinte Margrietenclooster aldaer 6 merghen, de 1100 maechden omtrent een mergen, ende tsurplus behoort diversche waerlicke persoonen, van welck voors. lant tvoors. dorp gebruyct omtrent 437 mergen; ende alle tandere werd gebruyct by andere waerlicke persoonen, sonder alleen den commandeur voors. die zijn lant selver gebruyct; ende zoude elke mergen, deen deur tandere, jaerlix gelden in huyere omtrent 2½ Rh. gl., daerof de tweedeel zoude gelden te coop den penninck 20 ende tander derdendeel den penninck 15.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy moeten geven tot reparatie van den dijcken tussehen Sparendamme ende Amsterdamme gelijk die andere dorpen, die daer onder gelegen zijn, ende dat zoe wel van den hoogen geestlande, daer zy luttel prouffijts of hebben, mits dat die ofghegheten wert van den conijnen ende wilt, ende oock bestuyvet van den duynen, als oock van den laegen lande, ende bedraecht jaerlicx upte mergen over gemeene jaeren 5 groten of 3 g.

DIE WELGEBOREN LUYDEN VAN VELZEN.

Daniel van der Bouchorst, oudt 45 jaer schout, Huych Pelgrimszoon, oudt 58 jaer, ende Willem Gijsbrechtszoon, oudt 50 jaer, ende jonge Willem Gijsbrechtszoon, oudt 40 jaer, gedeputeerden van de Welgeboeren luyden van Velzen, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier nae volcht, ende eerst, — ende dat upten 25^{en} in Septembri voors.

Up I^e ar^{le} seggen dat zy hebben 25 haertsteden, ende zijn zeer gebleven in eenen staten binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seggen dat zy niet en weten te spreekken van den communicanten, maer moeten daerof spreekken die huysluyden, wantet een prochie es.

Up IIIe ar^{le} seggen dat zy geen exchijsen en hebben, noch oock geen losrenten of lijfrenten vercoft te hebben.

Up V^e ar^{le} seggen dat zy alle ommeslagen, beden ende andere ongelden, die men upte selve welboeren luyden ommeslaet, die gaderen zyluyden by elcx hueren rijkdom; ende omdat te weten zoe zijn costumelick te 3 ofte 4 jaeren eens te kyesen 2 of 3 luyden, ende die selve estimeren die goeden van elcx van den voors. welgeboeren luyden, ende als die estimatie gedaen es, zoe weten zy terstont als zy gesommeert wordden om eenige penninghen up te brenghen, hoeveel dat elcx van hemluyden in die penninghen gelden moet, sonder dat zy eenige gaderinge doen by kerven, schotponden ofte verpondinge; ende de rijkste van den welgeboeren luyden is zyn goet waerdich omtrent 800 of 1000 gulden eens, dewelcke gelt, als men ommeslaet 12 Rh. gl., 1 philips gulden, ende dandere nae advenant.

Up V^e ar^{le} seggen dat zy hem generen mitter plouch, coyen, dijcken ende dammen, ende de wijven mitte spille. Ende hoeveel lants datter leyt int ambocht van Velzen en weten zy niet te spreekken, maer moet staen tot verclaringe van den huysluyden, die tshot daerof gaderen ende anders. Noch en weten oock niet hoe veel lants den dorpe toebehoert,

maer es waer dat zy, welboeren luyden, leggende hebben in den ban van Velzen dat hemluyden toebehoert omtrent 45 mergen, ende es tselve lant waert in coope de mergen, deen deur tandere, 34 Rh. gl. ende gelt te huyere 1 gouden gulden, teen jaer deur tandere. En weten oock niet te zegghen hoeveel lants dat by den buytenluyden ofte geestelicke personen gebruyct wort.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy, welgeboeren luyden, jaerlicx wel te cost hebben int maicken van den Velzerdijk 20 Rh. gl., ende gelden jaerlicx int Honsbosch, teen jaer meer tander jaer min, 2 ƒ upte mergen, dat hemluyden behoelt 3 Rh. gl. 10 ƒ .

DIE HUYSLUYDEN VAN VELZEN.

Heer Gerrit Willemszoon, oudt omtrent 60 jaeren, pastoer, Daniel van der Bouchorst schout, oudt 45 jaer, Pieter Gerritszoon, oud 40 jaer, Dammas Mathijszoon, oudt 39 jaer, Claes Louweriszoon, oudt 39 jaer, scepenen, Oetgeer Wouterszoon, oud 53 jaer, Philips Gerritszoon, oud 54 jaer ende Gerrit Mathijszoon, oudt 51 jaer, buyrlieden van den huysluyden van Velzen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, ende eerst:

Up I^e ar^{le} dat zy hebben 60 haertsteden onder goet ende quaet, zonder te rekenen die haertsteden van de geestelicke luyden ende van den molenaer; ende binnen 13 jaeren zijnder 11 haertsteden ofgebroecken, daerer weder 1 tegens getymmert es.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer dat hy binnen zeeckere jaeren zijn pastorie niet bedient en heeft, maer by raminge ende zoe hy genouch verstaen heeft van zijnen vicepastoer, hem dunct datter mogen wesen omtrent 400 communicanten in de geheele prochie van Velzen.

Up IIIe ar^{le} seggen dat zy geen exchijs en geven, noch oock dattet voorn. dorp belast es met eenige renten, maer hebben moeten gelden ende dragen de lasten van den dorpe, de sommige van hemluyden tot haerluyder verderffnisse.

Up IVe ar^{le} seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden onder hemluyden gaderen up kerven, doende elck kerf 1 schotpondt, ende es elcken kerf geestimeert up 200 gl. curr. ende hebben 12 $\frac{3}{4}$ kerf; ende es omtrent 2 jaeren geleden dat zy lest verponden, ende waeren alsdoen omtrent 4 of 5 schotponden meer dander nu zijn.

Up V^e ar^{le} seggen dat zy hem generen mit wat koyen ende wat lants te zayen, daer zy dit jaer niet veel of en hebben gehad. Voert andere generen hem sant te voeren, ende mit seelpen ende mit dijcken ende delven. Ende den geheelen ban van Velzen es groot 1195 mergen lants, daervan de voorn. huysluyden van Velzen toebehoert 42 mergen; ende van tander behoort tot die cathuysers omtrent 11 mergen; de susteren van Zijl 7 mergen; telooster Sinte Margrieten omtrent 15 mergen; de reguliers te Haerlem 15 mergen; de reguliers in de Wijck 1 $\frac{1}{2}$ mergen; Mr. Adriaen Heindrixzoon te Haerlem 9 $\frac{1}{2}$ mergen; Heer Jan Lotszoons capelrye 9 $\frac{1}{2}$ mergen; Styn [. 5 m.] Huygezoon capelrye 6 mergen; den heyligen geest te Haerlem 13 mergen; het gasthuys te Haerlem 6 mergen; de cathuysers van Coelen 7 mergen; facit tsamen 104 $\frac{1}{2}$ mergen; welcke geestelicke persoonen tselve lant verhuieren sonder dat zy daer eenich of gebruycken; van alle welcke 1195 mergen voors. wert by den inwoonders van den voors. dorpe gebruyct omtrent de twee deelen, ende 3^e deel wert gebruyct by die van Sparendamme, Schooten, Aelbrechtsberge ende Beverwijk, die mit hemluyden niet en gelden. Desgelijcx doen die welgeboeren luyden die haer lant selver gebruycken. Ende es tmorgen van tvoors. landt waerdich, teen deur tandere, in coope 25 Rh. gl. ende in huyere 25 st.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy tonderhouden hebben omtrent 2000 roeden in den Velzerdijck, waervan de roede cost 8 g tsjaers, deen jaer deur tandere, indien zy den dijck besteden zouden te maicken, maer maicken die meestall zelve naedat zy lant gebruycken, daarinne begrepen de onderhoudenisse van 4 sluysen.

Seggen oock dat zij groote schade lijden in hueren vruchten van den wilden beesten, herten ende hinden, want zy moeten die waecken alle nachts, van tbeginsel of van der Meye totten oest toe incluz, dat de vruchten uyten velde zijn, alsoe daer thienwerf meer wils es dander was over 25 jaeren.

DIE WELBOREN LUYDEN VAN HEEMSKERCK.

Jan Claeszoon schout, Joost van Zijl, oudt 35 jaer, Marten Danielszoon, oudt 47 jaer, gedeputeerde van den welboeren luyden van Heemskerck, gevraecht up tinhouden van der voers. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht. Eerst:

Up I^e ar^{le} seggen dat zy hebben 16 haertsteden, daer van datter 2 zijn, die mit hemluyden niet en gelden, overmits dat zy behoeren Aelbrecht van Egmont ende Joost van Minden, ende en zijn gemindert noch gemeerdert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seggen dat zy staen onder één pastoer mitten huysluyden van Heemskercke, ende refereren hem tot tguendt dat hy daerof seggen sall of geseyt heeft.

Up IIIe ar^{le} seggen dat zy geen exchijs en geven up geenrehande dingen, noch en zijn niet belast mit renten dan 1 ℒ groten voor de kercke omme die te vermaicken, vereoft in tijden van teasenbroot.

Up IVe ar^{le} seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gewoonlicken zijn te gaderen up schilden, eleken schilt doende 25 Rh. gl., ende hebben in als 146½ schilden, ende es geleden omtrent 7 of 8 jaeren dat zy lest verschilden, ende verschilden zoe dicwils als hem dunct dat zy rijcker oft armer worden; ende hadden in den jaere 1502, 321 seilden, ende dat zy dus vermindert zijn es overmits dat casenbroot, versterften, ende datter eenige buyten gehiliet zijn, ende andere buyten vertrocken zijn mitter wone.

Up V^e ar^{le} seggen dat zy hem generen mit bouwerie, ende dat heur-luyder ban begrepen es in de 951 mergen, verclaert by den huysluyden van Heemskercke, wantet all een ban es; ende es omtrent 10 mergen die de voers. welboeren luyden daer inne hebben ende zy zelve gebruycken; ende es een mergen lants aldaer geestimeert up 60 Rh. gl. te coop ende 3 Rh. gl. te huyere.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy moeten helpen onderhouden Sinte Aechten-dijck, thonsbosch, sluysen, wateringen, gelijk die huysluyden doen; twelek upte morgen mach bedragen, by gemeene jaeren, 5 groten.

DIE HUYSLUYDEN VAN HEEMSKERCK.

Jan Claeszoon schout, oudt 53 jaeren, Gerrit Gerritszoon, oudt 55 jaer, Jan Ariszoon, oudt 54 jaer, Direk Wouterszoon, oudt 44 jaer, Dirk Laurenszoon, oudt 44 jaer, scepenen, Willem Claeszoon, oudt 55 jaer, ende Jan Claeszoon, oudt 55 jaer, buyrluyden van de huysluyden in Heemskereke, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier nae volcht. Ende eerst,

Up I^e ar^{le} dat binnen den voors. dorpe zijn 60 haertsteden onder goet ende quaet, daerof datter wel 40 zijn die zoe arm zijn, dat zy niet geven en mogen, ende dat overmits dat zy meer schuldich zijn dan zy in de werelt hebben, ende datter omtrent 5 of 6 haertsteden min bewoent worden dan daer vuer 10 of 12 jaeren werden.

Up IIe ar^{le} seyt Aelbrecht Hermanszoon, pastoer van St. Jans te Haerlem, als gecommiteerd by den pastoer, genaempt Heer Pieter Wybrantszoon, datter zijn omtrent 300 communicanten, daerinne begrepen die welboeren luyden van Heemskereke hier voeren.

Up IIIe ar^{le} seggen dat zy geenrehande exchijs en geven van geenen dingen, maer dat zy belast zijn mit 106 Rh. gl. lijfrenten ende 26 Rh. gl. tsjaers losrenten ter losse den penninck 16, vercoft deen helft omtrent 17 jaeren geleden ende dander helft omtrent 5 jaeren geleden; ende de penninghen daarvan gecommen zijn geemployeert tot betalinge van mijns genadichs heeren beden, ruyterpenninghen ende andere ongelden van den dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden gaderen by den schotponden, doende elck schotpont 400 Rh. gl., ende hebben in al 9½ schotponden; daer van gaet 1 schotpont, daer twee maechden upgesteld zijn, die haer buyrrecht upgeseyt hebben, om elders te gaen wonen, overmits den last van den dorpe; ende seggen dat zy binnen tjaer 1513 betaelt hebben up elck schotpond 70 Rh. gl., ende es geleden omtrent drie jaeren dat zy lest verponden, alsdoen zy hadden omtrent 14 of 15 schotponden, ende over 10 jaeren hadden zij 18 schotponden, ende zijn zoe vermindert overmits dat den rijkdom vertrocken es.

Up V^e ar^{le} seggen dat zy hem generen mit bouwerie, ende eenige voeren seclpen van de strange; ende es den ban groot omtrent 951 mergen, daervan die huysluyden eygen toebehoert 35 mergen, ende van tandere geestelieke persoonen ende goodshuysen tsamen 182 mergen, te weten: myn heere de commandeur tot Haerlem 39 mergen; de memorie aldaer 13 mergen, een 3^e min; de reguliers tot Haerlem $8\frac{1}{2}$ mergen; die heylige geest aldaer 9 mergen; Ste Marien aldaer $\frac{1}{2}$ mergen; die susteren van Zijl 6 mergen; die weversgilde aldaer $3\frac{1}{2}$ mergen; die bervoeten susteren aldaer $3\frac{1}{2}$ mergen; Heer Allaert $1\frac{1}{2}$ mergen; Heer Bertelmecus tot Haerlem $1\frac{1}{2}$; Sinte Margrieten aldaer 1 mergen; de Jacopynen aldaer $\frac{1}{2}$ mergen; de reguliers in de Wijk 12 mergen; de baghinnen aldaer 12 mergen; dat gasthuys aldaer 2 mergen; de memorie aldaer 1 mergen; de kereke aldaer 1 mergen; de oude nonnen tot Amsterdam 6 mergen; de reguliers aldaer 2 mergen, min $\frac{1}{3}$ deel; Wittemoer aldaer 1 mergen; een vicarie aldaer 4 mergen; die broers tot Hoorn 3 mergen; dat gasthuys upt zee $3\frac{1}{4}$ mergen; die pastoer van Graft $\frac{1}{2}$ mergen; Frans Verdeelen broeder priester 2 mergen; noch onser vrouwen gilde tot Haerlem $1\frac{1}{2}$ mergen; Sinte Katherinen aldaer 3 hont; die siecken aldaer 5 mergen; meester Pieter Spycker $3\frac{1}{2}$ mergen; een priester tot Leyden 3 mergen; Bloemendael Over Veen van cappelrylant $1\frac{1}{2}$ mergen; Heer Zweer van Utrecht $4\frac{1}{2}$ mergen; de kerek van Uytgeest $\frac{1}{2}$ mergen, ende dabt van Egmond 23 mergen. Ende tsurplus behoert andere waerlicke persoonen, die oock met hem niet en gelden. Van welk lant binnen den voors. dorpe gebruyct wert omtrent de drie vierendeelen, ende tvierte vierendeel werd gebruyct by andere waerlicke personen, uytgesondert omtrent 11 mergen die gebruyckt worden by den broeders ende susters van de Beverwijk. Ende een mergen lants binnen den selven dorpe, teen deur tandere, es geestimeert up 60 Rh. gl. in coope, ende in huyre 3 Rh. gl. tsjaers.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy deur gemeene jaeren jaerlicx up te mergen te gelden hebben, zoe van dyckaetge, honsbosch, sluysgelt ende gelijcke ongelden, 3 stuvers tsjaers; ende daarenboven als teoorn up te velde staet, moeten zy of tmeestedeel van hunluyden waecken mit hoornen ende anders om tgroot wilt uyten koorn te jagen; ende zouden wel willen geven 6 st. up te mergen, indien zy daerof vrij waeren.

CASTRICOM.

Jan Claeszoon schout, oudt 50 jaeren, Pieter Willemszoon, oudt 55 jaer, scepen, Claes Mey, oudt 33 jaer, ende Aelbert Janszoon, oudt 40 jaer, buyrluyden van Castricom, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht. Ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen datter zijn 58 haertsteden, daerof datter zijn 18 daer arme luyden inne wonen ende niet geven en mogen, zoe datter maer 40 en zijn, die mit hemluyden gelden ende contribuieren, ende zijn de naeste 10 jaeren gebleven in eenen state.

Up IIe ar^{le} certifficeert de pastoer onder zijn hanteycken, overmits dat hy niet commen en mochte mits zijn ziecte, datter zijn 250 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen dat zy geenrehande exchijsen en geven, maer zijn belast mit renten, te wetene 24 Rh. gl. tsjaers lijfrenten staende up drie lijven, vercoft int oorloge van Utrecht; noch 24 Rh. gl. tsjaers losrenten ter losse den penninck 17 oft 18, vercoft in den jare 1507, ende zijn de penninghen daervan gecommen geemployeert tot mijns genadichs heeren beden ende andere lasten van den dorpe. Zijn noch jaerliex mijnen genadigen heeren schuldich van schot 12 Rh. gl. ende 6 hoet gaersten.

Up IVe ar^{le} seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 400 Rh. gl., ende hebben in als 10½ schotponden, ende zijn gewoenlic te verponden alle scrickeljaers, ende als zy lest verponden, hadden zy 10 of 9½ schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen dat zy hem generen mit bouwerye, spitten ende delven. Ende den ban van Castricom es groot 1017 mergen, daerof datter wel 17 verstoeven es van den duyuen; daervan in den dorpe eyghen thuyt behoert 122 mergen, ende int surplus hebben die cloosters 203 mergen; ende tandere behoert toe diversche waerlicke persoonen; daervan gebruyet wort binnen den voors. dorpe, boven haer vrij eygen lant, 700 mergen,

ende all tandere wert gebruyct by andere waerlicke persoenen, zonder datter yet van der geestelickheyt inne gebruyct wert. Ende een mergen lants aldaer, deen deur tandere, es geestimeert up 50 Rh. gl. ende 2½ Rh. gl. te huyere.

Up VIe ar^e seggen dattet voors. lant onderhouden moet aen Sinte Aechtendijck 175 roeden, noch aen den zantdijck, van sluysgelt, watergangen mittet honsbosch, twelek jaerlicx upte mergen bedraecht, deur gemeene jaeren, 6 st.

Ende daerenboven zoe werden zy zeer bestoven van den duynen, ende hebben wel 630 roeden, elke roede 18 voeten lanek, duynen die zy beplanten moeten mit helm; ende indien zy die besteden zouden te poten, tzoude hem alls jaers wel costen 60 Rh. gl.

LYMMEN.

Ons Johannes Nycolay, vicecureyt, oudt 33 jaer, Cornelis Claeszoon, oudt 50 jaer, Jan Bruynsz, oudt 44 jaer, Thyman Ysbrantss., oudt 41 jaer, Pieter Ysbrantss., oudt 44 jaer, Direk Willemszoen, oudt 40 jaer, scepenen, Andries Andriess, 62 jaer oudt, ende Daniel Dirxzoon, 42 jaer oudt, buyrluyden aldaer, gehoert up tinhouden van der voors. instructie, by eede seggen.

Up I^e ar^e datter zijn 90 haertsteden, die niet zeer gemeerdert ofte gemindert en zijn de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^e seyt de vicecureyt datter zijn omtrent 450 communicanten, ende zijn genouch in eenen doene voor den tijdt van 6 jaeren dat hy aldaer vicecureyt geweest es.

Up IIIe ar^e seggen dat zy geen exchijsen en gheven ofte eenige gelden up eenigerhande goeden.

Seggen voorts dat zy schuldich zijn an lijfrenten 117 Rh. gl. tsjaers, ende an losrenten 180 Rh. gl. sjaers, daer zy de tweedeel van den selven renten af vercoft hebben zedert het jaer van 1508 herwaerts, ende dat ander derdendeel binnen den tijdt van 12 of 13 jaeren te voeren;

ende hebben de penninghen daerof commende besteet in heurluyder portie van den ommeslagen, die ommegelegten zijn geweest omme der voors. oorlogen, ende seggen dat zy dezen renten vercoft hebben van noots wegen, sonder daerof gehadt te hebben eenige brieven van octroy.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gewoonlick zijn huerluyder portie in allen beden omme te slaen by de schotponden, die zy alle zeven jaeren tweewerf vernyeuwen, nae dat elck gegoet es; ende is nu dat derde jaer dat zy dat lest deden; ende hebben in all 20 ponden, elk pont gereeckent voor 400 Rh. gl. current, daerup zy alle huere lasten van beden ende renten ommeslaen.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitten acker te bouwen ende dat mitten hals te houden ¹⁾ ende 4 of 5 coyen te houden.

Seggen voorts, dat Lymmen groot es 650 mergen, daerof hemluyden binnen den dorpe toebehoert van dat aldersnootste 120 mergen, die niet half zoe goet en zijn, als die andere mergentalen aldaer gelegen; ende mach de mergen waerdich wesen van heurluyder lant, deen deur tandere, te coop 25 Rh. gl., ende te huyere 25 st. Ende dat lant dat zy hebben, daerof es dat derde paert vrij landt, ende de ander tweedeelen es vroomlandt, dat zy niet en mogen vercoopen noch versetten buyten consent van den abt van Egmont, ende als zijt vercoopen, zoe heeft den abt van een pondt gr. 13 st., ende geven daerof zeeckere jaerlicxe penninghen sjaers, deen meer ende tander min; ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters die alder selver lant bruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy 14 lijnen te houden hebben by de Wijck ende elders, dat hem wel cost mit sluysgelt, upte mergen 6 g of meer.

Dese van Lymmen hebben noch by eede overgebracht verclaringe van sekere penningen, die eenige particuliere persoenen up huer goet vercoft hebben in den jaere 1512, 13 ende 14, die huer schotponden niet gekent ofte [afgecoort] zijn, bedragende daerof thoefgeld ende principael gelt 755 L 5 g , daerup zy begeren dat men regard hebbe wil int taxeren van den schiltae. Actum 3^e in Januario 1514 secundum cursum cur. Holl.

¹⁾ Een latere hand heeft „houden” veranderd in „winnen.”

UYTGEEST.

Heer Gysbert Gysbrechtszoon, oud 45 jaer, pastoer, Jan Willemszoon, oudt 58 jaer, Jan Aerntszoon, oudt 77 jaer, ende Pieter Jacobsz., oudt 34 jaer, buyrluyden gedeputeert van Uytgeest, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by hueren eede tguendt dat hier naer volcht; eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben 150 haertsteden, die mit hemluyden gelden, ende daerenboven 9 of 10 huysen, daer arme luyden inne wonen, die elx boven eenen braspenninck ofte 3 groten binnen den dorpe niet en gelden, ende zijn de naeste 10 jaeren meest bleven in eenen staet.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 750 communicanten, die mit hemluyden gelden, ende daerenboven omtrent 400 communicanten, die wonen in Crommenredijck, die mede prochien in den voors. dorpe van Uytgeest, maer gelden mit die van Westzanen.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven van geenrehande dingen; ende es tselve lant belast mit 110 Rh. gl. tsjaers losrenten ter losse den penninck 18, die diversche persoonen daerup hebben vercoft int oorloge van Utrecht, Woerden ende Rotterdamme, omme daer mede te betaelen de ruyterpenninck, die tdorp up die tydt schuldich was, ende noch 280 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft diversche persoonen in doorlogen van Utrecht, Rotterdamme ende Weesp, daervan zy omtrent 100 Rh. gl. tsjaers vercoft hebben de naeste 10 jaeren; ende de penninghen daervan gecommen zijn mede geemploijeert in der oorloge als voeren; ende en hebben van als geen oetroy.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gewoenlicken zijn mijns genadichs heeren beden ende andere omneslagen te gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 400 Rh. gl., ende hebben in als 29 schotponden, ende es int 3^e jaer dat zy lest verponden, ende zijn gewoenlicken alle serieljaere te verponden, ende als zy lest verponden hadden zy omtrent 45 schotponden, ende hebben noch zedert de leste verpondinge min 2000 gulden, die ontvaeren ende ontstorven zijn.

Up
ende
weleke
inne
merger
nende
dorpe
andere
Ackers
die ge
ren 1
coope

Up
dijk,
dijcken
houden
dam,
bedrae

Dom
pastoer
jaer, 1
oudt 5
scepen
der vo
gen, e

Up
datter
dat, o
daer e
die mi

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen, vogelen, spinnen ende luttel bouwerye; ende es hueren ban groot 1752 mergen, van den welcken binnen den dorpe toebehoert in cygendom 185 mergens, daer inne begrepen de erven daer de huysen up staen; de geestelicheyt 357 mergen; ende tsurplus behoort andere diversche waerlicke persoonen, wone in diversche plecken; van all welck voors. lant binnen den voors. dorpe gebruyckt wert 1065; ende tsurplus wert all tsamen gebruyct by andere huere gebuyren, als by die van Crommenredijck, Knollendam, Ackersloot, Nyeuwendam ende Heemskerck, uytgesondert 3 mergens, die gebruyct werdden by den baghijnen in de Beverwijk. Ende estimate ren 1 mergen lants aldaer waerdich te wesen, teen deur tandere, in coope 63 Rh. gl., ende in huyere omtrent 3 Rh. gl. meer ende niet min.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten helpen onderhouden Sinte Aechten dijck, gelegen up tye, twelck upte mergen jaerlicx bedraecht by staende dijcken $4\frac{1}{2}$ groten Vlaems; ende daerenboven moeten zy helpen onderhouden drie dammen, als Zwammerdam, (*sic*) Zaerdam ende den nyeuwendam, ende zes sluysen, leggende in de voorn. dammen, twelck jaerlicx bedraecht upte mergen 2 g .

ACKERSLOOT.

Dominus Petrus Theodrick, pastoer, oudt 26 jaer, die omtrent 12 jaer pastoer geweest es, Wybrant Simonszoon, oudt 60 jaer, Jan Jans, 73 jaer, Ellert Jacobszoon, oudt omtrent 60 jaeren, Heindrick Claeszoon, oudt 51 jaer, ende Pieter Simonszoon, oudt 42 jaer, bourgermeesters, scepenen ende schotvangers van Ackersloot, gevraecht upt tinhouden van der voors. instructie by hueren eede upten 20^{en} in Septembri voors., seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 97 haertsteden, die mit hemluyden gelden, ende datter de naeste 10 jaeren wel 30 haertsteden ofgebroecken zijn, ende dat, overmits dat den rijkdom vertreckt wonen in ander plaetsen; ende daer en boven zijnder noch 4 geestelicke persoonen ende een molenaer, die mitten buyeren niet en gelden.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, dat zijn 400 communicanten of daeromtrent.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zyluiden geenrehande exchijsen en geven, ende zijn belast van 91 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, te weten: Pieter Claeszoon dockter te Amsterdam 20 Rh. gl., Ysbrant Janszoon, poorter te Amsterdam 30 Rh. gl., Lysbeth Simons dochter te Herlem 17 Rh. gl., Katherine Jacobs weduwe te Haerlem 17 Rh. gl., Heer Willem Jacobszoon te Alcaer 10 Rh. gl.; alle welcke renten vercoft zijn binnen zes jaeren herwaerts, ende zijn de hooftpenninghen daarvan gecommen geemploijeert tot betalinghe van huerluyder schotbeden ende andere ongelden.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder ommeslagen maicken upte schotponden, elck schotpondt doende 150 Rh. gl., ende hebben 25 schotponden, ende es geleden omtrent 3 jaeren dat zy onder malcanderen lest verpondt hebben, ende zijn in 17 jaren herwerts vermindert van 23 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen int gemeen, eenige mit koyen te houden, andere mit saijen, ende hebben oock 14 Rijnscepen, die overall om vracht vaeren; ende es heur dorp groot omtrent 900 mergen lants, daarvan in den dorpe toebehoert in eygendomme 95 mergen. Ende alle tandere behoert toe diversche persoonen, geestelick ende waerlick wonende in diversche plekken; ende werdden by den inbuyeren van den voorn. dorpe gebruyet deen helft van den voorn. lande, ende die ander helft wert gebruyet by andere waerlicke persoonen, sonder dat zij weten datter yet van geestelicke persoonen gebruyet wert. Ende tmergen van tvoors. lant soude gelden te coope, deen deur tandere, de mergen 60 gulden, ende ter huyere 4 Rh. gl.; ende dat nyemant van buyten mit hemluyden en gelt in de schotponden dan alleenlick in de dijekaetge.

Dese 95 mergen seggen zy belast te wesen mit 305½ Rh. gl. sjaers jaerlicxe pacht.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben an den dijck van Crommerdam 50 Rh. gl. tsjaers, aen den dijck van Zaenerdam 15 Rh. gl. tsjaers, aen den dijck te Schaerdam 13½ Rh. gl. tsjaers; ende hebben noch tonderhoudene een sluyse binnen den ban van Ackersloot, ende andere ban wegen, dat deen jaer deur tandere wel beloipt upten mergen 3 st.; ende daerenboven up tHonsbosch 2 st. upte mergen.

Item noch zoe sullen zy moeten betaelen 300 Rh. gl. daer omtrent, tot tmaecken van een sluyse, die geleyt sall worden tot Schaerdam, daer thout toe gecoft es.

HEYLOO ENDE OOSDOM.

Meester Willem Osmer, cureyt in Heyloo ende Oosdom, oudt 50 jaer, Jan Hendrixzoon, oudt 64 jaer, Claes Pieterszoon, oudt 58 jaer, Jan Janszoon, oudt 58 jaer, Dirck Pieterszoon, oudt 49 jaer, Cornelis Dirxzoon, oudt 41 jaer, Cornelis Ysbrantszoon, oudt 28 jaer, scepenen, Aelbrecht Pieterszoon, oudt 60 jaer, ende Walich Gerritszoon, oudt 67 jaer, waerscippen van Heyloo ende Oosdom, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by haeren eede, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, datter zijn 107 haertsteden, ende binnen 10 jaeren herwaerts waren der wel 3 of 4 meer, die vervallen zijn van armoede.

Up IIe ar^{le} seyde de pastoer, datter zijn omtrent 430 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en betaelen dan alleenlicken die tappers, die van elck vat biers betaelen een groten vlaems tot prouffite van der ambochsvrouwe, die tselve verhuurt, ende mach tsjaers gelden omtrent 3 Rh. gl. Ende dat tdorp belast es mit 301 Rh. gl. tsjaers, daarvan dat de 15 Rh. gl. tsjaers zijn losrenten, ter losse den penninck 15, ende alle tandere zijn lijfrenten staende up een ende twee lijven. Ende zijn deselve renten vercoft geweest, te weten int oorloge van Uytrecht 71 Rh. gl. tsjaers, int Rotterdams oorloghe omtrent 20 Rh. gl. tsjaers, ende alle dandere lijf ende losrenten zijn vercoft geweest binnen 10 jaeren herwaerts; ende van den penningen daarvan gecommen, daermede hebben zy betaelt de ommeslagen van den voorn. dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ommeslagen int voorn. dorp ommeslaen up te schotponden, doende elck schotpont 300 Rh. gl., ende hebben 25 schotponden, ende es gelden 2½ jaeren dat zy lest verponden, ende hadden alsoeden omtrent 34

schotponden, ende dit overmits dat den rijkdom vertrect wonen in diversche besloten steden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy heml. generen mit bouwerye ende coyen te houden, ende es huërlyuder ban groot 1250 mergen, daerof binnen den dorpe in eygendomme toebehoert, te weten, de buyrluyden omtrent 70 mergen, de reguliers aldaer omtrent 43 mergen, die zy selver gebruycken, ende daervan zy niet en gelden, binnen Alcaer geestelicke ende waerlicke omtrent 800 mergen, binnen Haerlem omtrent 250 mergen, ende binnen Amsterdam 44 mergen, ende tsurplus behoert toe in diverschen dorpen. Ende de helft van tvoors. landt wert wel gebruyct by den inbuyeren van den dorpe voors., ende die ander helft bij andere diversche waerlicke persoonen, sonder datter eenige geestelicke persoonen daerinne yet bruycken dan de reguliers als voors. es. Ende es tmergen van den voors. lande waerdich, deen deur tandere, omtrent 50 Rh. gl., ende in huyere 2½ Rh. gl. tsjaers.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy tonderhouden hebben eenen binnendijck, genoempt Beuckelaerdijck, ende in den zeedijck 3 Rh. gl. tsjaers, ende twee sluysen, tsamen geestimeert upten mergen, deen jaer deur tandere, 2 st. tsjaers, ende van tshonsbosch 3 groten.

BERGHEN.

Heer Adriaen Janszoon, oudt 40 jaeren, pastoer, ende heeft aldaer pastoer geweest omtrent 10 jaeren, Ysbrant Willemszoon, oudt 50 jaeren of daeromtrent, Dirck Janszoon, oudt omtrent 40 jaeren, Gerrit Hillebrants, oudt 30 jaeren, Cornelis Claeszoon, oudt 27 jaeren, scepenen tot Bergen, Simon Dirxzoon, oudt boven 60 jaeren, Simon Allaertszoon, oudt 57 jaeren, Merten Garbrantszoon, oudt 50 jaer, Jan Winszoon, oudt 50 jaeren ende daerboven, alle buyrluyden van Berghen, gevraecht upten 18^{en} in Septembri up tinhouden van der voors. instructie by hueren eeden, seggen, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 100 hertsteden weynich min ofte meer,

ende datter daerof zijn 4 geestelicke woninghen, ende zijn deselve haertsteden gemindert de naeste 10 jaeren omtrent 20, ende noch dagelicx minderen.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter int voorn. dorp zijn omtrent 400 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat in heurluyder dorp geenrehande excijs en es, dan alleene trecht dat men heet den upslach, twele es van elcken upslach van een ofte meer tonnen biers eenen groten, ende behoort toe tselve recht den heere van Brederoede. Ende es tselve dorp belast mit renten van omtrent 700 Rh. gl. tsjaars, daerof datter zijn 100 losrenten ende dander zijn lijfrenten, ende zijn vercoft geweest als binnen ende zedert den tijdt van der oorloge van Utrecht ende Rotterdamme, want daer te voeren zoe en was tvoorn. dorp van geenen renten belast, zonder dat zy anders nu weten te specificceeren, dan dat zy seggen, dat binnen 10 jaeren herwaerts wel vercoft zijn geweest omtrent 250 Rh. gl. tsjaars, ende zijn de hooftpenninghen van alle dese renten geemployeert geweest tot mijns genadichs heeren beden ende subventien.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy onder malcanderen hueren ommeslach doen omme te gaderen de voors. renten ende mijns genadichs heeren beden upte schotponden, ende dat elck man rijk wesende 200 gl. staet up een schotpond; ende seggen, dat zy hebben int voors. dorp voor deghene die eygendom hebben 27 schotponden, ende dandere, die geen eygendom en hebben, vervallen tot 35½ schotponden. Ende omme daer toe te comen zoe deelen zy heurluyder schotponden in 16^e ende 32^e deelen onder den armen, ende wat de arme niet betaelen en mogen in de 32^e deelen, dat wert noch gevonden upte 27 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantwerek, mit ter zee te vaeren om visch te vanghen, als cabbelliau ende schelvisch, mit wagen vaeren ende schuyt vaeren, mit reepe drayen, daer men tdack mede upte huysen bint. Ende es den ban van hueren dorpe groot omtrent 890 mergen sonder tgeestlant, dat groot es 35 mergen, dat veel van den conijnen gegeten wert. Seggen voorts dat van den 890 mergen voors., twelek weylant ende hoylant geheeten es, ende behoort den inbuyeren van den voors. dorpe van Berghen in eygendomme niet toe boven de

20 of 25 mergen; ende tsurplus behoort toe den abt van Egmond, veel poorteren in Alcmaer, poorteren in Haerlem, Amsterdam, maer Alcmaer meest, dewelcke tvoors. lant selver bruycken oft verhuieren uytbuyren van Bergen, mits dat deselve van Bergen niet en staen tot grooten geloove omme de groote lasten die zy hebben, zoe dat deselve deposanten sonderlinge niet en weten te specificeren wien van den uytbuyeren noch hoe veel lants elders in eygdomme toebehoert; ende dat zyluyden niet en bruycken in all tvoors. hoy ende weylant boven een vierendeel ende dat van tsnootste.

Ende aengaende tvoorn. geestlant, daer van en behoert den buyeren maer de driedeel, ende en bruycken niet dan haer eygen lant, ende tsurplus behoert tot Alcmaer ende Coedijk, diet oock self bruycken, sonder dat de selve van Alcmaer noch alle andere uytbuyeren gelden mit die van Bergen in haerluyder voorn. schotponden. Ende noch zoe moeten die van Berghen up tguendt dat hemluyden toebehoert int voorn. geestlant betaelen den pastoor van Berghen 45 sacken garsten tsjaers, dweleck hiet scael of papen coern.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy sonderlinge niet belast en zijn van dijckaetge ofte sluygelt, dan alleenlick dat zy geven een pondt gl. tsjaers totten zeedijk van Schoerle, ende dat ter cause van den eygdomme dat zy in den zeedijk hebben, welck pondt zy jaerlicx onder malcanderen gaderen, mits dat de somme cleyn es, upte schotponden.

SCHOERLE MIT CAMP.

Mgr. Bernardus Afhen, pastoor van Schoerle, oudt 33 jaer, Bertelmeens Floriszoon, oudt 44 jaer, Jan Janszoon, oudt 40 jaer, Richten Wouters, oudt 50 jaer, Claes Janszoon, oudt 45 jaer, Symon Claeszoon, oudt 25 jaer, scepenen, Phillips Gerritszoon, oudt 55 jaer, Lambert Hermanszoon, oudt 40 jaer, Dirck Corneliszoon, oudt 40 jaer ende Gerrit Mathijszoon, oudt 31 jaer, ende Rombout Ysbrantszoon, oudt 70 jaer, waerscippen, seggen by huere eeden, ende eerst up tinhouden

Van den I^e ar^{le}, datter tSchoerle zijn 180 haertsteden daerof datter 40 zijn, die arme ende vervallen zijn, die niet geven en mogen.

Ende te Camp 30 haertsteden, die geseepen zijn te vergaen, mits tverstiven van den duynen, want zy in 10 jaeren te Camp vermindert zijn van 40 haertsteden ende tSchoerle 30 haertsteden, alsoe wel deur armoede als van tverstiven.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 500 communicanten, alsoe wel te Camp als tSchoerle, ende en zijn in 4 jaeren, dat hy pastoer es geweest, niet zeer gemeerdert of gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven den heere van Brederoede, als ambachtsheere van Schoerle, eenen halven stuver van tvat biers te exchijs, dat zy hem overlange gegeven hebben; ende van andere goeden en geven zy niet.

Seggen dat zy schuldich zijn an erf- los- ende lijfrenten jaerlicx 390 Rh. gl., te wetene: den heeren van St. Jan te Uytrecht an erfrenten vercoft int casenbroot 120 £, an losrenten sommige ter losse de penningh 10, 13 ende 14, 163 £; ende an lijfrenten 107 £, welke vercoopinghen zy seggen gedaen te hebben omme de oorloge van Gelre de naeste 6 of 7 jaeren, ende de penninghen bestet in de betalinge van huerluyder portie, die zy schuldich zijn geweest ter cause van dien, ende dit sonder daerof gehadt te hebben octroy van mijnen genadichen heere.

Item geven noch den drie priesteren van huerluyder kerck 70 Rh. gl. tsjaers.

Item hebben den heere van Brederoede gegeven vijf jaeren lanck, daerof [kersstijt] naestcommende dat leste jaer es, een bede van 50 Rh. gl. tsjaers.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie in de omneslagen ende beden gaderen by de schotponden, die zy alle vier jaeren vernyeuwen, ende es dat derde jaer dat zy die lest vernyeuden, ende stellen elcx nae dat hy gegoet es, te wetene die 200 Rh. gl. rijk es eens up een pont, ende zy hebben in als 60 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe ende koijen te houden, mit dijeken te maecken, spitten ende delven, ende te Camp generen zy hem ter zee mit visschen.

Item seggen, dat in Schoerle ende Camp leggen 900 mergen, daer hemluyden toebehoert in den dorpe van Schoerle ende Camp omtrent

400 mergen, daerof datter beloopen es ende te niete gegaen zijn mitten duynen, die verstoven zijn de naeste thien jaeren herwaerts wel 50 mergen; ende estimeren tselve lant waerdich te wesen in coope, deen deur tandere, 300 Rh. gl. ende te huyere $2\frac{1}{2}$ Rh. gl. Ende van den anderen 500 mergen zoe behoert den abt van Egmont toe dat achtendeel van den geheelen lande, dat omtrent es 112 mergen. Ende daerenboven heeft hy aengecoft binnen 5 of 6 jaeren 15 mergen, ende tandere behoeren poorters van Alcaer, Haerlem, Amsterdam ende Leyden.

Seggen voorts datter poorters van Alcaer zijn, die aldaer bruycken wel 30 mergen lants mit ossen te weyen ende koyen te houden, die mit hemluyden en gelden noch en geven, ende onthuyeren hemluyden van andere luyden, dat groot afterdeel van den dorpe es.

Die abt hout zijn landt oock aldaer vry, desgelijcx zoe doet den heere van Assendelft van 33 mergen lants.

De reguliers van buyten Alcaer hebben aldaer oock zekere lant, die huer lant verhuyeren poorters van Alcaer, die oock niet en geven.

Die reguliers van de Beverwijck, die bruycken oock een deel van huer lant.

Die poorters van Alcaer bruyckens $134\frac{1}{2}$ mergen, ende de cloesters tAlcaer 16 mergen, die mit hemluyden en gelden noch en geven.

Die van Crabbendam bruyckens oock wel 85 mergen dat huer eygen is.

Die van Petten ende Groede 31 mergen.

Die van Coedijck 21 mergen.

Up VIe ar^e seggen, dat zy jaerlicx wel te gelden hebben aen dijckaetge tusschen Crabbendam ende Petten, sluysen, sluystochten ende anders upte mergen 1 Phls. gl.

GROEDE.

. Heer Cornelis Pieterszoon, oudt 40 jaeren, pastoer van Groede, ende heeft gedient omtrent 4 jaeren, Mathijs Garbrantszoon, oudt 55 jaer, Cornelis Haecxzoon, 38 jaeren oudt, scepenen, Cornelis Symonzoon, oudt 58 jaeren, Heinrich Hoen, oudt 47 jaeren ende Jan Allaertszoon, 25 jaeren oudt, gevraecht upten 18^{en} in Septembri voors. up tinhouden van der voors. instructie by hueren eede seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in huerluyder dorp zijn zoe arm ende rijke tsamen omtrent 9 haertsteden, ende binnen 10 jaeren zijn se gemindert 8 haertsteden, by viere ende storme van winde ende watere.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter zijn tusschen 26 en 28 communicanten, dies zijnder alleenlick 6 paer volcx in huwelicke staet.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geenrehande exchijsen en zijn up geenrehande dinghen, ende dat tselve dorp belast es jegens Dirck de Wint tot Haerlem mit 12 Rh. gl. tsiaers, losrenten den penninck 13 $\frac{1}{4}$, vercocht int jaer 84; noch int selve jaer jegens Jan Gijsbrechts tot Haerlem mit 15 Rh. gl. lijfrenten, staende teenen lijve, ende zijn gebesicht in de oorloge van Utrecht ende Rotterdam; noch 6 Rh. gl. tsjaers lijfrenten ten lijve van Jan Kuyfs weduwe tot Utrecht, vercocht lange voor tvoorn. jaer 84, sonder anders te weten, den tijd; noch 3 Rh. gl. tsjaers losrenten, den penninck 18, jegens Walich Jacobszoon, Zeepsieder tot Amsterdam, vercocht omtrent 4 jaeren geleden, ende es tgelt gebesicht ten oorbaer van der kereke; ende es tselve dorp tachter 3 jaer renten van de voorn. 3 Rh. gl. tot Amsterdamme ende van de rente van Utrecht, desgelijcx een jaer ende een half van de rente van 15 Rh. gl.; ende zijn noch schuldich van afterstalle een pondt gr. lijfrenten bestorven by den lijve van Jan van der Horst.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy onder malcanderen vinden de omme-slagen by 16^e deelen maeckende een pondt, ende es tselve pondt ofte 16 deelen geestimeert van oudts up 300 Rh. gl. goets, ende staet tselve dorp maer up een pondt.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen deen met lantneeringhe, dander mitter zee ten harinck om huyere, ende mit vogelrie ende visscherie, ende es tselve lant groot 200 merghen, ende dies behoort alleene binnen den voors. dorpe den binnenbuyeren omtrent 18 mergen lants, ende van tander behoort den drie baghijnhoven van Alcaer 13 merghen, den reguliers uyte Wijck ende van Alcaer 7 merghen, ende tsurplus behoort diversche uytbuyeren wonende te Haerlem, Alekmaer ende elders. Dies en bruycken de voorn. inbuyeren maer 25 mergen; ende es tbeste lant waert in coope tusschen 60 en 70 Rh. gl. den mergen, ende te huyere 5 Rh. gl. tsjaers, ende tsnootste in coope 3 Rh. gl. tsjaers ende tsnootste in coope 40 Rh. gl. ende te huyere 40 g.

Up VIe ar^{le} seggen, dat heurluyder lant van den selven dorpe belast es mit 18 voeten dyex upte mergen, ende noch zijn zy belast van een sluyts ende drie bruggen, ende noch van tHonsbosch, bedragende alltsamen 12 g upten mergen tsjaers.

SCHOETEN.

Upten 15^{en} in Septembri anno voors. soe hebben wy gehoert die van Schoten, als, Engebrecht Lubbertsz., schoudt, oudt omtrent 30 jaeren, Aelbrecht Direxzoon, oudt 60 jaer, Wyntgen Gerbrantszoon, oudt 30 jaer ende Jan Claeszoon, oudt 50 jaeren of daeromtrent, scepenen ende gebuyeren aldaer, die by huerluyder eeden als voeren verclaert hebben, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 50 bewoende haertsteden, ende datter over 10 jaeren niet veel meer ofte min geweest en zijn dan nu.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zyt niet wel en weten maer houdent nae de huysen, dat zy omtrent 200 communicanten hebben.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven van bier ofte wijn, noch en es tselve niet belast van eenige renten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gedeelt zijn in drie schoutambochten, alsoe drie diversche ambochsheerlijcheden zijn, ende nochtans in den schiltacle onder Schoten begrepen zijn, ende gaderen huerl. portie in de beden ende ommeslagen by schotponden, daerof Schoten, staende onder den heere van Brederoede, staet up 10 pont; tVlielant, daer ambochsheere es Gerrit van Berckenroede, oock up 10 pont; ende tambocht van den Bosch, toebehoerende Jacob van Borselen, staet up 4 $\frac{1}{4}$ pont, ende en weten niet te verlaeren, wat elck schotpont draecht of hoe dat zijt estimeren, maer als zy yet te gelden hebben, dat vinden zy onderlinge.

Up V^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit waghens te vaeren om vracht sandt te voeren ende andere hantwerck.

Dat deselve 3 ambachsheerlicheyden groot zijn omtrent 325 mergen, daerof dat den buyeren toebehoert omtrent 50 mergen, ende tandere behoert thuyt te Haerlem, tAmsterdam, Alcmaer ende elders, maer meest te Haerlem, ende oock sommige cloosters, als de cathuysers te Coelen, de regulieren buyten Haerlem, de carthuysers by Amsterdam, ende de Pauwelsbroeders tAmsterdam. Ende es de mergen aldaer waerdich in coope den penninck 25 of daeromtrent, ende gelt te huyere 3, 3½ ende 4 Rh. gl. tsjaers.

Seggen voorts, dat de buyren tlandt aldaer tmeestendeel gebruycken, uytgedaen zeeckere poorters van Herlem, als Jan Baerntszoon, Gerrit Bouwenszoon, die aldaer ossen weijen.

Ende als van cloosters, die regulieren buyten Haerlem die bruycken zeeckere landen, daerof zy de grootte niet en weten; die susteren van Sinte Marien te Haerlem die bruycken omtrent 5 mergen lants; de Magdalenen die gebruycken 12 mergen lants, den cathuysers buyten Amsterdam toebehoorende, daerof zy mit hemluyden niet en contribuieren.

Up VIe seggen, dat zy geen en hebben, maer gelden mede in de sluytgelt tot Sparendamme, dat uptc mergen jaerlicx bedraecht een halve stuver oft een stuver.

Noch SCHOETEN.

Daernae noch gehoert, des anderen daechs, Symon van der Voerde, oudt 34 jaer, schout van den Bosch, begrepen in Schoten hier voeren, Harinck Gerritszoon, oudt 49 jaer, Claes Claess., oudt 50 jaer, Gillis Gerritszoon, oudt 32 jaer, Claes Willemszoon, oudt 18 jaer ende Pieter Janszoon, oudt 26 jaer, inwonende en contribuierende mit die van Schoten; seggen,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 49 hertsteden, ende daer is binnen 10 jaeren een huys ofgebrant, dat ombetymmert blijft.

Up IIe en weten zy niet wel te verclaeren.

Up IIIe, zy en geven geen exchijs van wijn, bier oft anders, ende en zijn niet belast van eenighen renten.

Up IVe seggen zy, datter zijn zesse schoutambochten ende ambochsheerlicheden, all gelegen ende geldende mit Schoten, als: Schoten, Aken-dam, de Canesie, den Bosch, tVlielant ende Berckenroedeshofstede, ende dat als men eenige boden ofte ommeslagen geeft, zoe werdden die gegadert naer huer goet, sonder dat zy hebben zeeckere pondinghen ofte ker-ven, ende gelden, te weten als Schoten int geheel gesommeert wert om 50 Rh. gl., zoe geeft Schoeten 20 Rh. gl., tVlielant oock 20 Rh. gl., den Bosch ende Canesie 5 Rh. gl., facit 10 Rh. gl., ende Berckenroeders jurisdictie en geeft niet, alsoe zy seggen dat zy mitter stede gelden.

Seggen voorts dat de ghene die 200 Rh. gl. rijk es, soude wel ge-ven in de voors. 50 Rh. gl. 2 Rh. gl. eens, ende voorts nae advenant.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, ende dat tlandt onder den Bosch gelegen groot es 116 mergen, zonder dat zy weten hoe groot de andere landen zijn, onder de andere ambochsheer-licheyden gelegen, daerof zy hebben heml. toebehoerende 3 mergen, ende tander land behoert buyten. Ende de mergen zoude wel gelden te coop den penninck 25, deen deur tandere, ende 4 Rh. gl. de mergen te huyere; welcke 116 mergen zy bruycken up 30 mergen nae, die buyten gebruyet werdden by poorters ende andere, die daer up huer goet wonen, ende niet mede en gelden noch en contribuieren, maer en hebben geen cloos-ters die aldaer lant bruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy geen dijk en hebben te houden, noch en geven geen sluysgelt.

HEEMSTED E.

Heer Pieter Floriszoon, oudt 46 jaer, cappellaen, Jacob Dirzoon, oudt 60 jaer, schout, Symon Berthelmeeuszoon, oudt 60 jaer, Nyclaes Reyers-zoon, oudt 55 jaer, scepenen, Symon Claeszoon, oudt 62 jaeren ende Dirck Mathijszoon, oudt 41 jaer, buyrluyden van Heemstede, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie by hueren eede, ende dit upten 25^{en} in Septembris voors., eerst,

Up I^e ar^{le} seggen dat zy hebben omtrent 82 haertsteden, daerof dat-

ter zeven behoeren de poorterie van Haerlem, ende staen meest ledich; ende zijn de naeste 10 jaeren meest in eenen doene gebleven.

Up IIe ar^{le} seyt de cappellaen, dat zy te kercke behoeren ende haer sacramenten haelen tot Haerlem, ende zijn de naeste 10 jaeren gebleven in eenen doene.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande excijsen en geven van eenigerhande dinghen, ende es huer dorp belast mit 3 Rh. gl. tjaers losrenten, ter losse den penninek 16, ende zijn omtrent 4 jaeren geleden vercoft geweest, ende zijn die principale penninghen geëmploijeert in de betalinge van mijns genadichen heeren bede ende andere lasten van den dorpe, ende moeten daerenboven den prince dienen mitter zweep tusschen Maes ende Zijp.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de beden ende andere ommeslagen gaderen by de schotponden, doende elck schotpondt 100 nobel tot 50 stuvers tstuck, ende hebben in als 10 schotponden, ende es omtrent 3 jaeren geleden dat zy lest verponden, ende verponden alle 7 jaeren tweewerf, ende als zy lest verponden, hadden zy 15 schotponden.

Nota, dat de voors. buyeren seggen dat zy upte mergentaelen heur toebehoerende, vercoft hebben ende schuldich zijn zoe in erfhuylere, eeuwige pacht ende lijfrenten sjaers 120 \mathcal{L} . Item hier en boven die buyeren mijnen genadichen heeren dienen mitten zweepe, ende moeten al twilt voeren, dat tusschen Maese ende Zijp gevangen wert.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit de waeghen te vaeren om vracht, ende eensdeels van lantneringhe. Ende es heuren ban groot 838 mergen, daerof dat geestelicke persoonen toebehoert 182½ mergen, ende die van den dorpe omtrent 46 mergen, ende tsurplus behoort diversche waerlicke persoonen; van welck voors. lant binnen den dorpe gebruyct wert omtrent 438 mergen van tquaetste ende verdolven lant, ende oick hoichlant, als Heemstervelt, daar men 10 mergen om 40 gr. coipen soude; de broeders te Heemstede 46 mergen, ende alle tandere by waerlicke persoonen. Ende es omtrent 600 mergen lants, dat van den besten gereeckent es, de mergen waerdich, deen deur tandere, te coop de mergen 72 Rh. gl., en te huylere 4 Rh. gl., ende tandere, deen deur tandere, de mergen te coop 36 Rh. gl. ende in huylere 272 Rh. gl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy geen zeedijk te onderhouden en hebben, maer moeten helpen onderhouden de sluysen te Sparendamme ende noch andere ongelden, twelek jaerlicx upten mergen beloopt deurgaende een braspenninck.

SPARENDAM.

Upten 5^{en} in Septembri voors. hebben wy gehoort Jan Janszoon, schout van Sparendam, oudt omtrent 28 jaeren, Claes Gerritzoon, oudt 68 jaeren of daeromtrent, Gerrit Wolbrantszoon, oudt omtrent 28 jaeren, Mertin Heindriexzoon, oudt 60 jaeren, Willem Harinxzoon, oudt 32 jaeren, Aelbrecht Willemszoon, oudt 35 jaeren ende Claes Gerrit, oudt 25 jaeren, oude ende nyeuwe gezwoerens van Sparendam, up tinhouden van der voors. instructie, ende by hueren eeden geseyt hebben, eerst,

Up I^e ar^{le} datter omtrent 70 haertsteden zijn, daerof datter zijn drie ledige erven ende een huys onbewoent, ende en zijn de naeste 10 jaeren niet gemeerdert ofte gemindert, maer zijn genouch in eenen state gebleven.

Up IIe ar^{le} seggen dat zy staen onder de prochie van Haerlem, maer omme datter wat verdde es van der stede, zoe consenteert hem de pastoer van Haerlem, dat zy heur sacramenten ontfangen tSparendamme, mits 4 Phls. gl. tsjaers, die zy hem jaerlicx daervoer en betaelen; ende alsoe zy hebben 70 haertsteden, zoe estimeren zy elke haertstede up 4 persoenen, deen deur dandere, facit 280 persoenen, sonder dat zyt naeder weten te ramen, mits dat zy geen pastoer en hebben, ende dat men de offerande in een block werpt.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven ofte eenige ongelden up bier, wijn ofte diergelijck; maer hebben tot laste van den dorpe 62 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die zy vercochten eensdeels in de oorloge van Utrecht, van Rotterdam; ende int belegge van Weesp vercoften zy omtrent 8 Rh. gl. tsjaers, ende hebben de penninghen van dien besteet in huere schulden, te weten van huerluyder portie van der beede ende ommeslagen van der oorloge.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de beden ende omneslagen gaderen by de kerven, ende dat naedat elck van huij. gegoet es, doende elcke kerf 250 Rh. gl., dier zy hebben 11 of 11½ kerf, ende over 10 jaeren hadden zy wel 22 of 23 kerven; en als zy 100 Rh. gl. te gelden hebben, zoe geeft elcke kerf omtrent 8 Rh. gl.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen mit visschen in de Zuyderzee ende up tYe, ende dat zy hebben in heur dorp binnen slants 64 mergen, daerof datter in den dorpe toebehoeren, die mit hem gelden 11 mergen, ende dandere 53 mergen behoeren te Haerlem, die mit hem niet en gelden noch en geven, daerof zy de verclaringe niet en weten, maer men sal dat mogen vinden onder Willem Bolle te Haerlem, die tmargengelt gadert; ende es de mergen wel waerdich te coope 70 Rh. gl., ende te huyere 3 Rh. gl.

Ende hebben noch buyten slants leggen, als tSpaerwoude ende onder de Velserdijk, 33 mergen, die heml. toebehoeren, daerof de mergen waerdich es, te weten: in Spaerwoude binnensdijcx 10 Rh. gl., ende te huyere 12 of 15 st.; buytensdijcx 25 Rh. gl. te coop, ende te huyere 30 st., ende onder Velserdijk te coop 25 Rh. gl. ende te huyere 30 st.; van welck lant, dat zy buyten huer dorp in andere prochien hebben ofte gebruycken, zij mede in heur dorp getaxeert werdden, ende niet daer tlandt gelegen es; ende desgelijcx doen die ander dorpen die lant in hueren ban hebben of gebruycken.

Seggen voorts, datter geen geestelicke luyden lant gebruycken; ende als van poorters, daar es een poorter van Haerlem, genoempt Gerrit Vechters, die aldaer bruyct 4½ mergen, daer hy beesten weit, sonder mit hemluyden te contribuëren.

Ende up VIe ar^{le} seggen, dat zy geen eygen zeeburch en hebben te houden van den 64 mergen, dan alleenlick een kaedijck van binnen, maer geven mede mergengelt, alsser waelen innegebroecken zijn mitten anderen landen in den dorpen daeromtrent gelegen, ende loopt heurl. ongelt van de mergen jaerlicx omtrent 3 st.

SLOETEN ENDE OOSDORP.

Upten 26^{en} in Septembri voors. soe hebben wy gehoert meesters Dirx-

zoon, oudt 51 jaer, Willem Symonszoon, oudt 40 jaer, scepenen, ende Claes Noort, oudt 64 jaer, gedeputeert van den dorpe van Slooten ende Oosdorp; gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by heuren eeden tguendt dat hier nae volcht; eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat binnen den selven dorpe zijn 128 haertsteden, of daeromtrent, ende zijn gemindert, zedert jaer 95, 28 of 29 haertsteden, ende zijn sulcx vergaen mit tinbreek van den dijcken, ende andere lasten van ongelden, daeromme dat eenige vertrocken zijn uytter dorpe mitter wone.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy verstaen hebben van huere pastoor, dat binnen den selven dorpe zijn 424 of 426 communicanten, ende dat hy niet commen en mochte, vermits dat hy sieck is.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijs en geven; ende zijn belast mit 50 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft binnen 6 of 8 jaeren herwaerts, ende de penningen daervan gecommen zijn geemploijeert in de betalinge van mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden van den dorpe, noch 100 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft tot laste van den dorpe omtrent 10 of 11 jaeren geleden; noch 5 gouden gulden ende een oert losrenten ter losse den penn. 18, vercoft tot laste van den dorpe, omtrent 10 of 11 jaren geleden, ende de penninghen van beide de voors. partijen gecommen zijn geemploijeert tot tymeraege ende onderhoudenisse van der kerecke van den voors. dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere omneslagen jaerlicx gaderen upte schotponden, doende elk schotpondt 300 Rh. gl., ende hebben in als 14½ schotponden of daeromtrent, ende zijn gewoenlicken te verponden alle scrickeljaers, ende als zy lest verponden, hadden zy alsoe veel schotponden als zy nu doen, maer up die tijdt dede elk schotpondt 400 of 450 Rh. gl.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit coijen te houden, mit dijcken ende mit dammen; ende dat haren ban groot es 2400 mergen, daervan de inwoners van den voors. dorpe toebehoort 806 of 807 mergen, daervan dat wel zijn 200 mergen die zy wel zouden geven voor den last van der dijckaetge; ende tsu'plus behoort andere geestelicke

ende waerlicke personen, wonende in diversche plecken, die mit heml. niet en gelden, van alle welck voors. lant binnen den dorpe gebruyct wert omtrent 2000 mergen, ende tsurplus wert all tsamen gebruyct by andere waerlicke personen, besondert alleen 6 of 8 mergen, die gebruyct werdden by den baghinen tAmsterdam. Ende estimeren een mergen lants waerdich te wesen, deen deur tandere, omtrent 18 of 20 Rh. gl., ende te huyere 18 of 20 st., sonder omtrent 300 mergen lants, die men wel laten zoude voor den last van den dijk.

Up VIe ar^e seggen dattet voors. landt onderhouden moet omtrent $1\frac{1}{2}$ mile zeedijcx, daerof wel zijn 200 roeden calendijcx, ende omtrent 2 milen cadijcx, ende daerenboven moeten helpen onderhouden vijf sluyzen ende een zyl; alle twelck wel jaerlicx upten mergen beloipt omtrent 9 of 10 st.

Ende hebben daerenboven doen maicken een nyeuwe sluyse, die noch onbetaelt es, ende sall wel costen omtrent 800 Rh. gl., daervan de portie van die van tdorp voors. wel bedragen sall omtrent 200 Rh. gl.

DIE VRIJ AMBOCHTEN GELEGEN ONDER TSCHOUTAMBOCHT VAN SLOETEN.

Jan Heindriexzoon, oudt omtrent 40 jaeren, Toems Floriszoon, oudt 28 jaeren, scepenen, Simon Claeszoon, oudt 40 jaeren of daeromtrent, Thijs Claeszoon, oudt 35 of 36 jaeren, ende Frederik Gerritzoon, oudt 37 jaeren, buyeren, ende Jan Jacobszoon, oudt 24 jaeren, koster, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurl. eeden, seggen; ende eerst,

Up I^e ar^e, datter in den voorn. dorpe zijn 29 haertsteden, daerof de 15 bijster zijn, zoedat zy niet en wilden haer goet mitten lasten aentasten, al gawe men hem 200 Rh. gl. Nietmin hebben deselve in de groote lasten van der oorloge ende in den ommeslach van dien betaelt, de sommige een blanke, andere een groten, ende tmeerendeel niet, zoedat zy niet en houden dan 14 haertsteden die geven mogen; ende dat heurluyder haertsteden gemindert zijn de naeste 10 jaeren 5 haertsteden, ende dat zy hier voortijts verloren hebben een haertstede, daer een

man inne plach te wonen, genoempt Jan Claeszoon, die rijcker was dan tgeheele dorp nu es, want hy wel alsoe veel renten hadde als alle de inwonende nu tsamen hebben.

Up IIe ar^e seggen, dat heurluyder pastoor van huys es tAmsterdamme in de kermisse, ende mitsdien niet en weten te spreecken van den communicanten, maer men mach tselve ramen nae de haertsteden. Ende de coster daerup gevraecht seyt, dat hy daerof niet en weet, alsoe hy maer van Mey of aldaer coster geweest es.

Up IIIe ar^e seggen, dat zy geen exchijsen en hebben in huer dorp, maer es tselve dorp jaerlicx schuldich 33 Rh. gl. lijfrenten, staende som up een, ende som up 2 lijven; ende zijn noch jaerlicx schuldich den heere van Brederode als heuren ambochsheere van tjaerschot 9 \mathcal{L} 3 g van 40 groten, daerby tselve ambocht plach vrij te wesen van allen beden ende ommeslagen; ende zijn dese renten vercoft over 20 jaeren, ende zoe nedergaende tot omtrent 10 jaeren herwaerts, dat geen renten vercoft en zijn geweest; ende de penninghen daerof gecommen zijn ge-emploijeert int maicken van heurluyder kercken.

Up IVe ar^e seggen, dat zy haer beden ende ommeslagen onder malcanderen gaderen by ommeslach, nae dat elck rijck es, maer en hebben geen kerven of schotponden, noch noyt geen gehadt en hebben, daerup zy eenige gaderinge doen, maer als zy 10 Rh. gl. in de bede ofte ommeslagen te gelden hebben, zoe geeft de rijcxste eenen Rh. gl. of daeromtrent.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen, de sommige mit vissehen voor hem zelven teeten, sommige mit kojien te houden, mit slooten, mit dijcken, ende heurluyder wijfs mitter spille. Seggen voorts dat zy hebben 416 mergen lants, daerof de buyeren toebehoert 140 mergen, daerof de mergen niet gelden en zoude te coop $7\frac{1}{2}$ Rh. gulden, deen deur tandere, daerinne veel lant es, dat men niet en zoude willen hebben te geve, ende dit overmits de groote last van der dijckaetge; ende omme deselve redenen en mach de mergen van tvoors. lant niet gelden te huyere jaerlicx boven 11 st. deurgaande, teen meer, tander min. Ende tsurplus behoert andere diversche geestelicke ende waerlicke persoonen, wonende in diversche plecken, die mit heml. niet en gelden, ende wert tselve landt

al meest binnen den voors. dorpe gebruyct, behalven 32 mergen, die van luyden van buyten gebruyct werden, die mit heml. niet en gelden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat van de 140 mergen, die int ambocht behoeren, zijn 75 mergen dat dijcklant es, bezwaert mitter dijekaetje, ende hebben te houden 470 roeden dijcx, daerof dat men den dijck deurgaens niet en zoude besteden te maicken de roede voor 10 st.; ende in de 470 roeden dijcx commen 20 roeden dijcx van anderen landen. Hebben noch boven desen te houden andere polderen, wateringen ende caedijcken, mit oock zekere sluysen, daerof den oncost van dien jaerlicx wel bedraecht 4 st. upten mergen by gelijcke jaeren.

T H O F A M B O C H T.

Meester Gijsbrecht Pieterszoon, pastoer, oudt 36 jaer, Jan Janszoon, schout, oudt 28 jaer, Claes Baertszoon, oudt 62 jaer, Lourens Pieterszoon, oudt 54 jaer, Mathijs Vrederixzoon, oudt 50 jaer, Claes Jan, oudt 32 jaer ende Claes Michielszoon, oudt 30 jaer, oude ende nyeuwe gezworens van tHofambocht, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie upten 25^{en} in Septembri voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht; eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben 16 haertsteden, ende heeft er binnen 10 jaeren geweest 18.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoor, dat zy haer sacramenten haelen tot Spaerwoude, ende hebben 48 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen geven van geenrehande dingen, noch en zijn niet belast mit renten dan 13 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die vercoft zijn in diverschen tijden, som binnen 30 jaeren, som binnen 10 ende 13 jaeren, ende zijn de penninghen besteeft geweest tot reparatie van der kercken; ende en hebben geen octroy van den prince.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende ommeslagen gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 250 Rh. gl.,

ende hebben in als 4 schotponden min $\frac{1}{16}$ deel, ende was te kersavont 2 jaren dat zy lest verponden, ende verponden alle scrickeljaeren, ende als zy lest verponden, hadden zy $1\frac{1}{2}$ schotpondt, ende als zy daer te voeren verponden over 10 jaeren, hadden zy 10 schotponden, ende dat, overmits dat den rijkdom treet wonen in andere plaatsen, overmits de groote lasten die zy daer te gelden hebben gehad.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kojien te houwen, dijcken ende dammen; ende es hueren ban groot buytensdijcx 200 mergen, ende binnensdijcx 25 mergen, daerof dat in eygendomme binnen denselven dorpe toebehoeren 20 mergen buytensdijcx ende omtrent 11 mergen binnensdijcx. Ende tsurplus behoert toe diversehe geestelicke ende waerlicke persoenen, wonende in diversehe plecken, daerof dat gebruickt werdt binnen den voors. dorpe omtrent een derden deel, ende dandere twee deelen werden gebruyct by die van Haerlem, Spaerwoude ende andere.

Ende estimeren tmargen van den voors. lande waerdich te wesen buytensdijcx 25 Rh. gl. te coop, ende 25 st. te huyere, ende een margen binnensdijcx deurgaende 10 Rh. gl. ende 10 st. te huyere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy up elcken margen buytensdijcx te onderhouden hebben zes roeden caedijcx ende $7\frac{1}{2}$ voet zeedijcx, twelek upte mergen bedraecht by gemeen jaeren 12 st., ende binnensdijcx elke mergen twee roeden zeedijcx, bedragende mede up mergen deur gemeen jaeren 12 st., daerinne begrepen dat sluysgelt ende andere ongelden.

HAERLEMMERLEEDE.

Upten 6^{en} in Septembri voors. soe zijn gehoert geweest die van Herlemmerleede, als Jan Janszoon, schout, oudt 28 jaeren, van wegen des heeren van Brederoede, Claes Janszoon, oudt 60 jaer, Baert Symonszoon, oudt 58 jaer, Steffen Gerritszoon, oudt 56 jaer, Jacob Gerrit, oudt 70 jaer, Meeus Janszoon, oudt 50 jaer, Frans Janszoon, 34 jaer, Jan Janszoon, 40 jaer, oude ende nyeuwe gezwoerens van Herlemmerleede voors.; dewelcke geseyt hebben up tinhouden van der voors. instructie tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 28 haertsteden, daerof datter 5 es onbewoent, die

met hem niet en gelden noch en geven, ende dat zy de naeste 10 jaeren wel 10 haertsteden verloren hebben, die van daen vertogen zijn in de stede.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy de communicanten niet wel en weten te estimeren, mits dat zy te Haerlem te kerck behoeren; dan rekenen 4 communicanten in elk huys, dat bedragen zoude 112 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen excijs en geven van bier oft andere goeden, ende en zijn oock niet belast van eenige renten, alsoe zy geen geloef hebben en zouden.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de beden ende omneslagen gaderen mit kerven, gelijk men tSparendam doet, ende hebben in als 3½ kerf, elcken kerf gerekent up 250 Rh. gl., ende es geleden omtrent 2 jaeren dat zy lest verkerfden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koijen te houden, visschen ende vogelen. Ende es Herlemmerleede groot 832 mergen, daerof dat hemluyden toebehoert 27 mergen, 4 hont, daertoe zy noch gebruycken in de waert 42 mergen 2 hont, ende noch 285 mergen in Herlemmerleede ende Scalwijkstraat, ende tsurplus wert gebruyct by die van Haerlem ende Schoten.

Seggen voorts dat elcken mergen waerdich es, deen deur tandere, te coop 25 Rh. gl. ende te huyere 20 ende 30 st.

Ende dat de regulieren buyten Haerlem gebruycken in de waert 20 mergen, ende de heeren van St. Jans 7½ mergen, ende dat de poorteren veel lants weyen mit ossen, daerof Willem Bolle de verclaringe heeft, die mit hemluyden en gelden noch en geven, dat hemluyden tot groote last compt.

Up VIe ar^{le} seggen dat zy geen en hebben dan eenen caedijck tegens de meren, ende voorts twee watermoelens, dat by gemeene jaeren bedraecht up te mergen 4 of 5 st.

NYEUWERKERCK ENDE RIETWIJK.

Upten 26^{en} in Septembri voors. gehoort die van Nyeuwerkerck ende

Rietwijk, als: heer Pieter van Medemblick, vicecureyt van Nyeuwerkerck, oudt 41 jaer, Willem Matheuszoon, oudt 39 jaer, schout van Nyeuwerkerck ende Rietwijk, Pouwels Willemszoon, oudt 44 jaer, Jan Pieters, oudt 55 jaer, scepenen van Nyeuwerkerck, ende Aelbrecht Janszoon, oudt 68 jaer, scepenen van Rietwijk; ende hebben by hueren eede geseyt tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat binnen beyde de voors. dorpen zijn 48 haertsteden, te wetene binnen Nyeuwerkerck 28 ende binnen Rietwijk 20, ende dat behalven de woninghen van den pastoers ende costers daerinne begrepen omtrent 20 haertsteden, die zoe arm zijn, dat ze niet geven en mogen; ende binnen de 12 jaeren herwaerts hebben daer 12 haertsteden meer geweest dan nu zijn, ende zijn vergaen overmits den ofbreck van den lande by de meeren, ende noch zijnder 8 haertsteden, die staen upte slete van den watere.

Up IIe ar^{le} seyt de voors. vicecureyt van Nyeuwerkerck, dat binnen den voors. dorpen zijn 145 communicanten, te wetene binnen Nyeuwerkerck 75, ende binnen Rietwijk 70.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen geven, ende zijn belast mijns genadichen heeren jaerlicx te betaelen van schot ende bottinge 8 Rh. gl. tsjaers; ende noch 28 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 18, vercoft up tdorp van Nyeuwerkercke, ende 23 Rh. gl. tsjaers vercoft up tdorp van Rietwijk, ter losse den penninck 18, in den jaere 1509, als die dijcken innebraecken; ende mitte penninghen daervan gecommen hebben zy mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden van den dorpen betaelt; hebben noch vercoft, tot onderhoudenisse van der kereke, te weten, Nyeuwerkerck 22 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende Rietwijk 32 Rh. gl. tsjaers lijfrenten ende 6 Rh. gl. tsjaers losrenten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden jaerlicx gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 200 Rh. gl., ende hebben tsamen 7 schotponden die betaelen, ende noch 2 schotponden, staende upten armen, die niet geven en mogen, daerof dat Nyeuwerkerck heeft 5 schotponden, ende Rietwijk 4 schotponden, ende verponden alle scrickeljeers, ende over 8 of 10 jaeren

hadden zy omtrent 24 schotponden, ende zijn dus vermindert, overmits dat zy mitten watere vergaen zijn, ende de rijkdom vertrocken wonen es in anderen plecken.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen te houden, visschen ende vogelen, ende dat de voors. twee dorpen groot zijn 1400 mergen, daarvan tvierendeel behoert den inwoners van den voorn. dorpen, ende tsurplus behoert toe diverse poorters ende anderē geestelicke ende waerlicke persoenen, uytgesondert omtrent 40 mergen, die gebruyct werden by een cappellaen tAmsterveen, genoempt heer Arys; ende es een mergen lants aldaer geestimeert weerdich te zijn in huyere 10 st., ende in coepe en kunnen de voors. depositanten niet wel seggen de waerde, wantter binnen 10 jaeren herwaerts luttel of geen lant vercoft noch begeert geweest en heeft om tperijckel van de meeren, die tlant alle jaeren wel 25 mergen ofnemen, ende daer is dit jaer alleen vercoft geweest een stuccken lants, nae advenant van 4½ Rh. gl. de mergen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten helpen onderhouden een sluys tot Sparendamme, noch twee plaetwercken tot Sparendamme, deen van 6 roeden ende dander van 5 roeden, noch 10 roeden scinckeldijcx tuschen Velselaen ende Sparendamme, bedragende tsamen jaerlicx upte mergen, deen jaer deur tandere, 4 st.

A E L S M A E R.

Upten 27^{en} in Septembri voors. gehoert die van Alsmaer, als, Frans Claeszoon, oudt 50 jaer, scepen, Jan Gerritszoon, oudt 45 jaer, waersman, Jacob Luytgenzoon, oudt 70 jaer, oude waersman, ende Phillips Jacobszoon, coster van Aelsmaer, ende hebben by heuren eede geseyt dat hiernaē volcht, eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat binnen haeren dorpe zijn 80 haertsteden, daerof datter zijn 25 die zoe arm zijn, dat se niet geven en mogen; ende over 15 jaeren waeren daer wel 100 haertsteden, ende zijn zoe vermindert, overmits den inbreck van den dijcken, ende alle thout uytginck, overmits den zouten water.

Up IIe ar^{le} certificeert de pastoor onder een zijn cedulle, overmits dat hy cranck was, datter zijn 350 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende zijn belast met 18 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft in oorloge van Woerden, ende 15 Rh. gl. tsjaers erfrenten, die men niet lossen en mach, welke renten oudt zijn 99 jaer, ende de penninghen, gecommen van den lijfrenten, zijn geemploijeert in den oorloge van Woerden, ende van de 15 Rh. gl. tsjaers int Goudtse oorloge ende Uytrechts, ende moeten daerenboven mijnen genadichen heeren jaerliex uytreycken in erschot ende andere domeynen 65 \mathcal{L} , 10 β van 40 groten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ommeslagen gaderen ende ommeslaen tweewerf tsjaers, te weten, te Meye ende Alreheylyghen, ende dat up tlant binnen den dorpe, zoe wel up tquaet alst goet, ende dat upten schaer, elke schaer groot wesende 2 mergen of daeromtrent; ende als men over tselve dorp omme slaet 100 Rh. gl., zoude elke schaer betaelen 5 groten, ende hebben in als 800 schaer, ende over 10 jaeren waeren daer alsoe veel schaeren alster nu zijn; ende hoe rijk die innewoners daer zijn, hebben zy geen lant int dorp, zoe en geven zy niet, ende en geven daer oock niet meer dan zy lant en hebben.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven, elst te poeten, kojjen te houden ende riet te snijden, ende binnen den voors. ambocht zijn 1500 mergen lants, daervan die buyeren binnen den voors. dorpe toebehoeren 1100 mergen, ende de andere 400 mergens behoeren toe andere waerlicke persoenen, wonende in diverse plaetsen, uytgesonderd 12 mergen, die behoeren toe de pastorie aldaer; ende de voors. 400 mergen gelden mede haer portie van den ongelden van den dorpe up schaer, als die van den dorpe doen, uytgesondert de pastorie aldaer, die van zijn lant niet en geeft dan mergengelt; ende de poorteren van Haerlem, die aldaer lant hebben, die en geven niet meer van den schaer dan een groten, een blanck, ende te hoochsten een braspenninck, ende by compositie, gemaeckt omtrent 50 jaeren geleden; ende van de voors. 1500 mergen zijn wel 300 mergen die men wel geven zoude voor de ongelden, ende tander es de mergen geestimeert, teen deur tandere, te coop 4 Rh. gl., ende te huyere 4 st. tsjaers vrij gelt; ende van de voors.

1500 merghen wordden binnen den voors. dorpe gebruyct omtrent 1400 mergen, ende tander wordt buyten gebruyct.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerliex te gelden hebben by staande dijcken, by gemeen jaeren, van dijckaige, sluysgelt ende andere ongel-den, upte mergen een blanck of 1 st.

SANTVOERT.

Upten 25^{en} in Septembri voors. behoert die van Santvoert, als; heer Dirck Claeszoon, cappellaen, oudt 30 jaeren, Joost Janszoon, van Geervliet, oudt 42 jaer, schout, Pieter Jacobszoon, oudt 58 jaer, Lambert Gerritszoon, oudt 44 jaer, scepenen, Gijsbrecht Meeuszoon, oudt 62 jaer, kerekm^r van Santvoert, ende seyden by heuren eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben omtrent 76 haertsteden, onder goet ende quaet, die bewoent wordden, 21 die leech staen, 5 die ofgebroecken zijn, ende een daer de onderpriester inne woent; ende over 10 of 12 jaeren wasser wel 120 of 124, ende dit comt overmits de sterfte, ende datter veel verdroncken zijn.

Up IIe ar^{le} seyt de cappellaen, dat se staen onder de kercke van Haerlem, maar houdt daer nu zijn omtrent 200 communicanten, alsoe hy vernomen heeft van den cappellaen, die voor hem gedient heeft.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy van elck vat biers, dat binnen den dorpe gedroncken wort, geven te exchijse 5 groten Vlaems, twelk beloopt by gemeen jaeren omtrent 130 Rh. gl., ende dat tot prouffite van den dorpe, ende en geven anders geen exchijns up geenrehaude dinghen. Daerenboven gheven zy mijnen heere van Brederoede, hunnen ambochtsheere, den besten visch die zy aenbrengen van den cabbelliau, naest onser vrouwen visch, ende vier schelvischen ende acht schollen, die verpacht wordden, ende daarvan comt by gemeen jaeren 18 of 20 nobelen. Seggen voorts, dat t'dorp belast es mit 30 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoeft omtrent 12 of 14 jaeren geleden, ende noch 12½ Rh. gl. tsjaers, ter

losse mit 29 \mathcal{L} groten Vlaems, vercoft omtrent 16 of 18 jaeren geleden; welke penninghen geemploijeert zijn tot betalinge van den ruyterpenninghen, mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden van den dorpe; ende en hebben daervan geen octroj.

Up IVe ar^{le} seggen, dat men up alle ommeslagen, die men upt tvoors. dorp doet, hoe dieken die vallen, dat zy zoe dick maicken een nyeuwe zettinge, ende dat hy den schout ende scepenen ende twee of drie van den rijkdomme; ende als men haer portie van den 60000 \mathcal{L} omme-slact, bedraccht 38 \mathcal{L} 14 β , daerinne de rijxste van den dorpe moet gelden, dier maer twee en zijn, elcx 3 Rh. gl. of daeromtrent, ende die andere nae advenant; ende daervan een van den rijxsten tevreden es uyt alle zijn goet te scheyden om eens 500 Rh. gl., ende tmeeste-deel es zoe arm, dat indien zy een maent of twee sonder tzee te vaeren waeren, zouden om broot moeten gaen.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen ter zee; ende reeden ter zee 10 pincken ende 2 harincksepen, die tot Haerlem thuys behoeren, ende hadden over 10 of 12 jaeren 14 pincken ende 12 harincksepen; ende en hebben binnen Santvoert geen lant dan twee crochten, die groot zijn omtrent 3 mergen, die verstuyen van den duynen, die twee persoenen binnen den dorpe toebehoeren, ende noch een crocht, die de kercke toebehoert, groot omtrent een mergen; daervan een mergen lants geestimeert es up 50 Rh. gl. te coope, ende 30 st. te huyere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy geen oncosten van dijcken ofte sluysen en hebben.

OESTZAENEN.

Upten 27^{en} in Septembri voors. gehoort die van Oestzaenen, als, heer Dirrick Gerritszoon, oudt 35 jaer, vicecureyt, Symon Claeszoon, oudt 59 jaer, schout, Pieter Jacobszoon, oudt 37 jaer, scepen, Garbrant Janszoon, oudt 58 jaer, Merten Janszoon, oudt 55 jaer ende Direk Aertszoon, oudt 50 jaer, waerscippen van Oestzaenen; gevraecht up tinhou-

den van der voors. instructie, zeggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le} dat binnen den voors. dorpe zijn 280 haertsteden, daerinne zijn gereeckent de priesters ende arme luyden die om broot gaen tot 70 haertsteden, ende zijn nu alsoe veel alsser waeren over 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt de voors. vicecureyt, datter zijn 1100 communicanten, ende zijn de naeste 10 jaeren zeer gebleven in eenen staet.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat se geenrehande exchijsen en geven; ende zijn belast mit renten, te weten, van 812 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 18 ende 20, vercoft binnen 14 jaeren herwaerts, meest int jaer 1511 ende 1512, ende de penninghen, daarvan gecommen, zijn geemploijeert geweest totter dijekaetge ende nyeuwe inlage, dewelcke wel 1400 roeden lanck es, gedaen omtrent 14 jaeren geleden, ende voort totte ommeslagen van mijns genadichen heeren beden ende ommeslagen van den oorloge.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 450 Rh. gl., ende hebben in als 47 schotponden, ende verponden alle scrickeljaeren, of datter binnen de scrickeljaeren groote clachten vallen; ende als zy lest verponden, hadden zy 4½ schotponden meer dan se nu doen.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter zeevaert om een huyere, oestwaert ende westwaert, ende en hebben int geheel dorp niet boven een half deel sceppe, ende eenige andere vaeren ten harinck om een huyere, ende sommige andere doen bouneringe ende bleycken; ende en hebben geen teelant om coorn te sayen, dan alleen upte wallen van de slooten. Ende hebben in haeren ban 1320 mergen lants, daerof de poorteren van den steden, uytlanners ende geestelicke persoenen hebben 420 mergen, ende de andere 900 mergen behoiren den inwoners van den dorpe; des es van de 900 mergen in de inlage verdijct ende verdolven 150 mergen, ende noch 150 mergen die buyten gedijckt zijn. Ende es de prijs van dit landt waerdich in coope de drie mergen, teen deur tandere, 100 Rh. gl., ende elke mergen gelt in huyere tsjaers 22 st. vrijs gelts, ende wordden alle de voors. landen gebruyct by den inwoners

van Oestzaenen, uytgesondert omtrent 100 mergen, die gebruyct worden by die van Wormer ende Westzanen, gelegen omtrent Oestzanen, ende noch omtrent 4 mergen, die gebruyct worden by een clooster tAmsterdam. Seggen voort, dat die uythemse geestelicke persoenen oft andere, hebbende lant binnen Oestzanen, niet en contribueeren in den schotponden, dan alleene in dijckaetge ende diergelijke.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy zeer groote costen hebben van dijckaetge, overmits de voors. inlage, van dammen ende achterdijken, hebben oock 200 roeden caeldijcx, die mit hout, ijser ende andere instrumenten onderhouden moet zijn, zoedat zy jaerlicx hebben up te mergen tot oncosten, ter cause voors., 10 st., maer de 10 st. en rekenen zy niet in de huyere van den 22 st., maer blijven de 22 st. zuver; ende zijn noch verwachende te moeten vermaecken 4 sluysen, die zeer oudt zijn, ende zoude elcke sluis wel costen 600 Rh. gl., ende waeren meer dan tijdt vermaect, waert dat zy gelt hadden.

ASSENDELFT.

Meester Cornelis Janszoon, vicecureyt, oudt 41 jaer, Roelof Claeszoon, schout, oudt 44 jaer, Claes Willemszoon, oudt 50 jaer, Baert Dirxzoon, oudt 50 jaer, Baert Roelofszoon, oudt 47 jaer ende Heindrick Gerritszoon, scepenen ende schotgaerders van Assendelft, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in Assendelft zijn 180 haertsteden, daerof isser omtrent 20 arm, die mit hem niet en gelden; ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seydt de vicecureyt, dat zijn in als 800 communicanten, daerof datter es omtrent 100, die arm zijn ende niet en betaelen; ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 15 jaeren, dat hy aldaer vicecureyt geweest es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, ende zijn schuldich aen lijfrenten, up 1 of 2 lijven, 240 Rh. gl. tsjaers, ende an

losrenten omtrent 40 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 20; ende zijn all vercoft binnen 10 jaeren herwaerts; ende hebben de penninghen besteedt in de betalinge van huerlyyder portie van den beden, ommeslagen ende ruyterpenninghen, welcke vercoopinge zy gedaen hebben sonder octroy.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen by kerven of schotponden, ende hebben in als 50 kerven, elcke kerf doende 250 Rh. gl. current, ende verkerven alle scrickeljaers, ende estimeren deselve kerven alsoe wel by tgoet dat zy hebben als by de bruyckwaer.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kojien te houden ende zuvel te maicken; ende en hebben geen teellant, maar al weylant; ende veel van hemlyuden generen hem mitten harinck te vaeren omme een huyere; ende zijn omtrent 20 arme lindewevers.

Assendelft is groot 1388 mergen, daerof zy verloren ende zy buyten gedijet hebben, zedert de leste verpondinghe, 75 mergen, waerby zy maer en houden 1313 mergen; daerof hemlyuden eygentlijk toebehoert 276 mergen, ende tandere behoert poorteren van Haerlem, Leyden, Al-maer, Amsterdam, ende elders buyten.

Ende wert alle tvoors. lant binnen Assendelft gebruyct, uytgeseyt 40 mergen, die binnen Crommenye gebruyct werden.

Ende daer en zijn geen geestelicke lyuden of poorters, die aldaer eenich lant bruycken.

Ende estimeeren tvoors. lant in huyere waerdich te wesen, teen deur tandere, 2 Rh. gl. de mergen, ende in coope den penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy omtrent drie mijlen zeedijcx te onderhouden hebben, ende es tlandt gedeelt in 13 deelen ende sluysen, ende elck heeft zijn dijck up hem selven; waerby zy niet en zouden weten te seggen wat tselve bedraecht upten mergen.

Seggen voorts, dat zy nu mits dese stormen wel verloren hebben 1½ mijle zeedijcx, die boven afgeloopen es, ende hebben drie walen, die veel kosten sall weder te dijcken.

WORMER ENDE GISP.

Upten selven dach gehoert die van Wormer ende Ghis, als, meester Cornelis Jacobszoon, pastoer van Wormer, oudt 55 jaer, meester Jacop van Ylpendam, pastoer van Gisp, oudt 29 jaer, Claes Claeszoon, oudt 48 jaer, schout, Jan Gerritszoon, oudt 71 jaer, IJsbrant Janszoon, oudt 71 jaer, Thaems Pieterszoon, oudt 63 jaer ende Jan Direxzoon, oudt 60 jaer, scepenen van Wormer ende Gisp, ende hebben geseyt by hueren eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, datter binnen den voors. twee dorpen zijn omtrent 350 haertsteden, daerof datter binnen Wormer zijn omtrent 250, ende Gisp omtrent 100, daerof datter wel zijn 150 die min dan niet hebben; ende zijn de naeste 10 jaeren meest gebleven in eenen state.

Up IIe ar^{le} seggen de voors. pastoers, datter binnen den voors. dorpen zijn omtrent 1300 communicanten, te weten, binnen Wormer omtrent 950, Gisp 350; ende zijn omtrent 100 gemeerdert de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande excijs en geven, ende zijn belast mit 255 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 15, 16 ende 18, daervan zy de naeste 2 jaeren 22 Rh. gl. tsjaers lest vercoft hebben, ende tsurplus hebben zy daer te voeren vercoft in diversche partijen, ende bysonder in tijden van teasenbroot, item an lijfrenten 388 Rh. gl. tsjaers, die alle meest vercoft zijn de naeste 10 of 12 jaeren; item an eeuwige renten 203 Rh. gl. tsjaers, ende zijn oude renten, zoe lange tijdt vercoft, dat niemant van de deposanten memorie daervan en heeft; van weleke voors. lijfrenten, bedragende 54½ Rh. gl. tsjaers, die penninghen, daervan gecommen, zijn geemploijeert tot reparatie van de kereke, ende tsurplus es geemploijeert geweest tot mijns genadichen heeren beden, ruyterpenningen ende andere lasten van den dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ommeslagen ommeslaen op kerven, ende elcke kerf es een schotpondt, ende hebben 40 kerven, doende elcke kerf 400 Rh. gl.; ende als zy 100 Rh. gl. current te gelden hebben, zoe zoude elcke kerf comen te draghen 2½ Rh. gl.; ende dat zy alle scrickeljaers verponden,

ende als zy lest verponden hadden zy omtrent 2 of 3 schotponden meer dan se nu hebben.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen mit ten harinck te vaeren, ende hebben onder hem selven 4 buysse, daer de buyeren ende arme gesellen haer broot an winnen mit een deel nets te reeden, ende andere vaeren om een huyere, ende dat zij alsoe tzomers winnen, dat verteren zy mit haer wijfs ende kinderen swinters; ende de wijfs generen hem mit breyen ende spinnen. Ende in den voors. dorpen zijn gelegen omtrent 1000 mergen lants, te weten tot Wormer omtrent 470 mergens, ende tot Gisp 530, ende behoort den buyeren van den voors. twee dorpen 434 mergen, ende tsurplus behoort vreemde luyden ende cloosteren, maer en zijn geen cloosteren noch poorterie, die eenich van tvoors lant gebruycken, maer wordden wel eenige landen gebruyct by den ingesetenen van den dorpen, daeromtrent gelegen, bedragende omtrent 80 mergen; ende estimeren een margen lants waerdich wesende binnen den voors. dorpen, in coope 25 Rh. gl., ende in huyere 25 st.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te onderhouden hebben upt voors. lant seekere dijcken, sluysen, dammen, watergangen ende thonsbosch, bedragende deur gemeen jaeren opte mergen omtrent 6 st.

W Y M M E N O M.

Upten 21^{en} in Septembri voors. gehoort die van Wymmenem, als, Jacob van Egmont, bailliu ende schout, oudt 48 jaer, Allert Reijerszoon, oudt 40 jaeren, Nan Hillebrantszoon, oudt 34 jaeren, scepenen, Jan Maertszoon, oudt 50 jaeren ende Allaert Haecken, oudt 40 jaeren of daeromtrent, buyrluyden van ZuytWimmenom; gevraecht by heurluyder eeden up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in als zijn omtrent 20 haertsteden, die noch gemeerdert noch gemindert en zijn de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy haelen huer sacrament tot Egmond, ende

dat zy niet en hebben dan een cappelle; ende mogen hebben omtrent 70 of 80 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, ende dat zy den heer van Wassenaer jaerlicx geven voor thins ende hertfst-bede omtrent 2 gouden gulden tsjaers.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende om-meslagen van den lande gaderen upte ponden, ende es omtrent 2 jaeren geleden dat zy lest verponden onder malcanderen, ende zoe wie gegoet es tot 300 Rh. gl. eens, die moet geven een schotpondt ende zoe voort nae advenant; ende hebben in als vier schotponden, ende aleer zy lest verponden, stonden zy up 6 schotponden of daeromtrent, overmits dat die van NoortWimmenom mit hemluyden plegen te gelden, die nu gelden mit die van Bergen, dat zy verloren hebben mit proces ende composicien, ende oick dat eenige uyten voorn. dorpe vertrocken zijn.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen principaliek mit schelpen te halen upte strange ende die te vercoopen, ende voert vaeren zy mitter schuyte ende wagen om vracht. Ende dat heuren ban groet es 214 mergen, daervan binnen den dorpe eygen toebehoert omtrent 48 of 50 mergen, ende tsurplus behoort andere waerlicke ende geestelicke persoonen ende goodshuysen, die met heml. niet en gelden; van welck landt gebruyet wert, te weten, binnen den voors. dorpe de minder helft, ende tander wert veel gebruyet by die van Egmont up tzee ende Egmondt binnen, ende voorts by die van Berghen; ende dat aldaer een mergen lants waerdich es te coope, deen deur tandere, omtrent 30 Rh. gl., ende te huyere 30 st.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx upten mergen te gelden hebben van binnenwegen ende duyns te onderhouden 3 groten upten mergen, ende van den zeedijck up tgeheel lant 3 Rh. gl. tsjaers, ende van tHonsbosch 2½ st. upten mergen jaerlicx.

WESTZAENEN ENDE CROMMENYE.

Upten 27^{en} in Septembri voors. gehoert die van Westzaenen ende Crommenye, als, meester Alphert Jacobszoon, oudt 48 jaer, pastoir, Gerrit Janszoon, oudt 38 jaeren, schout, Aemgert Janszoon, oudt 65 jaeren, Adriaen Janszoon, oudt 43 jaeren, scepenen, Egge Ysbrantszoon, oudt 63 jaeren, Heinrich Jacobszoon, oudt 53 jaeren, scotgaerders van Westzaenen ende Crommenye, ende seyden by heuren eeden, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 310 haertsteden, ende zijn genouch gebleven in eenen state de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, dat in Westzaenen zijn omtrent 1000 communicanten, ende aengaende Crommenye en weet hy niet zekers te deposeren, alsoet een andere pastorie es, nu vacant per ingressum religionis ultimi curati, ende by raminge estimeert 300 communicanten, ende zijn in beyde de kercken meer gemeerdert dan gemindert.

Nota, dat up Crommenerdijk noch zijn 400 communicanten die tUytgeest ter kercke behoeren, gelijk hiervoeren (bl. 34) verclaert staet.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch oock en zijn belast mit eenige renten, maer hebben den last van den ruyterpeninck ende andere beden betaelt gehadt uyt haeren eygen buydel ende tot heur selfs last.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ommeslaen by kerven, elcken kerf voor een schotpondt gereeckent, geestimeert elke kerf tot 400 Rh. gl., ende hebben in de voors. dorpen 14 kerven of schotponden, ende 5 voor de armen, ende verponden alle scrickeljaers, ende zijn de voors. kerven zeer even gelijk nu ende doen zy laetst verponden, ende dat zy niet meer kerven en hebben, compt overmits de lasten die upte landen staen.

De voors. schout mitten twee van den depositanten hierboven hebben zedert by ¹⁾ van den commissarissen den 22^{en} in Decembri in den Hage geweest, ende overgebracht heure stocken, dier zy vier hadden in Westzaenen, elck van een vierendeel, die

¹⁾ Een onleesbaar woord. De zin vordert: by opontbod, of iets soortgelijks.

hilden $43\frac{1}{2}$ schotponden te prise als int IVe ar^{le} verclaert, ende 555 steken, dairaf de 64 een pont maicken; maict tsamen 52 schotponden, 11 steken; weleke luyden up steken staende zy seggen meest al arm te wesen. Ende Crommenye en is hier niet gerekent, ende Westzaenen gaf in alle contributie de 2 deel, ende Crommenye dat 3^e; maict tsamen 78 schotponden. Ende dat zy niet meer dan 14 schotponden eerst geseyt en hebben, dat hebben zy gedaen omdat zy aftoegen de renten, daer de particuliere luyden mede belast zijn, die zy in huere verpondingen niet afgetoegen en hadden; ende hebben tot dien eynde een certificatie overgegeven, inhoudende dat zy bevonden hebben dat zy schuldich zijn an eeuwige renten 490 Rh. gl. current, ende an lijfrenten 100 Rh. gl. current, die in de pondinge niet gezet en zijn.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen een luttel mit koijen, voort mit vissechen, vogelen, dijcken ende dammen; oock zijnder veel jonge luyden die uytvaeren ter zee om huyere, in getale van 200 of daeromtrent, maer en hebben selver geen scepen noch part an scepen, maer hebben een Rijnscip. Voort, dat tambocht groot es 1850 mergen, daerof de inbuyeren van den selven dorpe toebehoert 600 mergen, ende de cathuysers buyten Amsterdamme hebben omtrent 140 mergen, ende de reste behoert andere geestelicke ende waerlicke persoenen, daer zy geen verclaringe of en weten te doen; ende worden alle de voors. landen gebruyct by den inwoners van den voors. dorpe, uytgesondert omtrent 200 mergen, die by andere waerlicke persoenen gebruyct worden, by heml. geseten, die nochtans mit heml. niet en contribuieren in de schotponden. Ende es elck mergen lants aldaer, deen deur tandere, geestimeert up 40 Rh. gl., ende te huyere 30 st.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy up elcken mergen jaerlicx te gelden hebben, teen jaer deur tandere, by staende dijcken, zoewel van dijckaetge, sluysgelt, wateringhen ende tHonsbosch, tsamen 10 st.

SPAERWOUDE.

Upten 25^{en} in Septembri voors. gehoert die van Spaerwoude, als,

meester Gijsbrecht Pieterszoon, pastoer, oudt 36 jaer, Willem Gerritszoon, schout, oudt 40 jaer, Direk Dirxzoon, oudt 62 jaer, Wm Dirxzoon, oudt 51 jaer, Claes Hendrixzoon, oudt 50 jaer, Claes Aelbrechtzoon, oudt 40 jaer, Simon Dirxzoon, oudt 35 jaer, Willem Huygezoon, oudt 35 jaer, Gerrit Govertszoon, oudt 36 jaer, Direk Aelbrecht, oudt 36 jaer ende Allert Geeritszoon, oudt 27 jaer, oude ende nyeuwe gezworen van Spaerwoude; seyden up tinhouden van der voors. instructie, by hueren eeden tguendt dat hiernaevolcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 63 haertsteden, daerof binnen 10 jaeren 13 haertsteden ofgebroecken zijn ende leedich staen, ende noch 14 die met hem nieten contribuieren, overmits dat zy niet en hebben, zoe datter niet meer en blijft dan 36, die mit heml. contribuieren.

Up IIe ar^{le} seydt de pastoer, datter zijn omtrent 140 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven van geenrehanden dinghen, ende es tselve dorp niet belast mit eenigerhande renten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden, ommeslagen ende andere lasten gaderen upte schotponden, doende elek schotpondt 200 Rh. gl., ende hebben in als 3 $\frac{3}{4}$ schotponden, ende was te Kerssavont 2 jaeren, dat zy lest verponden ende verponden alle scrickeljaers; ende als zy lest verponden, hadden zy in den selven dorpe 11 schotponden, ende dat overmits de groote lasten van der dijckaetge ende van der oorloge, die onlanx leden geweest es, daer deur dat den rijkdom meest vertrocken wonen es in anderen plecken.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kojien te houden, dijcken ende visschen, ende dat haeren ban groot es omtrent 600 mergen, daervan binnen den dorpe eyghen thuyt behoort omtrent 150 mergen, ende tsurplus behoort diversche waerlicke ende geestelicke personen ende goodshuysen, die met hemlyden niet en gelden; van welck voors. lant in haer dorp gebruyct wert haer eygen landt ende daertoe 232 mergen; ende tsurplus wert gebruyct by andere waerlicke personen. Ende de helft van tvoors. lant zoude men wel crighen om niet ende gelt toe, overmits den last van der dijckaetge, ende van de andere helft es de

mergen geestimeert up 9 Rh. gl. in coepe, ende in huyere, deen deur tandere, 18 st. tsjaers.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten onderhouden up elke 2 mate lants 15 roeden zeedijcx ende 4 roeden caedijcx, twelck deur gemeen jaeren upte mergen bedraecht, daerinne begrepen sluysgelt ende andere ongel-den, 18 st.

C A T W O U D E.

Upten 16^{en} in Septembri voors. gehoert die van Catwoude, als, Jan Janszoon, schout, oudt 60 jaeren, Claes Janszoon, oudt 58 jaeren of daeromtrent, Claes Jacobszoon, oudt 37 jaeren, schotgaerders, Peeter Hermanszoon, oudt 59 jaer, scepen, Pieter Janszoon, oudt 60 jaer, Jacob Jacobszoon, oudt 53 jaer, Brunninck Gubbertszoon, oudt 55 jaer, buyeren van Catwoude; seyden by heuren eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 60 haertsteden, ende en zijn noch ge-meerdert noch gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt dom. Reynerus Geestman, pastoer aldaer, datter zijn omtrent 240 communicanten binnen Catwoude, ende prochien binnen Monickedamme.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat in heurluyder dorp geen assijs en es up wijn noch bier, ende en es belast van geene renten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heure ommeslagen onder malcanderen doen up ponden, ende dat elk pondt staet up 200 gouden gulden goets; dies gelden zy 35 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen de sommige mit beesten, eenige vaeren ten harinck om huyere, ende eenige om tybuckineck te visschen, elcx zijnen tijdt. Ende es tselve dorp groot omtrent 500 mergen, dies hemluyden in eygendomme toebehoert omtrent 75 mergen, ende tsurplus behoert in eygendom diversche geestelicke ende waerlicke

persoenen ende goodshuysen, wonende in diversche plaetsen, die mit hem niet en gelden. Ende alle tvoors. landt wort by den voorn. van den dorpe gebruyct, behalven 240 mergen, die buyten gebruyct werdden; ende de mergen van den voors. lande mach waerdich wesen in coope, deen deur tandere, 45 Phlps guldens, ende in huyere 2 Phlps. guldens.

Up VIe ar^{le} seggen, dat tvoors. lant belast es van dijckaetge, te weten, elck mergen van 3 roeden zeedijcx, ende voort zoe isser noch oncost van sluysgelt, tsamen bedragende, deen jaer deur tandere, 7 st. upten mergen.

Seggen voorts, dat zy moeten hebben een nyeuwe sluys, tot slants proffit, die wel costen sall 100 gouden guldens oft daeromtrent; ende noch zoe hebben zy grooten cost gehadt van waecken upten dijk, omme de Geldersche oorloge lestleden, anders zouden zy verbrant geweest hebben; nochtans hebben zy in de bede mijns genadichen heeren moeten meer gelden dan huer gebeuren, ende noch daerenboven huere portie van slants renten, bedraghende 35 Rh. gl. tsjaers.

N E C K.

Claes Pieterszoon, scepen, oudt 40 jaer, Pieter Pauwelszoon, buyrman in Neck, oudt 50 jaeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 31 haertsteden, daerinne begrepen dat huysken van een priester, die somtijts misse doet in een cleyn cappelleken dat zy hebben; ende zijn dese naeste 10 jaeren in eenen doen gebleven, maer daer te voeren zijn 5 huysen afgebroecken.

Up IIe ar^{le} seggen, dat te Neck zijn 90 communicanten, die behoeren in der kercke ende prochie van Purmerende, ende zijn medegeestimeert in de communicanten, angebrocht by die van Purmerynde; ende binnen de naeste 10 jaeren zijn de communicanten binnen Neck wel een derdendeel vermindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben binnen hoeren

dorpe up geenrehande goet, ende sullen zy een canne biers hebben, die halen zy tot Purmerynde om hueren penninck, zoedat zy geen bier inne en leggen.

Seggen, dattet dorp jaerlicx belast es mit een jaerlixte rente van 18 cur-rente guldens tsjaers losrenten, de penninck ter losse 18 ende 20, ende zijn de penninghen, daerof gecommen, besteet in der oorloge van Montfoert.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen innen by eysschen, ende de vijf eysschen zijn een pont, ende hebben 20 eys-schen, ende zoe wie rijck es 200 ponden eens, die wordden gestelt up eenen eyssch. Ende verponden alle jaeren, gelijk die van Purmerynde; ende hadden de leste verpondinge, die zy deden over 5 jaeren, 28 eys-schen; ende zouden zy nu verponden, zy en zouden niet hebben boven 15 of 16 eysschen.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitten harinckvaert te vae-ren, mit coopvaert ende mit visschen ende vogelen, binnen ende buyten tslants, oost ende west om een huyere; ende houden een weynich koijen, ende hebben daer int dorp in als een vierendeel van een buysse.

Seggen voorts, dat zy hebben in heuren dorp omtrent 100 mergen lants, daerof hemluyden toebehoert 50 mergen, ende dat ander behoort vreemde luyden, ende wort van den 100 mergen te Neck gebruyct om-trent 80 mergen, ende de 20 mergen wordden gebruyct by die van Ghisp ende Purmerynde; ende es de mergen waert in huyere, deen deur tandere, 28 st., ende in coope den penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy teen jaer deur tandere niet en mogen on-derhouden heurluyder sluysen, dijcken ende waterloopen mit 3 st. upte mergen, ende moeten daerenboven alle huere binnenwegen ende binnen-wereken selver maicken.

ALCMAER.

Upten 18^{en} in Septembri voors. soe hebben wy tAlcmaer wesende up-ter stadthuys, aldaer gevonden vergadert tot onsen versoucke, Jan Ger-ritss., schout van Alcmaer, oudt 50 jaer, Barthout Gerritss., oudt 47

jaer, Snel Claeszoon, oudt 48 jaer ende Claes Janszoon, oudt 42 jaer, op die tijdt burgemeesters, Jacob Pieterszoon, oudt 45 jaer, Jacob Bastgen, oudt 45 jaer, Gerrit Maertss., oudt 38 jaer, Claesoom, oudt 45 jaer, Joos Dirxzoon, oudt 30 jaer, Gerrit Heindrixzoon, oudt 38 jaer, scepenen, ende Dirrick Allaertszoon, oudt 47 jaer, tresorier van der voors. stede van Alemaer, dewelcke by eede verclaert hebben up tinhouden van der voors. instructie, als hiernaer volcht, eerst,

Up tinhouden van den I^e ar^{le} soe hebben zy ons geexhibeert vier rekeninghen, naedat zy die lange gesocht hebben ende niet gaerne daertoe en quamen; te wetene, twee rekeninghen van twee jaeren, eyndende kersmisse 1501 ende 1502, die gesloten zijn geweest by zes persoonen, daertoe geordonneert by de wet ende vroetscip derselver stede, ende twee andere rekeninghen van den jaeren eyndende kersmisse 1511 ende 1512, noch ongeloeft; ende als van andere voorgaende jaeren, tussche tjaer 1502 ende 1511, seyden dat zy die niet en wisten te vinden; yut welke rekeninghe wy bevonden hebben tguendt dat hiernaer volcht.

Eerst, dat den wijnexcijs verhuurt was, ende golt int jaer 1501 . . . 253 *ℒ*.

In den jaere 1502 178 *ℒ* 10 *ƒ*.

In den jaere 1511, mits dat de schole aldaer gecommen was . . . 390 *ℒ*.

Ende voor tjaer 1512 403 *ℒ*.

Welcken exchijs die van der stede by een staet, ons overgegeven, gestimeert hebben, mits dat denselven excijs zoeveel niet waerdich wesen en zoude indien de schole failleerde, up 360 *ℒ*.

Item den bierexcijs golt int voors. jaer van 1501 2849 *ℒ*.

In den jaere 1502 2912 *ℒ*.

In den jaere 1511 3640 *ℒ*.

Ende in den jaere 1512 3822 *ℒ*.

Welcken exchijs zy geestimeert hebben by den voors. staet, omme de redenen voors., up 3500 *ℒ*.

Item de corenexchijs, daer tsout mede inne gereeckent es, galt in den voors. jaere 1501 752 *ℒ* 10 *ƒ*.

In den jaere 1502 678 *ℒ*.

In den jaere 1511 975 *ℒ*.

Ende in den jaere 1512 988 *ℒ*.

Welcken exchijs zy geestimeert hebben by den voors. staet, omme de redenen upten wijnexchijs verclaert, up 950 *ℒ*.

Die laickenexcijs die galt int voors. jaer 1501 110 *ℒ* 10 *ƒ*.

In den jaere 1502	118	ℒ	10	g.
In den jaere 1511	156	ℒ.		
Ende in den jaere 1512	169	ℒ.		
Die zy by den voors. staet geestimeert hebben up	150	ℒ.		
Item den turf- ende houtexchijs die galt in den jaere 1501 .	207	ℒ	10	g.
Int jaer 1502	186	ℒ	10	g.
Int jaer 1511	221	ℒ.		
Ende in den jaere 1512	234	ℒ.		
Die zy by den voors. staet, oock omme den redenen voors., geestimeert hebben up	220	ℒ.		
Ende die vleyschexcijs die galt int jaer 1501	125	ℒ	2	g
Int jaer 1502	148	ℒ	3	g
Int jaer 1511	125	ℒ.		
Ende in den jaere 1512	126	ℒ.		
Die zy by den voors. staet estimeren up	140	ℒ.		
Somma van allen den jaerlixen innecommen der voors. stede	5320	ℒ	van	40
				groten.

Up IIe ar^{le} hebben wy bevonden by den voors. staet, dat zy schuldich zijn an jaerlicxe renten, de navolgende partijen.

Eerst an lijfrenten	3502	ℒ	2	g.
An losrenten	233	ℒ.		
An andere losrenten, by hemlyuden binnen der stede vercoft voor zeeckere penninghen, by den poorters in den belegge van Weesp upgebracht, oock mede daer zy andere losrenten mede gelost hebben	514	ℒ		
			13	g
			6	d.

Noch voor 2367 ℒ 18 g by der poorterie upgebracht in den jaere 1511 an diversche ende zeer veele cleyne partijen, als an 20 st. 2 Rh. ende 3 Rh. gl., daer zy all lossrenten voor beloofd hebben, bedragende 147 ℒ 12 g.

Bedragende de voors. renten tsamen ter somme van . 4397 ℒ 7 g 6 d.

Wy begeerden an den voors. burgerm^r te visiteren de rekeninghen van den stede, omme daerby te sien in wat jaeren de voors. renten vercoft zijn geweest, ende waertoe zy de penninghen van derselver vercoopinge besteeft hebben; daerup zy ons geantwoort hebben dat zy ons geen andere rekeninghen en wisten te exhiberen, dan die zy hiervoeren ons gethoent hadden, ende en wisten niet te verclaeren in wat jaeren deselve renten vercoft waeren, dan gaven ons over by verclaringe, dat zy upter stede vercoft

hebben an lijfrenten zedert den jaere van 1494 tot jaere 1500. . 765 \mathcal{L} .
 Van den jaere 1500 tot noch toe an lijfrenten 1183 \mathcal{L} .
 An losrenten van der voors. poorterie 514 \mathcal{L} 13 g 6 d.
 Noch an deselve poorterie ommegelegten int jaer 11 . . 147 \mathcal{L} 12 g .
 Noch losrenten an Jan Gerritszoon 24 \mathcal{L} .
 Ende de reste, bedragende 1762 \mathcal{L} 14 g 6 d., waeren vercoft van
 voor tjaer 94 voors., ende en consten daervan geen andere specificatie
 geerighen.

Wy hebben denselven gevraecht, of zy octroy gehadt hebben omme
 deselve vercoopingten te mogen doen, daerup zy ons exhibeerden twee
 octroyen: diene gegeven by den hove van Hollant, in den name van
 den keyser ende mijnen genadichen heere, 14^{en} in Aprille 1507, voor
 Paesschen, daerby hem geconsenteert was te mogen vercoopen an loss-
 ofte lijfrenten ter somme toe van hondert ponden groten Vlaems, behou-
 delick dat zy de penninghen van denselven vercoften renten nergens toe
 besteden noch employeren en sullen dan omme daermede te betalen de
 lasten van der stede van huere portie in den ommeslagen van den lande,
 ter cause van der oorloge, beden ende diergelijke. Ende tander octroy
 is gegeven te Bruessel, 20^{en} in Junio 1510, daerby hem geoorloft wert
 te vercoopen ter somme van 200 \mathcal{L} groten Vlaems tsjaers, lijfrenten tot
 2 lijven den penninck 10 ende daerenboven, ende tot 1 lijve den pen-
 ninck 8, omme de penninghen daerof commende besteet te werdden in
 de betalinge van huere portie van der bede, ende voorts in de repara-
 tien ende andere lasten, nootsackelick derselver stede ende nycuwcrs el,
 up peyne deselve penninghen, die anderssins bestaet zouden werdden
 wederomme up hem te verhaelen, behoudelick dat hierinne consenteren
 tmeestedeel van den ingesetenen van derselver stede, die in sulcken of
 gelijken saycken schuldich zijn ende behoeren heur consent te dragen,
 updat zyt all noch niet gedaen en hebben, ende dat zy supplianten oock
 schuldich sullen zijn goede rekeninghe, bewijs ende reliqua te doene
 van den penninghen die van der voors. vercoopingte commen sullen
 voor den luyden van der rekeninghe in den Hage, die daertoe by den-
 selven brieven gecommiteert werdden.

Ende als van de octroyen van de voorgaende tijdt, daerup seggen de
 bourgermeesters, dat wijlen Claes Corf de administratie hadde van nae
 teasenbroot tot zijn overlijden toe, dat was in Februario 1506, s^m cur-
 sum curie, van alle de stedegoeden, ende hebben nae zijn doot nae de
 octroyen gesocht, maer en hebben die niet bevonden.

Item rekenen noch jaerlicx voor huere poorters den erfen van Claes Corf tjaergelt, daer die van Alcmaer inne gecompdenneert waeren by tcasenbroot, te weten, van 784 haertsteden, van elke haertstede 3 st.

117 \mathcal{L} 12 g .

Van de wedden van der stede advocaet ende procureur in den Hage 1) 20 \mathcal{L} .

Augustijn van Teylingen, heurluyder pensionaris 2), tsjaers . . 80 \mathcal{L} .

De rectoer mit vijf rectoers van der schole. 150 \mathcal{L} .

De reysen 3) estimeren zy jaerlicx up 400 \mathcal{L} .

Item, dat de extraordinaris uytgeven van reparieren van haer houten ende steenen bruggen, mitsgaders andere extraordinaris uytgeven, stellen zy by estimatie 4) up. 800 \mathcal{L} .

Item zy zijn schuldich jaerlicx in de ordinarise bede van 60000 \mathcal{L}

993 \mathcal{L} 5 g 4 d.

Item in den ommeslach des gemeen lants renten, by estimatie . . 500 \mathcal{L} .

Somma van alle de voors. lasten 7458 \mathcal{L} 4 g 10 d.

van 40 groten.

Aldus hier meer belast dan innecommens, de extraordinaris beden niet gereeckent, die dicwils commen van. 2138 \mathcal{L} 4 g 10 d.

1) Nota, dat men niet en bevynt die partie gekent by den voirs. rekeninghe van den jaeren 1501 ende 1502, maer zijn gestelt in de rekeninghe van den jaere 1511 ende 12.

2) Dit en bevint men oiek niet in de voors. rekeninghe van den jaeren 1501 ende 1502.

3) Nota. Dat dese reysen maer en bedragen by de rekeninghe van den jaere 1501 10 \mathcal{L} 1 g 6 d.
By de rekeninghe 1502 12 \mathcal{L} 10 g 3 d.
By de rekeninghe 1511^f. 56 \mathcal{L} 4 g 6 d.
En by de rekeninghe 1512 203 \mathcal{L} 12 g 6 d.

4) Dat bedraecht by de rekeninghe van den jaere

1501 612 \mathcal{L} 2 g 6 d.

By de rekeninghe 1502 287 \mathcal{L} 14 g 6 d.

By de rekeninghe 1511 535 \mathcal{L} 7 g 8 d.

Ende by de rekeninghe 1512 312 \mathcal{L} 18 g 2 d.

Die voors. van Alcmaer seggen, dat overmits dat zy leggen oepen ende onbemyert, zoe souden zy gaerne vervolgen an mijn genadichen heere omme die stede te mogen vestigen ende sluyten, alsoe zy dicwils in dese leste oorloge van Gelre, overmits vreesse van den vijanden, heb-

ben moeten ruymmen, oock mede omme de scaede die zy geleden hebben van den knechten, die aldaer gepasseerd hebben ende dagelicx passeren, die zy niet buyten sluyten en mogen, dat hem wel costen sal 25000 \mathcal{L} .

Seggen voorts, dat zy den rentiers een geheel jaer renten ten achtren zijn, bedragende 4397 \mathcal{L} .

De voors. van Alemaer hebben ons noch overgegeven by verelaringe tguendt dat zy buyten schuldich zijn van jaerlicxe pachten, staende up ten huysen binnen Alemaer, daerof de somme bedraecht . . 1250 \mathcal{L} 14 g 6 d.

Ende van afterstallige custinghen 707 \mathcal{L} .

Up IIIe ar^{le} seggen, dat men geeft van een vat inbrouwen biers, te weten diet inleggen 8 st., ende diet tappen 10 st. van trat. Van Hambourger bier ende andere vreemde bieren, die over zee commen, 15 stuvers.

Van wijn geven zy de 5^e kanne.

Men geeft van elcken sack terwen, die men aldaer verbact, 1 blanc.

Van eenen sack roggen 1 groten.

Van eenen sack garsten 3 deuyts.

Ende van eenen sack haveren 1 oerthen.

Van eenen oss, die men slaet, den 50^{en} penninck.

Van een koe 2 stuvers.

Van verckens den 50^{en} penninck.

Van scaepen voor St Jan $\frac{1}{2}$ blanck, ende nae St Jan van dat stuck 1 blanck.

Van 100 manden turven, goet of quaet, een halven braspenning.

Van hout dat men brant, van wageschot ende alle andere hout dat men vercoopt, den 50^{en} penninck die van buyten, ende die poorteren van binnen den 25^{en} penninck.

Van zout van den sack 1 blanck.

Van laicken geeft men, te weten van een Hollants laicken van 16 ellen geverwet, 7 groten.

Ende van een wit ongeverwet 3 stuvers.

Van een Engels oft andere laicken, de helft langer, 7 stuvers.

Sy geven van exeue den 25^{en} penninck, maer dat heeft de kereke.

Welcke exchijsen zy van allen tijden gehadt hebben, van alsoe lange als hemlyuden gedencken mach.

Up IVe ar^{le} soe hebben de burgermeesters doen tellen alle de huysen binnen Alemaer by hooftmannen derselver stede, dier acht zijn, ende bevinden datter in als zijn, geestelicke ende armen tsamen daerinne ge-

reekent, 889 haertsteden, daarvan zijnder 16 huysen, priesters toebehoerende; an ledige erven ende onbewoende huysen 24, ende 62 huysen toebehoerende armen, die om broot gaen; maicken tsamen 102 haertsteden; blijven noch zuver 787 haertsteden.

Seggen voorts, dat de huysen waerder zijn geweest dan die nu wel zijn, ende dat overmits datter geen neringhen en es ende dat de stede oopen leyt, ende dat zy by der oorloghen gevreesst zijn geweest die verloren te hebben.

Seggen, dat zy hebben een minrebroederscloostere, ende by de stede een carmeliten ende reguliersclooster, ende binnen der stede vijf vrouwencloosters, die met hem en gelden noch en geven in eenige exchijsen of andere lasten; ende doen deselve vrouwecloosters groote neringe van weven ende spinnen.

Up V^e ar^{do} hebben wy gehoert mgr. Arnold Hoeften, vicecureyt van der kercke van Alcmaer, oudt 46 jaeren, ende heere Lubbrant Hilloo, priester cappellaen van derselver kercke, oudt 38 jaeren, die seggen dat zy tgetal van den selven communicanten niet en souden wel connen specificeren, alsoe de voors. vicecureyt maer een jaer gedient en heeft, ende te Paesschen was hy meest besich mit biechten, ende de cappellaen en heeft geen bewint gehadt, om dat oock seeckerlick te weten; niet min nae raminge, zoe dunet hem datter mogen wesen omtrent 2800 communicanten.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy sonderlange geen neringe en hebben van brouwerien, draperyen oft anders, dan mit een [ever] of mit andere scepen te vaeren om vracht tAmsterdam, te Harderwijck, Campen ende elders, ende mit arbeytslyuden, die huer broot winnen mit in de calckovens te backen, spitten, delven ende anders.

Als van den rentiers daer en isser sonderlange geene, alsoe deselve die zy hadden, zijn vertogen geweest in den Hage, te Haerlem ende tAmsterdam.

Gevraecht of zy staende dese oorloge by den 100^{en} pennineck niet gegadert en hebben, omme daerby te weten den rijkdom van derselver stede; daerup zy seggen, dat zy by den 100^{en} pennineck niet gegadert en hebben, maer als de ommeslagen ende lasten van der stede zoe groot geweest zijn, dat tinnecommen van dien dat niet en heeft mogen strecken, zoe hebben zy dat onderlinge gevonden by vercoopinge van renten

upter selver stede, ende en hebben noyt by schotponden gegadert dat yemant gedenken mach.

Seggen voorts, dat zy hebben een schole, daer zy omtrent 350 clercken van buyten schole ¹⁾ hebben, daer de stede wat prouffits by heeft in huere exchijsen.

Item behoeren noch onder die prochie van Alcmaer 647 mergen lants, die mede gelden int Honsbosch ende andere dijckaetgen in Geestmaer-ambocht; daerof datter te Haerlem, tAmsterdam ende elders thuyt behoeren, nae de verclaringe die zy ons overgegeven hebben, 378 mergen, ende de reste behoert te Alcmaer; ende mach de mergen waert wesen, deen deur tander, 100 Rh. gl., ende te huyere 3 of 4 Rh. gl. tsjaers.

DE STEDE VAN HOORNE.

Upten 8^{en} in Septembri 1514 gecommen wesende binnen der stede van Hoorne, soe hebben wy by ons ontboden ende gehoort Claes Hermanszoon, oudt 55 jaer, Gerrit Albout, 66 jaer oudt, Heindrick Pieterszoon, oudt 50 jaer ende Garbrant Heindrixzoon, oudt 50 jaer, alle vier burgermeesters up dese tijdt van der stede van Hoorne, upt tinhouden van den I^{en}, II^{en}, III^{en}, IV^{en} ende VI^{en} ar^{le} van der voors. instructie, ende bysondere upte drie I^e ar^{en}, alsoe de scepenen van derselver stede hem niet en onderwinden van der administratie van der stedegoeden, maer alleenlick van der justicie, ende dat zy geen tresoriers en hebben die de stedegoeden ontfanct, maer de oude burgermeester heeft die administratie ende ontfang alleen, die eens sjaers zijne medegesellen, in de presentie van de gemeente, rekeninge doet van derselver stedegoeden; ende seggen by den eede hemluyden ofgenomen, eerst,

Upt I^e articule hebben zy ons geexhibeert zeeckere bouxkens, daerinne verclaert stonden den ontfanck van der stedegoederen, die zy affirmeerden zulex te wesen; by denwelcken men bevint dat den ontfanck van den wijn- ende bierexcijs mitter wolle bedraccht van eenen jaere, eindende Pinxteren 1506, 4427 \mathcal{L} 10 g van 40 groten, ende die korenexcijs, den turf- ende houtexchijs, de laickenexchijs, de vleysch ende speckexcijs, ende de zoutexchijs, die verpacht waeren voor tselve

Zoo staat in het hs., waarschijnlijk een schrijffout voor: van buyten der stede.

jaer, ende gouden te samen 1014 \mathcal{L} ; compt tsamen . . . 5441 \mathcal{L} 10 g .

Deselve wijn- ende bierexcijs mitter wolle bedrouch voor tjaer 1507 4986 \mathcal{L} , ende den excijs van der voors. andere partijen hiervoeren verclaert 888 \mathcal{L} ; compt tsamen 5874 \mathcal{L} .

Denselven exchijs van wijn, bier ende wolle voor tjaer 1508 en wisten zy niet te verclaeren wat deselve exchijsen up die tijdt gouden, maer den exchijs van den anderen partijen bedrouch, alsoe zy verpacht waeren 1008 \mathcal{L} .

De voors. wijn-, bier- ende wolleexchijs bedrouch int jaer 9, 4754 \mathcal{L} 7 g 6 d., ende de andere exchijsen waeren verpacht om 1152 \mathcal{L} , facit tsamen 5906 \mathcal{L} 7 g 6 d.

Int jaer 1510 is gecommen van den voors. wijn-, bier- ende wolle-exchijs 4025 \mathcal{L} 3 g 3 d., ende van den anderen exchijsen, die verpacht waeren 1158 \mathcal{L} , facit tsamen 5183 \mathcal{L} 3 g 3 d.

Van den jaere 1511 en hebben zy de rekening niet weten te vinden, daerby men weten zoude mogen de incomst van den voors. assijsen van wijn, bier ende wolle, maer aengaende de andere assijsen die gouden 1206 \mathcal{L} .

Int jaer 1512 en quam maer van den voors. wijn-, bier ende wolle-exchijs, overmits de vorst ende dat de volders veel ledich saten, 3607 \mathcal{L} ; de corenexchijs was verpacht om 654 \mathcal{L} , de vleysch- ende speckexchijs om 102 \mathcal{L} , de turf- ende houtexchijs om 126 \mathcal{L} , de lakenexchijs 174 \mathcal{L} , ende de soutexchijs 72 \mathcal{L} , commen tsamen ter somme van 4735 \mathcal{L} .

In den jaere, eyndende Pinxteren 1513, quam van den voors. wijn-, wol ende bierexchijs 4707 \mathcal{L} 13 g 6 d., van den corenexcijns mitten molengelde 660 \mathcal{L} , van den vleysch- ende speckexchijs 114 \mathcal{L} , van den turf- ende houtexcijns 156 \mathcal{L} , van den layckenexcijns 174 \mathcal{L} , ende van den soutexcijns 78 \mathcal{L} ; comt tsamen 5889 \mathcal{L} 13 g 6 d.

Hierenboven zijn onder Hoorne gelegen 13 dorpen, die met hem contribuieren ende gelden, ende die zy alle zeven jaeren verponden, daerof dit jaer 1514 dat derde es, dat zy lest verpondt zijn geweest; te weten zoe menich hondert Rh. gl. eens als de luyden rijk zijn, up zoe menich pondt staen zy; welcke dorpen staen upte navolgende pondingenhen.

Schaerdam	35 ponden.
Beetsch	143½ ponden.
Oudendijk	154 ponden.
Scarwoude	28 ponden.
Grosthuyzen	78 ponden.
Avenhoirn	84 ponden.

Mysen	28½	ponden.
Berchout	148	ponden.
Wadwey	58	ponden.
Woggenom	140	ponden.
Zwaech	130	ponden.
Nubucxwoude.	36	ponden.
ende Hauwert	22	ponden.
Somma	1085	ℒ.

Daerof omtrent de duysent schotponden ontfangen werdden, alsoe de reste arm es ende niet geven en mach, daerup zy ommeslaen naedat de beden ommegelegten ofte lasten van den lande groot zijn, ende zy hebben ommegelegten, zedert huere leste verpondinge, upten dorpen te betaelen tot twee termijnen, 48 st. up tpondt.

Int jaer 1513 deerste reyse 30 st., ende dandere reyse 28 st. op elck pondt.

Ende int jaer 14 voer den termijnen van St Jansmisse eenen gouden gulden, ende te Kerssavont sullen zy ommeslaen, dat hem duncken sall alsdan van noode te wesen.

Welcke voors. schotponden wy geveriffieert hebben tegens dat schotbouck, ende bevinden dattet getal es 1264 schotponden; maer de buyermeesters seyden, dat zy te groot zijn, maer omdatter zoe veel arm zijn, zoe en werdden daer maer omtrent de duysent ponden ontfangen.

Wy hebben oock begeert te siene dat schotbouck van der stede, dat zy ons gethoent hebben, aldaer men in bevint dat zy hebben zouden 3812 ponden; maer zy seggen overmits datter zoeveel armen zijn, datter maer 3318 schotponden en zijn die geven zouden mogen; nietmin alsoe zy exchijsen heffen, zoe en hebben zy in lange by de schotponden geenen ommeslach gemaict.

Denselven burgermeesters gevraccht uyt machte van wat octroy zy deselve dorpen alsoe verponden ende jaerlicx imponeren; daerup zy geantwoert hebben, dat zy geen octroy daerof en hebben; ende stellen die ten alderhoochsten up 3 Rh. gl. elck schotpondt sjaers, ende doen daerinne gelijck hem van heurl. ouders angecommen es.

Somma dat heurl. jaerlicxen ontfang wel bedraecht, te weten van den exchijsen hiervoeren geroert, tsjaers geestimeert up 5600 ℒ.

Ende van de 1000 schotponden upten dorpen, van elc pondt ten meesten 2 Rh. gl. facit. 2000 ℒ.

Compt tsamen. 7600 ℒ.

Up IIIe articule hebben zy ons geexhibeert een quoyer van alle de renten by hemlyuden vercoft staende tot laste van der stede, alsoe zy geen rekeninghen daerof en hadden, daarbij zy dat mochten bewijzen; ende bevinden bij tselve quoyer, daerinne de rentiers by namen ende toenamen verclaert staen, als dat de stede belast es:

Eerst an jaerlixe losrenten, vercoft zedert den jaere 1477 totten jaere 1495, 99 \mathcal{L} 1 g 1 d. groten, facit in ponden van 40 groten 594 \mathcal{L} 6 g .

Ende an lijfrenten vercoft binnen gelijcken tijde, 69 \mathcal{L} 10 g 4 d. groten valent 417 \mathcal{L} 2 g .

An losrenten vercoft, zedert den jaere 1495 totten jaere 1514, te weten: in den jaere 1505 13 \mathcal{L} .

anno 1511 17 \mathcal{L} .

anno 1512 34 \mathcal{L} .

anno 1513 18 \mathcal{L} .

anno 1514 21 \mathcal{L} .

Commen tsamen de voors. partijen van losrenten 103 \mathcal{L} .

An lijfrenten vercoft binnen gelijcken tijde, te weten int jaer 1495 15 \mathcal{L} .

anno 1496. 12 \mathcal{L} .

anno 1500. 18 \mathcal{L} .

anno 1501. 35 \mathcal{L} 17 g .

anno 1502. 54 \mathcal{L} 16 g .

anno 1503. 73 \mathcal{L} .

anno 1504. 2 \mathcal{L} .

anno 1505. 53 \mathcal{L} .

anno 1506. 30 \mathcal{L} 10 g .

anno 1507. 2 \mathcal{L} .

anno 1508. 52 \mathcal{L} 11 g .

anno 1509. 48 \mathcal{L} 10 g .

anno 1510. 100 \mathcal{L} .

anno 1511. 62 \mathcal{L} .

anno 1512. 86 \mathcal{L} .

anno 1513. 18 \mathcal{L} .

anno 1514. 150 \mathcal{L} .

Commen tsamen de voors. lijfrenten. 814 \mathcal{L} 4 g .

Item voor wedden van den dieners, reysen, ende andere extraordinarise lasten van der stede, by estimatie 500 \mathcal{L} .

Item voor reparatien, die de selve stede wel heeft te houden, an bolwercken ende andere wercken, die zeer veel ende costelick zijn, alsoe

zy up twater leggen ende veel paeldijcx te houden hebben, by estimatie 1400 £.

Somma van den voors. costen, ordinaris en extraordina-
ris 3828 £ 8 g.

Dus blijft hier zuvers 3771 £ 12 g.

Daer tegens deselve stede mitten dorpe staet, in de ordinaris bede up
1500 £.

Ende voor huerl. portie, in des gemeen lants renten 750 £.

Blijf noch goets tegens andere lasten . 1021 £ 12 g ¹⁾.

Den selven burgermeesters gevraecht, waertoe zy die penningen gecomen van der voors. vercoopinge geemploijeert hebben, ende by wat octroy zy tselve gedaen hebben. Daerup zy geantwoort hebben, dat zy deselve penninghen besteet hebben tot betalinge van heurluyder portie in de ommeslaghen van den beden ende oorlogen, die zy te gelden hebben gehadt, ende oock tot fortificatie ende reparatie van der stede, sonder dat zy daer ander rekeninghe of gehouden hebben, dan nae ouder gewoenten; ende hebben bevonden dat zy binnen de naeste 10 jaeren gemaect hebben 10 nyeuwe poerten, 10 nyeuwe toornen, ende de stede wat uytgesteld, ende dat zy groote costen gedaen hebben gehadt omme die te fortificeren.

Ende aengaende toctroy, zy seggen dat zy de voors. renten vercoft hebben sonder daerof eenich octroy gehadt te hebben, ende dat nae ouden haercommen.

Up IIIe ar^{le} seggen de voors. burgermeesters, dat men binnen Hoorne geeft van wijnexceys de vijfste canne.

Van elke tonne biers, te wetene van bier gebrouwen te Hoorne binnen, 6 stuvers.

Van Gouts, Herlemmer ende ander bier 9 stuvers.

Van vreemde bieren die over zee commen, van elke tonne 12 stuvers.

Van een last tarwe, dat aldaer gesleten wert ende blijft, 6 stuvers.

Item van tarwe oft rogge, daerof de last gebroocken wort ende die weder uytvaert, daerof geeft men scepelgelt, ende is van tlast 1 braspen.

Item van een last rogge, dat binnen gesleten wert, 5 stuvers.

Garst ende havere en geeft niet.

Item van elke mudde tarwe, daerof de 22 een last maicken, geeft men van molengelt 1 braspen.

¹⁾ Zoo in het hs. Maar de slotsom der rekening is, in plaats van 1021, 1521 £ 12 g.

Ende van den rogge 1 blanck.

Item van elcken oss, die men binnen der stede slaet, 3 st.

Ende van een koe 2 st.

Ende van een vercken 1 st.

Van scapen en geeft men niet.

Item van elke scouwe turfs, dat zijn omtrent 30 Hombourger tonnen, geeft men 1 stuver.

Van barnineckhout den 20^{en} pennineck.

Item van een loep souts, twele es omtrent 1 tonne, 11 deuijts.

Item van een Hoernslaicken, dat men binnen slijt, 2 stuyvers.

Ende van andere laikens van buyten van den 9 Rh. gls., als zy binnen gesleten werden, 2 stuyvers.

Van thondert pondt wols 2¹/₂ stuyvers.

Ende dese voors. excijsen en geeft men maer binnen de muyeren.

Ende es de voors. excijs eerst upgesteld geweest omtrent 14 jaeren, ende daer te voeren plagen zy tschot te gaderen elcx nae zijn goet, ende deselve exchijs en es binnen de voors. tijdt, niet gehoocht ofte gelaecht geweest.

Ende geven van exue de poorters ende de dorpen onder Hoorne gelegen, die in andere heerlichkeiten reysen, van elck schotpont 7 gouden Davits gulden, ende zoe wie uyten dorpen onder Hoorne gelegen in de stede compt wonen geeft van elck pondt, texue, 5 Davidts gulden.

Upt IVe ar^{le} hebben ons de voors. bourgermeesters geexhibeert een bouxken, aldaer alle de huysen inne verelaert staen, daeruyt zy de waecke doen stellen, daerof tgetal bedraecht in als 1118 haertsteden onder goet ende quaet; daerof zijnder 451 haertsteden die up thoofit mit een cruys geteyckent zijn, die arm zijn ende niet en geven; twelk Jacob Adriaensz., hooftman van de waicke, geaffirmeert heeft sulcx te wesen, alsoe hy uyt dat selve bouck de waecke stelt, in tijdt van oorloge ende anders. Seggen voorts dat zy wel 1300 arme menschen hebben binnen der stede, die huer broot zuerlick winnen, ende mede te deel commen. Ende en zijn deselve huysen niet zeer gemeerdert ofte gemindert binnen 10 jaeren harwaerts in prise noch anders, ende tbeste huys van allen en zoude geen 500 Rh. gl. eens gelden.

Item dat zy 8 cloosters binnen Hoorne hebben, als 1 mannenclooster ende 7 vrouwencloosters.

Upt V^e articule gehoort meester Dirck van Delft, vicecureyt te Hoorne

oudt 32 jaer, ende meester Jacob Gysbertss., oudt oock 32 jaer, die daer te voeren vicecureyt was; die seggen by hueren priesterscip, te weten de voors. meester Jacob, dat omtrent 3 jaeren geleden dat hy van der cure ginck, ende $5\frac{1}{2}$ jaer vicecureyt geweest was, dat binnen zijn tijdt waren 3300 of 3400 communicanten, ende de voors. meester Dirrick, die 3 jaeren vicecureyt geweest es, seyt dat hy houdt datter nu zijn omtrent 3600 communicanten of daer omtrent; ende dattet getal alsoe gemeerdert es, seggen zy toe gecommen te wesen by tinnebreecken van den dijcken, mits datter veel lantluyden binnen commen wonen zijn van buyten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat de principale neringe, die zy hebben, is een cleyne draperye van zwarte en roode laickenen van der lancte van 16 ellen, ende zijn van de waerde by gemeene jaeren, te wetene de twee van 13 gouden gulden, ende nu de wolle dier es, gelden zy $14\frac{1}{2}$ gouden guldens; ende zy drapenieren in een jaer omtrent 4000 halve laickenen luttel min oft meer, ende hebben gaende 40 getouwen luttel min oft meer.

Seggen voorts, dat de selve draperie genouch in eenen doene geweest es de naeste 10 jaeren haerwaerts, ende dat zij drapenieren mit Schotsche, Casteelsche ende Spaensche wolle.

Item int osseweijen, ende te reeden oost en west; seggen dat zy plegen te reeden oost ende west over 8 oft 10 jaer, 20 oft 13 scepen mit maersen, daer zy er nu maer en hebben 4 ofte 5, die aldaer of vaeren, daerof die driedeel te Hoorne binnen behoort. Ende seggen dat zy over 4 jaeren verloren mitten anderen steden van Hollant an scepen ende goederen, die hem benomen waeren by die van Lubeecke ende Strael-sonde boven 12000 Rh. gl.

Seggen oock mede, datter maer 3 rentiers en zijn ende 3 brouwers, die wintersdaechs brouwen alleenlick, ende tsurplus zijn ambochsluyden, mitten ghenen die coomanscip doen als voors. es.

Reynert Claessoon, oudt 60 jaer, raembewaerder van der stede, seyt datter zijn omtrent 43 of 44 getouwen, ende binnen 8 jaeren harwaerts en zijnder zoe veel niet geweest, maar de gemeene loop was 38, 39, 40 ende 41. Ende als van de laickenen, daer isser nu meer gemaict dit jaer dant noyt geweest is, te weten omtrent 4507; by gemeene jaeren ist 3500 oft 4000 ten hoochsten; ende weet dat alsoe die waect, ende tgetal om zijn loon te ontfangen selver in geschrifte stelt.

DORPEN ONDER HOORN GELEGEN.

OUDENDIJK ENDE GROSTHUYSEN.

Upten 9^{en} dach in Septembri anno 1514 wesende binnen der stede van Hoorne, soe hebben wy by ons ontboden gehadt heer Jan Floriszoon, pastoer, oudt omtrent 50 jaeren, Lambert Dirxzoon, oudt omtrent 55 jaeren, vredemaicker van den Oudendijk, Pieter Pieterszoon, oudt 45 jaeren ende Aernt Pieterszoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, buyrluyden van Grosthuyzen; gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by den eede hemluyden gestaeft, tguendt dat hiernaer volcht, ende cerst,

Up I^e ar^e seyt de voorn. Lambert Dirxzoon, dat in den Oudendijk zijn omtrent 50 haertsteden, ende datter nu ter tijdt 5 meer zijn dander waeren over 10 jaeren, die al tsamen bewoent werdden; ende de voors. Pieter ende Aernt zeggen datter in Grosthuyzen zijn 39 haertsteden, ende datter 4 haertsteden meer zijn dander waeren over 10 jaeren.

Up IIe ar^e seyt de voors. Lambrecht, dat hy zijnen pastoer heeft hooren seggen, dat in den Oudendijk zijn omtrent 200 communicanten, ende de voorn. Pieter ende Aernt seggen, dat in Grosthuyzen zijn omtrent 130 communicanten, ende dat de communicanten de naeste 10 jaeren meer gemeerdert dan gemindert zijn.

Up IIIe ar^e seggen, datter geenrehande exchijsen en zijn up geenrehande dinghen, noch dat deselve dorpen mit geenrehande renten belast en zijn.

Up IVe ar^e seggen, dat beyde de voors. dorpen staen onder die van Hoorn, ende mit die van Hoorn in als contribuieren in al der manieren, als doen die van Schaerwoude hier nae; ende dattet omtrent 2½ jaeren geleden es dat zy lest verpondden, ende zoe wie dat rijk is 100 currente guldens staet up een schotpondt, ende andere naer advenant. Ende oock zoe en es in den voors. dorpe nyemant zoe oudt zy en hebben altijdt onder Hoorn gestaen, ende alle excessen die daer geschien, worden berecht by den schout van Hoorn.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen eenige mit coijen te houden, lantneringe, dijcken, dammen, ten harinck te vaeren om huyere, ende andere wollespinnen; ende dat beyde de voors. dorpen onder een waertscip staen, ende tsamen groot zijn omtrent 643 mergen, daerof toebehoert Scaerwoude 20½ mergen, tot Amsterdamme 3 mergen, tot Edamme 2 mergen leengoet, tot Hoorn de poorterije 27 mergen, tot Avenhoern 3½ mergen, de kercke, de outaers ende den armen van den Oudendijk ende Grosthuyzen tsamen 57 mergen, tot Schaerdam 8 mergen, ende alle tandere landt behoort thuyt in den voors. dorpen.

Seggen upten prijs van den lande, dat men dat beste coopen zoude de mergen om 7 nobelen, 50 stuvers voor den nobel, ende zoude te huyer gelden eenen gouden gulden tmiddelbaer, ende tsnootste, deen deur tander, te coope de mergen 5 nobelen, ende te huyere 20 stuvers.

Item seggen, datter noch es in den ban van Oudendijk 100 mergen of daeromtrent, gelegen buyten sdijckgraven schouwe, ende es geheeten de Koech, ende behoort all tsamen toe den buyeren van den Oudendijk, daerof de mergen waerdich es in coope 50 currente guldens, ende in huyere 2 Rh. gl.

Item noch leyt in de Koech voors. 60 mergen lants, die toebehoerén, te weten, tot Purmerende 7 mergen, tot Hoorn omtrent 31 mergen, de beglijnen te Hoorn 3 mergen, tot Amsterdam 8 mergen, tgasthuys te Haerlem omtrent 3 mergen, den armen tot Haerlem 5 mergen, noch tot Haerlem 4 mergen, tot Avenhoorn 2 mergen, tot Neck 5 mergen, twelck all tsamen gebruyct wert binnen de voors. dorpen, daervan den prijs van de coope ende huyere es, als tlant in de cogge hiervoeren.

Up VIe ar^e seggen, dat zy up elcken mergen te houden hebben omtrent een roede zeedijck, die den dijkgrave schouwet, ende zoude wel costen elcke roede, deur gemeen jaeren, elcx jaers eenen gouden gulden, ende daerenboven upte mergen van tHonsbosch ende watergelt in gemeen jaeren tsjaers 5 groten Vlaems.

ZWAECH ONDER HOORN.

Heer Anthuenis Laurenszoon, pastoer, oudt omtrent 45 jaeren, ende heeft pastoer geweest omtrent 6 jaeren, Rembout Heynezoon, oudt 54

jaeren, Jan Claeszoon, oudt 50 jaeren oft daeromtrent, vredemaickers van Zwaech, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, hemlyden gestaeft, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn binnen denselven dorpe 72 haertsteden, die all bewoent zijn, ende en zijn gemeedert noch gemindert binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 280 communicanten, ende dat se insgelijcx noch gemeedert noch gemindert en zijn de naeste 10 jaeren haerwaerts.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geenrehande excijsen en zijn, ende oock dattet voors. dorpe mit geenen renten belast en es.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy contribuieren onder ende met de stede van Hoorn, te weten, tguendt dat die van Hoirn hemlyden eysschen, dat moeten zy betailen, somwijlen eens ende somwijlen tweewerf tsjaers; ende zoe wanneer die van Hoirn up hemlyden yet ommeslaen, dat doen zy by kerckgebot, aldaer zy doen roupen, hoeveel dat elek schotpondt geven sall; maer up hoeveel schotponden zy staen en weten zy niet, daervan zy hem refereren tot dat schotbouck van Hoirn. Seggen voort, dat zoe wie in haer dorp rijk es 72 Rh. gl., dat die staet up een schotpont, ende van de meerderhelft oock een schotpondt, ende van der minderhelft oock een half schotpondt. Ende dat omtrent 3 jaeren geleden de verpondinghe aldaer gedaen es geweest; ende en weten niet anders te seggen hoeveel dat zy jaerlicx die van Hoirn geven, overmits dat nae de uytroupinge zy elcx int particulier gaen betailen te Hoirn; ende es geen zoe oudt in haerlyder dorp, die memorie mach hebben dat tselve dorp onder Hoirn niet geweest en es, sonder te weten van eenige privilegien, daartoe dienende; ende als binnen den voors. dorpe eenige excessen vallen, werdden die berecht by die van Hoorne voors.

Up V^e articule seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe principaelick, ende sommige vaeren ten harineck ende coopvaert up huyere. Seggen voort, dat in haer dorp gelegen zijn 714 mergen lants, daerof datter toebehoert 72 merghen der kereke, huyssiten ende den weesen-voichden mitten siecken tot Hoirn; de waerlicke lyuden tot Hoirn 217

mergen; tot Haerlem waerlicke persoenen 38 mergen; de pastoer ende coster tot Zwaech 13 mergen; tot Eynhuysen waerlicke persoenen 14 mergen; in den Hage waerlicke persoenen 11 mergen; in Blocker waerlicke persoenen $1\frac{1}{2}$ mergen; tot Amsterdam waerlicke persoenen 40 mergen; de regulieren in Blocker 43 mergen; de crucebroeders tot Hoorn 19 mergen; die baghijnen te Hoorn $22\frac{1}{2}$ mergen; die baghinen tot Medemblyck 12 merghen; die cathuysers tot Amsterdam 15 mergen; die kerek te Zwaech mit dat gilde $16\frac{1}{2}$ mergen; noch 20 mergen die zy niet en weten waer die toebehoeren; deweleke all tsamen mit tvoors. dorp niet en contribuieren in de schotponden; ende tsurplus behoort in eygendomme thys binnen den voors. dorpe, ende wert oock all tsamen gebruyct by den buyeren van den voors. dorpe, sonder eenige partijen die gebruyct werdden by poorters van Hoorn. Ende een mergen lants van den besten plach te gelden omtrent 32 nobelen, ende te huyere vrij gelts, uytgesondert dat lantschot, $3\frac{1}{2}$ Rh. gl.; dat middelbaer lant te coepe omtrent 18 of 20 nobelen, te huyere omtrent 2 Rh. gl. of eenen nobel, ende zoe voort nae advenant; ende zoude oock elcx nae advenant meer ende min gelden, nae dat de dijeken goet ende quaet zijn.

Up VIe ar^{ie} seggen, dat zy hebben 212 roeden gemeen vaecken gepaelden dyex, ende hebben daerenboven up elcken mergen, te weten in toosteynde ende westeynde $10\frac{1}{2}$ voeten dijex, ende [misen] 9 voeten, twelek bedraecht up gemeen jaeren, deen mergen deur tandere, tusschen 12 ende 20 st. upten mergen; ende zy hebben noch tonderhouden twee zeesluysen ende daerenboven twee watermoelens, twelek upten mergen bedraecht, by gemeen jaeren 2 groten Vlaems.

HAUWERT GELEGHEN ONDER HOORN.

Heer Bouwen Rebbecoenezoon, pastoer, oudt 55 jaeren, die pastoer geweest es 13 jaeren, Claes Claeszoon, oudt 55 jaeren, Aeftyt Pieterszone, oudt 55 jaeren of daeromtrent, vredemaickers van den voors. dorpe van Hauwert, seggen by heurluyder eeden upte voors. ar^{ien}, ende eerst,

Up I^e ar^{ie}, datter binnen denselven dorpe zijn 32 haertsteden, daer

des pastoers huys inne begrepen is, ende datter 3 huysen meer zijn dander waeren over 13 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 105 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen innecommen van excijsen noch van geenrehande dinghen en hebben, ende dat zy oock niet belast en zijn van eenigerhande renten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy contribuieren mit Hoorn, in alder manieren van als, ende in allen puncten bevræcht gelijk die van Zwæech hiervoeren. Gevræcht hoe menige reyse zy scatinge gegeven hebben de stede van Hoorn, seggen dat zy tvoorleden jaer tweewerf scatinge gegeven hebben, deen reyse 28 st. ende dander reyse 20 stuvers up elck schotpondt, ende hebben dit jaer gegeven eenen gouden gulden up tshotpont.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit coijen te houden, mit dijcken ende mit dammen, ende sommige vaeren ten harinck ende coopvaart om een huyere. Seggen voort, dat haer dorp groot es 500 mergen of daeromtrent, daarvan den pastoer toebehoort 18 mergen, ende tander behoort meest all thuys binnen denselven dorpe, uytgesteeken omtrent 20 of 30 mergen, die ander waerlicke luyden in Hoorn ende elders toebehoeren, die mit hemluyden contribuieren int lantschot; van welcke voors. 500 mergen lants buyten gebruyct wordden omtrent 110 mergen, ende alle tander wort binnen denselven dorpe gebruyct; daarvan tbeste nu gelden zoude 15 guldens, ende dat overmits dat den dijk redelicken goet es; ende als den dijk zeer quaet es, zoude men tselve wel om niet crighen; tmiddelbaer lant om 3 of 4 gulden ende tsnoetste om niet, ende gelt toe, naedat den dijk qualick te houden es. Ende tbeste landt soude gelden 2 Rh. gl. te huyer, sonder den dijk te onderhouden, ende zouden up sommige jaeren wel gelt toe crighen, indien zy den dijk wilden maicken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat elcken mergen te houden heeft zes of zeven voeten zeedijcx, dat by gemeen jaeren bedraecht upten mergen 30 st., ende dat zy noch te gelden hebben, zoe van sluysgelt ende lantschot, in gemeen jaeren up elcken mergen 10 of 11 st.

SCERWOUDE ONDER HOORN.

Heer Pieter Reynertszoon, pastoer, oudt 32 jaeren, es pastoer geweest 9 jaeren lanck, Pieter Zegerszoon, oudt 65 jaeren, ende Aem Dirxzoon, oudt 31 jaeren oft daeromtrent, vredemaickers van Schaerwoude, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurluyder eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, dat binnen den voors. dorpe zijn 21 haertsteden, daarvan datter mitten inbreck van den dijcken lestleden wech gevloyt zijn drie huysen, daarvan datter weder een getymmert es; ende en zijn anders dese naeste 10 jaeren gemeerdert noch gemindert.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 84 communicanten, ende en zijn oock gemeerdert noch gemindert, dese naeste 10 jaeren geleden.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geen exchijsen en zijn up geenrehande dingen, noch dattet selve dorp mit geenen renten belast en es.

Up IVe ar^{le} seggen, dat de contributien ende ommeslagen binnen hairen dorpe by die van Hoorn ontfangen werdden upten schotponden, ende es te wetene, zoe wie dat rijk es 100 Rh. gl. current, staet up een schotpondt, waerup die van Hoorn ommeslaen gemeenlicken eens of tweewerven tsjaers, daerof de twee leste jaeren geweest hebben tweewerf tsjaers, elcken reyse up elk schotpondt 28 st., sonder een reyse, dat was 20 st. Ende en weten niet up hoeveel schotponden tselve dorp staet int generael, maer betaelen alle tguendt dat hem by die van Hoorn geeyscht wert; ende en es nyemant zoe oudt in huer dorp, die weet hoe lange dat zy onder Hoorn gestaen hebben, ende wat privilegien daarvan zijn. Als daer eenige excessen vallen, die wordden berecht by den schout van Hoorne.

Up V^e ar^{le} seggen, dat sommige van heml. koijen houden, andere winnen haer broot mit dijcken ende sommige vaeren ten harinck ende up zeynscepen om huyere te winnen. Ende tvoors. dorp es groot omtrent 150 mergen, daerof datter mitten water ofgelopen es omtrent 30 mergen mit daer zy uytdijcken; noch datter buyten den dorp toebehoert 15 mer-

gen, daerof heurl. kercke toebehoeren 7 mergen, ende een susterhuys tot Amsterdam, dat zy niet en kennen, 8 mergen, die in de schotponden niet en gelden; ende alle tander behoert binnen den dorpe ofte den ghenen die schot mit hemlyden geven, ende all tvoors. lant wort by den inwoners van den voors. dorpe gebruyct. Ende een mergen lants van den besten zoude qualicken mogen gelden 20 Rh. gl. in coepe, in huyere 35 of 40 st., des zouden zy moeten onderhouden den dijk van denselven lande; dat middelbaer lant aldaer zoude gelden in coepe 5 of 6 Rh. gl., ende in huyere 5 st. vrijs gelts, ende tquaetste lant soude men wel om niet crigen ende gelt toe.

Up VIe ar^{le} seggen, dat tvoors. dorp hebben leggen 16 roeden bepaelde ende bewyerden dijk by Hoirn; noch 16 roeden zoutendijcx by Winkel; noch een roede caeldijcx by Medemblick ende noch 73 roeden hoogen dijcx, gelegen an den ouden dijk; twelek tsamen upten mergen beloipt by gemeen jaeren 6 of 7 st., twelek es van all flantschot, uytgesondert dat zy gelden int Honsbosch, dat in sommige jaeren es $\frac{1}{2}$ st. oft een blancke upte mergen.

AVENHOORN, ALIAS LUTTEKEDRACHT ONDER HOERN.

Heer Jan Baertszoon, pastoer, oudt 57 jaeren, ende es pastoer geweest 27 jaeren, Egbert Symonzoon, oudt 55 jaer, Pieter Wouterszoon, oudt 68 jaer, Claes Gerritszoon, oudt 27 jaer, vredemaickers, Thyman Pieterszoon, oudt 29 jaeren, Aelbert Wouterszoon, oudt 60 jaeren, Evert Pieterszoon, oudt 40 jaer, ende Outgeert Ryckerszoon, oudt 35 jaeren of daeromtrent, buyrluyden van Avenhorn, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, by heurluyder eeden seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, datter in den voors. dorpe zijn omtrent 35 haertsteden, die all bewoent zijn; ende en zijn de naeste 10 jaeren gemeerdert noch gemindert.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, dat in den selven dorpe zijn, omtrent 175 communicanten, die de naeste 10 jaeren gemeerdert zijn omtrent 20.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geen exchijsen en zijn up geenrehande dingen, noch dattet selve dorp mit geenen renten belast en es.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy staen onder Hoorn, ende dat zy mit die van Hoorne in alle omneslagen, beden ende subventien gelden in alder manieren, als die van Scherwoude doen hiervoeren, ende dat huer leste verpondinge by die van Hoorn gedaen es geweest omtrent 2½ jaer geleden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen eenige mit koijen te houden, andere mit dijcken, dammen, ende sommige vaeren ten harinck om een huyre te winnen; en dattet selve dorp groot es, omtrent 100 mergen lants, daerof datter 10 mergen zijn, die geestelicke cloosteren ofte persoenen toebehoeren, te weten de voors. pastoer omtrent 4 mergen; die baginen te Hoorn, ende teloster te Monickedamme ten galileen tsamen 6 mergen, die mitten voors. dorpe niet en contribuieren; noch ander 10 mergen, die toebehoeren, te weten, Cooman Dirrick tot Leyden, omtrent 4 mergen; Symon Claeszoon, tot Amsterdam, 3 mergen; ende Claes Janszoon tot Hoorn, 3 mergen; die oock niet en geven in de schotponden; ende alle tander behoort in eygendomme thuyt binnen den voors. dorpe, dat all tsamen binnen den voors. dorpe gebruyct wort, uytgeseyt 4 of 5 mergen. Ende dattet merghen van den beste lande waerdich mach wesen 20 Rh. gl. in coope, dat te huyere gelden zoude mogen vrys gelts 15 st. up gemeen jaeren, ende tandere naer advenant.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de voors. 100 mergen lants onderhouden 8 roeden zouten dijck by Winckel, noch 16 roeden buyten tblockhuys te Hoorn, noch 20 roeden zeedijck by Scherwoude, noch 25 roeden zeedijck by Lutscherdam; alle welcken dijck tsamen gereekent beloopt in gemeen jaeren upten mergen van sluytsgelt ende molengelt 1 groten Vlaems.

BERCHOUT ONDER HOORN.

Heer Jan Heindrixzoon, vicecureyt van Berchout, oudt 40 jaer, Heyn Pauwelszoon, oudt 50 jaer, Symon Hillebrantszoon, oudt 52 jaer, Garbrant Pieterszoon, oudt 55 jaer ende Claes Pieterszoon, oudt 38 jaer,

alle vier vredemaickers, die tlantschot rekenen ende ontfanghen, Pauwels Claeszoon, 55 jaer oudt, Jan Claeszoon, 60 jaer oudt, Harman Corneliszoon, oudt 50 jaer, alle buyrluyden van Berchout, die upten 9^{en} in Septembri 1514 gehoert zijn, ende seggen by hueren eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter omtrent 80 haertsteden zijn, ende en zijn in 10 jaeren niet veel gemeedert of gemindert.

Up IIe ar^{le} seggen zy, datter zijn tusschen de 400 ende 500 communicanten, ende seyt de vicecureyt, dat de naeste 10 jaeren, dat hy vicecureyt geweest es, deselve niet veel gemeedert ofte gemindert en zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven up bier ofte eenigerhande goederen, ende zijn schuldich van renten 6 Rh. gl. losrenten, die omtrent 6 jaeren geleden vercoft zijn omme den ommeslach van den Honsbosch te betailen, ende hebben noch vercoft dit jaer 14, omtrent St. Jansmisse, andere 6 Rh. gl. tsjaers lossrenten, die oock ge-
gaen zijn int Honsbosch, ende hebben noch 7 Rh. gl. tsjaers lijfrenten vercoft, over de 35 jaeren; maict tsamen 19 Rh. gl. tsjaers.

Up IVe seggen, dat zy dat niet en weten te verclaeren, mits dat zy onder de stede van Hoorne staen, die hemluyden alle 7 jaeren verponden, daerof Meye lestleden dat 2^e jaer was dat zy verpondt waeren; ende elk pondt staat up 100 Rh. gl., maer die menichte van den ponden en weten zy niet te verclaren, maer hebben nu gegeven zedert de leste pondinge, dese twee voorgaende jaeren, van elk pondt 2 Rh. gl., dat zy betailen tot twee termijnen tsjaers, te weten elcken halven jare 1 Rh. gl.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kojien te houden ende mit zeevaert; ende es groot 1350 mergen, maer hoeveel dat binnen den dorpe daerof toebehoert en weten zy niet. Upten prijs seggen zy, datter veel lichts lants leyt in huer dorp, ende dat de mergen van den besten niet gelden en zoude te coipe boven 18 Rh. gl. en te huijere 15 of 16 st.; ende daer leggen wel 600 mergen, die niet gelden en mogen boven 5 st. de mergen. Seggen voorts, datter nyemant vrij es, geestelick of poorters, zy en moeten de oncosten dragen mergen mergens gelijk.

Upt VIe ar^{le}, dat zy hebben in Drechterlant te houden 700 roeden

zeedijcx, ende te Winckel upten Vriesendijck hebben zy te houden 140 roeden dijcx, ende 15 roeden benoorden Eynchuysen an de nyeuwe inlage, daer in als paeldijcx es wel tot 200 of 300 roeden toe, daer de roede een pondt gl. of cost. Ende daerenboven hebben zy te cost gemeenlick upten mergen 5 of 6 st. an oncosten van sluysen, gemeen dijkwegen, wateringen ende anders, ende sullen nu moeten palen 20 roeden dijcx, die noyt gepaelt en was, an de westzijde van Hoorne, daer roede wel af costen sall 20 Rh. gl., behalven triet, wier ende aerde.

NUBUCXWOUDE ONDER HOORNE.

Heer Jan van Schagen, pastoer van Nubucxwoude, oudt 36 jaer, Symon Oudtgeerszoon, oudt 40 jaer ende Pieter Jacobszoon, oudt 40 jaer, beyde vredemaickers aldaer, deweleke by eede, gevraecht up tinhouden van den voors. ar^{len}, seggen,

Up I^e, datter zijn 28 haertsteden, die niet gemeerdert ofte gemindert en zijn de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe seyt de voors. pastoer, datter zijn omtrent 120 communicanten, die oock niet veel gemeerdert ofte gemindert en zijn geweest de naeste 10 jaeren.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en zijn oock van sdorpenwegen geen renten schuldich.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy staen onder de stede van Hoorne, diese alle 7 jaeren verponden, ende dat zy verpont zijn omtrent 2 jaeren geleden, ende dat zy aldaer staen up 30 of 32 ponden, elcke pondt gereeckent, te wetene, die tot 100 gulden toe gegoet zijn, die zijn stelt up een pont, ende hebben dese verpondinge geduerende gegeven van elck pondt 2 Rh. gl., tot 2 termijnen tsjaers, teleken termijne eenen Rh. gl.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koijen, mit saijen ende mayen, ende voorts mit zeevaeren. Ende hebben onder heur dorp gele-

gen 390 mergen, daerof dat Ste Katherinenclooster binnen Hoorne toebehoeren 30 mergen; Ste Marien te Hoorne 16 mergen; Ste Pietersdal alias de crucebroeders binnen Hoorne 17 mergen; de reguliers in de Wijk 13½ merghen; de susteren in de Wijk 7 mergen; facit 83½ mergen. Ende zy hebbens hemluyden toebehoerende omtrent 150 mergen, ende tsurplus behoort te Hoorne, Amsterdam ende elders. Seggen voorts, dat de voors. cloosters huer lant verhuyeren; ende dat zy van haer lant mede gelden dijk ende sluysgelt, maer of zy mede pontgelt geven, dat en weten zy niet. Ende dat een mergen lants aldaer gelt te coope van den besten 18, 20 of 25 gulden, ende te huyere 2 Rh. gl., 2½ of 3 Rh. gl., des moeten zy den dijk houden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy upte mergen te houden hebben omtrent 5½ voet zeedijcx in den Vriesendijk by Medemblick, daerof de roede wel cost, deen jaer deur tandere, 20 Rh. gl., ende van sluysgelt ende andere oncosten, hebben zy upte mergen gemeenlick 6, 7 ofte 8 st.

BEETSCH ONDER HOORNE.

Heer Jacob Olofardi, pastoer van Beetsch, oudt 25 jaeren, Symon Rammens, oudt 60 jaeren ende Dirck Pieterszoon, oudt 40 jaer, beyde vredemaickers, geexamineert by eede als voeren, seggen,

Up I^e ar^{le}, datter omtrent 50 haertsteden zijn, daerof datter wel 15 of 16 arme zijn, die niet geven en mogen, ende dat zy zeer in eenen doene zijn van 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter omtrent 200 communicanten zijn.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende dat zy schuldich zijn omtrent 100 Rh. gl. tsjaers, te weten 32½ Rh. gl. tsjaers lijfrenten, daer tdorp van der kereke wegen inne verbonden staet, ende noch 66 Rh. gl. tsjaers losrenten, die over lange tijdt vercoft zijn geweest, daerinne begrepen 15 gulden tsjaers die zy vercoft hebben omtrent 6 weecken geleden, omme te betaïlen heurluyder ommeslach in den Honsbosch.

Up IVe ar^{le}, dat zy dat niet en weten, alsoe zy onder die van Hoorne staen, die daerof tregister houden, maer zy wordden verpondt alle 7 jaeren eens, daerof die 100 Rh. gl. rijk es, staet up 1 pondt. Ende int voorleden jaer was ommegeleg 2 Rh. gl. up tpondt, ende dit jaer hebben zy gegeven van den ponde 1 gouden gulden.

Up V^e seggen, dat zy hem generen mitten koe ende ter zee, oost ende west, ende ten harinek; ende dat zy hebben omtrent 700 mergen, mit Oudendijk ende Schaerdam, daerof dat te Beetsch int dorp behoort 50 madd, ende tander behoort alomme thuys; ende de mergen gelt te coope 40 Rh. gl. ende te huyere 2½ Rh. gl. of daeromtrent; ende die cloosters die aldaer lant hebben geven ende houden dijk mitten anderen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben 200 roen dijex in Drechterlant, ende en weten niet wel wat zy meer upte mergen te gelden hebben.

SCAERDAM ONDER HOORNE.

Heer Adriaen Jacobszoon, pastoer van Scaerdam, oudt 51 jaer, Harman Pieterszoon, oudt omtrent 60 jaer, Jan Dirxzoon, oudt 48 jaer, vredemaickers, Harek Hermanszoon, 48 jaer oudt, buyere van Schaerdam, gevraecht by eede als voeren, seggen,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 24 haertsteden die onder Hoorn behooren, daerof maer 1 huys gemeerdert en es binnen 10 jaeren haerwaerts.

Up IIe seyt de pastoer, datter zijn 64 communicanten, die oock niet zeer gemeerdert ofte gemindert en zijn de naeste 10 jaeren.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende dat zy schuldich zijn van der kereke wegen 13 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die besteet zijn in de reparatien van der kereke, omtrent 15 of 16 jaeren geleden.

Up IVe seggen, dat zy onder de stede van Hoorne staen, ende en weten daerof niet te verclaeren, dan zy werdden verpondt alle zeven

jaeren eens, dat 2 jaeren geleden es, ende die rijk es 100 Rh. gl., dies es gestelt up 1 pont, maer hoeveel ponden dat zy in haer dorp hebben, dat en weten zy niet te verclaeren, ende heeft elck pondt gegeven binnen eenen jaere $1\frac{1}{2}$ Rh. gl. ende eenen eynckel gulden.

Up V^e seggen, dat zy hem generen mit visschen ende dijcken, als van tlant, dat es mit die van Beetsch gemeen, die den lantbrief hebben daer zy uyt gaderen. Ende een mergen lants mach daer gelden te coope 13 of 14 Rh. gl., ende te huyere 15, 16 of 18 st. Seggen voorts, dat wie dat aldaer lant heeft, hetzy cloosters oft poorteren, die gelden mede in dijckaetge ende oncosten als andere buyeren aldaer.

Up VIe seggen, dat zy veel dijex hebben, daerof de voet cost 1 philipsgulden te houden, ende van voerder oncosten dat wert gereeckent mit die van Beetsch, ende en weten niet meer up al gevraecht.

WOGGENOM ENDE WATWEYDE ONDER HOORNE.

Meester Jan, pastoer van Woggenom, oudt 60 jaeren, Pieter Claeszoon, oudt 50 jaeren, Cornelis Thijmanszoon, oudt 50 jaer, Jacob Janszoon, oudt 46 jaer, vredemaickers van Woggenom, ende Melis Allaertszoon, vredemaicker van Watweyde, alsoe Woggenom ende Watweyde tsamen gelden ende rekenen, nietjegenstaende dat zy twee kercken hebben, geexamineert by eede alsvoeren, seggen,

Up I^e ar^{le}, dat die van Woggenom hebben tusschen de 80 ende 90 haertsteden, ende die van Watweyde 17 hertsteden, ende zijn gemindert binnen 10 jaeren van 4 huysen.

Up IIe seyt de pastoer van Woggenom, dat te Woggenom zijn omtrent 350 communicanten, ende te Watweyde zijnder omtrent 70.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en hebben geen renten vercoft.

Up IVe seggen, dat zy daerof niet en weten, alsoe zy staen onder

die van Hoorne, die hem alle 7 jaeren eens verponden; ende daerup die van Hoorne hem stellen dat geven zy, ende 100 Rh. gl. current wert voor 1 pont gereeckent, maer hoeveel ponden dat zy hebben en weten zy niet, dat most men zien int bouck, onder die van Hoorn wesende.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantwerck ende ter-zeevaert, ende dat zy hebben in den 2 dorpen 1600 mergen lants, daerof de mergen waerdich es van den besten 18 of 20 nobelen, ende gelt de mergen 4 Rh. gl. ter huyere, daer zwaere dijckaetge toe staet.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy dit jaer upte merghen hebben gehadt, behalven tlantschot, dat oock 10 of 12 st. upte mergen dragen sall, 2 Rh. gl.

EYNCHUYSEN.

Upten 12^{en} in Septembri voors., soe hebben wy, wesende tEynckhuysen, ontboden meester Pieter Blauweschuyt, schout van Eynckhuysen, oudt omtrent 34 jaer, Folkert Vrederixzoon, oudt 65 jaer, Jacob Janszoon, oudt 51 jaer, Aernt Symonszoon, 44 jaer oudt ende Luytgen Evertszoon, oudt 40 jaer, burgerm^{rs}, Frans Vrederixzoon, oudt 42 jaer, Frederick Symonszoon, oudt 40 jaer, oude burgerm^{rs}, Pieter Symonszoon, scepen, 30 jaeren oudt, ende denselven gehoert by huerluyder eeden up tinhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy geen seecker incommen en hebben, alsoe zy geen exchijsen en hebben, maer slaen alle haere lasten omme by schotponden, te weten alle 7 jaeren zoe verschotponden zy alle de ghene die binnen der stede wonen, nae dat elck gegoet es, doende elck schotpondt 200 Rh. gl. eens, daerof zy nu int vierde jaer zijn, dat zy lest verponden; van all twelek dat men by de schotponden gadert de oudste burgermeester den buydel heeft ende den ontfanck. Ende alle jaeren zoe rekenen zy voor den schout, gerechte ende 20 de rijxste, ende dat by tshotbouck, daermede zy den ontfanck veriffieren, ende by tuytgeven leggen zy de quitancien, sonder ander rekeningh te houden; waerby

zy geen ander rekeninghe dan de voors. schotboucken en weten te exhiberen.

Die van Eynchuysen hierup gehoert, blijven by tguent dat zy in dese leste verpondinge geseyt ende verclaert hebben, ende dat hunl. niet meer afgeslagen es dan 9 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende hebben die stede noch belast van 20 of 21 Rh. gl. tsjaers losrenten den pennynck 15, om te vervallen hueren lasten.

Seggen, dat zy omtrent vastelavont harwaerts vierwerf schot gegadert hebben, te weten up elck schotpont telcker reyse 1 Rh. gl.; ende by gemeene jaeren slaen zy alsoe om vier- of vijfwerf, dat hem zeer lastich valt omme te innen, want daer veel arme luyden zijn die up een quartier pondts staen, die niet geven en mogen dan 1 kennepenninck van een braspeninck of een stuver, ende van den anderen, die up halve ponden staen, en connen oock niet geven, maer men moet dicwils panden daervoeren mitten gerechte uyten huysen halen.

Seggen voorts, dat huere schotponden in als bedragen omtrent 1000 ponden, daerof zy omtrent de 700 of 750 ponden maer en ontfangen, overmits dat de andere arm zijn ende niet geven en moghen.

Upt IIe articule hebben ons de voors. burgermeesters overgegeven by verclaringe de navolgende loss- ende lijfrenten, die zy seuldich zijn, ende daerinne zy verbonden staen. Eerst an lossrenten vercoft voor tjaer van 1495, excluz ter lossinghe den penninck 15. 137 *ℒ*.

Ende an lijfrenten, vercoft als voeren. 520 *ℒ*.

An gelijke lossrenten, vercoft int jaer 97. 17 *ℒ*.

An gelijke lossrenten, vercoft anno 98. 118 *ℒ* 1 *ƒ*.

An gelijke lossrenten, vercoft anno 99. 8 *ℒ* 10 *ƒ*.

Anno 1502. 79 *ℒ* 16 *ƒ*.

1503. 33 *ℒ* 12 *ƒ*.

1504. 35 *ℒ* 8 *ƒ*.

1506. 25 *ℒ* 4 *ƒ*.

1507. 29 *ℒ*.

1508. 10 *ℒ* 10 *ƒ*.

1510. 23 *ℒ* 16 *ƒ*.

1511. 28 *ℒ*.

1512. 43 *ℒ* 8 *ƒ*.

Ende 1513. 55 *ℒ* 14 *ƒ*.

Bedragende de 13 partijen van losrenten, vercoft zedert jaer 1497
507 *ℒ* 19 *ƒ*.

An lijfrenten, vercoft binnen gelijcken tijde, te weten:

In den jaere 1498	70 £.
In den jaere 1502	95 £ 16 g.
Anno 1504	72 £ 10 g.
Anno 1505	9 £ 8 g 6 d.
Anno 1511	67 £ 12 g.
Anno 1512	47 £ 12 g.
Anno 1513	91 £ 10 g.

Bedragende de voors. 7 partijen ter somme van . . 454 £ 8 g 6 d.

Somma van den renten, die de voors. stede jaerlijc
schuldhich es 1619 £ 7 g 6 d. van 40 groten.

Welcke penningen gecommen van den voors. vercoopingh van renten onlanx gedaan zy seggen geemploijeert te hebben in de betalinge van heurluyder portie in de zwaere ommeslagen, dier geweest zijn geduerende dese oorloge, ende oock in fortificatie ende sterckenisse van huere stede, die zy rontomme mit sparren boven ende an de zeeantten mit balcken ende anders gemaickt hebben, ende voorts de vesten die zy geschoten ende gediept hebben, ende voorts an cruyt, loot, bussen ende ander gereetscip, daertoe dienende, ende oock omme te betaelen heurluyder garnisoenen, die zy geduerende de oorloge upter Zuyderzee hilden, mits dat zy van heure souldije van tlant niet en conden betaelt werdden als kenlielik es.

Denselven gevraecht uyt machte van wat octroy zy dezelve vercoopinge gedaen hebben, daerup zy geantwoert hebben, dat zy daerof geen octroy gehadt en hebben, maer hebben daerof gedaen naer ouder gewoente.

Item behouven jaerlijc an reparatien van heurluyder stede, te weten an bolwercken tegens twater, alsoe zy wel 400 roeden bolwerck te houden hebben, daerof de roede jaerlijc cost, deen deur dandere, 2 Rh. gl. facit 800 £.

Item heurluyder haven cost van gelijcken jaerlijc wel te onderhouden 600 £.

Ende behouven jaerlijc an dienaersloon, pensionarysen, reysen ende andere ordinarise ende extraordinarise saycken 300 £.

Somma . . . 1700 £.

Somma van al den oncosten die zy jaerlijc hebben
3319 £ 7 g 6 d.

Ende zy staen in de ordinarise bedede up 650 £.

Ende in den ommeslach van den lande 325 £.

Item hierenboven zoe es de haven alsnu alsoe geramponeert ende gebroecken, dat zy seggen dat men die niet en sall mogen repareren mit 2000 \mathcal{L} .

Upt IIIe articule seggen zy gelijk hiervoeren upte I^e articule verclaert staet, dat zy geen exchijsen ofte ongelden en heffen up wijn, bier ofte eenige andere goederen.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy alle de huysen doen tellen hebben, die in de stede zijn up huysden den 12^{en} in Septembri 1514, by Simon Symonszoon, gezworeen bode van derselver stede, dier getelt ende bevonden heeft 720 huysen of daeromtrent, gelijk hy, Symon, die wy daeromme ontboden, ons geaffirmeert heeft warachtich te wesen, ende dat onder goede ende quade, rijk ende arme, uytgedaen de turfhuysen ofte schuyeren die achter de huysen staen. Ende seggen voorts de voors. burgerm^{rs}, dat de huysen wel dat vierendeel gemindert zijn in den prijs, indien men die vercoopen zoude, binnen 10 jaeren haerwaerts, ende tbeste huys in Eynckhuysen en soude niet gelden 500 guldens, ende de gemeen huysen zijn van den prijs van 100 leeuwen of 200 guldens.

Seggen voorts, dat zy hebben een mannenclooster, als gereformeerde Augustinen, ende drie vrouwecloosters.

Heer Adriaen Garbrantszoon, oudt 45 jaer, vicecureyt van Ste Gomers-parochie binnen Eynckhuysen, seyt upt inhouden van den Ven^{ar} ar^{le} der voors. instructie, als dat hy omtrent 10 jaer vicecureyt geweest es, ende datter omtrent 1800 communicanten zijn in zijn prochie, die binnen zijnen tijdt in den getale niet veel gemeerdert ofte gemindert en zijn geweest, maer meer gemeerdert dan gemindert, dat hy in verbo sacerdocy alsoe geaffirmeert heeft.

Dns. Richardus Reyneri, priester, oudt 36 jaeren, pastoer van Sinte Panraes-prochie binnen Eynchuyssen, seyt dat hy in zijn prochie heeft omtrent 500 communicanten, 30 of 40 min of meer, ende en zijn binnen 9 jaeren, dat hy pastoer geweest es, niet gemeerdert ofte gemindert, dat hy alsoe geaffirmeert heeft in verbo sacerdocy.

Upt VIe articule seggen, dat de neringe, daermede zy hem onderhouden ende meest mede generen, is mit reeden ter zee, oost ende west, ende zy hebben 24 maerssceppe, die van Eynchuyssen afvaeren, daerof

behoerter 4 tAmsterdam, ende voorts hebben die van Hoorne, Alemaer ende andere van buyten deelen daerinne, sulcx dat tmeestedeel maer te Eynchuyssen en behoert, daerof zy in de aventure staen, ende dicwils verliesen all dat zy daer an hebben, zoe by de tempeesten, oorlogen ende anders.

Ende voorts zoe generen zy hem mit tYbuckinck te vanghen, dat oock niet veel en is alst vriest, ende werdden alle de voors. scepen mede geestimeert ende gestelt int schotbouck, die daerof geven gelijk andere van huere huysen, renten ende goederen doen.

Als van de rentiers die en hebben zier niet een, die 90 Rh. gl. tsjaers zuvers hout, de oncosten ende schotponden, daer zy up staen, afgetogen.

Die voors. van Eynchuyssen hebben ons overgegeven by verclaringe de groote schade by hemluyden geleden up te zee zedert de leste verpondinge, daermede zy zeer verarmt zijn, te weten an 4 scepen, die verloren werdden int jaer 1497, geestimeert mitten goeden voor 11050 Rh. gl.

Item an 15 scepen mit goeden, by hemluyden verloren zedert jaer 1500 totter jaere 1510 incluz 30000 \mathcal{L} .

Item an drie scepen, int jaer 1510 genomen by die van Straelsondt
5090 Rh. gl.

Item an 8 scepen, genomen by die van Lubecke int jaer 11, daerof de schippers de scade by eede angebracht hebben up 22845 \mathcal{L} .

In tjaer 12 zijn zy genomen by die van Hambourch 3 scepen waerdich 315 \mathcal{L} .

Int jaer 11 ende 12 verloren zy ter zee 5 scepen, waerdich mitten goeden 11250 \mathcal{L} .

Int jaer 12 waeren hem verbrant te Amsterdam by den Gelderschen 3 scepen, ende verloren noch 2 andere scepen, geestimeert up 9150 \mathcal{L} .

Somma van der voors. scade. 89700 \mathcal{L} .

Beclagen hem voorts, dat zy voor de leste verpondinge stonden up 437½ schilden, ende dat zy by de leste verpondinghe gestelt waeren up 650 \mathcal{L} , nietjegenstaende dat zy int casenbroot alleen getrouw bleven, ende andere die ongetrouw geweest waeren, werdden gelicht ende zy bezwaert.

Item, dat zy verschoten int belegge van Weesp 2300 gulden, daerof zy quytscelden mosten 1137 \mathcal{L} 10 g .

Ende nu in dit jegenwoirdige jaer van 14 hebben zy moeten quytscelden van der schult, die hemluyden an tlant gebrack van de bewaer- nisse van der Zuyderzee 3754 \mathcal{L} 5 g .

Begerende dat men up dese quytsceldingen ende groote schaden, by hemluyden geleden, regard hebben wille int vernyeuwen van der schil-taelen, ende oock van den costen, die zy te dragen hebben omme de onderhoudenisse van der stede bolwercken, hiervoeren verclaert.

MEDEMBLYCK, MIT OOSTWOUDE, OPPERDOES ENDE WAR-FARTSHOUVE, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Heer Wisse Jacobszoon, personaet in Medemblick, oudt 36 jaer, heer Thomas Sael, pastoer van Oostwoude, oudt 65 jaer, Allaert Wiggerszoon, oudt 54 jaer, Aris Maertss., oudt 48 jaer, burgermeesters, Claes Reynertszoon, oudt 51 jaer, Aris Pauwelszoon, oudt 58 jaer, Pieter Janszoon, oudt 50 jaer, Rijchaert Mathijszoon, oudt 48 jaer, Jacob Pieterszoon, oudt 33 jaer, scepenen der voors. stede van Medemblick, Jan Janszoon, te Oostwoude, vredemaicker, oudt 55 jaer, Jan Pouwelszoon, vredemaicker te Werfaertshouve, oudt 46 jaer ende Jan Allaertszoon, schotvanger te Opperdoes, oudt 34 jaer, behoert upten voors. 13^{en} ende 21^{en} in Septembri 1514, up tinhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen by heurluyder eeden, dat Medemblyck heeft 321 heertsteden, onder goet ende quaet, ende de noortzijde is zeer te nyet ende vergaen mitter zee, te Waerfartshouve 55, te Oostwoude 55, ende Upperdoes 28, mit een huys te Almerdorp, maict tsamen 459 haertsteden, die de naeste 10 jaeren wat gemeerdert zijn te Oostwoude ende te Warfartshouve van 8 of 10 huysen, maer te Upperdoes zijn die 2 huysen gemindert, ende hebben te Medemblyck twee vrouwencloosters mit omtrent 100 susters.

Up IIe seyt de voors. personaet, datter omtrent 1100 communicanten zijn binnen Medemblyck, Oostwoude, Upperdoes ende Warfartshouve met-gereeckent, ende dat binnen zijnen tijdt dat hy personaet es geweest, dat 9 of 10 jaeren geleden es, dat zy meer gemindert dan gemeerdert zijn omme de sterfte wille, maer anders, te weten over 10 jaeren ende

nu, est genouch in eenen doene; als van den communicanten zijnder tot Oestwoude 180 communicanten.

Reyner Reynerss., wonende te Opperdoes, seyt dat te Upperdoes zijn omtrent 78 communicanten.

Heer Jan Zyvertss. seyt dat te Waerfaertshouve zijn 320 communicanten, die niet gemindert maer gemeerdert zijn geweest binnen den tijdt dat hy pastoor es geweest.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige saycken, maer verponden hem selven alle zeven oft vier jaeren eens, ende zijn nu schatmeesters geweest de voors. Aris Maertss., Aris Pauwelszoon, ende Pieter Janszoon, die de laetste scatinge gedaen hebben, ende een yegelijk getaxeert nae' zijn goet, ende hebben bevonden datter in als zijn de voors. dorpen van Upperdoes, Oestwoude ende Wertferts-houve daerinne begrepen, 240 ponden, daerof gaen aen priesteren ende anders, die men cort, omtrent 40 ponden, sulcx datter niet en blijven geldende dan 200 of daeromtrent; dewelcke scatmeesters zweren moeten nyemant te seggen hoe zy elck pondt estimeren, omme te schuwen de kijvaegen, die dairomme commen zouden mogen onder hemlyuden. Niet-min de voors. scatmeesters hebben ons verclaert in absentie van den anderen, dat elck scatpont geestimeert ende gestelt es by hemlyuden, te weten, die rijk es 400 Rh. gl. eens, gelt 1 scatpont, ende seggen deselve pondinge wel hoich gemaict te hebben, want deselve 400 gulden geen 250 gulden uytbrengen ofte gelden en zoude.

De voors. gedeputeerde van Medemblick hebben ons gethoent tvoorigenoemde scatbouck, aldaer zy hadden omtrent 468 ponden; ende dat zy aldus vergaen zijn, seggen zy toegecommen te wesen, overmits dat de rijke vertrecken, overmits de groote last van der dijckaetge die zy hebben, ende de schulden die zy schuldich zijn, ende de Nesse die ingegaen ende bevloyt leyt.

Seggen voorts aengaende de renten, dat zy in als schuldich zijn 306 \mathcal{L} 5 ß van 40 groten an renten, te weten, 230 \mathcal{L} an losrenten ende 76 \mathcal{L} 5 ß an lijfrenten, die vercoft zijn, te wetene, int jaer 80 an losrenten de penninck 15, 16 \mathcal{L} , anno 81, 49 \mathcal{L} , anno 82, ter losse den penninck 12½, 96 \mathcal{L} , anno 83, lijfrenten, 25 \mathcal{L} , anno 84, losrenten, 34 \mathcal{L} ende lijfrenten 42 \mathcal{L} , ende zedert tjaer 94 an 5 partijen van lossrenten, 27 \mathcal{L} ende an lijfrenten 9 \mathcal{L} 5 ß , ende 8 \mathcal{L} die zy van desen jaere vercoft hebben ter lossinge den penninck 15, daerof zy de pen-

ninghen besteeet hebben, te weten, zedert jaer 94 haerwaerts in betalinge van zeeckere afterstalliege renten, reparatiën van tgasthuys ende andere nootlicke saycken van der stede.

Up IVe ar^{le}, sy gaderen de beden, gelijk zy hiervoeren upt voorgaende articule gescyt hebben, ende en weten niet wat zy jaerliex upteschotponden ommeslaen, alsoet somtijds meer ende min es, naedat de ommeslagen van den lande groot of cleyen zijn.

Up V^e seggen, dat deselve neringe die zy hebben, dat is met ossen te weijen, ende dat Medemblyck mitten voors. dorpen groot zijn, alsoe zy onverscheyden leggen, 1850 margen, daerof over 5 jaeren 100 van den besten mergen buyten gedijet zijn by der nyeuwer inlage, welcke 100 mergen alsoe goet waeren als andere 600 mergen dier gebleven zijn, ende dat de drie deelen hemluyden ende de dorpen mit hem gelegen, hiervoeren genoempt, toebehoeren, ende dat ander vierendeel dat behoort cloosters ende andere vreemde luyden, daeromtrent wonende, dat verde dat beste landt es.

Seggen voorts dat de helft van tlant dat zy hebben niet gelden en zoude mogen, overmits den groote last van der dijekaetge, ende dander helft mach waerdich wesen 25 Rh. gl. deen deur tander de margen, ende te huyere 2½ Rh. gl., daertegens de oncost gaet.

Up VIe seggen, dat zy groote ende zwaere dijekaetge hebben, ende dat zy up elk mergen hebben 5 voet zeedijcx, dat zy niet en weten te verclaeren, hoeveel dattet upten mergen draecht, alsoe deselve onkosten groot ende onseecker zijn, naedat de stormen ende lasten van der dijekaetge groot zijn.

Ende hebben voorts te houden, daer zy geen hulp van en hebben van den anderen coggen, die haven van derselver stede, die geheel vergaen es, ende sal hem veel kosten weder te maicken.

GROOTE BROUCK, BOUVEKERSPEL, LUTTEKE BROUCK ENDE HOOGKERSPEL, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Heer Jan Barnaertszoon, vicecureyt van Bouvekerspel, oudt 54 jaeren, in den name van hem selven, ende heer Dirck Rijckaertszoon,

pastoer van Grootebrouck, ende voor heer Simon Pieterszoon, pastoer van Hoochkerspel, beyde sieck wesende, ende heer Simon Dirxzoon, oudt omtrent 26 jaeren, pastoer van Luttekebrouck, Pieter Janszoon, burgermeester van Grootebrouck, oudt 52 jaeren, Dirck Pieterszoon, oudt 33 jaeren, bourgem^r van Bouvekerspel, Pieter Janszoon, oudt 34 jaeren, burggem^r van Luttekebrouck, Pieter Luytgenszoon, oudt 44 jaeren, burggem^r van Hoichkerspel, Dirck Janszoon, oudt 64 jaeren, ende Reyner Claeszoon, oudt 43 jaeren, scepenen van de voors. vier dorpen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by heurluyder eeden hemluyden gestaeft, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat in Grootebrouck zijn 169 haertsteden, behalven tpastoershuis, telooster ende noch 3 woensteden van priesters, daarvan zijn 40 woensteden van arme luyden, die dagelicx leven van den heyli- gen geest, ende zijn 2 huysen gemeerdert de naeste 10 oft 11 jaeren.

In Boevekerspel zijn 189 haertsteden, daarvan de 50 leven van den heyli- gen geest, ende zijn 1 huys geaugmenteert.

In Hoogekerspel ende Luttebrouck, die van ouden tijden tsamen ge- weest zijn, 141 haertsteden, dies de 30 haertsteden zijn heyilige geest- luyden, ende zijn 2 huysen gemeerdert binnen 10 jaeren haerwaerts.

Up IIe ar^{le} seggen de voorn. viceureyt ende pastoer dat in Groot- ebrouck zijn omtrent 600 communicanten, in Bouvekerspel 800 commu- nicanten oft daeromtrent, daerinne begrepen twestende van Eynchuy- sen, groot wesende omtrent 30 huysen, die prochien tot Bouvekerspel, mair hoiren terechte tot Enchuysen, ende mogen wesen omtrent 100 communicanten, in Luttekebrouck 300 communicanten, ende in Hoog- kerspel omtrent 350 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat men in all tshoutambocht van den voorn. vier dorpen geen assijsen en geeft in geenderhande dingen, maer zijn belast mit renten zoe hiernaer volcht, te weten, mit 48 Rh. gl. tsjaers lossrenten den penninek 15, vercoft int oorloge van Utrecht, noch 350 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft in tijden van teasenbroot.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende omme- slagen gaderen upte schotponden, staende elck schotpondt up 200 Rh. gl., ende hebben in als 400 schotponden, daarvan dat Grootebrouck

staet up 135 schotponden, Bouvekerspel up 135 schotponden, Luttekebrouck omtrent 50 schotponden, Hoochkerspel 80 schotponden.

Up V^e ar^e seggen, dat de sommige van den cloecxsten hem generen ter zee om visschen ende om huyere, ende daerof de sommige den visch voeren in de marcten, ende dandere mit bouwerie, spitten ende delven; ende hebben de voors. dorpen in de grootte, te weten, Grootebrouck 920 mergen, daerof de 81 mergen toebehoeren geestelicke personen, ende 194 mergen, toebehoerende diversche poorteren in diverschen steden ende dorpen, die niet mede en gelden in de schotponden, ende tsurplus behoirt eygen in den voors. dorpe, van welck voors. lant die drie vierendeelen wel gebruyct wordden binnen den voors. dorpe.

In Bouvekerspelban zijn 750 mergen lants, daarvan buyten behoort, te wetene, der geestelickheyt 35 merghen ende 215 mergen uyt poorters, daarvan de tweedcelen wel gebruyct wordden by die van den voors. dorpe.

Item in Luttekebrouck zijn 659 mergen, daerof den dorpe eygen toebehoert omtrent 248 mergen, ende der geestelicheyt 52 mergen, dat all binnen den voors. dorpe gebruyct wert, ende tsurplus behoert in eygendom diversche poorteren, buyten wonachtich, die met hem niet en contribueren, ende wert van tvoors. lant van buyten gebruyct een derden-deel of daeromtrent.

Item in Hoogekerspel zijn 940 mergen lants, daerof de geestelickheyt toebehoert omtrent 50 mergen, ende 290 mergen buytenpoorters, ende de reste behoert in eygendom binnen den dorpe, van welck landt deen helft wel gebruyct wert van waerlicke personen van buyten den voors. dorpe.

Ende upten prijs van den lande seggen zy, dat zy alle tlandt gedeylt hebben in drie deelen, te wetene, tbeste, tmiddelste ende snootste, elek up hem selven, daarvan dat van den beste lande is omtrent tvierendeel van alle tvoors. landt, die den mergen gelden zoude, in coope 40 Rh. gl., ende te huyere 3½ Rh. gl.; van tmiddelste landt dat bedraecht omtrent de helft, daerof dat den mergen gelden zoude te coop 35 Rh. gl. ende te huyere 3 Rh. gl.; ende tsnootste es oock omtrent tvierendeel van all tvoorn. landt, daerof den mergen gelden zoude te coop 25 Rh. gl., ende te huyere omtrent 2 Rh. gl. deur gemeen jaeren.

Up VIe ar^e seggen, dat zy up elcken mergen van tvoors. landt onderhouden moeten 18 roeden zeedijex, noch up elcken mergen 2 roeden

indijcx, alle welcke dijckaign jaerlicx bedragen upten mergen, deen jaer deur tandere, 25 stuvers; ende daerenboven van tlantschot, te werten, sluysgelt, moelengelt, tHonsbosch ende diergelijcke ongelden, 20 st. upten mergen.

SCCELLINCHOUT.

Upten 10^{en} in Septembri anno 1514, soe hebben wy by ons ontboden gehadt heer Fop Janszoon, pastoer, oudt 48 jaer, die daer pastoir geweest es omtrent 23 jaer, Pieter van Colster, schout, oudt 60 jaer, Heindrick Gerritszoon, oudt 50 jaeren, Willem Pieterszoon, oudt 49 jaeren, burgem^{rs}, Gerrit Janszoon, oudt 65 jaeren, Jan Hermanszoon, oudt 51 jaeren, ende Pieter Claeszoon, oudt 46 jaeren of daeromtrent, scepenen in Scellinchout, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, heml. gestaect, tguendt dat hiernaec volcht, te werten, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat binnen den voors. dorpe zijn 100 haertsteden, ende dat die binnen 10 jaeren gemeerdert zijn 5 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer dat in den selven dorpe zijn omtrent 425 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven up geenrehande dingen, ende dat tdoorp mit geen renten belast en es.

Up IVe seggen, dat zy de beden ende ommeslagen, die zy jaerlicx schuldich geweest zijn, ommeslaen upte schotponden, ende elck schotpont doet 350 Rh. gl., ende staen up 78 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen meest te watere te reysen, oost ende west, ende ten harinck om een huyere te winnen, ende voort bouwerie.

Ende es heurluyder dorp groot 650 mergen, daerof thuyt behoort in eygen die van Hoorn 170 mergen, Mr Otto 5 merghen, tot altaer binnen Hoorn, Amsterdamme 56 mergen, Enchuysen 12½ mergen, ende 100, toebehoerende de memorie aldaer, den noerder cloostere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy upten mergen hebben tonderhouden 16 voeten zeedijcx, noch 43 roeden wyer ende paeldijcx binnen Hoorn by de Westpoerte, 2 roeden 3 voet buyten Eynchuysen, noch 38 roeden zeedijcx tot Winckel, noch 7 roeden zeedijcx te Westhoorn, noch 1 roe wyerdijcx te Wydenesse, noch 3 roeden zeedijcx achter Bouvekerspel, alle welcke dijcken deur gemeen jaeren bedragen upte mergen 8 st., daerinne begrepen sluysgelt, in wegen ende andere ongelden binnen slants, des bewaeren zy noch haer hooftdijcken, te weten, de 11 voeten upten mergen, hiervoeren verclaert.

WIDENESSE MIT LEECK.

Heer Jan Janszoon, pastoir, oudt 37 jaer, ende heeft aldaer pastoor geweest 11 jaer, Pieter van der Colster, schout, oudt 60 jaeren, Jan Janszoon, oudt 56 jaeren, Claes Floriszoon, oudt 30 jaeren, burgerm^{rs}, Floris Claeszoon, oudt 61 jaeren ende Dirck Mecxzoon, scepenen in Wydenesse ende Leeck, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurl. eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter binnen den voors. twee dorpen zijn omtrent 100 haertsteden, die all bewoent zijn, daerinne begrepen zijn omtrent 30 haertsteden, die arme luyden toebehoeren, gaende om haer broot, ende zijn gemeerdert de naeste 10 jaeren omtrent 14 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt den voorn. pastoor, dat binnen Wydenesse zijn omtrent 320 communicanten, ende in Leek omtrent 150, alsoe hem de pastoor ontboden heeft, geheeten heer Joost Claeszoon, ende zijn gemeerdert de naeste 10 jaeren omtrent 20 of 30 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geen excijsen en zijn up geenrehande dingen, ende dat beyde de voors. dorpen jaerlicx schuldig zijn 12 Rh. gl. tsjaers losrenten ter losse den penninek 15, die daerup vercoft zijn, te weten, Ysbrant van Beuchem 3 Rh. gl. tsjaers, vercoft omtrent 12 jaeren geleden; den voors. schout 6 Rh. gl. tsjaers, vercoft omtrent 7 jaeren geleden, ende de getijdem^{rs} van Hoorn 3 Rh. gl. tsjaers, vercoft in de zomer lestleden, welcke penningen geemploijeert zijn tot reparatie van den gemeenen dijcken ende tot onderhoudenisse van den Ontbossche.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de voors. renten mijns genadichs heeren beeden ende alle andere ongelden jaerlicx ommeslaen up te schotponden, ende zoe wye rijk es 400 Rh. gl., staet up 1 schotpont, hooger ende laeger nae advenant, ende hebben in beyde de voors. dorpen 48 schotponden, ende es geleden omtrent 7 jaeren dat zy lest verponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat haer principale neringe is coopvaert, harinckvaert, visschen ende een weynich bouveringe; ende dat Wydenesse groot es omtrent 600 mergen, Leeck $57\frac{1}{2}$ mergen, welck landt in Wydenesse toebehoert, te weten, die buyren in Wydenesse 296 mergen, de pastoor aldaer 11 mergen, telooster 5 mergen, de kerk mitten armen aldaer 5 mergen ende $1\frac{1}{2}$ hont, de poorters te Hoorn $62\frac{1}{2}$ mergen ende 4 hondt, ende de geestelicke binnen Hoorn 48 mergen; tot Amsterdamde poorterie 23 mergen ende $1\frac{1}{2}$ hont, tot Eynchuysen de poorters 50 mergen min 1 hont, de poorterie tot Haerlem 7 mergen ende 2 hont, tot Eedam de poorterie 6 mergen ende $2\frac{1}{2}$ hont, tot Grootebrouck 17 mergen ende $2\frac{1}{2}$ hont, tot Campen 3 mergen ende $\frac{1}{2}$ hont, tot Scellinchout 22 mergen min 1 hont, tot Hem 18 mergen, tot Oisterblocker 18 mergen, de regulieren buyten Hoorn 8 mergen min $1\frac{1}{2}$ hont, in Oistvrieslant toebehoerende waerlicke personen $2\frac{1}{2}$ mergen ende 1 hont; ende in den ban van Leeck hebben die buyren aldaer eygen 40 mergen 4 hont, de pastoor aldaer 6 mergen, tot Eynchuysen de poorterye $2\frac{1}{2}$ mergen $\frac{1}{2}$ hont, tot Hem $1\frac{1}{2}$ hont, tot Alémaer $4\frac{1}{2}$ hont, tot Oisterblocker 4 mergen 5 hont, tot Grootebrouck $1\frac{1}{2}$ merghen ende tot Hoorn 2 mergen. Welcke geestelicke ende waerlicke persoonen mitten voors. dorpen niet en contri bueren dan alleenlick in de dijckaetge, ende worden wel de twee deelen van den voors. landen gebruyct by den ingesetenen van den voors. dorpen. Seggen voort dattet beste landt van de voors. dorpen de mergen gelden zoude, te coop up gelijke jaeren binnen 10 jaeren herwaerts, 100 Rh. gl., ende te huyere 4 Rh. gl.; tmiddelbaer lant ende tsnootste, teen deur tandere, te coop de mergen 50 Rh. gl., ende te huyere $2\frac{1}{2}$ Rh. gl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de dorpen van Wydenesse ende Leek up elcke mergen te onderhouden hebben 11 voeten hooftdijcx ende sommich, te weten tminste deel, 22 voeten hooftdijcx; noch up te mergen, zoe an bepaelde dijk ende andre zeedijk, tsamen 6 voet, tweck bedraecht by gemeen jaeren up te mergen 8 st., daerinne oock begrepen tsluygelt, molengelt ende tHonsbosch.

ZYBEKERSPEL MIT BENNINGK BROUCK.

Heer Martin Janszoon, pastoor van Zybekerspel, oudt 63 jaer, Dns. Martinus Petri, pastoor in Benninckbrouck, Jan Aelbertszoon, schout van de voors. dorpen, oudt 36 jaer, Jacob Pieterszoon, oudt 50 jaer, bourgemeester van Zybekerspel, Reynolt Janszoon, oudt 49 jaer, bourgemeester te Benninckbrouck, Harinck Nanninxzoon, oudt 35 jaer, see-penen van den voorn. dorpen, gevraecht by huere eeden upten 19^{en} in Septembri anno voors., up tinhouden van den ar^{len} van der voorn. instructie, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, datter in Zybekerspel zijn omtrent 46 haertsteden, ende hebbender gehadt binnen 10 jaeren haerwaerts 52, ende in Benninckbrouc 37, ende isser mede binnen 10 jaeren haerwaerts 5 te niet gegaen.

Up IIe seyt de pastoor van Zybekerspel, datter in zijn prochie zijn omtrent 200 communicanten, een vierendeel min, ende int kerspel van Benninckbrouck omtrent 145.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven in de voorn. dorpen, maer zijn belast van seeckere renten, eerst an lossrenten, als hiernaer volcht: item int jaer van 81 vercoft 17 Rh. gl. tsjaers losrenten; int jaer 82 25 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 12; int selve jaer 11 Rh. gl. den penninck 11; int selve jaer noch 11 Rh. gl. ter losse als voeren; int selve jaer 17 Rh. gl. den penninck 12; int jaer 83 10 Rh. gl. den penninck 12; int selve jaer 6 Rh. gl. den penninck 12; noch int selve jaer 50½ Rh. gl. den penninck 12; int jaer 1508 9 Rh. gl. tsjaers den penninck 16; int selve jaer 4 Rh. gl. ter losse den penninck 15, facit 160 £ 10 g an lossrenten.

Ende an lijfrenten int jaer 82 up een lijf 12 Rh. gl. tsjaers, int selve jaer 11 Rh. gl. tsjaers; int jaer 92 up 2 lijven 33 Rh. gl. tsjaers; int jaer 1512 up 2 lijven 10 Rh. gl.; int jaer 72 (*sic*) 8 Rh. gl. tsjaers teenen lijve; int jaer 1513 10 Rh. gl. tsjaers up 2 lijven; int selve jaer up 2 lijven 6 Rh. gl. tsjaers; int selve jaer 3 Rh. gl. tsjaers up 1 lijf, facit 85 Rh. gl. tsjaers lijfrenten ¹⁾, comende tsamen alle de voors. lijf-

¹⁾ Aldus het Hs., maar de som komt niet uit.

ende losrenten, ter somme van 255½ Rh. gl. tsjaers ¹⁾, daervan de hooftpenninghen geemploijeert zijn geweest ter defensie van den lande.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie van der bede gaderen mitten lasten van den lande over de g , daervan de vijf g maicken 1 pondt, ende hebben in beyde de dorpen 350 g , daervan Zybekerspel betact 200 g ende Benninckbrouck 150, ende zoe wie 20 Rh. gl. rijk es, staet up 1 g .

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerie ende mit dijcken, ende Zybekerspel es groot 600 mergen ende 72, ende Benninckbrouck 634, daerof de pastorie van Zybekerspel toebehoort 16 mergen 2 hont min, de costerie 3 mergen min 1 hont, onsen vrouwengilde tot Hoorne 4½ mergen, de baginen te Hoorne 3 merghen, de reguliers tot Blocker 4 mergen, de weesen te Hoorne 1½ mergen, die beginen tot Medemblick 6 mergen, de heylige geest tot Haerlem 4 mergen, ende voort veel uytpoorteren ende uytbuyeren in diverschen steden ende dorpen, beloipende in als, daerinne begrepen tgeestelick goet, 325 mergen, zoedat den inbuyeren blijft in als 347 mergen.

In Benninckbrouck: Behoert toe in eygendomme den weesen te Hoorne 3 mergen, den baginen binnen Hoorne 2 mergen, telooster in den dal 6 mergen, de monicken in de Beverwijck 6 mergen, de heylige-geestmeesters tot Haerlem 2 merghen, de cathuysers tAmsterdam 15½ mergen ende een huys, Heer Cornelis van der Goes, ter cause van een cappelrie 3½ mergen ende een huys, de kercke in Benninckbrouck 19 mergen, de costerie 7½ mergen, ende voort meer andere waerlicke uytbuyeren in diversche steden ende plaetsen, bedragende, daerinne begrepen tvoors. geestelick goet, 350 mergen, van welek voorn. landt, gelegen in den ban van Zybekerspel, wert van huerl. buyeren gebruyct omtrent de twee-deelen, ende in Benninckbrouck omtrent 442 merghen, ende zoude tselve lant gelden, teen deur tandere, te coope omtrent 12 Rh. gl. eens de mergen, ende te huyere 3 Rh. gl. tsjaers.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben up elcken mergen 6½ voet paeldijcx, ende hebben noch tonderhouden zeeckere sluysen, zoedat zy tsamen te gelden hebben upte mergen 2 Philips guldens tsjaers.

¹⁾ Aldus het Hs., maar de som der los- en lijfrenten is 245½ of wel 253½.

SPANBROUCK.

Heer Mathijs Pieterszoon, pastoir, oudt 33 jaeren, ende heeft aldaer pastoir geweest 9 jaer, Jacob Janszoon, schout, oudt 45 jaer, Jacob Janszoon, oudt 48 jaer, Nanninck Pieterszoon, oudt 40 jaer, scepenen, Cornelis Symonszoon, oudt 23 jaer, gezwoeren clerck, Martijn Janszoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, buyrman van Spanbrouck, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, zeggen by eede, hemlyuden gestaeft, tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 69 haertsteden, die all bewoent zijn, ende datter 10 de naeste 10 jaeren ofgebroecken zijn ende dat overmidts den inbreck van den dijcken die onlanex geweest zijn.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 310 of 312 communicanten.

Up IIIe ar^{le}, datter geenderhande excijsen en zijn up geenderhande dinghen, ende dattet selve dorp belast es mit renten, te weten, an m^r Jacob Pijnszoon, 30 Rh. gl. tsjaers erfrenten, de huysvrouwe van m^r Jan Bouwenszoon 30 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, staende thueren lijve, de drie kinderen van Simon Janszoon tot Haerlem 40 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, staende tot hueren lijve, ende den lanxste levende van dien, Thijs van Zaenen tot Haerlem 20 Rh. gl. tsjaers erfrenten, een joffrouw van Cats, die zy niet en weten te noemen, 12 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, de huysvrouwe van Govert Volckertzoon ende Braem hoer zone, wonende tot Harderwijk, 37 Rh. gl. tsjaers lijfrenten tot haer beyder lijf, derfgenamen van Herman Dirxzoon van Campen, 21 Rh. gl. tsjaers erfrenten, een baghijn tot Amsterdam, genaemt Ruckelant Jacobsdochter, int clooster van den 11000 maechden, 8 gulden tsjaers lijfrenten tot haeren lijve, heer Yvo van Lambertsschage, priester, 5 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 15, de buyeren van Upmeer 4 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 15, die van Updam ende Heemsbrouck 3½ Rh. gl. tsjaers ter losse den penninck 15; facit an erfrenten 71 ℒ, an lossrenten 12 ℒ 10 ♂, an lijfrenten 127 ℒ, somme 210 ℒ 10 ♂; alle welcke renten vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht. Ende de penninghen daervan gecommen zijn geemploijert geweest tot betalinghe van den luyden van oorloge up die tijdt wesende, uytgesondert 10 Rh. gl., die meester Jacob Pijnszoon vercoft zijn, omtrent 6 jaeren geleden, ende dat van

verloopen renten, die hem quamen uyt saycke van 20 Rh. gl. tsjaers, hun vereoft int voors. oorloge van Utrecht, ende zijn wel schuldich van afterstallige renten ende ommeslaegen 650 gulden; ende zijn daerenboven schuldich den grave van Egmondts als hoeren ambochsheere voor een jaerlicxe beede 25 Rh. gl. tsjaers.

Up IVe ar^{le} seggen, als zy de voors. renten mijns genadichs heeren beeden ende andere ommeslagen binnen den voors. dorpe jaerlicx ommeslaen, dat zy die ommeslaen upte g , elcken g doende 50 Rh. gl., ende dattet selve dorp staet up 200 g .

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouiveringhe, sonder eenige neringe ter zee te hebben, ende dat haer dorp groot es 1070 mergen, daerof dat binnen den dorpe thuys behoort 620 mergen, ende tsurplus behoert buyten, te weten te Hoorne waerlicke persoenen 123 mergen van binnen sdijck, de kereke tot Hoorn 2 hont, Eedam 10 hont, Upmeer 8 mergen, tot Amsterdam 6 mergen, tot Heynsbrouck 1 mergen 2 hont, tot Leyden $3\frac{1}{2}$ mergen, tot Alémaer 17 mergen, tot Haerlem $7\frac{1}{2}$ mergen, tot Medemblick 2 mergen, de pastorie, costerye ende cappelrye van Spanbrouck $20\frac{1}{2}$ merghen, Purmereynde $5\frac{1}{2}$ mergen $\frac{1}{2}$ hont, Anne van Noortich 5 mergen 4 hont, in Vrieslant 3 mergen, all binnen sdijcx, ende noch diversche andere waerlicke persoenen, dewelcke al tsamen in de g niet en gelden, ende zijn oock begrepen in de voors. 1070 mergen, tlant gelegen in de kaeghe ende buyten den zomerdijck, dat zijn ongelden niet waerdich en es. Alle tlandt dat van de voors. 1070 mergen gerekent es goet lant, is groot omtrent 350 mergen, daerof de mergen gelden zoude, teen deur tandere in coep 16 nobelen, ende te huyere 4 Rh. gl.; ende alle tandere, teen deur tandere, en is zijn ongelt niet waerdich, overmits de last van der dijckkaetge; ende tmeestedeel van tvoors. lant wert gebruyct binnen den voors. dorpe, ende geen by cloosteren of geestelicke persoenen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy up tvoors. lant te onderhouden hebben upte mergen, deen deur tandere, een half roede dijck, dat bedraecht by gemeen jaeren upte mergen 2 Philips guldens, daerinne begrepen sluysgelt ende andere ongelden binnen slants.

U P M E E R.

Heer Garbrant Jacobszoon, pastoor, oudt 35 jaer, die daer pastoor geweest es 5 jaeren, Dirck Braertszoon, schout, oudt 63 jaer, Jacob Jacobszoon, oudt 40 jaeren, burgermeester, Cornelis Reylofszoon, oudt 27 jaer, seepen, Ridwaert Heyndrixzoon, oudt 50 jaeren of daeromtrent, buyrman van Upmeer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurl. eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 35 haertsteden, die all bewoent zijn, ende dat die de naeste 10 jaeren 5 haertsteden gemindert zijn.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoor, datter zijn omtrent 140 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven van geenrehande dingen, ende dattet selve dorp belast es mit renten, zoe hiernaevolcht: eerst, meester Aernt Beuckelaer ende m^r Jan van Renesse tUtrecht, tsamen 21 Rh. gl. tsjaers lijfrenten up haeren lijve, vercoft int oorloge van joncker Frans, twee beghinen tot Amsterdam in Sinte Geertruyden-clooster, tsamen oock 21 Rh. gl. lijfrenten tot haeren lijven, Aert van Veeren tot Amsterdam, 12 Rh. gl. lijfrenten, vercoft int oorloge van Utrecht, Floris Janszoon tot Amsterdam 18 Rh. gl. tsjaers erfrenten, vercoft int oorloge van Joncker Frans, den heyiligen geest tot Haerlem 18 Rh. gl. tsjaers erfrenten, Aem Geeritszoon te Haerlem 26 Rh. gl. tsjaers erfrenten, vercoft int oorloge van Rotterdamme, meester Jan van Haerlemsdochter 8 Rh. gl. tsjaers erfrenten, Trijn Baertsdochter tot Hoorn $7\frac{1}{2}$ Rh. gl. lijfrenten, facit 70 \mathcal{L} an losrenten ende 61 \mathcal{L} 10 g an lijfrenten. Alle de voors. erfrenten staen ter losse, maer en weten niet hoe; alle welleke penninghen geemploijeert zijn in sdorps portie in der oorloge van Uytrecht ende Rotterdamme.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de voors. renten mijns genadichs heeren beeden ende andere ommeslagen altijts ommeslaen upte g , elke g doende 25 gulden, ende staen up 200 g .

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerie, mit dijcken ende dammen, ende 3 of 4 die ten harinck ende coopvaert vaeren om

een huysere. Ende dat haer dorp groot es 500 mergen, daarvan de pastoer voors. toebehoirt 8 mergen, de costerye $2\frac{1}{2}$ mergen, t'gilde van onser Liever Vrouwen aldaer 10 mergen, de kerck tot de fabricke behouf 3 mergen, Sinte Cecilienclooster tot Hoorn 5 mergen; dat zy verhuysen tot Spanbrouck $23\frac{1}{2}$ mergen, waerlicke persoonen toebehoerende, tot Hoichtwoude 19 mergen, tot Medemblick $13\frac{1}{2}$ mergen, tot Abbekerk 63 mergen, tot Zybekerspel 13 mergen, tot Hoorn 22 mergen $1\frac{1}{2}$ hont, tot Alemaer $30\frac{1}{2}$ mergen, tot Leyden 9 mergen, tot Haerlem 7 mergen; ende tsurplus, beloipende omtrent 276 mergen, behoort in eygendom binnen den voors. dorpe, van welck voors. lant die van Abbekerk, Zybekerspel, Spanbrouck gebruycken selver heur lant, ende tsurplus wort meestall by den voors. van Upmeer gebruyct. Seggen upten prijs dat deen deur tandere waerdich es de mergen, te coop 30 Rh. gl., ende te huysere, deen deur tandere, 1 nobel.

Up VIe ar^{le} seggen, dat die ongelden van dijckaetge, sluysen ende andere, up gemeen jaeren jaerlicx upte mergen beloopn 1 nobel.

UPDAM ENDE HENSBROUCK.

Upten 11^{en} in Septembri, anno voors., soe hebben wy gehoert gehadt heer Ludolphum Claessoon, vicecureyt, oudt 26 jaeren, ende heeft vicecureyt geweest 1 jaer, Sies Jacobssoon, burgermeester, oudt boven 50 jaeren, Pieter Hertkenssoon, waerscip, oudt 70 jaeren, Jan Symons, oudt 50 jaeren, scepenen van Updam ende Hensbrouck, ende hemluyden geexamineert up tinhouden van der voors. instructie by heurluyder eeden, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat binnen de voors. dorpen zijn 80 haertsteden, daerof datter wel 20 zijn, indien zy een half jaer sonder winninghe waeren, die om broot zouden moeten gaen, ende dander 60 daernaer en zijn niet veel beter, ende zijn gemeerdert binnen 10 jaeren omtrent 6 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. vicecureyt, datter in den voors. dorpen zijn omtrent 300 communicanten, alsoe hem dunct, ende anders niet zeecker

en weet anders dan hem de pastoer dat by brieven alsoe te kennen gegeven heeft.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande excijsen en geven up eenigerhande dinghen, ende dat zy belast zijn mit renten, te weten, Willem Roothoofd tAlcmaer 15 Rh. gl. lijfrenten, vercoft int jaer 84, Jan Gerritszoon tAlcmaer 15 Rh. gl. lijfrenten, vercoft int selfde jaer, Catherine Claesdochter 5 Rh. gl. lijfrenten, vorcoft als voeren, Claes Outgers tot Haerlem 3 Rh. gl. 4 st. losrenten den penninck 20, vercoft als voeren, heer Gerrit Amels van Herlem 7 Rh. gl. tsjaers erfrenten, vercocht als voeren, de jouffrouw van Cats 3 Rh. gl. lijfrenten, vercoft als voeren, facit an erf- ende losrenten 10 \mathcal{L} 4 β , ende an lijfrenten 38 \mathcal{L} tsjaers, behalven de 10 \mathcal{L} hiernae, welke penninghen zy betaelt hebben tot haer portie inde oorloghe van Utrecht. Noch hebben zy vercoft in de vasten lestleden, meister Pauwels tot Alcmaer 10 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, welke penninghen zyluyden geemploijeert hebben tot reparatie vander kercken.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de voorn. renten mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen altyts ommeslaen up te schotponden, elck schotpondt doende 200 Rh. gl., ende hebben omtrent 30½ schotponden, ende es geleden anderhalf jaer dat zy lest verponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, spitten ende delven, ende eenighe die ten harinck vaeren om huyere; ende zijn de voorn. twee dorpen groot omtrent 800 merghen, daarvan dat buyten den dorpen thys behoort 250 merghens, diverse waerlicke personen, wonende in diverschen plecken, die niet en gelden dan alleenlick in dijkactgen; ende dandere 550 mergens lants behoeren thys in den voors. dorpen, daarvan tbeste lant gelden soude mogen te coope, by gemeyn jaeren, de mergen 12 nobelen, ende te huyere 30 st., ende is van den besten omtrent 200 mergen, ende alle tandere en es de mergen niet waerdich, deen deur tandere, boven 6 nobelen in coope, ende ter huyere 20 st.; ende alle tvoors. lant wert all meest gebruyct binnen den voors. dorpen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben tot Lambertsschage 53 roeden zeedijcx, tot Eertswoude 90 roen zeedijcx, dwelek bedraecht by gemeen

jaeren upten mergen 30 st., daerinne begrepen sluysgelt ende alle andere ongelden.

H E M.

Upten 12^{en} in Septembri anno 1514 voors. soe hebben wy by ons ontboden gehadt heer Jan Beijerszoon, pastoer, oudt 40 jaeren, Ysbrant Willemszoon, schout van Hem ende Veenhuysen, oudt omtrent 43 jaeren, Herck Luytgenszoon, burgerm^r, oudt 48 jaeren, Kersten Dirxzoon, oudt omtrent 50 jaeren, Simon Aelbrechtszoon, oudt omtrent 60 jaeren, Dirrick Dirxzoon, oudt 63 jaeren ende Jan Pieterszoon, oudt 52 jaeren of daeromtrent, oude ende nyeuwe scepenen van Hem, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter binnen Hem zijn 97 haertsteden, daervan dat zijn 3 huysen daer de pastoer, cappellaen ende coster inne wonen ende noch 7 arme huysgesinnen, die niet beter en zijn dan brootgangers, ende en zijn binnen 10 jaeren niet gemindert noch gemeerdert.

Up IIe ar^{le} seyt de voors. pastoer, datter in Hem zijn omtrent 400 communicanten, ende dat zy gemeerdert zijn binnen zynen tijdt omtrent 40 of 50.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen assijsen en geven up geenrehande dinghen, ende dat tselve dorp niet belast en es mit eenige renten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen ende ommeslaen up scotponden, ende dat elck schotpondt bedraecht 250 Rh. gl., ende dat zy hebben 73 schotponden, ende es geleden omtrent 4 jaeren dat zy lest verponden, ende hebben nu omtrent 4 of 5 schotponden meer dan zy te voeren hadden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden meest generen te vaeren, zoe ten harinck ende coopvaart om huyere, te visschen tYharinck, schollen ende anders, ende oock mit bouveringe, mit coijen ende anders, ende dies zoe mogen zy hebben omtrent 300 coijen. Seggen voort dat zy hebben in haer dorp, alsoe zy bevinden by tbouck van der margentalen

omtrent 800 mergen, daerof de buyeren binnen Hem eyghen toebehoert 383 maergens, ende de pastoer aldaer 7 mergen 1 hont, ende de costerie $3\frac{1}{2}$ mergen, den armen $15\frac{1}{2}$ mergens, t'gilde $7\frac{1}{2}$ mergens, de kereke noch $7\frac{1}{2}$ mergens, de beghinen tot Hoorn 7 mergen 2 hont, den armen te Hoorn 4 merghen, den cathuysers tot Amsterdam 5 mergen 2 hont, de regulieren tot Westerblocker 7 mergen 5 hont, de zuyderbeghijnen tot Eynhuysen 8 mergens 5 hont, de noordersusters 8 mergen, heer Pieter Wijckaert ter cause van zijn cappelrie binnen Eynhuysen 5 mergens, noch een cappelrie binnen Eynhuysen 5 mergen een vierendeel, de arme van Eynhuysen 7 hont, Leeckerkercke $\frac{1}{2}$ mergen, de kercke van Veenhuysen 4 mergen, de beghinen tot Grootebrouck 1 merghen 2 hont, deweleke all niet en gelden dan alleenlick an de dijckaetge ende dat daeran cleeft. Ende tsurplus behoort diverse persoenen, wonende in diverse plaetsen, die oock niet en gelden dan in de dijckaetgen; ende dat tmergen van tvoors. landt deen deur tandere zoude mogen gelden te coope by estimatie, alsoe zyt ten nausten niet ramen en mogen, omtrent 8 £ groten Vlaems, ende in huyere deurgaende $2\frac{1}{2}$ Rh. gl., van welck voors. landt de 100 mergen buyten gebruyet worden, ende dandere 700 binnen den dorpe.

Up VIe ar^e seggen, dat tvoors. dorp tonderhouden heeft 170 roeden dijex, daerof datter gelegen zijn te Winckel 48 roen, tot Hoorn 48 roen paeldijex, tot Scherwoude 41 roen upten ouden dijck, ende es indijck 9 roen, ende up Waelicxdijck 28 roen, uptem Clamdijck $3\frac{1}{2}$ roeden, by Eynhuysen 6 roeden een vierendeel min, upten hondijck 6 roeden een vierendeel min, up tachterbrouck 7 roijen oft daeromtrent; ende hebben daerenboven up elcken mergen tonderhouden 10 voeten zeedijex, alle welcke dijckaitgen opten mergen bedraicht up gemeen jaeren 18 st., sluysgelt ende andere ongelden daerinne begrepen.

VEENHUYSEN.

Heer Dirrick Gysbrechtszoon, vicecureyt, oudt 50 jaeren, ende heeft gedient 20 jaer, Ysbrant Willemszoon, oudt 50 jaer, schout, Pieter Janszoon, burgermeester, oudt 40 jaer, Herman Janszoon, oudt 59 jaer, Frederiek Aerntszoon, oudt 68 jaer ende Harman Dirxzoon, oudt 39 jaeren oft daeromtrent, oude ende nyeuwe scepenen van Veenhuysen,

gevraecht up heurluyder eeden up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, dat int voors. dorp zijn 139 haertsteden, daerof datter zijn 4 geestelicke ende 9 ofte 10 arme, die niet geven en mogen, ende zijn omtrent 10 haertsteden gemeedert binnen 10 jaeren haerwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. vicecureyt, datter zijn omtrent 500 communicanten, ende datter nu wel 30 of 40 meer is dander waeren over 10 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy int voorn. dorp geenrehande exchijsen en gheven, noch en zijn niet belast mit eenigen renten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen gewoonlick zijn te gaderen mit die van Hem hiervoeren, want zy een schoutambocht zijn, upte schotponden, doende elck schotpondt 250 Rh. gl., ende hebben 72 schotponden, ende hebben lest verpondt als Hem hiervoeren.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen ter zee om harinck, scollen ende andere visschen te vangen, ende sommige andere mit coijen te houden, ende dat heur dorp groot es 880 mergen, daerof dat eygen binnen den voors. dorpe toebehoort omtrent 314 mergen, ende van tander behoort toe den beghinen tot Eynchuysen 13 merghen, den beghinen tot Brouck 1 mergen, de regulieren van Westerblocker 11 merghen, den armen in Veenhuysen 26 margen, ende de reste van tvoors. lant behoort toe diversche persooenen in diversche steden ende dorpen, dewelcke niet mede en gelden dan alleenlick in dijckaetge mit datter aeneleeft; ende mach den mergen van tvoors. lant waerdich wesen, deen deur tandere, 35 of 40 Rh. gl. in coepe, ende te huyere omtrent 1 nobel van 50 st.; ende estimeren dat de 2^e deel van tvoors. lant in den voors. dorpe gebuyet worden van heurluyder inbuyeren.

Up VIe ar^{le} seggen, dat tvoors. dorp up tvoors. landt tonderhouden hebben 300 roeden zee bepaelden caeldijcx, noch up elcken mergen 9 voeten zeedijcx, noch te Winckel 52 roeden zeedijcx, noch up Waliexdijck 33 roeden zeedijcx, noch achter Havenhorn 4 roeden zeedijcx,

noch in den Clamdijk 4 roeden zeedijcx, noch over Schootersluys 13½ voeten dijcx, in de Rauwewaale ½ roede dijck, ende noch tot Scellinchout 1 roede zeedijcx; alle welcke dijckaetge up gemeen jaeren upten mergen bedraecht, deen jaer meer tander min, 16½ st., daerinne begrepen es alle sluysgelt ende andere oncosten.

HOOCHTWOUDE MIT EERTSWOUDE.

Heer Dirck Jacobszoon, vicecureyt van Hoochtwoude, oudt 33 jaer, heer Jacob Janszoon, pastoer tot Eertswoude, oudt 30 jaer, Matheus Willemszoon, schout, oudt 31 jaer, Dirrick Pieterszoon, oudt omtrent 45 jaer, Dirrick Dirxzoon, oudt omtrent 45 jaer, bourgerm^{rs} van Hoochtwoude ende Eertswoude, Heyn Jacobszoon, oudt 62 jaer, Aris Dirxzoon, oudt 48 jaer, scepenen, Reijer Willemszoon, clerck, oudt 45 jaer ende Pieter Jacobszoon, buyrman, oudt 51 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, upten 20^{en} in Septembri anno voors., seggen by huere eede, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 145 haertsteden, daarvan datter zijn 3 die geestelicke personen toebehoeren, ende 6 haertsteden die arm zijn ende mitten voors. dorpen niet en gelden; ende heefter de naeste 10 jaeren 12 meer geweest, die overmits armoede vervallen zijn, ende souden noch meer geruymt ende ofgebroecken hebben geweest, indien zy hadden mogen vertrecken van den heere van Hoochtwoude.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer van Hoochtwoude, datter in Hoochtwoude zijn omtrent 450 communicanten, ende binnen Eertswoude seyt de pastoer datter zijn omtrent 185 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy binnen den voors. dorpe geenrehande exchijsen en geven, maer dat haer dorpen belast zijn mit renten, te weten, dat zy uytreycken den heere van Hoochtwoude, ende gehouden zijn hem te betailen, zijn leven lanek geduerende, uyten name ende van wegen des graven van Egmond, ter cause van zeeckere compositie mit hem gemaict, omtrent 20 jaeren geleden, de somme van 231 Rh. gl. tsjaers, ende noch an andere lijfrenten, staende up diversehe personen,

73 Rh. gl. tsjaers, alle welcke lijfrenten vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht, ende de hoofdpenninghen daerof gecommen zijn geemplooijeert in de ommeslagen ende beden mijns genadichs heeren. Noch zijn deselve dorpen belast mit 136½ Rh. gl. tsjaers losrenten ende erfrenten, die oock vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht, ende aldaer geemploijeert tot defensie van den lande.

Up IVe ar^e seggen, dat zy gewoonlick zijn mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen jaerlicx omme te slaen up scellinghen, ende zoe wie 50 Rh. gl. rijck es, stact up eenen scellinck, ende staen de voors. dorpen up 526 scellinghen.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, visschen, vogelen, ende bysondere dijcken. Ende dat den ban van de voorn. dorpen groot es omtrent 1675 mergen, daer van binnen den voors. dorpen in eygendomme toebehoert 931 mergen, ende dat meest van den snootsten. Ende in tsurplus behoert toe in eygendomme geestelicke persoonen ende Goodshuysen in diverschen plecken 53 mergen, ende de reste andere waerlicke persoonen, wonende mede in diverse plecken, die mit heml. niet en gelden; ende alle tvoors. lant wordt by den inwonende van den voors. dorpen gebruyct, behalven omtrent 146 mergen, die by andere waerlicke persoonen gebruyct werdden, sonder dat de geestelichey yet daerinne gebruyct, ende seggen dat een merghen lants binnen den voors. dorpen niet waerdich en es, tgoet mitten quade gereeckent, boven 25 Rh. gl., ende soude te huycere gelden, deen deur tandere, de mergen 3 Rh. gl.

Up VIe ar^e seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben, teen jaer min ende tander meer, upten mergen omtrent 2 Phls. guldens, daerinne begrepen alle oncosten van dijckaetgen, sluysgelt, Hontsbosch, lantschot ende diergelijcke ongelden.

ABBENKERCKE MIT LAMBERTSCHAEG, MIDWOUDE ENDE
TWISCH, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Jan Bouwenszoon, schout van Abbenkereke, oudt 40 jaer, Michiel Symonszoon, seepen, oudt 35 jaer, ende Dirrick Allaertszoon, coster van

Abbekerck, oudt 22 jaer, Jan Jacobszoon, scepen van Lammerschaeg, oudt 50 jaer, ende de pastoer es aldaer wech geloepen, Dirrick Dirxzoon, gezwoeren van Middwoude, oudt 52 jaer, ende de pastoer es alsoe oudt, dat hy niet commen en mochte, heer Pieter Martinszoon, pastoer van Twisch, oudt 42 jaer, Jan Wiertzoon, oudt 50 jaer, waerscip ende Reynier Janszoon, bourgerm^r van Twisch, oudt 40 jaer, gevraecht by eede, upten 13^{en} in Septembri voors., op tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, datter te Abbenkercke zijn in als omtrent 47 huysen, goet ende quaet, daerof dat derdendeel arme luyder huysen zijn, die niet mede en gelden noch en geven, ende en zijn niet gebetert ofte gemeerdert, maer meer gemindert, alsoe zy in hem selven vergaen.

Die van Lambertschaeg hebben 35 haertsteden, onder goet ende quaet, daerof de 6 arm zijn, die niet geven en mogen, ende zijn omtrent 4 huysen gemindert in 10 jaeren haerwaerts. Die van Midwoude hebben 20 haertsteden, daerof datter 4 arm zijn, ende en zijn niet gemeerdert of zeer gemindert binnen 10 jaeren haerwaerts.

Ende die van Twisch hebben 56 haertsteden, daerof datter 15 arm zijn, die niet en geven noch en gelden, ende en zijn in 10 jaeren niet zeer gemeerdert oft gemindert, maer vergaen in hem selven.

Up IIe ar^{le} seyt de coster van Abbekereck, die in de stede van den pastoer quam, alsoe hy niet compareren en mochte, ¹⁾ 160 communicanten, te Lambertschage 125 communicanten, te Midwoude 87 ende in Twisch 205 communicanten, facit tsamen 577 communicanten, dat oock zeer in eenen doene es de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven van wijn, bier ofte eenigerhande dinghen.

Aengaende de renten, dat zy hebben up tgemeen schoutambocht van Abbekereck mitten anderen dorpen, hiervoeren verelaert, an losrenten den penninck 12, 37 Rh. gl. tsjaers, ende an lijfrenten 79 Rh. gl. tsjaers, die all vercoft zijn geweest by tijden van der oorloge van Utrecht ende Montfort, ende en hebben in 20 jaeren geen renten vercoft dan eenige lijfrenten, daer zy eenige losrenten mede gelost hebben.

¹⁾ Er schijnt hier uitgevallen: „ datter zijn te Abbekereck.”

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy in allen beden ende ommeslagen tsamen gelden, onversheyden, ende staen up scellinghen, alsoe zy up geen pondingen overmits huere armoede staen en mochten, want een sehoptondt plach te doene 50 nobelen, 42 st. voor den nobel, ende dier hadden zy er 89 ponden in de verpondinghe, die zy deden int jaer 1488; ende by de verpondinge van den jaere 68 daer te voeren hadden zy 531 ponden, ende nu en hebben zy maer, te weten, Abbekereck 250 scellingen, Lambertscaege 108½ scellingen, Midwoude 112 scellingen ende Twisch 525 scellingen, maict tsamen 996 scellingen, eleken scellinck doende 15 Rh. gl.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kojien te houden, mit visschen ende vogelen, ende mit dijcken aan den zeedijk ofte noorderdijcks.

Aengaende de groote, Abbekereck es groot 490 mergen, daerof behoert te Leyen 2 mergen, te Haerlem 24 mergen, te Medemblyck 96 mergen, te Hoorne 53½ mergen, Amsterdam 10 mergen, tAlemaer 54½ mergen, tEedam 3 mergen, Hoochtwoude 7 mergen, Upmeer 3 mergen, Westerblocker 6 mergen, de cure 10 mergen, maict tsamen 269 mergen, ende de reste van 221 mergen behoort binnen den dorpe van Abbekereck, daerof de mergen, deen deur dandere, zoude gelden 15 Rh. gl., deen meer tander min, ende te huyere 20 of 25 st., 2 Rh. gl. of 2½ gl.

Te Lambertscaege hebben zy 75 mergen, daerof dat behoort tAlemaer 6 mergen, te Haerlem 2½ merghen, te Winckel 7 mergen, m^r Thomas van Medemblick, 2½ mergen, te Eynchuysen 2½ mergen, facit 20½ mergen, rest 54½ mergen, daerof dat verdolven es an de walen 17½ merghen, ende de cure heeft 3 mergen, blijft noch 34 mergen die aldaer behoeren, ende de mergen es waerdich in coop 12 of 15 ende 17 Rh. gl., ende in huyere 2 of 2½ Rh. gl.

Te Midwoude 375 mergen, daerof gaen verloren an verdorven lant 25 mergen, ende te Hoorne behoerter thuyt ende elders daeromtrent 107 mergen, de cure 18 mergen ende de costerie 6 mergen, blijft noch die te Midwoude behoeren 219 merghen. Ende es daer een mergen lants waerdich, deen deur tandere, overmits dattet snoot lants es ende zeer belast van dijckaetge, 1 pondt gr., ende gelt te huyere naer advenant.

Ende Twisch es groot 460 mergen, daerof dat te Medemblyc behoeren 82½ mergen, te Hoorne 97 mergen, tAmsterdam 2 mergen, Leyden 36½ mergen, tAlemaer 8½ merghen, te Wertsaerthoef 6½ mergen, Eertswou 3½ mergen, Wyeringhen 7 mergen, de cure 8½ mergen, de costerie 4½

mergen, ende verdolven lant 20 mergen, facit tsamen 276½ mergen, blijft 83 merghen, daerof de mergen, deen deur tandere, gelden zoude 20 Rh. gl., ende gelt te huyere 3 Rh. gl., daertegens zy de oncosten doen moeten.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy zijn van den 4 coggen van den noorderdijck, die evenveel roeden dijcx te houden hebben, ende hebben te houden up elken mergen 5 voeten zeedijcx, daerof de mergen, teen jaer min endet ander jaer meer, te draghen heeft omtrent 3 Rh. gl. upten merghen.

WESTWOUDE.

Heer Jacob Rabaldi, pastoer, oudt 44 jaer, ende heeft pastoer geweest 10 jaeren, Pieter van der Colster, schout, oudt 60 jaeren, Pieter Wiggerszoon, burgermeester, oudt omtrent 40 jaeren, Floris Janszoon, oudt 36 jaeren, Wigger Heindriszoon, oudt 64 jaeren, scepenen van Westwoude, gevraecht up heurl. eeden, up tinhouden van der voors. instructie; seggen, eerst:

Up I^e ar^{le}, datter zijn 54 haertsteden, ende zijn binnen 10 jaeren haerwaerts meer gemeedert dan gemindert.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 224 communicanten, ende zijn de naeste 10 jaeren meer gemindert dan gemeedert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat int voorn. dorp geenrehande assisen en zijn; ende dat tvoors. dorp mit Oisterblocker, Westerblocker ende Binnenwijsen, twelck tsamen een schoutambocht es, belast zijn mit renten, te weten met 183 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft binnen dese naeste 10 jaeren, ende 236 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse de sommige 16, sommige 18 ende sommige 19 penninck eene, welke renten oock vercoft zijn de naeste 10 jaeren, behalven 10 Rh. gl. tsjaers, die vercoft zijn geweest over 20 jaeren, ende zijn de penninghen van desen renten geemploijeert in dijckaetgen, mits de 2 quade jaer-scharen die zy gehadt hebben in de groote vloet.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen jaerliex gaderen ende ommeslaen up te schotponden, ende staet elk schotpondt up 300 Rh. gl., ende hebben int voors. dorp 27 schotponden, maer de voorn. renten slaen zy jaerliex omme up te mergentaelen, overmits dat die spruyten uyt saycke van der dijekaetge, behalven de oude rente van de 10 Rh. gl., die wert up te ponden omme geslagen.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen mit coijen te houwen ende bouwerye, ende eenige andere vaeren ten harinck ende om te vischen om huyer te wynnen, ende datter int voorn. dorp mogen wesen omtrent 200 coijen. Item dat selve dorp groot is omtrent 800 mergen lants, daerof dat van den besten lande thuys behoort 5 mergen, ende van den middelbaer lande 35 mergen, ende van den snootsten 67 mergen, ende hebben noch 13 mergen lants van tbeste dat opten oudendijck es, noch upten oudendijck $16\frac{1}{2}$ mergen middelbaer lants ende van tsnootste upten selven dijck 32 mergen; ende dat de mergen van den eersten besten lande waerdich es in coop 80 Rh. gl., ende in huyere $4\frac{1}{2}$ Rh. gl.; van den eersten middelbaer lande den mergen 50 Rh. gl., ende in huyre 4 Rh. gl., ende tcerste snootste lant in coope 20 Rh. gl., ende in huyere 35 st. Ende van den tweeden besten ende middelbaer lande de mergen 50 Rh. gl. te coope ende in huyere 3 Rh. gl., ende van den snootsten 25 Rh. gl. in coope ende in huyere 25 st., ende int surplus van den voors. lande behoert der kercken ende geestlicke persoonen toe 56 mergen, ende es meest van den voorn. eersten besten lande, ende tandere behoert andere diversche waerlicke persoonen, wonende in diversche steden ende dorpen, ende en wert boven de helft van den voorn. lande int voorn. dorp niet gebruyct.

Up VIe ar^{le} seggen, dat tvoors. lant es belast, deen deur tandere, elk mergen omtrent met 14 voeten dijex, bedragende upten mergen 15 st. tsjaers, daerinne begrepen alle andere ongelden van sluysgelt, watermolens, zonder de voorn. renten, die up te mergentalen omme geslagen werdden.

OISTERBLOCKER ONDER WESTERWOUDE.

De voorn. schout Pieter van der Colster, Pieter Claeszoon, oudt 42 jaeren, burgermeester, Pieter Wiggerszoon, oudt 65 jaer, Mathijs Janszoon, oudt 50 jaeren, oude ende nyeuwe waerscipper van Oisterblocker, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by hueren eeden, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy int voorn. dorp hebben 70 haertsteden, ende zijn dese naeste 10 jaeren omtrent 3 oft 4 gemeedert.

Up IIe seggen, dat haer pastoer binnen 14 dagen overleden es, ende noch geenen anderen en hebben, maer hebben hueren coster gevraecht hoeveel communicanten datter zijn, die haer gesegt heeft, datter in haer dorp zijn omtrent 250 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy gecnrhande assisen en hebben, maer zijn belast mit renten, als die van Westwoude hier voeren.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy hueren omneslach doen van mijns genadichs heeren beden up te schotponden, ende staet elck schotpont up 300 Rh. gl., ende heeft tselve dorp omtrent 51 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koijen, visscherien ende ten harinck te vaeren om huyere; ende es tdorp groot 600 mergen oft daeromtrent, daerof omtrent 200 mergen toebehoren int dorp, dies en isser maer 50 mergen van den besten, ende van den anderen behoert toe cloosteren, kercken ende geestelicken persoonen 90 margen, ende tsurplus behoert diverse waerlicke persoonen, wonende in diverse steden ende dorpen, ende gebruyckent tvoors. lant all selve, up 12 mergen nae, die gebruyct werden by poorters van Hoorne; ende es de mergen van tbeste landt waerdich in coope 80 Rh. gl., ende in huyere 4 Rh. gl., ende tander landt, teen deur tandere, 40 Rh. gl. te coop, ende 2 Rh. gl. te huyere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat elcke mergen houden moeten 9 voeten dijex, ende hebben daerenboven omtrent 200 roeden, dies de helft es paeldijck,

ende bedraecht all omtrent 15 st. upton mergen, daerinne begrepen sluysgelt ende molengelt.

WESTERBLOCKER ONDER WESTWOUDE.

Heer Zybrant Mathijszoon, vicecureyt van Westerbloeker, oudt 26 jaeren, ende heeft gedient min dan een jaer, Claes Janszoon, oudt 33 jaeren, burgerm', Pieter Wiggerszoon, oudt 65 jaeren, scepen aldaer, gevraecht up tinhoude van der voors. instructie, seggen by den eede, hemluyden gestaeft, tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in haer dorp zijn omtrent 45 haertsteden, ende en zijn dese 10 jaeren niet gemeerdert noch gemindert.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 190 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen als die van Oisterbloeker hiervoeren.

Up IVe seggen, dat die beden ende omneslagen by hemluyden geadert worden up te schotponden, ende staet elck schotpont up 300 Rh. gl., ende hebben 39 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit koijen, lantninge, mit visschen ende ten harinck te vaeren om huyere, ende dat haer dorp groot es 686 mergens, daerof datter binnen hueren dorpe eygen toebehoort 165 margen, ende van tandere behoeren 50 mergen de reguliers van Westerbloeker, die armevoichden tot Hoorn 40 mergen, den beghinen binnen Hoorn omtrent 37 mergen, de weesevoichden tot Hoorn 14 mergen, tgasthuys binnen Hoorn 14 merghen, dewelke deselve geestelicke persoonen tmeeste deel selver gebruycken, ende tandere behoort diversche poorteren in diversche steden ende dorpen, dat zy oock vele gebruycken, zoedat die van den dorpe boven deen helft van den voorn. lande niet en bruycken; ende es de margen van tbeste lant waert 80 Rh. gl. in coope, ende in huyere 4 Rh. gl., ende dandere naer adventant, ende en es boven de helft van tbeste lant niet.

Up VIe ar^{le} seggen zy, dat eleken mergen lants, deen deur tandere

te onderhouden heeft bet dan 9 voeten zeedijcx, ende daerenboven hebben zy noch wel te onderhouden 200 roeden gemeen dijcx, daerof de helft wel es riet- ende wyerdijck, alle welke dijckaetgen wel bedragen upte mergen 20 st., daerinne begrepen binnendijcken, sluysgelt, molen-gelt ende diergelijke ongelden.

BINNEWIJSEN ONDER WESTWOUDE.

Heer Reynier Barnaertszoon, cappellaen tot Binnewijsen, oudt 30 jaeren, ende heeft cappellaen geweest van Meye lestleden, Pieter Tempszoon, burgerm^r, oudt 60 jaeren, Claes Pieterszoon, scepen, oudt 50 jaeren, Claes Janszoon, oudt 61 jaeren, Jan Aelbertszoon, oudt 54 jaeren, buyeren van den voors. dorpe, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurluyder eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 38 haertsteden, dies zijnder 15 oft daeromtrent die arm zijn, ende zijn binnen 10 jaeren haerwaerts 4 haertsteden gemeerdert.

Up IIe ar^{le} seyt de cappellaen, datter zijn 150 communicanten, alsoe hy heeft bevonden nu den laetsten Paesschen, ende oock mits communicatie, die hij daerof gehadt heeft mit heer Pieter Janszoon, zijnen meester ende pastoer van Veenhuysen, die alsnu oudt ende geslagen es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen ommeslaen upte schotponden, ende elck schotpont staet up 300 Rh. gl., ende hebben 29 schotponden ende een half quarter van een schotpondt.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem principalicken generen mit koijen ende bouwerye, ende sommige mit ten harinck te vaeren ende visschen om een huyere. Item tselve dorp es groot 216 mergens, ende dat boven de 12 mergen die afgetrocken zijn voor die ontlant, daerof binnen den dorpe toebehoert 127 merghens, ende van tandere behoort den begynen tot Hoorn 6 merghen, den begynen tot Eynhuysen $4\frac{1}{2}$ mergen, dat zy selve gebruycken, de pastoer int voors. dorp $6\frac{1}{2}$ mergen, een cappelrye

tot Hoorn 2 mergen, ende alle dander behoort diverse poorteren in diverse steden ende dorpen; ende es de mergen van tbeste lant waerdich in coope 60 Rh. gl., ende in huyere 4 Rh. gl., ende tsnootste es waert in coope 30 Rh. gl., ende in huyere 2 Rh. gl., ende wort al tsamen binnen den dorpe gebruyct, behalven 12 mergen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben upten merghen te onderhouden 14 voeten zeedijck, bedragende upte mergen by gelijke jaeren 20 st., daerinne begrepen de binnendijken, sluysgelden, molengelden ende andere oncosten.

DORPEN GELEGEN ONDER TBAILLIUSCHIP VAN DER
NYENBOURG.

COEDIJCK MIT HUYSWAERT.

Heer Martin Heindrixzoon, vicecureyt van Coedijck, oudt omtrent 30 jaeren, Jan Mourenszoon, oudt 50 jaer, schout, Huge Reyerszoon, 50 jaer oudt, Pieter Janszoon, oudt 50 jaer, Willem Janszoon, oudt 45 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 40 jaer ende Pieter Dirxzoon, oudt 32 jaer, scepenen, Dirrick Wolbrantszoon, oudt 80 jaeren, Jan Sappis, oudt 70 jaer, Pieter Gerritszoon, oudt 60 jaer, Albert Gerritszoon, oudt 48 jaer ende Claes Pieterszoon, oudt 41 jaer, alle buyeren van Coedijck, gevraecht by hueren eede up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in als zijn omtrent 150 haertsteden, dies staender 8 ledich, ende zijnder wel 61 dat meest arme luyden zijn, ende zijn wel 6 oft 7 gemeedert binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seydt de voors. vicecureyt, datter zijn omtrent 580 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben, maer zijn de voors. van Coedijck belast mit 73 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, daarvan datter 22 zijn up 3 lijven, 13 up 1 lijf, ende alle dander up 2

lijven, weleke voorn. renten vercoft zijn geweest binnen 6 jaeren herwaerts, ende de hooftpenninghen daarvan gecommen zijn geemploijeert geweest in mijns genadichs heeren beden ende oncosten van den lande ende oorloge van Gelre; ende by compositie by hemluyden gemaiet mitten bailliu van der Nyenborch, zoe moeten zy hem betailen 36 Rh. gl. tsjaers, 8 jaeren lanck geduerende, dies zijnder 2 jaeren verlopen ende betailt, ende dat in recompense dat de voorn. heml. gelaten heeft tshoutambocht aldaer, dat in zijnen pachte was, ende voort om andere vrient-scip, die hy den dorpe doen mach.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de lasten van den lande ende mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen ommeslaen upte schotponden, elck schotpondt bedragende 160 nobelen, 2 Rh. gl. voor elcken nobel gereeckent, ende staet tvoors. dorp up 40 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lanthuyere, mit visschen, mit cleyvoeren aen de steenplaetsen, ende ten harinck vaeren ter huyere; ende es heurluyder ban groot omtrent 110 mergen, behalven tvroonlant, twelck mijnen genadichen heere toebehoort, van welcke 110 mergen hemluyden in eygendom toebehoort 30 mergen; ende in tsurplus zoe behoert den middelsten beghinen tAlcmaer 3 mergen, Sinte Lysbets gasthuys aldaer 6 mergen, de witte heeren te Haerlem 1 mergen, theylige geesthuys tAlcmaer 2 grasen; ende de reste behoort diversche waerlicke persoonen, wonende in diverschen plecken, ende bruycken die van den voorn. dorpe wel de tweedeelen van den voorn. mergentalen, ende de reste wert gebruyct van andere diversche waerlicke persoonen; ende es een mergen lants aldaer waerdich in coope omtrent 60 Rh. gl., ende in huyere 1 pont gr. vl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te onderhouden hebben an den zeedijck 6 voeten upten mergen, ende in den Huygendijck 2 voeten upten mergen, ende hebben noch tonderhouden zeeckere sluysen, zoedat zy upten mergen te gelden hebben, teen jaer deur tandere, omtrent 20 st., ende dat by staenden dijk.

SINTE PANCRÆS ONDER TBAILLIUSCIP VAN DER NYENBOURCH.

Upten 18^{en} in Septembri anno voors. gehoort tAlemaer, Philips Jacobszoon, oudt 65 jaeren, Meynaert Dirxzoon, oudt 40 jaer, Pieter Claeszoon, oudt 50 jaer, seepenen, Thonis Ockerszoon, oudt 50 jaer, ende Adriaen Bertelmeeuszoon, 52 jaer oudt, buyeren van Sinte Pancraes, ende seggen by hueren eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 74 haertsteden, die all staen up mijns genadichs heeren voorn. lant, uytgedaen eene hofstede, die eenen Bouwen Heymanszoon toebehoert, die niet gemeerdert of gemindert en zijn in 10 jaeren herwaerts.

Up IIe seggen, dat zy omtrent 300 communicanten hebben, dat de pastoer, oock daerup gehoort, oock alsoe zeyt te wesen, ende dat zy binnen zijn tijdt, van 10 of 12 jaeren herwaerts, wat gemeerdert zijn, maer niet vele.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven van geenrehande dinghen, maer zy zijn schuldich an renten 86 Rh. gl. tsjaers an lijfrenten ten 2 lijven, ende 10 Rh. gl. tsjaers eeuwige pacht, die zy over lange tijdt schuldich zijn geweest, uytgeseyt 9 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die zy onlanx over 7 jaeren vercoft hebben, daervan zy de penninghen daerof commende besteet hebben in de schulden van den dorpe, van welke vercopingen zy geen octroy en hebben.

Up IVe seggen, dat zy gewoonlick zijn huere portie van den omme-slagen ende beden omme te slaen onder malcanderen na de schotponden, die zy in 7 jaeren tweewerf vernyeuwen, ende die zy over 3 jaeren lest vernyeuden; ende hebben in als 5 ponden ende een vicrendeel, elek pondt gereeckent tot 300 Rh. gl. eens.

Up V^e seggen, dat zy hem generen zomerdaechs ter zee om een huere, aldaer zy nu hebben 67 mannen, ende winterdaechs zoe generen zy hem mit cley te boren in de meren, ende brengen dat tot de steenhovens, ende voorts int lantelinghe. Ende en hebben maer 41 mergen lants in Sinte Pancraes, mijns genadichs heeren lant met gereec-

kent, van welke 41 mergen Ste Pancraes behoeren 6 mergen, ende tsurplus behoert tAlcmaer, tAmsterdam, in den Hage ende elders, maer zyluyden gebruyckent, ende men zoude de mergen coopen, deen deur tandere, om 36 nobelen ende te huyere wel 6 Rh. gl., ende hierenboven hebben zy noch leggen, hemluyden toebehoerende, in Langedijk ende elders 44 mergen, die zy meest ook selver gebruycken.

Up VIe seggen, dat zy te houden hebben in Geestmerambocht ende an den Huygendijk zeeckere zeedijcken, die hem wel cost enen gouden gulden van den mergen, sluysgelt ende andere oncosten daerinne begrepen.

OUTDORP ONDER DER NYENBORCH.

Heer Vincent, vicecureyt, oudt 31 jaer, Pieter Pieterszoon, oudt 61 jaeren, schout, Claes Janszoon, oudt 60 jaeren, Gerrit Dirxzoon, oudt 55 jaeren, Reyer Mertenszoon, oudt 49 jaeren ende Claes Claeszoon, oudt omtrent 30 jaeren, scepenen, Jan Simonszoon, oudt 66 jaeren, buyrman van tOutdorp, gevraecht by eede, hemluyden gestaecht, up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, dat in huer dorp zijn 36 haertsteden, behalven tpastoers ende costerswoninghen, ende zijn gemindert 5 haertsteden binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe seggen, datter zijn 120 communicanten.

Up IIIe seggen, dat zy geenderhande exchijsen en hebben, ende dat tselve dorp zeer belast es mit renten, te wetene mit 28 Rh. gl. lijfrenten, staende ten lijve van een student te Loevent, ende waeren vercoft int innemen van Weesp of daeromtrent; noch 25 Rh. gl. losrenten den penninck 15, toebehoerende tot Haerlem ende Amsterdam, ende noch omtrent 4 ℒ groten lijfrenten, staende teenen lijve, toebehoerende 2 diversche persoenen, deen wonende tot Leyden, ende dandere tAmsterdam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy hueren ommeslach doen up te schotponden, ende zoe wie 150 gulden rijk es, staet up 1 schotpont, ende zijn int voorn. dorp 15 schotponden ende 3 quartier.

Up V^e seggen, dat zyluyden hem generen mit lantneringhe ende bouwerie; oock sommige van hemluyden vaeren om vracht mitten waghen, oock 5 of 6 vaeren ten harinck om huyere; ende hebben in den ban van den voorn. dorpe omtrent 140 mergen lants, daerof toebehoert den pastoer 6 mergen ende der kereke 20 mergen, onder goet ende quaet, ende de Kermeliten omtrent 6 mergen; ende hebben de voorn. van den dorpe in eygendomme omtrent 25 mergen goet ende quaet, ende tsurplus behoort diversche poorteren ende persoonen zoe tot Amsterdam, Haerlem ende Alemaer, ende mach waerdich wesen tbeste in coope omtrent 80 Rh. gl., ende in huyere 4½ Rh. gl., ende tsnootste in coope 50 Rh. gl., ende in huyere omtrent 2 Rh. gl., van den welcken lande de Carmeliten hebben van outs thuer gebruyct ende noch willen voor den toecommenden tijdt, ende de poorters van Alemaer ende andere bruycken veel all thure, zoedat de voorn. van den dorp int voorn. landt toebehoerende die van buyten niet en gebruycken boven een vierendeel; ende hierenboven zoe esser noch in heurluyder ban omtrent 36 mergen lants, mijnen genadichen heere toebehoerende, dat geheeten es tyroonlant, twelek zy meest all gebruycken, ende tander wert van die van Ste Paneraes gebruyct.

Up VIe seggen, dat zy belast zijn up elck mergen van 6 voeten zeedijcx ende noch 3 voeten dijcx aen den Huygendijck ende noch veel andere indijcken ende sluysgelt, zoedat den voorn. dijck ende sluysen hemluyden wel kosten te onderhouden up te mergen 1 gouden gulden tsjaers, noch zoe zijn zy belast van tHonsbosch omtrent van 4 of 5 groten upten mergen tsjaers.

OTTERLEECK ONDER DER NYEUWBORCH.

Heer Jacop Claeszoon, pastoer, oudt 65 jaeren of daeromtrent, Claes Claeszoon, oudt omtrent 50 jaeren, Gerrit Pieterszoon, 44 jaer oudt, scepenen, Lambert Symonszoon, oudt 62 jaeren, Cornelis Claeszoon,

oudt omtrent 70 jaeren ende Pieter Claeszoon, oudt 66 jaeren, buyeren van Otterleek, gevraecht upten 19^{en} in Septembri up tinhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben in heurl. dorp 15 haertsteden, ende en zijn noch gemeerdert noch gemindert binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoor, datter tusschen 40 ende 50 communicanten zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben up eenigerhande dinghen, maer dat zy belast zijn mit 12 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, staende teenen lijve, noch 10 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, staende teenen lijve, ende noch 5 Rh. gl. tsjaers mede lijfrenten; noch 12½ Rh. gl. tsjaers losrenten den penninck 16, toebehoerende tAlemaer eenen cooman Screvel; noch 27 Rh. gl. losrenten, ter losse den penninck 15½; ende zijn alle dese voorn. renten gemaect geweest binnen 7 jaeren haerwaerts, ende de penninghen daarvan gecommen zijn geemploijeert geweest totter betalinge van mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen van den lande.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy dese renten ende mijns genadichs heeren beden ende andere lasten onder malcanderen ommeslaen upte schotponden, ende zoe wie 200 Rh. gl. eens rijk es, staet up 1 schotpondt; ende seggen dat zy in heurluyder dorp plagen te hebben 5 schotponden, daer zy er nu 1 of verloren hebben, die mitter wonen getogen es binnen Alemaer.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen ende dijcken; ende es den ban van huerluyder dorp groot omtrent 200 mergen, ende daarvan hemluyden toebehoert in eygendomme 32 mergen, ende in tsurplus zoe behoert heurluyder kereke toe 15 merghen, der pastorie 10 mergen, twee beghinen tot Haerlem 3 mergen, ende de reste behoert toe diversche uytbuyeren ende poorters; ende zoude tselve lant gelden in coope omtrent 22 Rh. gl., ende in huyere, deen jaer deur tandere gereeckent, omtrent 20 st., ende dat tgoet mitten quaden; ende wert all tselve lant all gebruyct by heurluyder buyeren, behalven 7 merghen, die buyten gebruyct werdden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy belast zijn up elck mergen mit 4½ voeten paeldijcx ende 2 roeden lantdijcx, ende noch soe moeten zy geven sluysgelt; ende beloipen de voors. oncosten van dijckaetge, sluysgelt ende anders, deen jaer deur tandere, omtrent 11 st. upten mergen; seggen voorts dat zy noch betailen moeten tot onderhoudenisse van tHonsbosch, deen jaer deur tandere, omtrent 4 groten Vlaems upten mergen. Seggen noch dat zy sullen moeten leggen een inlage, die hemluyden wel kosten sall 200 Rh. gl., ende tweleck tvoorn. dorp alleen sal moeten dragen.

GRAFT MITTEN ZUYTEYNDE VAN SCHERMER ONDER TBAILLIUSCIP VAN DER NYENBORCH.

Heer Jacob Simonszoon, vicecureyt van Graft, oudt 48 jaer, Gerrit Baert Janszoon, oudt 61 jaer, Jacob Rouchem, oudt 55 jaer, Jacob Janszoon, oudt 38 jaer, scepenen in Graft, Heertgen Jacobszoon, scepen int Zuyteynde, oudt 65 jaer, gehoert upt inhouden van der voors. instructie, seggen by heurluyder eede, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 72 haertsteden, die niet zeer gemeedert ofte gemindert en zijn in 10 jaeren haerwaerts, maer zijn genouch in eenen doene.

Up IIe seyt de vicecureyt, datter zijn omtrent 600 communicanten, die oock genouch in eender quantite zijn, maer zijn meer gemeedert dan gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenre exchijsen en geven van bier oft eenige andere goeden, maer hebben aldaer den biertol, die mijnen genadichen heere toebehoert, dat es van den opslach 1 blancke, te weten of men 20 tonnen biers teffens upslouch ofte 1 of 2, telcker reyse es 1 blancke.

Seggen voorts, dat zy schuldich zijn an losrenten, vercoft by tijden van der oorloge van Utrecht, Montfoort ende Rotterdam, 128 Rh. gl. tsjaers, ter losse den pennineck 15 ende 16, ende an lijfrenten 180 Rh. gl. tsjaers, daerof tussehen de 40 ende 50 Rh. gl. tsjaers lijfrenten vercoft zijn binnen dese leste oorloge van Gelre, daermede zy heurluyder portie van den beden ende ommeslagen betaelt hebben.

Gevraecht of zy dit gedaen hebben by consente van mijnen genadichen heere, seggen dat zyluyden dit gedaen hebben by consente van heurluyder rijkdom, alsoe zy de penninghen haestelicken mosten upbrenghen, of men dreychde hem de knechten toe te senden.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen van den lande ende huere andere lasten ommeslaen up te schotponden, die zy in de 7 jaeren tweewerfs vernyeuwen, daerof zy nu int derde jaer zijn dat zy lest dieselve vernyeuden, ende hebben in als 70 schotponden, elc schotpont gereeckent up 60 gouden Rh. gl. eens ende maicken die schotponden alsoe cleyn, omdat elck scepen moet hebben 3 schotponden, sall hy scepen wesen, ende hemluyden zijn binnen 4 jaeren herwaerts wel ontvaeren 20 schotponden, die tAlcmaer ende elders gaen wonen zijn.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter koe ende ter zee om huere.

Seggen, dat zy hebben 700 mergen lants, daarvan datter int dorp toebehoert 140 mergen, ende es de mergen waerdich deurgaende 20 Rh. gl., ende te huere 30 st. Seggen datter geen cloosteren ofte geestelicke persoonen en zijn, die huer landt aldaer selver gebruycken, maer daer zijn wel poorters van Haerlem ende Alcmaer, die heur lant selver bruycken, ende laten heur hoy selver thuys haelen, maer ten draecht niet veele ende het gebuert seldom.

Up VIe seggen, dat zy gelden in sluysen ende zeedijcken te Scaerдам ende in den nyeuwen dam, ende cost hem deurgaens up te mergen 2 st., somtijts min, somtijts meer, ende daerenboven moeten zy hem selven tegens de meeren bedijcken, alsoe zy rontomme in de meeren leggen tusschen de Beemster ende de Schermer.

TNOORTEYNDE VAN DE SCHERMER ONDER DE NYENBOURCH.

Heer Jan Berthelmeeuszoon, priester, vicecureyt, oudt 33 jaer, Jan Gerritssen, schout, oudt 66 jaer, Jacob Pieterszoon, oudt 53 jaer, Jan Vrederixzoon, oudt 43 jaer, Thomas Pieterszoon, oudt 50 jaer, Engel

Janszoon, oudt 56 jaer, Jacob Gerbrantszoon, oudt 24 jaer, scepenen van Schermer, seggen by eede, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy omtrent 70 haertsteden zijn, die gemeedert zijn van 10 of 12 huysen, de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe segget de pastoer, datter zijn int geheele dorp, dat zuyteynde daer inne begrepen, 700 communicanten, daerof hij mitten buyeren tselve zuyteynde rekent voor dat derdendeel, ende tnoorteynde de tweedeel, die oock meer gemeedert dan gemindert zijn.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige bier oft andere goeden, ende en zijn up dorp geen renten schuldich.

Up IVe seggen, dat zy heur portie van allen beden ende ommeslagen ommeslaen upte schotponden, die zy alle 7 jaeren tweewerf vernyeuwen, daerof dit jaer dat 3^e jaer es, ende es elck schotpondt geestimeert up 40 ponden groten Vlaems, ende hebben in als 110 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen in de meeren ende ter zee te vaeren om harinck, ten dogge, om een huyere, aldaer zy nu wel 100 man hebben. Seggen voorts, dat zy in als hebben omtrent 600 mergen lants, daerof dat wel 60 of 70 mergen gemindert zijn by den offslach van den Schermer- ende Beemstermeeren; daerof tAlcmaer behoeren 240 mergen, tAmsterdam 35 mergen, t^e Haerlem 60 mergen, te Luttekedrechter, Purmerende, Wormer ende Delft 100 mergen, ende tsurplus behoort binnen den dorpe; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken; ende de mergen mach waerdich wesen te coop tbeste 80 Rh. gl., ende tquaetste 8 of 9 Rh. gl., ende es drif laech lant, ende es aldus costelick, omme dat zy zoe luttel lants hebben, ende te huyere 30 of 40 st.

Up VIe seggen, dat zy zeedijck te houden hebben, dat hem wel cost omtrent 6 st. upte mergen.

URSSEM ONDER TBAILLIUSCIP VAN DER NYENBORCH.

Heer Zeger Wollebrantszoon van Wyeringen, oudt 42 jaer, vicecureyt in Urssem, Ysbrant Pieterszoon, oudt 44 jaer, Ysbrant Michielszoon, oudt 56 jaer, scepenen, ende Gerrit Jacobszoon, 62 jaer oudt, ende Jan Pieterszoon, oudt 55 jaer, waerscipper in Urssem, gehoort den 19^{en} in Septembri voors. tAlcmaer, die by eede seggen,

Up I^e ar^e, datter zijn omtrent 50 haertsteden, ende in 10 jaeren herwaerts, en zijn zy niet gemeerdert dan 3 huysen, daerof deen een priestere doen maiken heeft, ende dandere 2 zijn in dit jaer gemaict.

Up IIe seyt de vicecureyt, datter zijn omtrent 250 communicanten, die meer gemindert zijn dan gemeerdert in 14 jaeren dat hy vicecureyt geweest es, alsoe binnen zijn tijdt wel 20 paer volcx van daen vertoogen zijn in andere plaetsen wonen, mits dat zy aldaer geen lant erigen en conden te gebruycken.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenigerhande goeden. Aengaende de renten, dat zy schuldich zijn 18½ Rh. gl. tsjaers losrenten den penninck 20, ende 16½ Rh. gl. lijfrenten, die zy vercoft hebben, staende dese oorloge van Gelre, daermede zy betaelt hebben heurluyder portie van den beden ende ommeslagen, ende es omtrent 3 of 4 jaeren geleden, twele zy gedaen hebben omme de noot die zy hadden, alsoe tlant bevloyt was geweest ende geen vrucht en drougen, sonder daerof gehadt te hebben octroy van mijnen genadichen heere.

Up IVe seggen, dat zy verscotponden alle 7 jaeren tweewerf, ende zijn nu int 3^e jaer dat zy die lest vernyeuden, ende hebben in als 50 schotponden, elck schotpondt geestimeert tot 70 Rh. gl. current eens, daerup zy heurluyder portie vanden ende andere lasten ommeslaen.

Up V^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinge ende ten harinck te vaeren om huyere, aldaer de helft van den dorpe nu wel in es. Seggen voorts, dat in Urssem leggen 680 mergen lants, daerof dat te Urssem toebehoert 134 mergen, daerinne begrepen 18 mergen, te weten 16 mergen voor de papelicke proeven, ende 2 mergen voor de coster, die mede dijk houden, maer en geven geen schot mitten anderen landen;

ende tandere landt behoert toe, te weten tot Haerlem 74 merghen, tAmsterdam 80 mergen, te Hoorn mitten dorpen 107 mergen, tAlmaer 70, Schermer 104, geestelick lant 32 merghen, te Purmerende 15, der Grave 9, Graft 12 ende tEgmont 10 ¹⁾. Ende mach elcken mergen waert wesen 20 Rh. gl., ende te huyere 20 st., alsoet licht lant es, ende staen de 3 mergens tegens 1 in Geestmerambocht.

Seggen voorts, datter geen geestelicke luyden oft poorters en zijn die huer lant aldaer selver gebruycken.

Up VIe seggen, dat zy 36 roen dijcx te houden hebben by Winckel ende 500 roen in den Hugendijck binnen slants, ende cost gemeenlick upte mergen 2 of 3 st., somtijds meer, somtijds min, naedat de oncosten groot of cleyen zijn.

IN KENNEMERGEVOLCH.

LANGEDIJCK, ALIAS NOORTSCHARWOUDE, ZUYTSCERWOUDE ENDE BROUCK.

Upten 20^{en} in Septembri anno 1514 voors. soe hebben wy by ons ontboden binnen der stede van Almaer Meynaert Yenezoon, oudt 59 jaer, Ysbrant Janszoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, scepenen in Brouck, Ele Garbrantszoon, oudt omtrent 53 jaer, Jan Heindrixzoon, oudt 35 of 36 jaer, scepenen in Zuytscarwoude, Jan Gerrits, oudt 49 jaer, Paye Janszoon, oudt 48 jaer, scepenen in Noortschaerwoude, gevraecht uptinhouden van der voors. instructie by hueren eede, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, datter in den Brouck zijn omtrent 58 haertsteden in als, dies zijnder 2 pryestershuysen ende 16 arme, die om gode gaen oft weynich beter.

In Noortscharwoude isser omtrent 49, dies isser 2 priestershuysen ende 1 molenaer, die niet en geven, ende wel 18 die als niet en hebben ende van de meente leven.

In Zuytscarwoude isser omtrent 60, daarvan datter zijn 2 priestershuysen ende 10 arme; ende en zijn noch gemeerdert noch gemindert in 10 jaeren herwaerts.

¹⁾ De verschillende posten bedragen minder dan het opgegeven totaal.

Up IIe ar^{le} seggen, dat, naer zyluyden verstaen hebben van heurluyder pastoren, dat heurluyder dorpen in communicanten niet veel en verschelen, ende tsamen gereeckent datter zijn omtrent 650 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geenrehande exchijs en es in heurluyder dorpen, dan alleleene nu nyeuwelinghe, omtrent 15 jaeren geleden, dat zy moeten betalen van elke tonne biers 1 blancke ten prouffite van mijnen genadighen heere, ende zijn de 3 kerspelen belast tsamen in 33 Rh. gl. lijfrenten tot diversche lijven, ende 125 Rh. gl. losrenten den penninck 14 of 15 ende oock den penninck 10; ende zijn de hooftpeningen daerof verbesicht in den inbreck van den dijcken ende meest tot betalinghe van mijns genadichs heeren beden.

Up IVe seggen, dat zy de voorn. renten ende mijns genadichs heeren beden gaderen onder malcanderen by schotponden oft by steecken, daerof de 16 maicken 1 schotpont, geestimeert elck schotpondt voor 100 zwaere nobelen, doende elke nobel 50 stuivers; ende hebben de 3 voorn. kerspelen 41 schotponden ende 1 steeck, ende alsseer te gelden zijn 100 gulden, zoe heeft dat schotpondt te gelden 2 Phls. guldens of weynich min.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem in de voors. drie dorpen generen mit bouwerie ende dijcken, ende voort dat Noortscherwoude groot es 900 garsen, die maicken 300 merghen, daerof der kerecke toebehoert mitten heyligen geest 22 mergen, de pastorie 6 mergen, ende den inbuyeren 650 garsen 10½ min, die maicken 213 mergen of daeromtrent.

Item Zuytscherwoude es groot 750 gaersen min 5, die maicken omtrent 250 mergen, daerof der kerecke toebehoert mitter pastorie ende outaer omtrent 20 mergen, ende den inbuyeren 547 gaersen: facit 182 mergen of daeromtrent.

Item den ban van Brouck es groot 500 garsen, die maicken 158 mergen 1 gacrise, daerof der kerecke toebehoert 36 gaersen, een outaer 8 gaersen, ende de costerie 3 gaersen, ende de binnenbuyeren hebben 400 garsen in eygendomme, ende zoude tselve lant gelden in de voors. drie dorpen, deen mergen deur tandere omtrent 14 nobelen van 50 stuvers tstuck, ende te huyere omtrent 3 gulden, ende wert deen helft van den voorn. lande wel gebruyet by heurluyder buyeren, ende dander helft wert gebruyet in den voorn. dorpen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy belast zijn tonderhouden up elck mergen 6 voeten zeedijck, noch meer an den Huygendijck, Rekeldijck, Santdijck, inwegen, sluysen ende sluystochten, bedragende tsamen 1 gouden gulden upte mergen, deen jaer deur tandere diet besteden.

SCHAEGHEN.

Upten 23^{en} in Septembri anno 1514 voors. soe hebben wy gehoort by eede heer Ysbrant Ynozoon, oudt 64 jaer, pastoer, Gerrit Dirxzoon, oudt 53 jaer, Cornelis Reyerszoon, oudt 60 jaeren, Aelbert Aelbertszoon, oudt 59 jaer, Thijs Garbrantszoon, oudt 50 jaeren, scepenen, Jan Benckezoon, oudt 61 jaer, Garbrant Ellertszoon, oudt 52 jaer, Willem Nannezoon, oudt 40 jaeren ende Adam Mertenszoon, oudt 41 jaeren, schotrekenaers van Schagen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, hemlyuden gestaeft, tguendt dat hiernae volcht.

Up I^e ar^{le} seggen, datter binnen denselven dorpe zijn 220 haertsteden, zoe arme ende rijk, geestelicke ende waerlicke, daerof datter 9 haertsteden geestelicke personen toebehoerende zijn ende by hem bewoent, daerof de 2 heylige gasthuysen zijn; ende en zijn gemindert noch gemeerdert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 997 communicanten, ende over 10 jaeren wasser wel 11 of 1200.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven up geenrehande dingen, maer zijn belast mit zeeckere renten, te weten van 89½ ℔ lossende erfrenten, daerof den erfgenamen van Claes Corf toebehoert 60 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 12, die vercoft waeren int casenbroet, Simon Claeszoon tAlemaer 13½ Rh. gl., vercoft binnen 10 jaeren herwaerts, Eeffert Jan Laps 5 Rh. gl. erflike renten ende Cornelis Cammaicker in den Hage 6 Rh. gl. losrenten, vercoft binnen tsjaers, ende an lijfrenten 499 ℔ 6 ƒ tsjaers, die all meest vercoft zijn binnen 15 jaeren herwaerts, behalven 61 Rh. gl. tsjaers, die vercoft zijn geweest 25 of 30 jaeren geleden.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslaghen van den lande gemeenlick ommeslaen up ponden, doende elek pondt 100 nobelen, 42 st. voor den nobel gereeckent, ende hebben in als 225 schotponden, ende es geleden omtrent 4 jaeren dat zy lest verponden, ende aleer zy lest verponden, hadden zy 250 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat huer principale neringe es bouwerie, vogelen, visschen, dijcken ende dammen, ende es heurluyder ban groot 1310 mergen, daervan de pastorie, baginen, cappelrien, de kereke, heyligegeesthuys, de gilden, de getijden binnen Schaghen 91 mergen 1 gerse ende 3 snees, ende noch geestelicke wonende in diverschen plecken 15 mergen, ende waerlicke persoonen van buyten omtrent 308 mergen; ende tsurplus behoort in eygendomme den buyeren van den voorn. dorpe, daerof dat buyten den dorpe gebruyct wert omtrent 150 mergen, ende tsurplus wert gebruyct by den inbuyeren van den voorn. dorpe; ende mach tmergen waerdich wesen in coope, tgoet mitten quaden gereeckent, 8 nobelen, ende in huyere, deen deur tandere, 3 Rh. gl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy tonderhouden hebben 931 roen noortzeedijcx ende 1041 roen zuytzeedijcx ende 222 roeden an den Huygendijck, zoedat zy tsjaers upten mergen wel toncosten hebben, deen jaer deur tandere, 24 st.; ende an staende sluysen ende sluysgelt, dat zy geven den ouden Jan van Schagen, bedragende 164 Rh. gl., dat beloopt mittet Honsbosch upten mergen 4 st.

BERNINGHERHOORN MIT HARINCKHUYSEN.

Heer Laurens Dirxzoon, pastoer van Berningerhoorn, 33 jaer oudt, heer Pouwels Janszoon, pastoer van Harinckhuysen, oudt omtrent 38 jaeren, Jan Reyerszoon, schout, oudt 43 jaeren, Amel Nanninxzone, oudt boven 70 jaeren, seepenen, Heindrick Janszoon, oudt 58 jaeren, Reyer Janszoon, out 45 jaeren, gedeputeerde, ende Jan Heindrixzoon, clerck van Berningerhoorn ende Harinckhuysen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, up den 22^{en} in Septembri anno voors., by huerluyder eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 150 haertsteden in beyde dorpen, te weten, in Berningerhoorn omtrent 110, ende in Harinckhuysen omtrent 40, daerof datter zijn omtrent 40 die met heurluyden niet en gelden, daerof datter zijn 7 ofte 8 geestelicke personen, ende dandere zijn arme, ende zijn de naeste 10 jaeren gemindert omtrent 4 of 5 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer van Berningerhoorn, dat in zijn prochie zijn omtrent 440 communicanten, ende in Harinckhuysen, seyt de pastoer aldaer, datter zijn 140 communicanten: compt tsamen 580 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen in huerluyder dorpen en hebben, maer zijn belast mit 224½ \mathcal{L} lijfrenten, vercoft de naeste 12 jaeren herwaerts, ende mitte penninghen daervan gecommen hebben zy gelost 300 Rh. gl. tsjaers losrenten, die vercoft waeren int oorloge van Utrecht, Rotterdamme ende anders, die alsnu gecommen zijn upte 224½ \mathcal{L} voors. by ofstervinge van den pensionarissen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere omneslagen gaderen upte schotponden, staende elck schotpondt up 100 Rh. gl., ende voort by scellingen, doende de 20 een schotpont, ende hebben tsamen 61 schotponden, sonder dat zy van malcanderen gesplitst zijn.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem gnceren mit coijen ende bouwerye, ende zijn tsamen groot 800 mergen, daerof dat Berningerhoorn heeft 533 mergen, ende Harinckhuysen 267 mergen, daerof de papelicke proeven van den voors. dorpen toebehoert, te wetene de pastorie van Berningerhoorn 8 mergen 2 hont, Harinckhuysen 9 mergen 4 hondt, de vicarie up onsen Vrouwen outaer te Harinckhuysen 2½ hondt, de vicarie van m^r Dirrick 4½ mergen, de ghilden binnen den voors. dorpen mitten heyligen geest 26 mergen mitter kercken tsamen, de reguliers in Westerbloeker 16 mergen, de baghinen tScagen 2½ mergen, ende binnen den dorpen voors. in eygendomme 300 mergen, waerlicke luyden in den voors. dorpe toebehoerende; ende tsurplus behoort toe andere diversche waerlicke personen, wonende in diverschen plecken, ende tlant ande zuytzijde gelegen mach waerdich wesen in huyere 3 Phls. guldens ende in coope den penninck 14, twelek es tminstedeel int voors. lant; ende ande noortzijde, twelek es onder den zeedijk, es de mergen deurgaende

waardich in huyere 1 Phls. gulden, ende in coope den penninck 14, ende tvoors. lant wert all gebruyct in den voors. dorpen.

Up VIe ar^e seggen, dat zy tonderhouden hebben upt mergen omtrent 1 roe zeedijcx ende 4 sluysen, noch zoe hebben zy tonderhouden omtrent 150 roen binnendijcx, ende in den Huygendijcx omtrent 80 roen, twelck jaerliex by gemeen jaeren wel cost upten mergen 22½ st., daerinne begrepen den dijckaetge van tHonsbosch.

NYEUDORPPERCOGGE ALIAS OUDE NYEROP, WINCKEL ENDE NYEUWE NYEROP, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Heer Cornelis Allaertszoon, viceureyt van Oude Nyerop, oudt 26 jaeren, heer Simon Willemszoon, pastoer van Nyeudorpercogge, oudt 62 jaeren, heer Zybert Janszoon, oudt 38 jaeren, viceureyt van Winckel, Jan Michelszoon, schout van Nyeudorpercogge, oudt 51 jaeren, Mathijs Jacobszoon, oudt 52 jaer, scepenen tot Nyeuwe Nyerop, Pieter Taemszoon, oudt 76 jaer, Pieter Garbrants, out 54 jaer, ende Cornelis Claeszoon, oudt 45 jaer, buyrluyden van Nyeuwe Nyerop, Heindrick Janszoon, 72 jaer oudt, buyrman van Oude Nyerop, Simon Heresen, oudt 65 jaer, Dirrick Luytgenszoon, oudt 50 jaer, scepenen tot Winckel, Nanninck Willems, oudt 55 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 44 jaer, buyrluyden van Winckel, gevraecht up tinhonden van der voors. instructie, by heurluyder eede,

Up I^e ar^e seggen die van Nyeuwe Nyerop, datter zijn omtrent 181 haertsteden, daerof datter zijn 2 geestelicke ende 20 arme, ende zijn genouch in eenen staet gebleven, dese naeste 10 jaeren herwaers. In Oude Nyerop seggen datter zijn 61 haertsteden, daerof datter 2 geestelick zijn, ende 17 arme, ende zijn oock genouch in eenen staat gebleven. In Winckel seggen datter zijn omtrent 170 haertsteden, onder arm ende rijk, daerof datter zijn 4 geestelicke. Noch zoe zijnder veel arme gereeckent totten getale toe van 38, ende zijn genouch in eenen staet gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^e seyt de pastoer van Nyeuwe Nyerop, datter zijn in zijn prochie omtrent 700 communicanten.

Ende in Oude Nyerop, seyt de pastoer, datter zijn omtrent 300 communicanten.

Ende in Winckel, seyt de vicecureyt, datter zijn omtrent 600 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben in der voors. cogge tot prouffite van hemlyuden, maer seggen die van Nyeuwe Nyerop, dat zy belast zijn van 330 \mathcal{L} 13 g van 40 gr. tsjaers lijfrenten, als up 2 ende 1 lijf, daarvan omtrent teen derdendeel vercoft zijn geweest over 10 jaeren, ende dandere 2 deelen binnen de 10 jaeren herwaerts; ende zijn de hooftpenninghen daarvan geemploijeert geweest tot ruytergelt mijns genadichs heeren bede ende andere omneslagen van den lande, ende oock tot vestinge van der dijckaetge.

Seggen die van Oude Neyrop, dat zy belast zijn van 110 \mathcal{L} van 40 groten tsjaers lijfrenten, staende all teenen ende twee lijven, behalven een renten van 15 Rh. gl. tsjaers, die staet tot 3 lijven, ende es vercoft geweest binnen 2 jaeren herwaerts, ende tsurplus van den voorn. renten zijn vercoft geweest binnen 15 jaeren herwaerts; ende zijn de hoofdpenningshen daerof eensdeels geemploijeert in de omneslagen van den lande, ende eensdeels tot reparatie van Claes Corven huys, dat by hemlyuden gebroecken was in teasenbroot.

Seggen die van Winckel, dat zy belast zijn van 175 \mathcal{L} van 40 groten vl. tsjaers lijfrenten, staende all tot 2 ende 3 lijven, behalven 12½ gulden, 4½ gulden, 12 gulden ende noch 3½ guldens, die staen tot 1 lijve, ende dat alle deselve renten, uytgedaen die staen op 1 lijf, die over lange vercoft zijn geweest, all meest vercoft zijn binnen 4 jaeren herwaerts; ende zijn de hoofdpenningshen van desen renten geemploijeert sommige in acquyt van losrenten, daer tvoorn. dorp inne belast stont, ende tsurplus in ruytergeld ende mijns genadichs heeren beden.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de voors. renten ende mijns genadichs heeren beden onder malcanderen omneslaen op schotponden ende seellingen, die de 20 maicken 1 schotpont, ende elcken g es gerekent up 25 gulden current, ende staen up 74 pondt, te weten die van Nyeuwe Nyerop; item die van Ouwe Nyerop staen up 33 schotponden, ende die van Winckel up 54 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat dinbuyeren van der voorn. cogge hem generen mit bouwerie ende uytvaeren ter zee om huyere.

Ende dat Nyeuwe Nyerop groot es 1277 mergen, daerof der pastorie toebehoert 31 gaersen, de vicarie 21 gaersen, onser Vrouwen gilde omtrent 16 gaersen, Sinte Anne gilde 12 gaersen, Sint Joris gilde $2\frac{1}{2}$ gaersen ende den heyligen geest aldaer 27 gersen. Ende dinbuyeren van Nyeuwe Nyerop voors. hebben in eygdomme 441 mergen, ende tsurplus behoert diverse uytbuyeren ende uytpoorteren, wonende in diverse steden ende plaetsen; ende bruycken de inbuyeren voorn. all meest tvoorn. lant; ende es waerdich in coope elck mergen 75 gulden current, ende in huyere $3\text{ } \mathcal{L}$ 15 g van 40 groten.

Ouden Nyerop es groot 485 mergen, daerof dat de pastorie toebehoert 11 mergen, de costerie 1 mergen, de kereke ende vicarie 13 mergen, tgasthuys te Wyeringen 6 mergen, tjonge convent tot Alcaer 40 gaersen, douwe beghinen 40 gersen, de reguliers in tZwaech 7 mergen, ende binnen den dorpe van Oude Nyerop 179 mergen, ende tsurplus behoert toe diverse waerlicke persooen, wonende in diverse plecken; daerof de mergen gelt te coope 60 \mathcal{L} van 40 groten, ende in huyere 3 gelijcke ponden, ende wert all meest gebruyct by den inwonenden van den voors. dorpe.

Winckel es groot 663 mergen, daerof binnen den dorpe in eygdomme 308 mergen, daerinne begrepen es $8\frac{1}{2}$ mergen, die den heyligen geest aldaer toebehoeren. Item een vicarie tot Winckel, die besit heer Pieter Willemszoon, 8 mergen, heer Lauris, priester, wonende op Crommenderdijck, 5 mergen, de monicken te Zwaef 4 hont, de pater van tjongen beghijnhof tAlcaer 21 mergen, de pastorie 10 mergen, ende all tandere behoert toe waerlicke persooen, wonende in diverschen plecken; ende all tvoors. lant wert gebruyct by den inbuyeren van Winckel; ende es tselve landt waerdich in coope 75 gulden ende in huyere 3 Phls. gulden tsjaers.

Up VIe ar^{le} seggen de voors. van den 3 dorpen, dat zy gelijkelicken onderhouden hebben 1 roe upten mergen zeedijck, ende hebben daerenboven te coste aen den Huygendijck boven de 300 gulden tsjaers, ende noch daerenboven helpen onderhouden den Zijtwint ende de Lange Reyse, lanck wesende omtrent $1\frac{1}{2}$ mile, ende hebben noch te onderhouden omtrent 1800 roen binnenwegen; noch zoe moeten zy helpen onderhouden 4 sluysen, liggende in den zeedijck, mit Schagercogge, ende noch 4 watermolens, alle welcke ongelden, hierboven verclaart, bedragen jaerlicx upten mergen omtrent 20 stivers.

Ende de voors. coggen hebben hiervoormaels in erfpachte genomen de sluysen leggende in Colhoorne en de heerlicheynt van Schagen, ende 1 in Winckel, om daerdeur te wateren, daervoeren zy den heere van Schagen jaerlicx schuldich zijn in erfpachte 80 gouden nobelen, $2\frac{1}{2}$ gouden Wilhelmuusschilt voor den nobel gereeckent.

TEXEL.

Daerinne dat zijn 6 dorpen, als: tOostereynde, Wael, Burch, Coich, Westen, Hoern ende 4 prochy Kereken, als: tOostereynde, Wael, Burch ende Westen ende 2 cappellen, 1 onder den Burch ende 1 onder Westen, als Coich onder den Burch ende Hoern onder Westen.

Nota. Dat dese van Texel hebben noch eene gemeente, die men verstaet wel 250 Carolus gulden tsjaers gelden, [zonder] die hier verzwegen is, om te bringen, zoe zy daerop gelet tegen de toecomende verpondinge.

Heer Evert Lubbertss, vicecureyt in Wael, oudt 40 jaer, heer Jan Dirxzoon, vicecureyt in Burch, oudt 50 jaer ende heer Thomas IJbrantszoon, vicecureyt int Westen, oudt 38 jaer, ende als van de cureyt ofte vicecureyt van tOostereynde, die en is mar 3 of 4 maenden vicecureyt geweest, daeromme hy achtergebleven es, Jan Dirxzoon burgerm^r, oudt 63 jaer, ende Simon Reynerszoon, oudt 48 jaer, scepenen van toostereynde, Gcortgen Reynierszoon, oudt 64 jaer, burgermeester van Wael, Reyner Geertgenzoon, oudt 51 jaer, scepen ter Burch, ende Jan Janszoon, oudt 58 jaer, oudt-burgerm^r ter Burch, alsoe den burgerm^r van desen jaere tAntwerpen was, ende Jan Dirxzoon, 60 jaer oudt, burgerm^r ten Westen, representerende tlant van Texel, alsoe zy aldaer maer 4 burgerm^{rs} en hebben, te wetene in elke prochie 1, behoort tAlmaer, 21^{en} in Septembri voors., op tinhouden van der voors. instructie upten dorpen gemaect, ende eerst,

Up tinhouden van den I^e ar^{le} seggen, datter int Oostereynde zijn 75 haertsteden, ende omtrent 10 of 12 jaeren geleden wasser wel 90.

Te Wael isser 74 haertsteden, daerder ook over 10 of 12 jaeren wel 90 of 95 haertsteden waeren.

Te Burch 188 haertsteden, ende over 10 of 12 jaeren wasser wel 225.

Te Coich 140 haertsteden, die de naeste 10 jaeren genouch in eenen doenen zijn, alsoet all visschers zijn ter zee.

Ten Westen zijnder 31 haertsteden, die wel plegen te wesen over de de 44 haertsteden, alsoe die geheel verstuvén van den sande, ende zijn gescepen geheel te vergaen.

Ende te Hoern 140 huysen, die genouch in eenen doene gebleven zijn de naeste 10 jaeren herwaerts, alsoe zy hem generen ter zee ende all visschers zijn; welke haertsteden in als bedragen 648 haertsteden.

Up IIe ar^e seggen de vicecureyten, datter in Oostereynde zijn omtrent 250 communicanten, ende plegen geestimeert te wesen over 8 of 10 jaeren voor 300 communicanten.

Te Wael daer zijn 240 communicanten, die oock op 300 communicanten plegen gereeckent te wesen als voeren.

Ter Burch 700 communicanten, ende daer plagen te wesen 800 communicanten de naeste 8 of 10 jaeren herwaerts.

Ten Westen 100 communicanten, ende over 15 of 16 jaeren plagen daer te wesen 200, ende over 10 jaeren wasser noch wel 150.

In de Coich 650 communicanten, die genouch in eenen doene gebleven zijn.

Ende te Hoern 475 communicanten, die oock in eenen doene genouch gebleven zijn.

Commen tsamen 2415 communicanten.

Up IIIe ar^e seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben ofte innecommen up eenige goeden ten proffijte van den gemeenen dorpe.

Aengaende de renten seggen, dat zy vercoft hebben up tgeheele lant van Texel 1515 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende an losrenten den peninck 18, die Jan van Heemstede heeft van zijn wijfs wegen ende gecommen zijn van Claes Korf, 100 Andries gulden tsjaers, die zy vercoften by tijden van den lichten gelde.

Ende aengaende de voors. lijfrenten, die hebben zy vercoft eensdeels by de voorgaende oorlogen van Utrecht, Rotterdam ende anders, ende de meeste helft de naeste 5 of 6 jaeren harwaerts, te weten int naeste voorgaende jaer wel om 2000 gl., ende desgelijcx de 2 ofte 3 voorgaende jaeren. Ende overmits heurluyder armoede, hebben zy altijdt de helft van heurluyder portie in den beden ende ommeslagen moeten hae-

len op renten, sonder dat zy souden weten te specificceeren in wat jaeren zy deselve renten vercoft hebben, elck jaer up hem selven, ende en hebben oock van derselver vercoopingen geen oetroy gehadt.

Up IVe ar^e seggen, dat zy alle 7 jaeren tweewerf onderlange verponden, ende es nu dat derde jaer dat zy lest verponden, ende zoe wie dat gegoet es tot 250 Rh. gl. eens, die staet up 1 pont, daerinne zy rekenen alle heurluyder landt, beesten, huysen, huysraet ende anders; ende hebben in als in tgeheele lant van Texel 480 schotponden, daerup zy ommeslaen naer advenant alle huere lasten die zy te gelden hebben in beden, renten ende ommeslagen; ende in de verpondinge daervoeren hadden zy 540 ponden, ende daer te voeren omtrent 600 ponden ten voors. prijse.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe ende scaepen te houden ende ter zee te vaeren, alsoe daer nu wel 500 man ter zee zijn om huer broot te winnen.

Seggen voorts, dat zy in als hebben 4200 mergen, daerof dat teen vierendeel niet waerdich en es, alsoet verstoven es mitten sande ende bevloyt mitten zouten watere, dat men wel omme den dijk geven zoude, ende soude tander lant gelden mogen, deen margen deur tandere, 20 Rh. gl. te coop, ende te huyere den 20^{en} penninck, ende dander 3 deelen behoeren in Texel.

Item hierenboven zijnder nyeuwe landen aengedijckt als tValckelant, daerof zy de grootte niet en weten, ende de Soutcoigen, groot omtrent 25 mergen; item Mergrietlant groot 60 mergen; item Dickmancoigen groot 18 of 20 mergen; item Mertin Adriaenss. heeft de Kuyt bedijct omtrent 17 of 18 jaer geleden, groot omtrent 90 mergen, uytgegeven by de vrouwe van Reynsburg; ende de baghijnen Spijck, omtrent 8 mergen; ende Aelbert van Raephorst Nyeuwelant, groot omtrent 40 mergen; ende dat m^r Andries bedijct heeft met zijnen consorten, groot omtrent 700 mergen.

Zy en hebben maer 1 clooster in den Burch, genoempt Sinte Agnieten clooster, die van tlant dat zy bruyeken ende huere andere goeden mitten dorpe jaerlicx gelden ende geven, naedat zy mitten selven overcommen.

Item daer es een vicarie int Oestereynde van onser Vrouwen van 10 mergen, ende de cure 7 mergen; item de cure te Wael 12 mergen; item de cure van der Burch omtrent 16 Rh. gl. an lant; item een cappelrie van 43 mergen ende een ander vicarie van 16 Rh. gl. an lant; item ten

Westen totter cure 18 mergen; item een outaer mitter costerie 55 mergen; item ten Hoern tgasthuys $2\frac{1}{2}$ mergen, St Jacoboutaer $28\frac{1}{2}$ mergen; alle welcke landen met hemluyden niet en gelden noch en geven, hoewel dat zy te voeren, eer zy geestelick gemaict waeren, mede plagen te geven.

Up VIe seggen, dat zy dijk te houden hebben, die elcx int zijn selver maect, sonder dat zy zouden weten te estimeren wat tselve upte mergen dragen mach. Ende aengaende dat sluysgelt dat slaen zy oock omme, maer en draecht niet veele. De voors. van Texel seggen dat zy aldus arm gewordden ende zoe zeer belast zijn, toegecommen es omme de groote ommeslagen, die zy te gelden hebben gehadt de naeste 5 of 6 jaer omme de oorloge van Gelre.

Seggen voorts, dat zy voor de leste verpondinge mar en stonden up een 90^e deel, ende zedert de leste verpondinge hebben zy altijd gestaen up een 64^e deel, hoewel zy te voeren veel rijcker waeren, want zy doen wel 5 of 6 luyden hadden, die elcx 100 guldens tsjaers hadden, ende 3 of 4 die 2 of 300 gulden tsjaers hadden, ende nu en esser niet een die 25 gulden tsjaers heeft int geheel lant.

Seggen voorts, dat zy zeer verarmt zijn by den inbreecken van den dijcken in den jaere 1509, alsoe zy doen wel verloren 5000 scaepen, behalven paerden ende koijen, waeromme tlant zedert te beter vruchten niet gedragen en heeft.

Seggen voorts dat zy noch zeeckere renten schuldich zijn ende upte kercken vercoft zijn, die oock ommegelegten werdden over de schotpon- den van den voors. lande, te weten,

Upte kereke van Oestereynde an lijfrenten	23	Rh. gl.
Ende an losrenten	30	Rh. gl.
De Waelkerck an lijfrenten	6	Rh. gl.
Ende an losrenten	6	Rh. gl.
Burehkerck an lijfrenten	150	Rh. gl.
An losrenten	$235\frac{1}{2}$	Rh. gl.
In de Coich an losrenten	15	Rh. gl.
Ende an lijfrenten	56	Rh. gl.
Ten Westen an lijfrenten	12	Rh. gl.
Ende an losrenten	12	Rh. gl.
Te Hoorn an lijfrenten	55	Rh. gl.
Ende an losrenten	$60\frac{1}{2}$	Rh. gl.
Somma	661	Rh. gl.

WIERINGHEN.

Daerin zijn 4 dorpen ende vier prochiekerken, als: Ypelshouve, Oisterlant, Stroe ende Westerlant.

Upten 23^{en} in Septembri voors. behoert tAlcmaer die voors. van Wyeringen, als heer Cornelis Dirxzoon, vicepersonaet Ypelshoef, oudt 40 jaer, ende heer Allaert Dirxzoon, pastoer van tOisterlant, oudt 54 jaer, in den name van den pastoeren van den anderen 2 dorpen, Pieter van Alphen, schout van Wyeringen, oudt 33 jaeren, Luytgen Wiertszoon, oudt 52 jaer, waerscip van Ypelshoef, Aris Symonzoon, 48 jaer oudt, waerscip, Aris Mathijszoon, 49 jaer oudt, scepen van tOisterlant, Reyer Janszoon, oudt 43 jaer, waerscip van Stroe, Aris Walichszoon, oudt 74 jaer, waerscip van tWesterlant ende Reyer Jan Nannezoon, oudt 62 jaer, waerscip ende gedeputeert by den gemeenen lande van Wyeringen, die by hueren eede seggen, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in als zijn 370 haertsteden, onder rijk ende arm, goet ende quaet; te weten tYpelshoef 128, ende daer stonter over 10 jaeren 156, van welcken 128 zoe isser 33 die arm zijn ende van der gemeenten leven, blijft 95 haertsteden.

In Oisterlant zijn 149 haertsteden, ende over 9 of 10 jaeren wasser 166, van welcken 149 haertsteden zijnder 50 huysen die arm zijn ende van der gemeente leven, blijft 99 huysen.

In Stroede zijn 50 huysen, ende over 9 of 10 jaeren waeren aldaer 58 huysen.

Ende int Westeland 43 huysen, ende over 9 of 10 jaeren waeren aldaer 48 huysen; maicken tsamen die blijven 287 haertsteden, die mit hemluyden gelden ende geven.

Up IIe ar^{le} seggen de voors. vicepersonaet ende pastoer, in den name van den anderen pastoeren, alsoe den eenen niet gecompareert en es, ende den anderen van Stroet is wech gegaen ende heeft de kereke gelaten; ende heeft de voors. vicepersonaet 9 jaeren vicepersonaet geweest, ende de pastoer heeft aldaer gedient als vicecureyt ende pastoer 23 jaeren; als dat tYpelshouve zijn 400 communicanten, ende over 9 jaeren doen hy eerst vicepersonaet was, wasser wel 525.

In Oesterlant 400 communicanten, ende over 9 of 10 jaeren wasser meer dan 500.

Int Stroet 150, ende es genouch in eenen doene gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

Int Westerlant 125, ende over 9 of 10 jaeren wasser wel 150.
Compt tsamen 1075 communicanten.

Up IIIe seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben oft en heffen up eenige goeden binnen denselven lande.

Aengaende de renten seggen, dat zy schuldich zijn diversche renten, die zy in elk dorp vercoft hebben, te weten, Ypelshouve 12 \mathcal{L} 5 g van 40 groten ter losse den penninck 13, vercoft over 5 of 6 jaeren, ende hebben mitten penninghen daerof commende huer kercke gedect.

Oisterlant 20 \mathcal{L} ter losse den penninck 13, die vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht.

Stroede 15 \mathcal{L} ter losse den penninck 14, die zy over 14 daghen of 3 weecken vercoft hebben, ende decken daermede haer kercke.

Ende tWesterlant 9 \mathcal{L} ter losse den penninck 13, vercoft over 7 jaeren tot reparatie ende decken van huer kercke.

Ende an lijfrenten hebben die van Ypelshouve vercoft 74 \mathcal{L} 10 g , over 9 of 10 jaeren, uytgeseyt 11 \mathcal{L} , die zy over 3 jaeren vercoften, omme daermede te betailen huere portie in de ommeslagen, endetsurplus daer losten ten zy mede zeeckere losrenten, die int oorloge van Utrecht vercoft waeren.

Oesterlant 12 \mathcal{L} 10 g lijfrenten, die zy vercoft hebben omtrent 2 jaeren geleden, ende hebben de penninghen betailt in handen van Augustin, in afcortinge van huere portie van den ommeslagen van der oorloge.

Stroet 28 \mathcal{L} 10 g , te weten 8 \mathcal{L} 10 g die vercoft zijn over de 40 jaeren, ende de 20 \mathcal{L} over 2 jaeren, daer zy mede betaelt hebben Augustin huer portie van der bede.

Ende tWesterlant 31 \mathcal{L} , die vercoft zijn, te weten, de 9 \mathcal{L} over 11 of 12 jaeren, ende 6 \mathcal{L} omtrent 5 of 6 jaer tot reparatie van haeren toorn, ende de rest es vercoft omme de betalinge van huere portie in de beden over 9 of 10 jaeren, uytgeseyt 12 \mathcal{L} , die over 3 jaeren vercoft zijn geweest Gerrit About.

Ende van als en hebben zy geen octroy gehad.

Bedragende de voors. renten tsamen 202 \mathcal{L} 15 g , te weten an losrenten 56 \mathcal{L} 5 g , ende an lijfrenten 146 \mathcal{L} 10 g .

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie van ommeslagen, beden

ende andere lasten ommeslaen onder malcanderen, nae dat elck gegoet es by de schotponden, die zy alle 4 jaeren vernyeuwen, ende hebben tselve lest vernyeuwt omtrent 2 of 3 weecken geleden; ende hebben in als 270 schotponden, elck schotpont geestimeert up 225 Rh. gl. current, ende de leste voorgaende verpondinge hadden zy omtrent 350 schotponden, ende elck pondt dede 275 \mathcal{L} current; ende seggen dat in dese 270 schotponden mede gerekent ende getaxeert zijn 1600 mergen lants, die mitten zouten watere bevloyt zijn geweest, ende dat daeromme dat zy privilegie hebben, dat nyemant aldaer scepen, waerscip of heemraet wesen en moet, hy en hebben 1 schotpont, alsoe zy 28 scepenen in als hebben; ende dat indien de voors. 1600 mergen lants niet mede gepacht en waeren geweest, zy en souden boven 5 of 6 luyden in geheel Wyeringen niet houden, die elcx up 1 schotpondt zoude mogen staen; ende omme dat deselve 1600 mergen lants zoe costelick zijn te houden, sulcx dat zy wel wouden tselve lant geven en gelt toe, ende dat zy van den dijk daertoe staende ontslegen mochten werdden, waeromme, deselve 1600 mergen afgetogen, zy gerekent hebben de andere 800 mergen lants, die int hooge liggen, mitten goeden die zy hebben, tot 135 ¹⁾ schotponden, daernaey zy heurluyder portie in den beden ende ommeslagen voortaan gaderen sullen; daerinne Ypelshouf staet up 41 schotponden, Oisterlant 45 schotponden min 1 oert, Stroede 28½ ponden ende tWesterlant 21 ponden ende een vierendeel.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter plouch ende lantelinghe, ende dat zy in als hebben 2400 margen lants, daerof de 1600 mergen hem costen te onderhouden van dijckaetge ende anders 2400 Rh. gl. meer dan zy prouffijts daerof hebben mogen; ende de andere 800 mergen moeten dat ende alle de andere lasten van den lande dragen; ende mach de mergen van denselve 800 waerdich wesen, deen deur tandere, 30 Rh. gl., ende als van de huyere, zy gebruyckent selver, ende behoort dit lant all te Wyeringhen; ende aldaer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant hebben, zy en moeten mit hem gelden ende geven.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy 5500 roeden dijcx te onderhouden hebben, daerof de mergen te cost heeft, teen jaer deur tandere, 30 st. van de mergen, ende van sluysgelt, sluystochten ende anders 3 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat zy noech schuldig ende tafter zijn den rentmeester

¹⁾ Zoo het hs.; denkelijk te lezen 135½.

van den ommeslach van 70000 \mathcal{L} geaccordeert totten bestande van Gelre, 615 \mathcal{L} , alsoe zy in den selven ommeslach geen gratie en hebben mogen gebruycken, nietjegenstaende huere brieven van gratien, die zy van mijnen genadichen heere hebben, daerby hemluyden quytsceldinge gedaen es, omme heurluyden grooter armoede wille, daerof dickwils genouch gebleecken es, van de driedeel van heurluyder portie, gelijk breeder blijken mach by den brieven daerof wesende, daerof zy ons die copie geleverd hebben, aldaer heurluyder armoede ende de schaden, die zy geleden hebben, mede eensdeels inne verclaert staet.

TVLIELANDT.

Heer Vrederick Egbertszoon, vicecureyt, oudt 29 jaer, die aldaer vicecureyt geweest es 3 jaeren lanck, ende Pieter Pieterszoon, bourgermeester van tVlyelant, oudt 58 jaer oft daeromtrent, gevraecht opten 21^{en} in Septembri voors., up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zijn int voors. dorp omtrent 204 haertsteden, onder goed ende quaet, daervan datter zijn omtrent 54 die mit hemluyden niet en gelden overmits haer armoede; ende mogen gemeerdert wesen de naeste 10 jaeren omtrent 20 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter zijn omtrent 600 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande excijsen en geven up geenrehande goeden; ende zijn belast mit 800 Rh. gl. tjaers losrenten, ter losse mit 13 $\frac{1}{2}$ penn., een die de huysvrouwe van een genoempt Nooy Berthelmeus besproecken heeft gehad de kereke aldaer, welke renten vercoft zijn geweest omtrent 20 jaeren geleden, ende zijn de penninghen daerof geleent den ambochsheere Jan van Rietvelt, maer en zijn noch niet gerembourseert, ende en weten oock waertoe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen upten hondertsten penningh, ende zijn alsnu gestelt, indien men ommeslaen zoude up tvoors. dorp 100 Rh. gl., zoe wie rijk waere 100 Rh. gl. eens soude moeten geven 15 st.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen in als mit visscherie, ende hebben omtrent 12 pincken, die vaeren om schol, seelvisch ende cabbelliau, 3 Rijnscepen die om vracht varen overrall, ende hebben noch eenen halven boyer, die oostwaerts vaert om cooimanscip; ende en hebben geen lant dan daer de zee in de winter overvloyt, ende zomers isser zoe veel groens, dat zy daerop mogen houden ointrent 50 coijen, ende dat 3 maenden lanck gedurende of daeromtrent, ende mach waerdich wesen een koeweije in coope omtrent 12 Rh. gl., ende in huere omtrent eenen enckel gulden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy geenen last en hebben van dijckaetge, dan alleenlick tegens te duyn, alsoe zy alheel verstuyven.

TNYEUWELANT VAN SINTE MERTIN.

Tate Ynes, schout, oudt 50 jaeren ende daerboven, Cornelis Gerritszoon, seepen, oudt 40 jaeren, Simon Gerritszoon, oudt 70 jaeren, Pieter Gerritszoon, oudt boven de 60 jaeren, Luytgen Janszoon, oudt 66 jaeren, buyrluyden, ende Volckert Adriaenzoon, clerck van tNyeulant voors., gevraecht upten 23^{en} in Septembri voors., up tinhouden van der voors. instructie by huere eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 140 haertsteden, daerof datter zijn 25 afgebroecken binnen 15 of 16 jaeren herwaerts, ende 6 of 7 huysen die mit heur kinder om broot gaen, overmits dat zy mitten inbreck van den water geheel ende all verdorven waeren.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy hueren pastoer hebben hoeren seggen, die te hants tUtrecht es, datter zijn 610 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven van elck vat biers, dat binnen den ban van huer dorp gedroncken wert, 1 blanck, ende daerenboven 1 oert st. voor eenen thinspenningh, ende wat den voors. exchijs bedraecht, en weten zy niet, sonder dat zy eenige andere exchijsen geven tot proofite van den dorpe; ende zijn belast mit zeeckere renten, te weten van 127 Rh. gl. 16 st. lijfrenten, daarvan dat vercoft zijn geweest 87 Rh.

gl. binnen 10 jaeren herwaerts, ende tsurplus int oorloge van Utrecht, Montfoort ende Rotterdam, ende 25 Rh. gl. 16 st. losrenten, ende zijn vercoft geweest binnen 10 jaeren haerwaerts, ende penninghen daarvan gecommen zijn geemploijeert geweest in mijns genadichs heren beden ende ommeslagen van den lande.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslaghen van den lande gaderen upte schotponden, ende zoe wie rijk es 250 Rh. gl., die staet up 1 schotpont; ende staen up 51 schotponden; ende es geleden omtrent 5 jaeren dat zy lest verponden, ende all eer zy verponden hadden zy 4 of 5 schotponden meer dan zy nu hebben.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit dijcken ende vogelen, mit bouwerie, ende es heurluyder ban groot 690 mergen, daarvan dat in den dorpe eygen toebehoert 250 mergen, dit mit hemluyden in de schotponden gelden, ende tsurplus, beloipende 465 mergen (*sic*), behoeren diversche persoonen, wonende in diversche plaetsen, die mit hemluyden niet en gelden, daerof dat toebehoert de geestelichey, te weten de pastorie aldaer 17 gaersen, de kereke aldaer 18 gaersen, twelck tsamen zijn 11 mergen, ende noch andere geestelicke persoonen ende goodshuyzen in diversche plaetsen om 52½ mergen, ende tsurplus behoort diversche waerlicke persoonen, wonende in diversche plaetsen. Ende tmargen van tvoors. lant es waerdich in coope omtrent 50 Rh. gl., ende in huyere 3 Rh. gl., ende tvoors. lant wort all meest gebruyet binnen den voors. dorpe, behalven 200 mergen die buyten gebruyet werdden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeen jaeren upte mergen te gelden hebben van dijckaetge, sluysen ende sluystochten 30 st. tsjaers, behalven tHonsbosch, dat by gemeen jaeren beloept upte mergen 1 braspenninck.

TOOGE.

Heer Anteunis Viselaer, oudt 32 jaer, pastoer, Heindrick Bouwenszoon, scepen, oudt 36 jaer, ende Adriaen Heindriexzoon, oudt 42 jaer, buyere, gevraecht by hueren eede up tinhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 150 haertsteden onder cleyen ende groot, ende naer hueren besten duncken zoe zijn se gemindert wel 20 haertsteden, ende dat by tstuyven van der duyn.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 500 communicanten.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, ende dat huerluyder dorp belast es mit renten, te weten an losrenten van 10 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 12 of 13, ende was deselve rente vercoft over 30 jaeren geleden, zoedat se in diversche handen gecommen es, ende es alsnu wel in de vierde handt; voort zoe hebben zy an lijfrenten omtrent 140 Rh. gl. tsjaers, toebehoerende diversche persoenen ende meest op twee lijven, daerof dat vercoft zijn geweest wel tusschen 70 ende 80 Rh. gl. tsjaers, mit timbreck van den dijcke omtrent 5 jaeren geleden, ende tsurplus es vercoft geweest in tijde van oorloge, als toorloge van Uytrecht, Rotterdamme ende diergelijcke.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder ommeslagen onder malcanderen doen by ponden, ende zoe wie 200 Phls. gl. aen goet heeft, die staet op 1 pont, ende hebben in als tusschen 50 ende 52 ponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen ter zee mit visschen alleenlick; ende seggen dat zy leggen benoerden de Zype, rontsomme in de zee, ende es heurluyder dorp groot, onder goet ende quaet, omtrent 200 mergen, dat hemluyden all meest toebehoert, uytgesondert 8 mergen, die de kerecke aldaer toebehoeren, de pastorie omtrent 4 mergen, een cappelrie, die nu toebehoert meester Andries IJsbrantszoon, wonende te Amsterdam, daertoe staen omtrent 9 mergen, ende theylich cruysgilde omtrent 4 mergen; ende seggen dat tmorgen, gereeckent deen deur tandere, in coope niet waerdich en es 8 Rh. gl. eens, mits dat de tweedeel wel heenlant es, ende in huyere 1 gouden gulden tsjaers; ende wert tselve lant all gebruyct binnen voorn. dorpe.

Up VIe ar^{le} seggen, dat tvoorn. lant es een ront polderken, dat up deen zijde leyt upte zee, ende dander zijde es een dijck, ende hebben twee watermolenen, zoedat deselve mitten dijck wel costen te onderhouden, deen jaer deur tandere, 16 st. upte mergen.

O U T K E R S P E L .

Toebehoerende mijnen heere de Grave van Egmont.

Bertke Wijerszoon, oudt omtrent 60 jaeren, ende Adriaen Mertinszoon, oudt omtrent 35 jaeren, gedeputeerden van Outkerspel, geexamineert upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat in Outkerspel zijn 70 haertsteden, of daeromtrent, ende zijn weinich vermeerderd of vermindert binnen 10 of 12 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 300 communicanten, als zy voortijts van den pastoer gehoert hebben, ende sitten nu zonder pastoer, zoe hy in Zeelant verdroncken es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven den Grave van Egmont 1 blancke van een vat biers ten exchijse.

Ende hebben upt dorp vercoft 20 Rh. gl. tsjaers eeuwiche renten, ende zijn vercoft geweest van zoe lange tijden, dat geen memorie daerof en es te gedencken by hemlyuden.

Hebben noch vercoft upt selve dorp 100 Rh. gl. current tsjaers ende daerboven, te wetene an lijfrenten 79½ Rh. gl., ende an losrenten 20½ ter losse den penninck 15, daerof de 55½ lijfrenten vercoft binnen 10 jaeren herwaerts ende dandere lange jaeren daer te voeren; ende zijn de penninghen daerof commende besteet int bepalen van den Huygendijck, ende oock in de subventien van den Grave van Egmont, zedert tinbrecken van den lande int jaer 1509.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere beden ende subventien gaderen by schotponden, ende hebben 38½ schotpond, ende estimeren elck schotpondt op 200 Phls. gl., ende verpachten of verponden te 7 jaeren tweewerf, ende sullen de schotponden te kersmisse, als men verpondt, merkelicke vermindert wordden, overmits dinbreek van den dijcken.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit coijen te houden, spitten, delven ende dijcken, ende een luttel teellants.

Seggen voorts, dat zy hebben in hueren dorpe 440 mergen lants, goet ende quaet onder eene, dat den inwonende all in eyghen toebehoort,

uytgesondert 12 mergen, die behoeren vreemde luyden; ende wort tvoors. lant all gebruyct by den buyeren ende inwonende van den dorpe; ende zoude de morgen gelden in huyere, deen deur dandere, 3 Rh. gl. tsjaers, ende niet zoe veel, ende in coope den penninck 20.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben zoe an den Hugendijck, Reeckerdijck, Zantdijck ende anderen inwegen, 1 Phls. gl., ofte 1 gouden gulden upte margen.

BACKOM.

IJsbrant van Rijk, oudt 30 jaeren, schout, Jan Janszoon, oudt 50 jaer, ende Claes Adriaenszoon, oudt 62 jaeren, scepenen van Backom, gehoert te Delf 18^{en} in Novembri 1514, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben 22 haertsteden, onder arme ende rijke, daerof deen helft zoe arm es, dat zy nauwelicx de cost gecrighen en mogen, ende es dat dorp de helft armer dant was over 10 jaeren, ende daer es 1 huys ofgebroecken, ende daer es een boeyken weder getymmert.

Upt IIe ar^{le} en weten zy niet te seggen, alsoe huere prochie huert tEgmont onder den abt.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben op huer dorp, noch en hebben oock geen renten te lijve noch te losse upt lichaem van den dorp, maer hebben renten vercocht int particulier up haer huysen ende landen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huer beden gaderen by schotponden, ende hebben 12 schotponden, daerof datter 2 schotponden vervaeren zijn in anderen dorpen, die met hem nochtans gelden moeten dese bede, die zy den grave van Egmont alsnu gelooft hebben; ende es elck schotpondt 100 ponden groten eens wechdragens, ende hadden over 10 jaeren 20 schotponden, ende en hebben in mijns genadichs heeren beden of subventien niet gecontribueert zoe lange hem deposanten gedenckt.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, als mitte koe mit kennep te saijen, luttel coerns te saijen, mit scelpen upte strange te haelen ende voorts mit spitten ende delven.

Ende es heurluyder dorp groot 326 mergen, daerinne gereekent zijn de duynen ende hooge bergen die zeer verstuiven; ende behoert hemluyden in eygen van den voors. lande omtrent 80 mergen, ende dabt van Egmondts heeft daerinne 94 mergen, ende telooster te Poel 2½ mergen, tsurplus behoert toe te Haerlem, te Amsterdam, Alcaer, Castricom ende in anderen plecken; ende en wordt by den buyeren van Backom niet gebruyct boven een derdendeel van den 90 mergen van den abt, ende tsurplus wordt gebruyct by den buyeren van Lymmen, Castricom, Egmondts ende anderen buyeren omtrent hemluyden geseten.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver bruycken.

Seggen upten prijs van den lande, dat zy den mergen, deen deur dander, estimeren in huyere, te wetene dat hooge lant, dat den inwonende meest toebehoert, de mergen 1 Rh. gl. tsjaers, ende tlage lant, dat meest behoert den poorteren ende vreemde luyden, de mergen 3 Rh. gl. ende niet zoe vele, ende zoude de mergen gelden in coope, deen deur dandere, 50 Rh. gl.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy gelden moeten in onderhoudenisse van tHonsbosch ende oock van Ste Aechten dijekaetge ende zandijk 5 of 6 st. upte mergen.

WARMENHUYSEN.

Simon Haerckenszoon, oudt omtrent 72 jaeren ende Jan Jacobszoon, oudt omtrent 49 jaeren, geexamineert upt inhouden van den voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, cerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben 100 ende omtrent 5 haertsteden, onder rijk ende arm, ende zijn nu meer 5 of 6 haertsteden dander waeren over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} certificeert heer Pieter Pouwelszoon, vicecureyt in Warmenhuisen, datter zijn 550 communicanten ende niet meer.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven mijnen heere den grave van Egmont voor zijn domeynen van elck vat bier 9 deuyts, want de grave van Egmont huere eygen heere es, ende sitten bede-vrij onder den grave van Egmont; ende hebben jaerlicx te gelden 170 gulden van 40 groten tstück, daer de kereke voor geobligeert es, ende dat de kereke niet en vermach dat betailen de buyeren; ende die 161 Rh. gl. zijn lijfrenten ende 9 Rh. gl. losrenten ter losse den penninck 18, ende zijn die penninghen daerof gecommen betaelt in de subventie van den grave van Egmont, ende zijn all meest vercoft zedert jaer 1509.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huerluyder bede ende ongelden gaderen by de schotponden, ende hebben 60 scotponden, ende es elck schotpoñdt geestimeert voor 200 Rh. gl., ende verponden te 5 jaeren eens, ende es geleden 2 jaeren dat zy lest verponden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe als met de koe, mit hoy, een weynich teellants van coern, mit visschen, vogelen, spitten, delven ende dijeken.

Ende hebben 1400 geersen lants, maickende de 3 een mergen, daerof den buyrluyden toebehoert in eygen 1000 gersen, den poorters in den steden, genoempt buytenpoorteren, 80 geersen, de papelicke proeven ende andere geestelicke binnen den dorpe 47½ ende de kereke mitten heyligen geest aldaer 272½ geersen; ende wort meest all binnen den dorpe gebruyet, sonder datter yet by der geestelicheyt gebruyet wert; ende gelt eleken mergen jaerlicx in huyere 3 Rh. gl., ende in coepe 60 Rh. gl., deen deur dandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben jaerlicx in oncost van dijckaege, sluysen ende wateringe ende binnenwegen 28 st. upte mergen.

HARINCKERSPEL.

Claes Reyerszoon, scepen, oudt omtrent 57 jaeren ende Gerrit Aelbout, oudt omtrent 38 jaeren, waerscip in Harinckerspel, geexamineert by eede, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 65 haertsteden, ende dat die binnen 10 jaeren vermindert zijn 5 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 316 communicanten, zoe hem die pastoer geseyt heeft.

Upt IIIe ar^{le} seggen dat zy geven van elck vat biers den grave van Egmont 5 deuyts, ende dat voor zijn domeynen, overmits dat hueren heere is.

Ende dat tselve dorp belast es mit 112 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, daerof dat de 90 vercoft zijn zedert jaer 1509, ende dandere 22 20 jaeren daer te voeren; noch 10 Rh. gl. tsjaers losrenten, vercoft zedert den voors. jaere 1509, ter losse den penninck 18; ende de penninghen daervan gecommen hebben zy betaelt mijnen heere den grave van Egmont voor zijn bede ende subventie.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy haer ongelden van beeden, subventien ende diergelijke ongelden gaderen upte schotponden; ende hebben in als 28 schotponden, doende elck schotpondt 200 Rh. gl., ende verponden alle 5 jaeren eens, ende es geleden 2 jaeren dat zy lest verponden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit coijen te houden, weynighen lanttelinghen van coern, mit visschen, vogelen, spitten ende dijcken; ende dat zy hebben 269 mergen lants, daerof dat die 69 mergen veel buytenpoorteren toebehoeren, wonende in diversche plecken, daerinne begrepen 27 mergen die toebehoeren de kereke, ende papelicke proeven 6 mergen, ende de 3 outaeren mitten cappellen 4 morgen, ende de 200 mergen behoeren eygen den inwonende van den dorpe. All welck voors. lant meest gebruyct wort by die van den voors. dorpe; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 3 Rh. gl. ende in coope 60 Rh. gl.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben upte mergen in oncost van dijckaetge, sluysen, wateringhen ende binnenwegen 28 st. by staende dijcken.

PETTEN.

Jan Janszoon, oudt 60 jaer of daeromtrent ende Claes Adriaenszoon, scepen, oudt omtrent 40 jaeren, geexamineert up inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben omtrent 60 ofte 70 haertsteden, daerinne gereeckent arme, rijke, cleyne boykens ende anders, ende zijn nu meer dander waeren over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} certificeert de pastoer onder zijn hantschrift, datter zijn omtrent 200 communicanten, 5 of 6 min of meer, deen deur dandere.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben in huer dorp, ende sitten onder den grave van Egmont, ende en gelden in geen bede ofte subventien van den grave van Hollant, noch niet gedaen en hebben zoe lange als hunlyden gedenct; ende en hebben noch losrenten, noch lijfrenten up hoer dorp vercoft, zoe zy verde geseten zijn, ende zoe arm zijn dat zy geen geloeve en hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy de beede die zy geven den grave van Egmont, die gaderen zy by scotponden, ende hebben tusschen 14 ende 15 schotponden; ende es elck schotpont omtrent anderhalf hondert Rh. gl., ende verponden te 7 jaeren tweemaal.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter zeevaert, ende hebben 7 of 8 pincken ofvaerende mit cleynde ende groot, maer en behoeren tot Petten niet thuyse, wantter niet een en es die machtich es een pincke te betaelen dan up huyere, ende zijn eenige die pincken gecoft hebben, maer en mogen die niet betaelen dan by lancheyt mitter huyere; hebben oock een weynich coijen, maer zeer weynich; ende hebben in Petterban 13 mergen ende 47 mergen in Geestmerambocht, ende behoort den buyeren in eyghen de 13 mergen in Petterban ende 35 mergen in Geestmerambocht, ende dander 12 mergen in Geestmerambocht behoeren tot Alcaer ende elders; ende wordden die landen die hem toebehoeren by hemlyder selver gebruyct, ende es snoot lant ende veel uytgedolven an Pettemerdijk, ende zoude mogen gelden in huyere tusschen 20 ende 30 st., ende in coope de mergen omtrent 20 Rh. gl.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben te gelden aen den zeedijk 3 stoeters upte mergen ende an tHonsbosch 3 groten upte mergen ende zomwijlen 3 st., deen jaer meer, dander jaer min; ende leyt Petterban voor 13 mergen, ende en mogen boven 10 mergen daeruyt niet halen.

HUYSDUYNEN.

Heer Cornelis Adriaenszoon, pastoor van Huysduynen, oudt 29 jaer, Willem Volkertszoon, oudt 50 jaer, scepen, Cornelis Aelbertss., oudt 50 jaer, kerckmeester, gehoert te Delft, 19^{en} in Novembri 1514, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat Huysduynen es een eylant, gelegen tusschen tOoge ende Texele, daer geen of selden vertieringe es van vreemde luyden; ende hebben altijdt gestaen onder den heere van Egmond, ende hebben altijdt vrij geweest in bede ende subventie van den grave van den lande van Hollant, zoe langhe hemluyden gedenet; ende hebben omtrent 112 haertsteden, daerof de 10 alleenlick wat hebben of te leven ende de rest es arm, die dese winter meest all water drincken sullen; ende tge- tal es de naeste 10 jaeren meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoor, datter zijn omtrent 350 communicanten, ende zijnder nu meer dander waeren over 10 jaeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy in huer dorp geven den grave van Eg- mont, hueren heere, 1 blancke van een vat biers te excijse.

Sy hebben upt lichaem van hueren dorpe vercocht een genoempt mees- ter Andries Ysbrantszoon 14 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, omtrent een jaer geleden; ende de penninghen daervan gecommen zijn gegaen totter tym- meraige van der kereke, ende noch een Joost Willemszoon, tot Almaer studerende, 6 gouden gulden tsjaers losrenten den penninck van 100 zes, oock besteedt totter tymmeraige van der kereke.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere beden ende ommeslaghen gaderen by schotponden; ende hebben omtrent 63 of 64 schotponden; ende es elek schotpont geestimeert op 100 nobelen eens, ende versetten de schot- ponden omme de 7 jaeren tweemale.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter zeevaart, ende hebben 8 slabsepen, daer zy mede vaeren te slabharinck, ende en hebben geen zeeboeten, maer hebben cleyne schuytkens, daer zy mede vaeren, visschen tot 14 of 15, ende vaeren meest om een huyere; ende hebben luttel lantelinghe.

Seggen, dat zy hebben 216 gaersen lants, ende elke gaerse lants es groot 450 roen, ende behoert hemlyuden eygen toe, ende geven daerof jaerliex den grave van Egmont in maniere van erfpacht 22 gouden Vranerijxsche scilden, eleken Vranckrijxsche scilt gerekent anderhalf gouden gulden. Ende wort dat lant all gebruyet by den buyeren van Huysduynen, wanttet een eylant es daer nyemant en compt, ende es een snoot lant, dat dageliex verstuyvet mitter duyne; ende en zoude de beste gaerse lants jaerliex niet gelden 10 st. boven tguendt dat de grave van Egmont daerof heeft of daeromtrent, ende zoude gelden in coope, deen deur dandere, 3 st. de roede, ende daer es veel snoot lants, dat men wel geven zoude omme den pacht van den grave.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy selver mitten arbeyt poten ende planten de duynen, ende maicken groote schuttinghen op de duyne, dat hem jaerliex wel staen zoude, indien zyt besteden zouden, 3 st. upte gaersse; ende houden noch een priester, die zy jaerliex geven 3 £ groten Vlaems.

DIE STEDE VAN AMSTELREDAMME.

Upten 25^{en} in Octobri 1514 soe hebben ons de burgerm^{rs} van der stede Amsterdam, als Dirrick Claeszoon, oudt 64 jaeren, Andries Boelenzoon, oudt 55 jaeren, Claes Heyn, oudt 52 jaeren, ende Floris Janszoon, oudt 52 jaeren, burgermeesters, ende Ruysch Janszoon, oudt 43 jaren, tresorier van der voors. steden, achtervolgende onse commissie verclaert upte ar^{len} van der voors. instructie by eede, gelijk hier naer volcht, ende gedeputeert Claes Heyn, burgermeester, om ons te administreren alle de rekeninghen ende anders, die wy binnen Amsterdam, de voors. onse commissie aengaende, te besoengheren hadden.

Upt I^e ar^{le}, soe hebben zy ons geexhibeert 4 rekeninghen van der steden goeden, beginnende onservrouwendach lichtmisse anno 1508 secundum cursum curie Holl. tot lichtmisse daeran; ende elke rekeningh es van 3 maenden, ende daer en zijn geen rekeninghen nae dat jaer die gesloten zijn geweest, maer hebben ons gethoent zeeckere cleyn boucx-

kens, daerinne tinnecommen van derselver stede van jaere te jaere gescreven stont, dat zy affirmeerden auctentyck te wesen; ende hebben by deselve rekeninge ende boucxkens bevonden, van den exchijsen van der stede gecommen es in elek jaer gelijk hiernaes gescreven staet.

Eerst zoe hebben zy ons geseyt, hoe dat men aldaer niet en verhuurt de bier-, wijn- ofte korenexchijs, maer werdden deselve bewaert up rekeninge, omme daarmede te betaelen deghene die renten hebben upter selver stede, navolgende zeeckere ordonnantie, by den burgermeesters, gerechte, vroetscip ende gemeente gemaiet in den jaere 1499 lestleden, naederhant geconfirmeert by wijlen den Coninck van Castillien saliger memorien. Ende van den wijnexchijs es gecommen mitten wijnazijnexchijs in 5 jaeren, eyndende lichtmisse 1513 s^m cursum curie Hollandie, alst breeder blijcken mach by een extraict daerof gemaiet, aldaer elck jaer up hem selven staet, de wedden van den gaerders afgetogen, de somme van 3452 ℒ 4 § 7 d. groten 6 st. Vlaems; valet een vijftendeel voor 1 jaer 690 ℒ 8 § 11 d.

Van den bier- ende medeexchijs mitten bierazijnexchijs is innegecommen in de voors. 5 jaeren tsamen 16005 ℒ 1 § 2 d. gr. 9 ct. Vls. valet voor 1 jaer. 3201 ℒ 1 § 2 d. ob.

Van den korenexchijs es innegecommen in de voors. 5 jaeren tsamen 1509 ℒ 5 d. 15 ct. Vlaems; facit voor 1 jaer . 301 ℒ 16 § 1 d. 3 ct.

Van tmolengelt es innegecommen in de voors. 5 jaeren 1793 ℒ 10 § groten; compt voor 1 jaer 358 ℒ 14 §.

Die voors. burgerm^s seggen, dat dese exchijs van tmolengelt ende oick van den uytslach van den wijn, olye ende zeep hiernaes opgesteld is uyt groote belastinge van den stede; ende int opstellen van denselven exchijs is de gemeene poorteren toege-seyt ende beloeft, dat men die mitten eersten weder afstellen soude, daer zy zeer alle daege omme gemoeyt werden, ende hebben die tot noch toe moeten onderhouden met goede persuasie, of anders de gemeente wouden daeromme proces tegens hen annemen; daeromme zy zeggen, dat dese exchijs van tmoelengelt ende de uytslach van wijn, olye ende zeep, hiernaes in den ontfanck niet te rekenen en es.

Van den afslach van den visch ende vischbancken is innegecommen binnen 5 jaeren 261 ℒ 7 § 8 d. facit voor 1 jaer . 52 ℒ 5 § 6 d. 9 c.

Van de paelkiste, ende es lastgelt, dat men van alle goet geeft, gelijk up IIIe ar^e hiernaes verclaert staet, es innegecommen in 5 jaeren

699 \mathcal{L} gl.; facit voor 1 jaer 139 \mathcal{L} 16 g gr.

Van den uytslach van den wijn, olye ende zeep es innegecommen binnen 5 jaeren 613 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 122 \mathcal{L} 12 g groten.

Van de calck- ende houtcoelenmate es innegecommen binnen 5 jaeren 21 \mathcal{L} 13 g 4 d.; facit voor 1 jaer 4 \mathcal{L} 6 g 8 d.

Van de wage es innegecommen binnen 5 jaeren 1027 \mathcal{L} groten; facit voor 1 jaer 205 \mathcal{L} 8 g .

Van den runderexchijs is innegecommen binnen 5 jaeren 120 \mathcal{L} 16 g 8 d.; compt voor 1 jaer 24 \mathcal{L} 3 g 4 d.

Van den huydtechijs es innegecommen binnen 5 jaeren 413 \mathcal{L} 10 g groten; compt voor 1 jaer 82 \mathcal{L} 14 g .

Van den hondertsten penninck van der vercoopinge van den ossen ende kojien es innegecommen binnen 5 jaeren 94 \mathcal{L} 19 g groten; facit voor 1 jaer 18 \mathcal{L} 19 g 9 d. ob. gl.

Dit is een exchijs die staet tot wederroupe van den vercoipers, want van desen 100^{en} penning moet men den vercooper leveren upten 4^{en} dach zijn gelt ende daer vast voir staen, ende is inneget tot versoucke van den vercoopers van buyten.

Van den exchijs van den turf ende berninckhout es innegecommen binnen 5 jaeren 260 \mathcal{L} 5 g groten; compt voor 1 jaer . 52 \mathcal{L} 1 g gr.

Van den exchijs van den laicken ende canefas es innegecommen binnen 5 jaeren 240 \mathcal{L} 1 g 6 d.; compt voor 1 jaer . . 48 \mathcal{L} 3 d. ob. gl.

Van tsegel van den laickenen es gecommen binnen 5 jaeren 158 \mathcal{L} 13 g 4 d. groten; compt voor 1 jaer 31 \mathcal{L} 14 g 8 d.

Van den varkensexchijs es gecommen binnen 5 jaeren 74 \mathcal{L} 5 g groten; compt voor 1 jaer 14 \mathcal{L} 17 g .

Van den reepexchijs es gecommen, twelek es de mate van den laickenen, binnen 5 jaeren 82 \mathcal{L} 9 g 6 d.; compt voor 1 jaer 16 \mathcal{L} 9 g 11 d.

Van de gebrandewijnexchijs es gecommen binnen 5 jaeren 96 \mathcal{L} 18 g 8 d. gr.; facit voor 1 jaer 19 \mathcal{L} 7 g 9 d.

Van de wollexchijs es gecommen binnen 5 jaeren 164 \mathcal{L} 10 g , daerof gaen moeten diversche oncosten, die de waerdeyns jaerlicx hebben omme de neringhe van der draperie; compt voor 1 jaer 32 \mathcal{L} 18 g gr.

De voors. stede van Amsterdam heeft hier voortijts vercoft diversche renten tot versoucke van der graeflicheyt, daervoeren zy jaerlicx ontfaen uyten demeynen van Kennemerlant, Amsterlant ende Waterlant . 160 \mathcal{L} gr.

Ende voor zeeckere lijfpiensien, die zy van gelijcken vercoft hebben,

daerof zy geassigneert zijn up mijns genadichs heeren demeynen, bedragende nu omtrent 33 \mathcal{L} 13 g 4 d.

Somma van all tvoors. innecommen 5611 \mathcal{L} 7 g 6 d.
groten Vlaems.

Up IIe ar^o hebben zy ons geexhibeert 4 quoyeren oft boucken, elck van 3 maenden, daerinne staen alle de rentiers die zy hebben, daeruyt men deselve betalinge doet, welcke boucken zy alle jaere vernyeuwen; ende seyden dat ment bet bevinden zoude die renten die zy schuldich zijn uyt denselven boucken dan in de rekeninge, want de tresoriers en rekenen niet verder alle jaers dan zy en betalen; ende bevinden by deselve boucken dat zy schuldich zijn dese navolgende erf-, loss- ende lijfrenten.

Eerst aen eeuwige ende losrenten.

By den eersten bouck, beginnende primo Augusti 1513 tot ultimo Octobris daeran, bevint men dat zy schuldich zijn an eeuwige renten: ende zijn goude nobelen ende andere gouden penninghen, die zy an goude betalen 54 \mathcal{L} 1 g 6 d. groten.

An lossrenten vercoft in zwaeren gelde, ter losse den penning 16, 17 ende 18 76 \mathcal{L} 10 g 8 d. gr.

An losrenten, vercoft anno 87, den Andriesgulden tot 6 s., 27 \mathcal{L} 10 g gr.; valet nu 21 \mathcal{L} .

An losrenten, vercoft anno 89, tvierijser tot 9½ groten, 21 \mathcal{L} groten; valet 10 \mathcal{L} .

An losrenten, vercoft anno 89, den Andriesgulden tot 10 s. groten, 12 \mathcal{L} 11 g 8 d.; valet 6 \mathcal{L} 1 g .

An lossrenten, 12 vierijssers voor den Andriesgulden, 50 \mathcal{L} groten vercoft als voeren; valet 24 \mathcal{L} groten.

By den 2^{en} bouck van andere 3 maenden, als November, December en Januarius 13 an gouden penn., die zy betalen naeder evaluatie, ende zijn eeuwige renten 151 \mathcal{L} 13 g 9 d. ob. gr.

An lossrenten, vercoft zedert jaer 1481 tot 85 toe, ter losse als voeren 277 \mathcal{L} 10 g g.

By den 3^{en} bouck van Februaris, Merte ende April daran, an eeuwige renten, 12 gouden nobelen tot 12 g groten dat stuck; valet . 7 \mathcal{L} 4 g .

An losrenten, van outs vercoft 29 \mathcal{L} gr.

An losrenten, vercoft anno 1489, ende men by compositie betaelt den Andriesgulden tot 8 g groten, 33 \mathcal{L} 6 s. 8 d. groten; valet 20 \mathcal{L} 2 g 8 d.

An losrenten, vercoft anno 89, den Andriesgulden tot 9 g groten 17
 L 13 g 4 d.; valet 8 L 16 g 8 d.
 An gelijke losrenten, tot 10 g groten, 4 L 3 g 5 d.; valent 33 L 8 d. gr.
 Ende an losrenten, vercoft int jaer 1512 49 L 3 g 4 d. gr.
 Ende by den 4^{en} bouck van Meye, Junij ende Julij 1514, an eeuwige
 renten 52 L 16 g 6 d. groten.
 An losrenten, vercoft omtrent 5 jaeren geleden 45 L 3 g 4 d.
 An losrenten vercoft anno 1512 48 L 8 g 5 d.
 Somma van den voors. eeuwige ende losrenten 887 L
 8 g 9 d. ob. gl.

Lijfrenten.

By den 1^{en} bouck van den 3 maenden, verclaert upte losrenten hier
 voeren, blijct dat zy schuldich zijn an lijfrenten, overlange vercoft by
 gouden gelde 168 L 12 g 1 d. gr.
 An lijfrenten, vercoft in den jaere 1487, 88 ende 89, gereduceert in
 de munte nu loop hebbende 76 L 18 g 3 d. ob. gr.
 An lijfrenten, vercoft te Brugge, daer losrenten mede gelost zijn
 30 L 14 g gr.
 An lijfrenten, vercoft zedert tjaer 1505 427 L 16 g 7 d. ob.
 An lijfrenten vercoft anno 1513, in Febrero, meest tot 2 lijven
 45 L 16 g 3 d. gr.
 By den 2^{en} bouck zoe zijn zy schuldich an lijfrenten, vercoft int jaer
 64, an Guilhelmusschilden ende gouden guldens, die zy in goude betalen,
 120 L 15 g 6 d. ob.
 An lijfrenten, vercoft in zwaeren gelde, die zy betailen loopens gelts
 91 L 18 g 9 d. g.
 An lijfrenten, vercoft zedert den jaere 1488 tot 89, gereduceert in
 munte nu loop hebbende 32 L 2 g 2 d. ob. g.
 An lijfrenten, die vercoft zijn zedert den jaere 1505 herwaerts,
 371 L 8 g 8 d. ob.
 By den 3^{en} bouck an gelijke lijfrenten als int eerste bouck hier-
 voeren, daer mede die 3 maenden van den 3^{en} bouck accorderen, alsoe
 men de lijfrenten betaelt tot 2 termijnen tsjaers, ende dat up 20 L nae,
 die men eens jaers te Brugge betaelt 729 L 18 g 2 d.
 Die noch vercoft zijn int jaer 1513 ende in den 1^{en} bouck niet en
 staen, ende eerst verschenen zijn in dit 3^e bouck 72 L 6 g 8 d.

Ende by den 4^{en} bouck, dat accordeert mitten 2^e bouck omme de redenen voors. 816 \mathcal{L} 5 g 4 d. ob.

Die noch int jaer 1513 ende 14 vercoft zijn, daerof de eerste betaelinge in die 4^e bouck compt 54 \mathcal{L} 14 g gr.

Die noch omtrent 14 dagen geleden vercoft zijn . 2 \mathcal{L} 13 g 4 d. gr.

Somma van den voors. lijfrenten 3242 \mathcal{L} 1 g 2 d. gr.

Somma van alle de voors. eeuwige loss- ende lijfrenten 4129 \mathcal{L} 9 g 11 d. ob gr.

Die voors. burgerm^{ts} ende tresorier verelaerden, dat zy de penninghen commende van der vercoopinge van den voors. loss- ende lijfrenten, die zedert tjaer 1505 herwaerts vercoft zijn geweest, besteeft hebben alsoe wel in de betalinge van huerl. portie in de voorgaende estraordinarise beden ende ommeslaghen, als in lossinge van diversche lossrenten, die zy schuldich waeren, die zy gelost ende gequeten hebben, want zy voor deselve lossingen wel schuldich waeren 1800 \mathcal{L} groten tsjaers en lossrenten, daerof zy de 900 \mathcal{L} groten tjaers wel gelost hebben.

Ander uytgheven.

Voor de cleedinghen van den schout, bailliu, burgermeesteren, scepenen, tresoriers, weesm^r, tymmermeester, artillieriemeester ende Coen Janszoon, elcx 2 \mathcal{L} 5 g gr.; facit 45 \mathcal{L} .

Voor de cleedingen van 10 boden, een cyrurgien, elcx 15 g 9 d. groten; voor de cleedinge van 3 waerdeyns van der brouwerije, elcx 15 g groten, de 5 waerdeyns van der draperie 15 g groten, ende de cleedingen van den secretarissen, tsamen 17 \mathcal{L} 13 g 4 d.

Die wedden van den pensionaryssen, secretarissen, boden ende andere dienaers van der stede 87 \mathcal{L} 13 g 4 d.

Voor de wedden van huere procureurs ende advocaten in den Hage ende te Mechelen 8 \mathcal{L} groten.

Hueren procur. in de Zonde 5 \mathcal{L} 12 g gr.

Voor floon ende wedden van den waeckers ordinaris, die by dage ende nachte de thoornen, boomen ende poorten bewaeren, upter stedehuys ende anders, binnen ende buyten de muyeren snachts waicken, alsoe wel in tijde van vrede als oorlooge, dat hem cost tsjaers by estimatie 200 \mathcal{L} .

Item de stede-scop mit kerren ende schuyten, die tvullens van der straten voeren 25 \mathcal{L} groten.

Item de stedepijpers 25 \mathcal{L} groten.

De presentie van den burgermeesters ende gerechte bedraecht omtrent 20 \mathcal{L} groten.

An extraordinarysse waiekers, naedat die tijdinghen commen, of dattet swinterdaechs vriest, by estimatie 60 \mathcal{L} groten.

Voor de onderhoudenisse van 6 groote sluysen binnen der stede 50 \mathcal{L} groten.

Voor de reparatie van der stedepoerten, muyeren, stakettinge ende paelwerck, alsoe zy up tIJe leggen, ende dat de gront weeck es, oock mede mits dat zy swinters by den ijsganck vergaen, by estimatie 300 \mathcal{L} groten.

An reysen ende bodeloonen, by estimatie 250 \mathcal{L} groten.

An presentatien, buyten ende binnen 150 \mathcal{L} groten.

An extraordinarise costen van buscruyt, scepen ende artillerie, alsoe zy huere gaillote ende scepen houden moeten gereset, nae de tijdingen dier commen mogen, dat hem cost, by estimatie 100 \mathcal{L} groten.

Der voors. stede heeft hiervoeren ontfang gemaict van der paelkiste van 139 \mathcal{L} 16 g groten, daer nochtans de stede geen prouffijt af en heeft, maer wert den ontfanck van dien bevolen zeeckere oude mannen hen verstaende tot der zeevaerdige neringhe, ende dat daeraen dient, die daerof maicken de caepen ende de tonnen binnen slants; ende tguendt dat in teen jaer van tpaelgelt overt, dat bewaeren zy tegens tanderde jaer; daeromme men hier wederneempt in uytgeven tvoors. paelgelt, bedragende 139 \mathcal{L} 16 g .

Somma 1483 \mathcal{L} 14 g 6 d. groten.

Somma van alle de voors. ordinaryse en extraordinarise lasten, tsamen 5613 \mathcal{L} 4 g 5 d. ob. gr.

Dus hier meer laste dan ontfanx hiervoeren 36 g 11 d. ob. gr.

Hier en boven staen zy jaerliex in de ordinaryse beede van den 60000 \mathcal{L} up ¹⁾.

Ende als aengaende huere portie in de omneslagen van tgemeen lants renten, daer en compt hem niet veel inne te gelden, overmits dat zy huere portie in des gemeen lants renten altijdt aen hem gereeckent hebben gehad; want zy te Brugge veel versegelt hadden, twelck bedraecht omtrent dat 6^e deel, welke renten zy meest all gelost hebben, ende hebben daer voeren weder lijfrenten vercoft, die hier voeren begrepen zijn mitten anderen renten, [ergo] hier niet. Maer in andere lasten, van reysen of extraordinarise partyen, die tlandt overcommen, ende up tgemeen lant ommegelegten werdden, daerinne gelden zy huere portie.

¹⁾ In het hs. is deze post niet ingevuld.

Schulden ende lasten daer de stede inne es, ende oncosten die zy vervallen zullen moeten.

De stede maict tegenwoerdelicken een nyeuwe sluyse in de zeeburch, die hemluyden wel costen sall 1000 \mathcal{L} gr.

Alsoe de vlooden alle jaere meerderen, daeromme men de stede allomme wel een tonne sall moeten heegen, dat hem costen sal wel 900 \mathcal{L} groten.

Item, alsoe de stede van Amsterdamme een frontierstede es van den gestichte van Utrecht ende Gelderlant, ende dat de stede tegens dat tIJe oepen leyt, zoe sal men die stede moeten aldaer doen mueren, dat hem wel costen sall, by estimatie 8000 \mathcal{L} .

Item, men es den poorteren binnen der stede noch schuldich van geleende penninghen, die zy geleent hebben binnen de leste oorloge van Gelre 197 \mathcal{L} 5 g 3 d. gr.

Item, de stede sall doen afbreecken twee huysen, staende tegens dat stathuys over upte haven, dat hem wel costen sall in coope ende anders 300 \mathcal{L} groten.

Item, men es noch schuldich diversehe personen, die huere huysse afgebroecken ende afgebrant werdden int innemen van Weesp, an de poorte daer men nae Weesp uytrijt, by estimatie 400 \mathcal{L} groten.

Somma 10797 \mathcal{L} 5 g 3 d. gr. Vlaems.

Item, zijn noch schuldich van afterstallige renten, verschenen aleer de stede hemselves in staet stelden hoe zy de renten betaelen zoude, te weten van voor tjaer 99 verschenen¹⁾

Item, de voors. burgermeesters hebben ons geexhibeert zeeckere opene brieven van octroye, by den welcken hem geconsenteert es de voors. vercoopingen te mogen doen, te weten een octroy, gegeven te Gent, den lesten dach van Maerte int jaer 1510, daer by hemluyden geconsenteerd werdden te mogen vercoopen 100 ponden groten tjaers lijfrenten, omme de penninghen daerof commende te employieren in de uytreedinge van scepen van oorloge ende elders niet, ende dat zy daerof gehouden sullen wesen goede rekeninge te doene voer denghenen diet behoeren sall.

Een ander octroy, gegeven te Mechelen, den 9^{en} in Decembri 1512, daerby hemluyden geconsenteert es te mogen vercoopen 500 \mathcal{L} groten

¹⁾ In het hs. staat geen bedrag uitgetrokken.

tsjaers lijfrenten, tot 1 of 2 lijven, behoudelicken dat zy de penninghen daerof commende besteden sullen eerst in de betalinghe van de beeden, subventien ende ruyterpenninghen, daernaer tot lossinge ende quitinge van den renten, voortijts up te stede vercoft tot lichten ende cleyne prijse, ende voorts in die andere nootsakelicke lasten van der stede, all ten meesten prouffite van der stede ende anders niet, op peyne deselve penninghen an hem te verhaelen, ende dat zy gehouden zouden wesen goede rekeninghe, bewijs ende reliqua daerof te doene, ende van der bestedinghe van dien, voor commissaryssen mijns genadichs heeren, tallen tijden als zy des versocht sullen werdden.

Ende hebben int jaer 1499 gehadt een ander oetroy, dat zy nu niet en wisten te vinden, daerby hem geconsenteert was te mogen vercoopen 1000 \mathcal{L} groten tsjaers lijfrenten, omme de penninghen daerof commende te besteden in de lossinge van andere losrenten, die zy daer te voeren vercoft hadden, dat zy alsoe seggen gedaen te hebben.

Up IIIe ar^e seggen, dat zy geven te exchijs van de wijn de vierde kanne.

Van tvolle vat byers, daerof de mengelen 1 oert st. gelt, 12 stivers.

Van byer, daerof de mingelen gelt boven 1 oert stivers, 16 st.

Van den wijn ende byerazijn geeft men gelijk van byer.

Van een last rogge of tarwe, dat aldaer compt ende weder uytgaet of niet uyt en gaet, van tlast 3 braspenninghen.

Van tlast garsten 2, braspen.

Van tlast haveren 2 braspen.

Item zy geven noch van tmolengelt, te weten van coern dat binnen gesloten wert, als verbacken of verbrouwen, elk mudde, daerof de 27 een last maicken, van der terwe, 2 stivers.

Van rogge 1 stiver.

Van garste 1 blanck.

Van havere 1 groten.

Van een mudde terwenbroot, commende van buyten, 2 stivers.

Van een roggembroot 1 penninck.

Welcke molengelt upgesteld es geweest omtrent den jaere van 93.

Item men geeft van den afslach van den visch, te weten, van elke coopmanscip van den visch geeft de ofslaeger 1 deuyt.

Item van elke benne visch 1 deuyt.

Item van de mande spirinck of possch 1 penninck.

Item van elke vloetvisch 1 penninck.

Item van een tobben 1 penninck.

Zoe wat by deuyts afgeslagen wert 1 penninck.

Item van een salm 1 oertgen.

Item van een bruynvisch 1 stuver.

ende van een robbe 1 stuver.

tWelck alle betaillt de vercooper.

Item men geeft van paelkistgelt, te weten dat niemant zyn last breecken en moet, hy en moet eerst den paelmeester betalen :

Van een last huyden $3\frac{1}{2}$ st.

Van tscippont specx 3 deuyts.

Van een last terwe

Van een last rogge

Een last gerste

Een last havers

Een last teers

Een last peex

Een last assche

Een last haselnooten

Een last zouts van Lunenborch

Een wageschots

Een sack meede

500 dubbelde sparren

Een last bier smalbant

Een last Bremers biers.

Een vat Jopenbiers 1 deuyt.

Een sack veeren 1 blanck.

Een stock deelen

Een 100 claphouts

Een 100 knarrehouts

Een vat wolle van oesten

Een 100 blockdeelen 1 blanck.

Een last ijsers

Een brouwe biers

Een stroo was

Een meesse coopers

Een coopervat

Een vat tins

} elck last 1 groten.

} 1. stuver elex.

} 3 groten.

Een [scunmeess] }
 Een pack laickens } 3 groten.
 Een rolle lindewants }

Een vat weets, alst compt van der zee, 9 deuyts.

Alle coiper, commende over zee, buyten vaeten of meezen, daerof sal men geven van tlast 6 stuvers.

Een berenen vat 4 st.

Een tonne barninsteens 2 st.

Een tonne salpeeters 1 st.

Een vat bleecx 1 st.

Een pipe cooperroots 1 blanck.

Een tonne cooperroots 1 oert st.

25 last scoven 1 st.

100 eengels boochhout 1 groten.

Een sack leeckmoes 1 groten.

Een last boters }

Een last talcx } 2 st. elk last.

Een last rosels }

Een last hoenninx, 9 groeve tonnen of 12 smaeltinnen voor tlast 2 st.

Een last zeelspeex }

Een last traens } 2 st. elck last.

Een last vlass }

Een vat vlas }

Een vat henneps } elck 1 st.

Een vat cabelgaerns }

Een scippont cabelgaerns 1 oertgen.

Een last glass, 6 wagen voor tlast, 2 Phls. penninck, daerof de drie 5 gr. maicken.

Die IJslantsvaerders ende Hirlantsvaerders geven te paelgelt van elck last, zoe veel alst scip voeren mach, ende indien niet vol en waere nae advenant, $1\frac{1}{2}$ st. van tlast.

Item de Bergevaerders van elke ruym, hetzy groot of cleyn 4 st.

Ende alle campergoet ende scepen zijn vrij van paelgelt.

Andere ordonnantie van paelgelt van den goeden comende
uyt Engelant.

Een pack van 10 geheele laickene, geverwet of ongeverwet, 40 stock breedten, of 20 kaersajen, of 12 woesteynen voor een pack, 2 st.

Van elke sack wollen, commende uyt Schotlant ende van Nyeucasteel,
2 st.

Ende van een last salms 2 st.

Van een senge loots, of vier hantsticx voor een senge

Een block tins

Een last sprots

Een last erweten

Een last mouts

Een scippont kaesen

3 hoet coelen

Een dosijn bedtjeken of 20 sacrdtsen

Een pijp Engles bier, groot ende cleyn, naer advenant 1 oertgen.

Een last harinex, droech of nat, 1 st.

Een last vleesch 1 st.

Een last scoenssen ael 2 st.

Een sack wolle, commende int Vlie ofte Maertsdiep van Calis, ende
400 vachten voor een sack, 2 st.

Een poeck ende andere cleyne sacken, naer advenant.

Item een 100 zouts bruaets, commende van westen hier int lant, 5 st.

Item een 100 zweens, dat hier vercoft wert, 3 st.

Ende alle andere goeden, hiervoeren niet gescreven, commende van
over zee int Vlye of int Maertsdiep, geeft van elck 25 Rh. gl. 1 st.

Item, men geeft den uytslach van wijn, olye ende zeep, die upgesteld
was int jaer 1491, te weten dat men geeft van elck vat bastaerts, dat
uyt der stede gescecept ende gevoert wert, 12 st.

Aemen en halven aemen 2 st. ende 1 st.

Een boete Maleveseye of Romenye, acmen naer advenant, 6 st.

Een vat Petauwen, pypen ende aemen nae advenant, ende andere
cleyne Fransche wijnen 6 st.

Van een aem Rinsche wijns, alsoe veel als uytter stede gescecept wert,
2 st.

Een aem wijnazijn 2 st.

Item van elke pype olye 6 st.

Van een tonne zeeps, die binnen der stede gesoden ende buyten ver-
coft wert, 1 st.

Van een tonne zeeps van buyten, die binnen gepennickwert wert, 2 st.

Van een tonne zeeps, commende van buyten ende die weder uytgaet, 1 st.

Item, men geeft van calcmate van thoet een halve st., ende van hout-

coelenmate voor meten, heffen ende stortten, van gelijken van de tonne een quaet grootgen, dat es van den 14 tonnen 1 stuver.

Item van waechgelt geeft men van elck vat butters 10 penn., van een scippont caessen 10 penn.

Van alle andere goet, dat ter wage dient ende dat men weecht, van 50 pont of daer beneden 3 d.

Van 100 pondt, of daer beneden 5 d.

Van 150 pondt, of daer beneden 8 d.

Van 200 pondt, of daer beneden 10 d.

Alle ander goet, dat ter wage dient, sal wagegelt geven, alsoe dicke ende menichwerf als die coop daerof gaet ende gemaict wert, uytgeseyt zeelspeck, zeep ende olye, dat niet in de wage en compt, of dat men niet uyt en levert mitter wage, dat en sal niet geven, maer andere speck, dat in de wage niet en compt, dat sall eens half gelt geven ende niet meer.

Ende nyemant en moet binnen zijnen huysen boven 50 ponden by 40 g Hollants uytgedaen vlas. (*Sic.*)

Item men geeft van elck rundt, dat jarich es ende men binnen der stede slaet, 22 d.

Ende zoe wat verssch vleysch binnen der stede geslegen compt an heelen, halven oft vierendeelen van beesten, geeft naer advenant.

Item men geeft van elke huyl, die men binnen der stede vrijheyl vercoopt ende levert, ende boven 9 nyen groten gelt, 5 penninghen, uytgeseyt boexvellen die vrij zijn.

Item men geeft van turf, van elke 100 stedemanden turfs 3 groten.

Item van een [sconde] hout, die men binnen der stede vercoopt, 2 groten.

Alle hout commende over de Zuyderzee es vrij.

Item men geeft exchijs van laicken ende canefas, te weten van elcken halven laicken, dat binnen der stede aengesneden wert, of dat men by der ellen uytstrijt, dat 14 g groten waardich es, of daerboven, 2 groten ende 6 d., eenen groten voor 8 d. gereeckent.

Elck heel laicken by boerten tot 5 gr. ende 4 d.

Van elck half laicken, dat min waardich es dan 14 g gr., 11 d.

Van een tierenthey 11 d.

Van een kaersay 11 d.

Van elke 100 ellen canfaes 22 d.

Van Westvaels, Donck of anders dat men ansrijt tot zeylen, halfgelt. Aemsterdams laicken es vrij.

Item men geeft van elck half laicken, alst van weven compt, 1 oert st.

Alst van noppen compt }
 Alst van vollen compt } telcken 1 deuyt.
 Upt stael }

Dat groote loot in den raem 1 oert st.

Van een ander wolle tgroete loot 1 oert st.

Van een onbesegelt cleyn loot 1 deuyt.

Item van een vet vercken, dat men binnen der stede slaet ende vercoft wert, 12 d. Hollants.

Van een mager vercken dat vercoft wert 6 d.

Item men geeft reepgelt, dat es van een laicken te strijcken, alsoe dicke alst men vercoopt, 12 d. Hollts.

19 ellen of daer beneden }
 Een kaersay } 6 d.

Elcke 10 ellen binnenlaickens 2 d.

Half douck 2 ellen voor 1.

Item men geeft van elcken sack wollen te exchijs, die men binnen vertiert, 20 st.

Ende die wederomme uytgaet, 1 Wilhelmus schilt.

Up IVe ar^e seggen, dat by de waeckboucken, die zy houden, aldaer alle de haertsteden, groot of cleyn, innegestelt zijn, soe bevinden zy dat zy in als hebben 2907 haertsteden, ende buyten der poerten die in de vrijheyte van der stede leggen, omtrent 25, daerof dat een vierendeel geestelicke ende arme luyden toebehoert ¹⁾.

Ende de andere 3 vierendeel van den huysen, die wat zijn, zijn zeer bezwaert mit pachten ende renten, geestelick ende waerlick, want zy binnen der stede hebben wel 100 beneficien ende officien, die all meest upte huysen gefondeert zijn, ende de costelicxste huysen zijn meest bezwaert; ende de naeste 10 jaeren en zijn deselve huysen niet zeer gemeerdert of gemindert in prijse noch in getaele.

Seggen voorts, dat zy hebben 3 mannenloosteren als observanten, Ste Pauwels broeders, ende cellebroeders; ende 17 susterhuysen, als: doude nonnen, de nyeuwe nonnen, Ste Agnieten, Ste Katherinen, Ste Ceciliaen, Ste Ursulen tot Betanien, cellesusteren, Ste Claren, Ste Barbaren, Ste Marien Magdalenen upt Spoeytgen, Ste Mergrieten, Ste Marien in de Ness, Ste Lucien, Ste Geertruyden, een nyeuwe clooster van den Clarissen

¹⁾ Deze opgaaft wordt gewijzigd door de Nota op de volgende blz.

ende tgroote baghinhof. Ende dese voors. cloosters brouwen ende backen sonder eenighen exchijs te geven tot prouffite van der stede, ende veel van hem doen neringhe, te weten dat zy weven ende ter meret vaeren, doende huere coomanscip van lindelaicken, gelijk andere coopluyden tAmsterdam.

Item, recht buyten der voors. stede hebben zy een chartroisenclooster ende een reguliersclooster; ende valter eenich lant te coopen omtrent der stede, dat coopen de voors. cloosters wel dier voor yemant anders.

Item, hierenboven hebben zy 4 gasthuysen, als: Ste Pieters gasthuys, onse-Vrouwengasthuys, theylich sacramentsgasthuys ende Ste Joris proevenhuys, die oock all geen exchijs en geven, ende brouwen ende backen thuerder geliefte, te weten voor hem selven.

Nota. Die voirs. van Amsterdam hebben zedert die huysen noch doen tellen, ende es bevonden binnen der stede mar 2507 huysen, gelijk zy by huere brieven gecertificeert ende gescreven hebben, ende buyten der stede in de vrijhey 25 huysen.

Eerwaardige, geboirtige, wijze ende voirsienige heeren ende besondere goede vrunden, Wy gebieden ons tot uwer eerwaerdicheyden ende wijsen voirsienicheyden, soe wy meest mogen, doende denselven guettelijken weten, ende certificerende voer de waerhey mits desen, dat wy afftervolgende dafscheyt mit uwen lyefden ten huysen van Jan Benninck¹⁾, genomen int vertrecken van hier, by twe van onsen secretarysen deur alle straten ende steghen hebben ernstelijken doen visiteren, ondersoeken ende tellen de huysen ende woeninghen binnen deser stede, die in dat doende nyet meer gevonden en hebben dan 2507 huysen ende woensteden binnen deser stede; ende daerenboven zijn noch omtrent 25 huysen ende woensteden buyten de poortten ende onder de muren van der stede; soedat in all dese stede binnen hoere vrijhey groot es van huysen ende woeninghen 2532; ende dat die in meergetalte geestimeert, waeren by den waeboecken es daerdeur gecommen, soe wy vinden by experientie, dat 2, 3 oft 4 somtijts waecten nyt een huys, ten tijde als de waeboecken gemaect wordden; daerinne oock staen namen voer huysen, dwelck was als Weesp in handen van den Gelderschen was, doe men vele moste waken, scarp toesien ende nyemant des verdraghen, omme

¹⁾ Eenige onleesbare letters.

donsichswillen; oock mede waeren doe vele luyden omme der oirloghen wille van buyten up de dorpen in der stede gevluht, ende oick uyt Weesp, die mede woensteden binnen der stede huerden, ende hen daerinne beleden voer dien tijt, die doe mede moesten waken ende gherekent wordden, die nu nyet bewoont en wordden, maer gehouden voer schueren ende anders omme onruym in te leggen. Is daeromme onse vruntlijke begheerte, uwe eerwaerdicheyden ende wijse voirsienicheyden willen hiernaec corrigeren dar^{le} in dinformatie hier genomen daeraff gestelt, gelijk dafscheyt was in uwer lyefden vertrecke van hier: daer sullen deselve uwe lyefden wel an doen ende ons vruntschap bewijzen, des wij ghaerne zullen verdienen nae ons crancken vermoghen. Eerwaardige, Geboirttige, wijse ende voirsienige heeren, besondere goede vrunden, onse heere God zij mit u. Gescreven up den 9^{en} dach Novembr., anno 1514.

Uwer E. ende u goetwillige scout, burgermeesteren, scepenen ende rade der stede van Aemstelredamme.

Up V^e ar^{le}, hebben wy gehoert de pastoers van den 2 prochien binnen Amsterdam, als, heer Dirrick Pieterszoon, canonick in den Hage, pastoor van der ouderkercke, oudt 50 jaer, ende m^r. Symon Pieterszoon, pastoor van der nyeuwer kercke, oudt 37 jaer, die seggen in verbo sacerdocii, te weten heere Dirrick, die 8 jaer pastoor geweest es, dat in de oude kerk zijn omtrent 4000 communicanten, ende daer isser somtijts meer, maer dat compt nae datter scepen ende luyden van buyten commen.

Ende de pastoor in de nyeuwkercke seyt, datter omtrent 5000 communicanten zijn in de prochie wonende, die van buyten niet gereeckent.

Ende in de voors. communicanten zijn rijk ende arm gereeckent, ende dat derde es wel arm; ende zijn deselve genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de principale neeringe es die zy hebben, dat es mit coomanscip ende mit uytreedinge oost ende west te zeylen; ende hebben in als 27 zeescepen ende 13 boijeren, daerof datter 2 noch in Vrankrijk gearresteert liggen, die genouch geperst ende gebeuyt zijn.

Ende hebben 83 of 84 binnenlantsvaerders, als coggeseepen ende Rijn-scepen, die in Brabant, Vlaenderen ende allomme vaeren om vracht.

Ende hadden over 10 jaeren veel meer buytenlantsvaerders dan zy nu

doen, alsoe zy binnen 10 jaeren herwaerts veel scepen verloren hebben by de oorloge van Lubbeeck ende anders, gelijk hiernaer verclaert wert.

Ende aengaende de Rijnscepen, die zijn genouch in eenen doene.

Ende reeden voorts in andere scepen, thuyt behoerende in Waterlant ende Vrieslant, die wederomme met hemlyuden reeden, dat all een onseecker neeringe es, omme de oorlogen ende de grooten stormen, dier geweest zijn ende noch dagelick vallen.

Aengaende de rentiers, seggen, dat zy geen sonderlinge rentiers en hebben, want zy er geen en hebben die 1000 Rh. gl. tsjaers heeft, noch boven 2 of 3 die 100 gl. tsjaers hebben an lijf- ende lossrenten.

Ende hebben eene eleyne draperie, daerup wy gehoert hebben de waerdeins, als, Willem Engelbrechtszoon, oudt 60 jaeren, Claes Cop, oudt 48 jaeren, Jan Dircxzoon, oudt 43 jaeren, Claes Volkertss, oudt 43 jaeren, ende Claes Geeritzzoon, oudt 23 jaeren, tegenwoerdelicken waerdeins, ende Jan Melis Andriess, oudt 83 jaeren, die dickwils waerdeyn geweest es over menich jaeren; gevraecht upte gelegentheyte ende grootheyte van derselver neringhe, ende hoe die gemindert of gemeerdert es de naeste 10 jaeren herwaerts,

Seggen, dat zy in als hebben 18 drapenierders, ende verdrapenieren omtrent 200 sacken wollen sjaers, ende uyt elcken sack maict men omtrent 25 laickenen, twelck beloipt omtrent 5000 of 6000 laickenen tsjaers; ende deselve neringe es wel veel vermindert de naeste 10 jaeren, omme dat zy geen sleet en hebben, ende datter te veel Engelsche ende vreemde laickenen int lant commen, ende zijn deselve laickenen, te weten een half laicken van 16 ellen, van den prijse van tussehen de 10 ende 11 gouden guldens.

De voors. Jan Meliszoon seyt, dat deselve neringe wel de helft arger es dan die plach, want zy wel 28 meesterijen van volders plegen te hebben, aldaer zij nu maer 12 meesterijen en hebben, ende drapenieren all mit Ingelsche wolle. Ende daer gingen tussehen de 50 ende 60 touwen voor tinbreecken van den dijcken, ende nu gaander boven 45 niet, overmits dat de huysen onder water staen; ende over 8 jaeren gingen daer wel naeder de 90 dan 80 getouwen.

Item, wy hebben den voors. burgerm^{ns} voorts gevraecht, of zy zedert tjaer 1500 harwaerts omme de lasten, dier geweest zijn, geen scatinge gedaen en hebben upten poorters ende inwonende van der stede, by den 100^{en} penninck oft anderssins, ende hoe dicwils zy tselve gedaen hebben; daerup zy ons ter antwoerde gegeven hebben, hoe dat zy zedert

den voors. jaere 1500 herwaerts geen gaderinge buyten buydel gedaen en hebben, dan in den jaere 1505, 6 ende 7, dat zy gaderden by maniere van maentgelt, thienwerf in deselve 3 maenden ¹⁾ telcken 2 st. van elck 100 Rh. gl. eens, dat de poorterye rijk was; twelek es voor eens den hondertsten penninck; ende beliep den ontfanck van dien tsamen 1697 £ groten Vlaems, daerof deselve poorterie niet gerestitueert en es geweest.

In welcke gaderinge van den 100^{en} penninck elck zijn goed zoe scerp gereeckent wert als men mocht, ende alsoe Amsterdam een coopstede es, daer deen hem geneert mit des anders gelt onder geloeve, zoe esser veel geweest die, om huer geloeve te houden ende updat zy te bet zouden moghen leenen ende borgen, huer goet 300, of 400, of 100 gl. hooger angebracht hebben, dan zy wel hadden, alsoer veel is die 100 £ groten min hebben dan niet.

Ende en hebben zedert tvoors. jaer 1508 anders geen gaderinghe gedaen, zy en hebbent gedaen by leeninghe, daerof de poorters weder gerembourseert zyn, of zy hebben daer renten voor genomen.

Wy versochten de rekeninghe van den voors. 100^{en} penninck te sien; daerup zy ons seyden dat zy ons die niet en wisten te thoenen, alsoe degheene die denselven 100^{en} penninck gegadert hebben doot zijn, maer bevinden dat daerof in ontfange gecommen es de voors. somme van 1697 £ groten, ende hebbent denselven gaerders toebetrouwt.

Verclaringe van den scaeden die de voors. van Amsterdam
seggen geleden te hebben.

In den eersten hebben de voors. poorteren, hantierende de zeevaerdige neringe, zedert den jare 1510, oostwaerts alleenlick an scepen, die zy dicwils tweewerf uytgereet, ende telcken berooft, ende naegenomen hebben geweest, ende an goeden, waeren ende coomanscappen wel schade gehadt meer dan 100,000 Rh. gl.

Item hebben de poorteren van Amstelredamme in den jaere 1512, omtrent kersmisse, van den brant by den Gelderschen gesticht onder de muyeren van der stede, an scepen, huysen ende andere roerende goeden, die daer over verbranden, noch wel schade gehadt meer dan
50,000 Rh. gl.

Item noch hebben de poorteren ende inwonende deser stede in den jaeren 13 ende 14, by uphoudinge ende arrestatie van scepen ende goe-

¹⁾ Zoo heeft het hs. Lees voor „maenden” „jaeren.”

den in Vranckerijck ende Brytaingnen gedaen, ende daerover eenige scepen verloren ende bedorven zijn, wel schade gehadt meer dan 60,000 Rh. gl.

Ende an afgebrande huysen ende huven binnen Amsterlant, meer dan 5000 of 6000 Rh. gl.

Ende de schade van den inbrexem, die nu God betert es, ende insgelijcx die geschiede over 5 jaeren, en es niet lichtelicken te estimeren.

Item heeft de stede van Amsterdamme, by hulpe van huere poorterren ende inwonende, in den jaeren 10, 11 ende 12, omme de scepen, die daerin in veel meerder getale van der stede voeren ende hier thuyts behoerden dan nu, omme die te beschermen, ende oock alle andere die uyt den geheele quartiere ende plaetsen ende steden van Hollant ende Zeellant voeren, tegen die van Lubeck mit hueren adherenten, hoewel die grootelick beschadicht ende genomen worden, als voeren verhaelt wordt, verschoten, te cost gehadt ende verleyt meer dan 12000 Rh. gl.

EEDAM MIT WAERDER, CAEDIJCK ENDE MIDDELYE, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Upten 15^{en} in Septembri voors. hebben wy gehoert ende ontboden gehadt, tot Eedam wesende, Dirrick Gerritss., 52 jaer oudt, Pouwels Pieterss., oudt 45 jaer, ende Pieter Janszoon, oudt 43 jaer, bourgermeesters up dese tijdt van Eedam, Pieter Taemszoon, oudt 65 jaer, Floris Symonszoon, oudt 65 jaer, ende Pieter Claeszoon, oudt 54 jaer, oude bourgemeesters derselver stede, ende denselven by eede gehoert upt inhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up tinhouden van den I^{en} ar^{le} seggen, dat zy geen seecker innecommen en hebben, dan slaen huere schulden van renten ende omme-slagen omme upte schotponden, naedat elcx te Eedam rijk ende gegoet es, welcke schotponden zy alle 7 jaeren vernyeuwen, ende hebben die vernyeuwt binnen sjaers, daerof zy ons tshotbouck daervan gemaiet ge-exhibeert hebben, twelck schotbouck wy overgesien hebben, ende bevinden, dat tEedam mitter Oergate ende Volendam zijn 588 $\frac{1}{2}$ schotponden ende 1 $\frac{1}{2}$ vierendeel, daerof isser die up quartier ponden staen 372. Item te Waerder, een prochie onder Eedam gelegen, ende mit hem altijd geldende, 106 pont $\frac{1}{2}$ vierendeel, daerof zijnder 30 die up vierendeel

ponden gestelt zijn. Item te Middelye mit Haecxwijck, een ander prochie, oock onder Eedam gelegen, zijnder $121\frac{1}{2}$ pont $\frac{1}{2}$ vierendeel, daeronder zijn 31 vierendeelen; ende te Caedijck, oock een prochie onder Eedam gelegen, zijn 67 ponden $1\frac{1}{2}$ vierendeel, daer onder zijn 26 vierendeel; commen tsamen de voors. pondinghen 884 ponden, ende de personen gestelt up vierendeelen isser in getaele 459, die maicken $114\frac{1}{2}$ ponden $\frac{1}{2}$ quartier, van welke vierendeelen, mitsgaders oock sommige half ponden, zy seggen dat zy luttel oft niet en gecrighen, alsoe die geheel arm zijn ende niet geven en moghen, blijft noch, deselve vierendeelen gecort, 769 ponden $1\frac{1}{2}$ quartier, daerof zy affirmeren by heurluyder eeden, dat zy niet en ontfangen de 600 \mathcal{L} , wanter veel zijn die up $1\frac{1}{2}$ vierendeel ende halve ponden staen, daer zy oock niet af gecrighen en connen; ende zijn deselve schotponden geestimeert, te wetene zoe menichwerven 250 Rh. gl. als yemant rijk es, zoe menich schotpondt betaelt hy, ende voorts naer advenant; aldaer alle der luyden goet inne gereeckent es, ende de bedden daer zy up slaepen; up welke schotponden zy ommeslaen jaerlicx huere renten, portie van der bede ende andere ommeslagen, naedat die groot of cleyn zijn.

Upt IIe ar^e hebben zy by verclaringe overgegeven de renten, die zy jaerlicx schuldich zijn, ende tot last van der stede vercoft hebben, die in als bedragen 579 \mathcal{L} 13 g van 40 groten; te weten an losrenten 90 \mathcal{L} 18 g , an lijfrenten 480 \mathcal{L} 15 g , ende an eeuwige pacht 8 Rh. gl.; daerof dat meestedeel over lange vercoft is geweest, te weten by tijden van der oorloge van Utrecht ende daeromtrent, ende nu onlanx over 5, 6 ende 7 jaeren, omme te vervallen de lasten die zy gehadt hebben van heurluyder dijekaetge. Gevraecht of zy deselve renten by oetroy vercoft hebben, seggen dat zy tselve sonder oetroy gedaen hebben, by consente van huere rijkdom.

Item behouven jaerlicx tot reparatie van huere hoofde aldaer omtrent
100 Rh. gl.

Item die bruggen ende bolwercken binnen der stede costen omtrent
150 Rh. gl.

Item den Coekendijck cost jaerlicx, alsoe die upte inwonende van der stede ommegeeslagen wert 80 Rh. gl.

Item de costen van reysen ende dachvaerden bedragen omtrent . 120 \mathcal{L} .

Item heurluyder portie bedraecht in de ordinarise bede van den 60000 \mathcal{L} , boven dat 3^e deel dat zy gelicht zijn, 698 \mathcal{L} 14 g 10 d.

Item heurluyder portie in des gemeen lants renten bedraecht omtrent
349 £ 7 g.

Somma van de voors. jaerlicxe lasten 1).

Hierenboven zoe behouven zy te maicken, zoe zy seggen, twe cleyne hoofden upt westeynde, die costen sullen omtrent 200 Rh. gl.

Up IIIe ar^{le} seggen zy als voeren, dat zy geen exchijsen en hebben op wijn, bier ofte eenige andere goeden, maer moetent all gaderen upte schotponden, uyten buydel, gelijk hiervoeren geseyt es.

Up IVe ar^{le}, zoe hebben zy deselve haertsteden doen tellen by enen genoempt Pieter Heindrixzoon, der stede bode ende waicker, die in als bevonden heeft, onder goede ende quade huysen, 496 hertsteden, gelijk deselve Pieter ons geaffirmeert heeft; ende seggen dat die niet zeer gemeerdert of gemindert en zijn de naeste 10 jaeren haerwaerts, maer zijn genouch in eenen doene.

Up V^e ar^{le} hebben wy gehoert dom. Meynaerdum de Eynchuyse, vicecureyt van Eedam, oudt 39 jaer, ende seyt datter zijn omtrent 1400 oft 1500 communicanten onder zijne cure, die niet zeer gemeerdert ofte gemindert en zijn binnen 10 jaeren herwaerts, maer, overmits dat de neringe van seeepmaicken wat beter es dan die geweest es, zoe zijnder nu saghers, smeden ende andere werckgesellen van buyten, ende dat hy die nu up 100 of 150 nae niet en zoude weten te ramen.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat huere principaele neringhe es van scepen te tymeren ende van te zeylen oost ende west om een huyere, welke neringe nu redelicken goet es, maer zy meerdert of mindert nae de tijdt, te weten: alst oorloge es, zoe en ist niet; ende alst pays es, dat zy hout crigen mogen, zoe ist wat.

Ende als van rentiers, daer en isser niet een die up zijn renten soude mogen ledich gaen ende een jonckwif daerup houden.

Seggen voorts, dat die stede van Eedam mit heur poertrecht heeft, liggende in de zeebanck onder heurluyder jurisdictie, 1425 mergen lants of daeromtrent, daerof de 2 mergen niet een koe en mogen voeden, ende elcken mergen heeft 26 voet zeedijcx.

1) Het bedrag is in het hs. niet uitgetrokken.

WAERDER ONDER EEDAM.

Meester Jan Dirxsoon, pastoer van Waerder, 70 jaer oudt of daeromtrent, Jan Janssoon, oudt 60 jaer ende Pauwels Dirxsoon, oudt 31 jaer, beyde vredemaickers van Waerder voors., seggen by heurluyder eede, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter omtrent 60 haertsteden zijn, onder goet ende quaet, daer huysen onder zijn die geen pondt groten gelden en zouden; ende zijn binnen 10 jaeren meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIe seyt de pastoer, datter zijn omtrent 200 communicanten, die oock de naeste 10 jaeren meer gemeerdert zijn dan gemindert, hoewel datter dicwils te water blijven.

Up IIIe ende IVe seggen, dat zy geen exchijsen en geven; ende als van den renten zoe staen zy onder die van Eedam, daer zy mede gelden ende geven moeten nae de grootheyt van huer goeden, alsoe zy gelijk verpondt staen.

Up V^e seggen, dat zy hem generen ter zee; ende aengaende die grootheyt van den lande zeggen, dat zy mede leggen daerof gemeen mit die van Eedam, ende en weten anders niet daerof te verclaeren.

Up VIe ar^{le} seggen, dat, zouden zy die dijckaetge besteden, tlandt en zoude dat niet mogen dragen, ende daer es veel lants dat men wel zoude crigen gegeven; ende en souden den oncost die jaerliex upte mergen valt niet weten te estimeren, mits dat de luyden, tlant toebehoerende of gebruyckende, heur dijk meest all zelve maicken.

CAEDIJCK ONDER EEDAM.

Meester Hillebrant Symonss., vicecureyt, oudt 33 jaeren, Jan Pieterszoon, van Caedijck, oudt 60 jaer, vredemaicker aldaer, alsoe zijn medegesellen ter zee ende van huys waeren, seggen,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 35 of 36 huysen; ende en zijn niet gemeedert ofte gemindert in 10 jaeren haerwaerts.

Up IIe seyt de vicecureyt, datter omtrent 300 communicanten tzijner cure behoeren, daerof isser een deel die onder de heerlichey van Oosthuysen staen.

Up IIIe ende IVe seggen, dat zy staen onder Eedam, daer zy mede gelden ende geven nae de groothey van hueren goeden, ende werdden mit hemlyden verpont.

Up V^e ende VIe seggen, dat zy hem generen ter zee om een huyere, ende mit visschen; ende aengaende dat lant, dat leyt mit die van Eedam; ende staen tot laste van dijckaetge, gelijk die van Eedam bet sullen weten te verclaeren.

MIDDELYE MIT HAEEXWIJCK ONDER EEDAM.

Heer Jan Janszoon, vicecureyt van Middelye, oudt 38 jaer, Pieter Jacobszoon Roets, oudt 57 jaer, Symon Pouwelszoon, oudt 47 jaer, Claes Symonszoon, oudt 29 jaer, alle drie vreedemaickers, seggen by hueren eede,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 100 haertsteden; ende en zijn niet zeer gemeedert of gemindert.

Upt IIe seyt de pastoer, datter omtrent 500 communicanten zijn, ende heeft daer 11 jaer vicecureyt geweest.

Up IIIe ende IVe seggen, dat zy geen excijs en geven; ende als van den renten, zy staen ende contribuieren nae huer goet mit die van Eedam.

Up V^e ende VIe seggen, dat zy hem generen mitter zee, gelijk huere buyeren; ende als van tlant, zy staen onder Eedam, die dat bet sullen weten te verclaeren.

MONICKEDAMME.

Upten 16^{en} in Septembri voors. soe hebben wy, te Monickedamme wese-
sende, gehoort, mag^m. Reynerum Geestman, pastoer van Monickedamme,
oudt 32 jaer, Gerrit Reyerszoon, oudt 64 jaer, Outger Janszoon, oudt
54 jaer, ende Dirrick Willemszoon, oudt 51 jaer, nu burgermeesters
aldaer, Jan van Zaenen, oudt 49 jaer, Jan de Witte, 51 jaer, Claes
Claeszoon, oudt 52 jaer, als burgerm^{rs} van den jaere 12, alsoe de an-
dere van den jaere 13 van huys waeren; dewelcke seggen, by hueren
ceden, eerst,

Upt tinhouden van den 1° ar^{le}, dat zy geen innecommen en hebben
van eenige exchijsen ofte andere goeden, waerby zy geen rekeninghe
en zouden weten te exhiberen, maer zijn gewoonlick geweest tguendt dat
van der stede wegen behouven, omme te slaen upten inwonende van
dien, naedat elcx gegoet es ende verpondt staet; welcke verpondinge
zy deden int jaer 1502, dat 2 jaer was naedat de stede eerst verbrande,
daernaey gegeven ende gegadert hebben totten jaere 1513, dat zy in
Meye weder geheel verbranden; zedert welcken tijdt zy niet verpondt
en hebben, maer hebben tselve vast begonnen te doen, welcke verpon-
dinge 5 persoonen van den stede doen, naedat elck zijn goet in hueren
handen by eede aengebracht heeft, die alsdan elck stellen, naedat zy
die bevinden gegoet te wesen; maer hoe zy een pont estimeren dat en
weet nyman dan die voors. persoonen, die dat secreet by hem houden,
die all doot zijn; uytgeseyt de voors. Outgher Janszoon ende Claes
Claeszoon, hierboven genoempt; die wy daerup alleen, in absentie van
den anderen, gehoort hebben, die verclaert hebben, dat zy elck pont
estimeerden ende stelden, te wetene, die 250 Rh. gl. rijk was up 1
pont, ende voorts naer advenant; ende de huysen, landen ende andere
goeden van den poorters waeren alsdoe in veel beter ende meerder
waerde dan die nu wel zijn; ende en lieten niet ongetaxeert als bedden,
huysraet, potten ende kannen; ende daer mochten in als wesen omtrent
600 ponden; ende dieghene die up 4^{el} of 3^{el} ponts staen, die en heb-
ben niet of niet veel.

Wy hebben gevisiteert tselve schotbouck in tjaer 1502, aldaer inne
men bevint int geheel 624 \mathcal{L} , daerder veel onder zijn die up quaertie-
ren, derdendeelen ende $\frac{1}{2}$ quartieren van ponden staen; zedert welcke

tijdt zy in den jaere 1509 de sterfte gehadt hebben, daerby zy wel 600 of 700 persoonen verloren, ende in den voorleden jaer den brant, waerby zy alsnu niet en zouden weten te verclaeren hoe rijk zy zijn. Oock mede isser noch van huer volck buyten, die hem beraden of zy wedercommen willen dan niet, ende andere die tymmeren, ende en derven niet verponden, dan sorgen, dat zy daermede de luyden verjagen mochten ende beletten weder huere huysen up te tymmeren.

Nota. Upten 30^{en} in Octobris 1514, soe zijn by ons gecompareert tAmsterdam, de pastoer van Monickedam mit Claes Symonss., Jan Jacobszoon, Gerryt Outgerszoon, Florys Baertss., Claes Claeszoon ende Thymen Janss., als setters, die verclaert hebben, hoe dat zy, zedert dat wy te Monickendam waeren, huer selver verschotpondt hebben, thoenende huere schotbouek, daerby zy niet meer dan 307 schotponden en hadden, elck schotpondt doende 200 Phls. gl.

Up IIe ar^{le} hebben zy ons overgegeven, by verclaringe, alle de lijfrenten ende losrenten die zy schuldich zijn, mitsgaders de afterstallen van dien, die by hemluyden by octroye van mijn genadichen heere, zoe zy seggen, vercoft zijn geweest in de oorlogen van Uytrecht ende Rotterdam; weleke renten tsamen beloipen 245 £ 17 ſ van 40 groten tsjaers, te weten an jaerlix losrenten 439 £ 9 ſ.

An lijfrenten 116 £ 8 ſ.

Item zy staen jaerlix in de ordinaryse bede van den 60000 £ up....¹⁾.

Item in den ommeslach van des gemeenlants renten....¹⁾.

Item behouven voor reysen ende extraordinaryse costen . . . 120 £.

Somma van alle voors. lasten....¹⁾.

Item zy zijn schuldich hierenboven an de afterstallige losrenten, noch ombetaelt 1232 £ 2 ſ.

Item van aftersterstall van lijfrenten, die noch loop hebben 983 £ 6 ſ.

Item van afterstallige lijfrenten, die verstorven zijn 561 £.

Item behouven wel om huere poorten, bruggen ende vesten te repareren, die mitten brande mede verbrant zijn, omtrent 2000 £.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen excijsen ofte ongelden en hebben noch en geven dan by de schotponden, gelijk hiervoeren verclaert staet.

¹⁾ In het hs. staat het bedrag niet uitgetrokken.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy in als plagen te hebben onder groote ende cleyne huysen, 471, ende an huysen staende buyten aen der stede, 29 huysen, sulck als zy zijn; daerof datter in als maer onverbrant gebleven en zijn 97 haertsteden, uytgeseyt de 29 huysen van buyten; ende zedert den brant zijnder weder van nyeus getymmert upten verbranden hofsteden 115 huysen; rest datter noch onbetymmerde hofsteden zijn 259, ende in als nu betymmert 241 hertsteden, sulck als die zijn. Ende daer es een vrouwenlooster in de voors. stede.

Up V^e seyt de pastoer, datter ter cure van Monickedamme gemeynlic zijn omtrent 16, 17 of 1800 communicanten, daerinne begrepen zijn die van Catwoude, die daer mede ter kereken behoeren, maer zy en gelden mit die van Monickedam niet, ende staen up hem selven, die bedragen mogen omtrent 240 communicanten: ende voor de sterfte int jaer 1508 hadde hy bet dan 2000 communicanten; ende by der sterfte verloer hy wel 700 communicanten, ende nu te Paeschen en hadde hy boven 1500 communicanten niet, daerinne begrepen zijn tymmerluuden ende andere luuden van buyten, daarvan hy tgetal niet en weet te estimeren.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee, mit visschen ende mit coopvaerden; ende plegen te hebben over 8 of 10 jaeren 27 groote scepen, ende en hebbender nu maer 9, die niet geheel daer thuys behoeren, ende dat overmits dat zy veel scepen ter zee verloren hebben, ende dat zy by de twe branden zeer verarmt zijn.

Seggen voorts, dat zy int schoutambocht van Monickedamme hebben leggen omtrent 500 mergen lants, die zeer vergaen mit die meeren; daerof de mergen deurgaens gelden zoude tusschen de 30 ende 40 gouden gl. te coip, ende te huyere deurgaens 3 Rh. gl.; daerof den Barnaerditen aldaer te Galileen toebehoeren bet dan 80 mergen, daerof zy de tweedeel selver wel gebruycken, daarvan zy niet en gelden noch en geven mit die van Monickedam, hoewel zy daeromme van denselven van Monickedam gesommeert zijn geweest, maer en hebben niet willen geven, alsoe zy seggen daerof privilegieert ende exempt te wesen; ende hebben totten selven lande te houwen van eleken mergen 15 voeten hoeft dijck ofte zeedijck, dat hem wel cost upte mergen deurgaens, mit sluysegelt ende andere lantsoncosten, 10 st. upte mergen.

Item boven de schaeden, die zeer groot zijn, die zy in de twe branden verloren hebben, zoe hebben zy in den jaere 1509 verloren 4 scepen

mit volck ende alle tgoet, daervan zy te schade hebben . . . 12000 gl.

Verloren noch int selve jaer 2 andere scepen sonder volck, daervan zy te seade hadden 4000 gl.

Item, die Lubixen die namen hem 3 scepen ende noch andere 6 groote zwaere scepen, gemeen mit die van Hoorne, die zy hebben moeten vercoopen die van Danswijck, daer zy ende haere vrunden by te schade gehadt hebben wel 8000 gl.

Item, hierenboven hebben zy die sterfte gehadt, gelijk voeren verclaert es, daerby zy verloren wel. 700 communicanten.

Daerenboven groote schade deur inbreeckinge van dijcken, dat huere ondersaten wel coste 1200 gl.

Ende zy hebben huere stede moeten fortificeren, gedurende dese oorloge, mit borstweringhen ende anders, by ordonnantie van den raide van Hollant, dat hem wel coste 4000 gl.

Ende daerenboven hadden zy te coste aen cruyt, loot, artillerie ende andere gereetscip, dienende tot defensie van der stede, wel. . . 600 gl.

N A E R D E N.

Heer Eeveraert, filius Osueri, pastor in Naerden, oudt 55 jaeren, Gijsbert Thimanszoon, oudt 48 jaeren, schout, Volkin Jacobszoon, burgerm^r, oudt 67 jaeren, Dirrick Janszoon, oudt 62 jaeren, Beer Aertss., oudt 53 jaer, Gerrit Reyerszoon, oudt 51 jaeren, scepenen, ende Pieter Ellemans., oudt 35 jaeren, secretaris van der stede van Naerden, gehoort 29^{en} in Octobri 1514 tAmsterdam, by eede, up tinhouden van der voors. instructie, seggen,

Up I^e ar^e, datter te Naerden zijn 4 goede mannen, die den ontfanck hebben van der stede innecommen, ende die doen daerof alle jaere huere rekeninghe, up onser Vrouwe avont lichtmisse, voor de gemeente; welck innecommen es, te weten, van elck aem wijns 10 st., uytgeseyt Romenye, daerof heeft de kercke den exchijs voor de kerckwijn; item van een vat biers 3 st., ende van Hamburgerbier 5 st., ende van binnen-brouwen bier van tvat 3 gr.; besons bier of andere smale vaten biers 4 st. Ende van elcken laicken dat aldaer gemaict wert 1 oert st. Ende en hebben geen andere exchijsen; ende werdden deselve exchijsen by de voors.

4 personen, die alle jaere by die van den gerechte vercoren werdden, ontfangen, sonder dat deselve verpacht werdden; ende hebben daerenboven de wage, die gelt 14 of 15 Rh. gl. tsjaers; ende mogen alle de voors. exchijsen jaerliex waerdich wesen omtrent 700 Rh. gl., current 25 gl. min of meer, naedat de neringe van der draperie aldaer wat voortgaet of declineert.

Up IIe ar^{le} hebben zy overgegeven, by verclaringhe, alle die renten die zy schuldich zijn; ende bedragen, te weten an losrenten de penn. meest 18 ende sommige 16, 268 \mathcal{L} 13 g van 40 groten tsjaers; daerof de 24 \mathcal{L} vercoft zijn int jaer 1508, anno 11 13 \mathcal{L} , int jaer 1512 den burgeren binnen der stede 93 \mathcal{L} , ende 11 \mathcal{L} buyten, ende int jaer 1513 25 Rh. gl. tsjaers, ende tsurplus es vercoft geweest in de oorlogen van Utrecht, Montfoerde.

Item an lijfrenten 1114 \mathcal{L} 1 g 6 d., daerof de 27 \mathcal{L} 10 g vercoft zijn omtrent den jaere 1505, int jaer 1507 54 \mathcal{L} 2 g , int jaer 1508 82 \mathcal{L} 10 g , int jaer 1509 126 \mathcal{L} 12 g , int jaer 1510 44 \mathcal{L} , anno 1511 48 \mathcal{L} , anno 13 13 \mathcal{L} 2 g 6 d., ende int jegenwoerdige jaer 1514 28 \mathcal{L} 10 g , ende de reste es vercoft in de voors. oorloge van Utrecht ende Montfoerde; ende hebben de penninghen daerof commende besteet, zoe in de fortificatie van derselver stede, die upte uysterste frontieren van Gelre ende Sticht leynt, daer men winters ende zomers te paerde ende te voete aen mach; ende oock in betalinge van heurluyder portie in de voorgaende beden ende ommeslagen, sonder dat zy daerof octroy gehadt hebben, want zy zoeveel niet geweten en hebben dat zy daeromme octroy behouffden.

Ende zijn schuldich aen afterstallige renten 1507 \mathcal{L} 9 g .

Ende an jaerliex loon dat zy uytgeven ende betailen moeten huer poortiers, waickers ende anders, 214 \mathcal{L} ; compt tsamen 1596 \mathcal{L} 14 g 6 d. tsjaers, behalve de voirs. achterstallen.

Tvoors. innecommen van den exchijsen, daarmede betailen zy huere portie in mijns genadichs heeren beden ende huere portie in des gemeen lants renten, dat gemeenlick tselve niet strecken en mach; waeromme dat daeraen gebreect, ende voorts de voors. renten ende de nootlicke reparatien van der stede, die slaen zy omme twee- of driewerf tsjaers upte gemeente, te weten up elke 100 Rh. gl., dat elek rijk es, 6 st., ende voorts naer advenant, welcke gaderinge bedraghen mach tusschen de 350 ende 400 Rh. gl., zonder dat zyt juyster weten te verclaren,

daar zy veel armoede mede hebben, bysondere mitten armen luyden, die daerinne gelden, die huer goet boven 1 pont groten of 2 niet waerdich en zijn.

Up IIIe ar^{le} hebben zy genouch verclaert int eerste hiervoeren.

Up IVe ar^{le} seggen, dat te Naerden zijn in als omtrent 500 haertsteden, daerof datter wel 200 arm zijn ende miserabel zijn, die genouch van der aelmisse leven, welke haertsteden zijn genouch in eenen doene gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts; ende aengaende den prijs die compt all by de neringe van der draperye die zy hebben, ende tbeste huys dat te Naerden es en gelt niet boven 12 of 14 Rh. gl. tsjaers, ende zijn deselve huysen zeer belast mit pachten, renten ende anders, geestelick ende waerlick, tot verderfennisse van der stede.

Item, hebben een vrouwenlooster binnen Naerden, ende buyten an Naerden een reguliersclooster, genoempt Oude Naerden; welck clooster van binnen hemluyden geeft 15 Rh. gl. tsjaers, daermede zy vrij sitten van allen exchijsen ende andere impositien.

Up V^e ar^{le} seyt de pastoer, datter in als zijn, beyde de Bussem daerinne gereeckent, die mit Hilferssem gelden ende te Naerden ter kercke behoeren, somtijts 1800, 2000 of 2200 communicanten; ende dat all nae die neringe dier es, daernaes esser meer of min, alsoe daer veel kemsters, spinsters, volders ende wevers zijn, die lichtelicken gaen ende commen; welke twe Bussem omtrent 30 of 40 huysen groot zijn. Seyt voorts de pastoir, dat hy binnen de 4 hoochtijden van desen jaere maer 25 Rh. gl. eens gehadt en heeft van hoochtijtgelt, ende en soude daeromme niet connen seggen hoe zy gemeerdert of gemindert zijn de naeste 15 jaeren, dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de principale neringe daer Naerden by staet is draperye, die wel zoe quaet es als dit oyt geweest es, omme dat die wolle de helft quaeder te gecrighen es dan die plach, ende es oock wel de helft costelicker; desgelijcx de olye die zy tot de laickenen behouven; ende deselve laickenen zijn van cleyen prijse, want een Naertsch laicken van 16 ellen gelt 6½ Rh. gl. of daeromtrent; ende over 9 of 10 jaeren plegen zy 50, 60 of 70 laickenen sdaechs te maicken, ende int voorleden jaer en maecten zy er boven 30 sdaechs niet, ende nu dit jaer ist wat beter geweest, maer dat en es niet geseepen te duyeren

omme de duerte van der wolle ende olye als voors. es; ende drapenieren mit Westvaelsche wolle, die veel in Henegouwen gehaelt wert, ende indien zy de draperye niet en hadden, zoe en zouden zy de stede geen drie jaeren houden mogen.

Voorts seggen zy, dat zy maer eenen man in Naerden en hebben die 100 Rh. gl. tsjaers heeft, ende daer en es geen sonderlinge rijkdom.

Seggen voorts, dat onder Naerden wat lants behoert, daerof zy de groote niet en weten, maer gedragen hem des aen den rentm^r van Kennemerlant, die den chijns daerof ontfanct.

Seggen voorts, dat zy zeer belast zijn mitten voors. 2 cloosters, alsoe zy all tlant omtrent der stede coopen, daer zy moegen, dat huere borgers plagen te gebruycken, ende tguendt dat in hueren handen compt dat blijft er.

Item, daer zijn veel van de rijkdom die huere kinderen priester laten werdden up zeeckere goeden, die niet gemortificeert en zijn, ende nochtans willen zy die vrij houden.

Desgelijcx de priesters en willen niet contribuieren van goeden die hem van hueren ouders aenbestorven, daerof de ouders selver plagen te contribuieren.

Item, de rijcxste van Naerden hijlicken tAmsterdamme, daermede tgoet vertreet, dat hemlyuden oock thueren laste compt.

Item, als zy schot gadere, zoe en willen de volders oock niet meer geven dan hem wel belieft, dat oock tot laste van den anderen compt.

Item, de voors. van Naerden hebben in de leste voorgaende oorloge verleyt, zoe by ordonnantie van den Prince van Anhoults als den heere van IJsselsteyn, daerof zy ons de verclaringe overgegeven hebben, ende die hem noch resten an mijnen genadighen heere of tlandt, 1550 Rh. gl.

Ende heurluyder borgers te Naerden es geroyeert, ende zy Joost van Zwieten geborch hadden 1800 gl.

Seggen voorts, dat hem by den Gelderschen genomen wert int lest voorleden oorloge van Gelre, 1800 Phls. guldens an wolle.

Item, hebben mits der oorloge of moeten breecken, bijzondere mits tinnemen van Weesp, 11 huysen, die stonden upten catrepel, die waerdich waeren 550 Rh. gl., boven alle de schaden die zy by der oorloge van vangenesse, roof ende anders geleden hebben, dat zy niet wel en zouden weten te estimeren.

Ende alsoe zy upte frontieren sitten, zoe moeten zy alle daghe waecken allelleens ofte openbaer oorloge waere.

Ende sullen moeten noch bemuyren een vack muyers, omme huere stede wel te verseeckeren, van 15 of 16 roeden, dat hem veel kosten sall; bidden daeromme dat men int taxeren van der schiltaele up all goet regard hebben wille.

DE STEDE VAN WEESP MIT WEESPERKERSPEL.

Meester Johannes de Mera, vicecureyt, oudt 40 jaer, Claes Zwalinx-zoon, oudt 48 jaeren, Franc Dirxzoon, oudt 53 jaer, ende Wim Gerritszoon, oudt 40 jaeren, burgem^{rs}, Dirrick Claes, oudt 67 jaer, scepen ende Gerrit Gysbert Tappezoon, oudt 81 jaer, poorter van der stede van Weesp, Reyer Pieterszoon, oudt 65 jaer, Mertin Gerritszoon, oudt 43 jaer, ende Gijsbert Janszoon, oudt 35 jaer, buyeren van Weesperkerspel, seyden by eede upten 27^{en} in Octobri voors. tguendt dat hiernaer volcht. Eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy geen rekeninghen en zouden weten te exhiberen, want de rekeninghe voor tinnemen van den Gelderschen al verloeren zijn, ende daerna zoe zijn zy zoe arm geweest, dat zy geen rekeninghe daerof en houden, maer dieghene die de administratie heeft, die rekt daerof jaerlicx voor de gemeente.

Seggen voorts, dat zy hebben ende geven zeeckere exchijsen, te weten, van den wijn de 8^e kanne, ende daer en compt niet boven de 10 Rh. gl. tsjaers of, ende dat heeft St Joris-outaer.

Item van een vat biers, dat men aldaer drinet oft tapt binnen der stede, geeft men 5 st.; buyten der stede in Weesperkerspel en geven zy daerof niet. Van welcken exchijs commen mach omtrent 300 Rh. gl. tsjaers; ende heffen denselven exchijs by octroy van mijnen genadichen heere, ende hebben die gehadt omtrent 4 jaeren geleden, ende duert heur octroy noch 3 jaer; ende voor tinnemen en hadden zy geen exchijs dan de wijn-exchijs.

Ende zy geven van een mudde tarwe 1 blanck, van een mudde rogge een half blanck, daerof dat compt 10 of 12 Rh. gl. tsjaers, ende en hebben geen andere exchijsen.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy schuldich zijn jaerlicx 500 Rh. gl. tsjaers,

daerof de tweedeel lijfrenten zijn, ende dat dertendeel losrenten; ende en weten tselve niet te bewijzen by rekeninghe of brieven, alsoe alle huere bescheyt daerof verloren es; ende waeren deselve renten vercoft in de oorloge van Utrecht, Montfoort ende Woerdden.

In welcke renten verbonden zijn alsoe wel die van Weesperkerspel als die van Weesp; ende zijn wel schuldich ende ten afteren van rentiers van afterstallige termijnen by de 12 jaeren renten, deen meer, dan der min; facit tot 500 Rh. gl. tsjaers, 6000 Rh. gl., die hem niet mogelijk en zijn te betalen.

Item zy behouven jaerlicx daerenboven an reparatien van der stede, teen jaer min ende tander jaer meer 300 Rh. gl.

Ende alsoe de stede upte Vecht open leyt, ende dat een van huer poorten mitten vorst wechgelopen es, zoe behouven zy wel an greeet gelt, indien zy de stede repareren souden, dat zy daer mede bewaert waeren ende de vijanden daeruyt keeren mochten, 2000 Rh. gl., daer zy geen raet toe en weten, waeromme zy in groote preplexite zijn; ende quamen daer eenige vijanden, zy en zouden de macht niet hebben deselve uyt te keeren, alsoe wel omme de gebreecken voors., als omdat zy boven 75 of 80 man niet en hebben, mits dat de ghene die aldaer yet hebben all vertogen zijn in andere steden.

Die van Weesperkerspel zijn schuldich 60 Rh. gl. tsjaers losrenten de penninek 16, die vercoft zijn geweest int jaer 1510, daarvan zy de penninghen geemploijeert hebben in de stoppinge van den gaten by Amsterdam ende in huere portie van den omme-slagen.

Ende de voors. van Weesp zijn noch schuldich van voorleden omme-slagen diversche persoonen, diet hem geleent hebben, 600 Rh. gl., daeromme zy oock geen raedt en weten.

Up IIIe ar^{le} seggen, als zy verelaert hebben int eerste ar^{le} hiervoeren.

Up IVe ar^{le} seggen, datter in als zijn omtrent 105 huysen, daerof 3^e deel wel boyen zijn, overmits dat zy int innemen verbrant werdden, ende deghene die bleven staen zijn by de vijanden verdorven, sulex datter geen 4 volmaecte huysen en zijn.

Ende in Weesperkerspel zijn omtrent 100 huysen, die oock all by der oorloge ende innemen van Weesp verbrant werdden.

Item, hebben te Weesp binnen twe vrouwen cloosteren van der derde oerden.

Up V^e ar^{le} seyt de vicecureyt, datter zijn te Weesp ende Weesperkerspel 800 communicanten; ende voor tinnemen plagen aldaer wel 1500 communicanten te wesen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande neeringe en hebben. Zij plagen te hebben voor tinnemen een goed draperie, ende nu en zijnder van desen jaere geen 8 laickenen geracmpt; ende daer en es geen rijkdom maer groote armoede, overmits de redenen voors.

Seggen voorts, datter in Weesp ende Weesperkerspel leggen omtrent 2000 mergen, daerof dat hemlyuden toebehoert 987 mergen, die zy alsoe zeer belast hebben mit renten, die zy daerop vercoft hebben, als tselve lant waerdich es; want zy bynae all gevangen ende geranchonneert zijn geweest by tinnemen van Weesp; ende tandere lant behoert thys tAmsterdam, te Naerden ende elders; ende aengaende tlant dat de cloosters bruycken, dat gelt ende geeft mit hemlyuden. Ende hebben tot desen lande wel 2 mijlen dijcx lanx de Vecht ende de Zuyderzee, dat hem cost by gemeene jaeren 7 of 8 st. upte mergen.

Item, boven dese 2000 mergen zijnder noch wel 800 mergen die niet en gelden met hemlyuden in dijckaetge of sluysgelt, ende heeten die Brouckcampen, den Noort ende den Ruygenbrouck, ende behoeren alomme buyten thys.

Item, tvoors. lant van den 2000 mergens in Weesp ende Weesperkerspel leggende, daerof zijnder omtrent 200 mergen dattet beste lant es, die gelden de mergen te huyere 3 Rh. gl., ende te coop 60 Rh. gl. Item 600 mergen, tquaetste lant, zoude gelden 10 of 12 st. de mergen te huyere, ende te coop den penninck 20. Ende tander middelbaer lant zoude te huyere gelden 30 of 32 st., ende te coop de penninck 20, daer tegens de ongelden afgaen moeten.

Seggen voorts, dat zy huere portie in de beden ende omneslagen gaderen by de honderden, ende hebben in als 10,000, daerof dat de stede staet op 5000, ende Weesperkerspel wat min; ende estimeren dat denghencn die up 100 staet, rijk es 400 Rh. gl. current, ende voorts naer advenant; ende daer stater veel up vierendeelen ende half honderden die min dan niet hebben; ende voor tinnemen hadden zy wel 23000; ende verhonderden alle 6 of 7 jaeren eens, naedat de luyden verarmen of rijcken; ende hebben omtrent 2 jaeren geleden verhondert.

M U Y D E N.

Heer Meynaert Gijsbrechtszoon, vicecureyt, oudt 55 jaer, Claes Janszoon, burgerm^r, oudt 59 jaer, Meeus Janszoon, schepen, oudt 65 jaer, Frederick Symonszoon, oudt 60 jaeren, Aernt Janszoon, oudt 59 jaeren, Gerrit Jacobszoon, oudt 45 jaeren, inwonende ende poorters van Muyden, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{de}, datter, zoo goet ende quaet, zijn omtrent 100 haertsteden, onder hutten ende anders; daerof isser wel 40 die geen 3 Rh. gl. dat stuk waerdich en zijn, ende dat overmits dat zy tweewerf geheel verbrant zijn int jaar 7 ende 8 by den Gelderschen, by tinnemen van Weesp ende Muyden; ende voor den brant hadden zy wel 130 goede huysen.

Ende hebben een susterhuys van de 3de Regel sancti francisci.

Up IIe ar^{de} seyt de vicecureyt, datter zijn 300 communicanten, daerof de 50 zoe arm zijn, dat zy geen hoochtijtgelt betalen en mogen; ende voor den brant hadden zy wel 400 communicanten.

Up IIIe ar^{de} seggen, dat zy int jaer 1511 vereregen octroy, dat zy mogen heffen up elek vat biers 3 st., 3 jaeren lanck gedurende, ende daerna soude mijne genadige heere dat 4^{el} in deselve exchijsen hebben, ende zijn nu int leste 3^e jaer; welcken exchijs hem waerdich geweest es 100 Rh. gl. tsjaers.

Seggen voorts, dat zy schuldich zijn an eeuwige renten van ouden tijden, 2 gouden Beyersgulden tsjaers.

An lossrenten 40 Rh. gl. current, den penninck 15 ende 16, die all zijn zedert jaer 1508 herwaerts; ende zijn gegaen in de betaeling van huere portie in de beden ende ommeslagen die geweest zijn, ende oock in verding ende brandscattinge.

Ende an lijfrenten 50 Rh. gl. current, daerof datter een deel vercoft es geweest int oorloge van Utrecht, ende 28 Rh. gl. tsjaers hebben zy vercoft de naeste 10 jaeren herwaerts; ende hebben de penninghen besteeft als voeren.

Up IVe ar^{de} seggen, datter voor den oorloge, ende alleer zy van den Gelderschen overvallen waeren, zoe plagen zy huere portie in de beden

ende ommeslagen te gaderen by de ponden, ende hadden omtrent 5000 ponden, ende dieghene die 500 Rh. gl. rijk was eens, die stont up 100 £, ende voorts naer advenant, ende daer stonter veel up 28 pont, die om broot gingen, ende en hebben nu niet gehouden boven 2500 pondt, tpondt gereekent als voeren, ende mits desen inbreck zijn huur pondinghen wel de helft geargert.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem onderhouden mit visschen, dijcken ende dammen, matten te maicken ende een weynich koyen te houden.

Seggen, dat zy in den ban van Muyden hebben omtrent 875 mergen, daerof hemluyden toebehoert omtrent een 3^e deel, daerinne begrepen zijn 150 merghen, die de kercken ende den heyligen geest toebehoeren, die met hemluyden en gelden noch en geven, ende dandere twee deelen behoeren thys te Naerden, tAmsterdam ende elders. Ende bruyckens omtrent 200 mergen, ende tsurplus wert gebruyet by huere naebuyeren; ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant bruycken, zy en gelden ende geven mit hemluyden. Ende daer zijn veel poorters van Amsterdam ende Naerden die aldaer lant bruycken ende weyen, die met heml. niet en gelden noch en geven. Ende de mergen lants van tbeste gelt 1 nobel, ende tander 1½ Rh. gl., ende daer isser van 10 of 12 st. te huyere, ende de penn. gelt 25 of 30 te coepe.

Up VIe ar^{le} seggen, dat wel 2000 roeden dijck te houden hebben up te Zuyderzee, ende cost hem 5, 6 of 7 st. up te mergen tsjaers.

Seggen voorts, dat mits desen inbreck de driedeel van den dijck wel wechgeloopen es; ende hebben an de westzijde 7 waelen.

Ende daerenboven hebben zy 800 roeden dijck up te Vecht te houden.

T P L A T T E L A N D T V A N W A T E R L A N T.

DE STEDE VAN PURMEREYNDE.

Claes Symonszoon, burgermeester, oudt 48 jaeren, Jan de Wael, van den rijkdom gedeputeert, oudt 59 jaeren, geexamineert up tinhouden van der voors. instructie by hueren eede, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 210 haertsteden, daerof datter 30 zijn die met

hemluyden niet en gelden noch en geven; ende zijn 8 huysen vermeerdert de naeste 10 jaeren, daerinne dat wonen arme luyden, die gecommen zijn aldaer mitter wone nyt Vrieslant.

Up IIe ar^{le} heeft de pastoer overgesonden zijn cedulle, alsoe hy niet commen en mochte, daerinne dat hy stelt dat hy hadde te Paesschen 1250 communicanten binnen Purmereynde mit Neck, dat een dorp es dat daer te prochie behoert ¹⁾), maer onder die 1250 communicanten en zijn niet boven 1000 communicanten die in offerande ende hoochtijt contribuieren; maer of die gemeerdert ofte gemindert zijn en scrijft hy niet.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben up geenrehande goet.

Seggen voorts, dat zy jaerlicx schuldich zijn an losrenten 57 of 58 currente guldens, ter losse den penning de sommige 17, 18 ende 20; ende zijn meest alle vercoft int oorloge van Utrecht, ende de pennin ghen aldaer in der oorloge besteet.

An eeuwige oude renten 8 currente guldens ende 1 gouden Engelschen nobel tsjaers.

An lijfrenten 108 current guldens tjaers, die zy vercoft hebben binnen de 20 jaeren herwaerts; ende noch binnen tsjaers hebben zy vercoft 16 of 17 currente guldens tsjaers, daerof zy de penningen daerof commende gegeven hebben in beden ende andere subventien.

Boven desen soe werdden zy alsoch gemaent van den heere van Montfoort om 1100 Rh. gl., ende hierof staen zy noch in proces mitten heeren van Montfoort.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende subventien innen by eysschen: die 5 eysschen zijn 1 schotpont; ende hebben 280 eysschen, daerof de 50 arm zijn, ende zoe wye aldaer compt wonen, all huyert hy een bedde, die staet up een vierendeel van een eysch, al gaen zy om Goodswille. Ende zoe wye 1 schotpont heeft, die estimeren zy rijck 300 gouden guldens eens; ende vernyeuwen heurluyder eysschen alle 7 jaeren, ende hebben die binnen 4 jaeren lest vernyeuwet, ende haer eysschen doen ende daer te voeren bleven genouch up een, ende en scheelt geen 10 eysschen, ende verponden ende vereysschen gelijk die

¹⁾ Zie hierv. bl. 71.

van Waterlant; ende die van Waterlant zijn heur eysschen zoe groot als de huere zijn.

Upten 15^{en} dach in Januario 1514 secundum cursum curie Holl. soe hebben wy, Florys van Wijngaerden ende Vincent Cornelyssen, anderwerf by eede gehoert Claes Symonss. voirs., Jan Pieterss., oudt 36 jaeren, beyde burgermeesters, ende Symon Pieterssen, oudt 28 jaeren, scepen binnen Purmerynde, die seggen dat huere ponden, die zy angebracht hebben, van gelijcker waerde ende estimatie zijn als de ponden van Purmerlant ende andere dorpen in Waterlant, ende elck van huere ponden, die zy angebracht hebben, zijn gerekent voor 1000 Rh. gl. current; ende dat zy alhier van 300 gouden guldens geseyt hebben, dat is omdat die andere dorpen huere pondinge niet hoiger angebracht en hadden; ende huerluyder pondinge, ende deghene van Waterlant die hebben altijd even hoige gestaen; ende in den pondingen begrepen zy huere huysinge wel de helft dierder dan die huysen in Waterlant gerekent werden; ende in deselve pondingen zijn oick begrepen ende getaxeert alle huere goeden, als koeyen, huysraet, cuper ende coipmanscip, mar niet nae de neeringe ofte bruyckwaer.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen ende mit sceep te stueren, mitter zee te reeden an harinckbuyssen ende coopvaerders te vaeren om een loon; ende hebben 3 coopvaerders ende 6 buyssen, die zy stueren, daerof de tweedeelen van den coopvaerders behoeren tot Amsterdam, ende van den buyssen behoert deen helft tot Delft. Oock mede generen zy hem mit palinck te vangen ende die te brengen in Engeland; ende huyeren de visscherien van mijnen genadighen heere ende andere heeren.

Seggen voorts dat zy hebben omtrent 400 deymden lants; ende maicken die 3 deymden 2 mergen lants; ende hierof behoort een clooster, dat zy hebben binnen Purmerynde van vrouwen van der 3^{der} oorde, 60 deymden, die zy self gebruycken; de oude kereke tot Amsterdam 28 of 30 mergen; ende 40 deymden die hoiren tot Monickedam ende andere vreemde luyden; ende tsurplus van den lande behoert binnen Purmerynde.

Van den voors. 400 deymden wort gebruyet by die van Cadijek meer dan 50 deymden, ende tsurplus wort gebruyet tot Purmerynde.

Ende estimeren elck deym jaerlicx in huyere, deen deur tander, waerdich te zijne 28 st. ende in coope den penninck 20; ende seggen dat

hem binnen 15 jaeren ontvaeren zijn 15000 gl., die met hemlyuden plagen te gelden ende contribuieren, in Monickedam, Amsterdam ende Haerlem.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy gemeen dijcken hebben mit die van Waterlant, ende dijcken all uyt eender hant, ende dijcken all self mitten lijve, ende zouden zy doen dijcken, zy zouden jaerliex zoeveel hebben in oncoste als tlant jaerliex gelden zoude.

PURMERLANT ENDE YLPENDAMME.

Meester Jacob, van Ylpendamme, vicecureyt tot Purmerlant ende Ylpendamme, oudt 29 jaer, Jacop Coppenszoon, burgermeester, oudt 53 jaer, Pieter Janszoon Bick, burgerm^r, oudt 62 jaer, ondersaten des graven van Egmonts, seggen by eede ende mit protestatie dat zy vrij zijn onder den voors. grave, ende commen tot obediencie van mijnen genadighen vorsten ende by scriven van den grave van Egmond, die hem tselve bevolen ende gescreven heeft,

Up I^e ar^{le}, dat in Purmerlant zijn omtrent 100 haertsteden ende tYlpendamme zijn omtrent 60 haertsteden, daerof de 25 zoe arm zijn, dat zy niet en hebben of te leven; ende zijn dese naeste 10 jaeren genouch in eenen state gebleven.

Up IIe ar^{le} seyt de voors. vicecureyt, dat in Purmerlant zijn omtrent 450 communicanten ende in Ylpendamme 200 communicanten; ende zijn de naeste 10 jaeren in eenen state gebleven.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven voor geenrehande goet.

Seggen, dat de beyde dorpen, die in als tsamen staen, belast zijn mit 13 currente gulden tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, ende 287 currente gulden tsjaers lijfrenten tot 1 lijf, ende sommige tot 2 lijven; ende zijn meestall vercoft over 20 jaeren, uytgesondert de 13 gl. tsjaers zijn vercoft bet dan 1 jaer geleden; ende de penningen daerof gecommen zijn gegeven tot onderhoudenisse van den dijcken, in bede ende subventien van den grave van Egmonde, omme bossen te coopen

ende scepen van oorloge ter zee uyt te maicken tegen den Gelderschen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huerluyder beden ende ommeslagen innen ende gaderen by kerven, ende hebben 48 kerven, ende zoe wye rijk es 300 gouden gulden die heeft een kerf, ende zoe naer adenant; ende verkerven alle 7 jaer eens of tweewerven, ende es omtrent 4 jaeren geleden dat zy lestwerven verkerfden, ende zijn de kerven doe ende nu genouch alleens.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen mit de zeevaart, oost ende west te vaeren, ende oock mitten buyssen ten harinck, ende vaeren om een huyere, mit ael te vangen ende ander visch binnen slants, ende hebben omtrent 2 buyssen die aldaer thuys behoeren.

Sy hebben omtrent 1200 mergen lants, daerof de 400 buyten behoeren, ende zijnder wel 400 mergen die den jaerliexen oncost niet waerdich en zijn; ende die ander 400 mergen die behoeren hemluyden eygen toe.

Van desen 1200 mergen werdden by den ommegeten buyeren in anderen dorpen wonachtich, ende oock by die van Purmereynde 400 mergen gebruyct, ende tsurplus wert by hemluyden gebruyct. Ende de mergen van dit goede lant gelt jaerliex, deen deur tandere, in huyere 20 st., ende in coope estimeren de mergen up 25 currente guldens, oock deen deur tandere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy zwaerlicken belast zijn mitten watere, ende hebben groote meeren an cleke zijde van heurluyder landen leggende, ende slaen die meeren dat lant zeer of, ende alst yet waeyt, zoe wordt dat water van den meere up tlant geporst; ende hebben wel te houden 60 roeden caeldijex tot Udam, daar zy up 1 jaer wel 700 gl. te coste gehadt hebben; by Monickedam omtrent 25 roeden caeldijex, ende noch die oude zeeburch 1 mijle lanck, ende upten hoogen zeedijck omtrent 100 roeden, die oock bijna cael es; up Knollendam 20 roeden. Boven desen zoe moeten zy noch houden den heerwech, soedat die oncosten van desen jaerliex loopen, teen jaer meer, tander min, by staende dijcken 10 st. upte mergen, als men alle de wercken besteden zoude.

LANTSMAER.

Heer Roedolf Willemszoon, pastoer, oudt 60 jaer, Jacob Pieterszoon, burgerm^r, oudt 40 jaer, Dirrick Pieterszoon, oudt 32 jaer, scepen, ende Pauwels Floriszoon, oudt 58 jaer, kerkmeester van Lantsmaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hernaer volcht, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat binnen denselven dorpe zijn 100 haertsteden, daerof datter 20 zijn die van den heylighen geest leven moeten; ende zijn de naeste 10 jaeren zeer in eenen state gebleven.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 500 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, maer zijn belast mit renten, te weten, 82 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 20, oude renten, vercoft dat zy geen memorien daarvan hebben; ende die penninghen daarvan gecommen, zoe zy meenen, zijn mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden van den dorpe mede betaelt.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende omme-slagen omme-slaen up te schotponden, doende elek pondt 300 Rh. gl.; ende hebben in als 33 schotponden; ende es omtrent 7 of 8 jaeren geleden dat zy lest verponden, ende verponden zoe dicwils als 7 mannen commen die dat begeren; ende hadden, zoe zy onthouden hebben, over 10 jaeren omtrent 34 of 35 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee, oest ende west vaerende, eenige om coopmanscepe ende anderen om huyere, ende sommige ten harinck; ende dat haeren ban groot es omtrent 550 mat, elek mat doende 4 hont, daarvan dat wel 200 mat lants es dat driflant es, dat men geven soude voor de ongelden, ende gelt toe; ende van tsurplus behoort binnen den dorpe eygen thuys omtrent 250 mat, ende dander 100 mat behoeren andere diverseche waerlicke persoonen, uytgesondert 10 of 12 deym, die de geestelicheyd daerinne heeft, die zy niet en weten te verclaeren. All welck lant binnen den voors. dorpe gebruyct wert,

sonder dat by de geestelicheyt oft yemant anders daer yet gebruyet wert; ende estimeren een mat lants daer waerdich te wesen in coep 25 Rh. gl., ende in huyere 25 st.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy belast zijn up elcke mergen te onderhouden 1½ roede zeedijcx, tweleck wel beloopt upte mergen deur gemeen jaeren 6 st.

ZUYDERWOUDE.

IJsbrant Pieterszoon, oudt 53 jaer, schout, Jan Bardes, oudt 70 jaer, scepen, Jan Claesz., oudt 50 jaer, Jan IJsbrantszoon, oudt 58 jaer, Claes Monezoon, oudt 50 jaer, schotvangers, Jan Willemszoon, oudt 55 jaer ende Jan Thymanszoon, oudt 43 jaer, buyeren van Zuyderwoude, gehoert tAmsterdam 29^{en} in Septembri voors., seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 153 huysen, daerof datter 38 arm zijn, die met hemluyden weynich geven, ende staen upten dijk, die zoe langes zoe meer minderen, omme dat huere rijkdom dagelijcx zoe langes zoe meer vertrecken.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy hebben omtrent 400 communicanten; wy vracchden hem nae den pastoer, die zy seyden gereyst te wesen naer Brabant.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben up eenigerhande goeden.

Ende en hebben geen renten upt dorp vercoft, maer hebben int particulier elcx voor hem selven vercoft, omme te vervallen huerluyder portie in tguendt dat zy te gelden hebben gehad.

Up IVe ar^{le} seggen, dat de zeven dorpen in Waterlant, als Purmerlant, Lantsmaer, Zuyderwoude, Zonderdorp, Scellincwoude, Brouck ende Ransdorp, die omtrent 60 jaeren geleden lest verponden, hoewel zy nae heure privilegien schuldich waeren alle 7 jaeren te verponden; by welck verpondinge over 60 jaeren deselve 7 dorpen in als hadden 252 ponden,

elcke pondt doende 12 onsen of kerven, ende elcke onse of kerf was gestelt ende geestimeert up 200 enckele gulden: in welcke 252 ponden Purmerlant staet up $48\frac{1}{2}$ pont ende $3\frac{3}{4}$ onsse, Raerop up $54\frac{1}{2}$ pont $2\frac{1}{2}$ onsse, Lantsmaer 40 pont $1\frac{1}{2}$ onsse, Zonderdorp $31\frac{3}{4}$ \mathcal{L} , Brouck 23 \mathcal{L} $4\frac{1}{2}$ ons, Scellinewoude 14 pondt ende Zuyderwoude staet up $39\frac{1}{2}$ pont; daernaec zy mitten anderen dorpen in allen contribucien gelden ende geven moeten; ende overmits dat zy zeer verarmt ende vergaen zijn geweest, zoe hebben zy diewils begeert an den anderen dorpen, navolgende huere privilegien, de ponden te verneyuwen, daertoe zy niet en hebben willen verstaen. Nietmin zy verponden onderlinge alle 7 jaeren eens, ende is nu int 3de jaer dat zy lest verponden, ende hebben in als 350 onssen, elcke onse doende 200 Rh. gl. current, daerinne gereeckent zijn huerlyuder huysen, landen, koyen, bedden, bedtsteeden ende all dat zy in der werelt hebben.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee, oost ende west om huyere; ende daer vaeren 6 coopvaarders af, daer der hem maer 1 of toe en behoort, ende dandere behoeren thuys te Amsterdam ende elders, ende hebben 3 cogge ende 3 waterscepen die aldaer thuys behoeren; ende omtrent 8 of 10 jaeren herwaerts voor de oorloge hadden zy 18 groote scepen, 10 coggescepen ende 22 waterscepen.

Seggen voorts, dat zy hem generen mit koyen te houden, ende dat zy hebben leggen in Zuyderwoude omtrent 918 mergen lants, daerof de 410 mergen hemlyuden toebehoeren; ende elcken margen mach waerdich wesen, deen meer ende dander min, 50 Rh. gl. deurgaens, ende te huyere 2 currente guldens; ende zy hebben leggen in den ban van Raerdorp 9 mergen, dat all tlandt es dat zy buyten den dorpe hebben, ende de reste behoert thuys te Broeck, Monickedamme, Amsterdam, Randerdorp ende elders, daer zy mede up geschiltaelt zijn geweest. Ende hebben noch 47 mergen lants, liggende buyten den zeedijck, geheeten die uyterdijck, daer wel 405 roeden caedijex toe es, daerof de mergen, deen deur tandere, waerdich mach wesen 40 Rh. gl., ende te huyere $2\frac{1}{2}$ Rh. gl.

Ende en hebben geen cloosters of poerters van steden, die aldaer lant gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy totten voors. lande te houden hebben 16 voet zeedijex van den mergen, dat hem wel cost tsjaers 4 st. van den

mergen, ende daerenboven hebben zy 260 roeden caeldijck, daer zy huer lant omme verdelen moeten omme denselven dijck te houden, ende noch een zwaere sluys upten zeedijck, die zij oock onderhouden moeten.

ZONDERDORP.

Claes Symonszoon, oudt 45 jaer, Hildebrant Mijssen, oudt 46 jaer, Claes Janszoon, oudt 31 jaer, scepene, Jan Dircxzoon, oudt 52 jaer, Jacob Janszoon, oudt 52 jaer, ende Claes Reyerszoon, oudt 44 jaeren, schotvangers van Zonderdorp, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben 75 haertsteden, daerof datter wel 20 es, die van den heyligen geest leven; ende zijn de naeste 10 jaeren zeer gebleven in eenen state.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy niet en weten hoeveel communicanten dat zy hebben.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijs en geven, maer zijn belast mit renten, te weten mit 14 Rh. gl. tjaers lossrenten, ter losse den penninck 20, vercoft int oorloge van Woerden, ende mitte penningen daervan gecommen, hebben zy betaelt de ruyterpenningen ende andere lasten van den dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 300 Rh. gl., ende hebben in als 31½ schotponden, ende es omtrent 4 of 5 jaeren geleden dat zy lest verponden, ende verponden zoe dicwils als daer 7 mannen commen elachtich dat zy te hooch staen.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee, vaerende oest en west, ende sommige doen coopmanscip, ende andere vaeren om huyere, ende hebben in hueren ban leggen, hem toebehoerende, 370 deymdt lants, maickende de 3 deymbd 2 mergen, ende beloopt 250 morgen; ende daer

enboven heeft de pastoer ende geestelicheyd binnen den dorpe 50 mergen; ende tsurplus van den lande dat in hueren ban meer leyt, daerof zy van de grootheyd geen specificatie en weten te doene, zoe men in hueren ban geen ongelden en gadert upte deym ofte mergen of upte grootheyd van tlant, tselve behoert diversche geestelicke ende waerlicke persoonen ende poorteren buyten hueren ban geseten; ende wort all dit lant, alsoe wel hem eygen toebehoerende als andere, gebruyct binnen den voors. dorpe. Ende es een deym lants, deen deur tandere, geestimeert waerdich te wesen omtrent 28 of 29 Rh. gl. in coope, ende te huyere 30 st.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben tot 17 steden in Waterlant dijk te houden, leggende onder de schouwe van den heere, ende es veel caeldijcx, die men bepalen moet; ende beloopt onder goet ende quaet, up elck deym 18 voet, ende es den dijk nu zoe quaet, dat, zoe wanneer zy 1 stuver plagen te geven, moeten daer nu 2 geven, ende be draecht by gemeen jaeren, by staende dijcken, up elcke voet 2 st.

SCELLINCKWOUDE.

Meester Jan Corneliszoon, oudt 30 jaer, pastoer, Jan Claeszoon, oudt 50 jaer, Cornelis Janszoon, oudt 53 jaer, Roel Jacobszoon, oudt 43 jaer, scepenen, ende Lambert Claeszoon, oudt 42 jaer, schotgaerder van Scellinckwoude, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, upten 29^{en} in Septembri, tguent dat hiernaer voleht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben omtrent 103 of 104 haertsteden; ende zijn de naeste 10 jaeren zeer gebleven in eenen staet.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, dat daer omtrent 325 communicanten zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, noch en es tvoors. dorp niet belast mit eenigen renten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden gaderen upte schotponden ofte kerven, doende de 12 ker-

ven 1 schotpondt, doende elke kerf 50 gl., ende hebben in als 14 scotponden, ende doende elke schotpondt naer advenant 600 Rh. gl.; ende es geleden omtrent 8 of 10 jaeren dat zy lest verponden, ende verponden zoe dicwils als daer clachten commen, ende van noode es, ende zijn huer schotponden de naeste 10 of 12 jaeren meest in eenen staet gebleven.

Up V^e ar^{ie} seggen, dat zy hem generen ter zee te reen, oest ende west, daer zy meenen prouffijt te doene, ende hebben in haer dorp 6 scippers, die men heet stuyrluyden; eenige reeden haer deelen, ende andere vaeren om huyere. Ende hebben in huren ban omtrent 234 mergens, ende behoert meest all binnen den dorpe eyghen thuys, uytgesondert 5 of 6 mergen, die ander luyden toebehoeren. Ende wort all tvoors. lant binnen der voors. dorpe gebruyct; ende es wel van tvoors. lant omtrent 167 mergens, daer niet van en compt, noch huer ongelden niet waerdich en zijn, ende tsurplus es eleken merghen geestimeert waerdich te wesen, teen deur tandere, 45 Rh. gl. te coop, ende te huyere 45 st.

Upt VIe ar^{ie} seggen, dat tvoors. costbaer lant jaerlicx te gelden heeft in dijckaetge, sluysgelt ende andere ongelden, die men up tselve lant ommeslaet, deur gemeen jaeren up elck deymdt, omtrent 16 st.

BROUCK.

Heer Cornelis Janszoon, oudt 35 jaer, pastoer, Claes Heynezoon, oudt 42 jaer, schout, Jan Claeszoon, oudt 50 jaer, Jan Pieterszoon, oudt 43 jaer, Claes Claeszoon, oudt 27 jaer, burgerm^{rs}, Dirrick Claeszoon, oudt 62 jaer, Jacob Janszoon, oudt 63 jaer, ende Gerbrant Reymerszoon, oudt 32 jaer, scepenen van Brouck, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up I^e ar^{ie}, datter binnen denselven dorpe zijn 64 haertsteden, daerof datter 4 arm zijn, die niet en geven; ende zijn de naeste 10 jaeren zeer gebleven in eenen staet.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 350 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijs en geven, ende en zijn niet belast mit eenige renten, dan mit sheeren schot ende bottinge.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende omme-slagen gaderen up te schotponden, doende elck schotpondt 300 Rh. gl., ende hebben in als 23 schotponden ende $1\frac{1}{2}$ vierendeel van een scot-pondt, ende hebben binnen tsjaers lest verpondt; ende zijn hemluyden bijnae tvierendeel van den rijkdom binnen 10 jaeren ontvaeren, ende evenwel zoe moeten deghene die zijn blijven wonen int dorp, dragen den last van de $23\frac{1}{2}$ schotponden $1\frac{1}{2}$ vierendeel.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitte zeevaert, mit ter zee te reeden, coopvaart te vaeren om een huyere, mit oock ten harinck te vaeren, ende andere zeeneringhe. Ende hebben in hueren ban, die van den dorpe eyghen toebehoerende, omtrent 300 deymdt lants, twelek be-loipt 200 mergen, daerof de 2^e deele zijn goet lant, ende tderden deel quaet verloren lant; ende tsurplus van den lande daerof zy niet en weten de grootheyt, zoe zy geen ongelden by den mergentaelen en gaderen, tselve behoort geestelieke persoonen, poorteren van steden ende andere waerlicke luyden, maer wort nochtans all tsamen gebruyet binnen den voors. dorpe; ende es de deymdt aldaer geestimeert van tgoede lant waerdich te wesen 28 Rh. gl. in coope, ende 30 st. te huyere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy up elke deym jaerlicx verdijeken, by staende dijeken, teen jaer deur tandere, omtrent 8 st.

RAROP IN WATERLANT.

Claes Direxzoon, schout, oudt 23 jaer, Jacob Luytgenszoon, oudt 40 jaer, Jan Claeszoon, oudt 50 jaer, seepenen, Dirrick Lou, oudt 47 jaer, ende Symon Jacobszoon, oudt 26 jaer, schotvangers, Roelof Bnyck, oudt 51 jaer, buyrman van den voors. dorpe van Rarop, seggen by eede up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in als zijn 210 haertsteden, daervan de 50 arm zijn; ende en zijn niet zeer gemeedert of gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt heer Claes Jacobszoon, altarist van Rarop, dat hy verstaen heeft van den pastoer aldaer, mits dat deselve pastoer van huys es, datter zijn 750 communicanten of daeromtrent; ende en weet niet hoe die gemeedert ofte gemindert mogen wesen de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven up bier ofte eenigerhande goeden.

Ende als van renten, dat zy omtrent 11 Rh. gl. vereoft hebben, ter lossinge den penning 18, daerof thooftegelt bedraecht 200 Rh. gl., ende dit by tijden van teasenbroot; ende van outs 46 st. tsjaers den heeren van St. Jans te Haerlem.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie in beden ende omme-slagen gaderen by de schotponden, ende dat zy in als staen up $54\frac{1}{2}$ ponden, $2\frac{1}{4}$ ons, de 7 dorpen in Waterlant gereeckent up 252 schotponden; welcke verpondinge alsoe gestaen heeft van alsoe lange tijdt als yemant van hemluyden gedenecken mach; maer zy verponden onderlinge, ende dat alsoe dicwils als 7 buyeren binnen sdorps dat begeren, ende hebben lest verpondt omtrent 3 jaeren geleden, ende hebben 9 ponden min, sulcx dat zy maer en hebben 46 ponden ende een derdendeel, elck pondt gereeckent 300 Rh. gl. current, ende hoeveel dat de ponden daden, doen alle dorpen lest verponden, en weten zy niet.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee om een huyere, oost ende west, ende vaeren van tselve dorp, onder groot ende cleyn, omtrent 16 scepen, daerof de scippers wonen int voors. dorp, maer de scepen behoeren in anderen vreemde steden ende plecken, dan die scippers die de scepen voeren hebben elcx een deel int scip, ende de anderen vaeren om huyere; ende hebben geenrehande neringe, daermede zy hem binnen slants moegen behelpen, dan alleen dat heur wijfs moegen houden een coyken of twee, ende hebben daertoe omtrent 1000 deymden lants, elck deymdt gereeckent voor 4 hont, dat maict de 3 deymden 2 mergen, ende hem en blijft maer van den 1000 deymden niet

meer goet lants dan omtrent 500 deymden, ende dat ander es all onlant, ende daerenboven vermindert huer lant alle jaere van binnen van den meeren; ende den zeedijck leyt rontomme up tdiep van der Zuyderzee. Ende van dit goet lant behoert in dit dorp omtrent 400 deymdt, ende dat andere goet lant behoert vreemde poorteren ende uythemsche luyden, ende en hebben geen geestelicke personen die daer lant hebben, dan alleene heurluyder pastoer, die heeft zoeveel lants, dat hy daerof maict omtrent 6 \mathcal{L} groten Vlaems tsjaers; ende es den mergen waerdich in coope omtrent 45 Rh. gl., ende in huyere 45 st. tsjaers.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat elck deymdt lants hout tot zijnen laste anderhalve roede zeedijcx, ende beloopt tonderhoudene, deen jaer min tander meer, tot laste van den lande, 10 st. up elck deymdt.

OOSTHUYSEN MIT EETERSEM.

Heer Jan Gael van Hoorn, pastoer van Oosthuysen, oudt 33 jaer, die deselve prochie bedient heeft als eygen pastoer omtrent 1 jaer, ende als vicepatoer $2\frac{1}{2}$ jaeren, Pieter Janszoon, oudt 71 jaer, Pieter Janszoon, oudt 51 jaer, Pieter Symonszoon, oudt 27 jaer, Jan Thimanszoon, omtrent 45 jaeren, Jan Pieterszoon, oudt 30 jaeren, burge^{ms} van Oosthuysen; Heer Claes Pieterszoon, oudt 33 jaeren, pastoer, ende heeft $4\frac{1}{2}$ jaer pastoer geweest, ende Herman Janszoon, oudt omtrent 34 jaeren, burgerm^r van Eetersen, bevraecht tsamen up tinhouden van den voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, te wetene de voorn. pastoer ende burgerm^{rs} van Oosthuysen, dat in heurluyder dorp zijn 70 huysen.

Ende die van Eetersen seggen, dat in heurluyder dorp zijn 38 huysen; ende en zijn in deen dorpe noch in dander niet gemindert noch gemeerdert dese naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt te wcten de pastoer van Oosthuysen, datter zijn in zijn prochie omtrent 300 communicanten.

Ende de pastoer van Eetersen seyt, datter onder zijn cure zijn omtrent 100 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen tsamen, dat in heurluyder dorpen geen excijsen en zijn, ende dat zy tsamen belast zijn in 40 gouden croenen eeuwelicke renten, dieme jaerlicx ommeslaet onder de gemeente, gelijk als men des princen penninghen doet; ende behoert deen helft van der voorn. rente toe de vrouwe van Zevenbergen, ende dander helft Floris Janszoon, woneude tAmsterdam; ende es deselve rente van ouwen haercommen van thuys van Heemstede.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren penninghen gaderen onder malcanderen upte scotponden, ende elck schotpont es groot 350 gl.; ende staen tsamen, alzoë zy een schoutambacht zijn, up 75 schotponden, daerof die van Oosthuysen staen up 63 \mathcal{L} , ende die van Eetersem up 12 \mathcal{L} ; ende es geleden 3 jaeren dat zy onder malcanderen verpondt hebben gehad.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem gemeenlick generen mit uytvaeren ter zee om huyere, ende des winters sommige van hemluyden die visschen ter zeyn om ijbuckinek; ende dat huerluyder beede dorpen groot zijn 800 mergen, zonder dat zy anders weten deen dorp van den anderen te onderscheyden, wanttet noyt gescheyden ofte ofgepaelt en es geweest, daerof toebehoert de pastoorie, outaers ende costerye van Oosthuysen 20 mergen, ende de pastorie van Eetersem 10 deymden, bedragende $7\frac{1}{2}$ mergen; noch in Oosthuysen de reguliers tAmsterdam 5 deymden, facit $3\frac{1}{2}$ mergen; noch deselve reguliers 2 mergen, de reguliers buyten Hoorn 2 mergen, telooster te Galileen by Monickedam in Eetersem 11 mergen. Ende in beyde de voorn. dorpen zijn noch diversche buytenluyden daer geerft, zoëdat de voors. depositanten nae cstimatie seggen, dat huerluyder buyren boven deen helft niet en behoert van den voorn. eygendom van den lande. Ende seggen voorts, dat zyluyden bruycken omtrent de 2^e deel van den voorn. lande, ende dat zy tselve lant in coope, deen deur tander, achten of rekenen up 25 Rh. gl., ende in huyere 1 gouden gl. van den mergen. Seggen voorts, dat alle de voorn. uytbuyeren ende geestelicke geerfde mit hem niet en gelden dan dijckgelt ende sluysgelt.

Up VIe ar^{le} seggen, tvoors. lant belast es van dijckaetge, zoe hooge zoe laech van 51 voeten upte mergen, ende noch zoe zijn zy belast van sluysgelt ende tHonsbosch, bedragende al tsamen, deen jaer deur tandere, 6 st. upten mergen.

MARCKEN.

Dns. Nicolaus Jacobi, pastoer, oudt 39 jaer, Dirrick Nannezoon, schout, oudt 60 jaer, Dirrick Gerritszoon, burgem^r oudt omtrent 42 jaeren, Jan Claeszoon, seepen, oudt 53 jaer, Aelbert Reynouts, oudt 57 jaer of daeromtrent, buyrman van Marcken, seggen by hueren eede eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 75 haertsteden, ende dat zy omtrent 5 of 6 gemeerdert zijn binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 320 communicanten, luttel min of meer.

Up IIIe ar^{le}, datter gheen exchijsen en zijn, noch dat zy gheene renten schuldich en zijn.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gewoonlick zijn de bede te gaderen by onchen, ende staet elcke onche up 200 \mathcal{L} Hollants goets; ende seggen voorts, dat zy in heurluyder dorp hebben 70 der voors. onsen.

Up V^e ar^{le} seggen, dat de gemeene neringe van heurluyder dorp es visschen, van ael te vangen, ijbuckinck ende diergelijck, ende oock zoe vaeren veel van hemluyden ten harinck ende coopvaert om huyere, maer en hebben noch scipper, noch stuyrman.

Seggen voorts, dat heurluyder dorp es een cleyn eylandt, leggende rontsomme in de zee, ende es groot omtrent 300 deymdt, facit 200 mergen, daerof de pastorie toebehoert $5\frac{1}{2}$ mergen of daeromtrent, ende dandere deel behoort noch uytbuyeren van diverschen steden ende dorpen, zoedat naer estimatie maer deen helft behoort den binnenbuyeren; maer het geheele landt wert gebruyet by den inwonende van den voorn. dorpe, ende mach het morgen, tgoet mitten quaden gereeckent, waerdich wesen in coope 40 Phls. gl., ende in huyere omtrent 3 gl. tmargen; ende de uytbuyeren en gelden mit hemluyden niet dan alleene dijkgelt.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy zwaerlicken belast zijn mit dijkgelt, alsoe tvoorn. landeken rontsomme in der zee leyt, ende hebben te onderhou-

den 13 sluysen van 8 plancken, ende verdijcken by gemeene jaeren mit sluysgelt ende anders, dat zy up tgemeen lant ommeslaan, omtrent 300 guldens, twelek bedraecht up te mergen 3 st.

Seggen voorts, dat zy grootelic beschadicht zijn geweest van den Gelderschen, soedat zy becosticht hebben in gevangenen van 32 mannen, wel 3600 gl.

Ende omme deselve oorloge hadden veel van hemluyden heur goet gevlucht binnen Monickedamme, daert all verbrant es geweest, dwelck de voorn. deposanten wel 1000 gulden achten ende meer.

A M S T E R L A N T.

DIEMEN.

Upten 29^{en} in Septembri voors., hebben wy gehoert tAmsterdam meester Jan Allaertszoon, pastoer van Diemen, Cornelis Willemszoon, oudt 58 jaer, Gerrit Pelgrimszoon, oudt 55 jaer, seepenen, Gerrit Willemszoon, oudt 57 jaer, Allaert Willemszoon, oudt 50 jaer, Melis Jacobszoon, 37 jaer oudt, ende Dirrick Claeszoon, oudt 44 jaer, scotvangers van denselve dorpe, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen,

Up I^e ar^{le}, datter voor den innemen van Weesp waeren omtrent 103 huysen, die by der oorloge van Gelre verbrant zijn geweest tot twe reysen, datter niet en bleven boven 18 huysen, ende daer isser nu, onder arm ende rijk, cleyn ende groot, die weder upgetymmert zijn, in als omtrent 90 huysen.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter omtrent 350 communicanten zijn, daert up gebleven es de naeste 20 jaeren, dat hy de kereke bewaert heeft, zoe als vicecureyt, als pastoer.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande excijsen en geven van enige goeden; maer zijn schuldich an jaerlicxe renten, die zy up tdorp van Diemen vercoft hebben, 130 Phl. gl., daerof de 15½ currente guldens zijn lijfrenten, ende tandere zijn all losrenten, ter losse tmeestedeel den

penninck 18 ende tander 16, ende zijn al vercoft zedert dat de leste verpondinge gedaen was int jaer 1494.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme-slagen vinden by de kerven, die zy alle 4, 5 of 6 jaeren vernyeuwen, ende is nu dat 3^e jaer dat zy lest vernyeuwden; ende hebben in als 25 kerven, elcke kerf doende 500 Rh. gl. current; ende als zy weder verkerven sullen, zoe en sullen zy geen 20 kerven mogen uytbrengen; ende als zy lest verpondt waeren int voors. jaer 94, zoe hadden zy wel 75 kerven, daernaey alsdoen getaxeert waeren, ende zedert tot noch toe hebben moeten betalen, nietjegenstaende dat zy van den tweedeelen verarmt zijn.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kojien te houden, mit vissehen ende vogelen, dijcken ende mitten waghē te rijden.

Item, dat zy in als hebben 64 hoeven, 18 merghen voor een houve, facit 1152 mergen; daerup zy van allen tijden gestaen hebben, nietjegenstaende dat die by de meeren zeer gesleten ende vergaen zijn, ende alle dage meer vergaen, zoe by verdelvinge alss gaten in den dijck breecken, als andersints, daerof tvierendeel niet waerdich en es, overmits de zwaere dijckaetge daertoe staende, ende van tandere en zoude de beste mergen niet gelden 33 of 35 guldens te coope, ende tandere 18 of 20 gl., ende te huyere 25 of 30 st. van tbeste; ende tandere geeft men wel om den dijck te maicken. Ende daer en zijn geen poorters of geestelicke persoonen, die aldaer lant selver gebruycken, maer verhuyerent.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy upten gront van Diemen hebben 2400 roeden dijcx ofte zeeburchs, die zeer lastich zijn te houden, daarvan dat tlant onder tdorp van Diemen te houden heeft de 1550 roeden, ende dat 9^e deel van den anderen 750 roen, die hem wel costen zoude, indien zy die jaerlicx souden moeten besteden, te wetene de voors. 1550 roen, sonder dat ander 9^e deel van der reste daerinne te begripen, wel 1500 Rh. gl. tsjaers.

Seggen voorts, dat zy alsoe zeer verarmt zijn by den inbrexem van den dijcken, dier geweest zijn in den jaere 8 en 9, als by der oorloge, daer zy geheel by verbrant ende gepilliert worden.

Ende hebben in dit jegenwoerdige jaer wel te coste gehat int verleggen van eene nyeuwe sluyse, by den gemeenen lande geleyt, voor heur-

lyyder deel, 200 Rh. gl., omme welcke lasten wille veel van den rijxsten vertoghen zijn in andere plaetsen; ende indien zy niet gestelt en werdden nae de gelegentheynt van hueren goeden, zy zijn gescepen tgeheele dorp te verliesen.

A M S T E R V E E N .

Heer Bouwen Janszoon, oudt 40 jaer, pastoer, Pieter Claeszoon, oudt 60 jaer, Jan Mathijszoon, oudt 54 jaer, Roelof Direxzoon, oudt 48 jaer, scepenen, Claes Taticxzoon, oudt 50 jaer, waersman van Amsterveen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, upten lesten in Septembri voors., seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht.

Up I^e ar^{le} seggen, datter 100 haertsteden zijn, daerof 7 of 8 zijn bewoent van arme luyden, die den heer niet en mogen dienen, ende noch daerenboven zijnder 10 of 12 boykens ende huttekens, daer aelmisluyden inne wonen; ende binnen 10 jaeren zijn de haertsteden wel gemindert 25, overmits de armoede ende waterjaeren, ende oock brant van vijanden dier geweest es.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 500 communicanten, onder jonck ende oudt.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, maer zijn belast mit renten, te weten van 97½ Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 14, 15, 16, vercoft meest int oorloge van Woorden; ende tleste dat zy daervan vercoften es geleden omtrent 6 of 7 jaeren, ende was 19 Rh. gl. tsjaers; noch mit 62 Rh. gl. 7 st. tsjaers lijfrenten, vercoft eensdeels in de oorloge van Montfoirt, ende daernae in de oorloge van Gelre; ende de penningen daervan gecommen zijn geemploijeert geweest in de betalinge van de ruyterpenningen, mijns genadichs heeren beden ende andere lasten van den dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere lasten van den dorpe gaderen by de onsschen, doende elcke onsse 200 Rh. gl., ende hebben in als 26¼ onschen, ende hebben lest verpondt

int jaer 1510, ende verponden alle 6 of 7 jaeren eens, ende dat by 6 of 7 gezwoerens van den dorpe. Ende als zy lest verponden hadden zy omtrent 45 oncen, ende zijn zoe vermindert, overmits dat die van Amsterdam aen hem trecken de buyrten tusschen tblockhuys ende de ziecken van Amsterdam, genoempt St Anthuenisbuyrte, die altijd plegen te gelden mit die van Amsterveen, ende stonden up 6 oncen, ende de andere overmits haer armoede.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven ende weynich koijen te hōuden; ende den ban van den dorpe es groot 20 hoeven, elke hoeve gereeckent voor 110 mergen, facit 2200 mergen, daerof de helft, te wetene van der vrijheyte van Amsterdam tot de kercke van Amsterveen, behoort all tsamen cloosteren ende poorteren van Amsterdam ende andere steden, uytgesondert 100 mergen, die de inwoners van den dorpe daerinne hebben; ende van de andere helft, te wetene van de kercke tot dat sticht van Uytrecht, toebehoert all tsamen eygen binnen den dorpe thuys, uytgesondert 8 haertsteden, daertoe behoert omtrent 100 mergen lants, die andere waerlicke persoonen toebehoeren; ende de voors. deposanten en weten niet te verclaeren, hoeveel lants dat de geestelicheyte int particulier daer toebehoert, maer estimeren dat de geestelicheyte daer int generael mogen hebben tsamen omtrent 8 hoeven lants, ende de poorteryen ende andere buytenbuyeren omtrent 6 hoeven, zonder te weten te verclaeren wye die hebben; van alle welck voors. lant de cloosters van Amsterdam mit de regulieren bruycken omtrent 6 hoeven lants, gelegen tusschen de vrijheyte van Amsterdam ende de kercke van Amsterveen, dat die van Amsterveen meestall plagen te gebruycken; ende by de poorterie van Amsterdam wert gebruyct omtrent 4 houven, welke poorterie ende cloosteren met die van Amsterveen niet en contribueren; ende tsurplus wert binnen den dorpe gebruyct; ende estimeren een mergen lants waerdich te wesen tusschen de vrijheyte van Amsterdam ende de kercke van Amsterveen in coope 5 of 6 Rh. gl., ende in huyere 5 of 6 st., ende tusschen de kercke ende tsticht in coope omtrent 2 Rh. gl., ende te huyere 2 st.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben van dijkaetge, sluysgelt ende diergelijcke ongelden, up elke mergen, deur gemeene jaeren, 3½ groten Vlaems, daerinne dat gelden alle deghene die daerinne gelant zijn.

OUDERKERCK MIT DOENENDRECHT ENDE WAVERENVEEN.

Meester Jan Michielszoon, vicecureyt, oudt 29 jaer, Ot Janszoon, oudt 32 jaer, scepen, Bastaert Gijsbertss., waersman, oudt 43 jaer, Pieter Jacobszoon, oudt 44 jaer, Aelbert Heynesoon, oudt 64 jaer, Jacob Dirxzoon, oudt 35 jaer, ende Direk Direxzoon, oudt 70 jaer, buyeren ende inwonenden van Ouderkercke, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in Ouderkerck 70 haertsteden, daerof de ¹⁾ arm zijn ende van der aelmisse leven; ende zijn binnen 10 jaeren gemindert wel 20 haertsteden, overmits dat zy tweemaal van den Gelderschen verbrant zijn geweest.

Up IIe ar^{le}, seyt de vicecureyt, datter, onder jong ende oudt, arm ende rijk, zijn 350 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben. Seggen voorts, dat zy schuldich zijn an losrenten 96 Rh. gl. tsjaers, daerof de 40 Rh. gl. vercoft zijn int oorloge van Woerden, ende 45 Rh. gl. in dit leste oorloge van Gelre, ende 11 Rh. gl. over 5 jaeren; ende staen ter losse den penninck 14 ende 15, ende de 11 Rh. gl. ter losse den penninck 18; ende 58 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die vercoft zijn binnen 2 jaeren herwaerts; ende de penninghen daerof commende zijn besteet in huere portie van den ruyterpenninghen ende ommeslagen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gewoonlick zijn huere portie in allen beden ende ommeslagen te gaderen by de kerven, ende hebben in als 25 kerven, elke kerf gereeckent tot 300 Rh. gl. current, ende kerven alle 7 of 8 jaeren eens; ende verkerfden omtrent 3 jaeren geleden, voor den lesten brant; welke kerven zeer vermindert zijn, want zy int jaer 1507 wel hadden 48 kerven, dat toegecommen es by den brant, inbreecken van dijcken, en dat de rijkdom zoe langes zoe meer in de steden ver-trect.

Zy hebben ons oock gethoent thouck daer zy uyt gaderen ende daer

¹⁾ Er is hier blijkbaar een woord uitgevallen: „helft”, of zoe iets.

huere rijkdom inne staet, aldaer men bevindt dat zy hebben 1375 $\frac{1}{2}$ nobelen, elcke nobel doende 6 Rh. gl., dat wesen zoude 27 $\frac{1}{2}$ kerven.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kojien te houden, mit arbeijden om dachuyeren, mit visschen ende vogelen. Item dat huer lant leyt by ackeren, ende dat zy hebben 800 ackeren, ende elcke acker es 2 margen, daerof hemluyden toebehoort omtrent 200 mergen, ende tandere behoert tot goodshuysen ende borgeren tUtrecht ende an de cloosteren ende poorteren van Amsterdam, te weten Claes van Oestrum tUtrecht 100 mergen, de heeren van Ste Marien tUtrecht 80 mergen, de joncheere van Brederoede 88 mergen, ende tsurplus behoert tAmsterdam, de reguliers buyten Amsterdam ende elders.

Item de cloosteren tAmsterdam bruycken omtrent 100 mergen, die de buyeren van Ouderkerek plagen te bruycken; desgelijcx bruycken de poorteren van Amsterdam wat meer dan 100 mergen, die met hem niet en gelden noch en geven; ende tander wert by hem gebruyct.

Item dit voors. lant gelt 10 st. tsjaers te huere, ende 10 Rh. gl. current te coope, teen deur tandere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten houden een sluys, ende hebben alsoe veel zeedijcx dat, by staende dijk, zoe bedraecht elcken mergen 2 $\frac{1}{2}$ groten, ende dat gelden die aldaer eygen lant hebben.

LOENEN.

Rijk van Donselen, oudt 35 jaer, schout, Aert Janszoon, scepen, oudt 39 jaer, ende Lambert Claeszoon, oudt 54 jaer, waertsman van Loenen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter int kerspel van Loenen zijn 119 haertsteden, daerof de 4 zijn geestelick, 5 die om broot gaen, 57 die int Sticht zitten, 19 onder Lonresloot, 12 onder Loesdrecht ende mit Loesdrecht gelden, 8 die geseten zijn onder Mijnen, zoe datter maer 14 en blijft, die mit Loenen contribuieren.

Up IIe ar^{le} seggen, datter int kerspel van Loenen zijn omtrent 500 communicanten, alzoë zy verstaen hebben van den ouden priesters, ende alzoë zy nu ter tijdt geen pastoer en hebben.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenerhande exchijsen en geven, maer zijn belast mit 8 Rh. gl. tsaers losrenten, ter losse den penninck 16; ende zijn vercoft int jaer 1509, als die dijcken innegebroecken waeren, omme die dijcken wederomme te maicken ende repareren.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden ommeslaen up te kerven, ende estimeren elke kerf up 1 pondt groten, ende hebben omtrent 100 kerven, die de voors. 14 haertsteden betailen; ende verponden lest, als Weesp innegenomen was; ende eer dat Weesp innegenomen was, waeren zy wel de helft rijcker dan zy nu zijn, overmits dat zy by den innemen van Weesp gevangen, beroeft ende gepilliert zijn geweest van de Geldersche vijanden, ende hebben moeten verdingen zoe lange de oerloge van Gelre duerde.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, koijen ende paerden te houden; ende dat tgerecht van Loenen groot es 500 mergen, die meestall toebehoeren Melis van Mijnen, Jacob van Mijnen, Aert van IJsendoern, Oelof van Rutenberch, Willem van Colster, Jan van Zwieten, Aris Willemszoon, Gerrit Janszoon, ende geestelicheyt 38 mergen, zoedat die van den dorpe niet meer en hebben hem eygen toebehoerende dan 1½ mergen.

Daervan gebruyet wort by die van den voors. dorpe 350 mergen, ende int Sticht, die met hemluyden niet en contribuieren, 150 mergen; ende huyeren daer een mergen lants om 1½ Rh. gl., ende estimeren de penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben van dijkaetge ende andere gelijcke ongelden, up te mergen, deur gemeen jaeren, 6 st., die zy corten den eygen.

LOESDRECHT.

Heer Heindrick Gerritszoon, pastoer, oudt 50 jaeren, Adriaen Willemszoon, schout, oudt 36 jaer, Gerrit de Man, oudt 60 jaer, Adriaen

Willemszoon, oudt 50 jaeren, scepenen, ende Jan Wouterszoon, waerscip, oudt 60 jaeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben omtrent 100 haertsteden, daerof dat tderdendeel wel om goodswillen gaet; ende zijn de naeste 10 jaeren meest in eenen doen gebleven.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter omtrent 350 communicanten zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben; ende zijn belast mit 3 \mathcal{L} groten Vlaems, die zy haelden in de Uytrechsche oorloge, ende noch 4 $\frac{1}{2}$ \mathcal{L} groten Vlaems in de oorloge van Gelre, ende dit all om de dijcken mede te maicken ende onderhouden, zoe de luyden verstroyt waeren; ende zijn losrenten den penninck 16.

Up IVe ar^{le} seggen, dat als zy eenige beden of ommeslagen te betalen hebben, zoe nemen zy 7 mannen, die maicken eenen ommeslach naer den rijkdom van eleke persoon, ende dit zoe dicwils alst gebuert, ende wanneer zy 100 Rh. gl. hebben te gelden, daerof zoude de rijcxste moeten geven 10 Rh. gl.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen dat een derdendeel mit spitten, delven ende mit hey om besemen te maicken, dat 2^e derdendeel mit wolle te spinnen, dat 3^e derdendeel mit lantelinghe. Ende hebben in hueren ban omtrent 50 ackers, eleken acker groot wesende 5 mergen, ende hebben noch omtrent 100 mergen dat redelicke goet es, ende behoert all meest te Loesdrecht thuys; ende omtrent 3 ackers behoeren tUtrecht thuys, ende een vicarie van Vrelant heeft zoeveel lants dat jaerlicx gelt 5 \mathcal{L} groten; ende wort tvoors. lant all tsamen gebruyet binnen Loesdrecht; ende estimeren een acker lants waerdich zijnde in coope 100 Rh. gl., teen deur tandere, ende 5 Rh. gl. in huyere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx ommeslaen omtrent 200 Rh. gl. up tlant tot reparatie van den dijcken, twelck zy nemen van den lande, naer waerde van dien, ende ten seggen van 7 goede mannen.

TEECOOP.

Claes Direxzoon, oudt omtrent 60 jaer, Willem Gerritszoon, oudt 70 jaeren, Gerrit Janszoon, oudt 54 jaer, Jan Maertszoon, oudt 48 jaer, Gerrit Evertszoon, oudt omtrent 40 jaeren, ende Jan Baerntszoon, oudt omtrent 37 jaeren, seggen by eede, upte ar^{len} van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 14 haertsteden, groet ende cleyn; ende zijn tot tween gemeedert in 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy behoeren te kercken te Camcrijk, ende sitten rontomme int Sticht, ende wonen wel 2 mijlen van Mijnen, ende mogen uyt haer dorp omtrent 30 communicanten ter kerck gaen; ende zijn dit jaer wel 13 gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben, ende dat zy oock geen renten up haer dorp vercoft hebben, alsoe zy geen geloeve en hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gelden mit die van Loesdrecht, ende als die van Loesdrecht hemluyden senden wat zy geven moeten, zoe nemen zy 3 mannen, ende die slaen die somme over den inwonenden omme, ende als zy eenen ommeslach maicken van 20 Rh. gl., zoe geeft de rijcxste 4 Rh. gl., dats de 5^e penn., ende de rijcxste mach zijn goet waerdich zijn 300 Rh. gl. eens boven schult, ende zoe gelt elcx naer advenant, ende versetten zoe dicwil als zy gemaent werdden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen, mit hennep ende mitten handen spitten, delven ende diergelijke.

Heurluyder ambocht es groot in morgentaile 450 mergen, daerof hem in eygen toebehoert omtrent 50 mergen, ende tander behoert veel tot Uytrecht ende in anderen plaetsen ende dorpen. De voors. 450 mergen worden by hemluyden gebruyct, uytgesondert 18 mergen, die worden gebruyct int Sticht, ende die en geven mit hemluyden niet.

Er zijn geen geestelicke luyden die met hemluyden eenich lant gebruycken.

Ende dit lant gelt de mergen deurgaens, deen deur tandere, jaerlicx 9 st., ende te coop de penningh 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben an cagelt ende dijkgelt, upten mergen, by staende dijcken, 5 groten of 4½ groten.

Zy seggen, dat zy gelden mit die van Mijnen, daer zy 2 mijlen of sitten, ende 4 mijlen van Loesdrecht, ende begeren daeromme dat zy up hem selven staen mochten.

MIJNEN.

Eewout Clemenszoon, schout, oudt 41 jaer, Gijsbrecht Jacopszoon, oudt 54 jaer, Jan Hubertszoon, oudt 53 jaer, Pieter Huygenzoon, oudt 49 jaer, Gijsbrecht Dircxzoon, out 44 jaer, Claes Meliszoon, oudt 40 jaeren, ende Jan Anssenzoon, oudt 32 jaer, ende Willem Janszoon, oudt 28 jaer, alle buyrluyden in Mijnen, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy in als hebben maer 10 haertsteden, daerof datter 1 es daer innewoent een arm man, die gesloten heeft gelegen in fresesy; ende zijn 2 haertsteden gemindert in 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy selver geen curen en hebben, ende behoeven onder die cure van Loenen, ende zy zijn omtrent 23 communicanten, daerof de 2 sieck ende arm zyn; ende zijn oock gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat sy geen exchijs en hebben, ende en hebben oock geen renten up haer dorp vercoft, want zy geen geloeve en hebben, maer hebben wel renten up haer lant gehaelt.

Up IVe ar^{le} seggen, als zyluyden eenige beden of ongelden inuen sullen, zoe nemen zy een van den rijcxsten, een van den middelsten ende een van den armsten, ende die doen den ommeslach over hueren 8 huysen naer de groothey van der somme. Ende als zy 20 gl. hebben te gelden, zoe geeft de rijcxste 4 Rh. gl., dat es den 5^{en} penningh; ende over 10 jaeren gaf de rijcxste den 10^{en} penningh; ende omme dat de

rijcke wech zijn gevaeren, zoe moet de rijcxste, die gebleven es, nu geven den 5^{en} penninck an de ommeslagen; ende es de rijcxste rijk 200 Rh. gl. eens. Ende desen ommeslach maicken zy telcken als zy gemaent worden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, mit kennep, mit visschen, mit vogelen te vanghen, mit de grave. Zy hebben 350 mergen in hueren ban, daerof de 13 $\frac{1}{2}$ mergen hemleyden eygen toebehoeren, ende dat andere behoert tot Utrecht ende in anderen plecken ende steden.

De voors. innewoenders gebruycken van de voors. 350 mergen 254 mergen, dander 96 mergen worden gebruyct by denghenen die hem ontvaeren zijn in anderen plecken, ende nu met hemluyden niet en gelden noch en geven.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer lant gebruycken, want tlant te snoode es.

Ende gelt dat lant in hueren jaerlicx, teén jaer deur tandere, de mergen 14 st., ende in coope den penn. 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben tot onderhoudenisse van den dijcken, sluysen ende andere ongelden, by staenden dijcken jaerlicx te gelden 4 ofte 5 st. van den mergen.

Dese depositanten gelden mit die van Teecoop, ende die van Teecoop geven 1 schilt tsjaers meer dan over jaer es geappointeert, dat zy jaerlicx 4 Rh. gl. hemluyden te batén commen sullen; ende die van Mijnen begeren van Teecoop gescheyden te wesen.

GOYLANT.

MUYDERBERCH.

Meester Symon, pastoer van Muyderberch, oudt 28 jaeren, Vrederick Maertss., burgerm^r, oudt 27 jaeren, ende Claes Gerritszoon, oudt 56 jaeren, ende jonge Claes Gerritszoon, oudt 51 jaeren, schotgaerders ende scepenen van Muyderberch, seggen by cede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 34 haertsteden in als, daerof isser wel 10 die huer broot bidden; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 130 of 140 communicanten; ende zijn genouch in eenen doen geweest de naeste 5 jaeren dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven; ende zijn schuldich in als 24 ℒ 11 ſ van 40 groten, te weten eeuwige renten 45 st., ende tandere es lijfrenten, daerof de 15 gl. vercoft zijn int oorloge van Utrecht, ende tandere omme de reparatie van den coer.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie gaderen by de kerven, ende hebben 13 kerven, ende rekenen 400 Rh. gl. current voor een kerf, ende verkerven alsoe dicwils alst noodt es; ende de kerven verminderen ommedat deghene, die goet hebben, vertreeken in de stede mits dese oorloge.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen ende vogelen, mitten wagen te rijden ende mit wat bouwerie. Ende hebben in als 50 mergen graeslants, daerof hemluyden toebehoert 40 mergen, ende tandere behoert buyten, daerof de mergen waerdich es 20 Rh. gl., teen deur tandere, ende te huyere 20 st.

Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant bruycken, maer wel poorters van Naerden, die aldaer bruycken 8 of 9 mergen van den besten lande.

Ende hebben 100 scepel saet saylants, die maicken 25 mergen, die hemluyden oock toebehoeren, dacrof de mergen waerdich es 40 Rh. gl., ende aengaende de huyere zy bruyckent selver.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mede dijk te houden hebben, dat hem cost omtrent 5 groten upte mergen, inbreecken van dijcken niet gereeckent.

HUYSSSEN.

Baert Gerritszoon, schout, oudt 44 jaer, Lambrecht Hermanszoon, oudt 45 jaer, scepen, ende Cornelis Gijsbrechtszoon, clerck in den dorpe

van Huyssen, oudt 57 jaer, behoert ende geexamineert up te ar^{len} voors., seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat binnen den voors. dorpe zijn 120 haertsteden, daerof datter 40 es die luttel of niet met hemlyuden en geven, overmits heurluyder armoede; ende en zijn dese haertsteden binnen 10 jaeren niet gemeerdert of gemindert.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. Cornelis Gijsbrechtszoon, clerck, dat de pastoer, die oudt ende manck es, hem geseyt heeft dat int dorp voors. zijn omtrent 500 communicanten, die oock de naeste 10 jaeren genouch in eenen state gebleven zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben. Seggen voorts, dat zy schuldich zijn ende vercoft hebben an jaerlicxe losrenten, eerst 12 Phls. gl., vercoft tot Amersfoirt, den penninck 20 ter losse. Noch 19 currente gl. tsjaers, tot Amsterdamme, de penninck 17; tot Naerden 4 currente gl. tsjaers, den penninck ter losse 15, ende 11 \mathcal{L} 5 g van 40 groten, ter losse den penninck 16.

Item noch boven dese losrenten es dat dorp jaerlicx bezwaert mit 170 ponden van 40 groten tpond lijfrenten, ende dat meest up 2 lijven.

Ende zijn de penninghen, hierof gecommen, gegaen ende besteet in de bede ende omneslagen mijns g. h. ende omneslagen van den lande in de oorloge van Gelre, ende oock in de oorloge van Montfoirt, ende in de brantscatingen die zy hebben moeten geven. Ende boven dat voors. es zijn de inwonenden belast, dat zy particulierlick en gehaelt hebben 3100 der voors. ponden eens.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder bede ende omneslagen innen by kerven, ende hebben omtrent 50 kerven, ende zoe wye 200 Phls. gl. eens rijk es, die setten zy up een kerf, ende daer es innegereeckent alle dat zy hebben, speck aen den balck ende thoy staende up haeren werf; ende de rijcxste heeft 2 kerven min een quartier, ende zoe naer advenant, ende verkerven alle jaeren of omme de 2, 3 of 4 jaeren eens; ende zijn haer kerven wel by de helft gemindert binnen 15 jaeren.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneeringe, spitten ende delven, ende oock generen hem die mans ende wijfs mit wolle te spin-

nen ende te kaerden. Seggen voorts, dat Huyssen ende Huyssermaet, behalven Buysssem ende Buyssermaet ende Buysserandrecht, groot es 150 suamaet, ende gelt elcke suamaet jaerlicx te huyeren, teen deur tandere, 2 Rh. gl., ende te coope den penninck 20; ende wordden alle de landen gebruyct by den inwoners van Huysssem zoe in eygen, zoe in huyere, ende hebben 52 suaem in eygen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mit de stat van Naerden ende andere dorpen van Goylant onderhouden moeten den dijck by Naerden, die zy mit heur selfs arbeyt, paerden ende wagens maicken.

LAREM.

Dns. Godefridus Heinrici, pastoor van Larem, Leen Claeszoon, burgerm^r, oudt 48 jaer, Gijsbert Pieterszoon, oudt 70 jaeren, ende Thonis Thymanszoon, oudt 60 jaeren, scepenen van Larem, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 65 haertsteden, daerof datter wel 10 arm zijn; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoor, datter zijn omtrent 325 communicanten; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts, dat hy aldaer pastoor geweest es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven. Seggen voorts, dat zy vercoft hebben up tldorp 80 gouden Phls. gl., ende 50 gouden enckele guldens tjaers lijfrenten, vercoft binnen 10 jaeren herwaerts, uytgeseyt 10 gouden guldens eens, die zy daer te voeren vercoft hadden, meest up 2 lijven; ende hebben de penninghen daerof commende, gegeven in brantschat, deur groote last die zy by der oorloge geleden hebben.

Seggen voorts, dat zy binnen desen oorloge vercoft hebben up huere huysen 67 Rh. gl. tjaers losrenten, de penninck 16, die elek int zijne up zijn huys belast heeft omme de grooten noodt, die hem daertoe gedrongen heeft. Hebben noch vercoft 2 campen lants, die de buyeren van

Larem toebehoerden, ende dat eenige burgers van Naerden, recht naer toorloge van Utrecht, die jaerlicx gelden 48 Rh. gl. Noch eenen camp, die zy vercoften in derselver tijdt Dirrick Heymanszoon tAmsterdam, ende gelt nu 36 Rh. gl. tjaers.

Item hebben noch vercoft binnen 10 jaeren herwaerts, omme deser oorloge wille, 60 zwaemeets, die zy vercoft hebben die van Naerden ende Oudenaerden, daerof elcke zwaemeets te huyere gelt $2\frac{1}{2}$ Rh. gl.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de bede ende omneslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 62 kerven, elcke kerf gereeckent up 100 gouden Phls. gl., ende verkerven alle 3 of 4 jaeren eens; ende hadden over 10 jaeren wel 80 kerven, ende vergaen aldus mit de oorloge dier geweest zijn, ende dat zy upte frontieren sitten buyten alle defensie.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kaernen, spinnen, spitten ende plougen.

Seggen voorts, dat heur lant niet en leyt by der groote van den mergentaelen, maer es heye ende dorre lant; ende tander dat zy sayen leyt by den scepel; ende een scepel es lanck 80 roen ende 2 roeden breed; ende teen es beter dan tandere, daernae huere kerven gereeckent werden, want elck lant staet up zijn prijs.

Ende een scepel lants gelt te huyere talderbeste 5 st., tmiddelste 5 gr., ende tquaetste en es van geender waerden; ende te coope tbeste 1 pont g., tmiddelste 3 Rh. gl., ende tandere niet of niet veel.

Seggen voorts, dat telooster van Oudenaerden ende die poorters van Naerden aldaer veel lants bruycken, die met hemluyden en gelden noch en geven, maer en zouden de groote van den lande niet weten te estimeren.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mede houden moeten den dijck tussehen Muyden ende Naerden 2 slaegen, dat zy mitten handt onderhouden, sonder dat zy daeromme eenigen omneslach maicken.

Seggen voorts, dat hem afgeschat es meer dan eenige dorpen omtrent 3 jaeren geleden, up Sinte Victoersdach, alsoe 8 van hueren buyeren van den Gelderschen gevangen waeren, die gaven 500 Rh. gl. current gelts; ende over een jaer up St Matheusdach vingen zy oock luyden van Larem ende slougen den coster de noese af, ende coste hem 150 gouden guldens.

Ende twee van den rijxsten zijn binnen tsjaers poorter geworden te Naerden, ende zy wonen mit hem up tdoorp, ende staen tsamen up 6 kerven, ende en willen omdat zy poorters sijn niet geven, dat van quaeder consequentie es.

BLARICOM.

Herman Jacobszoon, burgerm^r, oudt 33 jaeren, Gijsbrecht Janszoon, scepen in Blaricom, oudt 46 jaeren, ende Willem Heindriexzoon, oudt 42 jaeren, seggen by eede tguendt dat hier volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 40 haertsteden, daerof datter 10 om broot gaen; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert, omme der oorloge wille dier geweest zijn.

Upt IIe ar^{le} soe scrijft de pastoer, datter zijn 250 communicanten, alsoe hy mits zijne outheyt ende cranckheyt, niet commen en mochte selve.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben. Ende hebben vercoft tot laste van den dorpe 80 Phls. gl. tsjaers, te wetene 22 Phls. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft omtrent 2 jaeren geleden; ende tsurplus an losrenten den penninck 16, te weten over 9 jaeren 39 Phls. gl. tsjaers, over 6 jaeren 10 Phls. gl. tsjaers, ende over 2 jaeren 9 Phls.; ende hebben de penningen all besteet in de oorlogen ende brantscattinge.

Ende hierenboven hebben zy gehaelt int oorloge van Woerden 20 Rh. gl. current tAmersfoort ter losse den penninck 16.

Ende hebben hemselves noch belast, elcx int particulier, up zijn goet van 20 Phls. gl. tsjaers.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie gaderen in de beden ende omme slagen by kerven, ende hebben in als omtrent 26 kerven, elcken kerf gereckent up 100 Phls. gl., ende verkerven allen 2 of 3 jaeren, alst nut es, ende es omtrent 2 jaeren geleden dat zy lest verkerfden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit spinnen, kaernen ende wat bouwerie.

Seggen voorts, dat zy hebben omtrent 20 zwaemaets groenlant ende 300 scepel zaylants, daerof de zwae maeden waerdich es omtrent 40 Rh. gl., ende tmiddelste 3 of 4 Rh. gl., ende tsnootste leyt voor de conijnen ende twilt, ende dit voors. lant behoert in heur dorp thuys.

Daerenboven hebben zy 55 zwaemaets, die zy hier voortijts vercoft hebben, int oorloge van Utrecht, teloester van Oudenaerden ende in de stede van Naerden.

Up VIe ar^e seggen, dat zy banwerck te maicken hebben omtrent Naerden, dat maicken zy mitten lijve, sonder eenigen ommeslach daeromme te maicken, ende en weten daeromme niet wat tselve cost.

HILFERSEM.

Jan Lourenszoon, schout, oudt 68 jaer, Wiggert Roelofszoon, burgerm^r, oudt 56 jaer, Willem Pieterszoon, oudt 55 jaer, Lambert Roelofszoon, oudt 42 jaer, scepenen, ende Lambert Thymanszoon, buyrman van Hilfersem, oudt 55 jaeren, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^e, dat zy hebben omtrent 90 haertsteden, daerof de 40 gaen om goodswillen; ende zijn meer gemeedert dan gemindert dese naeste 10 jaeren, ommedat zy wonen up thooge, ende bidden om goodswillen.

Up IIe ar^e seggen, dat de pastoer hem geseyt heeft, datter zijn omtrent 560 communicanten, daerof de 200 wel gaen om goodswillen; ende zijn meer gemeedert dan gemindert dese naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^e seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben in huerhuyder dorp.

Seggen, dattet dorp belast es mit jaerlicxe losrenten omtrent 60 of 70 currente guldens tjaers, de penn. 16. An lijfrenten tot 125 Phl. gl. tsjaers, daerof zy binnen tsjaers vercoft hebben bedragende tot 600 of 700 gl. eens; ende zijn alle de penningen, gecommen van de vercofte renten, besteet in der oorloge van Gelre, ende van der leste vercoopinge brochten zy de penningen in den Hage aen den rentmeester.

Seggen oock, dat, zoe zy niet gelooft en waeren meer renten up heurluyder dorp te vercoopen, zoe hebben zy up te huysen ende landen particulier gehaelt an losrenten 100 currente guldens tsjaers, den penn. 16, daerof zy oock de penninghen hebben besteeet in den oorlogen ende mijns genadichs heeren beden.

Up IVe ar^{ie} seggen, dat zy heurl. beden ende ommeslagen ende subvencien innen ende gaderen by kerven, ende hebben 80 kerven, ende zoe wye rijck es in goeden, roerende en onroerende, hetzy oft belast es of niet, 150 currente guldens, die stellen zy up een kerf; ende verkerwen zoe dicwils dat zy vernemen dat zy rijken of armen; ende verkerden in de vasten lestleden, ende hadden alsoeden meer kerven dan zy nu doen.

Up V^e ar^{ie} seggen, dat zy hem generen meest mitten hant spitten, delven, ende meest mit wolle te spinnen ende te caerden, ende datter een man niet en es, hy en spint ende caerdt wolle als een wijf. Ende en hadde Naerden geen draperie, zy mosten omme broot gaen; zy hebben oock een luttel geest teellants, ende sommigen houden coyen, ende dat $\frac{1}{4}$ deel van heurl. dorp.

Seggen voorts, dat heurl. Kerspel groot es in zaylant omtrent 120 mergen, ende behoert hemluyden eygen, ende wort by hemluyden selve gebruyct; ende soude 1 mergen tsjaers te huyere gelden 20 st., ende hierenboven een gemeente tot weylant, daerof de helft behoert tot Naerden, ende dander helft wort gebruyct by heml., ende omtrent de dorpen van Huyssem, Larem, Blaricom ende Buyssem; ende hebben oock een heyde omtrent 1 mijle groot, die oock by die van Naerden ende de 5 dorpen van Goylant gemeen gebruyct wort; ende zoude dat teelant mogen gelden in coope, deen deur tandere, de penn. 20.

Up VIe ar^{ie} seggen, dat zy dijk hebben te houden, maer die maicken zy gemeenlick mit heur selfs arbeit, mit die van Naerden ende de 5 dorpen.

BUYSSEM.

Heindrick Claeszoon, oudt 60 jaeren, ende Wigger Claeszoon, oudt 40 jaeren, buyeren te Buyssem, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben in de twee dorpen van Buyssem 36 haertsteden, daerof dat teen derdendeel arm es, ende zijn huysen van cleyder waerden, alsoe zy dicwils by den Gelderschen verbrant zijn geweest.

Aengaende de communicanten, seggen dat zy daerof niet en weten, alsoe zy te Naerden ter kercke behoeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy van bierexchijs geven te Naerden gelijk of zy te Naerden binnen woenden, hoewel zy mit hem niet en gelden noch en geven.

Ende en hebben geen renten upt dorp vercoft, noch en gelden niet in die renten die die van Hilfersem vercoft hebben, hoewel zy gelden mit die van Hilfersem den 7^{en} penninck in allen beden ende ommeslagen, die zy te gaderen hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie gaderen by de kerven, ende en hebben in 2 jaeren niet vercarft, alsoe mits de oorloge die wat hadden vertogen zijn in de stede van Naerden, ende hebben in als 23 kerven, daerof blijft 20 die gelden, ende elke kerf es geestimeert up 150 Rh. gl. an lant of goet, nae tscarpste dat elck heeft.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit spinnen, spitten ende delven, ende de wagen te mennen.

Seggen voorts, dat zy niet en weten hoeveel lants dat zy hebben, alsoet hooch sandich lant es, ende de beste mergen en es niet boven 2 ℔ groten waardich. Ende de poorters van Naerden bruyckens oock, ende en zouden niet weten te verclaeren, alsoe zy sitten onder de schout van Naerden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy dijck te houden hebben gelijk huer buyeren, ende en weten niet hoeveel dijck dat zy hebben of wattet cost, want zyt selver all maicken, elck int zijn, mitter handt.

DIE STEDE VAN LEYDEN.

Upten 7^{en} in Octobri voors., soe hebben wy, te Leyden wesende, by ons ontboden gehadt Cornelis Heerman, oudt 48 jaer, meester Willem van Oyen, doctoer, oudt 46 jaer, Willem Janszoon, oudt 48 jaeren, ende Gerrit van Lochorst, oudt 26 jaeren, als up dese tijdt burgermeesters, ende Ambrosius Colen, oudt 44 jaeren, tresorier derselver stede, ende an hemluyden versocht, dat zy yemant deputeren zouden willen, die mit ons verstaen mochte tot de informatie, die wij last hadden te doene, navolgende onse commissie upten staet van der stede, daertoe zy willich ende bereet waeren, ende na communicatie by hemluyden daerup gehouden, deputeerden den voors. Willem Janszoon, burgerm^r, ende Ambrosius, tresorier, omme ons te administrere alle tguendt dat wy begeren, ende ons van noode wesen zoude, ende hebben voorts gedaen gelijk hier naer volcht,

Eerst, up tinhouden van den I^{en} ar^{ie} van der voorz. instructie, soe hebben zy ons gethoent 2 gesloten rekeningen van alle de stede goeden van 2 geheele jaeren, eyndende Mertiny 1507 ende 1508, ende voorts eenen staet van den innecommen derselver stede van den jaeren 1511, 12, 13 ende 14, gemaict uyten blaffaerden van den tresoriers, mits dat de rekeningen daerof noch niet gedaen ende gesloten zijn, overmits de occupatie van der voorg. oorlogen, dewelcke de voors. burgerm^s ende tresorier by eede ons geaffirmeert hebben die sulcx te wesen; ende bevinden tinnecommen hiernaer verclaert

Eerst, de wijnexcijs heeft gegouden binnen 4 jaeren, eyndende Martiny 1510, 14521 \mathcal{L} 9 g 3 d. Hollants; maect daerof $\frac{1}{4}$ van een jaer 3630 \mathcal{L} 7 g 3 d.

De bierexcijs heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 50960 \mathcal{L} 4 g 6 d.; facit voor 1 jaer 12740 \mathcal{L} 1 g .

De corenexchijs heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 6180 \mathcal{L} 17 g ; compt voor 1 jaer 1545 \mathcal{L} 4 g 3 d.

Dat molengelt heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 19338 \mathcal{L} 10 g 11 d.; facit voor 1 jaer 4834 \mathcal{L} 12 g 7 d.

Die olye-, zeep- ende azijnexchijs heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 1545 \mathcal{L} 8 g 8 d.; compt voor 1 jaer 386 \mathcal{L} 7 g 2 d.

Die vleyschexchijs heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 3488 \mathcal{L} ; facit 872 \mathcal{L} .

Die runderexchijs in 4 jaeren 242 \mathcal{L} 1 g ; facit. . . 60 \mathcal{L} 10 g 3 d.

Die zoutexchijs in 4 jaeren 1142 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer . 285 \mathcal{L} 10 g .

Die velexchijs in 4 jaeren 17148 \mathcal{L} 13 g 8 d.; facit voor 1 jaer
4287 \mathcal{L} 3 g 5 d.

Die turf ende houtexchijs in 4 jaeren 4168 \mathcal{L} 12 g 7 d.; facit 1042 \mathcal{L}
3 g 1 d. ob.

Die strijkerye 11722 \mathcal{L} 19 g 4 d.; facit voor 1 jaer 2930 \mathcal{L} 14 g 10 d.

Dat stalgelt upter laickenhalle 184 \mathcal{L} 17 g 4 d.; facit 46 \mathcal{L} 4 g 4 d.

Dat stalgelt upte vischmarcet, voor 4 jaeren 753 \mathcal{L} ; facit 188 \mathcal{L} 5 g .

Die wage in 4 jaeren 1852 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer 463 \mathcal{L} .

Die wijncraen in 4 jaeren 715 \mathcal{L} ; facit 178 \mathcal{L} 15 g .

Die raemwachterijen in 4 jaeren 183 \mathcal{L} 6 g 8 d.; facit 45 \mathcal{L} 16 g 8 d.

Die 3 printerijen 120 \mathcal{L} ; facit 30 \mathcal{L} .

Die vrozenwateren in 4 jaeren 1292 \mathcal{L} 19 g 4 d.; facit 323 \mathcal{L} 4 g 10 d.

Dat hoeftgelt van den susterhuysen, te weten, van elke suster 4 st.
tsjaers, voor heurluyder exchijs binnen Leyden, tsjaers in elke van de
voors. 4 jaeren 106 \mathcal{L} 13 g 11 d.

Die stallen in de vleyschallen in 4 jaeren 806 \mathcal{L} 8 g ; facit 201 \mathcal{L} 12 g .

Die visscherie in de stede, vesten ende eenighe cleyne cameran, gel-
den in huysere, by estimatie 41 \mathcal{L} 9 g 4 d.

Dat pontgelt ende den 50^{en} penninck, daerof es gecommen in de voors.
4 jaeren 886 \mathcal{L} 6 g ; compt. 221 \mathcal{L} 11 g 6 d.

Van deghehen die poorters wordden zija in 4 jaeren 84 \mathcal{L} ; facit 21 \mathcal{L} .

Ende de voors. stede ontfanet jaerliex uyt handen van den rentmees-
ter van Noorthollant 1200 \mathcal{L} Hollants, voor gelijke rente, die zy tot
versoucke van den prince vercoften int jaer 1472, ter losse den pen-
ninck 16; daeromme hier in ontfange de voors. 1200 \mathcal{L} .

Somma van tjaerlicxe innecommen der voors. stede van Leyden
35682 \mathcal{L} 6 g Hollants tot 30 groten tpondt, die maicken in pon-
den van 40 groten Vlaems 26761 \mathcal{L} 14 g 6 d.

Nota. Dat de voors. stede noch andere exchijsen plach te hef-
fen, die zy afgesstelt hebben in den jaere 1509, mits dat zy be-
vinden dat die de stede scadelic waeren,

Te weten, den exchijs van tymmerhout, sparren, wagenschot,
claphout; ende plach te gelden omtrent 70 of 80 \mathcal{L} Hollts. tsjaers.

Item, den exchijs van ossen, paerden ende koehuyden; ende
plach waert te wesen omtrent 120 \mathcal{L} Hollants tsjaers.

Item, den excijs van calck, steen ende andere gelijke materie; ende galt omtrent 200 \mathcal{L} tsjaers.

Item, den exchijs van alle zijden ende vreemde wollen laicken; ende galt 106 \mathcal{L} Hollts. tsjaers.

Item, den exchijs van den roeden ende witte loesen perkement, franchijn ende diergelijke; ende galt omtrent 195 \mathcal{L} Hollants tsjaers.

Item, den exchijs upten harinck ende buckinck; ende galt omtrent 70 \mathcal{L} tsjaers.

Item, den exchijs van tvlassch; ende galt omtrent 80 \mathcal{L} tsjaers.

Ende de 3 costeryen van der stede van Leyden, als Sinte Pieters, Sinte Panraes ende Onservrouwenprochie, die plagen zy mede te verpachten, ende ghalden omtrent 150 \mathcal{L} Hollants tsjaers.

Up IIe ar^{le}, soe hebben zy ons geexhibeert die rekeningen van der voors. stede, gelijk upt I^e ar^{le} verclaert staet, daerby wy bevinden dat zy schuldich zijn de navolgende renten:

Eerst an losrenten binnen Leyden, die all voor tjaer van 1494, dat de leste verpondinge geschiede, vercoft zijn geweest, tsjaers 332 \mathcal{L} 19 g 4 d. groten.

An gelijke losrenten buyten Leyden, binnen slants vercoft als voeren
483 \mathcal{L} 2 g 10 d. gr.

Ende an gelijke losrenten, buyten slants vercoft, als voeren 445 \mathcal{L} 18 g 4 d. gr.

Bedragende de voors. drie partijen van losrenten ter somme van 1262 \mathcal{L} 6 d. groten, daerof dat 1 derde deel staet ter lossinge den penn. 16, ende dandere 2 deelen staen ter losse den penn. 18, ende omtrent 100 \mathcal{L} groten, den penn. 20; ende maicken de voors. renten in ponden Hollants
10096 \mathcal{L} 4 g .

An lijfrenten, vercoft tot 1 lijf of 2 lijven, voor tjaer 94 voors. 1233 \mathcal{L} 12 g 11 d. groten Vlaems; valent in ponden Hollants 9861 \mathcal{L} 3 g 4 d.

An losrenten, vercoft int jaer 1501 ende 1502, ter losse den penn. 18, daeromme dat questie is onder den poorters, overmits dat degheene die dese renten gecoft hebben, gehouden waeren binnen denselven jaere scattinge te geven, 133 \mathcal{L} groten; valent 1064 \mathcal{L} .

An losrenten, vercoft kersmisse 1513, ter losse den penn. 16, 90 \mathcal{L} 7 g 3 d. groten Vlaems; valent 722 \mathcal{L} 18 g .

An lijfrenten, vercoft kersmisse 1513, up 2 lijven, 7 \mathcal{L} 18 g 4 d. groten; facit 63 \mathcal{L} 6 g 8 d.

An lijfrenten, vercoft kersmisse 1513, tot 1 lijve, 14 \mathcal{L} 6 g 8 d. groten; valent 114 \mathcal{L} 13 g 4 d.

An losrenten, vercoft zedert St Jansmisse 14, ter losse den penn. 16, 54 \mathcal{L} 1 g 8 d. groten; facit 432 \mathcal{L} 13 g 4 d.

An lijfrenten, vercoft zedert St Jansmisse 14, tot 2 lijven, 4 \mathcal{L} 19 g 4 d. groten; facit 39 \mathcal{L} 14 g 8 d.

Ende an lijfrenten, tot 1 lijve vercoft zedert St Jan 14 voors. 25 \mathcal{L} 5 g groten; valent 202 \mathcal{L} .

Somma van den voors. renten, te weten an losrenten
12315 \mathcal{L} 15 g 4 d.

Ende an lijfrenten. 10280 \mathcal{L} 18 g .

Comt tsamen 22596 \mathcal{L} 13 g 5 d. Hollants.

Die reysen van den burgermeesteren, gerechte, pensionaryssen, ende andere bodeloenen hebben gedregen in de voors. 4 jaeren 4352 \mathcal{L} 13 g 6 d. mits der oorloge; nietmin, consideratie gehadt upte voorgaende jaeren, zoe zijn die her gestelt up 850 \mathcal{L} .

Die scenkingen van wijn, presencien van den gerechte ende vroetscip, ende presentien upten ommeganek hebben gedregen in 4 jaeren 1159 \mathcal{L} 10 g 8 d., facit 289 \mathcal{L} 17 g 8 d.

Die cleedingen, wedden van cyrurgiens, clockstelres, tresoriersknechts ende doelwachters 466 \mathcal{L} 18 g 2 d.

Die voetboeschcutten uyt den wijntap 160 \mathcal{L} .

Die hantboeschcutten plagen te hebben 40 \mathcal{L} mits de staet, ende sulen nu hebben als zy plagen voor den staet 80 \mathcal{L} .

De weesmeesterswedden 26 \mathcal{L} 13 g 4 d.

De wedden van der stedetrompetters 80 \mathcal{L} .

Den erfpacht van den vroenen ende vrije zeghen 151 \mathcal{L} 8 g .

Den pacht van den cleypoel 12 \mathcal{L} .

Die wedden van pensionaryssen, advocaten, procureurs, boven ende beneden waekers, poortiers, boden ende clercken van der stede, omtrent
425 \mathcal{L} .

Voor deghene die de stede te baten comt, die hart dak decken, te weten van der roede leydaex 8 g groten, ende voorts naer advenant, by estimatie 350 \mathcal{L} .

Voor onderhoud van artillerie, extraordinarise oncosten van processen, turf ende kaersen upten stedehuys, by estimatie 400 \mathcal{L} .

Voor reparatie van der stede toornen, muyeren, bruggen ende anders,
by estimatie 1200 \mathcal{L} .

Voor alrehande extraordinaryse partijen die der stede jaerlicx overcommen
200 \mathcal{L} .

Somma 4741 \mathcal{L} 17 g 2 d.

Somma van den lasten van der voors. stede van Leyden 27338 \mathcal{L}
10 g 6 d. Hollants, die maicken in ponden van 40 groten 20503 \mathcal{L}
17 g 10 d. ob.

Dus blijft hier meer ontvanx dan uytgevens 6257 \mathcal{L} 16 g 7 d. ob.
van 40 groten.

Daertegens zy te dragen hebben heurl. portie in allen beden ende
subventien, die mijn g. h. geaccordeert werdden; ende staen in de or-
dinarise bede van 60000 \mathcal{L} up 5263 \mathcal{L} 11 g , daarvan zy gemeenlick
gratie gehadt hebben van 1 derde deel, blijft de 2 deel 3509 \mathcal{L} 8 d.

Ende huerluyder portie in des gemeenlants renten ende de omneslagen
van den lande bedragende omtrent 2600 \mathcal{L} .

Ende hierenboven, soe seggen de voors. burgerm^{rs}, dat zy hem be-
duchten, dat zy by de continuatie van den nyeuwen staet, die zy alte-
hants vervolgende zijn, belast sullen werdden te moeten betailen, boven
de loipende rente, tvierendeel van der loipende rente van afterstall, daerby
zy geen zuver houden en zouden omme huere portie te betailen in eenige
beden ende omneslagen: dat zy begeert hebben alhier by memorie ge-
stelt te hebben.

Denselven burgerm^{rs} gevraecht, uyt machte van wat octroyen zy de
vercooping van den voors. renten gedaen hebben zedert den jaere
1500 herwaerts, seggen dat zy dat gedaen hebben uyt machte van twee
octroyen, die zy ons gethoent hebben; daeraf teerste gegeven es te Brues-
sel 4^{en} in Octobri 1492, daerby hemluyden geoctroyeert wert te moghen
vercoopen den poorteren binnen der stede, ende geen andere, voor den
tijd van 6 jaeren lanck geduerende, beginnende ter date van dien, 400
Rh. gl. tsjaers, te lossinge den penninck 18, zonder meer, omme de
penninghen daerof commende te appliceren ten meesten oorbaer van der
stede, ende dat zy schuldich sullen wesen daerof rekeninghe te doen
voor zeeckere gecommiteerde mijns genadichs heeren, tallen tijden als
zy des versocht sullen wesen.

Ende dat ander octroy es gegeven te Bruessel 29^{en} in Julio 1513,
daerby hemluyden geoorlooft es te vercoopen upter stede 2000 Rh. gl.
tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, of 4000 Rh. gl. tsjaers tot

1 of 2 lijven, of beyde tsamen, erflick loss of lijfrenten naer advenant, ende tot waerde ende estimatie van der voors. 2000 gl. erflick renten tsjaers, maer niet daerenboven, omme de penninghen daerof commende te besteden, eerst in de schulden van der stede, ende daerof gehouden wesen te rekenen als voeren.

Schulden daer de voors. stede noch in es.

Die voors. burgermeesters hebben ons overgegeven die verclaringe van huere schulden ende afterwesen, die zy geaffirmeert hebben alsulex te wesen, alsoe die noch niet wel getaxeert en waeren alst wel behoerde, dairomme zy Ambrosius willigen zouden tselve te doene; by welcker verclaringe men bevint dat de stede schuldich es van afterstallige renten totten jaere 1510 incluz, alle betalingen ende lotingen afgecort, 19961 \mathcal{L} 1 g 2 d. groten Vlaems, valent in ponden van 40 groten 119766 \mathcal{L} 7 g .

Item an onbetaelde renten in den jaere 1511, 12, 13 ende 14, 584 \mathcal{L} 18 g 2 d. ob. groten, valent 3509 \mathcal{L} 9 g 3 d.

Item, deselve stede es noch schuldich hueren poorteren, van leeninge by hem gedaen in den jaeren 82, 83, 87 ende 93, 692 \mathcal{L} 8 g 7 d. groten, valent 4154 \mathcal{L} 11 g 6 d.

Item van gelijcken geleenden penninghen, diverse kercken ende cloosteren in Rijnlant 116 \mathcal{L} 13 g 4 d. groten, valent 700 \mathcal{L} .

Bedragende de voors. schulden ter somme van 128130 \mathcal{L} 7 g 9 d. van 40 groten.

Up IIIe ar^{le} seggen de voors. burgermeesters, dat men binnen Leyden geeft de navolgende exchijsen.

Eerst van turf- ende houtexcijse:

Van elk cleyen last turfs 1 groten.

Van een scip turfs, houdende 4 last of daer beneden, 4 groten.

Van een scip, dat meer dan 4 last geladen heeft, 8 groten.

Van een scip elsen, willigen, esschen ofte diergelijcken hout, 4 groten.

Van een ponte houts 8 groten.

Van eyckenhout, geheeten heel houdt, tduysent 6 groten.

Van blockeel ende bouchout tduysent 4 groten.

Tstalgelt upte laickenhalle:

Alle diegheene die wantsnijderye houden ende laicken vercoopen by der elle, geven tsjaers 30 st.

Die strijckerye.

Van elck half laicken geeft men $4\frac{1}{2}$ d. groten ende 3 ct.

Van elke lappe $\frac{1}{2}$ groten.

Die wage.

Van 25 pont of daer beneden $\frac{1}{2}$ groten.

Van 50 pont 1 groten.

Van 100 ponden 2 groten.

Die wijnraen.

Van elke ame Dortrechtsmate 6 groten.

Van een boete Maelveseye 1 f 3 d. groten.

Coernexchijs.

Van terwe, rogge, gherst, spelt, boonen, erwten, raepzaet, kempsaet, mostertsuet ende diergelijcke, van elck hoet 8 groten.

Van haver, corvell, zemel etc. elck hoet 4 groten.

Bierexchijs.

Van Leydts bier, dat men vercoopt den stoop voor $1\frac{1}{2}$ groten, tvat 8 st.

Van Leydts bier, dat men vercoopt den stoop voor 2 groten, 14 st.

Van buyten gebrouwen bier, dat men vercoopt den stoop voor 2 groten, tvat 14 st.

Van bier dat men vercoopt den stoop boven 2 groten, 18 st.

Ende alle Oesters bier tvat 14 st.

Van dranckbier geven de brouwers van elke broute 5 st.

Wijnexchijs.

Van alle wijnen alsoe zy te tappe vercoft [werdden] den 4^{en} penn.

Noch daerenboven den 20^{en} penninck van alsoeveel als zy by den 4^{en} penninck schuldich zijn.

Olye-, zeep- ende azijnexcijs.

Van elck vat olye, zeep ende azijn 12 groten Vlaems.

Vleyschexchijs.

Van een rundt, groot of cleyn, 10 groten.

Van een vercken 5 groten.

Van een scaep 3 groten.

Van een lam 1 groten.

Van een calf $3\frac{1}{2}$ groten.

Van een zijde speex 2 groten.

Van een travel tonne gesouten vleesch, daer omtrent een half beest innegaet, 5 groten.

Van de zoutexchijs.

Van elck mudde 36 groten.

Van tmudde harinx ende hoet zouts 18 groten.

Rundeexchijs.

Van elck hoet runde 12 groten.

Tmolengelt.

Van elck achtendeel tarwe of rogge $1\frac{1}{2}$ groten.

Van gerst elck achtendeel 18 [nut.]

Van de haver 3 d. Hollts.

Van een broute mouts van 24 sack 15 st.

Van de velexcijse.

Van elck 100 vellen 20 st.

Van den stallen in de vleyschalle.

Elck vleyshouwer geeft van zijnen stall, daer hy in staet in de vleyschalle, 7 Rh. gl. 4 st.

Van pontgelt den 10^{en} penninck van dengheenen die uyter stede ver-
trecken mitter wonen, oft van den goeden die versterven uyter stede,
ende den 50^{en} penninck van den goeden die binnen Leyden versterven,
niet gaende in de rechte lyne, maer ter zijden.

Up IV° ar^{le} seggen de burgerm^{ns} voors., dat int jaer van 1497 lest-
leden waeren te Leyden alle de huysen getelt, omme eene impositie
wille die men alsdoen dede, ende hadden up die tijdt in als 3017 haert-
steden, onder groot ende cleyn, rijk ende arm, daerof datter niet meer
en waeren die gereeckent waeren 100 Rh. gl. eens rijk te wesen, an
goet of in neringhe, dan 1113, ende de reste en contribueerden niet,
overmits huere armoede. Ende by der impositie, gedaen in den jaere
1502, en hadden zy maer 976 haertsteden die contribueerden; ende zijn
deselve huysen zedert die tijdt niet gemeerdert, maer meer gemindert,
omme de cloosteren wille binnen derselver stede, die de huysen omtrent
hemlyden gelegen coopen, ende huer cloosteren daarmede vermeerderen.

Seggen voorts, dat zy in als hebben binnen Leyden 10 vrouwe-
cloosteren, als, de witte nonnen, alias de Jacopinessen, Ste Katherinen,
Ste Jeronimus in Roma, Ste Barbaren, Ste Michiels, Ste Ursulen, S^{te} Ce-
cilien, Ste Agnieten, Abcoude, Scagen, ende die grauwe susteren, dat
alle geproffesside susteren zijn; ende hebben noch binnen derselver stede
1 cellebroederscloester, 3 baghijnhoven, ende 5 huysen gesondert van
arme oude luyden, die exchijsvrij zijn, ende 5 gasthuysen.

Item, buyten vast an der stede, in huere vrijhey, hebben zy 1 reguliersclooster te Lopsem, ende 2 susterhuysen, als Ste Aechten ende de Magdaleenen; ende buyten de vreyhey, vast ander stede, 1 barvoetebroedersclooster, ende meer andere cloosters daer omtrent gelegen.

Aengaende den prijs van denselven huysen binnen Leyden, seggen dat die wel de helft geargert ende gemindert zijn by dat zy plagen te gelden over 15 of 20 jaeren, alsoe wel in coope als in huyere, gelijk ons genouch, aldaer wesende, gebleecken es.

Up V^e ar^e hebben zy gehoert die pastoers van den 3 prochykercken derselver stede, als Heren Joris Floriszoon, commandeur van Ste Pieterskerke, oudt 42 jaeren, die aldaer omtrent 10 jaer commandeur geweest es, ende seydt in verbo sacerdocii, dat in deselve prochie van Ste Peters zijn, nadat hy bevinden kan by de oblaten, omtrent 5000 communicanten; ende en zijn de naeste 10 jaeren niet zeer gemeerdert.

Heer Jan Heindrixzoon Yeuwelandt, cappellaen van Ste Pancraes ten Hoogenlande binnen Leyden, oudt 65 jaer, ende heer Jan Geeritss., oock cappellaen aldaer, oudt 44 jaer, gehoert in absentie van den pastoer, seggen, datter zijn in de prochie van Hoogenlande, communibus annis, omtrent 4000 communicanten, ende somtijts zijnder wel tusschen 4000 ende 5000, ende daer esser diewils 400 ende 500 meer in een jaer dan in tandere, overmits datter veel spinsters, volders ende wevers zijn; ende van den voors. communicanten es deen derdendeel wel arm; ende seggen deselve cappellaenen, te weten heer Jan Yeuwelant, die aldaer wel 23 jaeren gediend heeft, ende dander 9 jaeren, dat zy niet zeer gemeerdert en zijn de naeste 10 jaeren, overmits dat zy in de sterfte, dier was in den jaere 1509, verloren wel 2500 menschen.

Ende heer Willem Danielszoon, pastoer van onser Vrouwenkerke, seyt, datter in deselve prochie zijn omtrent 550 communicanten, ende weet dat alsoe hy omtrent 1 jaer pastoer geweest es ende 5 jaeren vicecureyt; ende zijn binnen zijn tijdt meer gemindert dan gemeerdert.

Up VIe ar^e hebben wy gehoert Cornelis Mast, oudt 57 jaer, Frans Gerritzoon, oudt 53 jaeren, Jan Paitze, oudt 42 jaeren, ende Gerrit Eeuwoutzoon, oudt 43 jaeren, waerdeins up dese tijdt van der draperie, Ysack Aelwijnszoon, oudt 57 jaeren, Jan Aertzoon, oudt 55 jaer, Dirrick Ottenzoon, oudt 38 jaeren, ende Frans Gisbertss., oudt 44 jaeren, oude waerdeyns van der draperie van der voors. stede, alsoe de neringhe van der draperie de principale neringhe es, daer die stede van Leyden

by staet, omme te weten hoe dieselve neringhe gemeerdert oft gemindert es de naeste 10 jaeren herwaerts.

Die by eede geseyt ende verclaert hebben, nae huere beste wetenschap, dat de neeringe van der draperie binnen 10 jaeren herwaerts beter geweest es die eerste 5 jaeren dan die leste 5 jaeren, ende dat dandere 10 jaeren daer te voeren noch beter waeren dan de voors. eerste 5 jaeren, alsoe die laickenen bet gouden ende bet vertiert werdden; ende de gemeen prijs van een Leytssch half laicken van 16 ellen is 9, 10 of 11 gouden gulden, een half of 1 oert min of meer.

Seggen voorts, dat die oncosten van der stede, hiervoeren verclaert, bedragen up een half laicken omtrent 6 of 7 st., ende als zy alsoe veel wisten te winnen up een half laicken daer zoude neeringe genouch wesen.

Aengaende tgetal van den laickenen die men jaerlicx maect, daarvan gedregen zy hem aen tinnecommen van den exchijs van der strijckerye, alsoe men van elck half laicken geven moet $4\frac{1}{2}$ gl. ende 4 [Ⓔ Vlaems], daerby men tselve best sien sall.

Seggen voorts, dat de neeringhe wel zwaer valt te Leyden voor de drapenierders, ende dat van noode es die te verlichten, mits dat zy van elck 100 vellen geven moeten 20 st., ende van elck half laicken $3\frac{1}{2}$ groten 3 mijten, daerof men maer en plach te geven, te weten van die velexchijs, dan 3 braspenninghen; item in de oorloge van Utrecht zoe was deselve velexcijs gestelt up $7\frac{1}{2}$ st., daernae up 15 st., ende in den jaere 97 by den staet up 20 st., ende upte halve laickenen en plach men van strijckene maer 2 groten te gevene.

Item, geven van elck vat olye, omme de wolle mede te smouten, 12 groten Vlaems, daer men niet of en plach te geven.

Item, hierenboven geven zy te Grevelinghen groote thollen, te weten van elc serpelgier wollen 4 Rh. gl., ende van elck 1000 vellen 16 g groten.

Item, seggen voorts datter wel 25 drapenierders zijn binnen der stede, die jaerlicx ten exchijs geven boven den 8^{en} penninck van hoer goet, ende boven 50 persoonen, die jaerlicx geven boven den 50^{en} penninck, ende noch andere 100 persoonen, die boven den 20^{en} penninck geven, ende dit boven veel groote zwaere leeningen, scattingen ende copingen, die zy hebben moeten doen, daermede de draperye zeer bloot van gelde ende ten afteren gecommen zijn.

Item, hebben voorts begeert gehoort te hebbene Direk Pieterszoon, wever, ende heeft printer geweest, dewelek wesende van de oude van 48 jaeren, ons verclaert heeft, hoe datter over 18 jaeren te Leyden gingen wel 350 touwen, die all werck hadden.

Seyt voorts, datter over 13 jaeren maer en gingen 300 touwen, ende dander 50 waeren vergaen, ende deselve 300 touwen en hadden daertoe altijd geen werck.

Over 8 of 9 jaeren zoe wasser omtrent 250, ende en hadden all geen werck, ende 150 zouden wel al gedaen hebben.

Over 6 jaeren en wasser geen werck; 100 touwen zouden wel all gedaen hebben; desgelijcx in den zomer van den voorgaende jaere.

Ende nu gaeter omtrent 200, ende dat en sall niet dueren boven de 6 weecken; ende zijn aldus gemindert by gebreecke van neeringe, ende heeft binnen zijn tijdt geweten, te weten over 14 jaeren, datter wel 72 teffens de neringe lieten. Ende daer plegen 150 meesterijen van volle-rijen te staen, ende daer en stater nu boven 60 niet.

De voors. bourgerm^s ende tresorier hebben ons noch verthoent, omme te bet te thoenen den staet van heurluyder stede in armoede ende rijkdomme, hoe dat hem by hueren staet int jaer 1497 gelast was, alsoe die verhoogingen ende upsettinge van den nyeuwen impositien ende exchijsen up veel nae niet en mochten furneren noch voldoen den staet, dat men jaerlicx by impositie innen, upheffen ende ontfangen zoude up alle de renten, landen, huysen, catheelen, gereeden gelde ende andere goedingen, denselven van der stede toebehoerende, het waere leenen, heerlicheden, erven in wat plaetsen of landen die gelegen waeren, oock van alle de coomausepen, neeringen ende andere winninghen, 10,000 \mathcal{L} van 40 groten; waerup een impositie ende scatinge gemaict was over alle de poorters ende inwonende van derselver stede, van den meesten totten minsten, nyemant uytgesondert dan degheene die dagelicx om goodswillen gingen ende van den heyligen geest leefden; ende geschiede partijen by eede gehoert upten hondersten penninck, daer de rijcxste innegeset waeren up 24 \mathcal{L} groten, 20 \mathcal{L} , 15 \mathcal{L} groten, ende voorts descenderende totten minsten 12 st., 10 st. ende 8 st., dat all niet strec-ken en mochte tot de voors. 10,000 \mathcal{L} toe, maer weynich min; welcke scatinge ontfanghen es binnen den jaere van 98, het eerste jaer van den staet, ende daer en wert niet meer of ontfanghen dan 9186 \mathcal{L} 17 g 1 d. van 40 groten.

Int jaer van 99 is deselve settinge wederomme geslegghen ende ontfanghen, ende daer en quam niet meer of dan 8770 \mathcal{L} 6 g 8 d.

Item in den jaere 1501, zoe es deselve settinghe mede ommege-slagen ende ontfanghen, maer altijd vermindert, doordien dat veele die niet veel en hadden, ende niet vast en saten van huys ende erve, voorvluch-

tich ende uyter stede vertogen zijn; ende oock andere, die verarmt waeren, quamen dagelicx clagende dat zy by dier settinge upten hondertsten penn. bezwaert waeren, ende alsoe verlicht werdden by den commissaryssen, die geordonneert waeren tot onderhoudenisse van den staet.

Item in den jaere 1502, zoe es deselve settinge weder vermaict, ende elck weder gehoert by eede ende monde, en is mede gemaict upten 100^{en} penninck, ende heeft niet meer mogen beloipen dan 8054 £ 16 § 6 d. van 40 groten.

Item deurdien dat die van der stede mercten dat dese impositien ende de scattingen der stede scadelic waeren, zoe hebben zy tselve gelaten, ende zijn daertoe gecommen, dat men den tijdt van 6 jaeren den poorteren ende inwonenden niet meer dan de 2 derdendeelen, ende die van buyten maer de 3 vierendeelen betaelt en heeft.

In den jaere 1508, in tijden van den belegge van Pouroyen, Weesp ende Muyden, zoe es gegadert geweest by leeninge 6144 £ 13 § 4 d. van 40 groten, die zij nae mitter langer handt betaelt hebben. Ende bovendien gaderden zy een capitale impositie van weeckgelt, int welke de hoochste gestelt is geweest up 15 st., ende de laichste up $\frac{1}{2}$ stuver, welke settinge loop gehadt heeft den tijdt van 20 weecken, ende daer wert af ontfangen 3243 £ 8 § Hollants.

Int selve jaer 8 zoe es noch eene settinge gemaict tot reparatie van der stede, daarvan ontfangen es geweest 2000 £ Hollants.

Ende es te weten dat by die voors. settinge, gemaict anno 1497, bevant men dat in Leyden maer 4 personen en waeren die gegoet waeren tot 12000 £ toe van 40 groten, ende nyemant boven 14000 £.

4 personen die gegoet waeren tot 10,000 £.

1 persoon die gegoet was tot 8000 £.

9 personen tot 7000 £.

5 personen tot 5000 £.

2 personen tot 4000 £.

30 personen van 3000 £.

53 personen van 2000 £.

49 personen van 1500 £.

74 personen van 1000 £.

97 personen van 600 £.

108 personen van 400 £.

308 personen van 200 £.

369 personen van 100 £ van 40 groten.

DE STEDE VAN WOERDEN.

Upten 2^e in Octobri 1514 soe hebben wy gehoert Gerrit Claeszoon, oudt 61 jaer, Reyer Dirxsoon, oudt 48 jaeren, burgermeesters, Dirrick Jan Ockerszoon, oude burgermeester, 76 jaer oudt, Jan Janszoon, oudt 58 jaeren, ende Pieter Gijsbertss., oudt 51 jaeren, scepenen van der stede van Woerden, die by eede verclaert hebben tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le} hebben zy ons gethoent diversche voorgaende rekeninghen, ende onder andere de rekeninghe van den jaeren eyndende alreheyliken 1507, 1508 ende 1509, ende hebben ons by verclaringe gegeven tguendt dat deselve exchijsen gegouden hebben voor een jaer, beginnende dese alreheyliken 1514, daerby men bevint dat

De bierexchijs galt int voors. jaer 1507 979 \mathcal{L} , 5 st. voor tpondt, anno 8, 1135 \mathcal{L} ten gelijcken prise.

Anno 9 1000 \mathcal{L} .

Anno 13 1070 \mathcal{L} .

Int jaer beginnende alreheyliken 1514, 870 \mathcal{L} , tot 5 st. tpondt; ende estimeren tjaerlicxe innecommen van dien up 1000 \mathcal{L} ; facit in ponden van 40 groten 250 \mathcal{L} .

Die wijnexchijs die was verhuurt int jaer 1507 om 94 \mathcal{L} tot 5 st. tpondt.

Anno 8 98 \mathcal{L} .

Anno 9 80 \mathcal{L} .

Anno 13 88 \mathcal{L} .

Anno 1514. 18 \mathcal{L} .

Denselven exchijs estimeert men in ponden van 40 groten up 22 \mathcal{L} 10 \mathfrak{g} .

Die bierboom heeft gegouden int jaer 1507 77 \mathcal{L} tot 5 st.

Anno 8 92 \mathcal{L} .

Anno 9 60 \mathcal{L} .

Anno 13 90 \mathcal{L} .

Anno 14 88 \mathcal{L} ,

ende es geestimeert up 88 \mathcal{L} ; facit 22 \mathcal{L} .

De koernmaet heeft gegouden anno 1507 8 \mathcal{L} tot 5 st. tpondt.

Anno 8 4 \mathcal{L} .

Anno 9 5 \mathcal{L} .

Anno 14 6 \mathcal{L} .

Facit voor 1 jaer 30 \mathfrak{g} .

Die wint- ende rosmolen houden zy in erfpacht van mijnen genadighen heere; ende betaelende huere erfpacht ende doende de reparatien, zoe commen zy dicwils ten afteren: ergo niet.

Die wage mitter visscherye in de graften behoeren de schutters toe; ergo niet.

Somma van tvoors. innecommen tsjaers 296 \mathcal{L} .

Up IIe ar^{le} bevinden wy by de voors. rekeninge, dat zy schuldich zijn an lijfrenten, daerof zy vercoft hebben in de oorlogen van Montfoert, 22 \mathcal{L} 8 g ; ende 12 \mathcal{L} 10 g over 7 of 8 jaeren, facit tsamen 34 \mathcal{L} 18 g .

An losrenten, die zy vercoft hebben int oorloge van Weesp, ter losse den penninck 16 27 \mathcal{L} 13 g .

An eeuwige renten van 12 \mathcal{L} 8 g .

Ende hebben vercoft, omtrent 1 maent geleden, 3 \mathcal{L} gr. tsjaers, ter lossinge mit 300 Rh. gl. current, die zy geleent hebben ter lossinge van den heere van Wassaenre, huere castellain, facit 18 \mathcal{L} .

P^a valent 92 \mathcal{L} 19 g van 40 groten.

Hierenboven zoe eyscht hem toude gasthuys te Delft, als actie hebbende van Claes Meynertss., saliger gedachten, van 9 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die zy Claes schuldich waeren, wel 20 jaeren afterstals.

Deselve stede heeft noch an diversche extraordinarise costen jaerlicx van poertiers, waeckers, clerckloon, bodeloon ende anders 102 \mathcal{L} 4 g .

An reysen, reparatien van der stedethoornen, muyeren ende anders, dat cost by gemeene jaeren, alsoe zy gekeurt hebben in alle jaere 100 gouden gl. te verrepareren, facit 170 \mathcal{L} .

2^a valent 272 \mathcal{L} 4 g .

T^a 365 \mathcal{L} 3 g .

Aldus hier meer uytgevans dan innecommens 69 \mathcal{L} 3 g .

Hierenboven gelden zy in de ordinarise bede mijns genadichs heeren van den 60000 \mathcal{L} 181 \mathcal{L} .

Ende in des gemeenlants renten, daerof huere portie bedraecht, by estimatie 90 \mathcal{L} 10 g .

De voors. van Woerdden sullen noch moeten repareren twee stuck muers, die ter neder willen vallen, ende twee poorten, dat hem wel costen sall, by estimatie, eens 2000 \mathcal{L} .

Alle welcke lasten, die zy jaerlicx heffen boven tzeecker innecommen van der stede, dat slaen zy up malcanderen omme, ende gaderen dat uytten buydel by de schotponden, daerinne mede contribuieren huere buy-

tenpoorters, wonende binnen den kerspel van Woerden, dat omtrent 1 mijle buyten der stede es nae Bodegraven toe, ende $\frac{1}{2}$ mijle naer Uytrecht tot Putcuyp toe; ende verponden alle 3 jaeren eens, ende es omtrent een jaer geleden dat zy lest verponden, ende hadden 14394 schotponden, die gemindert zijn, mits dat eenige van huere buytenpoorters zedert verbrant zijn, sulcx dat zy niet meer en hebben dan 13563 ponden, ende stellen deselve ponden nae dat elk rijk es van goede of neringe, te weten die 1000 scilden rijk es eens boven schulden, die staet up 100 schotponden, ende voorts naer advenant hooger of lager; ende in den jaere 1507 hadden zy, alst blijkt by de rekeninge, 13282 \mathcal{L} , int jaer 8 13962 \mathcal{L} ; van welke schotponden, daer zy nu up staen, die van buyten der stede gelden 4414 schotponden, ende zijn in getale 71 contribuanten, ende in de stede 211; ende de hoochste staet up 200, ende de minste up 10 schotponden.

Up IIIe ar^e seggen, dat zy van inbrouwen bier geven texchijs, van tvat 5 groten.

Van Goutsbier van tvat 3 st.

Van Hamburger ende andere vreemde bieren 4 st.

Van de wijn geven zy van Uytrechsche aem 8 st.

Item men geeft van bier boomgelt, van elk vat dat in de stede gedroncken wert of uytgaet, 1 oert st.

Ende van coernexchijs geeft men, van kennepsaet, raepsaet, garst, rogge ende terwe, van thoet 1 groten.

Van haver van thoet 1 oertgen.

Ende en hebben geen andere exchijsen.

Up IVe ar^e seggen, dat zy deselve huysen doen tellen hebben by Michiel Claeszoon, der stede waicker, die by zynen eedt gedeclareert heeft, datter in als zijn binnen der stede 267 haertsteden, groot ende cleyn, daerof datter 138 zijn daer arme luyden innewonen, die mitter stede gelden noch geven en mogen; blijven geldende haertsteden 129 haertsteden; ende zijn gemeerdert binnen 10 jaeren van 3 huysen.

Up V^e ar^e seyt heer Herman Janszoon, pastoer van Woerden, oudt omtrent 50 jaer, dat te Woerden zijn die aldaer ter kerke behoeren 1300 communicanten, die genouch in eenen doene zijn de naeste 10 jaeren herwaerts, ende onder deselve communicanten zijn begrepen 4

dorpen int Sticht gelegen, die aldaer mede te kercken behoeren, als Crombich, Pellanen, die Haere ende den Brouck, die omtrent 300 communicanten mogen wesen; blijft dat te Woerden zijn 1000 communicanten.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hem generen principalick mit brouwerye, ende hebben 7 brouweryen, ende wat backers ende tappers; ende en hebben maer 1 rentier, die mede brout, ende mach hebben 200 Rh. gl. tsjaers.

Seggen voorts, dat onder Woerden leggen, te weten onder tshoutambacht van Woerden, 1067 mergen, Frederick-uyten-hamsgerecht 33 mergen, Geestdorp, 48 mergen, Rietvelt, hooge ende laech, 803½ mergen, facit tsamen 1951½ mergen. Welck lant binnen der stede of int kerspel, die mit hemlyuden gelden ende geven, gebruyct wert up 3 weeren nae, die int lant van Mointfoirt gebruyct werdden; ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer eenich lant bruycken. Ende van den voors. lande behoert te Woerden binnen 220 mergen, ende tsurplus behoert int Sticht tOuwater ende alomme; welck lant gelt, deen deur tandere, 25 st. de mergen te huyere, ende te coop den penninck 20.

Ende hebben by gemeene jaeren an kaedijcken, sluysgelt, moelengelt ende anders, 5 st. upte mergen.

Item sullen noch moeten ommeslaen desen toecommende zomer up tgeheele lant, onder twaterscip van Woerden ende Bodegraven gelegen, 14 st. upte mergen; welck waterscip int geheel groot es 11606½ mergen 1½ hont, omme kaeden te maicken ende tvreemde water te stutten.

Ende hebben nu, zedert dat inbreecken in de voorleden maent van Octobri, te coste gehadt over tvoors. waterscip 1150 Rh. gl.

Item hebben verloren te Sparendam een sluyse, die die van Woerden mitten waterscip te onderhouden hebben, dat hem wel costen sall weder een nyenwe sluyse te maicken by de 250 Rh. gl.

BODEGRAVEN.

Claes Bruggezoon, oudt 56 jaer, Gerrit Janszoon, oudt 49 jaer, Dirrick Symonszoon, oudt 51 jaeren, ende Cornelis Heindrixzoon, oudt 41 jaeren, gezwoerens van den dorpe van Bodegraven, seggen by eede up tinhouden van der voors. instructie, upten 2^{en} dach in Novembri 1514 te Woerden.

Up I^e ar^{le}, dat zy driewerf verbrant zijn geweest, te weten int oorloge van Montfoort eens in den jaere 1507, anderwerf van den Gelderschen, ende de 3^e reyse werdden zy weder verbrant in den jaere 1512 by den Gelderschen; ende voor tjaer van 7 hadden zy in als 125 haertsteden, onder goet ende quaet, ende daer isser nu omtrent 100 die weder getymmert zijn, in sulcken state als die zijn.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 600 communicanten, die meer vermindert dan vermeerderd zijn, omme de sterfte wille, die zy noch hebben.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben; ende hebben vercoft up huer dorp 137 \mathcal{L} 3 g van 40 groten, daerof de helft zijn losrenten, de penninck 20, ende dandere helft lijffrenten. Welcke renten zy vercoft hebben zoe int oorloge van Montfoort, als int leste oorloge van Gelre; ende hebben de penninghen daervan commende besteet zoe in de betalinge van huere portie in de ommeslagen ende ruyterpenninghen, als van brantschat.

Ende huer kercke es in de lesten twee branden telcken geheel ende all verbrant, mit cloeken, toornen, ornamenten, alles, daeromme zy hem selver weder sullen moeten belasten omme die weder up te tymmeren.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen onder malcanderen, telcken nadat elck gegoet es, ende niet by de schotponden of kerven. Ende als tdorp te gelden hadden 100 Rh. gl., zoe zoude deghene die 500 Rh. gl. rijk es daertoe geven 6 of 7 Rh. gl., ende voorts naer advenant.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende mit wolle te spinnen.

Bodegraven es groot omtrent 2000 mergen, daerof dat hemlyden toebehoert omtrent 100 mergen, ende tsurplus behoert te Leyden, tOudewater, tUtrecht ende elders, ende in de Mije leyt omtrent 400 mergen lants, toebehoerende den bisscop van Utrecht, dat zy van Bodegraven in erfpacht hebben.

Ende bruycken all tvoors. lant selver, ende daer en zijn geen geestelike lyuden, die aldaer lant selver bruycken.

Item, als van tlant hemlyden toebehoerende, is zeer bezwaert mit

renten ende pachten, die zy daerup gehaelt hebben in dese oorlogen, alsoe veel van hemluyden gevangen zijn geweest ende geranchonneert.

Ende de mergen mach waert wesen, deen deur tandere, 12 of 14 st. ter huyere, ende in coope den penninck 15.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren an sluysgelt, dijck-aetge, molengelt ende anders, hebben 5 st. upte mergen.

De voors. van Bodegraven seggen oock groote scade geleden te hebben by den innebreucken van den Sparendamschen dijck, daermede zy onder water gelegen hebben, gelijk die andere dorpen in Rijnlant, boven alle de schaden, die zy by der oorloge geleden hebben.

WAERDER ONDER WOERDEN.

Broeder Willem van Wijnberge van St Jansoerden, tUtrecht, vicecureyt van Waerder, oudt 31 jaer, Gisbert Claeszoon, oudt 52 jaer, ende Jacob Copperszoon, oudt 45 jaer, ende Dirrick Roelofszoon, oudt 36 jaer, buyrluyden aldaer, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 40 haertsteden, daerof datter is 15 die arm zijn ende geenrehande lant en hebben of en bruycken; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert de naeste 10 jaeren, overmits toorloge, ende datter eenige uytgereyst zijn ommadat zy aldaer te veel te gelden hadden in huere portie van den beden ende ommeslagen; ende hebben in dese oorloge geheel eens verbrant geweest van den Gelderschen, up 1 huys nae, daer eene vrouw in de craem lach.

Up IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter int kerspel van Waerder zijn, die upten Hollantschen gront sitten, 173 communicanten, daerof den meestendeel arm volck es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, maer zijn belast ende schuldich an losrenten, den penninck 16, 25 Rh. gl. tsjaers, die zy vercoft hebben over 8 of 10 jaeren, ende hebben de penningen

van dien bestect in een processe, dat zy hadden te Mechelen, tegen Aert Geritszoon van Oudewater.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie van den beden onde omme-slagen [niet en gaderen by de kerven of schotponden, maer alle jaere zoe stelt de schout 3 van den verstandelsten van den dorpe, die hy eedt, om dat jaer elck te stellen nae zijn goet; ende seggen dat zy raemen als dat, indien zy 100 Rh. gl. te gelden hadden, dat dan daerinne gelden zouden deghene die 100 Rh. gl. eens rijk es boven schulden 1 gouden gl. eens, ende voorts naer advenant.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, dijcken ende dammen, als lantluyden plegen.

Seggen, dat Waerder groot es 1150 mergen, daerof hemluyden binnen den dorpe toebehoert omtrent 200 mergen, daerof elcke mergen bezwaert es van 1 gouden gl. tsjaers an renten, die zy daerup vercoft hebben by tijden van deser oorloge van Gelrie, ende hebben de penninghen daerof commende betaelt zoe in huere portie van den beden ende omme-slagen, als in verdinggelt.

Van welcke 1150 mergen zy eerst in bruycken hueren 200 mergen, ende van tsurplus bruycken zy 538 mergen; ende alle tandere lant, te wetene 412 mergen, werdden gebruyct by die van Woerdden, Bode-graven of den heeren St Jans, die mit hem niet en gelden noch en geven.

Ende tvoors. lant, te weten de 950 mergen, behoeren toe binnen-ende buytenpoorters van Woerdden, tOudewater, tUtrecht ende elders.

Seggen voorts, datter geen geestelicke luyden en zijn, die aldaer lant bruycken, dan de vicecureyt bruyct, van den heeren van St Jans wegen tUtrecht, dat hemluyden toebehoert, 180 mergen, dat zy altijd gebruyct hebben, ende de reguliers van Steyn bruyckens 30 mergen, dat huer eygen lant es, daerof zy de 8 mergen van desen jaere gecoft hebben.

Ende een mergen lants gelt aldaer, deen deur tandere, 20 of 25 st. te huyere, ende te coop de mergen 15 gouden gl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te oncost hebben jaerlicx, teen jaer meer tander min, upte mergen an sluysgelt, molengelt ende kaedijck, 4 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat overmits dat zy upte frontieren leggen ende veel

te gelden hebben gehad, zoe zijn hem ontvaeren 4 luyden, die wel 4^{el} van der bede betaelden, ende dat int lant van Woerden, 2 te Bodegraven ende 1 ter Goude; ende deghene die int lant van Woerden ende Bodegraven vertogen zijn blijven huer lant bruyckende, sonder mit hem te geven.

LYNSCOTEN.

Gijsbert Dircxzoon, oudt 52 jaer, Thonis Dirwoutszoon, oudt 54 jaer, Willem Janszoon, oudt 40 jaer, Jan Hermanszoon, oudt 36 jaer, Bruyn Janszoon, oudt 35 jaer, Heyn Feyszoon, oudt 26 jaer, ende Claes Hermanszoon, oudt 26 jaer, ende Joost Vranckenzoon, oudt 24 jaer, seggen upte voors. ar^{len} by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 39 haertsteden, daerof datter 5 of 6 arm zijn; ende zijn gemeedert 3 of 4 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le}, dat zy behoeren ter kercken ende ter keure te Oudewater.

Up IIIe ar^{le}, dat zy geen excijs en hebben, ende en hebben oock geen renten up huerluyder dorp vercoft, maer hebben renten vercoft up haer landen ende huysen tot 650 gouden Phls. gl. eens, daerof zy die penninghen hebben moeten betailen in verding ende in rantsoen, dat zy van den Gelderschen ende anderen gevangen zijn geweest; ende noch daerenboven 800 gouden gl. zoe zy gevangen ende gerooft waeren boven verding. Ende hebben alle jaer moeten geven dubbelden pacht van tlant dat zy bruycken, in Hollant thuys behoerende, te weten den eenen pacht den hertoge van Gelre ende dander den eyghenaar.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huerluyder beden ende ommeslagen ommeslaen by 3 mannen, zoe diewils als zy gemaent werdden, ende die setten kerven by huere eede ofte cruceen, ende es elke kerf 1 stuver; ende de rijcxste heeft 29 kerven, als men gaert 11 Rh. gl., ende deselve es nu gestorven, ende es zijn goet waerdich omtrent 3000 scilden, ende die zy stellen van 12 kerven, die estimeren zy rijk 150 Rh. gl.; doen zy ommesloegen 11 Rh. gl. hadden zy 120 kerven.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit lantneringe van coern te sayen, mit koyen te houden, mit spitten ende delven.

Haerluyder dorp es groot 1100 mergen, daerof de inwoenders gebruycken 500 mergen, ende dat ander wort gebruyet by die innwoenders van Montfoert ende die van Oudewater.

Ende gebruyet int voors. lant die commandeur tot Oudewater, de beginnen tot Oudewater, heere Dirck Amelszoon, heere Huych Jacobszoon ende andere; maer en weten niet te seggen hoeveel dat elcx gebruyet.

Ende behoert onder de buyeren van den voors. lande omtrent 40 mergen eygen lants, ende dat surplus behoert thuyt tot Utrecht, tOudewater, Montfoert, int Sticht ende anders. Ende gelt dat lant jaerlicx in huyere de mergen 1 gouden gulden, ende in coope de mergen 50 scil-den eens.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx upte mergen te gelden hebben 4 st. 1 oert min, teen jaer deur tandere.

INDIJCK.

Jan Gerritszoon, oudt 65 jaer, Elbert Janszoon, oudt 45 jaer, Mathijs Jacobszoon, oudt 41 jaer, ende Gijsbrecht Janszoon, oudt 41 jaer, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 8 haertsteden, daeronder es een weduwe, die geheel arm es; ende zijn geheel verbrant geweest int jaer dattet bestant gemaict was, ende waeren voor den brant wel 6 haersteden meer dander nu zijn.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy behoeren ter kereken te Hermelen, ende zijn omtrent 16 communicanten; ende zijn bijnae de helft gemindert zedert den lesten brant.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen excijsen en hebben, noch en hebben geen renten vercoft, alsoe zy van nyemant geloeft en zijn.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huerluyden beden ende ommeslagen innen

ende ommeslaen elcx naer huere goeden ende grootheyt van dien, zoe-wel up heurluyder bruyckwaer, als dat zy aen goet hebben. Ende wan-neer dat zy eenige beden hebben te gelden, zoe geven de 3 haert-steden de helft, ende die 4 dander helft; ende versetten hem selven zoe dicwils als die bede compt; ende die rijcxste van hem allen en heeft niet 4 ponden groten Vlaems eens; ende seggen dat zy niet en wilden, dat geheel Indijck hemluyden waer, dat es tgoet van den inwonende van dien, omme eens 4 ponden groten Vlaems.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit lanteling, mit kennep-teelen ende mitter grane. Den Indijck es groot in als 259 mergen; daerof zy bruycken 137 mergen, ende en hebben geen eygen lant, ende bruycken veel lants in Sticht; ende deghene die bezwaert zijn doen huere huysen [upturen] ende stellen die int Sticht, ende blijven tlant bruycken in Hollant, sonder mit hem te contribuieren; ende huyeren de mergen, deen deur dandere, 25 st., ende de penninck en staet in geen valeur in coope.

Seggen voorts, dat als zy lant bruycken in Sticht, daerof en contri-buieren zy niet met Sticht et econverso; als die van Sticht in Hollant lant bruycken, daer en geven zy oock niet af.

Up VIe ar^e seggen, dat zy dijcken ende waterganck te houden hebben mitte gemeene waterscip van Woerden, dat hem cost by gemeene jaeren 5 st. upte mergen.

ECKENDORP.

Jan Govertszoon, schout, oudt 36 jaer, Luyt Geritszoon, gezwoeren, oudt 53 jaer, Claes Daemszoon, oudt 55 jaer, Meeus Pieterszoon, oudt 44 jaeren, ende Daem Janszoon, oudt 43 jaer, buyeren in Eckendorp, seggen by hoeren eede, eerst,

Up I^e ar^e, dat zy hebben 20 haertsteden, daerof de 5 geen lant ge-bruycken; ende zijn binnen 10 jaeren 3 huysen gemeerdert.

Up IIe ar^e seggen, dat zy ter kereken behoeren te Oudewater.

Up IIIe ar^e seggen, dat zy geen exchijs en hebben; ende dat dorp es belast mit 9 scilden tsjaers ewighe renten, daeromme dat lant ge-

coft es over 23 jaeren, ende omme heurluyder wateringe uyt te maicken.

Noch geven zy jaerliex an losrenten 12 scilden; ende die penningen, daerof gecommen, zijn gegaen oock an den bosem van der wateringe, ende waeren vercoft over 4 jaeren, ter losse den penninck 21.

Noch 1 pont groot tsjaers losrenten, ende 9 scilden, de penninck ter losse 17, ende zijn de penningen daerof gecommen gegaen tot heurluyder verding, ende zijn vercoft over 3 jaeren.

Up IVe ar^{le} seggen, dat als zy de beden ende andere subventien te gelden hebben, zoe stelt de scout 3 persoenen, ende die maicken een settinge by hoeren eede, naer dat zy elcx estimeren; ende en hebben geen kerven noch ponden oft anders, daer zy naer gaderen, dan by estimatie. Ende zoe wanneer zy 100 gulden ommeslaen, zoe geeft de rijxste den 5^{en} penninck, ende de rijxste daeran de 8^{en}, ende zoe naer advenant; ende als 4 van heurluyder deposanten daeruyt waeren, zoe en is die ander alle heurluyder goet niet 400 Rh. gl. eens waerdich, ende de rijxste mach zijn goet in als waerdich zijn eens 1000 enckele gouden gulden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye ende lanteling, van koyen te houden, spitten, delven ende dijcken.

Ende hebben in heurluyder dorp 160 veertel lants; elke veertel zijn 4 mergen; daerof int dorp in eygen behoert 4 veertel; dat ander behoert ter Goude, tUtrecht, tOudewater ende allomme daeromtrent. Ende wordden van den voors. landen maer 70 veertel gebruyet by den inwonenden, ende die ander 90 veertel wordden gebruyet by den poorteren van Oudewater ende andere, te weten 23½ veertel in tSticht, tclooster van Steyn 3 veertellen, ende zoe by meer andere, die mit hemluyden niet en gelden noch en geven. Ende gelt de mergen in huyere 1 gouden gulden tsjaers, ende in coope estimeren zy de mergen voor 50 scilden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy totten gemeenen mergengelde moeten jaerliex betailen 3 st. van de mergen, in dijckaetge ende andere ongelden, uytgesondert nyeuwe wercken van sluysen of dijcken ende molens. Boven desen moeten zy mit huere arbeyt alle jaere maicken ende onderhouden den IJsseldijk van Oudewater of tot halfwegen ter Goude, daer zy jaerliex groote last of hebben.

DE STEDE VAN OUDEWATER.

Jacob Gerritszoon, oudt 48 jaer, Huge Harmanszoon, oudt 45 jaer, burgerm^{rs} up dese tijdt, Pous Janszoon, oudt 66 jaer, oude burgermeester, Pieter de Roo Willemszoon, oudt 77 jaer, Gerrit Heindricxzoon, oudt 67 jaer, Gisbert Heindricxzoon, oudt 67 jaer, Geerlof Jacobszoon, oudt 48 jaer, Adriaen Louwezoon, 34 jaer, scepenen van Oudewater, seggen by eede, upten 3^{en} in Novembri 1514, gelijk hiernaer volcht. Eerst omme tantwoerden

Up I^e ar^{le}, soe hebben ons de voors. burgermeesters ende gerechte geexhibeert huere rekeningen van den geheelen innecommen van derselver stede, daerby men bevynt den navolgende ontfanck:

Eerst by de rekeninghe van eenen jaere eyndende St Symon, ende in den dach ¹⁾ 1510, zoe heeft den bierexchijs gegouden in ponden van 40 groten 714 ℒ 7 ƒ 6 d.

Anno 11 787 ℒ 10 ƒ.

Anno 12 855 ℒ.

Anno 13 870 ℒ.

Anno 14 772 ℒ 10 ƒ.

Maect voor 5 jaeren 3999 ℒ 7 ƒ 6 d.

Facit voor 1 jaer $\frac{1}{5}$ 799 ℒ 12 ƒ 6 d.

Die wijnexchijs galt int

Jaer 1510. 151 ℒ 17 ƒ 6 d.

Anno 11 168 ℒ 15 ƒ.

Anno 12 155 ℒ 12 ƒ 6 d.

Anno 13 142 ℒ 10 ƒ.

Anno 14 130 ℒ 10 ƒ.

Facit voor 5 jaeren 749 ℒ 5 ƒ; facit voor 1 jaer 149 ℒ 17 ƒ.

Die koernmaet anno 10 145 ℒ 10 ƒ.

Anno 11 150 ℒ 15 ƒ.

Anno 12 137 ℒ 12 ƒ 6 d.

Anno 13 154 ℒ 10 ƒ.

Anno 14 149 ℒ 12 ƒ 6 d.

Maect voor 5 jaeren 738 ℒ; facit 153 ℒ 12 ƒ.

Die bierberry anno 10 87 ℒ 7 ƒ 6 d.

Anno 11 95 ℒ 12 ƒ 6 d.

¹⁾ Zoo heeft het hs. Lees: „in den jare.”

Anno 12	106	ℒ	17	ƒ	6	d.
Anno 13	97	ℒ	10	ƒ		
Anno 14	107	ℒ	5	ƒ		
Comt voor 5 jaeren	494	ℒ	12	ƒ	6	d.
Facit	98	ℒ	18	ƒ	6	d.
Die wage anno 10	49	ℒ	2	ƒ	6	d.
Anno 11	61	ℒ	17	ƒ	6	d.
12	39	ℒ	7	ƒ	6	d.
13	40	ℒ	17	ƒ	6	d.
14	68	ℒ	5	ƒ		
Facit voor 5 jaeren	255	ℒ	14	ƒ		
Facit	55	ℒ	2	ƒ	7	d.
Die vleysexchijs anno 10	10	ℒ	17	ƒ	6	d.
11	11	ℒ	12	ƒ	6	d.
12	12	ℒ	12	ƒ	6	d.
13	13	ℒ	17	ƒ	6	d.
14	13	ℒ	10	ƒ		
Facit voor 5 jaeren	61	ℒ	10	ƒ		
Facit	12	ℒ	6	ƒ		
Somma van de voors. excijsen	1269	ℒ	8	ƒ	6	d. ¹⁾
An losrenten, die zy hebben binnen der stede van zeeckere huysen, 4 ℒ.						
An andere renten, die zy hebben buyten der stede, van wijngaert, van der stede graften, poerters te maicken, ende andere cleyne partijen						
						100 ℒ.
Somma	104	ℒ				
Somma van alle tinnecommen der voors. stede 1373 ℒ 8 ƒ 6 d. van 40 groten.						

Up IIe ar^e, soe bevinden wy by de voors. rekeninghen dat zy schuldich zijn dese navolgende renten:

Eerst an eenwige renten, die zy binnen derselver stede schuldich zijn.
14 ℒ 17 ƒ 2 d.

An losrenten, vercoft in de oorloge van Utrecht, ter lossinge den penn. 15 ende 16 92 ℒ 16 ƒ.

¹⁾ De somma komt overeen met het totaal der jaarlijksche opbrengsten van de verschillende accijsen, doch deze beantwoordt niet aan de afzonderlijke posten van ieder jaar. Er schuilen daarin kleine fouten, die echter niet aan te wijzen zijn.

An andere losrenten, vercoft anno 1512 ende 13, ter lossinge elck pont groten mit 100 Rh. gl., te weten anno 1512 29 \mathcal{L} 2 g , ende anno 13 18 \mathcal{L} 6 g ; facit 47 \mathcal{L} 8 g .

An lijfrenten, vercoft int oorloge van Utrecht ende Montfoirde, 270 \mathcal{L} 2 g 6 d.

An lijfrenten, vercoft int jaer 1512 23 \mathcal{L} .

Ende zy seggen noch vercoft te hebben an losrenten int jaer 1513 ende 14, Jan Janszoon ter Goude 4 ¹⁾ \mathcal{L} groten tsjaers, ter lossinge elck pont groten mit 100 Rh. gl., facit 24 \mathcal{L} .

Somma van der voors. eeuwige-, loss- ende lijfrenten 472 \mathcal{L} 3 g 8 d.

Ander uytgeven.

De voors. stede heeft jaerlicx te coste an boodeloon, reysen, scheyncken, teeringhen ende anders, by estimatie, deen jaer min tander meer, 60 \mathcal{L} .

Voor jaerlicxe ordinarise onderhoudenisse, van reparatie van poorten, muyeren, bruggen, dijcken ende dammen de stede aangaende, by estimatie 180 \mathcal{L} .

Van alrehande extraordinaryse saycken, die de stede overcommen mogen 160 \mathcal{L} .

Somme 400 \mathcal{L} .

Somma van al den uytgeven voors. 872 \mathcal{L} 3 g 8 d. van 40 groten.

Blijft hier noch goets 501 \mathcal{L} 4 g 10 d. van 40 groten.

Tegens welck zuver de voors. stede te dragen heeft huere portie in de ordinarise bede van den 60000 \mathcal{L} , bedragende . . 200 \mathcal{L} 18 g 8 d.

Ende huere portie in des gemeenlants renten, bedragende by estimatie 100 \mathcal{L} .

De voors. burgerm^{ts} ende gerechte seggen dat zy behouven te doene groote reparatie an den muyeren ende vesten derselver stede, alsoe zy upte uysterste palen leggen van den lande tegens Sticht ende Gelre, gelijk zy ons gethoent hebben gaende rontsomme de stede, dat hem wel kosten sall by estimatie 1500 Rh. gl.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy te exchijs geven van een Dortsche aem Rijnsche wijns 6 s. gr.

¹⁾ Lees: 24 \mathcal{L} .

Van westersche wijnen of andere wijnen, daerof de mengelen gelt 3 groten, 3 s. gr.

Van bastaerden ende maclveseijen, gelijk de Rijnsche wijnen.

Van een vat biers, binnen gebrouwen, 6 s.

Van een vat biers, dat meer gelt dan heur inbrouwen bier, 8 s.

Van den azijn van gelijken.

Men geeft van thoet harde coerns te meten 3 groten.

Van haver	} 1 blanck.
Van kennepsaet	

Van een scepel zouts te meten 1 duyt.

Van thoet calcx, coelen, hoppe ende runne 3 groten.

Men geeft van de bierberrye die men verhuyert, te weten van een vat binnenbiers te draghen 3 deuyts ende buytenbier 1 groten.

Van een aem wijns 1 st.

Ende voort alle tgoet dat in vaten beslagen is, van dragen 1 groten.

Van waechgelt geeft men vant 100 1 oert st.

Van een seijf gaerns, die men niet en weecht, 2 groten.

Men geeft ter vleyschexchijs van een hoornbeest dat men slaet ter banck, of dat men vercoopt, 1 st.

Van een vareken 1 groten.

Van een scaep 1 oertgen.

Up IVe ar^{le} seyt Willem Pieterszoon, de stedebede, oudt 40 jaer, by den eede die hy der stede gedaen heeft, datter in als zijn, onder groot ende cleyn, arm ende rijk, geestelick ende waerlick, 325 haertsteden; ende weet dat alsoe hy 4 of 5 jaer der stede bode geweest es, ende dat hy de waecke bestelt; daerof dat de burgerm^{rs} seggen datter wel 20 geestelick zijn ende 44 arm, die niet mede en gelden of en geven; ende zijn genouch in eene doene, in prijse ende getaele, de naeste 10 jaeren herwaerts.

Ende hebben een susterhuys binnen der stede van der 3^{der} oerde Sancti Francisci, ende een huys van St Jans heeren tUtrecht.

Up V^e ar^{le} seyt heere Loffridus de Haer, pastoor van Oudewater, datter zijn, zoe binnen ende buyten der stede, tusschen de 1700 ende 1800 communicanten, alsoe buyten der stede leyt Hoencoep, dat Sticht es, Rosendael, Ekendorp, Papecoep, een deel van den Brouck, lange Lynschoten ende de Waert, die all tsamen binnen Oudewater mede ter

kercken behoeren; ende hout de communicanten van buyten wel dat meestedeel; ende die van der stede en hebben geen jurisdictie buyten derselver stede up alle de voors. dorpen; ende weet dit, alsoe hy 17 jaer aldaer pastoor geweest es.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hem generen principalick mit bouwerye ende spaeren, ende daer en es anders geen sonderlinge neringe, dan hebben 5 brouwers, die 2 zouden wel brouwen datter te doen es; ende en hebben geen lant buyten der poorten leggende, dat onder de jurisdictie van Oudewater staet, maer tselve lant, dat zy bruycken, dat leyt onder de dorpen daer omtrent gelegen, als Heckendorp, Lynscoten, Brouck, Papecoop ende Waerder, all gelegen onder den heere van Montfoirt, tlant van Vliet, tlant van Haestrecht ende daeromtrent.

Aengaende de rentiers, seggen dat zy er maer een en hebben, dat es Daniel van Zijl, die tgoet van Jan van Zijl alleen aen hem houdt, die zy houden rijk van 700 Rh. gl. tsjaers.

Item 4 andere, elcx van 300 Rh. gl. tsjaers.

Item 4 andere van 200 Rh. gl. tsjaers.

Item 5 van 100 Rh. gl. tsjaers.

Ende 5 van 50 Rh. gl. tsjaers.

Ende dat de rentiers nu wat meer hebben dan zy plagen, dat es omme dattet lant bet gelt dant plach, overmits dat de butter ende andere zuvel duerder es.

Gevraecht of zy zedert jaer 1500 herwaerts eenige gaderinge gedaen hebben up malcanderen ende up den poorters derselver stede, uyten buydel, by maniere van den 100^{en} penninck of anders, seggen: neen, ende dat, overmits dat zyt niet en hebben dorven bestaen, van vreesse van huere buyeren, die hem laten duncken dat zy genouch geschat zijn by de exchijsen, ende dat zy dagelicx waecken moeten, alsoe zy upte frontiere sitten.

Die voors. van Oudewater seggen, dat zy by de Utrechtsche ende Montfoertsche oorloge voor, ende by de leste oorloge van Gelre nae, groote scaede gehadt hebben van roef ende anders, boven alle de extraordinarise excessive costen by hem gedaen, daerof dat hem noch gebreect van penningen, die zy voor tgemeen lant verschoten int oorloge van Utrecht ende Montfoert mit Woerden, te weten int oorloghe van Utrecht 1209 £ 12 g van 40 groten, ende int oorloge van Montfoert ende Woerden 176 £ van 40 groten an lichten gelde, ende 1262 £

14 § 6 d. van 40 groten an zwaeren gelde, alst blijcken mach by 2 rekeninghen, die zy ons daervan gethoent hebben, gesloten in den Hage 14^m in Junio 1496, getcykent by mijnen heere van IJsselsteyn, meester Jan van Schoenhoven, Phillips Ruychrock, Jan Stalpaert, Robbrecht Annoque ende Jan Heindrixzoon van der Goude.

De voors. van Oudewater hebben ons oock gethoent, hoe dat buyten de IJselpoert zeeckere huysen getymmert werdden, in de heerlicheyt van Montfoort, ende alle dage zoe langes zoe meer vast an deselve stede, daerby de stede grootelicx geperiklieert es. Bidden daeromme dat men mijnen genadighen heere daerof adverteren, ten eynde dat tappoinement, daer tanderen tijden upgegeven by den grooten raede, ter excecucie geleyt mach werdden, daerby veel periculen beschut sullen mogen werdden.

Ende alsoe zy upte uysterste frontieren leggen, daerby zy groote toesicht behouven te hebben by nacht ende dage, ende moeten houden waickers in huere poorten, alsoe wel sdaechs als snachts, meer dan andere steden, die binnen slants sitten, bidden daeromme dat men int taxeren van der schiltaele daerup regard hebben wille.

TPLATTE LANT VAN RIJNLANT.

LIERE.

Phls. Meeuszoon, stedehouder van den schout, oudt 49 jaer, Kerss Aertssen, oudt 64 jaer, Claes Janszoon, oudt 44 jaeren, Jan Gerritss., 42 jaeren oudt, Gerrit Dirxzoon, oudt 40 jaeren, Willem Joriszoon, oudt 34 jaeren, scepenen, Bouwen Jacobszoon, oudt 40 jaeren, Aert Joriszoon, oudt 37 jaeren, bedegarders, Kers Jacobszoon, oudt 48 jaeren, ambochsbevaerders, Engel Janszoon, oudt 42 jaer, Gillis Meeuszoon, 37 jaeren, ende Gerrit Gerritszoon, 20 jaeren oudt, buyeren aldaer, seggen by eede, ende eerst,

Up I^e ar^e, datter zijn in als 54 haertsteden, daerof datter arm zijn, die luttel of niet en gelden noch en geven, 28; ende zijn genouch in cenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe articule seyt de pastoer, datter te Lyere te kercken behoeren,

gelijk hy ons onder zijn hanteycken gecertificeert heeft, 350 persoenen, daerof dat tmeestedeel woent in Delflant, ende gelden mit die van Maeslant, mit dat Wout, mit Dorp ende Naeltwijek, ende de minste helft wonen in de ban van Lyere, die aldaer gelden ende geven; ergo hebben zy omtrent 160 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en hebben geen renten vercoft up tdoorp.

Up IVe seggen, dat zy huere portie in de bede ende omneslagen gaderen by de stuyvers, ende hebben in als zoe veel stuyvers, dat als zy 1 stuver van den stuver geven, dat tselve bedraecht 6 ℒ groten, tweleck zijn 720 st.; ende de rijcxste heeft 76 st.; ende estimeren dat zoe wye rijk es eens 100 gulden current boven schulden, dat die staen zoude up 20 st.; ende daer isser wel die up 8 of 9 stuyvers of screven staen, die min hebben dan niet; ende vernyeuwen deselve stuyvers eens tsjaers, ende hoogen ende laegen die, nadat die luyden armer ende rijcker worden in goede oft huyrwaere.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, ende dat de Lyer groot es 700 mergen, daerof hemluyden niet toe en behoert boven 10 of 12 mergen, ende tandere lant behoert den ambochsheere, ende daer es veel pachtlants, dat zy van den ambochsheere in erfhuere houden.

Ende zy bruycken van de voors. 700 mergen 512 mergen, ende tandere wert gebruyet by den dorpen daer omtrent gelegen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken.

Ende de mergen gelt te huyere, deen deur tandere, 4 ℒ Hollants, ende zoude te coop gelden, by estimatie, de helft 100 ℒ de mergen, ende dander helft 80 ℒ, thoflant gerekent up half gelt.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben deen helft in Rijnlant ende dander helft in Delflant, ende hebben van dijckaetge, sluysgelt ende anders, by gemeene jaeren, mit dat molengelt 7 of 8 st. upten mergen.

NAELTWIJCK.

Cornelis Suys, schout ende balliu, oudt 34 jaeren, IJsbrant Gerritszoon, oudt 53 jaeren, Pieter Touwen, oudt 66 jaer, ende IJsbrant Adriaenszoon, oudt 53 jaer, alle bedesetters, geexamineert by eede, seggen dat hiernaevolcht:

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben omtrent 200 haertsteden, daerof deen helft zoe arm zijn dat zy van den heyligen geest veel leven, ende dander en moghen niet geven; ende zijn wel 7 haertsteden gemindert dese naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn by de 700 communicanten, ende zijn bijnaev in eenen staet gebleven de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben, maer dattet dorp belast es van jaerlicxe losrenten mit 6 \mathcal{L} Hollts. tsjaers, ter losse den penninck 15, ende zijn vercoft int jaer 1512, ende de penninghen daerof gecommen zijn gegaen in betalinge van ruytergelde.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huer beden ende ommeslagen innen by den ponden van 15 st. tpondt, ende hebben 200 ponden in als; ende geeft de meeste 12 \mathcal{L} , ende die zy stellen up 12 \mathcal{L} , die estimeren zy rijk boven sculden 600 \mathcal{L} Hollants eens, behalven zijn bruyckwaer, die zy mede estimeren ende setten.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit de plouch, sayen ende coyen, spitten, delven ende lantneringe; ende es dambocht groot 900 mergen, daerof den inwoenders behoert in eygendomme omtrent 60 of 70 mergen, ende tsurplus behoert cloosteren, poorteren van steden ende andere luyden, ende wort dit lant all gebruyct by den innewoenders, up 14 mergen naer, die gebruyct worden by den poorters van Delft.

Seggen oock dat deur de banck, deen deur tander, tvoors. lant gelden zoude 1 nobel tsjaers, 50 stuvers voor den nobel, ende in coope den penninck 25.

Nota. Dat die van Naeltwijck noch en hebben, die zy verzwegen hebben, eerst 550 mergen, gelegen onder tshoutambocht van

Monster, ende 720 mergen gelegen in Wateringen, die mit hem-luyden gelden ende contribuieren, gelijk die voirs. leste 3 deposanten verclaert ende bekent hebben, daertoe ontboden wesende upten 11^{en} in Februario 1515 sec^m cursum curie.

Up VIe seggen, dat zy jaerlicx hebben te gelden an sluysgelt, mergengelt ende anders, 7 groten, 8 groten oft 9 groten upten mergen, deen jaer deur tandere.

MONSTERAMBOCHT MITTER HEYDE.

Heer Hendrick Bont, cappellaen van der kereke in Monster, religieus van Middelbouch, ordinis premonstratensium, oudt 40 jaeren, Jan Janszoon, scout, oudt 26 jaeren, Olivier Janszoon, oudt 60 jaer, Phillips Adriaenszoon, oudt 42 jaeren, IJsbrant Gerritszoon, oudt 48 jaeren, alle scepenen, Gerrit Janszoon, ambochsbevaerder, oudt 56 jaeren, Adriaen Corneliszoon, schotvanger, oudt 24 jaeren, seggen by eede up tinhouden van der voors. ar^{len}, tguendt dat hiernaer volcht:

Up I^e ar^{le}, dat int ambocht van Monster zijn 250 haertsteden; ende zijn wel gemindert dese naeste 10 jaeren 25 haertsteden, ende dat meest ter Heyde, dat leyt upten cant van der zee.

Up IIe ar^{le} seyt de cappellaen, datter zijn 862 oft 63 communicanten, ende zijn meer gemeerdert dan gemindert, daerof datter over de 50 zijn die haer broot bidden.

Up IIIe seggen, dat zy exchijsen hebben upter Heye, te weten, 3 groten van een vat biers, ende 1 oert van eenen stoop wijns; ende heeft den excijs dit jaer 1513 gegouden 15 \mathcal{L} groten Vlaems, ende heeft voortijts gegouden 60 ponden Hollants tsjaers; maer binnen Monster en geeft men geen exchijs.

Seggen voorts, dat tambocht niet belast en es mit jaerlicxe losrenten noch lijfrenten.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen inne-

gaderen by scellinghen, ende es elcken scellinek 1 blanek, ende zijn de 20 scellinghen 1 pont van 30 groten, ende hebben 63 £; ende estimeren een man rijk, die up 1 pont gestelt wert, tot 300 Rh. gl. eens.

Up V^e ar^{le} seggen, dat de inwoenders van Monster hem generen mit lantneeringe, mit koyen ende scapen te houwen, mit ploegen, sayen, spitten ende delven, ende die van der Heyde mitter zee te vaeren mit cleyne boetkens omme scholle, bollick ende diergelijeke, ende hebben omtrent 10 pincken ende 3 ofte 4 schuytkens.

Seggen voorts, dattet landt, in huerluyder ban gelegen, groot es 1850 mergen, daerof int ambocht eygen mach toebehoeren omtrent 75 mergen, ende dat andere behoert vreemde luyden; ende zoude de mergen van dit landt mogen gelden, dat een deur tander, 30 st. tsjaers in huyere, ende in coope de mergen 50 gl. Ende wort int ambocht gebruyct van den 1850 merghen 1634 merghen; dat clooster van Lausduynen gebruyct selver 87 mergen, die van Eyckenduynen 29 mergen, die van Wateringe 50 mergen, die van Naeltwijck 50 mergen, die mit hemluyden niet en gelden in de bede ofte ommeslagen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben te gelden an dijcken, sluysen, wateringhen ende anders, tsjaers 3 st. upte mergen of daeromtrent.

WATERINGHEN.

Heer Jan IJsbrantszoon, vicecureyt, oudt 53 jaer, Gerrit Potter van der Loo, schoudt, oudt 36 jaer, Dirrick Janszoon, oudt 60 jaer, ende Jan Pieterszoon, oudt 30 jaeren, scepenen, Wouter Pieterszoon, oudt 33 jaer, bedegaerder, ende Dirck Heindricxzoon, oudt 63 jaer, buyrman aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht:

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy in als hebben 74 hertsteden, daerof datter arm zijn, die de meestendeel van den heyligen geest leven, tot 44 toe, die meer gemindert zijn dan gemeerdert de naeste 10 jaeren, alsoe twee van den rijcxsten woninghen verstorven zijn, die in andere dorpen verstorven zijn.

Up IIe seyt de vicecureyt, datter zijn omtrent 300 communicanten, luttel min of meer; ende zijn gemindert omme de sterfte wille, die aldaer binnen 4 jaeren twcewerf geweest es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven. Aengaende de renten, dat zy schuldich zijn 9 \mathcal{L} Hollants tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, die zy vercoft hebben binnen 2 jaeren herwaerts, uyt benautheyt van der oorloghe ende de oncosten van der dijckaetge.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme-slagen gaderen by de schotponden, die zy alle jaere, of zoe diewils alst noodt es, vernyeuwen, dier sy hebben 65 \mathcal{L} 9 β , 20 scellingen voor een pont, daerof de rijcxste staet up 4 \mathcal{L} , ende dandere staen up 3 \mathcal{L} , 2 \mathcal{L} , ende de minste staen up 2 β , die van den heyligen geest leven; ende en stellen malcanderen niet nae tgoet, maer nae huer bruyckwaere, naedat zy veel lants bruycken ende veel lantelinghe doen, te weten, die 50 mergen bruyete ende 10 koyen hilde, die soude staen up 4 \mathcal{L} , ende voorts naer advenant, sonder malcanderen voorder te stellen nae huer goet.

Up V^e seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, spitten, delven, dorssen ende wannen.

Tselve ambocht es groot 1080 mergen, die by hemluyden gebruyct werdden, uytgeseyt 200 mergen, die in den ambochten daeromtrent gelegen gebruyet werdden. Ende daer en zijn geen cloosters, oft geestelicke luyden, oft poorters, die aldaer selver lant gebruycken. Ende estimeren tselve lant waerdich te wesen in huyere 3 \mathcal{L} Hollants de mergen, deen deur tandere, ende in coope den penninck 18 of 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van dijckaetze, sluysgelt ende anders, mit die van Delflant, dat hem cost upte mergen, teen jaer deur tandere, 10 st. upte merghen.

Seggen voorts, dat zy wel sullen moeten hangen an huer kercke, die geheel vervallen es, 100 ponden groten Vlaems, daeromme dat zy huer dorp voorder sullen moeten belasten mit renten.

R I J S W I J C K .

Cornelis Suys, schout van Rijswijk, oudt 34 jaeren, Aem Janszoon, oudt 42 jaeren, Heindrick Janszoon, oudt 55 jaeren, ende Thonis Direx-zoon, clerck ende bode, oudt 63 jaeren, buyeren van Rijswijk, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 106 haertsteden, daerof datter wel 25 zijn die van den heyligen geest leven; ende zijn gemindert van 2 of 3 woninghen, daerof tvoleck vertogen es in anderen ambochten daeromtrent.

Up IIe ar^{le} seggen, datter in als zijn, zoe zy verstaen hebben van den pastoer, die niet commen en mochte, 450 communicanten, onder jonck ende oudt, die genouch in eenen doene zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, ende zijn schuldich 9 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, daerof de 4½ Rh. gl. vercoft zijn over 5 jaeren, ende de penninghen daerof commende, zijn besteet in huerluyder portie van der bede ende omme-slagen, ende dandere 4½ Rh. gl. zijn vercoft over 2 jaeren tot maic-kinge van den steenen dijk by Maeslant; ende 18 Rh. gl. 15 st. tsjaers lijfrenten, die zy over 30 jaeren vercoft hebben upte kereke.

Up IVe ar^{le} seggen, dat als zy huere portie in de beden ende omme-slagen te gelden hebben, zoe ontbiet de schout 8 van den buyeren, die hy beveelt up hueren eedt elck te setten nae zijn rijckdom, die dit alsoe doen, sonder dat zy anders gelden, nae de grootheyte ofte zeeckerheyte van huere goeden; dan als tdorp te gelden hebben zoude 120 Rh. gl. eens, zoe zoude de rijcxste daerinne gelden 1 pont groten, die geesti-meert mach wesen rijck te wesen an goet, have ende bruyckwaer 100 ℒ groten, boven sculde.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe ende koyen te houden.

Ende Rijswijk es groot 2600 mergen lants, daerof hemluyden binnen den dorpe toebehoert, te wetene die mede gelden ende geven, omtrent 20 mergen, ende tander lant behoert te Delft, in den Hage ende diverse cloosteren; daerof talderbeste gelden zoude te huyere de mergen

3 Rh. gl., ende te coope den penninck 25, ende tmiddelste lant 30 st. te huyere; ende daer es veel uytgedolven lants, dat zijn oncost niet waerdich en es.

Seggen voorts, dat de regulieren van Syon bruyken 42 mergen, die hem toebehoeren, uytgeseyt 14 hont, die zy gehuyrt hebben van den abt van Egmont. Ende teloster te Rijswijck bruyet 52 mergen, daerof tsommige hemluyden toebehoert, ende tander huyeren zy; ende en gelden noch en geven mit hemluyden niet.

Van al tvoors. lant van 2600 mergen, daerof bruycken zy 1800 mergen, ende de andere 800 mergen van den beste lande wert buyten gebruyct by poorters van Delft, ende andere cloosteren ende buyrluyden omtrent hem geseten.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy dijck te houden hebben in Maeslant, ende houden een geheele sluyse mit Vlaerdinghen, dat hem cost mitten gemeenen oncost van den lande, als molengelt ende elders, by gemeene jaeren 15 of 16 groten upte mergen.

THONTERLANT.

Cornelis Suys, schout, oudt 34 jaeren, Pieter Willemszoon, scepen, oudt 56 jaeren, Gerrit Janszoon, ambochsbeuaerder, oudt 35 jaeren, Adriaen Wouterszoon, oudt 40 jaeren, Cornelis Claeszoon, oudt 28 jaer, ende Dirrick Claeszoon, oudt 28 jaer, buyrluyden van tHonterlant, gevraecht by eede, eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy zijn 12 haertsteden, onder arm ende rijk, ende en es niet dan een buyrte, ende hoeren ter kercken te sGravensande, ende te Naeltwijck te rechte; ende hadden over 10 jaeren 13 haertsteden, ende plagen voortijts te hebben 19 haertsteden, maer dat es lanck geleden.

Up IIe ar^{le} seggen, dat heurluyder pastoer hemluyden geseyt heeft datter zijn omtrent 40 communicanten; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert dese naeste 10 jaeren, want daer zy voortijts plagen boden te houden, moeten zy, overmits armoeden, den arbeyt selver doen.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en zijn niet gelooft renten te vercoopen, zoe en hebben zy geen jaerlicxe renten vercoft.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende omneslagen gaderen by stuvers, ende hebben 313 st., ende de rijexste heeft 60 st., ende die mach rijck zijn ende estimeren zijn goet, mit bruyckwaer ende als, up 300 £ Hollants eens, ende zoe voert naer advenant.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lanttelinge van coern te sayen, coyen te houden, spitten ende delven. Ende es haerluyder ambocht groot omtrent 100 mergen lants, daer nyemant van den inwoners eygen lant en heeft, dan Gerrit Janszoon heeft 1 mergen, daer staet een leuw tsjaers up; dat andere behoert cloosteren ende andere luyden. Ende heeft dat clooster van der Lee daerinne in eygendomme omtrent 70 mergen, dat capittel van Naeltwijck $8\frac{1}{2}$ mergen, ende de susteren van St Annen te Delft 1 mergen, ende tsurplus behoert poorteren ende andere luyden. Ende wort dit lant voors. all gebruyct by den inwoonders van tHonterlant, uytgesondert 1 mergen. Ende es dit lant waert in huyere, teen jaer deur tandere, 50 st. tsjaers de mergen, ende te coope den penn. 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerliex hebben te houden in den zeedijk 50 roeden dijck, die zy onderhouden; ende voor dat repareren van dien, ende van hare wateringhen te onderhouden hebben zy jaerliex te gelden 5 groten, 6 groten of 7 groten upten mergen.

VOORBORCH.

Jan Corneliszoon, schout, oudt 40 jaer, Gordijn Direxzoon, oudt 63 jaer, Willem Willemszoon, oudt 50 jaer, Simon Corneliszoon, oudt 32 jaer, Dirriek Jacobszoon, oudt 44 jaer, ende Jan Willemszoon, oudt 40 jaer, buyeren, ambochsbevaerders ende schotgaerders van denselven ambochte, gehoert by eede, in den Hage 17^{em} in Octobri 1514, seggen, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 108 haertsteden, onder rijk ende arm, daerof datter zijn up tlant 50 huysen die gelden ende geven, ende 58 int dorp, ende van denselven 58 en isser niet boven 6 die geven, ende die rest gaet om goodswillen; ende zijn gemindert up tlant van 3 huysen, die tsusterhuys te Rijswijk hebben, ende plagen van den meesten gelders te wesen, ende int dorp zijn zy gemeerdert, maer tselve es tot laste van der gemeente.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn 500 communicanten, ende zijn gemeerdert, want over 10 of 12 jaeren zoe en wasser boven 350 niet, maer zijn all arme luyden.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven; ende zijn schuldich 9 \mathcal{L} groten Vlaems tsjaers, die zy van der kereke wegen vercoft hebben, te weten de 6 \mathcal{L} groten lijfrenten, ende de 3 \mathcal{L} groten losrenten, ende hebben die vercoft binnen 3 jaeren herwaerts, ende hebben huere kereke daermede getymmert.

Up IVe ar^{le} seggen, dat als zy eenige penninghen te gelden hebben, zoe ontbiet de schout by hem 7 buyeren uyten dorpe, die elck stellen te geven, naedat zy bevinden dat zy gerijet ofte gearmt zijn, van koyen oft andere goeden. Ende als zy 32 Rh. gulden te gelden hebben over den dorpe, zoe geeft de meeste 30 st. ende 29 st., die zy van elcx een hebben, daerna 24 st., 20 st., ende voorts zoe nederwaerts tot 1 braspeninck ende halve st., zonder dat zyt weten anders te verclaeren; dan indien daer yemant waere die rijk waere 100 Rh. gl. eens boven schult, die zoude alderhoochst gestelt wordden, ende zoude daerinne 2 \mathcal{L} Hollants gelden, ende die meest onderwints heeft, die es rijcxste geestimeert; ende hebben in als 103 gelders, daerof isser 60 die gelden 3 st. ende daer beneden, ende dat daeromme, want wye niet mede en gelt, die en es van den buyeren niet gereeckent, ende en zoude geen aelmisse moegen hebben van den heyligen geest.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit een weynich draperie, daerof delle gelt 6 of 7 groten, mit sant te voeren, mit turf te delven om een dachuyere, ende mit wat coyen te houden.

Ende Voorbouch es groot 600 mergen, daerof luttel of niet hemluyden toe en behoort, maer bruycken tselve lant all up 100 mergen na,

die gebruyet werdden by die van der Hage, Rijswijk ende Delf, huere gebuyeren. Seggen voorts, dat tsusterhuys van Rijswijk gecoft hebben 2 woningen mit 12 mergen lants van talderbeste, dat zy selver bruycken, sonder mit hemlyden te geven ofte contribuieren; desgelicx Aernt van Duvenoirde bruyct oock 34 mergen, sonder yet daerof te geven; ende die van Zoeterwoude bruycken 12 mergen.

Ende de mergen es waerdich, deen deur tander, te weten de 262 mergen leggende in den polre, dat tbeste lant es, die wel jaerlicx gelden zouden 3 ℒ Hollants de mergen, ende de penn. souden gelden 20.

Ende tander lant es geest ofte verdolven veen, daerof gelt de mergen te huyere, teen deur tandere, van tguendt dat toegemaict es, 4 ℒ Hollants voor de eerste 2 of 3 jaeren, ende dat verdolven geeft men uyt om 1 stuver tsjaers, omme dat weder toe te maicken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mede gelden int plaetwerck, sluysen ende anders, dat hem cost, deen jaer deur tandere, 7 of 8 st. upte mergen, of de mergen goet of quaet es.

WASSENARE MIT SUYCK ENDE BERCKERHEYE.

Meester Jacob Dirxsoon, pastoer van Wassenare, oudt 43 jaer, Jacob Dirxsoon, schout, oudt 33 jaer, Willem Dirxsoon, oudt 40 jaeren, Heindrick Gijsbertss., oudt 37 jaer, ambochsbevaerders van Wassenare, Claes Claessoon, schout van Suyck, oudt 32 jaeren, Willem Aertss., oudt 64 jaer, ende Gerrit Hugezoon, oudt 39 jaeren, ambochsbevaerders van den ambochte van Suyck, onder de heerlicheyte van Wassenare, seggen by cede, upton 19^{en} in Octobri 1514,

Up I^e ar^{le}, datter in als zijn 173 haertsteden, daerof dat de 48 arm zijn, die meest om aelmissen gaen, ende en gelden luttel of niet mitten buyeren; ende daer zijn omtrent 23 woninghen afgebroecken zedert de leste verpondinge.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 700 communicanten, die genouch in eenen doene zijn de naeste 10 jaeren, dat hy aldaer pastoer geweest heeft ende vicecureyt.

Up IIIe ar^e seggen, dat zy geene exchijsen en geven, maer seggen dat zy schuldich zijn omtrent 14 Rh. gl. tsjaers losrenten, den peninck 16, daerof vercoft zijn over 6 jaeren 6½ Rh. gl. in de huldinge van den heere van Wassenaere, ende 7½ Rh. gl. tsjaers over 4 jaeren, omme die stoppinge van den gaten ende andere lasten van ommeslagen die gewceest zijn.

Up IVe ar^e seggen, dat zy huere portie inde beden ende ommeslaghen gaderen by de scellinghen, ende hebben in als 1600 scellinghen, daerof de rijcxste van hemluyden staet up 44 scellinghen, ende estimeeren dat deghene die up 20 scellinghen staen, dat die rijk mogen wesen an goet, have ende bruyckwaer, naedat zy de luyden kennen, 200 ℔ Hollants eens boven schulden, ende voorts naer advenant; ende daer stater genouch die up 10, 12 of 15 scellinghen staen, die meer schuldich zijn dan zy in de werelt hebben; ende vernyeuwen deselve scellinghen alle 2 jaeren eens, ende setten ende versetten de scellinghen naedat hem dunct dat de luyden gerijet zijn van goet of neringe, sonder dat zy den rijkdom onderlinge voerder ondersoucken up malcanderen; ende pligen over 15 of 20 jaeren wel 1000 scellinghen meer te hebben dan zy nu doen, overmits dat de rijkdom ende eygenaer vertrect.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, spitten ende delven.

Ende tselve ambocht es groot in als 2180 mergen, mit duyn, veenen ende anders, daerof hemluyden in den dorpe toebehoert 65½ mergen, die mit hemluyden gelden ende geven, ende tandere behoert alrehande persoonen buyten denselven dorpe.

Item, die van Leyden bruycken aldaer van den alderbesten lande, mit ossen weyen ende anders, 76 mergen, die die van Wassenaer plagen te gebruycken, ende nu niet en geven mit hemluyden.

Item in den Hage ende Sceveninghen 74½ mergen van den besten lande.

Item Aelbert van Raephorst bruyct aldaer selver 125 mergen, die oock niet en geeft, noch noyt niet gegeven en heeft.

Item van gelijcken Floris van Cralinghen, up thuyts tSuyck, 45 mergen, Claes van der Bouchorst 12 mergen: comt tsamen 332½ mergen; ende de reste wert by hemluyden gebruyct, ende es van den snootsten ende lichtsten lande.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken.

Ende estimeren tlandt in drien, te wetene de mergen van tbeste landt 3 Rh. gl., daernae $1\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende tminste 10 st. te huyere, ende te coop den penn. 20 of 25 van den besten, ende tsoetste den penn. 10.

Item, seggen voorts dat die van Berckerheye, die mit hemluyden gelden ende geven, dat daerof plegen of te vaeren over 10 jaeren 7 of 8 pincken, daerder nu maer 2 en zijn, daerof deen vertrecken wil te Catwijk up tzee, overmits de grootheyt van der scatinge.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben in dijckaetge tSparendam, den Rijndijk, sluyden ende anders, by gemeene jaeren, inbrecken of nyeuwe werck niet gereeckent, 2 st. upte mergen.

VOORSCHOTEN.

Dns. Rijkwynus Sluyter, oudt 40 jaer, vicecureyt, Aernt Janszoon, b. ¹⁾ van Duvenvoird, schout, oudt 70 jaer, Pieter Hugezoon, oudt 40 jaer, ende Symon Gijsbrechtszoon, oudt 38 jaeren, ambochsbeewaerders, Gerrit Gijsbrechtss., oudt 60 jaer, ende Pieter Janszoon, oudt 25 jaeren, buyeren aldaer, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 100 haertsteden, daerof isser wel 15 of 20 die arm zijn; ende zijn vermindert de naeste 10 jaeren van 4 of 5 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter zijn omtrent 400 communicanten, daerinne gereeckent alle gehuerde knechten ende jonewijven mitten kinderen, die eens ten heyligen sacrament geweest zijn; ende zijn binnen zijn tijdt dat hy vicecureyt es geweest, dat omtrent 3 jaeren geleden es, meer gemeerdert dan gemindert, maer niet veel; wel verstaende dat dit zijn de communicanten die te Voorschoten ter kereke behoeren, ende mit hem gelden ende geven; maer daer zijn meer communicanten, te weten die van Stompjick ende Wilshveen, maer die contribuieren mit die van Zoeterwoude.

¹⁾ b. denklijk verkorting van: bastaard. Evenzoo op bl. 283: Roel de B(astaard).

Up IIIe ar^{le} seggen, dat sy geen exchijs en geven, noch up t'dorp geen renten vercoft en hebben, dan die kereke heeft jaerliex vercoft 2 ℳ groten tsjaers lijfrenten, die verbesicht zijn in de reparatie van der kereke ende thoern. Ende zijn schuldich omtrent 50 ℳ groten, van tleste inbreecken van den dijcken tusschen Sparendam ende Amsterdam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gewoonlick zijn huere portie in allen beden ende omneslagen te gaderen by 8 goede mannen, die by hueren eede elck stellen nae huer goet, ende dat alle jaere, of zoe dikwils alst noodt wert; ende gaderen dat by de scellinghen, ende hebben in als tusschen de 550 ende 600 scellinghen; ende als men 100 Rh. gl. up t'dorp omneslaet, dat beloopt up elcken scellinck omtrent 7 groten, ende estimeren dat zoe wye rijk es an goet, have of bruyckwaer, eens 100 Rh. gl. boven schulden, dat die staen zoude up 5 scellinghen, ende voorts naer advenant, daer dicwils luyden inne gestelt werdden, die, omme huer geloof ende eer te houden, lijden rijk te wesen ende betalen meer dan zy wel gegoet zijn.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen de sommige mit eren, ende de sommige mit t'sceep te vaeren, ende sommige mit turf te delven. Ende dat tambocht groot es in als 1748 mergen, daerof hemluyden binnen den dorpe maer toe en behoort omtrent 25 mergen eygens, die wel half erfhuyrlant of anders belast es mit upstall.

Ende teen derdendeel van den voors. lande ende tbeste wert wel gebruyct by eedelen, die aldaer wonen, ende poorters van der stede van Leyden, die mit hemluyden en gelden noch en geven; ende tandere derdendeel gebruycken zyluyden; ende dat derde derdendeel es van cleynder estimatie, ende en dooch niet veel.

Ende tvoors. lant gelt te huyere, te weten tbeste 2 Rh. gl., dat middelste .1 schilt of 15 st., ende dat snootste en mach zijn ongelden of mergentalen niet betaelen.

Ende en weten niet dat aldaer zijn eenige cloosters oft geestelicke persoonen, die aldaer selver eenich lant gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben plaetwerck ende sluyzen, te Sparendam 2 sluyzen, voort breggen, watertochten ende anders, dat hem cost upte mergen 1 st. of 1 braspeninck.

CATWIJCK UPTEN RIJN, MIT VALCKENBORCH ONDER
EEN SCHOUTAMBOCHT.

Heer Jeronimus Floriszoon, commandeur van Catwijck upten Rijn, van der Duytscher oorden, oudt 40 jaer, Aernt Wouterszoon, schout, oudt 36 jaer, Martin Pouwelszoon, oudt 60 jaer, Willem Claeszoon, oudt 36 jaer, Wouter de Backer, oudt 42 jaeren, Cornelis Pieterszoon, 38 jaeren, Pieter Hugezoon, oudt 47 jaeren, buyeren, ambochsbevaerders ende schotgaerders van Catwijck voors., Phillips Kerstenszoon, oudt 48 jaeren, ende Jacob Pieterszoon, oudt 50 jaer, Cornelis Pieterszoon, 46 jaeren, buyeren ende bedeseters van Valckenborch, behoort up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaevolcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter te Catwijck zyn 65 of 66 haertsteden, daerof datter 20 arme zijn, die van der almisse leven; ende vergaen zeer mits de verstuyvinge van den duynen.

Ende te Valckenborch 12 of 13 haertsteden, die oock meer gemindert zijn dan gemeerdert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt de commandeur, datter te Catwijck zijn 180 communicanten; ende zijn binnen zynen tijd, te wetene van 5 jaeren herwaerts, gemeerdert 10 of 12.

Ende te Valckenbouch zijn 50 communicanten, die meer gemindert zijn dan gemeerdert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven van eenige goeden.

Ende en zijn geen renten schuldich dan 7 Rh. gl. tsjaers losrenten, den penninck 15, die vercoft waeren int jaer 1510, ende zijn gegaen in de reparatien van den dijk ende stoppinge van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme-slagen gelden ende stellen naedat elcx van hemluyden gegoet es, ende dat by den schout ende setters; ende doen dat teleken als zy eenige beden ende omme-slagen te gelden hebben. Ende als tdorp van Catwijck

mit Valckenbouch te gelden hebben soude 100 Rh. gl. current eens, zoe soude dieghene, die rijk es 100 Rh. gl. eens, daerinne gelden 5 Rh. gl. of meer, ende dat overmits dat aldaer zoeveel arme luyden zijn; ende in de voors. 100 Rh. gl. gelt Catwijck 55 Rh. gl., ende Valeckenbouch 45 Rh. gl. of daeromtrent.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen, te weten die van Catwijck mit visch te voeren ende een weynich lantneeringhe; ende Valckenbouch geneert hem geheel mit lantneringe.

Item, Catwijck ende Valckenbouch zijn groot 568 mergen, daerof te Catwijck thuyt behoert omtrent 11 merghen, ende te Valckenbouch 12 of 13 mergen, ende tander behoert te Leyden, Reynsborch, te Haerlem, in den Hage ende elders. Ende de mergen zoude gelden mogen te Catwijck, deen deur tandere, te huyere 2 Rh. gl., ende te coope den penninck 20; ende te Valckenborch, teen deur tandere, 3 Rh. gl. ende de penninck 25.

Ende daer en zijn geen geestelike luyden of poorters die aldaer lant gebruycken, maer daer zyn wel van hueren gebuyeren in andere dorpen geseten, die aldaer lant bruycken, als te Wassenaere, Catwijck up zee, Voorschoten, Noortwijck ende Rijnsborch.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren hebben van sluysgelt, den Rijndijk ende tplaetwerck tSparendam 5 of 6 groten van den mergen.

CATWIJCK UPT ZEE.

Heer Cornelis Dirxsoon, pastoer, oudt 29 jaer, Aernt Wouterszoon, oudt 36 jaeren, schout, Willem Symonszoon, oudt 50 jaer, Gijsbert Janszoon Bruyn, oudt 50 jaer, Mertin Gerritszoon, oudt 33 jaer, buyeren van Catwijck up tzee, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 145 haertsteden, die niet zeer gemindert of gemeedert en zijn de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe seyde de pastoer, datter zijn omtrent 425 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven te exchijs van elck vat biers 3 st., ende van andere goeden en geven zy niet; ende mitten penninghen daerof commende betailen zy de portie van huercluyder beden ende omme-slagen; welcken exchijs waert wesen mach omtrent 250 of 300 gulden tsjaers; ende als zy mitten selven penninghen niet toecommen en moghen, zoe vinden zy de reste by vercoopinge of belastinge van hueren dorpe.

Ende zijn belast mit 4 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 16, die vercoft zijn omtrent 2 jaeren geleden, ende zijn gegaen in de betalinge van huere portie van der bede.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie betailen uyten penninghen van den exchijsen, gelijk zy int naeste ar^{le} verclaert hebben.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen ter zee ende mit visch te vercoopen, ende hebben nu geen slapbuyssen, maer hebben 2 groote zeevarende buyssen, die daerof gereet werdden. Daer zijn wel 5 buyssen die van Catwijk heeten te vaeren, maer behoeren de 3 van den 5 thuyt tot Delf, Leyden, tAmsterdam, ter Goude; ende hebben 18 of 19 pincken; ende plegen over 10 of 11 jaeren te hebben wel 11 of 12 buyssen ende 21 of 22 pincken.

Ende en hebben geen landt onder Catwijk upt zee liggende.

Up VIe ar^{le} seggen, alsoe zy geen lant en hebben, zoe en hebben zy geene dijckaetge.

O O S T G E E S T.

Jonge Dirrick Joost, oudt 58 jaer, ende Laurys Symonszoon, oudt 46 jaeren, ambochsbevaerders van Oostgeest, seggen by eede van tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaevolcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 25 haertsteden, daerof datter 18 arm zijn, ende die min dan niet hebben; ende en zijn niet gemeerdert ofte gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn, alsoe zy van hueren pastoer hebben vernomen, 182 communicanten.

Up IIIe ar^{ie} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben; ende zijn schuldich aen losrenten 16 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 16, vercoft int jaer 1510, ende zijn besteet in de stoppingen van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam, daerof zy geremboursseert by den ommeslach van den 3 st. onlanx gedaen van deen helft, ende dander helft staet noch tot laste van den dorpe.

Up IVe ar^{ie} seggen, dat zy huere portie gaderen by de stuver; ende die gegoet es eens 100 Rh. gl., die zoude geven, als tdorp 100 Rh. gl. te gelden hadde, $7\frac{1}{2}$ st., ende tgeheele dorp bedraecht by de stovers 19 \mathcal{L} 1 blanck min, elck pondt gereeckent 15 st.

Up V^e ar^{ie} seggen, dat zy hem generen mit spitten ende delven om dachuyere, mit beesten ende lantelinghe.

Ende hebben an lant $1410\frac{1}{2}$ mergen, daerof dat den buyeren toebehoort $25\frac{1}{2}$ mergen, ende werdden meest alle dese landen gebruyct by den buyeren, uytgesondert 153 mergen 2 hont, die gebruyct werdden by de geestelicke persoonen, als cloosters binnen Leyden, van poorteren ende ingesetenen van Leyden 267 mergen 1 hont, ende noch van andere dorpen ende persoonen, omtrent hemluyden geseten, $427\frac{1}{2}$ mergen, daerof de mergen in huyere waerdich es, deen deur tandere, $2\frac{1}{2}$ Rh. gl. ende te coop den penninck 24.

Up VIe ar^{ie} seggen, dat zy te gelden hebben an sluysgelt te Sparendam, plaetwerck ende anders omtrent 2 of 3 groten upten mergen, inbreecken van dijcken niet gereeckent.

ZASSENEN.

Heer Claes Dirrixzoon, priester, oudt 57 jaer, vicecureyt van Zassenen, Willem Willemszoon, schout, oudt 45 jaer, Dirrick Jan Baertts., 43 jaer oudt, Dirrick Janszoon, oudt 35 jaer, ambochsbeewaerders, ende Jan van Beveren, oudt 62 jaeren, buyrman aldaer, gehoert up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^e, datter zijn 32 haertsteden, daerof datter 10 zijn die niet en contribueren; ende zijn gemindert de naeste 10 jaeren van 4 haertsteden.

Up IIe ar^e seyt de vicecureyt, datter in de geheele cure zijn 513 communicanten, daer de Kaege, Aer ende omtrent de helft van Lisse mede inne begrepen zijn, die aldaer ter kereke behoeren, maer tSassenen die mit Sassenen gelden ende geven en zijnder maer tusschen de 80 ende 90.

Up IIIe ar^e seggen, dat zy geene exchijsen en geven van eenige goeden.

Ende zijn schuldich an losrenten, de penninck 16, 17 Rh. gl. tsjaers, die binnen 5 of 6 jaeren vercoft zijn geweest, ende hebben de pennin ghen daerof commende besteedt in de betalinge van huere portie van der bede ende omneslagen. Ende hebben noch zoeveel penninghen geleent omme huere portie te betailen, die zy noch schuldich zijn, ende geen macht en hebben te betailen, daeromme zy noch geven sullen moeten ter rente, ter lossinge den penninck als voeren, 3 Rh. gl. tsjaers.

Up IVe ar^e seggen, dat zy huere portie in de bede ende omneslagen gaderen by de schotponden; ende hebben alsnu 15 schotponden, ende hadden over 10 jaeren wel 40 schotponden, ende over 40 jaeren hadden zy wel 70 schotponden; ende en stellen de schotponden niet nae de rijkdom, maer naer de bruyekwaer die zy hebben, sonder dat zy weten te verclaren hoe rijk hy es die up 1 schotpondt staet; ende seggen dat zy zoe arm zijn, dat zouden zy all upbreecken ende vertrecken, zy zouden 1000 Rh. gl. meer schuldich zijn dan zy in de werelt hebben.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mitter koe ende wat teelants, ende dat zy hebben 700 mergen lants, daerof datter geen 10 mergen tSassenen toe en behoeren, te weten die mede gelden ende contribueren; ende van tandere behoert de meerder helft geestelicke persoonen, ende de reste poorters van Leyden, Delft ende anders; ende bruycken omtrent de minder helft, ende tandere wert buyten gebruyct by poorters van Leyden, by die van Lisse ende andere daeromtrent gelegen, ende de vrouwe van Reynsborch bruyct omtrent 40 mergen, die zy van allen ouden tijden geplegen heeft te gebruycken. Ende de mergen gelt te huyere, deen deur tandere, 3 ℔ Hollants, ende zoude wel gelden in coope den penninck 28, 29 of 30.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de mergen te gelden heeft by gemeene jaeren van plaetwerck ende sluysgelt upten dijk tusschen Amsterdam ende Sparendam, 3 st. upten mergen.

NOORTIGHERHOUT.

Heer Garbrant Heindrixzoon, vicecureyt, oudt 40 jaer, Berthelmeens van Cattendijk, bailliu, oudt 34 jaer, Roel de B., schout, oudt 76 jaer, Gerrit Pieterszoon, oudt 80 jaer, Gerrit Janszoon, oudt 58 jaer, Jeroen Janszoon, oudt 70 jaer, Jan Janszoon, oudt 40 jaer, Adriaen Wouterszoon, oudt 50 jaer, Dirriek Brantszoon, oudt 50 jaer, ende Upp Claeszoon, oudt 40 jaer, ambochsbewaerders, gezwoeren ende buyeren van Noortigherhout, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als omtrent 50 haertsteden, die dagelicx verminderen; ende daer waeren wel 12 of 13 huysen over 10 jaeren geleden meer, die alle ofgebroecken ende vergaen zijn.

Up IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, dat hy aldaer 4 jaeren vicecureyt geweest es, ende zijn in als 170 communicanten, die meer binnen zijn tijdt, gemeedert dan gemindert zijn geweest.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, maer zijn schuldig 7 \mathcal{L} 10 g van 40 groten, te wetene 6 \mathcal{L} an lijfrenten, ende 30 g an losrenten, den penninck 16, die vercoft zijn, te weten de 30 g over 15 of 16 jaeren, ende de 6 \mathcal{L} int jaer 1508, ende hebben de penninghen daerof commende besteet in reparatie van heurluyder kercke.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurl. portie gelden by de schotponden, ende hebben in als 300 schotponden; ende en weten niet te estimeren wat elck schotpont doet, wanter veel zijn die om broot gaen, die 2 of 3 schotponden geven; welke schotponden gestelt werdden by 6 personen, die deselve alle jaeren verhoogen ende verlagghen naedat elek rijet of armt, ende dat upte bruyckwaer, te weten wye 4 koyen hout staet

up 5 of 6 schotponden, die 6 koyen hout up 8 of 9 schotponden, die 7 of 8 koyen hout, dier zy 7 hebben, die staen up 11, 12 ende 13 schotponden, die 9 of 10 koyen houden, dier 2 zijn, staen up 15 schotponden, ende die up 9 of 10 schotponden staen en hebben 1 stuver niet, indien zy heur schulden betalen zouden.

Ende als tdorp van Noortigherhout te gelden heeft 75 Rh. gl., zoe geeft elck schotpondt 5 st.

Item, die up 13 of 14 schotponden staen zijn geestimeert rijk van 1000 \mathcal{L} Hollants, ende indien men tselve rekenen zoude tegens dat afterwesen van den armen, die mede in de schotponden gelden ende geven, zoe soude tgeheele dorp meer schuldich wesen dan zy goets hebben.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee ende mit een weynich lantelings.

Seggen voorts, dat zy in als hebben 1000 mergen lants, of daeromtrent, daerof dat hemluyden toebehoort 26 $\frac{1}{2}$ merghen, daerof de 13 mergen broucklant zijn, dat zoezeer belast es mit erfhuyere ende renten, dat de beterscap niet veel en bedraecht; ende tsurplus es geestlant, dat hem geheel verdorven wort van conijnen.

Item, de vrouwe van der Leede heeft daer over de 100 merghen, ende tsusterhuys te Noortweyck oock 25 mergen, dat zy mede selver gebruycken, sonder mitten dorpe yet te geven, ende coopens noch alle dage meer, daermede tdorp geheel vergaet, want daer binnen 10 jaeren 2 huysen ofgebroecken zijn, daerof die van der Leede tlant bruycken, die mitten dorpe plagen te geven. Alle welck lant de vijf deelen van der zess, de mergen niet gelden en zoude 15 gl. tsjaers, de onlanden niet gereeckent, ende tandere 6^e deel zoude de mergen gelden 30 st., deen deur tandere, ende te coop den penninck 16, alsoot meestal snoot lant es.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mede te gelden hebben mitten Rijnlanders in de sluysen ende plaetwerck, mit bruggen ende anders, dat hem cost 1 braspenick of 3 groten van den mergen tsjaers.

W A R M O N T.

Dns. Nicolaus Reyneri, pastoer, oudt 50 jaer, Willem Gerritszoon, schout, oudt 51 jaer, Symon Mathijszoon, oudt 54 jaer, Lielaes Soeytges-

zoon, oudt 47 jaer, ende Pieter Jacobszoon, oudt 49 jaer, buyeren ende ambochsbevaerders, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 84 hertsteden behoerende totter kercke van Warmond, daarvan zijnder 15 haertsteden, die mit hemluyden niet en gelden, te weten 6 die onder de abdisse van Reynsbourch vrij sitten upten ven; ende 6 andere gelden mit die van Almade; ende 3 sitten vrij onder de hoffstede van Vliet; blijft noch die gelden ende geven 69 haertsteden, daerof ysser 6 of 7 die van den aelmissen leven, ende 8 of 10 die van der aelmissen niet en leven, maer zijn behouftiger dan de armen die om broot gaen; ende en zijn niet zeer gemeedert of gemindert binnen de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 385 communicanten in als, daerof gaen moeten omtrent 60 communicanten, wonende in 15 huysen hiervoeren verclaert, blijft 325 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, alsoe men daer geen wijn ende oock maer een weynich biers drinct, ende tmeestedeel drinct weymelek ende dunnebier.

Ende zijn schuldich 2 £ groten tsjaers losrenten, den penninck 15, die zy vercoften int jaer 1510, tot stoppingen van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam, facit 30 £ groten; daarvan zy wederomme geremboursseert zijn, uytten ommevlach onlanx ommegeeslagen tot betalinge van den resten van derselver dijekaetge, van 10 £ groten Vlaems: rest dat zy belast blijven van omtrent 20 £ gr. eens.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de bede ende ommeeslagen gaderen by de stuyvers, te weten dat zy alle jaere of omme de 2 jaeren eens, zoe kiest men 6 van den notabelsten van den dorpe, die elck setten up hueren eedt, naedat hy gegoet es, ende hebben in als omtrent 500 stuyvers; ende als tdorp te gelden heeft 100 Rh. gl., zoe gelt eieke stuyver, mits de onkosten van tgaderen ende anders, omtrent 4 st., weynich min of meer, ende die zijn goet wechdragende waerdich es 100 gulden eens, die zoude staen up 7 stuyvers.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen ende beesten te weyen, ende een weynich teellants.

Ende dat Warmont groot es 1288 mergen 3 hont, daerof hemluyden toebehoert binnen den dorpe omtrent 70 mergen, ende gebruycken in als binnen den dorpe 1020 mergen, of daeromtrent

Item, de 2 cloosteren binnen Warmont, als de Barnaerditen ende tsusterhuys bruycken $67\frac{1}{2}$ mergen, die hemluyden eensdeels toebehoeren, die daerof mitten dorpe niet en gelden of en geven, ende by andere persoonen, daeromtrent geseten, werdden gebruyct by de 200 mergen.

Ende aengaende den prijs, tlant gelt gemeenlick te huyere 3 Rh. gl. 1 nobel, 2 Rh. gl., nae dattet es, ende de penninck galt voor den inbreek 20, 24, nae dattet gelegen was, ende mits den inbreecken van Sparendam leyt heur lant all onder water.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy van plaetwerck, sluysgelt ende andere gemeene oncosten te gelden hebben jaerliex omtrent 1 braspeninck, ofte 3 groten upte mergen.

Seggen voorts, dat zedert de leste verpondinge zy verloren hebben veel van den rijkdom van denselven dorpe, die in de stede vertrokken zijn, ende dat zy nauw dat derdendeel van huere rijkdom behouden en hebben, gemeret zy up die tijdt meer penningen hadden dan zy nu myten doen.

LEYDERDORP.

Heer Jan Aelbrechtszoon, pastoer, oudt omtrent 50 jaeren, Aelbrecht Huessen, schout, oudt 37 jaer, Arys Jacobszoon, oudt 60 jaer, Neel Geeritszoon, oudt 42 jaer, Aernt Willemszoon, oudt 40 jaer, ende Haelwijn Claeszoon, oudt 28 jaer, ambochsbevaerders ende buyeren van Leyderdorp, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in als zijn 50 haertsteden, daerof de 20 arm zijn, die niet mede en gelden of en geven, ende zijn gemeerdert omme de cloosters wille, aldaer zy ten deel loopen, ende zijn huysen van cleynder estimation.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 250 communicanten, daerof de 200 mede gelden ende geven, ende de 50 gaen om broot; ende daer zijn noch omtrent 200 communicanten, maer de 50 wercken aen de

steenplaetsen die winters vertrecken, ende dandere wonen an de hooge zijde, ende gelden tmeestendeel mitten ambochten van Zoeterwouwe, ende dandere mit Haerzartswoude; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert, ende dat omme de cloosters wille, als voors. es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige goeden. Ende aengaende de renten, zy zijn belast mit 27 Rh. gl. tsjaers loss- ende lijfrenten, die zy vercoft hebben int jaer 1506, daerof zy de penninghen besteeft hebben tot reparatie van huerluyder kercke; ende van andere 7 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 16, die zy omtrent 14 dagen vercoft hebben, omme die te leenen tot lossinge van den heere van Wassenaere, hueren ambochsheere.

Up IVe ar^{le} seggen, dat huere portie in allen ommeslagen ende beden ommegeestelt wert by 4 persoonen aldaer in den dorpe, die elk stellen naedat hy gegoet es, sonder dat te gaderen by kerven of anders; ende van die 4 persoonen versetten zy alle jaere de 2, ende nemen 2 andere; ende als men in t^ordorp te gelden hebben zoude 100 Rh. gl., zoe soude dieghene die 100 Rh. gl. eens rijk es gelden 3 Rh. gl. of daeromtrent meer, ende niet min, ende zoe voorts naer advenant.

Up V^e ar^{le} seggen, datter 20 hofsteden zijn, die hem generen mit lantwerek, ende daer zijn 5 of 6 backers; 3 of 4 tappers, ende voorts mit spitten ende delven.

Seggen voorts, dat Leyderdorp groot es 1460 mergen lants ende 1½ hont, daerof binnen den dorpe toebehoert 22 of 23 mergen, ende tsurplus behoeren cloosters ende andere poorters van steden; ende zy en gebruycken maer de 600 mergens, ende tandere wert by andere cloosters ende nabuyeren gebruyct, sulcx dat watter uyter huyer gaet, dat wert hem onderhuyrt; daermede zy geheel ende all vergaen; ende de reguliers aldaer, te Leyderdorp, die bruycken aldaer dat hem toebehoert, uytgeseyt 3 mergen die zy huyeren, 110 mergen, ende dat van tbeste lant; item de poorters ende andere cloosters binnen Leyden 200 mergen, Frederick van Zijl bruyct ende verhuyrt 40 mergen, Gerrit Jan Kerstenszoon 16 mergen, ende de weduwe van IJsselsteyn 16 mergen, die mit hemluyden niet en gelden noch en geven.

Aengaende den prijs van tselve lant seggen zy, dat de mergentalen, omtrent den dijk gelegen, gelden 3 Rh. gl. tsjaers te huyere, tlant te

middewege gelegen 2 Rh. gl., ende daer en teynden 10 st. de mergen, ende zoude te coop gelden de penninck 14, 18 of 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt ende plaetwerck te Sparendam ende andere oncosten, by gemeene jaeren, 2 of 3 groten upte mergen.

Seggen voorts, dat zy geheel onder water liggen, mits tinbreecken van Sparendam, daer zy groote onoverwinnelicke schade by hebben.

COUDERKERCK.

Heer Gerrit Dammaszoon, vicecureyt van Coudekerek, oudt 33 jaer, Claes Direxzoon, schout, oudt 40 jaer, Symon Floriszoon, oudt 44 jaer, ende Bruyn Janszoon, oudt 40 jaer, ambochsbevaerders aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaevolcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn te Coudekerek 37 haertsteden; ende zijn gemindert van 1 huys de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter in als zijn 180 communicanten, die oock genouch in eenen doene zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven; ende zijn schuldich 30 Rh. gl. tsjaers an losrenten, den penninck 20, die zy omtrent 3 jaeren geleden vercoft hebben, omme daarmede te repareren heurluyder kercke, die geheel vervallen wilde.

Up IVe ar^{le} seggen, dat, als zy eenige ommeslagen te gelden hebben, zoe nemen zy 4 persoonen uyten dorpe, te weten uyt eleken eynde 2, die voorts stellen alle deghene die in den dorpe zijn, naedat elcx rijk ende gegoet es, ende doen dat zoe diewils als zy yet te gelden hebben; ende als tdorp te gelden heeft 100 Rh. gl., zoe zoude deghene die 100 ℒ groten rijk waere daerinne gelden 10 Rh. gl., ende voorts naer advenant.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, mit koyen

te houden ende wat zaetlants. Ende hebben in als 926 mergen ende 4½ hont, daerof in den dorpe toebehoert tusschen de 40 ende 50 mergen van den snootsten; ende zoude de mergen gelden mogen, deen deur tandere, 1 Phls. gl. te huyere, ende te coop den penninck 20; ende daer en zijn geen cloosters of poorters, die aldaer lant selver gebrycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mede gelden in de sluysen ende plaetwerek te Sparendam, dat bedraecht, mitten anderen oncosten van den dorpe, omtrent 2 groten upten mergen tsjaers.

ARLEVEEN MIT OUTSHOORNE.

Heer Vranck Lambertss., pastoer, oudt 68 jaer, Gijsbert Floriszoon, oudt 63 jaer, Thomas Willemszoon, oudt 53 jaer, Jan Gerritszoon, oudt 30 jaeren, ende Martin Thomaszoon, oudt 30 jaeren, ambochsbevaarders ende schotvanghers aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 139 hertsteden, onder deweleke zijnder 58 die arm zijn, die met hemlyden niet en gelden of geven en mogen, ende en es elck huys niet waerdich boven 1 pondt gr. of daeromtrent, deen deur tandere, ende en zijn deselve haertsteden niet gemeerdert ofte gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 300 communicanten, onder jonge ende oudt, arm ende rijk, die oock genouch in eenen doene zijn van de naeste 10 jaeren herverts.

Up IIIe ar^{le} seyt, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe, by gebreecke van geloeve.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de bede ende ommeslaghen gaderen by de kerven, ende hebben in als 33 kerven, ende elcken kerf rekenen zy rijk te wesen aen goet ende huyrwaer 150 Rh. gl. eens; ende vernyeuwen deselve kervinghen alle jaeren, of omme de 2 jaeren eens.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit houten ende tacken, mit turf in anderen dorpen te delven; de sommige mit 3, 4 of 5 koyen te weyden, ende de sommige mit 9 of 10 koyen, ende dier en isser niet veel.

Seggen voorts, dat heur ambocht groot es in als 3550 mergen, daerof 12 van hemluyden van den rijksten toebehoert omtrent 300 mergen, ende tsurplus behoert in anderen dorpen ende steden, diet hem ten duyrsten verhuieren.

Item, van den voors. 3550 mergen zijnder wel 1700 merghen, die niet waerdich en zijn 6 st. tsjaers de mergen, ende de andere 1950 (*sic.*) mergen die souden gelden omtrent 14 st. de mergen, ende daer zijn wel 500 mergen die woest ende wilt leggen, ende zoude gelden in coope den penninck 20. Ende wert all by hemluyden gebruyct, uytgesondert die van Coudekereke die gebruycken aldaer 158½ mergen van den besten lande; die van Alphen omtrent 155 mergen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters die aldaer lant selver gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te onderhouden hebben sluysen, plaetwerk te Sparendam, ende anders, dat hem by gemeene jaeren jaerlicx cost 1 braspeninck of 3 groten upte merghen, uytgescyt alst inbreck es.

Seggen voorts, dat zy by den water geheel verdorven zijn over 4 of 6 jaeren, ende liggen nu weder onder water, mits tinnebreecken van Sparendam; ende de meeste last hebben zy geleden by de 300 knechten van den lande, die daer lagen 15 weecken lanck, tot grooten verdriete cost ende laste van denselven dorpen, daerup zy begeren anschouw te hebben.

ALCKMADE ENDE REYNSATERWOUDE MIT LEYEMUYDEN,
DIE TSAMEN CONTRIBUEREN.

Aernt van Grieken, oudt 57 jaer, schout, Willem Gerritszoon, oudt 50 jaer, Jacob Byseliszoon, oudt 44 jaer, Pouwels Jacobszoon, oudt 50 jaer, Alart Direxzoon, oudt 55 jaer, Jeroen Clacszoon, 50 jaer, ende Herman Gerritszoon, oudt 49 jaer, ambochsbewaerders ende bedegarders in Alckemade, Reynsaterwoude ende Leyemuyden, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 125 haertsteden, ende daer wasser over 10 jaeren 150, ende zijn gemindert van 25, die van grooter armoede geruynt zijn, ende de huysen staen ledich ende werdden afgebroecken.

Up IIe ar^{le} seggen, datter in Reynsaterwoude ende Leyemuyden zijn 300 communicanten, ende als die van Alckemade die behoeren in 3 prochien, als tSassenen, Warmont ende Leyderdorp.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenigerhande goeden, ende dat zy oock geen renten up huer dorp vercoft en hebben, ende dat by gebreecke van geloeve; ende zijn wel ten afteren van dijck-aetgen 600 Rh. gl., daer zy geen raecht om en weten te betailen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende omneslagen gaderen by de steecken, elke steeck gereeckent voor 75 Rh. gl. current, ende hebben in als 63 steecken ende hadden over 10 jaeren 60 steecken, even hoich getaxeert; ende zijn zoe gemindert overmit dat de rijcken wech vaeren ende vertroocken zijn in de steden; ende verkerven alle jaer eens.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem plagen te generen mit turf te delven, mit hout te houden ende poten ende planten, dat nu al verdorven es, overmits dat over 4 jaeren tlant innegebroecken was, ende dattet hout daerby uytgegaen ende verdroecht es, ende den turf wech dreef; ende daer zijnder omtrent 6 die wat hebben, ende dandere generen hem mit visschen ende vogelen, ende mit 2 of 3 koyen te houwen.

Item, tamboecht is groot in als 2550 mergen, daerof de 1500 mergen niet gelden en zouden in huyere tsjaers 2 st., ende tsurplus soude mogen gelden te huyere 14 st., ende in coope den penninck 20; ende all dat snoode lant van den 1500 mergen behoert hemluyden eygen toe, ende moeten daer wel 10werf zoeveel afgeven ten oncost als tlant waerdich es, ende van tandere goet lant hebben zy omtrent 200 mergen, ende tsurplus behoert toe de vrouwe van Reynsbourch, de vrouwe van der Lee, Gerrit van Vliet, ende de poorters binnen Leyden; ende daer en werdden geen landen gebruyct by de geestelichey, maer die poorterie van Leyden bruyct omtrent de helft van tgoet landt, daerof zy niet mede en gelden of en contribuieren.

VI Up^e ar^{le} seggen, dat zy mede gelden in tsluysgelt ende plaetwerk

te Sparendam, ende andere oncosten, dat hem wel coste tsjaers 2 st. upte mergen, dat hem wel lastich valt omme de snootheyt wille van den lande.

Seggen voorts, dat, indien zy niet gelicht ende gestelt en werdden na de gelegentheyte van huere goeden, zoe moeten zy vertrecken ende leggen nu, mits den inbreck van Sparendam, geheel onder watere.

HEERJACOBSWOUDE.

Heer Jacob Dirzoon, pastoer, oudt 60 jaer, Barthout Gerritszoon, schout, 62 jaeren, Pieter Willemszoon, oudt 60 jaer, Foey Mathijszoon, oudt 55 jaer, ambochsbewaerders aldaer, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in als zijn 35 haertsteden, die binnen 10 jaeren herwaerts aldaer getymmert zijn, maer en zijn de 14 huysen niet waerdich paertstallen te heeten, ende tmeerderdeel van dien leeft van den heyligen geest.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 200 communicanten, daerof deen helft arm ende miserabel zijn, ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben; ende hebben vercoft 4 Rh. gl. tsjaers, ende 4½ gouden gulden tsjaers in den jaere 1510, ter losse den penninck 16, die gegaen zijn in der dijckaetge en de stoppinge van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden en ommeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 15 kerven, ende elcke kerf heeft 10 steecken, ende rekenen denghenen die rijk zijn 200 Rh. gl. eens, dat die staen zoude up 1 kerf.

Up V^e ar^{le} seggen, dat huere gemeene neringhe is mit turf te delven ende wat koyen te houden.

Ende Heerjacobswoude es groot 1900 mergen, daerof dat westwaerts

leyt 700 mergen, daerof zy dat derde paert niet en mogen bruycken, ende de tweedeel wert gebruyct te Coudekerck, Leyerdorp, Hoichtmade, ende behoert den eygen daerof toe de pastoor van Hoichtmaede ende de kercke aldaer, clooster van Leyerdorp, scapittel van den Hoogen Lande ende andere conventen ende gasthuysen, ende eenige poorteren van Leyden, ende oock sommige poorteren van Haerlem. Ende van den anderen 1200 merghen zijn 400 mergen die nyemant annemen en zoude willen om 400 Rh. gl. toe te hebben, ende de 800 mergen en zijn niet waerdich in huyere 6 st. tsjaers de merghen, en dit behoort all meest tot den inwonenden van den dorpe, ende soude gelden in coope den penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt ende plaetgelt te Sparendam, mitten anderen gemeene oncosten van den lande, 1 blanck van den mergen, deen jaer deur tandere.

A I R E.

Meester Jan Janszoon, canonick van Ste Paneraes te Leyden, pastoir van der Aire, Aernt Jacobszoon, oudt 63 jaeren, Heertgen Geeritszoon, oudt 56 jaer, Dirrick Janszoon, 43 jaeren, buyeren ende principaal van den dorpe van der Aire, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat ter Aire zijn 31 hertsteden, die 40 plagen te wesen, ende zijn zeer vergaen, overmits der oorloge ende inbreecken van den dijcken, ende de helft van der voors. hertsteden en mach winters de cost niet gecrighen.

Up IIe ar^{le} seggen, datter omtrent 150 communicanten zijn, ende mits de sterfte, die aldaer nu zeer regneert, zoe zijn die gescapen zeer te verminderen.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en zijn geen renten schuldich, want zy geen geloof gehadt en hebben te vercoopen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gelden by de kerven, ende hebben in als maer 4 kerven, ende elke kerf heeft 10 steecken, ende zoe wye boven zijn schult 2 \mathcal{L} groten heeft, die staet up 1 steeck.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf delven, die hem nu ontdreven zijn mitten inbreecken van den dijcken, alst oock dede by den inbreck die was over 4 jaeren.

Ende dat de Aire groot es 1900 mergen snoets lants, daer nou 100 mergen onder en es dat zijn mergengelt waerdich es, ende zijn dijkgelt vrijen mach, ende es moss ende gagelant, ende es alsoe snoede, dat nyemant van buyten daer gadings inne heeft.

Ende voor den inbreck van den dijcken, dattet lant in zijn vigeur was, zoe werdde de mergen van den besten lande gehuyrt om 5 groten Vlaems vrij gelts tsjaers, ende het andere bleef dicwil leggen pro derelicto, mits datter nyemant gadinge inne en hadden.

Seggen voorts, dat die van Heerjacobswoude, van Alphen ende Aerlemderveen aldaer commen delven turf, sonder mit hemlyden yet te geven ofte te contribueren, theurluyder grooten achterdeele.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben in de sluysen ende plaetwerek te Sparendam, dat hem wel cost, by gemeen jaeren, 1 brasspenninck of 3 groten van den mergen.

ZEVENHOVEN ENDE NOORDEN.

Heer Dirck van Bodegraven, pastoer van Zevenhoven, oudt 36 jaer, Dirrick Janszoon, schout van Zevenhoven ende Noorden, oudt 34 jaer, Jacob Pauwelszoon, oudt 42 jaeren, Gerrit Jacobszoon, oudt 30 jaeren, schotgaerders ende buyeren aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy in als hebben 13 hertsteden, die mit hemlyden gelden ende geven, ende daer zijn wel andere haertsteden, die aldaer mede ter kercken behoeren, die staen onder Nyeuwcoop ende dandere onder de proestie van St Jans mit Mydrecht in Sticht; ende zijn ge-

mindert de naeste 10 jaeren van 6 of 7 haertsteden van den alderrijcxsten, die in de stede van Leyden ende elders vertogen zijn.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter 50 communicanten zijn in Zevenhoven, ende 14 in Noorden, die mit hem gelden ende geven, ende blijven zeer in eenen doene; ende zijn 2 prochien.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben, ende en hebben geen renten, want zy geen geloof en hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie ende beden ommeslaen by kerven, ende hebben $8\frac{1}{2}$ kerven; ende en es nyemant in den dorpe die zijn goet waerdich es eens 25 gouden guldens; ende en weten niet te seggen wat een kerf doet; daer en isser niet een die 4 koyen hout.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit weynich turf te delven, ende voorts mit huer broot te winnen mitter handt in andere dorpen.

Seggen, dat in Zevenhoven ende Noorden zijn $8\frac{1}{2}$ riehtaelen, ende elke riehtale es 36 acker, ende eleken acker gerekent voor 4 mergen, facit 144 mergen; ende seggen dat zy geen cygen lant en hebben, maer behoort all vreemde luyden, die aldaer niet wonachtich en zijn; ende bruycken in huer dorp geen 5 riehtale, ende tander wert gebruyct by poorteren van Leyden ende Woerden, ende den dorpen van Alphen ende Buscoop, ende meer andere, die huer lant laten desert leggen; ende en es flant van geender waerden, alsoet all verdorven lant es, ende gevent malcanderen wel om niet over.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben zeeckere dijcken tuschen Amsterdam ende Muyden, dat hem cost, mit andere oncosten die zy jaerliex hebben, omtrent 1 braspeninck van den acker.

Seggen, dat zy zoe arm zijn, dat, indien zy niet gelicht en worden, zoe en mogen zyt aldaer niet houden.

CUDELSTAERT.

Heer Gerrit van Duynen, pastoer, oudt 28 jaeren, Sander Claessoon, oudt 35 jaeren, Lumen Janssoon, oudt 45 jaeren, ende IJsbrant Aerts-

zoon, buyeren ende ambochsbewaerders van Cudelstaert, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 26 haertsteden, ende zijn gemindert de naeste 10 jaeren van 3 haertsteden, ende zijnder veel up wegen van afgebroecken te werdden.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 80 communicanten, ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben, ende zijn schullich aen jaerlicxe eeuwige renten 4 gouden guldens ende 2 currente guldens, ende hebben de penninghen daerof commende verbesicht totter reparatie van der dijkaetge, ende in betalinge van den ruytergelden in de oorlogen van Woerden, Utrecht ende Gelre.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden gaderen by de kerven, ende hebben 26 kerven, die zy up tlant setten; ende zy leggen up te uysterste frontieren ende palen van den lande, ende hebben omtrent 100 mergen lants leggende in Hollant, sonder dat zy weten te verclaeren hoeveel mergen datter in de Sticht leyt; up welck lant, alsoe wel dat in tSticht leyt als in Hollant, de voors. 25 kerven staen, ende rekenen dat Hollantsche lant voor tvierde deel, ende dat Stichtse lant voor driedeel.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven, dat niet zeer veel en es, ende tmeerdedeel van den vrouwen ende mannen generen hem mit wolspinnen, ende plagen hem te behelpen mit pooten ende planten, ende oock hadden zy eenige boomgaerden, die mits den inbrexem van den watere all vergaen zijn.

Ende hebben lant, gelijk int naeste voorgaende artyckel verclaert staet, ende mach de mergen waert wesen, van den 100 merghen, in Hollant liggende, in huere 2 st., ende 2 ℳ Hollants te coope; ende houden tlant all in pachte van der graefficheyt.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy dijck te houden hebben tusschen Amsterdam ende Muyden, ende hebben te oncoste up te merghen, by gemeene jaeren, 3 groten.

CALSLAE.

Roelof Willemszoon, oudt 50 jaer, Willem Claeszoon, oudt 50 jaer, ende Heindrick Gerritszoon, oudt 46 jaer, buyeren ende schotgaerders van Calslae, seggen by eede, up tinhouden der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy in als hebben 14 huysen daer volck in woent, ende dan isser 1 ledich huys; ende zijn de naeste 10 jaeren vermindert.

Up IIe ar^{le} seggen, datter omtrent 60 communicanten zijn, die oock zeer gemindert zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en zijn geen renten schuldich.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie in de beden ende omeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 150 kerven, welcke kerven up tlant staen ende van allen tijden gestaen heeft, ende hebben in lange niet verkerft. Ende die aldaer geen lant en heeft, die en gelt in de kerven niet; ende tlant waerdich wesende 20 scilden, was hier voortijts up een kerf gestelt, dat doen yet goet was, maer nu geheel verdolven.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen somerdaechs mit hueren arbeyt, turf te delven, ende winterdaechs mit spinnen, alsoe de meestendeel van den mannen mede spinnen.

Ende en weten niet hoe groot dattet selve ambocht es van lande, want daer veel zwetten ende poelen legghen, die geheel verdolven zijn, ende leynt by de kerven. Nietmin raemen dat up 300 mergen, ende behoort all binnen den dorpe, ende en es van geender waerden, alsoe men talderbeste lant huylt de mergen om 7 of 8 st., daer men alle den oncost af betaelen moet.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben hueren zeedijck te Bullerdam, daarmede zy bevrijt zijn, ende zouden niet weten wat tselve upte mergen jaerlicx cost, alsoe zyt mitter handt ende arbeyt selver maicken.

Seggen voorts, dat zy nu geheel onder water leggen, mits tinne-breecken van den dijken, ende dat zy by de voorgaende vlooden over 4 of 5 jaeren verloren hebben all huere geboomte ende gewas; ende huerluyder armoede es zoe groot, dat zy niet wel die en zouden weten te seggen.

NYEUWECOOP, LIGGENDE UPTE UYTERSTE PALEN VAN
HOLLANT INT STICHT.

Cornelis Jacobszoon, schout, oudt 75 jaer, Gerrit Claeszoon, oudt 50 jaer, ambochsbevaerder, ende Gijsbrecht Danielszoon, oudt 26 jaer, ingelande te Nyeucoop, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, 13^e in Octobri 14, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 35 of 36 haertsteden, die de helft wel gemindert zijn in 10 jaeren, ende in mijns genadichs heeren beden plagen te gelden.

Up IIe ar^{le} seggen, dat de pastoir hemluyden geseyt heeft, die qualiek van huys mochte omme de sterfte wille, datter zijn 225 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven, ende geven omtrent 40 Rh. gl. tsjaers van schote den heere van Zevenberghen, hucren heere.

Ende hebben vercoft up tdoorp an brantschattinghen, die zy hebben moeten geven de oorloge van Gelre geduerende, voor 300 Phls. guldens eens, daer voeren zy geven rente ter losse den penninck 9 of 10, die zy niet en zien te lossen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gelden by den kerven, dier hebben zy 13 kerven ende een quartier, ende vernyeuwen die alle jaeren ofte 2 jaeren eens, ende zoe wye rijek es van 300 gl. eens, die staet up 1 kerf.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit tackebosschen te maic-

ken, mit turf te delven, ende mitten scepe te scuven ende wat koyen te houden.

Seggen voorts, dat zy hebben omtrent 40 houven lants, elck houve es groot 10 of 11 acker, ende elcken acker is omtrent 2 merghen, daerof de tweedeel hemluyden toebehoert, ende dat 3^e deel buyten, ende staet tot cleyngen prijse, want zy een houve lants wel huyeren souden om 20 st. tsjaers, ende veel om niet; maer tbeste landt daerof gelt de mergen 7 of 8 st., ende te coop den penninck 2.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mede onder water liggen, mits den inbreck van Sparendam, ende dat zy wat dijekaetge te houden hebben mit een sluyse te Zwammerdam, dat zy omtrent de 10 of 20 jaeren eens ommeslaen, ende es zeer weynich.

ZOETERWOUDE MIT DIE WEYPOERT.

Heer Gregorius Nicolay, pastoer van Zoeterwoude, van der oerden van St Jans te Haerlem, oudt 37 jaer, Eewout Janszoon, schout, oudt 44 jaer, Symon Janszoon, oudt 64 jaer, Claes Gerritszoon, oudt 40 jaer, Willem Huzezoon, oudt 50 jaer, ambochsbeuaerders, ende Gerrit Claeszoon, bode van den schout aldaer, oudt 50 jaer, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als, die tot Zoeterwoude mit hem gelden ende geven, 80 haertsteden; en zijn meer gemeerdert dan gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter in als zijn 340 communicanten; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert binnen 16 jaeren herwaerts dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven up bier ofte eenigerhande goeden.

Ende zijn schuldich 6 \mathcal{L} groten tsjaers lossrenten, den penninck 16, die vercoft zijn int jaer 1510, omme de stoppinghe van den gaten tuschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme-slagen de naeste 28 jaeren gaderen by de maenden, nae tmaentgelt dat zy gaerden int oorloge van Utrecht, ende rekenen de maent up 24 Rh. gl., ende zoe meenichwerf als zy te gelden hebben 24 Rh. gl., zoe me-nige maent betailen zy, ende in deselve 24 Rh. gl. geeft de rijcxste 16 st. ende 14 st., ende de minste 1 st. of 2. Ende deghene die 100 Rh. gl. current eens rijk es boven schulden, die soude int voors. maent-gelt van 24 Rh. gl. staen up 2 st.

Up V^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, ende meest mit koyen te houden; ende hebben in als int ambocht van Zoeterwoude 5280 mergen lants.

Ende van den voors. geheelen lande zoe bruycken zy omtrent dat derdendeel, ende dandere tweedeelen werdden gebruyct by heurluyder buyeren, daeromtrent geseten. Ende zoude de mergen gelden, deen deur tandere, 2 \mathcal{L} Hollants tsjaers te huyere, ende te coop den penninck 16; van welken lande toebehoert de geestelichey, cloosteren ende susterhuysen te Leyden ende daeromtrent 413 mergen, te wetene den armen siecken $5\frac{1}{2}$ mergen, de susteren in Roma te Leyden $23\frac{1}{2}$ mergen, Ste Katherinen susteren te Leyden 21 mergen, Ste Urselen te Leyden 5 mergen, den heyligen geest 3 mergen, tgasthuys 16 mergen, tsusterhuys van Roombouch 143 mergen, den commandeur van St Jans te Haerlem 82 mergen, ende die abdisse van Reynsbouch 114 mergen. Item in Gelderswouderbrouck, Wilsveen ende Stompick zijn omtrent 1000 mergen, die hem selven nauw vrijen en mogen van den oncost.

Nota, dat boven dese 5280 mergen zijnder noch 1000 mer-gen, gelegen an de zuytzijde van Voirburch, die genoemt Tedin-gerbrouck, die mede gelden ende contribucren mitten selven van Zoeterwoude, die alhier verzwegen zijn, wairomme zy zedert in de schiltaele verhoicht zijn.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben, by gemeene jaeren, upte margen, van plaetwerck, sluysen ende anders, $3\frac{1}{2}$ gr. tsjaers, uyt-geseyt de watermolens, die costen hem 3 gr. ofte 2 st. upte mergen tsjaers.

ZOETERMEER.

Heer Evert Pieterszoon, pastoer van Zoetermeer, oudt 62 jaer, Jan Floriszoon, schout, oudt 44 jaer, Pieter Claeszoon, oudt 38 jaer, ende Aelbert Jacobszoon, oudt 40 jaer, ambochsbewaerders aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 58 huysen, daerof de 30 arm zijn, die niet mede gelden of contribuieren en moghen, die meer gemeerdert zijn dan gemindert, maer het zijn cleyne arme huysen.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter in als zijn 500 communicanten, daer Zegwaert mede inne begrepen es, alsoe zy daer mede ter kercken behoeren, ende Zegwaert es verde meerder dan Zoetermeer; ende en zijn de communicanten niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige goeden, ende en hebben geen renten tot laste van den dorpe vercoft.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen ommeslagen ende beden gaderen by kerven, ende hebben in als 12 kerven ende 5 achtendeel van een kerf, daervan de 8 kerven ende een achtendeel mer en contribuieren, ende dandere zijn arm, die zeer luttel of niet medallen geven en mogen; ende de hoochste ende rijcxste van den dorp staet up 3 achtendeel, dier zy 10 hebben, ende dandere staen up 2 ende $2\frac{1}{2}$ achtendeel, ende dieghene die up 3 achtendeel staet mach rijk gestimeert wesen up 400 \mathcal{L} Hollants in als ende up lange dagen; ende de leste kervinge, die zy gedaen hebben, is gedaen in de jaere 1509 lestleden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen somerdaechs mit turf te delven, ende winterdaechs mit turf te voeren ter maret te Leyden, in den Hage ende te Delft, ende voorts mit veen tacken te maicken ende wat koyen te houden.

Ende Zoetermeer es groot 1180 mergens lants, daerof de 750 mergen tZoetermeer thuys behoeren, ende tsurplus behoert andere vreemde

personen, die mit hemlyuden niet en gelden of en contribuieren dan in der dijckaetze alleenlick; ende es tlandt van cleynder waerden, want de mergen, deen deur tandere, niet gelden en zoude te coope 1 gouden gulden; ende zy en verhuieren aldaer geen lant van den voors. 750 mergen, want elck bruycket zijne. Ende aldaer en zijn gheen geesteliecke luyden die aldaer lant hebben of gebruycken, dan alleenlicken van den anderen 430 mergen bruyct dat Goodshuys aldaer 24 mergen, ende de buyeren van Zegwaert bruycken aldaer 110 mergen, ende tsurplus wert gebruyct by andere personen daeromtrent geseten.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te houden hebben haer deel in de sluysen tSparendam, upten Rijndijck ende anders, dat hem wel cost 8 of 9 groten tsjaers upten mergen.

Z E G W A E R T.

Heer Evert Pieterszoon, pastoer van Zoetermeer, daer Zegwaert mede ter kercken behoert, oudt 61 jaer, Claes Pieter Meynaertszoon, schout, oudt 65 jaer, Jacob Claeszoon, oudt 75 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 40 jaer, scepenen, Joris Claeszoon, oudt 40 jaer, ambochsbevaerders, ende Jan Direxzoon, oudt 74 jaer, kerkmeester aldaer, seggen by eede, gehoert te Leyden 12^{en} in Octobri voors., eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 74 haertsteden, daerof de 32 niet en gelden of en geven, want de 25 haertsteden leven van den heyligen geest, ende daer staen 7 huysen leedich mit berghen ende schuyeren, die vervallen; ende binnen 60 jaeren zijnder afgebroecken 55 huysen, ende binnen 10 jaeren 14 of 15, ende dit om dieswille, dattet lant uytgedolven es, ende dat zy te zeer bezwaert zijn in de contributien.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, gelijk hy up Soetermeer geseyt heeft.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben; ende zijn jaerlicx schuldich an losrenten 6 ℔ groten Vlaems, den penninck 16, ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts vercoft, ende de penninghen daerof commende zijn bestet in der oorlogen, ende van sluysen binnen Rotterdam geleyt.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen innen by de kerven, ende dat zy hebben in als 17 kerven, ende als men 100 Rh. gl. ommeslaet, zoe geeft elke kerf 6 Rh. gl., ende elke kerf estimeren zy rijk 400 ℒ Hollants min ende niet meer, want zyt ten hoochste geset hebben, ende hebben die lest vernyeut binnen 2 jaeren herwaerts, ende daer te voeren hadden zy over de 20 kerven.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven, poten ende lant toe te maicken, ende doen grooten arbeyt smorgens vrouch ende savons laet om huere cost te winnen, ende weyden wat koyen.

Zegwaert es groot 853 mergen, daerof de 300 mergen verdolven lant es, die men niet bepoeten of toemaicken en mach, ende zy hebben in de reste 300 mergen hemlyuden toebehoerende, dat uytgedolven es geweest, dat zy wederomme mit huere grooten arbeyt toegemaict hebben. Ende daer en zijn geen cloosters of poorters die aldaer lant selver gebruycken; ende estimeren de mergen, deen deur tandere, waerdich te zijn 24 Rh. gl. in coope, ende te huyere 1 Phls. gl.; ende daer zijn 125 mergen die poorteren ende andere vreemde luyden toebehoeren, die met hem niet en contribuieren, ende die by die van Berckel, Pijnaicker, Benthuyzen ende andere huere buyrluyden gebruyct werdden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy gelden in sluysgelt, plaetwerck, dijekaetze ende andere oncosten, dat hem jaerlicx cost omtrent 4 st. upte mergen. Ende de uytgedolven landen, die denselven oncost niet dragen en mogen, dat moeten die andere betailen, daermede zy verdorven zijn.

Seggen voorts, dat zy naer huer goet veel te hooghe in de schiltaelen tot noch toe gestaen hebben, dat zy dicwils geclaecht hebben, ende indien zy nu niet gelicht en werdden, zoe sullen zy moeten scheyden ende vertrecken.

NYEUWEVEEN MIT UYTERBUYRT.

Huge Janszoon, oudt 37 jaer, schout, Thomas Janszoon, oudt 33 jaer, kerckm^r ende buyrman aldaer, seggen by eede, alsoe de ambochs-bewaerders van huys waeren ende dat zy zijn in cleynen getale, tguendt dat hiernaevolcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in Nyeuweveen 13 huysen, ende te Uyterbuyrt 9 huysen, ende zijn gemindert in Nyeuweveen binnen de 10 jaeren van 7 huysen, overmits de oorloge, ende de helft van den voors. huysen zijn zoe arm, dat zy de cost niet crighen en mogen, ende sitten up te uyterste palen van tSticht.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy tsamen hebben, die mede gelden ende contribuieren, te Nyeuweveen ende Uyterbuyrt 75 communicanten, ende zijn gemindert wel 25 de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende en hebben geen renten up tdoorp, maer in dese oorloge van Gelre hebben veel van hemlyuden gevangen ende geranchonneert geweest, dat hem wel gecost heeft 1500 Phls. gl., dat zy up renten gehaelt hebben, daerof zy int particulier schuldich zijn 100 Phls. gl. tsjaers.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende omme-slagen gaderen by de kerven, ende hebben in als nu 28 kerven, ende die 100 schilden rijk es staet up 1 kerf, van welcke 28 kerven zy de helft nauw creghen en mogen, overmits huere vangenisse ende armoede.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit wat turf te delven ende wat koyen te houden.

Nyeuweveen es groot omtrent 350 mergen, ende Uyterbuyrt omtrent 100 mergen, ende den eygendom van den lande behoert hemlyuden toe, want daer nyemant van buyten lant en zoude willen coopen. Ende daer en zijn geen geestelieke lyuden of poorteren die aldaer lant bruyeken; ende deen helft en zoude de mergen niet gelden, deen deur dandere, boven 5 st. te huyere, ende te coope den penninck 15, ende dander helft leyt voor niet, ende en mach niet gelden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy een cae te houden hebben, dat zy doen mit heur selfs arbeyt, ende wateren tAmsterdam uyt; ende en gelden niet in den dijck tussehen Amsterdam ende Sparendam, waerby dat zy dat niet wel en weten te estimeren.

HAESAERTSWOUDE.

Frater Johannes Pauli, ordinis sancti Joh^s in Haerlem, pastoer, oudt 27 jaer, Claes Pieterszoon, schout, oudt 48 jaeren, Direk Vranckezoon, oudt 52 jaeren, ende Jan Aertssen, oudt 46 jaeren, ambochsbevaerders, geexamineert te Leyden 11^{en} in Octobri 1514 voors. up tinhouden van der voors. instructie, seyden, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 111 haertsteden, die niet zeer vermeerdert of vermindert en zijn de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn 400 communicanten, die meer gemeerdert zijn dan gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenigerhande goeden.

Ende hebben vercoft int jaer 1510 tot laste van den dorpe 33 \mathcal{L} 15 g van 40 groten, ter losse de sommige den penninck 12, ende andere 15, ende hebben de penninghen daerof commende besteet in de dijkcaetze tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie in allen beden ende ommeslagen gelden by de kerven, ende hebben in als 800 kerven, daerof de 300 tot niet gecommen zijn, ende hebben in menighen tijden niet verkerft, dan alsser yemant sterft zoe kerven zy tlandt dat hy laet up ten ghenen diet erft, welke kerven zy stellen naedat elck gelant es, ende indien yemant aldaer woent, die buyten lant heeft, die moet daerof mede gelden naer advenant, navolgende zeeckere privilegien die zy daerof hebben van den Grave. Ende en stellen de kerven niet up huer andere roerende goederen, tilbaer have ofte bruyckwaer; ende de voors. kerven staen van allen ouden tijden up tlandt, ende naedat tlandt aldaer gelegen es, te weten de sommige landen staen de 3 mergen up 1 kerf, de 5 mergen up 1 kerf, de 3½ mergen up 1 kerf, ende dat naedaet elck lant hier voortijts van outs gestaen heeft, nietjegenstaende datter veel af verdolven es, ende dat tbeste lant nu tquaetste gewordden es.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen deen helft mit koyen te hou-

den ende turf te delven, ende dander helft winnent mitten handen.

Ende Hazaertswoude es groot 3270 mergen, daerof te Hazaertswoude toebehoert 2200 of 2300 merghen, ende daer leyt wel 1000 mergen lants, daer niet eenen stuver tjaers of en compt, ende moet evenwel gelden in allen ongelden, ende dan zijnder noch 500 of 600 merghen, daerof de mergen waerdich es 2 of 3 stuyvers tsjaers vrij gelts, ende de reste zoude gelden, deen deur dandere, 12 st. tsjaers te huyere, ende te coope den penninck 15.

Ende daer en zijn geen geestelicke personen ofte poorters van steden die aldaer selver lant gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben 1100 roen in den Rijn-dijck, sluyzen ende anders, dat hem cost by gemeene jaeren up te mergen 3 st.

BENTHUYSEN.

Heer Willem de Cock, pastoer van Benthuyzen, oudt 40 jaer, Aelewijn Claes, bailliu ende schout aldaer, oudt 38 jaeren, Allaert Ghijsen, oudt 42 jaer, ende Adriaen Janszoon, oudt 66 jaer, Willem Janszoon, oudt 42 jaer, schot- ende bedegaerders van Benthuyzen, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben in als 25 haertsteden, ende en zijn niet zeer gemindert of gemeerdert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter in als zijn, den Hoogenveen daerinne begrepen, die te Benthuyzen mede ter kercken behoeren, 250 communicanten, daarvan hy Benthuyzen rekent voor dat derde paert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven van bier ofte eenigerhande goeden, ende en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gelden by den kerven, ende elke kerf heeft 8 steecken, ende heb-

ben nu in als 9 kerven, ende vernyeuwen deselve kerven alle jaers tot alreheyligemisse, ende verminderen alle jaers, want over 2 jaeren hadden zy wel 2 kerven meer, ende dat, overmits dat de rijke hem ontvoeren in de steden; ende estimeren dat degheene die 100 Rh. gl. rijk es boven schulden, dat die staen zoude up 3 steecken, ende daer en es nyemant zoe arm hy en staet ten minsten up een steeck of een halve steeck, ende en hebben nyemant die boven 7 steecken staen, ende dier hebben zy er 1, ende int verkerven zoe hoogen ende laegen zy elk naedat zy gerijct oft gearmt zijn.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven ende tacken te maicken.

Ende hebben in als 378 mergen, daerof binnen den dorpe toebehoert 204 mergen, ende te Leyden 91 mergen van tbeste landt, ende tandere behoert den dorpen daeromtrent gelegen. Ende de mergen zoude mogen gelden, deen deur tandere, 14 st. tsjaers ter huyere, ende te coop den penninck 18.

Ende seggen, datter geen geestelicke luyden en zijn ofte poorters die aldaer lant selver gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben, te weten van 60 mergen die deur Schielant wateren, geeven zy in Schielant 5 groten van den mergen, ende tselve lant mitten anderen geeft mede an de sluysen ende plaetwerck van Sparendam, dat hem cost 2 of 3 groten ten minsten van den mergen.

HOOGEVEEN MIT BENTHOERN.

Heer Willem de Cock, pastoer van Benthuisen, oudt 40 jaer, Jacob Gerritszoon, schout, 45 jaer oudt, Pauwels Adriaenszoon, ambochsbe- waerder, oudt 22 jaer, Adriaen Aertszoon, oudt 45 jaer, ende Melis Adriaenszoon, oudt 24 jaer, croesheemraden aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 44 haertsteden, ende verminderen zeer alle dage, want zy over 10 jaeren tvierendeel wel meerder waeren.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, als hy hiervoeren up Benthuysen geseyt heeft, alsoe zy te Benthuysen ter kereke behoeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, ende zijn oock geen renten schuldich.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme-slagen gaderen by de steecken, daerof de 8 een kerf maicken; ende hebben in als 40 steecken, ende die 100 Rh. gl. eens heeft boven coste, die staet up 3 steecken.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit wat koyen te houden ende turf te delven. Ende Hoogeveen es groot 536 mergen, dat all verdolven ende van geender waerden en es, ende Benthoorn es groot 100 mergen, daerof de ambochsheere heeft jaerlicx 2 st., ende mogen deselve 100 mergen waerdich wesen omtrent 100 £ groten eens.

Up VIe ar^{le} seggen, dat den Hoogenveen vrij es van alle dijckaetge, ende zy hier voortijts vrij gecoft hebben.

WADDINXVEEN.

Heer Dirrick Vrankezoon, pastoer, oudt 55 jaer, Heindrick Claes-zoon, schout, oudt 45 jaer, Jan Janszoon, oock schout, oudt 43 jaer, ende Floris van Bossehuysen, oock schout, zoe aldaer 3 heerlickheden zijn, Jan Reyerszoon, ambachsbevaerder, oudt, omtrent 50 jaer, ende Jan Wolfszoon, buyrman, oudt 45 jaer, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter in den dorpe van Waddinxveen zijn 79 haertsteden, die mit hemlyuden contribuieren, ende zijn noch 30 haertsteden, die daer ter kereke behoeren ende over 20 jaeren mit hemlyuden plagen te gelden, ende alsnu zijn onder der Goude, genoempt Bloemendael; ende zijn onder de 79 haertsteden 24, die zoe arm zijn, dat zy met hemlyuden niet en gelden noch contribuieren; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert dese naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le}, datter zijn omtrent 400 communicanten, daerinne gereekent de 30 haersteden die onder de Goude gelden; ende zijn wel gemeerdert de helft de naeste 16 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen excijs en hebben in heurluyder dorp, ende en hebben geen losse- noch lijfrenten upt dorp, zoe zy te arm zijn.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huerluyder bede ende ommeslaghen gaderen ende stellen by den huysen, naerdat zy elcx van den inwonenden van dien estimeren rijk te wesen, ende doen hoerluyder settinge alle jaere. Ende zoe wanneer dat zy 100 gulden te gelden hebben, zoe gheeft de rijcxste 4 gouden gulden, ende zoe elcx naer advenant, ende zoe wye dat geeft ende gestelt wert up 4 gouden guldens, die estimeren zyluyden rijk 300 Rh. gl. eens.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit coyen, mit bouwerie, mit turf te delven, ende mit dijcken ende sloeten.

Heurluyder ambocht es groot 2100 mergen, daerof de helft bynaer verdolven lant es. Ende behoort den eyghen van desen landen meest alle int voors. ambocht, ende die bruycken zy, uytgesondert omtrent 650 mergen, die worden gebruyct in Blomendaal, ter Goude ende anderssins.

De Begritten (*sic.*) ter Goude die bruycken 12 mergen, ende en gelden noch en geven mit hemluyden niet, noch oock die vreemde luyden.

Seggen voort, dat die mergen van den voors. lande gelt te huyere 8 of 9 st. tsjaers, ende dat verdolven lant dat leyt voer tongelt, ende en es niet waert in huyere noch in coope, ende tbeste lant zoude de mergen gelden in coope 6 Rh. gl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben te oncoste an dijckaetge, molengelt ende anders, teen jaer deur tandere, omtrent 4 st. upte mergen.

ALPHEN.

Heer Anthuenis van Leeuwen, oudt 34 jaer, cappellaen, in absentie van den pastoer, Jan Huygenzoon van Dam, schout, oudt 46 jaeren, Mathéens Daemszoon, oudt 48 jaer, Cornelis Heindricxzoon, 35 jaeren

oudt, Govert Claeszoon, 32 jaeren oudt, gezwoerens, Dirck van der Houve; oudt 42 jaeren, ende Roelof Heindriexzoon, oudt 47 jaeren, ambochsbewaerders van den dorpe van Alphen, gehoert up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, upten 11^{en} in Octobri voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 83 haertsteden, daerof de 21 arm zijn, die met hem niet en contribuieren; ende en zijn de naeste 10 jaeren niet zeer gemeerdert of gemindert.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn 650 communicanten, daerof de 400 contribuieren ende wonachtich zijn binnen Alphen; de andere 250 wonen in de prochien van Arleveen, Outhoorne ende Hazartswoude, aldaer zy contribuieren, all behoeren zy te Alphen ter kereke, ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en gheven, ende en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme-slagen gaderen by de ponden, ende hebben in als 31 ponden, die zy lest omtrent 4 jaeren geleden vernyeut hebben, overmits dat de ponden zoe laech quemen, ende en hadden in 50 jaeren daer te voeren niet verpont; ende estimeren dengheenen rijck te wesen 300 Rh. gl. eens die up 1 schotpont staet, daerinne gereeckent zijn de bruyckwaere van huer landt, beesten, ende alle tguendt dat zy in der werelt hebben.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerie; maer tmees-tendeel van der gemeente generen hem mit ryet te snijden, turf te delven, in dachuyeren te wercken, mit vogelen ende mit visschen.

Seggen voorts, dat zy hebben 2400 mergen lants, onder goet ende quaet, ende zijn 400 mergen van den 2400 die niet goet genouch en zijn voor tongelt; ende van den 2400 mergen bruycken zy 1450 mergen, ende tandere wert gebruyct by hueren gebuyeren, rontomme hem-luyden gelegen, ende tlandt gelegen after an die kerk gelt te huyere 3 Rh. gl. de mergen, ende tander gelt 12 of 13 st. de mergen deurgangs, ende te coope den penninck 20.

Ende aldaer en zijn geestelicke luyden, die aldaer lant selver gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben in plaetwerk tSparendam ende andere sluysen, inwegen, watermoelens ende anders, omtrent 5 of 6 st. upte mergen, deen jaer deur tandere.

ZWAMMERDAM.

Jan Gijsbrechtszoon, schout, oudt 36 jaer, Floris Gijsbrechtszoon, oudt 58 jaeren, buyrman, Pieter Gijsbrechtszoon, kerckmeester, oudt 45 jaeren, ende Allaert Gerritszoon, oock buyrman, oudt 53 jaer, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 34 of 35 haertsteden, daerof de helft mit hemluyden niet en gelden noch en geven, zoe die arm zijn ende niet en hebben, ende zijn gemindert dese naeste 10 jaeren, overmits den brant ende oorloge van Gelre.

Up IIe ar^{le} seyt de schout, dat de pastoer hem geseyt heeft, zoe hy selver niet commen en mochte, overmits datter daer sterft ende mittet olysse uyt moste, datter zijn omtrent 125 communicanten, ende zijn dit jaer wel gemindert 25 of 30, overmits de sterft.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven, ende dattet dorp belast es mit 24 Rh. gl. ende 7 st. tsjaers losrenten, ter losse den peninck 14, ende zijn vercoft int jaer 9, 10, 11 ende 12 het leste, ende zijn de penninghen daerof gecommen besteet in de betalinge van heurluyder beden ende ommeslagen van den ruytergelde, ende zijn noch wel een jaer renten schuldich.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen innen by ponden, ende hebben 14 ponden, ende stellen de ponden naer de tilbaer have, by den koyen ende paerden die zy hebben, ende zoe wye dat hebben 12 koyen ende 4 paerden, die gelden ende wordden gestelt up 1½ pont, ende dier zijnder 4; ende zoe wye dat up 1½ pont gestelt wort, die estimeren zy rijk 150 of 200 gulden, maer wat die daerup schuldich zijn dat en weten zy niet. Ende verponden zoe diewils alst noodt es; ende hebben dit jaer verpont; ende hadden de leste reyse 2

ponden meer dan zy nu doen, ende sullen nu oock moeten verponden, zoe 2 van den rijxsten gestorven zijn.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, coyen te houden, de wijfs mit wolle te spinnen, ende de mans meestendeel mit spitten ende delven.

Ende es heurluyder ambocht groot 2000 mergen lants, daerof dat den innewoenders toebehoert in eygen omtrent 50 merghen, ende dat ander behoert tot Haerlem, ter Goude, te Leyden, in den Hage, den heere van Brederoede ende den abt van Egmont ende anderen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die alsnu selver lant aldaer gebruycken.

Van den 2000 mergens wert gebruyct by den inwoenders 500 mergen of daeromtrent, ende tsurplus wort gebruyct by den buyrluyden in den dorpen daeromtrent geseten. Dese 500 mergen, die de inwoenders gebruycken, zijn bekaet ende zouden wel gelden in huyere de mergen tsjaers de sommige 20 st., ende dander 15 st., ende in coope den penninck 20; ende dat ander lant en zoude niet gelden, deen deur tander, boven 5 of 6 st. de mergen tsjaers in huyere, ende in coope oock den penninck 20.

Up VIe ar^e seggen, dat zy hebben te gelden jaerlicx aen den Rijn-dijk, van dijkgelt, molengelt ende anders, deen jaer deur tandere, 5 of 6 st. upte mergen.

R E E W I J C K.

Heer Claes Janszoon, pastoer, oudt 57 jaer, Jan Gijsbrechtszoon, schout, oudt 36 jaer, Jacob Direxzoon, oudt 59 jaer, Cornelis Wouters, oudt 43 jaer, Jan Pieterszoon, oudt 30 jaer, Willem Aertszoon, oudt 33 jaer, schotvangers, seggen by hueren eede, eerst,

Up I^e ar^e, dat zy hebben 24 haertsteden, daerof dat teen derdendeel arm es die met hemluyden niet en gelden noch en geven, ende es dat huys van den pastoer hierinne niet gereeckent; ende zijn meerdert in 10 jaeren van 5 of 6 huysen.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 73 communicanten; ende zijn meer gemeedert dan gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben up geen goet, noch en hebben geen renten up huer dorp, zoe zy geen geloeve en hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gewoenlicken zijn huerluyder beden ende subventien te innen ende te gaderen by kerven, ende hebben 10 kerven, ende estimeren elke kerf up 75 Rh. gl.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit bouwerye, mitten koyen, spitten ende delven.

Heurluyder ambocht es groot 681 mergen, daerof datter buyten gebruyct wert 150 mergen, daerof de collaciebroers binnen der Goude gebruycken 9 mergen, ende tsurplus wort gebruyct by den inwoenders van den buyeren voors. Ende hebben de buyeren omtrent 300 mergen lants in eyghen, die belast zijn mit 16 Rh. gl. eeuwige renten, en mit 89 Rh. gl. losrenten, de penninck ter losse 12, 13 ende 14, ende hebben elcx, die de renten vercoft hebben, huerluyder nooturft ende cost dairomme gehad.

Ende tsurplus behoert der graefficheyt, den heer van Brederoede ende andere vreemde persoonen; ende de kercke ende de pastoer hebben omtrent 14½ mergen; ende de mergen van desen lande estimeren zy in huyere, teen deur tandere, de margen jaerlicx 4 st., ende in coope de penninck 14.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben jaerlicx upte mergen van dijk-aetgelt, teen jaer deur tandere, 1 braspenninck upte mergen.

TEMPEL.

Heer Claes Janszoon, pastoer, oudt 57 jaeren, Jan Gijsbrechtszoon, schout, oudt 36 jaer, Willem Dircxzoon, oudt 55 jaer, Jan Meeuszoon, oudt 41 jaer, Jan Aerntszoon, oudt 40 jaeren, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 8 haertsteden, daerof datter 2 arm zijn, die met hemluyden niet en gelden noch en geven; ende zijn niet gemeedert noch gemindert.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn 32 communicanten, ende zijn genouch in eenen doene.

Up IIIe ar^{le}, dat zy geen exchijs en hebben, noch en geven van geen goet, ende dat zy oock geen renten up tlichaem van denselven dorpe vercoft en hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder bede ende subventien innen by settinge onder een, naerdad de somme groot es, zoe zy cleyn ende luttel luyden zijn; ende als zy 5 Rh. gl. ommeslaen, zoe geeft de rijcxste 1 Rh. gl., ende die zy stellen up 1 Rh. gl., die estimeren zy rijck eens 100 Rh. gl., ende die zijnder 3.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, mit koyen, mit spitten ende delven.

Ende es heurluyder ambocht groot $119\frac{1}{2}$ mergen, daerof hemluyden in eygen toebehoert 76 mergen, ende tsurplus behoert vreemde luyden, ende de kercke heefter inne $4\frac{1}{2}$ mergen; ende gebruycken die inwoenders van den voors. lande de voors. 76 mergen, ende dat ander wort buyten gebruyct; ende geen geestelicke luyden en bruycken daer selver lant; ende estimeren de mergen jaerlicx waerdich in huyer 5 of 6 stuvers, teen deur tandere, ende in coop den penninck 14.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben an ongelden, an dijckaetgelt ende anders, deen jaer deur tandere, 1 braspenninck upte mergen.

Seggen voort, dat heurluyder landt, die zy setten dat hemluyden toebehoert, belast zijn mit 60 schilden losrenten, de penninck ter losse 13 ende 14, ende mit 10 scilden eeuwige renten, die elcx voor zijn hoofd gehaelt heeft.

SLUPICH.

Heer Aernt Willemszoon, pastoer, oudt 44 jaeren, Meeus Janszoon, oudt 55 jaeren, Jan Janszoon, oudt 35 jaeren, Heindrick IJsbrantszoon, oudt 22 jaeren, buyrluyden van Slupick, seggen by eede, up inhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 26 of 27 haertsteden, daerof datter 4 in Oucoep int lant van Montfoirt staen, noch 4 uptie Hoerne, die mit hemluyden niet en gelden of en contribuieren, noch 3 in Calverenbrouck, die gelden mitter Goude, ende zoe zijn noch wel 4 haertsteden, die zoe arm zijn, dat se mit hemluyden niet en hebben te gelden, zoedat se niet en houden boven 11 haertsteden die met hem gelden; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 77 communicanten, daerinne gereeckent de inwonende van den huysen boven geroert, die met den buyeren niet en gelden noch en geven; ende zijn by tijden van den pastoer 6 of 7 gemeerdert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben van geen goet, ende en hebben geen renten, noch loss-, noch lijfrenten, vercoft up tddorp, zoe zy geen geloef, noch eygen lant en hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende ongelden, die zy contribuieren, innen by de kerven, ende hebben in als $4\frac{1}{2}$ kerf, ende estimeren elcken kerf up 75 scilden, 14 st. voor den schilt. Ende heeft de rijcxste 1 kerf; ende verkerven alst hem dunet van noode te zijn; ende zijn zeer in eenen doen gebleven dese naeste 10 jaeren; ende es geleden 2 jaeren dat zy verkerfden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit de koe ende hoy, spitten ende delven, ende en mogen nauwelick een voer hoys upte mergen gecrigen.

Ende es heurluyder ambocht groot 800 mergen, dat mit hemluyden uytwatert; ende en hebben geen en eyghen int voors. lant, maer behoert mijnen genadighen heere, heer Lodewijck van Treslongue over de 200 mergen.

Ende andersins, upte bruyckwaer, seggen dat zy int voors. lant gebruycken omtrent 250 mergen, ende tsurplus wert buyten gebruyct by den poorters van der Goude, ende van den vreemden luyden omtrent hemluyden geseten.

Ende teloofter van Steyn gebruyct in den voors. landen omtrent 60 mergen. De buyrluyden huyeren de mergen jaerlicx om 4 of 5 st., ende Lodewijck van Treslonguen lant en gelt maer de morgen een stoeter; ende in coop es dit jaer gegeven de mergen om $7\frac{1}{2}$ schilt, en dats van tbeste, leggende omtrent der Goude.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben 1 braspennineck upte mergen an dijekaetgegelt, ende dat moeten zylyuden betailen boven de pacht.

TBAILLUSCIP VAN NOORTICH.

NOORTICH MIT NOORTICH UPT ZEE ENDE LANGEVELT.

Upten 5^{en} in Octobri anno 1514 soe hebben wy te Noortich gehoert meester Cornelis van Haerlem, vicecureyt, oudt 60 jaeren, Gherrit Costenszoon, bailliu aldaer, oudt 50 jaeren, Jan de bastaard van Noortich, schout, oudt 41 jaer, Willem Janszoon, 54 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 40 jaer, gezwoerens, Gillis Janszoon, oudt 29 jaer, Nannick Wiertszoon, oudt 40 jaer, ende Pieter Jacobszoon, oudt 44 jaer, buyrluyden, van den rijckdom van denselven dorpe, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht.

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 310 haertsteden, onder rijck ende arm, daerof datter zijn priesteren ende eedelen toebehoerende, die niet en gelden noch en geven, 16, ende arme 63: maiet tsamen 79 huysen die afgetogen blijven, die gelden ende geven 231 huysen; ende zijn binnen den dorpe zeer gemindert, ende upt zee wat gmcerdert, maer in als meer gemindert dan gemeerdert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, dat hy omtrent 20 jaeren vicecureyt geweest es, ende datter over 10 jaeren wel waeren 1000 communicanten, maer hebben de sterfte gehadt binnen 4 of 5 jaeren, daer wel 400 com-

municanten storven, ende alsnu mogen daer wesen noch omtrent 900 of 1000 communicanten, die aldaer ter kereke behoeren, maer isser onder 60 of 80 die mit die van Noortigerhoudt contribuieren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven te exchijs van elcke aem wijns, wat wijn dattet es, 20 st.

Van een vat biers, dat gedroneken wert ende getapt binnen Noortich, 3 st.

Ende upte zee, omme de vrachtswille, 5 groten.

Van een melekte koe in de wey gaende 6 st.

Ende van der koe in den duynen gaende 4 st.

Van een vaerse 3 st.

Van een slachbeest 4 gr.

Van een varcken dat geslegen wert 2 gr.

Van een scaep 1 gr.

Van een lam 1 oertgen.

Alle welcke exchijsen zy alle jaeren tsamen verhuieren den meest dairomme biedende, ingaende in Aprille; ende hebben dit jaer gegouden 620 Rh. gl. current, ende de gemeene prijs is omtrent 550 of 600 Rh. gl., ende es nu thoochste dat hy oyt gegouden heeft, ende dat omme de tijdinge dier was van der oorloge tusschen Vranckrijk ende Engellant, daerby zy meenden dat de zeeman bet thuys gebleven zoude hebben; ende hebben desen exchijs gehadt van Hertoge Karels tijden herwaerts.

Tegens welck innecommen zy schuldich zijn an lijfrenten, die vercoft zijn int jaer 1506, 31½ Rh. gl. tsjaers, daerof zy de penninghen besteeft hebben in de ommeslagen van der oorloge, ende zijn teenen lijve.

Ende betailen voorts uyten selve exchijs tsgraven schot, bedragende 42 ℒ 2 ſ, ende voorts alle tguendt dat zy te gelden hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat, als zy eenige penninghen behouven van beden ende ommeslagen dat huer exchijsen niet strecken en mogen, dat stellen de gezwoerens mit 10, 12 of 15 persoenen, die zy nemen uyten selven dorpe, te weten uyt elcke strate 2, upten inwonende van denselven dorpe; ende hebben int voorleden jaer tweewerf ommegelegten, telker reyse 456 Rh. gl., ende die 100 ℒ groten rijk was, die gaf daerinne telker reyse omtrent 7 Rh. gl.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe ende ter zee te vaeren.

Ende dat Noortich groot es in als 1249 mergen ende 1½ hont, daerof te Noortich thuys behoort 182 mergen 4 hont, item dat susterhuys te Noortich 62½ mergen, die zy selver bruycken, ende mitten dorpe plagen te geven, ende de kerecke, den heyligen geest ende andere proevens ende memorien aldaer behoeren 151 mergens, ende tsurplus behoert in den Hage, te Leyden ende elders.

Ende de mergen gelt te huyere, deen deur tandere, 3 ℒ Hollants, ende zoude te coop gelden de penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy tonderhouden hebben mit die van Noortighoudt ende Zoetermeer een sluyse te Sparendam, ende hebben voorts te houden andere bruggen ende huelen, dat wel cost, by gemeen jaeren, 3 groten van den mergen.

LISSE.

Meester Eewout Floriszoon, oudt 70 jaer, pastoer, Floris Geeritszoon, schout, oudt 30 jaer, Dirrick Pieterszoon, oudt 50 jaer, Floris Hugezoon, oudt 45 jaer, ambochsbeewaerders, ende Cornelis Pieterszoon, oudt 46 jaer, buyrman van Lisse, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht.

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 87 haertsteden, daerof datter 10 es, die niet en geven, die meer gemindert zijn de naeste 10 jaeren dan gemeerdert, omme die groote sterfte wille dier was over 5 jaeren.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 170 communicanten; ende over 8 of 10 jaeren zoe waeren aldaer omtrent 220, ende zijn gemindert mits de sterfte als voors. es, alsoe hy over 5 jaeren meer dan de helft van den communicanten verloer.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben, noch en gelden.

Ende zijn schuldich aen jaerlicxe renten 8 Rh. gl. tsjaers, ter lossinge den penninck 15, die zy vercoften int jaer 1510, ende zijn besteet in de stoppinge van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie ommeslaen by den honderden, te weten zoe wye meest lantelinx doet mit koyen ende paerden, die settense hoochste, te weten die 13 koeyen of 11 koeyen houdt ende daertoe 3 paerden, die staet up 100, ende voorts naer advenant; ende daer en zijn maer 18 huysen in geheel Lisse, die onder hem allen boven 100 niet en staen, ende daer isser 10 die tsamen 100 mogen uytbrengen, maer daer en staet nyemant boven 100; ende hebben in als 2260, rekenende dat zoe wye omtrent 200 Rh. gl. rijk es boven schulden die staet up 100; ende over 8 of 10 jaeren hadden zy wel 4200, ende zijn alsoe vergaen mits de sterfte, ende dat die rijkdom in de steden vertrect.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lanteling ende koyen te houden.

Ende Lisse es groot in als 932 mergen, daerof datter hemluyden toebehoert, onder goet ende quaet, omtrent 80 mergen, ende tandere behoeren cloosters ende poorters toe. Ende daer en zijn geen cloosters die lant aldaer selver gebruycken, maer daer zijn wel poorters van Haerlem, als Jan Gijsbrechtszoon ende andere, die aldaer lant selver gebruycken, die mit hem niet en gelden noch en geven.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben plaetwerk te Sparendam, mit huelen ende andere wegen, dat hem cost omtrent 2 st. upte mergen tsjaers.

HILLEGOM.

Jan Simonszoon, schout, oudt 34 jaeren, Jan Willemszoon, oudt 62 jaer, Dirrick Symonszoon, oudt 29 jaer, ambochsbevaerders, Jan Geritszoon, oudt 63 jaer, Dirrick Dammaszoon, oudt 73 jaer, ende Mertin Janszoon, oudt 48 jaer, buyeren ende van den oudtsten van Hillegom, seggen by hueren eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn in als 69 haertsteden, daerof datter 15 of 16 arm zijn, ende oock omtrent 12 of 14 die niet dan een achtendeel of twee mit hemluyden en gelden noch en geven; ende en zijn niet veel gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, alsoe hueren pastoer zeer sieck es ende niet reysen en mach, dat zy hebben omtrent 280 communicanten.

Up IIIe seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven up wijn of bier; maer als zy hueren turf te coop brengen te Haerlem, zoe moeten zy aldaer geven den 20^{en} penninck.

Ende dat zy schuldich zijn an losrenten den penninck 16, 4 Rh. gl. tsjaers, die zy vercoft ende besteet hebben totter stoppinghe van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam int jaer 1510 lestleden.

Up IVe ar^{le} seggen, als zy heure portie in de beden ende ommeslagen gelden, dat zy dat doen by de kerven, te weten wye 100 nobel rijk es, staet up een kerf, ende hebben in als scerp 8 kerven; ende als zy 100 gulden geven moeten, zoe gelt elcke kerf omtrent 12½ Rh. gl.; ende over 8 of 10 jaeren hadden zy wel 14 kerven, ende vergaen aldus, overmits dat de rijke in de steden vertrecken.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven ende tlant te met te maicken, ende voorts mit spitten ende ploegen.

Ende hebben in als 461½ mergen lants, daerof hemluyden toebehoert binnen den dorpe omtrent 225 mergen, ende es meestall verdolven, ende de reste behoort toe cloosters ende poorters van steden, dat verde tbeste lant es, dat gebruyct wert by luyden van buyten, te weten van Lisse en daeromtrent; ende daer zijn oock poorters van Haerlem, die huer lant selver gebruycken, als Gerrit van Warmont ende andere, die mit hem gelden noch en geven.

Van welck lant zijnder wel 100 mergen die tmergengelt niet waerdich en zijn, ende tander mach waerdich wesen te huyere, deen deur tandere, 7 of 8 st., ende te coope soudt gelden den penninck 14 of 15.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben aen plaetwerck te Sparendamme ende andere oncosten van den lande, dat hem cost, by gemeene jaeren, 1 braspeninck of 3 groten van den mergen.

Ende leynt tvoors. lant all onder water, mits tinbreecken van Sparendamme, uytgeseyt omtrent 100 mergen, dat hooch geestlant ende duyn es.

Beclagen hem mede, dat zy plagen in te scriven in de wildernisse, dat zy niet doen en mogen, dairomme dat zy nu niet en weten, mits desen inbreck, waer zy haer beesten bergen sullen.

VOORHOUT.

Meester Frans Berthelmeuszoon, pastoir, oudt 50 jaer, Jan Meeuszoon, oudt 45 jaer, ambochbewaerders, Willem Janszoon, oudt 50 jaer, ende Symon Jacobszoon, oudt 56 jaer, oude ambochsbewaerders ende buyrluyden aldaer, seggen by eede, up tinhouden der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 40 haertsteden, daerof de 2 behoeren onder de prochie van Reynsbourch, ende 29 en geven maer mit hemluyden, ende de andere zijn arm of eedel, die niet en geven; ende zijn gemindert van 2 haertsteden de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 160 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige goeden; ende zijn schuldich 7 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den peninck 15, die zy vercoften int jaer 1510, ende zijn de penninghen daerof gegaen in de stoppingen van den wael tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in beden ende omneslagen omneslaen ende gaderen by de penninghen, te wetene 20werf 16 penninghen, die zy alle 2 of 3 jaeren verstellen onderlinge, naedat hem dunct dat de een het gegoet es dan dandere, ende en stellen tselve niet juiste upte rijkdom; ende de rijcxste heeft 24 penninghen; ende estimeren dat die 200 Rh. gl. eens rijk es boven schulden, dat die wel staen zoude up 24 penninghen, ende en wetent anders niet te verclaeren.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe.

Ende Voorhout es groot 1036 mergen, daerof datter hemluyden of toebehoert omtrent 60 mergen, ende tander behoert toe cloosters ende steden; nietmin bruycken daerof 724 mergen. Item de vrouwe van der Leede bruyct aldaer omtrent 50 mergen, de susteren te Noortwijk 7 mergen, die mit hem niet en gelden noch en geven; tsurplus wert gebruyct in anderen dorpen, als te Reynsbourch, Sassenen, te Noortwijk ende anders.

Ende de mergen zoude gelden te huyere, deen deur tandere, 2 Rh. gl., ende te coop den penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben in plaetwerek sluysgelt tSparendam, ende an bruggen, huelen ende anders omtrent 3 st. upte mergen.

DIE STEDE VAN DELFT.

Upten 17^{en} in Novembri 1514, zoe hebben wy te Delf an den schout, burgermeesters ende gerechte, navolgende onse commissie, versocht, dat zy yemant van hemluyden deputeren wilden, die present zouden wesen in tguendt dat wy te besoingneren hadden, ende ons te administreren alsuleke rekeninge ende andere bethoenen, als wy daertoe behouven zouden; daerop de voors. burgerm^{rs} ende gerechte geantwoert hebben, dat zy tevreden zijn achtervolgende de voors. commissie te obedieren, up conditie ende seeckere protestatie, die zy ons by geschrifte overgegeven hebben; ende hebben voorts gedeputeert Heindrick Joosten, hiernae genoempt, omme ons te assisteren ende te doene tguendt dat voors. es: ende hebben gedaen als hiernae voleht.

Eerst zoe hebben ons deselve schout, burgerm^{rs} ende gerechte geexhibeert drierehande rekeningen, die men alle jaere aldaer doet: eerst, een trousse van rekeningen van alle de stede goeden, die jaerliex gedaen werdden by den tresoriers; een andere trousse van rekeninghen, die gedaen wert alle jaere by den burgermeesters, van den penninghen die zy ontfangen uyt handen van den voors. tresoriers, ende die zy distribueren in de extraordinarise lasten van derselver stede; ende de derde trousse van rekeninghen, die alle jaere gedaen werdden by den havenmeesters, van den penninghen die zy oock ontfanghen uyt handen van den voors. tresoriers, omme daarmede te betailen van der stede poorten, muyeren ende havenen, ende dit all naer ouder gewoenten, daer wye uytgemaect hebben den navolgenden staet.

Ende hebben voorts up tinhouden van onser instructie, by eede gehoert den voors. schout Jan de Heuyter, oudt 42 jaeren, Cornelis Aertsen van der Hooge, oudt 48 jaeren, meester Pieter van Schiedam, doctoer in medecinen, oudt 58 jaeren, meester Dirrick van Beest, oudt 51 jaeren,

ende Heindrick Joosten, oudt 43 jaeren, burgermeesters, Pieter Dirrick Wouterszoon, scepen ende tresorier van den voorleden jaere, oudt 44 jaeren, Frans Duyst, secretaris van derselver stede, oudt 36 jaeren, die up als verclaert hebben gelijk hiernaer volcht.

Staet van tinnecommen van der stede van Delf, gemaict uyt de rekeninghen derselver stede, in ponden Hollants, 30 groten voor tpont gereeckent.

Eerst, van den bierexchijs, mitte vreemde bieren, es gecommen in 5 jaeren, beginnende in Meye 1509, ende eyndende in Meye 1514 daeran, de somme van 63404 ℒ 13 ƒ 8 d. Hollants; facit voor 1 jaer
12680 ℒ 18 ƒ 6 d.

Van den wijnexchijs es gecommen in gelijke 5 jaeren 14470; compt voor 1 jaer 2894 ℒ.

Van den molenexchijs es gecommen in gelijke 5 jaeren 14025 ℒ 12 ƒ 8 d.; compt voor 1 jaer 2805 ℒ 2 ƒ 6 d.

Van den brouweryen es gecommen in gelijke 5 jaeren 27237 ℒ 9 ƒ 8 d.; compt voor 1 jaer 5447 ℒ 10 ƒ.

De nyeuwe exchijs ofte verhooginge van der brouwerye, die oock verpacht es tot 8 termijnen, ende heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 24169 ℒ 2 ƒ 4 d.; compt voor 1 jaer 4833 ℒ 16 ƒ 5 d.

Nota: dat zy seggen, dat dese impositie eerst upgesteld was int jaer 1492, omme de lasten van den oirloge van Montfort ende der Sluyse, voor den tijt van 6 jaeren alleenlic; ende alsoe die mits de laste van der stede tot noch toe gecontinueert is geweest, daerby de neeringe van den brouwerye geheel vergaen is, daer de brouwers zeer up roupen, alsoe zy [wijder] huer bier tot al-sulcken prijse niet leveren en mogen als de brouwers van andere steden, die van gelijken exchijs niet en geven: soe is van noode dese impositie af te stellen, of deselve neeringe is geschaepen meer te vergaen; dairomme die van den stede seggen dat dese exchijs niet en behoert gerekent te wesen mit huer andere in-necommen, want zy in meyninge zijn die in Meye 1515 af te stellen.

Van den bierexchijs, vreemde biers exchijs ende wijnexchijs, die men verhuurt ter Delfsche Haven tweewerf tsjaers, heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren 5249 ℒ; compt voor 1 jaer 1049 ℒ 16 ƒ.

- Van den afslach van den vissche es gecommen upte Havene binnen 4 jaeren 452 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer 113 \mathcal{L} .
- Van de 5 maten van zout, calcck, coelen, runde ende oest es gecommen binnen 4 jaeren 324 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer 81 \mathcal{L} .
- Van de hoppemate es gecommen, te wetene 2 gr. van den hoede, binnen 4 jaeren 319 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer 79 \mathcal{L} 15 g .
- Van den meten van der hoppe, te weten 1 groten van den hoede, es gecommen binnen 4 jaeren 246 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer . . 61 \mathcal{L} 10 g .
- Van der makelaerdie van den koern, die men verpacht tweewerf tsjaers, es gecommen binnen 5 jaeren 12610 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer . . . 2522 \mathcal{L} .
- Dat uytsetten van den coern heeft gegouden binnen 4 jaeren 317 \mathcal{L} ; facit tsjaers 79 \mathcal{L} 5 g .
- Die koernmaete heeft gegouden binnen 4 jaeren 919 \mathcal{L} ; facit tsjaers
229 \mathcal{L} 15 g .
- Die wage, mitten huys daer die inne hanct, heeft gegouden binnen 5 jaeren 2630 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 526 \mathcal{L} .
- Die oude vleeschexchijis heeft gegouden binnen 4 jaeren 850 \mathcal{L} ; compt tsjaers 212 \mathcal{L} 10 g .
- Die roupen van der stedehuys heeft gegouden binnen 4 jaeren 296 \mathcal{L} ; facit tsjaers 74 \mathcal{L} .
- Die buttermaete ende butterthol heeft gegouden binnen 4 jaeren 464 \mathcal{L} ; facit tsjaers 116 \mathcal{L} .
- Die streeck van der wolle ende lindelaicken heeft gegouden binnen 4 jaeren 96 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer 24 \mathcal{L} .
- Die zegelye van den laickenen, die exchijis upte raemlaickenen ende uitheemsche laickenen heeft gegouden binnen 5 jaeren 1399 \mathcal{L} 17 g 6 d .; compt voor 1 jaer 279 \mathcal{L} 19 g 6 d .
- Van persoonen die te uytlage geleyt werdden, ende es van elck 10 st., tot prouffite van der stede ende den heere 3 Rh. gl., daerof compt by gemeene jaeren. 12 \mathcal{L} .
- Die exchijis van den beesten die onder de gemeente geslegen werdden, die heeft gegouden binnen 5 jaeren 3054 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer
610 \mathcal{L} 16 g .
- Den ontfanck van den 11 koernmaten, ende es ordinaris. . . . 44 \mathcal{L} .
- Die turfexchijis heeft gegouden binnen 5 jaeren 3422 \mathcal{L} 2 g ; compt voor 1 jaer 684 \mathcal{L} 8 g 4 d .
- Den afslach van den visch binnen der stede heeft gegouden binnen 4 jaeren 964 \mathcal{L} ; facit 241 \mathcal{L} .

- Die visscherie van den Siecken tot in de Maze toe, heeft dese naeste 6 jaeren gegouden tsjaers 62 \mathcal{L} 10 g .
- Die warmoestallen hebben gegouden binnen 4 jaeren 187 \mathcal{L} ; facit
46 \mathcal{L} 15 g .
- Der stede 20 vischtallen hebben gegouden binnen 4 jaeren 561 \mathcal{L} ;
facit 140 \mathcal{L} 5 g .
- Der stede 15 visch- ende vogelstallen hebben gegouden binnen 4 jaeren 359 \mathcal{L} ; 89 \mathcal{L} 15 g .
- De mosselstallen gelden by gemeene jaeren 8 \mathcal{L} .
- Der stede 22 vleeschstallen hebben gegouden binnen 4 jaeren 285 \mathcal{L} ;
facit 71 \mathcal{L} 5 g .
- Der stede 17 stallen int wollen wanthuys hebben gegouden in 4 jaeren 308 \mathcal{L} ; facit tsjaers 77 \mathcal{L} .
- Der stede keldenaers gelden onder dat wollen wanthuys by gemeene jaeren 34 \mathcal{L} .
- Die visscherie in de stede watervesten gelden by gemeene jaeren 31 \mathcal{L} .
- Van schoefhoy, riet ende grashuyere upte Haven es gecommen binnen 4 jaeren 238 \mathcal{L} ; facit voor 1 jaer 59 \mathcal{L} 10 g .
- Van den wint ter Ouderschie ende heer Phillips van Spaengnens laentgen ende tmeyschot alder 25 \mathcal{L} .
- Die hangen upte Delfsche Haven gelden by gemeene jaeren 20 \mathcal{L} .
- De huysrenten upte Haven, de visscherie van tZwet by de Berkelsche moelens ende te Delfgau gelden by gemeene jaeren 12 \mathcal{L} .
- Van tbranden van den tonnen compt by gemeene jaeren 46 \mathcal{L} .
- Van 140 raemsteden, dat tstuck 6 st. tsjaers; facit 56 \mathcal{L} .
- Van der stede craen es gecommen binnen 4 jaeren 678 \mathcal{L} ; facit
169 \mathcal{L} 10 g .
- Van den lantpoorteren, wonende langes der Schie ende int dorp van Ouderschie, daerof de sommige geven 2 \mathcal{L} , dandere 20 g , 10 g , ende 5 g , daermede zy vrij zijn van beden, exchijs ende ommeslagen, daervan gecommen es binnen 4 jaeren 217 \mathcal{L} ; facit 54 \mathcal{L} 6 g 9 d.
- Den ontfanck van dengheenen die poorter werdden, die elck geven 10 groten, ende beloopt jaerlicx omtrent 9 \mathcal{L} .
- Item, een poorter die beginnen wil te brouwen moet geven de stede eenen halven nobel, ende zijn huysvrouw oock eenen halven nobel van 4 g groten tstuck; ende indien de man of wijf van buyten es, zoe moet elck geven 6 nobelen, ende daarvan es gecommen binnen 4 jaeren 149 \mathcal{L} 12 g ; facit voor 1 jaer 37 \mathcal{L} 8 g .

Van correctien ende banninghen heeft den Heere deen helft, ende de stede dander helft by compositie, daerof de stede te prouffijte gehadt heeft binnen 4 jaeren 814 \mathcal{L} , maer alsoe die onseecker es, dairomme hier by estimatie tsjaers 100 \mathcal{L} .

Item, den ontfanck van der exue ende pontgelt bedraecht, te weten van alle de besterften die de poorters ancomen buyten de rechte linie, die geven den 50^{en} penninck, ende van exue die uytter stede vertrecken den 20^{en} penninck van hueren goede, ende den 10^{en} penninck die te Leyden gaen woenen ¹⁾ Rotterdam, Briele, Goude ende Dordrecht, daer zy compositie mede hebben et econverso, daerof gecommen es in 4 jaeren 1994 \mathcal{L} 3 g ; compt voor 1 jaer 498 \mathcal{L} 10 g 8 d.

Den ontfanck van der stede keurboeten, daerof den Heere heeft dat derdendeel, de stede een derdendeel, ende den aenbrenger een derdendeel, ende dat niet aengebrought en wert, daerof heeft de stede deen helft, ende de schout dander helft, ende daerof es gecommen binnen 4 jaeren maer alsoet niet ordinaris en es, daeromme hier gestelt by estimatie 36 \mathcal{L} .

De stede toornen, poorten ende huysen gelden by gemeene jaeren 40 \mathcal{L} .

De stede ontfanct jaerliex uytten ommeslach van tgemeen lant zeeckere renten, die up andere particuliere namen staen, ende die de stede hier voortijts by arrestation ende anders an hem gelost hebben, tsjaers 821 \mathcal{L} 6 g 8 d.

Die voors. stede heeft jaerliex in handen zeeckere demeynen mijns genadichs heeren, daervoere zy vercoft hebben zeeckere losrenten, te weten in den jaere 1472 900 \mathcal{L} , in den jaere 1478 450 \mathcal{L} , anno 79 400 \mathcal{L} , anno 81 600 \mathcal{L} , ende in den jaere 1505 600 \mathcal{L} , al van 40 groten, daer zy jaerliex af rekenen in der camere van der rekeninghe in den Hage, ende mits dat zy deselve rentiers van der graefflicheynt betailen mitten penninghen die zy ontfangen van den demeynen, sonder die te meyngen mitten anderen renten van der stede, zoe en maicken zy geen ontfanck van denselven demeynen, noch en maicken uytgeven van denselven renten hier naer, maer maicken alleenliex ontfanck van tovershot van den partijen, die zy in erfpacht hebben, te wetene int jaer eyndende Meye 10, van St Odulphus ende St Gillis maretollen 52 \mathcal{L} 13 g , van thoendergelt ende hofhuyere 7 \mathcal{L} 14 g 8 d.; item van den Hinderdam 51 \mathcal{L} 8 g , ende voor de costen van den betailinge van den

¹⁾ Tusschen de regels staat hier, achter „gaen,” ingevoegd: „uytgedaen die in de Haege gaen.”

renten, die men de stede in rekeninge te hove passeert, 54 \mathcal{L} 4 g 4 d.;
comt tsamen 146 \mathcal{L} .

Anno 11, van St Odulphus ende St Gillis merctollen 41 \mathcal{L} 18 g 4 d.
ende van thoendergelt ende hofhuyeren 7 \mathcal{L} 14 g 8 d., ende van den
Hinderdam gingen zy dat jaer ten afteren; facit 49 \mathcal{L} 13 g .

Anno 12, van St Odulphus ende St Gillis merctollen 54 \mathcal{L} 11 d., van
thoendergelt ende hofhuyeren 7 \mathcal{L} 14 g 8 d., ende van den Hinderdam
13 \mathcal{L} 13 g 7 d.; facit 44 \mathcal{L} 19 g 2 d. ¹⁾.

Anno 13 van toverschot van den 2 merctollen 21 g 9 d., van hof-
huyere 7 \mathcal{L} 10 g 8 d., ende van den Hinderdam 4 \mathcal{L} 13 g 8 d.; facit
13 \mathcal{L} 10 g 1 d.

Maict voor 4 jaeren 254 \mathcal{L} 2 g 3 d.; facit voor 1 jaer 63 \mathcal{L} 10 g 5 d.

Somma van al den ontfange ende innecommen der voors. stede
38310 \mathcal{L} 14 g 9 d. Hollants tot 30 groten tpont.

Die maicken in ponden van 40 groten 28733 \mathcal{L} 1 g .

Up IIe ar^{le} hebben zy ons overgegeven de renteboucken, daeruyt de
tresoriers van desen jaere de rentiers betaelden, die wy overgeleyt heb-
ben ende die geveriffieert tegens de rekeninghen van derselver stede;
ende bevinden dat zy schuldich zijn de navolgende loss- ende lijfrenten:

Eerst losrenten.

An losrenten, verschinende binnen die Meymaent, vercoft van outs,
48 \mathcal{L} 19 g 11 d. gr.

An losrenten, verschinende binnen de maent van Junio, vercoft van outs,
49 \mathcal{L} 4 g 2 d. gr.

An losrenten, verschinende binnen de maent van Julio, vercoft van outs
82 \mathcal{L} 15 g 3 d. gr.

An losrenten, vercoft int jaer 1483, ter losse den penninck 16, ver-
schinende in Oest 304 \mathcal{L} 16 g 4 d. gr.

An losrenten, vercoft int jaer 1490, ter losse den penninck 12 met
zwaeren gelde, verschinende in Septembri . . . 244 \mathcal{L} 10 g 1 d. ob. gr.

An losrenten, verschinende in Octobri 76 \mathcal{L} 11 d. gr.

An losrenten, verschinende in Novembri . . . 65 \mathcal{L} 11 g 4 d. gr.

¹⁾ De som komt niet overeen met het bedrag der afzonderlijke posten, die dan ook eerst later
zijn ingevoegd.

An losrenten, verschinende in Decembri . . .	101	ℒ	4	ƒ	1	d.
An losrenten, verschinende in Januario	88	ℒ	6	ƒ	10	d.
An losrenten, verschinende in Februario	57	ℒ	18	ƒ		gr.
An losrenten, verschinende in Maerte	101	ℒ	3	ƒ	11	d. gr.
An losrenten, verschinende in Aprille	59	ℒ	5	ƒ		gr.
An losrenten, vercoft int jaer 87, gereduceert in munte nu loopende						
	14	ℒ	1	ƒ	3	d. gr.
An losrenten, vercoft in den jaere 88, gereduceert als voeren, 60						
ℒ	18	ƒ	7			d. gr.
An losrenten, vercoft anno 89, gereduceert als voeren, 44						
ℒ	18	ƒ	9			d. gr.
An losrenten, in Brabant vercoft	51	ℒ	8	ƒ		gr.
Somma van den voors. losrenten	1451	ℒ	2	ƒ	9	d. gr.

Lijfrenten.

Eerst an lijfrenten, verschinende in Meye . . .	115	ℒ	17	ƒ	6	d. gr.
Lijfrenten verschinende in Junio	136	ℒ	3	ƒ	11	d. gr.
Lijfrenten verschinende in Julio	116	ℒ	7	ƒ	6	d. gr.
Lijfrenten verschinende in Augusto	180	ℒ	12	ƒ	4	d. gr.
Lijfrenten verschinende in Septembri	171	ℒ	3	ƒ	4	d.
Lijfrenten verschinende in Octobri	172	ℒ	3	ƒ	9	d.
Lijfrenten verschinende in Novembri	135	ℒ	16	ƒ	8	d.
Lijfrenten verschinende in Decembri	123	ℒ	19	ƒ	11	d.
Lijfrenten verschinende in Januario	193	ℒ	5	ƒ	11	d. gr.
Lijfrenten verschinende in Februario	227	ℒ			11	d. gr.
Lijfrenten verschinende in Martio	216	ℒ	5	ƒ	4	d.
Lijfrenten verschinende in April	230	ℒ	12	ƒ	6	d.
Lijfrenten, vercoft tot Utrecht, verschinende voor een geheel jaer in						
loopende gelde 227						
ℒ	14	ƒ	2			d. gr., daervoeren men betaelt Utrechts
gelt, twelck den 5 ^{en} penninch min es, facit	182	ℒ	3	ƒ	4	d. gr.
An lijfrenten vercoft tUtrecht, by lichten gelde, gereduceert in gelde						
nu loop hebbende	34	ℒ	5	ƒ	8	d. ob. gr.
An andere lijfrenten, vercoft int jaer 1487, gereduceert an munte nu						
loop hebbende	6	ℒ	11	ƒ	3	d. gr.
An lijfrenten vercoft anno 88, gereduceert als voeren, 53						
ℒ	3	ƒ	5			d.
ob. gr.						
An lijfrenten, vercoft anno 89, gereduceert als voeren, 108						
ℒ	8	ƒ	8			d.

Ende an lijfrenten, vercoft te Antwerpen 45 \mathcal{L} 16 g 4 d. gr.
 Somma van den voors. lijfrenten 449 \mathcal{L} 18 g 3 d. gr.
 P^a Grossa: Somma 3901 \mathcal{L} 1 g gr., valent in ponden Hollants
 31208 \mathcal{L} 8 g Hollants.

Ende omme te weten wat renten de naeste 10 jaeren vercoft zijn geweest, zoe bevinden wy by de voors. rekeninge, aldaer ontfanct gemaect es van den penninghen gecommen van derselver vercoopinge, dat in den jaere eyndende Mey 1505, vercoft es.

An losrenten, den penninck 18, ende 4 \mathcal{L} groten den penninck 20,
 12 \mathcal{L} gr.

Ende lijfrenten int selve jaer 28 \mathcal{L} 12 g 6 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 1506, an losrenten de penninck 18
 12 \mathcal{L} 16 g 8 d. gr.

Ende lijfrenten 14 \mathcal{L} gr.

In den jaere eyndende Meye 1507, an losrenten 55 \mathcal{L} 12 g 4 d. gr.

Ende an lijfrenten 50 \mathcal{L} 18 g 4 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 1508, an losrenten, den penninck 18,
 19 \mathcal{L} 12 g 6 d. gr.

Ende an lijfrenten 112 \mathcal{L} 15 g gr.

In den jaere eyndende Meye 1509, an losrenten, ter losse als voeren
 19 \mathcal{L} 7 g 6 d. gr.

Lijfrenten 95 \mathcal{L} 1 g 8 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 10, an losrenten. . 32 \mathcal{L} 6 g 3 d. gr.

An lijfrenten. 203 \mathcal{L} 12 g 6 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 1511, an losrenten, ter losse den penninck 18 13 \mathcal{L} gr.

Lijfrenten 161 \mathcal{L} 11 g 8 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 12, an losrenten 49 \mathcal{L} 5 g gr.

Lijfrenten 145 \mathcal{L} 5 g 10 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 13, an losrenten 23 \mathcal{L} 8 g 4 d. gr.

Lijfrenten 385 \mathcal{L} 10 d. gr.

Ende in den jaere eyndende Meye 14, an losrenten, ter losse den penninck 16 50 \mathcal{L} 3 g 4 d. gr.

Lijfrenten 251 \mathcal{L} 10 g gr.

Somma van der vercoopinge gedaen binnen 12 jaeren herwaerts,
 te weten an losrenten. 290 \mathcal{L} 8 g 11 d. gr.

Ende lijfrenten 1458 \mathcal{L} 8 g 5 d. gr.

Compt tsamen. 1748 \mathcal{L} 17 g 4 d. gr.

Ende de reste van de renten hebben zy daer te voeren vercoft, ende hebben de penninghen gecommen van der voors. vercoopinge geemploeyert, eensdeels in lossinge van zeeekere losrenten, hier voortijts vercoft by den lichten gelde, ende voorts tmeestendeel in huere portie van den beden ende ommeslagen van der oorlogen.

Die voors. van der stede hebben ons gethoent diversche octroyen, uyt machte van den welcken zy de voors. renten de naeste 10 jaeren herwaerts vercoft hebben:

Eerst een octroy in date 13^{en} in Octobri 1504, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 200 £ gr. tsjaers, alsoe wel loss- als lijfrenten, te weten lijfrenten den penninck 8 ende 9, ende losrenten den penninck 12, 13, 14, 15 ende 16.

Een ander octroy in date 10^{en} in Julio 1505, omme te mogen vercoopen 200 £ groten tsjaers lijfrenten, den penninck 8 ende 10.

Een ander octroy in date 14^{en} in Februario 1507, omme te mogen vercoopen 200 £ groten tsjaers losrenten, ende 200 £ groten tsjaers lijfrenten.

Een ander octroy gegeven 26^{en} in Maerte 1511, omme te mogen vercoopen 100 £ groten tsjaers losrenten, ende 200 £ groten tsjaers lijfrenten.

Ende een ander octroy in date 27^{en} in Junio 1513, omme te mogen vercoopen 100 £ groten losrenten, den penninck 12, ende 300 £ groten tsjaers lijfrenten.

Ander uytgeven ordinaris ende extraordinaris van derselver stede,
in ponden Hollants, daerof de tresoriers rekenen.

Den erfpacht van mijns genadichs heeren herftschot, wanthuysse ende
visscherie 157 £ 6 g 8 d.

An andere erfpachten, de vrouwe van Reynsbourch ende andere
27 £ 15 g 10 d.

An wedden ende clockstellers, sluyswachters upte Delfsche Haven
ende cyeurgiens. 136 £ 13 g 4 d.

An erfrenten van den landen, daer de havenene deur gedolven es
23 £ 2 d.

An diversche huysrenten ende pachten die de stede jaerlicx uytgeeft,
reysen van den tresoriers omme de penningen te innen, deputationen als
zy rekeninge doen, ende anders, tsamen jaerlicx omtrent. . . . 140 £.

P^a Somma 484 £ 16 g.

Ander uytgeven, daerof de burgem^{rs} de rekeninge houden, ende ont-
vangen de penninghen uyt handen van den tresoriers.

An schencken van wyn, maeltijden ende anders, den vreemden hee-
ren gedeputeerden van steden ende anders, by gemeene jaeren bedraecht
omtrent 300 £.

An reysen voor den burgerm^{rs}, gerechte, vroescip ende andere gede-
puteerde van der stede binnen ende buyten slants, dat by gemeene jae-
ren draecht omtrent 800 £.

An teercosten in den Hage, als gedeputeerde ende andere daer da-
gelix te doen hebben, dat hem cost tsjaers by de 200 £.

Voor de wedden van advocaet ende procureur, boven ende beneden
onkosten van diverse processen, die de stede sustineren moet, dat hem
by gemeene jaeren cost, by estimatie 250 £.

Voor de wedden van den pensionaris, secretarissen der stede, vroede-
vrouwe, rectoer, schoelmeesters ende andere cleyne dienaeren van der
stede, ende es ordinaris 450 £.

Voor de jaerlicxe cleederen van den schout, burgermeesters, gerecht
ende andere officiers ende dienaers van der stede, daerinne begrepen
200 £ tsjaers voor de wedden van den voetboochschutters, 133 £ voor
de hantboochschutters, ende 133 £ voor de culvereniers, ende es ordi-
naris tsamen 847 £ 12 g.

An alrehande extraordinarise ende onseeckere kosten, die de stede da-
gelix opcommen, die by gemeene jaeren dragen, teen jaer meer tan-
dere min 600 £.

Van sluyten ende onsluyten de poorten ende boomen van der stede,
ende es ordinaris. 41 £.

De hoornblasers upte toornen ende poorten, ende van den acouters
die zy by nachte houden, dat by gemeene jaeren draecht omtrent 100 £.

De waeckers mitter nachtelappe, dat de stede betaelt, ende is ordinaris
97 £ 1 g 4 d.

De wedden van den trompetters ende clarenen van der stede, ende
is ordinaris 127 £ 8 g.

Van turf, hout, kaerssen ende alrehande prondelinge, die men be-
hoeft upte stedehuys 50 £.

II^a Somma 3863 £ 1 g 4 d.

Ander uytgeven van diverse reparatien, daerof de havenmeesters
jaerlicx rekening doen, ende ontfangen de penninghen
uyt handen van den voors. tresoriers.

De reparatien van der stede poorten, muyeren, toornen, tdiepen van
der Delf, den doorn te planten buyten omme de vesten, de reparatien
van den twee steenen watermoiens upte vesten, de vaert ende de caede
te onderhouden tusschen Delf ende Delfschaven, die onderhoudenisse van
de Delfsche Haven, als de culek, plaetwerck, hoofden ende de deurvaert
aldaer, mit andere diverse reparatien der stede aengaende, van artill-
lerie ende anders, heeft gecost binnen 8 jaeren, alst blijct by de re-
kening daerof gesien, 52002 £ 16 g 8 d., daerof den 8^{en} penninck be-
draecht 6500 £; niet min, overmits datter een nyeuwe poert gemaiet
es in dese somme begrepen, zoe stelt men alhier voor de ordinarise
reparatie ende onderhoudenisse van der voors. stede mitten Delfsche Ha-
ven, by estimatie jaerlicx de somme van 5000 £.

IIIe Somme per se 5000 £.

II^a Grossa Somma . . 9347 £ 17 g 4 d.

Somma van alle de voors. lasten ende uytgeven van der stede
40556 £ 5 g 4 d. Hollants.

Aldus es de stede meer belast dan zy innecommen heeft
2245 £ 10 g 7 d. Hollants

Hierenboven heeft de voors. stede jaerlicx te gelden hucre portie in
mijns genadichs heeren beden, dat bedraecht in de ordinarise bede, van
den 60000 £ tsjaers, 5263 £ 11 g van 40 groten, valent in ponden
Hollants 7018 £ 1 g 4 d.

Ende heurluyder portie in des gemeenlants renten, dat oock jaerlicx
bedraecht by estimatie omtrent 2600 £ van 40 groten, valent in pon-
den Hollants 3466 £ 13 g 4 d.

Aengaende dat achterwesen, zoe seggen, dat zy hem zoe gevoucht
hebben, dat zy altijd betaelt hebben daer zy hebben connen ende mogen,
dairomme dat zy niet schuldich en zijn dat tot eenige somme bedraecht.

Penninghen die de stede gereet behouft.

De voors. van der stede hebben in den voorleden jaere van 1513 ver-
maect de binnenste slayse van de culeke upte Delfshaven, dat hem ge-

cost heeft omtrent 8000 \mathcal{L} Hollants, daerof de havenmeesters noch niet gereeckent en hebben; ende sullen van nootswegen moeten van gelijcken verleggen de andere buytensluyse, omme te onderhouden huere vaert, dat hem voor eens costen sall, by estimatie, gelijke somme van 8000 \mathcal{L} Hollants.

Item, sullen oock moeten langhen de 3 hoofden upte Delfsche Haven, ende repareren de platinghen, alsoe wel upte haven als van daen tOuderschie, dat hem wel costen sall, by estimatie gelijke 8000 \mathcal{L} Hollants.

Item, alsoe zy nootlick de stede sullen moeten voorts fortiffieren, gelijk zy dat begonnen hebben, mit poorten, toornen ende muyeren, zoe behouven zy noch wel ten alreminsten 16 toornen, daerof elcken toorn costen sall, by estimatie, 1000 \mathcal{L} Hollants, facit 16000 \mathcal{L} .

Item 800 roen muyers, de roede 4 \mathcal{L} gr., facit 12800 \mathcal{L} Hollants, ende 2 nyeuwe poorten, als Ste Katherinen ende de Wateringe poort, die oock wel costen sullen 8000 \mathcal{L} Hollants, compt tsamen 36800 \mathcal{L} Hollants. Nietmin, alsoe zy dit teffens niet vervullen en sullen mogen dan mitter tijdt, soe stellen zy daervoeren, totdat deselve volmaect sall zijn, tsjaers by estimatie 2000 \mathcal{L} .

Somma 18000 \mathcal{L} Hollants.

Up IIIe ar^{le} seggen zy, dat men binnen der stede van Delf upte Delfsche Haven ende binnen de oude vreyheyt geeft van alrehande goeden, de navolgende exchijsen.

Eerst van bier.

Van alrehande bier, of zy binnen of buyten gebrouwen werdden, van tvat 10 st.

Wijn.

Van de wijnen geeft men de vierde kanne van tguendt dat de wijn gelt. Moelenexchijs.

Van tachtendeel, daerof de 32 een hoet maicken, hetzy tarwe of rogge, dat gemaelen wert tot meel, of gemaelen inne compt, 1 oert st., maer van mout en geeft de brouwer niet, alsoe hy genouch belast es.

Die brouwerie.

Van elke broutte geeft men de stede van outs 11 st., ende 1 oert.

Ende van nyeuwe exchijsen, upgesteld int jaer 92 voor 5 jaeren, dat men tot noch toe gecontinueert heeft, tot grooten laste van den brouwers, van elke broute 10 st.

Ende men geeft noch van gruytgelde, daerof mijne g. h. deen helft toebe-

hoert, ende den heere van Wassenaere dander helft, van elke broute 5 groten.

Afslach van den visch.

Men geeft van alle visch van afslach den 20^{en} penninck, daervoeren men de vercooper zijn gelt verseeckeren ende leveren moet.

De 5 maten van zout, calck, coelen, runde ende oest.

Van thoet geeft men 1 groten, ende van meten 1 groten, ende die de mate niet en besicht die es van teen grootken vrij.

Hoppemate.

Men geeft van thoet 2 groten.

Makelaerdie van coern.

Van een hoet tarwen, dat men binnen Delf vercoopt of upleyt, 4 groten.

Van een hoet rogge 3 groten.

Van een hoet havere 2 groten.

Van een hoet gaerste } 3 groten.

Van erweten, boonen }

Van thoet raepsaet, kennepsaet, mostertsamet ende diergelijke 4 groten.

Tuytsetten van den coern.

Van elke schuyte coerns 1 st.

Die coernmaet.

Van thoet 1 oert st.

Waghe.

Van alle gewichte van 100 pont 1 groten.

De oude vleysexchijs.

Van alle beesten, jonge ende oudt, upte halle geslegen, 7½.

Een vercken 3 g.

Een scaep 1 groten.

Een lam 1 oert.

tRoupen van der stedehuys.

Van boelhuysen die men hout van huysraet, daer moct de pachter vast staen voor de penninghen, ende hy heeft daervoere ende voor zijn moyte van roupen ende vercoopen den 20^{en} penninck.

Butter, honichmaet ende butterthol.

Van een mouwe butters 1 deuyt.

Van een tonne honichs 1 st.

Ende als men butter steect, 6 penninghen Hollants van 1 half vat.

Streeck van wolle- en lindclaickenen.

Vreemde luyden die laicken uytmeten van een webbe ende een stuck laickens van elck 1 oert st.

Segelye van laickenen.

Van alle vreemde laickenen 1 penninck Hollants van delle.

Ende van een oude keur ofte puyck 2 st.

Van beesten die onder de gemeente geslegen werdden.

Men geeft van een hoornbeest dat van 3 jaeren es ende daerenboven, dat binnen der stede geslegen wert, 3 st.

Van een beest beneden 3 jaeren 2 st.

Van een varcken 3 gr.

Van een scaep 1 gr.

Turfexchijs.

Men geeft van alle de turf, die binnen der stede vercoft wert, den 20^{en} penninck.

Van 1000 liers houts 3 st.

Van blockdeel ende bonthout van tduysent 1 st.

Ende de tacken en geven niet.

Branden van tonnen.

Van elke tonne 1 deuyt.

Craen.

Van een pype Fransche wijn 4½ gr.

Een boot 5 gr.

Die aem van den Rynschen wijn 1 braspenninck.

Van sarcken ofte molensteenen van tstuck 9 gr.

Upt IVe ar^{le} hebben wy gehoert de voors. burgermeesters ende de quartiermeesters van derselver stede, te wetene Heindrick Hermanszoon, oudt 60 jaeren, ende Cornelis Gerritszoon, oudt 51 jaer, quartiermeesters int oesteynde van der stede, die seggen by eede, dat int selve quartier zijn 920 haertsteden, daerof datter wel 100 ledich staen, ende daer isser 250 inne begrepen, die boven 1 blanke ter weecke niet gelden en zouden.

Jan Gijs Corneliszoon, oudt 50 jaer, ende Cornelis Janszoon Bosch, oudt 43 jaer, int zuytquartier, seggen dat aldaer zijn 767 haertsteden, daerof datter leedich staen 30, ende daer zijn 210 die ter weecke niet en gelden boven 1 blancq, ende daer staen 52 cameran of huyskens ledich.

Gillis Matthijszoon, oudt 65 jaeren, ende Jan Willemszoon, oudt 44 jaeren, int noortwest quartier, zeggen dat aldaer zijn 461 huysen, daerof datter 25 leedich staen, ende 273 die boven 1 stuver ter weecke niet en gelden.

Claes IJsbrantszoon, int noortquartier, oudt 60 jaer, ende Anthuenis Gijsbertss., oudt 56 jaer, seggen dat aldaer zijn 468 huysen, daerof datter arme huysen zijn omtrent 292, daarvan de 100 gelden 1 blanck, 1 groten, ende $\frac{1}{2}$ braspenninck, of 3 groten ter weecke, ende dandere 1 pont gr. tsjaers.

Ende de huysen, die buyten in de voorburchten van den poorten staen binnen der vrijheyd van den stede, zijn hier mede inne gereeckent; ende tgetal van den huysen es de naeste 10 jaeren meer gemindert dan gemeerdert, omme dat de neringe vergaet. Ende aengaende den prijs, zoe seggen zy, dat de huysen die ter neringe staen, die en zouden upten 3^{den} penninck nae niet zoe veel gelden in huyere ende coope als zy over 10 jaeren wel gedaen zouden hebben; maer aengaende de andere huysen daer de poorterie ende rentiers inne wonen, die zijn genouch in eenen doene.

Ende Claes Willemszoon, oudt 46 jaeren, seyt by eede, dat upte Delfsche Haven zijn 117 huysen, die, deen deur dandere, zouden mogen gelden 4 Rh. gl. tsjaers; ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren, want de stede van Delft en wil niet gedoogen dat men aldaer tymmert.

De voors. van der stede seggen voorts, dat zy binnen der stede hebben 2 mannencloosteren, als de Observanten, de Jeronimusbroeders ende de Cellebroeders, ende 7 vrouwencloostereu, als Ste Aechten, Ste Barbara, Ste Agniete, Ste Annen, Ste Ursulen, de Clarissen ende de Magdaleenen.

Item een baginhof, de heylige geest susteren ende de arme clercken, toude gasthuys, St Jorisgasthuys, doudemannenhuysen, doudevrouwenhuysen ende theylige geesthuys, daer de vondelingen inne ontfangen werdden.

Ende buyten der stede binnen de vrijheyd tconvent van Coninexvelt, ende recht buyten de vrijheyd die Cathuysers ende de Reguliers tSion.

Weleke cloosters backen ende brouwen selven, sonder eenighen exchijs te geven, ende doen daerenboven neringhe van spinnen ende wewen, tot achterdeel van den inwonende derselver stede.

Up V^e ar^{te}, soe hebben wy gehoert de 2 vicecureyten van den 2 prochiekercken binnen der stede van Delft, als meester Jacob Cralinck, vicecureyt van de oude kerck, oudt 70 jaeren, ende meester Jan de Hoeyer, vicecureyt van de nyeuwe kerck, oudt 55 jaeren, die seggen in verbo sacerdocy: te wetene, de voors. meester Jacob Cralinck, als dat

hy maer 1 jaer vicecureyt geweest es; nietmin, alsoe hy verstaen heeft van deghene die langer aldaer gestaen hebben, zoe zijnder in de prochie van de oude kerk in als omtrent 5000 communicanten, daerinne begrepen dieghene, die wonen buyten, upte Watersloot buyten de Haechpoert, ende buyten de poerte daer men nae Schiedam vaert, ende desgelijcx de lantluyden die wonen up Dijxhoorn, upte Schie ende Popsoude; dewelcke communicanten upten Dijxhoorn, Schie ende Popsoude bedragen omtrent 500; ende in de voors. 5000 communicanten zijn wel 2000 die van der aelmisse leven; ende zijn deselve communicanten genouch in eenen getale de naeste 10 jaeren herwaerts.

Ende de voors. m^r Jan de Hoyere zeyt, dat zijn prochie es omtrent dat derdendeel van Delf, ende heeft in als omtrent 3600 communicanten, daerinne begrepen zijn die van Delfgauw, die aldaer mede ter kereken behoeren, ende buyten Delf leggen, die wel 500 communicanten zijn, ende omtrent 100 communicanten die upte Schie buyten Delf wonen, daerof de helft wel van der aelmisse leeft; ende zijn genouch in eenen getale de naeste 10 jaeren herwaerts.

Heer Dirrick de Grootte, pastoor tot Delfschehaven, oudt 35 jaeren, seyt dat te Delfschehaven ter kercke behoeren omtrent 300 communicanten; ende en zijn niet gemeerdert of gemindert de naeste 8 jaeren herwaerts, dat hy aldaer pastoor geweest es.

Up VIe ar^{le} seggen de voors. burgermeesters, dat de principale neringe, daer de stede by staet, es brouwerie ende draperie.

Ende aengaende de brouwerie seggen, dat zy hebben omtrent 98 brouweryen, die ten minsten ten 6 weecken eens brouwen moeten, anders en zouden zy de privilegien van brouwers niet mogen gebruycken; welcke brouweryen dagelicx meer minderen dan meerderen, alsoe zy binnen 3 jaeren herwaerts wel 40 brouweryen vermindert zijn, gelijk Jan Janszoon, oudt 40 jaeren, ende Joost Pieterszoon, oudt 29 jaer, hooftmans van derselver brouwerie, die 3 jaeren gedient hebben, in onze presentie geaffirmeert hebben, ende deficieren aldus ommedat de brouweryen alomme dagelicx vermeerderen, gelijk te Middelbouch, aldaer zy plagen te brouwen, aldaer mijn heere den abt van Middelbouch selver een brouwerie upgesteld heeft, daermede hy de stede gerieft; desgelijcx te Steenberges es oock een brouwerie upgesteld, ende van gelijken up meer andere plaetsen, aldaer zy dagelicx plagen te brouwen. Oock mede zoe zijn de impositien van der stede zoe zwaer, daerof de

verclaringe hiervoeren genouch gedaen es, dat de brouwers mitter brouwerije luttel of zeer weynich prouffiteren mogen.

Aengaende de draperij, daerup hebben wy gehoert Jan Pieterszoon, oudt 45 jaeren, Aelbert Gijsbertss., oudt 52 jaeren, Dirrick Robbrechtszoon, oudt 50 jaeren, ende Cornelis Symonszoon, oudt 36 jaer, gezworens van der draperie, die by eede, upte neeringe van der voors. draperie gevraecht, seggen, dat deselve neringe dagelicx vermindert, alsoe nu aldaer maer en gaen 28 touwen, ende daer en zijn maer 11 of 12 drapenierders, ende over 10 jaeren plagen aldaer te wesen wel 75 drapenierders ende omtrent 50 touwen; ende deselve neringe vergaet alle dag zoe langes zoe meer.

Jan Gijs Corneliszoon, oudt 50 jaer, ende Barthout Aperss., oudt 42 jaer, upscribers van der draperie, seggen by eede, dat in de stede van Delf jaerlicx gemaiet werdden 800 of 900 halve laickenen van 16 ellen tstück, ende en weten niet sonderlanx te deposeren, hoeveel deselve draperie gemindert es; maer de burgerm^{rs} seggen dat men over 10 jaeren wel 2000 laicken plach te maicken; ende vergaen aldus overmits dat de korting van den Engelschen zoe zwaer zijn, datter de drapenierders hem qualicken aen behouden mogen. Oock mede zoe drapeniert men te Amsterdam, ter Goude, te Haerlem, te Rotterdam ende Schiedam, daer men zozeer niet en plach te drapeneren; ende de veelheyt van den Engelschen laickenen doen de meeste schade; ende drapenieren met Engelse wolle; ende elck half laicken es van den prise van 13 of 13½ gouden gulden.

Als aengaende de rentiers, seggen de burgermeesters, naer huere beste wetentheyt, dat zy geene sonderlange rentiers en hebben, want, de schout niet gereeckent, zoe en hebben zy er niet een die 100 \mathcal{L} groten tsjaers heeft, maer hebbender 10 of 12 die 40 of 50 ponden groten tsjaers hebben of daeromtrent.

Denselven burgerm^{rs} gevraecht, of zy de naeste 10 jaeren harwaerts eenige gaderinge ofte scatinge onderlange gedaen hebben uyten buydel by maniere van 100^{en} penninck of anderssins: daerup seggen de voors. schout ende burgerm^{rs}, dat zy tot diverse stonden groote zwaere leeningen onder die poorterie gedaen hebben, gelijk dat blijcken mochte by de rekeningen van den tresoriers, daerof deselve poorterie weder mitter langer handt geremboursseert ende betaelt is; dan den 20^{en} in Julio 1508 zoe was ommegeleslagen totten belegge van Weesp, boven die leeninge, die up tijdt gedaen waeren, 2 groten

up tshotpont, twelek beliep navolgende de rekening by ons daerof gesien 5364 \mathcal{L} 4 g 4 d. Hollants, te weten van de wet, vroetscip ende de 3 scutterijen 2260 \mathcal{L} 9 g 4 d., uyt de 4 quartierien van der stede 3020 \mathcal{L} 9 g 4 d., ende van tshot upte Haven 83 \mathcal{L} 5 g 8 d. Ende waeren deselve schotponden gestelt by raminge, naedat hem dochte dat elck rijk was, daerof datter maer 1 en was die up 800 \mathcal{L} stont, ende was oude Pieter van Roen, ende sommige up 600 \mathcal{L} , gelijk Dammas Symonzoon ende zijns gelijke, dandere up 400 \mathcal{L} , gelijk Cornelis Aertszoon van der Hooch, Vranck Pieterszoon etc., up 300 \mathcal{L} gelijk Jan Aelbrechtszoon, meester Dirck van Beest etc., ende alsoe nederwaerts tot 4 \mathcal{L} toe, daarvan nyemant restitutie gehadt en heeft; ende zijn de penninghen daerof commende gegaen in heurluyder portie van den omneslagen van Weesp.

Ende int jaer 1512, beginnende Martini, hebben zy over de geheele stede geestelick ende waerlick gestelt weeckgelt, daer nyemant of exempt en was, ende de rijcxste stont up 6 st., dander up 5 st., 4 st., 1 st., 1 groten ende 1 oertgen, ende de arme die niet te geven en hadden wrochten daervoeren in 6 weecken 1 dach; ende bedrouch in als 3125 groten ter weecke, twelek bedraecht voor 52 weecken dattet selve gegadert was 4062 \mathcal{L} 10 g van 40 groten, die zy geheel geemployeert hebben tot fortificatie van der stede, an nyeuwe muyeren ende toornen, die zy aldaer begonnen hebben te maicken, gelijk men sien mach.

Ende en hebben anders geen gaderinge gedaen de naeste 10 jaeren herwaerts.

HAGHE ENDE HAECHAMBOCHT.

Daeronder begrepen es SCEVENINGHEN, EYCKENDUYNEN, half LOESDUYNEN ende NYEUWEVEEN, al onder een bailliuscip.

Jacob Stalpaert, oudt 48 jaeren, Gerrit Deym, oudt 55 jaeren, Aernt Pieterszoon, 60 jaeren oudt, Willem Janszoon in den Raem, oudt 50 jaer, ende Claes Pieterzoon, schout van Sceveninghen, oudt 58 jaer, scepenen van der Hage, Claes Willemszoon, oudt 60 jaeren, waerdein, Adriaen Jacobszoon, oudt 55 jaeren, ende Dirrick Janszoon Duycker, oudt 48 jaeren, buyeren van den rijckdom ende vroetscip van der Hage,

Symon Corneliszoon, buyrman van Sceveninghen, oudt 45 jaeren, Pieter Ozierszoon, oudt 58 jaer, Pieter Gijsbertszoon, oudt 35 jaeren, ende Martin Adriaenszoon, oudt 56 jaer, buyeren van Eyckenduynen mit half Loesduynen, Pieter Corneliszoon, oudt 53 jaer, ende Willem Willemszoon, oudt 30 jaeren, buyeren van Nyeuweveen, alle by eede gehoert den 17^{en}, 18^{en} ende 19^{en} in Octobri voors., ende hebben up als, elck int zijne, verclaert, gelijk hiernaer volcht.

Up I^e ar^{le} seggen die van der Hage, dat in den Hage zijn in als 1198 huysen, daerof isser priesteren toebehoerende 29, item arme ende leedige cameran 242, ende huysen toebehoerende suppoesten van den Hove 180.

Blijven dat geldende haertsteden zijn 747 haertsteden, ende en zijn niet zeer verbeterd of gemeerdert de naeste 10 jaeren; ende het mach wesen dat eenige van den Hove huere huysen verbeteren, maer die en geven mit die van der Hage niet, maer aengaende heurluyder huysen, die ter neeringe van der draperie staen, zijn binnen 10 jaeren herwerts wel den 3^{en} penninek in prijs gemindert, te weten dat zy up tderden-deel nae zoeveel niet en gelden en zouden als die over 10 jaeren wel gegouden zouden hebben.

Die van Sceveninghen seggen, dat zy hebben in als 212 haertsteden, daerof datter 56 arm zijn, die niet en geven, ende vergaen mits de zee, want by den voors. schouten tijden 4 of 5 straten in de zee geslegen zijn.

Die van Eyckenduynen seggen, dat zy hebben in als mit half Loesduynen 50 haertsteden, daerof isser wel 20 die van der aelmisse leven; ende zijn genouch in eenen doene.

Ende die van Nyeuweveen hebben omtrent 25 huysen, die wat gemeerdert zijn in 10 jaeren, maer het zijn huysen van cleynder waerden, van elsenhout upgeworpen.

Up IIe ar^{le} seyt heer Claes Bouwenszoon van der oerdene van den abbye van Midelbouch in Zeelant, oudt 40 jaer, pastoer in den Hage, datter alsnu zijn omtrent 3800 of 3900 communicanten, die te Hove behoeren niet gereekent; ende zijn binnen zijn tijdt dat hy pastoer geweest es meer gemindert dan gemeerdert, overmits de twee sterften die onlanx in den Hage geweest zijn, daerby hy verloer in den jaere 1509 703 persoonen, ende int jaer 1513 624 persoonen; ende in de voors. communicanten zijn begrepen Eyckenduynen mit half Loesduynen.

Heer Willem van Vlaerdingen, van der Abdye van Middelbouch conventuaal pastoor van Sceveningen, oudt 38 jaer, seyt datter zijn omtrent 800 communicanten, die meer minderen dan meerderen omme de redenen gestelt upte haertsteden van Sceveningen hiervoeren.

Aengaende die van Nyeuweveen, seggen, dat zy ter kercken behoeven mit die van Hoogeveen onder Nootdorp, ende en weten niet te verclaeren hoeveel communicanten dat zy hebben.

Up IIIe ar^e seggen die van der Hage, dat zy gheven te exchijs van een vat biers, dat men aldaer drinet of tapt, 3 groten Vlaems.

Ende van der aem wijns 20 st., wat wijn dattet es, uytgesondert de petauwen, daer en geeft men maer 18 st. van de aeme. Ende en gheven geen exchijs van andere goeden.

Welcken exchijs zy eerst vereregen int oorloge van Utrecht, ende daer te voeren, zoe plagen zy huere portie in de beden ende ommeslagen te gaderen uyten buydel, elck nae zijn rijkdom, dairomme dat zy malcanderen plagen te schatten, ende de panden dicwils uyten huys te haelen, dat zeer ongenouchlick was voor denghenen diet gaderden.

Welcken exchijs mede gelden die van Sceveningen ende Eyckenduynen, maer aengaende die van Nyeuweveen en geven niet, maer volstaen voor huere portie in de exchijs ende bede mit 1 pont groten tsjaers, die zy die van der Hage jaerlicx geven; ende en hebben in menich jaer niet meer gegeven.

Item, omme te wetene den prijs van denselven exchijsen, ende wat die by gemeene jaeren waerdich zijn geweest, zoe hebben zy ons geexhibeert de rekeninghe van derselver plecke, aldaer men bevynt dat die gegouden hebben, of dat daerof gecommen es, tguendt dat hiernaer volcht.

Te wetene, in den jaere 1504	2759	ℒ	1	g	10	d.
In den jaere 1505	2613	ℒ	10	g	1	d.
In den jaere 1506	2701	ℒ.				
In den jaere 1507	2475	ℒ.				
In den jaere 1508	2490	ℒ.				
In den jaere 1509	2673	ℒ.				
In den jaere 1510	2603	ℒ	10	g.		
In den jaere 1511	2673	ℒ	10	g.		

Als van den jaere 12, daerof en was noch niet gereeckent, mits dat Adriaen de Milde van huys wesende die noch te doen hadde.

Ende als van den jaere 13, zoe es den exchijs bedient geweest up rekeninghe, ende daer en quam maer of 2174 \mathcal{L} , zoe zy seggen, omme de sterfte wille die int jaer was, dairomme tHoff vertogen was. Nietmin alsoe daerof niet gereeckent en es geweest, zoe en es daervan alhier niet breeder gestelt.

Commen tsamen de voors. eerste 8 jaeren ter somme van 20988 \mathcal{L} 11 g 11 d.; facit voor 1 jaer $\frac{1}{8}$ van dien 2623 \mathcal{L} 10 g 6 d.

Ende die van Nyeuweveen geven jaerlicx voor heurluyder portie in allen beden ende ommeslagen maer 6 \mathcal{L} .

Somma van den geheelen innecommen van die van den Hage 2629 \mathcal{L} 10 g 6 d. van 40 groten.

Schulden hiertegens.

De voors. van der Hage zijn schuldich an jaerlicxe lossrenten, die all vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht, Rotterdamme etc., ter lossinge den penninck 16, ende daer isser die vercoft zijn mitten alderzwaersten gelde, ende bedragen tsamen 655 \mathcal{L} 10 g .

In den jaere 1505 ende 6 vercoften zy 500 \mathcal{L} van 40 groten tjaers ter losse den penninck 16, te weten up tscoutambocht ende andere partijen van demeynen 300 \mathcal{L} , ende 200 \mathcal{L} up thailiuscip, daervoere hem zeeckere partijen van demeynen in handen geset zijn, daerof zy hem selven remboursseren, ergo niet.

In den jaere 1508 hebben zy noch vercoft, ter losse den penninck 16, 72 \mathcal{L} .

Ende in dit jegenwoerdige jaer 1514, hebben zy vercoft in Meye lestleden 16 \mathcal{L} 15 g groten Vlaems an lijfrenten, tot 1 ende 2 lijven, daerof de penninghen gegaen zijn in de ommeslagen van der oorloge voors., 160 \mathcal{L} .

Somma van alle de voors. renten 828 \mathcal{L} .

Item, bevinden by de voors. rekeninghen dat heurluyder extraordinaris uytgeven bedrouch int jaar 1504 an diversehe partijen van reysen ende anders 502 \mathcal{L} .

Anno 1505 642 \mathcal{L} 8 g 6 d.

Anno 6, daerinne begrepen 100 \mathcal{L} , die zy den bailliu te bate quamen in zijnen pacht 355 \mathcal{L} 11 g .

Anno 7, de voors. 100 \mathcal{L} van den bailliu daerinne gereeckent, tsamen 672 \mathcal{L} 13 g .

Anno 8 427 \mathcal{L} 6 g .

Anno 9 509 \mathcal{L} 5 g .

Anno 10. 442 \mathcal{L} 4 g .
 Anno 11. 484 \mathcal{L} 4 g 4 d. ob.
 Commen tsamen de voors. 8 partijen 4035 \mathcal{L} 11 g 10 d. ob.
 Twelck beloeven zoude voor $\frac{1}{8}$, 504 \mathcal{L} 6 g 6 d.; nietmin alsoe daer
 veel partijen inne zijn, die niet zeer nootlick en zijn geweest, of die
 zy hadden mogen vinden up te schotponden, daeromme die alhier gestelt
 by estimatie up 300 \mathcal{L} .

IIe Somme per se

Bedragende de voors. 2 partijen ter somme van 1128 \mathcal{L} .

Blijft zuvers 1501 \mathcal{L} 10 g 6 d.

Daertegens zy te gelden hebben in de ordinarise beede van 60000 \mathcal{L}
 802 \mathcal{L} 16 g .

Ende in den omneslach van den lande 401 \mathcal{L} 8 g .

Voor dese 2 partijen 1204 \mathcal{L} 4 g .

Blijft noch goets 297 \mathcal{L} 6 g 6 d. van 40 gr.

Seggen voorts, dat aengaende de reparatien van den bruggen, petten
 ende anders, den Hage aengaende, die renten up te scholen, reparatien
 van den stede huys, cleedinge van den gerechte, dat dienen van der
 zweepe, den hofdienst ende den sallaris van den bode ende clerck, dat
 betaelen zy jaerliex uyten schotponden, welcke schotponden zy alle jaeren
 omneslaen naedat deselve oncosten bedragen, ende dat up te huysen van
 der Hage ende Sceveningen, ende den landen onder den Haghe gelegen,
 naedat die van den gerechte tselve taxeren, daerof de rijcxste maer en
 staet up 3 schotponden, ende de minste up $\frac{1}{2}$ schotpont, twelck by
 gemeene jaeren draecht omtrent 33 \mathcal{L} of 34 \mathcal{L} gr., ende 7, 8 of 9
 groten up tshotpont, ende van tguendt dat daer overt, dat geven zy
 de kereke omme de onderhoudenisse van dien.

Seggen voorts, omme te verclaeren wat den hofdienst ende de dienst
 van de zweepe, daer zy inne gehouden zijn, es, dat aengaende de hof-
 dienst, zoe zijn zy gehouden thueren coste te Hove te voeren allen den
 turf, hout, wijn, bier, hoey ende anders, dat men aldaer brenet, ende
 doen tselve mijnen heere den stedeheuder in absentie van den prince.

Ende mitter zweepe, zoe zijn zy schuldich den prince te dienen alsoe
 lange als hy in Hollant es, tusschen Maze ende Zyp, mit 14 wagens.

Desgelijcx zoe doen die van Eykenduynen mit gelijcke 14 wagens,
 dairomme dat zy mit die van der Hage geen schot en betailen, ende
 zijn schotvrij, ende en gelden mit die van der Hage niet dan in den
 exchijjs.

Seggen voorts, dat zy de vercoopinge van den 12 \mathcal{L} groten tsjaers, by huerlyuden vercoft int jaer 1508, gedaen hebben uyt machte van een octroy gegeven by wijlen Coninck Philips saliger memorien int jaer 1505, daerby hem geconsenteert was te mogen vercoopen tot 5000 Rh. guldens toe eens, daermede zy de 200 Rh. gl. coften up thailiuseip van der Hage, ende en hebben tot de voors. 5000 gl. toe noch niet vercoft.

Ende aengaende de voors. 16 \mathcal{L} 15 β groten tsjaers lijfrenten, vercoft in dit jegenwoerdige jaer 1514, dat hebben zy gedaen uyt machte van een ander octroy, gegeven 14^{en} in Novembri 13, daerby hem geoorlooft es te vercoopen 2000 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, of daeronder, omme de penninghen daerof commende te besteden in de lossinge van zeeckere erfrenten, die zy schuldich zijn, ende de betalinge van huere portie in de beden ende ommeslagen, behoudelick dat zy schuldich sullen wesen dese lossinge te doen binnen 2 jaeren, ende dat zy daerof schuldich sullen wesen rekeninghe te doene tallen tijde als zy des versocht sullen wesen; welcke twee octroyen voors. zy ons gethoent hebben gehadt; ende seggen de penninghen gecommen van der voors. vercoopinghen besteeft te hebben in de betalinge van huerlyuder portie van de voorgaende beden ende ommeslaghen, als voors. is.

Up IVe ar^e seggen, dat zy huere portie ende beden betailen uyten innecommen van den exchijsen hiervoeren verclaert, ende overmits dat de ommeslagen in de leste voerleden oorloge groot zijn geweest, sulcx dat men die uyten exchijsen niet en heeft mogen betaelen, soe hebben zy over 6 jaeren int belegge van Pourroyen tweewerf malcanderen geschat in den buydel, in welcke scatinge mede geset waeren die van Sceveningen, Eyckenduynen, half Loesduynen ende Nyeuweveen, te weten de eerste reyse omtrent 800 Rh. gl., daertoe de rijxste gaf 2 Rh. gl., ende alsoe voorts nederwaerts, naedat elck gestelt was, ende de andere reyse omtrent 1100 Rh. gl., daer de rijxste inne galt 3 Rh. gl., ende voorts alsoe nederwaerts als voeren, daerof zy niet geremboursseert en zijn geweest.

Ende zijn daerenboven noch schuldich diversche personen, die zy afgeleent hebben, daerof de penninghen gegaen zijn in huyrlyuder portie van den voorgaende ommeslagen omtrent 1400 Rh. gl.

Ende den rentiers, overmits dat zy huere penninghen besteeft hebben in huere portie van den voors. ommeslagen van den oorloge, 2600 Rh. gl.; compt tsamen dat zy ten afteren ende noch schuldich zijn, 4000 Rh. gl.

Ende als zy eenige penningen boven huere exchijssen te doene hebben, die en gaderen of en slaen die niet omme by schotponden of kerven, want zy geen en hebben, noch en es huere maniere van doene niet geweest de naeste 25 of 30 jaeren herwaerts.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen principalick mitter draperie, welcke neringe wel de helft vermindert es, by dat die was over 10 jaeren, want veel van den rijcxsten deselve neringe gelaten hebben, ende dat dairomme, want zy drapenieren mit Schotse vellen, die nu nergens nae zoeveel over en commen als zy wel plagen, ende oock alsser yet over compt, dat is veel dierder dant plach te wesen, ende oock mede zoe maicken de Scotten selver ongelijk meer laickenen dan zy plagen, daermede zy de wolle selver vertieren; ende deselve neringe es oock zeer geslapt mits de oorloge van Oesten, waerby de laickenen geen verschot of vertieringe gehadt en hebben, ende daer en zijn althans niet boven 30 drapenierders onder groot ende cleyn, daer der over 10 jaeren wel 90 waeren.

Seyden voorts, dat een raem, die men over 10 jaeren cofte om 10 ℔ gr., die en zoude nu boven 10 Rh. gl. niet gelden, ende dat zy over 10 jaeren wel 500 volders hadden, ende nu en isser niet boven 100, ende de andere ziju van rechter armoede vertogen. Ende en maicken boven de 2000 halve laickenen niet tsjaers; daer zy over 10 jaeren wel 6000 laickenen plagen te maicken, ende elck half laicken dat zy maicken staet ten prise van 10 of 11 Rh. gl.

Seggen voorts, dat zy noch andere neringe hebben van tappen ende andere ambochten, die wat neringe hebben omme dattet Hof van Hollant aldaer leyt, ende dat de vreemde man dairomme aldaer verkeert.

Ende hebben noch onder den Hage ende Haechambocht leggen zeeckere landen, daermede de sommighen hem oock generen, daerof dat den Hage ende Haechambocht groot es 650 mergen, daerof den inwonenden van der Hage niet meer toe en behoert dan omtrent 100 mergen, ende tandere behoert te Delf, cloosters ende elders; ende van denselven 650 mergen en zijnder niet boven 200 mergen die met hem gelden in de schotponden hiervoeren verhaelt, mits dattet andere lant vrij es, als hier voortijts uytgegeven by den Graven van den lande, alsoet meest uyt veenen toegemaect es.

Ende de margen van tbeste gelt te huyere 5 Rh. gl. tsjaers, tandere 3 of 4 ℔ Hollants, ende tsnootste 1 Rh. gl., ende in coope den penninck 18 of 20.

Ende gelden van sluysgelt, dijckgelt, molengelt ende anders, by gemeene jaeren, upten mergen 3 st.

Eyckenduynen mit half Loesduynen is groot 1300 merghen, mit Segbrouck; daerof dat twestambocht van Eyckenduynen groot es omtrent 600 mergen, daeronder zijn 570 mergen geestelicke ende waerlicke, buyten den Haghe toebehoerende, die niet mede en gelden noch en geven, ende dat oostambocht van die leywech tot die noertwech 400 mergen, daerof oock de 300 mergen toebehoeren geestelicke ende andere waerlicke personen van buyten.

Ende daer en zijn geen geestelicke personen die aldaer lant gebruycken, dan die van Loesduynen omtrent 25 merghen, daerof zy niet mede met hem en contribuieren.

Alle welck lant by hem gebruyckt wert, uytgeseyt 300 mergen, die by andere huere naebuyeren gebruyct werdden.

Ende tbeste van den voors. lande gelt $2\frac{1}{2}$ Rh. gl., 2 Rh. gl., 30 st., 20 st. ende 10 st. de mergen ter huyere, ende de penninck in coope 18 of 20, nae dattet gelegen es.

Ende hebben by gemeene jaeren te oncost van dijckaetge, sluysgelt ende plantinge van duynen 3 groten upte mergen.

Ende Nyeuweveen heeft in als 270 mergen, die mede gelden in de Maesdijck, dat hem cost 6 of 7 st. upten mergen, ende es tlandt van cleynder estimatie, want dat een lant tandere niet vrijen en zoude moghen.

VLAERDINGHEN.

Gillis Simonszoon, schout, oudt 61 jaer, m^r Pieter Claeszoon, burgerm^r, oudt 42 jaer, Claeus Aemszoon, tresorier van Vlaerdinghen, oudt 38 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 200 haersteden, luttel min of meer, daarvan de 60 van den snootsten tstück niet meer gecost en hebben dan 5 \mathcal{L} groten Vlaems; ende zijn gemeerdert van 20 of 25 haertsteden binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy gecommuniceert hebben mit hueren pas-

toer, die tsamen mit hemluyden overgeslegen heeft, ende mogen wesen 500 communicanten of daeromtrent, daerof de 150 participierende zijn openbaerlick van den heyligen geest, ende noch veel andere int heymelick.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven de navolgende exchijsen, te weten van een vat biers dat by den borgers inuegeleyt wert ende niet ten tappe vercoft wert, 4 st., ende de tappers die tselven ten tappe vercoopen, 6 st. van tvat.

Van een aem wijns 22 $\frac{1}{2}$ st.

Van een achtendeel tarwen 1 oert stuyvers.

Van een achtendeel rogge

Van een achtendeel havere ende } elck 1 deuyt.

Van een achtendeel garste

sonder dat zy andere exchijsen hebben, ende mogen deselve waerdich wesen, deen jaer deur tandere, 50 ponden groten Vlaems tsjaers, daeruyt dat zy betailen mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen, ende de renten die tot laste van derselver stede vercoft zijn, welcke exchijsen deselve lasten van der stede niet en mogen draghen, zoedat zy int voorleden jaer daerenboven uyten buydel gegadert hebben 200 Rh. gl.

Ende zijn belast van zeeckere renten, te weten van 28 \mathcal{L} groten Vlaems tsjaers, daarvan tmeestendeel lijfrenten zijn, ende daarvan de 11 \mathcal{L} groten vercoft zijn binnen 10 jaeren herwaerts, ende tandere zijn oude renten; ende zijn de penningen daervan gecommen geemployeert in mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen, ende an bolwercken derselver stede, daertoe zy van mijnen genadighen heere bedwongen zijn geweest.

Up IVe ar^{le} seggen, dat als zy eenige penninghen te gelden hebben, dat alsdan die van den gerechte elcx setten nae zijnen staet neringe ende goet, sonder dat zy eenige kerven of schotponden hebben. Ende als zy 9 \mathcal{L} groten Vlaems of daeromtrent te gelden hebben, daerinne geeft de rijcxzte van der stede 25 st., ende dier is een, ende mach hebben 12 \mathcal{L} groten tsjaers, ende dander naer advenant, behalven een lantman, die overmits zijn groote bouwerie ende neringe staet up 5 Rh. gl., sonder dat zy anders zouden weten te specificeren van hueren rijkdom; ende hebben 3 rentiers, daerof de rijkste mach hebben 12 \mathcal{L} groten tsjaers, als voors. is, dandere 10 \mathcal{L} groten tsjaers, ende de derde, dat een weduwe es, 12 of 14 \mathcal{L} Hollants tsjaers of daeromtrent.

Seggen voorts, dat zy hem generen mit ter zee te vaeren, ende hebben in huere stede, hemluyden toebehoerende, 5 of 6 paert sceeds, bedragende $1\frac{1}{2}$ buyse, ende plegen aldaer wel te hebben 12 of 14 buysen, die zy all meest verloren int oorloge van Vranckerijk, daer huere stuyrmans al meest gevangen ende geranchionneert waeren.

Ende en hebben geen lant binnen huere stede toebehoerende, noch oock onder de jurisdictie van derselver stede leggende.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de stede tonderhouden heeft 15 roeden steenen zeedijcx, sonder lant, liggende upter Maze, welcken dijk wel tweemaal binnen 15 jaeren gestort ende uytgevallen es geweest, dat de stede wel gecost heeft 200 Rh. gl. omme die te maicken nae de heemraets keure, daer de stede zeer mede bezwaert es; ende slaen de oncosten van derselver dijckaetge omme, gelijk mijns genadichs heeren beden ende omeslagen.

SGRAVESANDE.

Huge Corneliszoon, oudt 54 jaer, bourgerm^r, ende Cornelis Willemszoon, oudt 31 jaer, scepen van der stede van sGravesande, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, upten 18^{en} in Octobri 1514, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, dat zy hebben 107 haertsteden, daerof datter zijn 44 die arm zijn ende van der aelmissen leven, alsoe de heylige geest aldaer rijk es van ouden tijden dat de stede van sGravesande beter was; ende zijn meer gemindert, binnen 10 jaeren herwaerts, dan gemeerdert, te wetene van 6 oft 8 huysen van den rijcxsten.

Up IIe ar^{le} seggen zy, alsoe huer pastoer van huys was, dat zy elck huys rekenen up 3 communicanten, facit 321 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy exchijs hebben, te wetene dat zy geven van elck vat biers dat men tapt of inleyt 5 st.; item, van elcken stoop wijns 1 oertchen. Welcken exchijs van bier ende wijn zy tsamen verhuysen alle jaers, ende heeft nu gegouden voor dit jaer 303 £

Hollants, ende heeft nu meer gegouden dan de naeste 3 of 4 jaeren geleden gegouden heeft, ende plach by gemeene jaeren te gelden, te wetene de naeste 10 jaeren herwaerts, 260 of 280 \mathcal{L} of daeromtrent; ende dat die nu zoe veel gelt, dat es omme de sterfte van den voorleden jaere, dat aldaer veel luyden commen wonen waeren omme de sterfte te schuwen. Dairomme hier denselven exchijs by estimatie gestelt up 290 \mathcal{L} Hollants.

Item geven te exchijs van turf ende hout van tguendt dat aldaer binnen vercoft wert den 30^{en} penninck, dat nu gelt 14 \mathcal{L} Hollants, ende gelt by gemeene jaeren 12 of 13 \mathcal{L} Hollants, ende alhier gestelt up
13 \mathcal{L} Hollants.

Ende geven van vleyschexchijs, te weten van tgene dat ter banck gehouden wert, van een beeste van 3 jaeren 3 groten, ende van een beest van 2 jaeren 2 groten, van een oudt scaep 1 gr., van een lam 1 oertgen; dat gelt tsjaers 4 \mathcal{L} Hollants of dairomtrent. Ende hebben dese exchijsen over 20 of 30 jaeren gehad.

Sy hebben 2 molens in erfpachte van mijnen genadighen heere, daerof zy geven 35 Rh. gl. tsjaers, ende tguendt dat zy daerof meer ontfangen dat gaet in de reparatien; ergo daerof niet; ende wilden wel dat zy van denselven molens ontslegen waeren.

Bedraecht alle hueren ontfanck, ter somme van 307 \mathcal{L} Hollants, die maicken in ponden van 40 groten 230 \mathcal{L} 5 g .

Tegens welcken ontfanck zy jaerlicx schuldich zijn an lijfrenten, daerof geen renten vercoft en zijn de naeste 10 jaeren, maer daer te voeren, up 1 lijf tsjaers 234 \mathcal{L} Hollants.

Ende an losrenten, vercoft van ouden tijden, ende en hebben geen vercoft de naeste 15 jaeren herwaerts, ter losse den penninck 15 ende 16,
81 \mathcal{L} Hollants.

Ende geven den clerck ende bode van de stede tsjaers 10 \mathcal{L} Hollants.

Compt tsamen heurluyder renten ende lasten 325 \mathcal{L} Hollants, die maicken in ponden van 40 groten. 243 \mathcal{L} 15 g .

Aldus commen zy jaerlicx hier ten afteren 13 \mathcal{L} 10 g .

Hierenboven huerluyder portie in allen beden ende ommeslagen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huerluyder portie in de beden ende ommeslagen niet en gaderen seeckerlick nae de gelegentheynt van huere rijckdom ende goeden, maer eens sjaers zoe stellen de schout ende gerechte mit 3 of 4, die zy daertoe nemen van den inwonenden, elck naer

dat hem dunct, by huere conscientie, dat hij wel gelden zouden mogen, ende dat by maniere van schotponden, daervan dat zyer nu hebben 93 ponden, daernaer zy huere ommeslagen doen hooch ende laech, nae tguendt dat zy te gelden hebben, zonder dat zy zouden weten te seggen hoe rijk dat hij es die up 1 pont staet; ende daer isser die up 1 pont Hollants staen, die niet 25 ℒ Hollants eens rijk en es; ende rekenen deselve schotponden naedat zy oock neringe ende hantieringhe hebben, daerder veel onder es, die mede gestelt zijn, die van den heyligen geest leven.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen, te weten 6 of 8 mit lantneringe, de sommige mit delven ende spitten, ende daer isser een die hem behelpt mit coomanscip.

Seggen voorts, dat binnen de vrijheyte van sGravesande zijn omtrent 20 of 25 mergen, die all buyten toebehoeren, daerof zy bruycken omtrent 15 mergen, ende tander wert gebruyct by telooster van den regulieren ende andere, daeromtrent gelegen.

Seggen voorts, dat zy in tijden dat de leste schiltaele vernyeut was, zy plagen te gebruycken omtrent 442 mergen lants, daerof zy nu maer 281 mergen en gebruycken, ende dander 160 mergen werdden by andere luyden gebruyct, te weten by den broers van sGravesande 31½ merghen, by die van Monster 20 mergen 4 hont, die lantluyden van sGravesande 106 mergen, in Haechambocht 4 mergen, ende te Naeltwijk 4 mergen 2 hont.

Ende es tvoors. lant, gelegen in de vrijheyte van sGravesande, waerdich, te weten an de oostzijde de mergen 4 ℒ Hollants te huyere, ende an de westzijde 15 st., ende de penninck zoude daer gelden 20 of 25.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy mede gelden in de sluysen ende dijck-aetge van Delflant, dat hem cost by gemeene jaeren 3 st. upte mergen.

SANTAMBOCHT.

Willem Huysmanszoon, scepen, oudt 46 jaeren of daeromtrent, Adriaen Doenzoon, oock scepen, oudt omtrent 36 jaer, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben omtrent 50 haertsteden, onder rijk ende arm; ende seggen datter over 15 jaeren wel tvierendeel meer haertsteden waeren dander nu es, ende verminderen alle jaere; ende daer zijn in dit jaer noch wel 3 haertsteden te nyete gegaen; ende minderen zoewel up tzee als int lant.

Up IIe ar^{le} seggen, dat heurluyder pastoer van huys es, ende dat de coster, genoemt meester Cornelis, geseyt ende hemluyden in geschrifte gegeven heeft, datter zijn omtrent 250 communicanten, daerof datter wel 50 zijn, die mit hemluyden en gelden noch en geven.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben. Seggen voorts dat sy geen renten ter loss- noch lijfrenten vercoft en hebben, zoe zy stede noch dorp en hebben daerup zy mogen vercoopen, ende en hebben geen geloof, ende indien zy geen verlichtinge en crighen, zy sullen 3 of 4 van den rijxsten verliesen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy die contribution van beden ende omme-slagen ommeslaen by scotponden, ende hebben $107\frac{1}{2}$ scotponden. Ende als zy 100 Rh. gl. te gelden hebben zoe beloept elk schotpont 19 st.; ende seggen dat een man die rijk es 100 Rh. gl. eens, die sout men setten up 5 schotponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, uytgesondert 6 of 7 huysen up Staelduynen, die hem generen mit de stalen te bevisschen ende anders.

Seggen, dattet ambocht groot es 1000 mergen lants, int heemraetscip van Delflant liggende, ende zijn hierenboven 2 nyeuwe polderkens, daerof zyluyden geen onderwint en hebben, dan worden eenige van den mergentaelen in huer ambocht gebruyct, daerof zy de verclaringe niet en weten te seggen. Ende van den 1000 mergen behoert in eygen int ambocht omtrent 3 mergen, dat ander behoert diverse persooenen, geestelick ende waerlicke persooenen, sonder dat zy weten te verclaeren wyen dat specificce toebehoert.

Seggen, dat zyluyden int ambocht gebruycken van den 1000 mergen 462 mergen van den snootsten, die van Naeltwijck gebruycken aldaer 155 mergen, Monster 110 mergen, die stede van sGravesande 204 mergen, ende dat clooster tot sGravesande, ende es een regulieren clooster,

dat gebruyct 69 mergen, ende dese en geven noch en gelden niet mitten inwonenden van tsGravesantambocht dan mergengelt.

Seggen, dat wel omtrent een vierendeel van den voors. 1000 mergen ende zijn niet waerdich in huyere 4 st. tsjaers, ende tsurplus, teen deur tandere gereekent, en zoude niet mogen gelden tsjaers 36 st. boven tmergengelt, ende in coope den penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy, teen jaer deur tandere, jaerlicx te gelden hebben in reparatie van dijcken, sluysen, watergangen, molengelt ende anders, 7 groot upte mergen.

Seggen voorts, dattet ambocht van sGravesande staet in de schiltaele half en half mit die van der stede van sGravesande; ende plach tambocht voortijts niet te staen dan up een derdendeel; ende dit es geschiet om dattet coern upgeresen was, maer nu en mogen zy dat niet meer gelden, want zijn vermindert, ende die van der stat zijn vermeerert, ende hebben exchijsen ende anders daer zy hem mede behelpen, dat zy niet en doen dan mit huere handen ende lantneringe.

THOF VAN DELF.

Simon Claeszoon, schout, oudt 42 jaer, Jan Maertszoon, oudt 32 jaer, ambochsbevaerders, Claes Claeszoon, oudt 42 jaer, ende Jan Janszoon, oudt 44 jaer, gezwoerens van den Hof van Delf, seggen by eede, 23^{en} in Octobri voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 80 haertsteden, daerof datter binnen 10 jaeren 3 of vervallen zijn; ende 11 die arm zijn ende niet mede en contribuere, ende andere 11 die niet hooger en gelden dan tusschen 4 ende 10 ponden scots.

Up IIe ar^{le} seggen, dattet hem niet mogelick en es te verlaeren de menichte van den communicanten, want zy geen eyghen prochie en hebben, ende sitten onder 5 pastoeren, als de pastoor van de oude kerk ende nyeuwe kerk te Delf, te Pijnacker, en den Ketel ende up tWout.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben. Aengaende de

renten, dat zy schuldich ende belast zijn mit 27 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die vercoft zijn geweest by tijden van der oorloge van Utrecht.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende omneslagen gaderen by de schotponden, ende hebben in als 10481 schotponden, ende setten huere schotponden up te mergentaelen, ende hebben sommige mergen 10 scotponden, de sommige 8, ende dander 6 scotponden; ende als zy 100 gulden te gelden hebben, zoe beloipet up elck schotpont 3 penningen Hollants, twelck es up te mergen, die 10 schotponden hebben, 2 g 6 d. Hollants.

Seggen voorts dat zy tweewerf in 7 jaeren verscotponden onder malcanderen, daerinne elck gestelt wert naer tgoet ofte bruyckwaer dat hy heeft, maer de schotponden up flant blijven altijd staen even groot. Ende als van heurluyder schotponden, geheeten dat buyrschot, de rijxste staet up 28 schotponden, ende denselven estimeren zy rijck te wesen van roerende goeden, als huysen, beesten ende anders gereeckent 100 \mathcal{L} groten Vlaems, flant en es daer niet inne gereeckent, want dat staet up zijn schotponden up hem selven, ende alsoe gelden zy van huere goet nederwaerts naer advenant, ende die up 28 schotponden staen, dier en isser geen 2 in all tHof van Delf.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, koyen te houden, wat havers te sayen, spitten ende delven om een dachhuere.

Thof van Delf es groot 1433 mergen, daerof die 281 mergen 1 hont 75 gaerden staen up 10 pont schots de margen, de 396 mergen $4\frac{1}{2}$ hont 25 gaerden up 8 pont schots, ende $458\frac{1}{2}$ margen 1 hont 45 gaerden up 6 pont scots de margen; bedragende deselve margentaelen die up schotponden staen $1136\frac{1}{2}$ margen 1 hont 45 gaerden, ende de reste van den margentaelen, beloipende omtrent 296 mergen, staen onder den proost van Coninxvelt, die deselve bevrijt; van welcken lande toebehoert binnen den ambochte omtrent 510 mergen, ende zy bruyckens in als omtrent 900 margen; item tconvent van Syon bruyct 34 margen; item de Kathuysers buyten Delf 18 mergen, ende tsurplus behoert ende wert gebruyct by poerters van Delf ende anderen dairomtrent hemluyden geseten.

Seggen voorts, dat zy van dit lant te gelden hebben, dat andere dorpen niet en doen, hofhuere ende andere hoendergelt, tot mijns genadichs heeren behouf, dat hem cost 10 groten of 6 groten up te mergen,

nae dattet Schielant te schote staet. Ende zoe menichwerf als dit lant verandert by coope, zoe geeft men de lantgister den 30^{en} penninck van alsoe veel als tlant vercoft wert; ende alst verandert by versterven of anders, zoe heeft de lantgister van elck scotpondt 1 scelling Hollants.

Item, de waerde van denselven lande es in coope, zoe goet zoe quaet, tusschen de 7 ende 12 \mathcal{L} groten Vlaems de mergen, ende te huyere van dien tusschen 3 ende 5 \mathcal{L} Hollants.

Item, voorts zoe en isser nyemant buyten den voors. ambocht geseten, die dat lant gebruycken, zy en gelden in de voors. schotponden, mergens mergens gelijcke, elck up zijn waerde als voors. staet.

Up VIe ar^{le} seggen, dat dit lant geen eygen dijckaetge en heeft, maer als daer eenige generael ommeslagen vallen van nootsaycken, zoe draechtten zijn portie ende aendeel; maer van sluysgelt geeftet omtrent 2 of 3 gr. upten mergen, ende van molengelt by gemeene jaeren 5 of 6 st.

MAESLANT MIT SCIPLUYDEN.

Willem Buys Janszoon, oudt 74 jaer, in den name van den schout, Floris Gerritssen, oudt 52 jaer, setter aldaer, ende Cornelis Janszoon, bode in Maeslant, als gedeputeert by den dorpe aldaer, seggen by eede, upten 22^{en} in Octobri 1514, upt inhouden van der voors. instructie, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als, rijk ende arm, 250 haertsteden, die gelden ende geven, ende daerenboven isser 82 of 83 arm, die met hemluyden niet en gelden noch en geven daerof zy belast zijn, alzoe zy die onderhouden moeten.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat naedat zy huereen pastoer ondervraecht hebben, die niet commen en mochte, zoe hebben zy 900 communicanten mit jonck ende oudt, rijk ende arm.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben; noch en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme-

slagen gaderen by de screven ofte kerven, ende dat by 9 bequame mannen, die een yegelijk setten nae haer goet; ende zoe wye datter gegoet es tot 100 \mathcal{L} Hollants, niet achtende sculden die deselve schuldich es, die moet jaerlicx daervan geven 8 kerven of screven, alsoe menichwerf als dat in eenen jaere gebuert; ende hebben in als 7200 screven ofte kerven, twelck beloopt, als zy 100 Rh. gl. te gelden hebben, up elcke screef 5 penningen Hollants; ende in dese screven zijn zy alle inne gerekent, uytgedaen die van den heyligen geest leven.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen in drierhande manieren van doene; die eerste ende welvarenste zijn lantluyden, die hem redelicken generen, die andere zijn visschers, wagnaers ende arbeytsluyden die spitten ende delven, ende voorts tappers ende backers, ende de derde zijn arme luden die niet en hebben, maer leven van den heyligen geest.

Item, van den eersten staet, als de lantluyden, die moeten betalen principalick alle de lasten van der bede ende ommeslagen, ende daer isser sommige die geven 150 ende de sommige 100 screven weynich min; van danderen staet geven de rijcxste 2, 3 of 4 screven, ten hoochsten, ende dier zijnder wel 90 haertsteden; ende als van den lesten staet, die en hebben niet, waeromme die niet geven en mogen.

Seggen voorts, dattet ambocht van Maeslant groot es 2800 mergen, onder hooch ende laech, goet ende quaet, daerof datter in Maeslant toebehoert omtrent 150 mergen lants, daer inne begrepen zijn 34 mergen eygen lants, toebehoerende den commandeur van Maeslant, ende deselve commandeur bruyct noch andere 12 mergen lants, die hy inhuyert, daerof hy nochtans niet en geeft mit hemluyden; ende als van tsurplus van den eygendomme behoert cloosteren, poorteren ende anderen, die aldaer noch en gelden, noch en contribuieren.

Ende bruycken tvoors. lant all, uytgedaen omtrent 200 mergen, die huere nabuyeren bruycken; ende daer en zijn anders geen cloosters, geestelicke personen of poorters, die aldaer lant selver gebruycken.

Aengaende den prijs seggen, datter lant es van den besten, dat wel gelden zoude te huyere 4 \mathcal{L} Hollants sjaers de mergen, ende te coope den penninck 25, boven den dijk dattet te houden heeft; tandere gelt 3 \mathcal{L} Hollants te huyere, ende zoude gelden den penninck 20; voorts zoe isser lant van 2 \mathcal{L} , 1 \mathcal{L} Hollants, ende van 9 st. de mergen, dat niet wel te waerden en es, want daer is lant dat geen 15 \mathcal{L} Hol-

lants de mergen gelden en soude, overmits de veelheyt van der dijck-aetge dattet te houden heeft.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy boven maten zeer bezwaert zijn mit dijck-aetge boven alle andere ambochten, want zy meer dan 3000 roeden dijcks thueren laste houden moeten, ende een van den 5 zwaersten sluysen, aldaer leggende, ende voorts andere caeden, molens ende wateringen, dat hem wel cost upte mergen, deen jaer deur dandere, nyeuwe werck van steenen, dijck off sluysen niet gereeckent, te weten tmolengelt ende mergengelt, 15 groten upte mergen, ende de dijckaetge ende anders en weten zy niet wel te ramen.

BERCKEL.

Heer Claes van Esschen, vicecureyt van Berckel, oudt 38 jaer, Claes Claeszoon, schout, oudt 43 jaer, Mertin Hugezoon, oudt 44 jaer, Cornelis Maertszoon, oudt 44 jaer, Symon Symonszoon, oudt 50 jaer, Cornelis Corneliszoon, oudt 48 jaer, Jan Janszoon, oudt 38 jaer, Jan Jan Adriaenszoon, oudt 40 jaer, ende Cornelis Heindrixzoon, oudt 40 jaeren, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 111 haertsteden; ende zijn vermindert wel 10 haertsteden binnen 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter zijn omtrent 450 communicanten, ende binnen 4 jaeren dat hy aldaer vicecureyt geweest es, zijn die meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven. Ende zijn schuldich 3 \mathcal{L} groten tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, die vercoft zijn by joncker Fransen tijden.

Ende en zijn upt dorp geen andere renten schuldich, dan tlant es bezwaert mit 100 nobelen sjaers an thijnsachten, die zy den ambochsheere plagen te geven, den heere van Egmont, dat by den heeren van Egmonts vader gegeven es den monicken van IJsselsteyn.

Item geven noch den heere van Egmont turfmate als ambochsheere,

twelek es van de roe turfs die zy delven 1 groten; ende den abt van Egmont heeft van de 6 roen turfs 1 oertgen; welcke turfmate wel draecht 15 ℒ groten tsjaers, behalve des abts recht voors.; ende als zy te Delf mit turf te maret commen, dan geven zy den 20^{en} penninck.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy gewoonlick zijn huere portie in de beden ende ommeslagen te gaderen by de kerven; ende hebben in als 222 kerven, ende elke kerf is geestimeert nae ouden haercommen up 200 ℒ Hollants; ende verkerven de 4 of 5 jaeren eens.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen de meeste menichte mit turf te delven, mit koyen te houden ende wat haveren te sayen.

Dat tambocht groot es 1350 mergen, luttel min of meer, dat meestall buyten in de steden toebehoort, ende en weten niet hoeveel dat hem-luyden in den dorpe daerof toebehoort; ende gelt te huyere 1 ℒ, de sommige 1½ ℒ, ende sommige 2 of 3 ℒ de mergen, ende te coope den penninck 18 of 20, nae dattet gelegen es. Ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken, noch poorters.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molengelt, dijckaetge ende andere oncosten 10 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat in tselve ambocht een meer leyt, die wel 200 mergen groot es, die van mijns genadichs heeren wegghen bevischt wert, daer zy groote scade by hebben, te weten van den slach van den meeren.

Seggen voorts wel 1000 Rh. gl. scade geleeden te hebben by den ruyteren, die aldaer voorleden oorloge gelegen hebben, boven heurluyder portie in allen beden ende subventien, die zy daerenboven betaelt hebben.

Ende dat zy an flant ten afteren zijn van der oorloge van joncker Frans, daerof zy een hanteycken hebben van mijnen heere van IJsselsteyn, omtrent 100 ℒ groten Vlaems.

PINAKER.

Dominus Reynerus de Nova ecclesia ordinis Praemonstratensium in Marienwaerde, oudt 62 jaer, Pieter Heindricxzoon, schout, oudt 31 jaer, Thijs Janszoon, oudt 70 jaeren, Jan Pieterszoon, oudt 70 jaeren, Jonge Thijs

Janszoon, oudt 41 jaer, Lauris Direxzoon, oudt 39 jaer, Mertin Direxzoon, oudt 33 jaer, ende Jan Claeszoon, oudt 31 jaer, scepenen, Doe Willemszoon, oudt 47 jaer, ende Jacob Claeszoon, oudt 44 jaer, ambochsbewaerders, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 115 haertsteden; onder arm ende dieghene die wat hebben, daerof datter wel 20 zijn die leven van den heyligen geest; dat genouch in eenen doene es de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn in als, die te Pynaicker ter kereke behoeren, 450 communicanten, daeronder zijn omtrent 50 communicanten die met hem niet en geven, maer gelden mit dat Hof van Delf ende Ruven; ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben; ende en hebben geen renten up tselve dorp, maer staen geheel subject de graeflicheyt omme den haverpacht, up tselve lant staende.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in den beden ende omme-slagen gelden by de kerven, ende hebben in als 200 kerven; ende deselve kerven slaen zy omme up tlandt dat zy gebruycken, ende naedat zy lant gebruycken, daernaes gelden zy de kerven, alsoe elck lant zijn estimatie heeft, te wetene de 10, 6 of 8 mergen 1 kerf, nae dattet lant goet es, ende en slaent niet voorder omme upt goet ende bruyckwaer van den inwonende.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit veen te delven, mitte koe ende lantneringe.

Ende hebben omtrent 1700 mergen lants, daerof dat hemluyden binnen den dorpe toebehoert 770 mergen lants, ende tandere behoert toe in steden, geestelicke ende waerlicke persoonen; van welck lant, hemluyden toebehoerende, zy scatten de 500 mergen waerdich te wesen, teen deur tandere, 15 \mathcal{L} Hollants, ende de andere 270 mergen 64 \mathcal{L} Hollants de merghen; de andere 900 mergen die scatten zy de mergen up 70 \mathcal{L} Hollants, ende dit lant gelt te huere 3 \mathcal{L} Hollants de margen.

Ende bruycken tselve lant all up 300 mergen nae, dat huere naebuye-

ren bruycken. Ende aldaer en zijn geen cloosters die aldaer lant selver bruycken, maer daer zijn eenige poorters van Delf die aldaer bruycken omtrent 10 mergen.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben aen dijckaetge, sluysgelt ende molengelt te Pynacker, deen jaer deur dandere, 6 st. upte mergen.

KETEL.

Heer Cornelis Aertszoon, vicecureyt van den Ketel, oudt 53 jaer, Jan Janszoon, schout, oudt 52 jaer, Pieter Pieterszoon, oudt 63 jaer, Neel Aelwijnss., oudt 43 jaer, Neel Dircxzoon, oudt 36 jaer, Mertin Mathijszoon, oudt 28 jaer, scepenen ende scotvangers aldaer, seggen by eede, 20^{en} in Octobri voors., up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 50 haertsteden, daeroffer 10 zijn die van den heyligen geest leven; ende zijn 2 groote woninghen gemindert de naeste 10 jaeren, die de principaelste waeren van den dorpe.

Up IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter in als zijn omtrent 340 communicanten, daeronder zijn de communicanten van 23 huysen, die met hemlyden niet en geven, maer de sommige van dien behoeren onder de stede van Delf, Sciedam, den vrijenban ende den Hof van Delf.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben; ende zijn schuldich van zeer oude renten, van over 50 of 60 jaeren, 4 Rh. gl. tsjaers eeuwige renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 52 schotponden, ende 3½ quartier; ende zoe wye gegoet es tot 400 ℒ Hollants eens, die heeft te gelden 1 schotpont, ende voorts naer advenant, dairinne begrepen zijn huere woeninghen, die zy up andere luyden lant staende hebben, ende daer ysser veel die van huere woeninghen geven, ende selven geen eygen

lant en hebben; ende zijn meer schuldich dan huere paerden, koeyen ende andere tilbaer have gelden soude; ende nochtans die een woeninge heeft, die waerdich is 400 \mathcal{L} , die staet up 1 schotpont, ende de woeninge die 100 \mathcal{L} groten gelden soudent, die staen up 2 schotponden. Ende mit hemluyden gelden, als zy yet te betaelen hebben, te weten die van Babbaerspolder den 10^{en} penninck, ende den hoige veen van Nootdorp den 20^{en} penninck; maer hoeveel huysen datter zijn en weten de deposanten niet.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lanteling, koyen ende paerden te houden, spitten ende delven, sulcx als de lantneringe toebehoert.

Tamboecht es groot 1440 mergen lants, dat zy all bruycken, uytgeseyt 500 mergen, die gebruyct werdden by poorters ende cloosters, daerof St Ursulen susterhuys binnen Schiedam bruyct 70 mergen, ende tsurplus wert gebruyct by poorters van Delf, Schiedam ende den buyeren van den Vryenban.

Van welck lant hemluyden toebehoert binnen den dorpe omtrent 96 mergen 2 hont en 60 gaerden lants, die wederomme belast zijn mit 17 \mathcal{L} 4 ƒ 11 d. tsjaers losrenten, ende mit 2 \mathcal{L} 12 ƒ 6 d. groten tsjaers lijfrenten, mit noch meer commers daerup gehaelt; aldus en ist geen vrij eygen lant, maer mit grooten commer belast, ende zijn veel cleyne ende diversche percheelen die hemluyden gelegen zijn. (*Sic.*) Ende daer zijn noch zeeckere andere persoonen, die mit dat amboecht gelden ende geven, die geen eygen lant en hebben, maer haer have ende goet es mede belast mit 12 \mathcal{L} 2 ƒ 6 d. groten tsjaers.

Ende tvoors. lant gelt in huyere, te weten tbeste 4 \mathcal{L} Hollants, tandere 30 st., ende tandere 25 st. de mergen, ende te coop den penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy upte mergen te gelden hebben, by gemeene jaeren, van sluysgelt ende anders, 7 gr., 8 of 9 gr.

TWOUT ENDE HARNASSCH.

Thon Janszoon, oudt 25 jaer, ende Adriaen Hugezoon, oudt 44 jaer, beyde gezwoerens van tWout ende Harnasch, seggen by hueren eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^e seggen, dat int Harnasch zijn 10 haertsteden, onder rijk ende arm, ende int Wout zijn 12 haertsteden, die geven ende gelden mit tHof van Delf; ende zijn de haertsteden van tHarnasch dese naeste 10 jaeren wel een derdendeel gemindert by sterfte, ende dat den rijkdom vertrocken is in den steden.

Up IIe ar^e seggen, dat int Wout ende Harnasch zijn omtrent 100 communicanten, zoe hem geseyt es; ende zijn int Harnasch wel gemindert een derdendeel.

Up IIIe ar^e seggen, dat men in haerluyder dorp geen exchijs van bier of wijn en geeft, noch en hebben geen erf-, noch loss- ofte lijfrenten up haer dorp van tHarnasch gehaelt.

Upt IVe ar^e seggen, dat zy huerluyder beden of ommeslagen niet en gaderen by kerven, noch scotponden, maer als zy gesommeert werden om eenige penninghen in mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen te betailen, zoe eedt de bailliu van Delflant 3 persoonen uyt haeren dorpe, ende die maicken een settinge over die haertsteden, ende dit by ponden van 40 groten tpondt. Ende zoe wanneer zyluyden hebben te gelden 66 ponden ende 18 st., zoe zyluyden van tHarnasch geven de 2 deelen, als zy gesommeert worden, van 100 gulden, ende die van Hompyl een derdendeel, ende zoe geeft de rijcxste van tHarnasch een 6^e deel van den 66 £ 18 s, ende zoe naer advenant; ende es de rijcxste rijk 600 Rh. gl., of daeromtrent cens.

Up V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit lantneeringhe, als sayen, plaughen, coyen, ende mit spitten ende delven om een dachuyere.

Seggen voorts, dattet ambocht van Harnasch mitte 10 haertsteden groot es 500 mergen, daerof buyten by poorteren ende andere huere buyrluyden gebruyct werden 238 mergen, als by poorteren van Delf, in de Liere, int Hof van Delf, ende de broers van Syon die gebruycken daerof 32 mergen, ende worden by den 10 haertsteden gebruyct 262 mergen.

Seggen, dat van den 500 mergen behoert eygen in de 10 haertsteden omtrent 15 of 16 mergen, ende tander behoert poorteren, geestelicke persoonen, cloosteren ende andere.

Ende gelt een mergen jaerlicx te huyere omtrent 3½ £ Hollants,

deen deur tandere, ende estimeeren de mergen te coope waerdich te wesen, teen meer, tander min, 100 ℔ Hollants eens.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben van dijkgelt ende sluysgelt 9 groten upte mergen, ende van molengelt 7 gr. upte mergen.

H O D E M P I L.

Willem Janszoon, schout, oudt 50 jaer, ende Adriaen Claeszoon, oudt 58 jaer, scepen, seggen by eede, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben in als 15 haertsteden, daerof dat de 3 zijn arm, die mit hemluyden en gelden noch en geven.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer van Scipluyden, by zijn hantgeschrift ons overgesonden, dat hy in als heeft 230 communicanten, die gedeelt zijn in 3 ambochten, te weten als Maeslant, Dorp ende Hodempyl, daerof datter te Hodempyl 14 huysen behoeren, ende en weet niet hoeveel communicanten dat zy hebben.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en hebben upt dorp int generael geen renten vercoft, maer int speciaal hebben zy wel renten vercoft, ende hemselven zeer belast.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat tWout, Harnasch ende Hodempyl in de schildtaelen tsamen staen, daerof dat Hodempyl geeft dat derdendeel, ende tWout mit Harnasch de tweedeel; ende en gaderen die van Hodempyl huere portie niet by kerven of schotponden, maer alsser yet te gelden es, dat zetten zy up malcanderen, te weten, als zy 17 of 18 Rh. gl. te gelden hebben, zoe geeft de rijxste 54 st., dandere 45, 20 st., ende voorts alsoe hoogende ende laechgende, ende de minste 4 st.; ende en weten niet hoe rijk zy deen of dandere estimeren, want zyt nae de rijkdom ofte bruywaere niet en setten.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen ende paerden, ende mitten arbeyt.

Hodempyl es groot 484 mergen, daerof hemluyden toebehoert omtrent 10 mergen, ende tandere behoort allomme thuyts te Delf, in den Hage ende elders.

Ende bruycken all tvoors. lant up 160 mergen nae, die die van den Hof van Delf bruycken ende andere huere naebuyeren.

Seggen, datter geen cloosters en zijn die aldaer lant bruycken, dan dat susterhuys St. Aechten te Delf dat bruyct 3 merghen, ende de heylige geestmeester te Delft 26 mergen, Jan Aemszoon ende Heyn Aemszoon, poorters te Delf, 13½ mergen, die mit hemluyden niet en gelden noch en geven.

Ende tvoors. lant mach waert wesen in huyere 3 of 3½ ℒ Hollants de mergen, ende tusschen 10 ende 14 ℒ groten in coop.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben zeedijck, daerof zy noch geen last en hebben, ende van sluysgelt ende mergengelt hebben zy omtrent 2 of 3 st. upte mergen, ende van molengelt 5 of 6 st. upte mergen by gemeene jaeren.

VLAERDINGHER AMBOCHT.

Simon Kerstenzoon, oudt 60 jaeren, schotgaerder, Gijs Janszoon, oudt 46 jaer, Pieter Aertszoon, oudt 37 jaer, scepenen, ende Dirrick Foppezoon, buyrman, oudt 67 jaeren, in Vlaerdinger ambocht, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat in Vlaerdinger ambocht zijn in als 54 haertsteden, daerof isser 4 die niet en gelden noch en geven; ende zijn zeer genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy hem dies gedragen an den pastoer van Vlaerdinghen, aldaer zy te kercke behoeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven, noch en es tambocht in geen renten geobligeert die zy vercoft hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in den beden ende omme-

slagen gelden by de schotponden of kerven, die zy alle 4, 5 of 7 jaeren cens vernyeuwen; ende hebben in als 102 kerven of schotponden. Ende zoe wye rijk es an goet, roerende of onroerende, 85 £ Hollants boven schulde, die staet up 1 kerf; ende de bruyckwaer en rekenen zy niet.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen, paerden ende wat havers te sayen.

Vlaerdinger ambocht es groot 1800 mergen, maer hoevèel hemluyden daerof toebehoert en weten zy niet.

Seggen voorts, dat zy de 1800 mergen lants all selver gebruycken, uytgeseyt 300 mergen, daerof de 200 mergen gebruyct werden binnen der stede van Vlaerdingen, ende dander in den Ketel, die mit hemluyden niet en geven noch en gelden.

Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant bruycken, dan dat susterhuys te Vlaerdinghen ende te Schiedam die bruycken tsamen omtrent 10 mergen.

Seggen voorts, dat de mergen, deen deur tandere, gelden zouden in huyere 28 of 30 st., ende in coope den penninck 20.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy tusschen de 900 of 1000 roeden dijcx te houden hebben upte Maese tusschen Schiedam ende Maeslant, ende voorts sluysgelt ende molengelt ende anders tsamen, dat hem cost, te weten dat sluysgelt ende molengelt 12 of 13 groten upte mergen, ende de dijckaetge by estimatie 2 of 3 st. upte mergen.

S O U T E V E E N.

Adriaen Heynezoon, onderschout, oudt 45 jaeren, Direk Danielszoon, oudt 70 jaeren, Claes Claeszoon, oudt 61 jaeren, Jan Damassen, oudt 40 jaer, scepenen, ende Roelof Claeszoon, ambochsbewaerder, oudt 49 jaer, seggen by eede, upten 21^{en} in Octobri, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 30 haertsteden, daerder 4 onder es die niet en hebben, noch mede en contribueren; ende es een van den goeden huysen gemindert binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn, zoe zy die onder malcanderen getelt hebben, 121 communicanten, ende behoeren ter kercke tot Vlaerdinghen.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en zijn geen renten schuldich die tot last van den dorpe staen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie in allen beden ende omeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 350 kerven, luttel min of meer, ende verkerven alle jaer eens, ende stellen deselve kerven up tlandt ende up tgoet, te weten up tlandt aldaer gelegen, weder tselven binnen of buyten gebruyct wert; daerof staen de 3 mergen an de oostzijde up 1 kerf, ende de 9 mergen an de westzijde up $3\frac{1}{2}$ kerf, omdat die zijde zoeveel beter es; ende oost- ende westzijde es bynae even groot van lande. Ende daerenboven, die binnen denselven amboecht rijk es an goet 100 Rh. gl. eens boven schulden, die staet oock up 1 kerf; ende en sceelt geen kerf of 2 dat zy nu meer of min kerven hebben dan zy hadden over 10 jaeren.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe ende mitter koe, ende mit vogelen te vanghen.

Seggen voorts, dat Zouteveen groot es 700 mergen, daerof hemluyden toebehoert omtrent 36 mergen; ende uyt dat geheele lant gaet an hofhuyere, Meye- ende herftschoet 60 \mathcal{L} Hollants.

Ende bruycken all tvoors. lant up 60 mergen nae, die huere naebuyeren bruycken.

Ende daer en zijn geen cloosters, geestelicke luyden of poorters die aldaer eenich lant gebruycken.

Ende tvoors. lant gelt tbeste te huyere 32 st., ende 24 of 23 st. tquaetste, ende te coop tbeste om 6 \mathcal{L} groten, ende tandere om 5 \mathcal{L} groten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben an molengelt, sluysgelt ende mergengelt 7 st. upte mergen, behalven 700 roeden caedijcx die zy te houden hebben upte vaert van Scipluyden tot Vlaerdingen, ende hebben daerenboven te houden 40 roeden Maesdijcx, ende 40 roeden in de hooge Zeedijck.

RUYVEN.

Gijsbrecht Heindrixzoon, schout, oudt 55 jaer, Dirrick Simonszoon, oudt 50 jaer, ende Pauwels Adriaenszoon, oudt 60 jaer, gezwoerens aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 8 haertsteden; ende en zijn niet gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy ter kercken behoeren, te weten 5 huysen onder Pinaicker ende 3 onder de Nyeu kercke te Delft.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en zijn geen renten schuldich.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in beden ende andere omme-slagen gaderen by de schotponden, ende hebben in als 31½ schotponden ende 1 steek; ende rekenen dat naedat zy veel lants gebruycken, ende niet by tgoet, ende deghene die tleengoet bruycken, die en geven niet; ende verkerven alle 7 jaeren tweewerfs; ende of tlandt hemluyden toe-behoert, of dat zyt huyeren, even hooch staen zy in de kerven.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hebben 95 mergen die gelden, ende tanderere es leenlant, daerof zy de groote niet en weten; daerof hemluyden toebehoert omtrent 18 mergen, ende tanderere behoert tot luyden van buyten, ende de mergen gelt te huyere 30 of 35 st., ende te coop 9 of 10 \mathcal{L} groten.

Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant bruycken, ende 11 mergen werdden buyten gebruyct, ende all tander lant bruycken zy selver.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van dijckaetge, sluis-gelt ende molengelt omtrent 6 of 7 st. upte mergen, by gemeene jaeren.

VRYENBAN.

Jan Goryszoon, oudt 66 jaeren, ende Jacob Aelwijnszoon, oudt 46 jaeren, beyde gezwoerens ende ambochsbevaerders van den Vryenban, die by eede geseyt hebben, upten 20^{en} in Octobri voors., tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben in den Vryenban 13 huysen, daerinne begrepen 4 huysen in Sinte Mertinsrecht, dat heere Ot van Egmond toe plach te behoeren; ende tshoutambocht van den Vryenban es onder dat schoutambocht van tHof van Delf.

Up IIe ar^{le} seggen, datter 4 huysen in den Ketel ter kereken behoeren, ende dandere 9 te Delf; ende en weten de menichte van de communicanten niet.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven; ende zijn geen renten schuldich upt ambocht.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme-slagen gaderen by de schotponden, ende hebben mit Ste Mertinsrecht 122 scotponden, ende de hoochste stact up 17 pont, ende rekenen deselve ponden upte bruyckwaer van den lande ende upte neeringe, te weten die meest koyen melct ende lants bruyct die geeft meest, gelijk de voors. Jan Gorys hout 20 of 23 koyen, ende bruyct 40 mergen lants, dairomme hy zoe hooch staet, ende voorts naer advenant.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, koyen ende paerden te houden, ende andere lantelinghe. Seggen, dat den Vryenban groot es mit Ste Mertinsrecht, zoe zy hoeren seggen hebben, sonder dat zyt anders int seecker weten, 2200 mergen.

Nota. De Vryenban es groot 1800 mergen, dairof binnen toe-behoert, te weten degheene die de bede betaelen, 48 mergen, die belast zijn mit 1800 \mathcal{L} Hollants. Ende bruyckens dairenboven in den Vryenban 318 mergen, die belast zijn mit 4855 \mathcal{L} Hollants. Rest noeh dat andere luyden gebruycken, die mit hem niet en gelden of en geven 1439 mergen.

Tegens dese schuld hebben zy in als 40 meryen, noch 217 koeyen, 10 verkens, behalven de cleyne ende jonge beesten.

Van den 13 huysen behoeren hen de 6.

Daer zijn 5 woeninghen uyten Vryenban vertogen binnen 15 jaeren herwaerts, ende zijn getogen, te weten Pieter Claeszoon in de ¹⁾ van Delf, Heyn Aerrs. ende Jop Dircxzoon in de stede ¹⁾, Claes Jacobszoon, in mijns vrouwen recht. Thuis [tAlcmaer] groot 40 mergen bruycken poorters van Delf.

Nota. Dat in mijns vrouwen recht zijn 11 huysen.

Tguent dat voirs. is affirmeren Jan Joryszoon ende Jacob Aeelwijnszoon, upton 23^{en} in December 1514.

SABTSRECHT.

Ollandt Claeszoon, oudt 55 jaeren, ende Jacop Dammaszoon, oudt 51 jaeren, oude gezwoerens van den ambochte van Sabsrecht, gehoert by eede tot Rotterdamme, upton 23^{en} in Novembri 1514, seggen tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} datter zijn 8 haertsteden int voorn. ambocht, die binnen 10 jaeren herwaerts gemindert zijn van 2 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy dat int seeckerlick niet en weten, alsoe zy selver geen en hebben, ende ter prochien behoeren onder de stede van Delft; maer hemlyuden dunet by estimatie datter wesen mach omtrent 24 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en gheven; ende es tvoors. ambocht int generael mit geen renten belast.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy niet gewoonlick of gecustumeert en zijn, als zy eenige penningen te gelden hebben, die selve omme te slaen by kerven ofte schotponden, maer soe wanneer datter eenige sommatie valt, soe zijn zy die gewoonlick omme te slaen onder den gemeenen buyeren, elcx nae zijn rijckdom, twelck alleen geschiet es, zoe mijn heere den

¹⁾ Een onleesbaar woord.

prelaet van Egmont tegenwoerdich wesende verclaert heeft, zedert den jaere 1495 herwaerts, ende daer te voeren niet, want tvoors. Absrecht van ouden tijden vrij geweest es van beede, ende niet gestelt geweest in ouden schiltaelen. Ende zoe wanneer den Vryenban hiervoeren, daermede tvoors. ambocht gelt, te gelden hebben 100 Rh. gl. current, daer van gelt tvoorn. ambocht van Absrecht een 3^e deel, daerinne de rijxste gelt 6 Rh. gl. ende 15 st., ende zoe descenderende totter somme toe van 30 of 40 st., dat laechste es.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe. Ende est voors. ambocht groot omtrent 300 mergen lants, daerof buyten den voors. ambocht gebruyet wort, by poorters van Delf ende anders, tusschen 50 ende 60 morghen, die met hemlyuden niet en contribuieren noch en gelden; en weten niet datter eenige geestelicke personen aldaer eenich lant gebruycken noch eygens hebben, dan alleen die prelaet van Egmond, die aldaer niet of en wiste te verclaeren van die grootte van zynen eygdomme.

Ende de mergen van den voorn. lande mach waerdich wesen in coope tusschen de 12 \mathcal{L} ende 7 \mathcal{L} groten Vlaems, ende in huyeren tusschen 4 ende 2 \mathcal{L} Hollants tsjaers.

Ende behoert den inbuyeren van den voorn. ambochte in eygdomme omtrent 35 of 36 mergen, daerup de voors. eygenaers noch schuldich zijn omtrent 2700 ponden Hollants eens.

Upt VIe ar^{le} seggen dat zy gelden in dijckaetge, sluysgelt ende andere oncosten, mitten ambochte van den Vryenban, morgen morgens gelijke; ende beloopt by gemeene jaeren 1 st., 1 braspenninck ofte 3 groten upten mergen, nae grootheyt van den oncosten, die daer vallen.

DORP.

Frederick Wouterszoon, oudt 59 jaer, Louweris Simonszoon, oudt 48 jaer, ende Dirrick Willemszoon, alle scepenen int ambocht van Dorp, geexamineert by eede upte ar^{len} van der voors. instructie, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben 10 haertsteden, ende es 1 gemindert binnen 10 jaeren, ende daer zijn 2 haertsteden die leven van den heyligen geest.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn 32 communicanten, ende zijn zeer in eenen state gebleven dese naeste 10 jaeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben in huerluyder dorp, noch dat zy geen los- noch lijfrenten jaerliex up t'dorp vercoft en hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen innen by stuyvers, ende hebben 283 stuyvers, ende heeft de rijcxste 59 st., ende die wert geestimeert rijk 300 £ Hollants eens, ende zoe naer advenant; ende versetten die stuyvers alle jaer eens; ende en zijn gemeerdert noch gemindert.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit sayen, mit coyen ende paerden te houden, spitten ende delven.

Ende es tambocht groot 507 mergen, daerof de tweedeelen laech moerlant ende vogelant es, ende dat 3^e derdendeel dats redelick goet lant. Hierof hebben de inwoenders in eygen 10 mergen of daeromtrent, ende dat clooster van St Aechten te Delf 2 mergen, de pastoer van Seipluyden 2 mergen, de regulieren tSyon 5 mergen, ende tsurplus behoert poorteren ende andere vreemde luyden.

Ende gebruycken de inwoenders van den voors. dorpe van den voors. landen 166 mergen, by die van Maeslant 49 mergen, ende by Heindrick Jan tot Delf 21 merghen van den alderbesten, ende die van Popsoude gebruycken meestall die moerlanden ende vogellanden.

Ende es dit lant waerdich in jaerlicxe huyere, teen deur tandere, 2 Rh. gl. de mergen, ende in coope den penninck 20.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben jaerliex an dyckaetge, sluysgelt, ende mergengelt, teen jaer deur tandere, 4 st. upte mergen.

BLEYSWIJCK.

Dns. Godefridus de Reno, vicecureyt, Gerrit Claeszoon, bailliu, oudt 50 jaer, Adriaen Willemszoon, oudt 31 jaer, ende Gerrit Pieterszoon, ambochsbevaerders ende buyeren van Bleyswijck, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als omtrent 75 huysen, daerof dat twee derdendeel wel arm es; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter zijn omtrent 250 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en zijn geen renten schuldich, dan geven den rentmeester van Noorthollant, tot mijns genadichs heeren behouf, van 8 roen turfs die zy delven van lastgelt 4 st.; ende moeten te Delf, te Rotterdam, te Sciedam ende elders geven den 16^{en} penninck van hueren turf als zy die vercoopen, dat niet en plach te wesen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende omneslagen gelden by de kerven of by screven, ende elke kerf doet 10 screven, ende estimeren dat dieghene die rijk es 50 ponden Hollants eens, dat die staen ende gelden zoude 2 kerven, ende daer isser wel die up 1 of 2 kerven staen, die meer schuldich zijn dan zy in de werelt hebben, ende de rijcxste van hemlyuden staet up 4 kerven.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit wat koyen ende paerden te houden, mit turf te delven, ende winterdaechs maicken zy gagel of wat elsen tacken.

Seggen, dat zy hebben in als 70 hoven lants, elke houe gereckent 30 mergen, facit 1050 mergen, dat hemlyuden all toebehoert up 7 mergen lants nae, dat een clooster toebehoert. Ende onder tvoors. lant zijn wel 600 mergen die niet en doegen, ende die men niet en hoyt of en weyt, ende is verloren lant, nochtans moeten zy daerof geven dijckaetgegelt mitten anderen. Ende wat lant dat zy vercoopen, dat vercoopen zy by den hoop, ende niet by de mate, want het is

all arm veenlant, ende geen cleylant, ende drinckent malcanderen die-wils toe; ende tguendt dat yet es, dat moeten zy maicken ende onderhouden mit poertaerde; ende tlandt dat yet es, dat moet de lasten van den anderen verloren landen draegen, ende en zouden anders tlant niet weten te estimeren, want zyt niet en vercoopen of en verhuieren.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben 300 roen zeedijcx voor Scheerloo, ende gelden in den duyckeldammen van Cralingcroort, dat hem cost 1 of 2 st. upte mergen, daer zy zeer mede belast zijn, ende hebben daerenboven an molengelt ende mergengelt $\frac{1}{2}$ pont Hollants upte mergen of daeromtrent.

DE STEDE VAN DER GOUDE.

Upten 6^{en} in Novembri 1514, soe hebben wy, ter Goude wesende, by ons ontboden gehadt Frederick Adriaenszoon, oudt 54 jaeren, Dirrick Dirczoon, oudt 56 jaeren, Jan Janszoon, oudt 63 jaeren, up dese tijdt burgermeesters van der stede van der Goude, alsoe de 4^e burgerm^r, genoempt Willem Aertszoon, sieck was, meester Heindrick Janszoon, scepen, oudt 39 jaeren, ende meester Christoffel Gaergoet Floriszoon, oudt 66 jaeren, die achtervolgende onse commissie, naedat zy mit de wet ende vroetscip gecommuniceert hadden, gedeputeert hebben omme ons te administreren tguendt dat ons van noode wesen zoude, ende present te wesen in tguent dat wy onse commissie aengaende te doene hadden, den voors. meester Christoffel Gaergoet ende meester Heindrick; ende hebben gedaen gelijk hiernaer volcht.

Eerst omme te veriffieren tI^e ar^{le}, soe hebben zy ons geexhibeert een bouck, daerinne men schrijft alle de stedepachten ende tguendt dat alle de exchijsen jaerlicx gelden; dat zy affirmeerden by eede auctentyck te wesen, gelijk oock tselve wel scheen, alsoe de rekeninghen van den jaeren 1511, 12 ende 13 noch niet gedaen en waeren, overmits andere occupatie die zy gehadt hadden; ende exhibeerden ons oock twee gesloten rekeninghen van den jaere 1509 ende 10. Uyt welck bouck wy bevonden hebben dat, navolgende tinnecommen van derselver stede,

die wijnexchijs gegouden heeft binnen 5 jaeren, beginnende lichtmisse anno 1509 ende eyndende lichtmisse 1514 daernaevolgende, 16136 \mathcal{L} Hollants tot 30 groten Vlaems tstück; facit voor een jaer
3227 \mathcal{L} 4 g

Die bierexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende uytgaende als de wijnexchijs hiervoeren, 60798 \mathcal{L} ; facit voor een jaer
12159 \mathcal{L} 12 g .

Nota. Dat de burgermeesters seggen, dat, hoewel de exchijsen gegouden hebben gelijk hier staet, nochtans hebben de pachters daer veel an verloeren de naeste 2 of 3 jaeren harwaerts, omdat de brouwerie alsoe declineert mits de nyeuwicheyt, die hem dagelicx geschien in Brabant, Vlaenderen ende elders, eensdeels hiernaev verclaert.

Die coornexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende uytgaende als voeren, 44534 \mathcal{L} ; facit voor een jaer . . 8906 \mathcal{L} 16 g .

De zijl in de peperstraet, ende es een visscherie van palinck binnen derselver stede, die men by de jaeren verhuurt, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende lichtmisse als voeren, 117 \mathcal{L} ; compt voor een jaer 23 \mathcal{L} 8 g .

Dien afslach ofte exchijs van den visch heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 2932 \mathcal{L} ; facit voor een jaer
586 \mathcal{L} 8 g .

De drie graften van der stede heeft de stede gelaten de barvoetebroeders ende Clarissen om goodswillen; ergo niet.

Die laickenexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 936 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 187 \mathcal{L} 4 g .

Die vleyschexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 3263 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 652 \mathcal{L} 12 g .

Die zoutexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 629 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 125 \mathcal{L} 16 g .

Die visscherye int Steyn heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 97 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 19 \mathcal{L} 8 g .

Die vellexchijs van den zeemleermaickers heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 582 \mathcal{L} ; facit 116 \mathcal{L} 8 g .

Die huydenexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 591 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 118 \mathcal{L} 4 g .

Die butter-, olye- ende honichexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 124 \mathcal{L} ; facit 24 \mathcal{L} 16 g .

Die lijngaernexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1157 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 231 \mathcal{L} 8 g .

Die azijn- ende zeepexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 989 \mathcal{L} ; facit 197 \mathcal{L} 16 g .

Die hout- ende turfexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1380 \mathcal{L} ; facit 276 \mathcal{L} .

Die harinck-, buckinck- ende sprotexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 589 \mathcal{L} ; facit 117 \mathcal{L} 16 g .

Die meelexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 6035 \mathcal{L} ; facit voor een jaer 1207 \mathcal{L} .

Die gebrandewijnexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 252 \mathcal{L} ; facit 50 \mathcal{L} 8 g .

Die thienden in Steyn, die de stede hout in erfpacht van der kercke van Oudemunster, daer luttel of compt; ergo niet.

Die convoyeergelt, ende es van cleke broute biers 4 st. upgesteld in de oorloge van Rotterdam, dat zy doen bedienen up rekeninghe, daerof es gecommen binnen 5 jaeren 14408 \mathcal{L} 8 g ; facit voor een jaer
2881 \mathcal{L} 13 g 6 d.

De wage behoert mijnen genadighen heere, ende de craen behoert dat gasthuys; ergo niet.

Die brugge, aldaer men tveer ontfanct tussehen der Goude ende Haestrecht, dat by gemeene jaeren gelt 76 leeuwen, tstück tot 30 st., die de stede heeft moeten nemen hier voortijts in erfpacht van die van Beloys om 31 \mathcal{L} 15 g groten sjaers, daer zy veel in ten afteren gaen, alzoë zy de brugge daerenboven repareren ende onderhouden moeten, ende oock mede dat men somtijts van hem hebben wil 4 goude leeuwen voor tponst. Nietmin maicken daerof hier ontfang, mits dat zy den erfpacht wederomme nemen in uytgeven mitten anderen renten hiernae, dairomme hier de voors. 76 leeuwen, die maicken in ponden Hollants 152 \mathcal{L} .

Die van Bloemendael zijn geseten onder tbailluscip van der Goude, ende hebben van allen tijden mitter stede gecontribueert, die jaerlicx geven voor huere portie in de bede ende ommeslagen 8 \mathcal{L} Hollants.

Ende als aengaende de renten van 1200 of 1300 \mathcal{L} van 40 groten, die zy jaerlicx heffen uyt mijns genadichs heeren demeynen, daer hebben zy weder voor vercoft gelijcke somme in renten, ende overmits dat zy deselve renten niet en stellen by de andere renten hiernae, zoe en maie-

ken zy daerof oock geen ontfaeck van denselven demeynen, dairomme hier Niet.

Somma van allet innecommen voors. 31169 \mathcal{L} 17 g 6 d. Hollants, valent in ponden van 40 groten . . 23377 \mathcal{L} 8 g 1 d. ob.

Up IIe ar^{te} ende omme te veriffieren tinhouden van dien, zoe hebben zy ons geexhibeert een groot bouck, daerinne verclaert staen alle de rentiers van der stede, nytgedaen degheene die zy vercoft hebben de naeste 5 of 6 jaeren herwaerts, die zy in een ander cleynder bouck gestelt hebben, die zy ons oock exhibeerden, ende dat overmits dat men upte selve boucken de betalinge teyckent, die men de naeste 5 of 6 jaeren gedaen heeft, ende die men de naeste 18 of 20 jaeren noch doen sall, twelck men uyte rekeninghe alsoe wel niet vinden en zoude mogen, gemeret dat de betalinge niet gelijckelick gedaen of gereeckent en wert; ende bevinden by deselve 2 boucken dat zy vercoft hebben, ende schuldich zijn de navolgende renten.

Eerst: An lossrenten binnen der stede, ter losse den penninck 16 ende 18, ende zijn vercoft all voor tjaer 1500 316 \mathcal{L} 6 g 2 d. gr.

An lijfrenten binnen der stede, by vòorgaende tijden vercoft, 674 \mathcal{L} 7 g 5 d. ob. gr.

An losrenten te Dordrecht, all vercoft van outs	7 \mathcal{L} .
Lijfrenten Tordrecht	15 \mathcal{L} .
Lijfrenten te Haerlem	20 \mathcal{L} 6 g 8 d. gr.
Losrenten te Delf	3 \mathcal{L} .
Lijfrenten te Delf	24 \mathcal{L} 10 g gr.
Losrenten te Leyden	6 \mathcal{L} .
Lijfrenten te Leyden	19 \mathcal{L} 3 g 4 d.
Losrenten tAmsterdam	63 \mathcal{L} 10 g gr.
Lijfrenten tAmsterdam	133 \mathcal{L} 13 g 4 d.
Losrenten te Rotterdam	10 \mathcal{L} 13 g 11 d. gr.
Lijfrenten te Rotterdam	31 \mathcal{L} 3 g 4 d.
Lijfrenten tOudewater	24 \mathcal{L} 3 g 4 d.
Losrenten in den Hage	8 \mathcal{L} 6 g 8 d.
Lijfrenten in den Hage	22 \mathcal{L} 6 g 8 d.
Lijfrenten in Zeclant	32 \mathcal{L} 10 g groten.
Losrenten in Vlaenderen	13 \mathcal{L} groten.
Lijfrenten in Vlaenderen	15 \mathcal{L} 13 g 4 d. gr.
Losrenten tAntwerpen	15 \mathcal{L} .

Lijfrenten tAntwerpen	274	ℒ	13	g	4	d.	gr.
Lijfrenten te Mechelen ende Liere	31	ℒ	6	g			gr.
Lijfrenten tShertogenbossche, Loenen ende Ber- gen upten Zoom	15	ℒ	6	g	7	d.	gr.
Lossrenten tot Uytrecht	31	ℒ	2				gr.
Lijfrenten tot Uytrecht	85	ℒ	2	g	4	d.	gr.
Losrenten noch binnen der Goude	2	ℒ					groten.
Lijfrenten ter Goude binnen, daer losrenten mede gelost zijn int jaer 1512	93	ℒ	5	g			groten.
Losrenten, vercoft binnen der Goude anno 1513 ende 14	13	ℒ					
Lijfrenten, binnen der Goude vercoft in denselven jaeren van 13 ende 14, 286	286	ℒ	14	g	11	d.	
Somma van alle de voors. renten	2291	ℒ	2	g	6	d.	ob. gr.
te weten, an losrenten	491	ℒ	16	g	11	d.	gr.
ende an lijfrenten	1799	ℒ	8	g	7	d.	ob. gr.

Andere ordinarise ende extraordinarise lasten van der voors. stede.

An reysen, die de burgermeesters, gerecht ende andere van der stede jaerlicx te doen hebben, zoe in den Hage, te Mechelen, te Hove ende elders, oock mede omme de betalinge te doen van den voors. jaerlicxen renten, ende van bodeloen ende anders, by estimatie jaerlicx die somme van 150 ℒ gr.

An cleedinge voor bailliu, schout, burgermeesters, scepenen ende gerechte, cloeken te stellen, wedden van advocaten, procureurs, scutters, boden, clercken ende meer diergelijke, bedragende jaerlicx omtrent 110 ℒ.

An waeckers, die zy houden in de poorten, wakers upten thoorn ende anders, by estimatie 80 ℒ groten.

Van scheyncken van wijnen ende anders 31 ℒ.

Van penninghen, die men upleyt ofte upwerpt als men de exchijsen verhuurt, dat bedraecht jaerlicx omtrent 25 ℒ groten.

Voor jaerlicxe reparatie van bruggen, straeten, waterscap te diepen, poorten, muyeren, thoornen, verlaten ende dat daeraen cleven mach, dat by gemeene jaeren cost 250 ℒ groten.

Voor hart daek, dat van nyeux gemaict wert, in de stede van rietdaek, omme den brant te schuwen, dat dairomme van nyeux upgesteld es ge-

weest, ende geven van de roede leydacx 2 Rh. gl., dat by gemeene jaeren costen sall. 100 \mathcal{L} .

An alrehande extraordinarise partijen, die hem onversiens upcommen mogen, dat zy by gemeene jaeren estimeren up 200 \mathcal{L} gr.

Somma 946 \mathcal{L} groten.

Somma van den voers. ordinarise ende extraordinarise laste van der stede 3237 \mathcal{L} 2 ƒ 6 d. ob. gr.

Die maicken in ponden van 40 groten 19422 \mathcal{L} 15 3 d.

Dus blijft hier goet, als meer ontfanx dan uytgevens, 3954 \mathcal{L} 12 ƒ 10 d. ob. van 40 groten.

Daertegens de voers. stede jaerlicx staet ende gelt in de ordinarise bede van den 60000 \mathcal{L} van 40 groten up. 2619 \mathcal{L} 12 ƒ 4 d.

En huerlyder portie in des gemeenlants renten bedraecht jaerlicx 1300 \mathcal{L} .

De voers. van der Goude hebben ons gethoent twee octroyen, uyt machte van denweleken zy de voers. renten onlanx vercoft hebben, daerof deen gegeven es te Haerlem 22^{en} in Augusto 1508, daerby hem georloft was te mogen vercoepen 300 \mathcal{L} groten tsjaers lijfrenten.

Ende tander es gegeven te Bruessel den lesten in Junio anno 1513, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoepen 300 Rh. gl. tsjaers losrenten de penninck 12, ende zoe veel hooger als zy sullen connen ende mogen, ende 600 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende daer onder tot 1 of 2 lijven.

Seggen voorts, dat zy de penningen gecommen van den vercoopinghen hiervoeren, besteet hebben zoe in lossinge van zeeckere lossrenten, die zy schuldich waeren, als int maicken van sluysen ende nyeuwe wercken, die zy begonnen hebben omme tdiepen van den IJsel, als in andere lasten van der stede; daer noch geen rekeninghe of gedaen en es, overmits dattet werck noch niet volmaect en es, omme alsdan de rekeninghe all teffens te doene.

Schulden daer deselve stede noch in es.

De voers. stede, mits den voorleden lasten van der oorloge ende die oncosten, die zy gehadt hebben omme dat diepen van der IJsel ende anders, is schuldich ende ten afteren de rentiers, de sommige 2, 3 of 4 jaeren renten, dat zy seggen te bedragen, naedat zy de boucken overgeleyt hebben, ende dit boven 433 \mathcal{L} 9 ƒ 6 d. groten Vlaems, die

hemluyden by compositie van den rentiers quytgescouden zijn, mit conditie indien zy de loopende renten voortaan niet en betaelden, dat deselve quytsceldinge van geender waerden wesen en zoude, de somme van

3814 £ 6 g 6 d. gr. Vls.

Die voors. stede es noch schuldich hueren poorteren ende ingesetenen, van penninghen die zy hem ofgeleent hebben, omme te vervallen de groote lasten die zy gehad hebben, zoe omme te betailen huere portie in de beden ende ommeslagen, als omme dat diepen van der IJsel ende anders 333 £ 13 g 4 d. gr.

Noch zijn zy schuldich van leeninge gedaen by tijden van den zwacren gelde gedaen, te weten in de oorloge van Montfoort ende anders
150 £ groten.

Somme van den voors. schulden. . . 4297 £ 19 g 10 d. groten.

Valent in ponden van 40 groten. . 25787 £ 19 g.

Penninghen, die zy behouven omme te maicken de navolgende wercken, die hem grootelicx van noode zijn, dairomme zy de stede sullen moeten belasten mit vercoopinge van renten, alsoe zy seggen.

Omme dat schuyeren ende diepen van der IJsel zoe moeten zy in huere nyeuwe werck leggen 12 sluysen, daerof de 2 gemaect zijn, ende elcke sluyse sall wel costen 150 £ groten Vlaems; facit voor 10 sluysen, die noch te maicken zijn 1500 £ groten.

Item, sullen deselve sluysen wel costen te onderhouden, zoe in reparatie als omme te doen schieten ende winden alst tijdt wesen sall, tsjaers
60 £ groten.

Item, den nyeuwen dijk, daer twater in bosenen sall, moet gehoecht wesen 5 voeten ende 12 voeten breed boven blijvende, ende es rontomme lanck omtrent 1800 roen, ende elcke roede sall wel costen 13 g 4 d. groten; facit 1200 £ groten.

Binnen desen dijk moeten gemaect wesen 2 watergangen, omme daer deur twater te loesen deur de sluysen in de IJsel; ende sullen deselve watergangen moeten wesen 2 roeden wijd, daerof de roede costen sall 8 g 4 d. gr.; facit voor omtrent 1800 roeden 750 £ groten.

Item, de singel van den hoogen dijk of tot Thientwechts-poert toe, is begonnen te plaeten, te hoogen ende straeten, dat men die sall mogen gaen ende rijden tot behouf van den passerende man, welcke singel lanck es 160 roeden; ende sall wel costen 300 £ groten.

Item tmaicken van de brugge, daerof de tweedeel gemaect es, sall wel kosten 70 £ groten.

Item, daer zijn gemaict tot fortificatie van der stede 8 nyeuwe toornen, die noch te cappen, te plancken, te solderen ende te veynsteren zijn, ende sullen kosten eer die volmaect sullen wesen, by estimatie 400 £ gr.

Item, men sal moeten doen maicken ende vermaicken 2 hoefden buyten sdijexpoert, streckende voorbij van dat tholhuys tot voorbij dijexpoert toe, ommedat die lantschuyten ende turfschepen daeran sullen mogen commen, dat wel kosten sall by estimatie 200 £ gr.

Item, es van noode te straeten dat marcetvelt, ende de straet rontsomme dat marcetvelt te hoigen, alsoe die alst regent diewils onder water staet, dat men die niet gebruiken en mach, ende sall kosten. . . . 250 £ gr.

Item, de stede sall moeten doen vermaicken dat raidthuys, ende onder dat raidthuys een vleyschalle, ende dat vervulsel dat invalt te helpen, dat oock kosten sall 200 £ gr.

Item, de geheele dijexpoert wil omvallen ende storten, ende sullen die daeromme te gronde moeten afbreecken ende weder een nyeuwe maicken, ende sall zoeveel kosten, dat zy tselve niet wel en weten te estimeren.

Item, de stede doet dat cley uyte IJsel ende voor dat slot haelen, ende doet dat brengen binnen der stede rontomme de vesten, ommedat die vesten zoe laech zijn, dat die waeckers diewils die niet droech gaen en mogen winterdachs, ende sall kosten 500 £.

Item, alsoe men de goudtkae in de paerdtmarcten niet bruycken en mach, mits dat deselve paerdemarcten commen omtrent vastellavont ende in de vasten, zoe sal men die caede moeten maicken of andere wegen vinden, daer deselve paerden passeren sullen mogen, dat oock veel costen sall.

Item, omtrent 5 jaeren geleden, als den dijck van Sparendam inbrack, zoe heeft de stede te Goudersluys by ordonnantie van den Hove van Hollant een verlaet gemaict omme tsoutte water te stutten, dat hemluyden gecost heeft wel 80 £ groten, daerof zy noch niet geremboursseert en zijn. Ende alsoe tselve verlaet vergaen es, ende dat van noode es ander grooter ende starcker te maicken, daer tlant binnen dat verlaet gelegen mede behoerde inne te gelden, alsoe zy daerbij van tsoute water beschermt blijven: nietmin duchten dat zy daertoe niet en sullen willen verstaen, ende dat de stede tselve alleen sall moeten maicken,

of anders huere brouwerie waer bedorven, welck nyeuw verlaet wel costen sall. 150 \mathcal{L} groten.

Noch es hem van noode een huys te maicken daer zy huere artillerie mochten leggen, ende voorts een huys dar men deghene die van quaden regimente zijn in mochte leggen, ten costimente oock mede omme dollen ende ontsinde luyden te logeren, dat zy grootelick te doen hebben, dat hem oock veel costen sall.

Item, de poorterie heeft jaerlicx te doene sekere reparatien van plantingen, straeten, waterscappen te diepen ende anders, dat andere steden in Hollant selver betaelen buyten cost van huere poorterie, twelek wel bedragen zoude indien de stede dat betaelde gelijk andere steden doen, sjaers 100 \mathcal{L} groten.

Desgelijcx zoe moet de poorterie waicken, alsoe zy upte frontieren leggen ende dagelijcx groote toesicht behouven, dat andere steden tot coste van der stede doen, dat oock in dien gevalle van gelijcken de stede wel costen zoude jaerlicx, ende nu de poorterie draghen moet, 100 \mathcal{L} groten.

Item, andere steden hebben 2 of 3 pensionarysen, desgelijcx medicinen, vroedevrouwen, metselaers ende andere tymmerluyden, tot wedden, dat zy ter Goude niet en doen, alsoe zy niet en vermoegen; ende als die van den gerechte of andere van der stede wegen reysen, en hebben maer 9 st. sdaechs voor huer cost, wagenhuyere niet gereeckent, dat zeer luttel es by dat die gedeputeerde van andere steden hebben, daerup zy begeren dat men oock consideratie hebben wille.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat men binnen der stede van der Goude geeft te exchijs van den wijn, te wetene, alsoe veel groten als men den stoop van den wijn vercoopt, zoe menich 10 stuvers geeft men van de aem.

Bierexchijs.

Van elke tonne binnen brouwen biers, die binnen gedroncken wert, 10 st.

Desgelycx dat binnen de vrijheyt gedroncken wert, welke vrijheyt gaet een quartier mijle weechts rontomme.

Van een tonne Hambourger biers 18 st.

Ende de vreemde bieren naer advenant.

Korenexcijs.

Item van een hoet terwe ende rogge of mastelluyn, dat binnen gesleten, verbacken of verbrouwen wert, 9 st.

Ende van teoorn dat up tsolder gelegen heeft ende weder uytgaet, van thoet 1 st.

Item van een hoet garsten, erweten, boonen, bouckwijjt, mostersaet 4 st.

Item van een hoet haver, amer, spelet, harsch, saet ende wicken 3 st.

Van een hoet raepsaet 5 st.

Item van een hoet kennepsaet ende lijnsaet 5 groten.

Van een 100 of een hoet hopen 3 groten.

Den afslach van den visch.

Van elcken stall geeft de poorterie ter maent buyten de vasten 12 st.

Ende binnen de vasten 6 st. ter weecke.

De stallen upte vreemde vischmarct geven binnen de vasten sdaechs van de zeevisch 3 gr.

Ende buyten de vasten sdaechs $1\frac{1}{2}$ gr.

Ende de riviervisch geeft binnen de vasten sdaechs $1\frac{1}{2}$ gr.

Ende buyten de vasten sdaechs 2 denyts.

Item de scopges binnen de vasten smaels 1 gr.

Ende buyten de vasten 1 oertgen.

Item, alle de visch slaet men of, ende men geeft daerof den 20^{en} penninck van pontgelt, daervoeren men den vreemden man zijn gelt besorgen moet.

Item van een tonne habourdaen 2 st.

De laickenexchijs.

Item van elk vreemde laicken, waerdich wesende 15 Rh. gl. ende daer beneden, geeft men ten exchijs 3 st., ende dat boven de 15 Rh. gl. waerdich es, 6 st.

Van cleyne witten, waerdich wesende 9 Rh. gl. ende daer beneden, geeft men 2 st.

Alle Hollantsche laickenen of Goutsche laickenen, die men binnen der stede uytstrijt, van elk laicken 1 st.

Van een rolle kaersays	} van elke rolle 1 st.
Gewreven grau	
Vriess grau	
of een Berckels sloofflaicken	

Van cleyne stockbreeden ende halve Berckelsche sloofflaickens $\frac{1}{2}$ st.

Vleyschexchijs.

Van elke beest dat men binnen der stede slaet 3 st.

Van een vareken 3 groten.

Van een scaep 2 groten.

Een lam 3 deuyts.

Van een suygercalf 2 groten.

Van verckensweyt, dat van buyten incompt, de tweedeel van 1 groten.

Alle smale tonnen mit gesouten vleesch van buyten incommende geven 1 st.

Vreemt speck, dat van buyten ingebracht wert, van den zijde 1 groten.

Soutexchijs.

Van vuyl zout, daer men huyden mede sout, van der tonne 1 blanck.

Item van ander goet zout van den scepel 1 oertgen, elcken scepel voor een achtendeel gereeckent.

De velexchijs van tzeem.

Van 10 vellen, daer men zeemenleer of maect, 1 groten.

De huydenexchijs.

Van elk beest, dat men binnen der stede slaet dat boven 2 jaeren oudt es, dacrof geeft deghene die de huydt coopt 1 oertgen.

Van geloeyet leer, dat van buyten incompt, van den rugge 1 deuyt.

Van de liessen ende halsen 1 penninck Hollants.

Dat douzijn corddewaens 3 groten.

Dat douzijn pyncken $1\frac{1}{2}$ groten.

De butter-, olye- ende hoenichsexchijs.

Van een tonne butters, die van buyten innecompt ende aldaer gesleten wert, 2 st.

Ende voorts naer advenant tot 20 £ toe, ende beneden de 20 £ en geeft men niet, ende de vercooper gelt dat.

Ende desgelix van een tonne olye ende hoenich; ende van een kanne olye, dairaf de 19 een vat maicken, 1 deuyt.

Dat men in de vrye marct coopt ende de poorters om huer eten alsdan coopen, daerof zijn de poorters vrij.

De lijngaernexchijs.

Van elk 100 pont 1 blancke, ende voorts naer advenant.

De azijn- ende zeepexchijs.

Van elk vat azijns 10 st.

Van elk vat zeeps 6 st.

Turf- ende houtexchijs.

Van een 1000 faceelhouts Brabants of Engels 2 st.

Van halfhout naer advenant.

Van een cleyn last zwarten turfs 1 groten.

Van leurturf overRynsche vincken vleet ende dachvelts turf den 20^{en} penninck.

Van een cleyn last backturfs 1 oertgen.

Ende van desen exchijs zijn de brouwers vrij, overmits de 4 st., die zy van der broutte geven, hiernaer verclaert.

Harinck, buckineck ende sprotexchijs.

Van een tonne harinck, die binnen der stede vertiert wert, 3 st.

Van een stroo buckinck 1 st.

Van een stroo sprots ende van een tal verschen harinck cleck 1 groten.

Maer dat een half mijle buyten der stede gaet dat es vrij.

Meelexchijs.

Item van elck achtendeel terwe of roggemeels 1 oert st., daer nyemant vrij af en es dan de brouwers, overmits de 4 st. van de broutte biers hiernaer.

Ende van alle andere meel ende zemelen dat van buyten incompt van tachtendeel 1 deuyt.

Item, broot dat van buyten incompt, geeft naer advenant van den coorn- ende meelexchijs hiervoeren.

Den gebranden wijn.

Van elcken stoop gebranden wijn 4 groten Vlaems.

Convoyeergelt.

Item, men geeft van elcke broute biers 4 st., dat hier voortijts opgestelt geweest int oorloge van Rotterdam, omme de scepen te convoyeren, dat zedert gebleven es omme de lasten wille van der stede; ende mits dien zijn de brouwers vrij van de meelexchijs, ende van hout- ende turfexchijs hiervoeren.

Up IVe ar^{le} hebben wy gehoert Gerit Claeszoon, bode van der Goude, oudt 60 jaer of daeromtrent, die bode geweest es zedert tjaer 1490 herwaerts, die ons gethoent heeft een boucxken, daerinne gescreven staen alle de huysen van der stede, overmits dat hy van elck huys voor trecht van tbode-ambocht ontfanct jaerlicx 5 deuyts, maer daer isser veel die maer 1 oertgen en geven; by welck bouck men bevint, datter in als zijn 1694 haertsteden, daerof datter wel 554 arm zijn, die niet en hebben te geven, daerinne begrepen zijn de huysen staende buyten sdijexpoorte ende buyten potterspoorte, dat binnen de vrijheyte van der stede es, 168 haertsteden, daerof de 64 arm zijn.

Ende by een boucxken, geteykent by wijlen m^{ri} Jacob Cruesinck ende Karel Gremer, als commissaryssen geordonneert int jaer 1492, omme te informeren upten 100^{en} penninck, bevint men datter in tselve jaer

waeren in als 1680 huysen binnen der stede, ende buyten 147, ende van denghenen die binnen der stede waeren wasser 777 arm, die niet gegoet en waeren tot 25 Rh. gl. eens toe. Ende buyten der poorten waeren 147 haertsteden, ende daerof wasser 118 die arm waeren, ende tot 25 Rh. gl. eens niet gegoet en waeren.

Upten prijs seggen, dat deselve huysen van minder prijs zijn dan die waeren over 3 of 4 jaeren, ende dat overmits dat de brouweryen declineren, overmits de lasten die upte bieren gestelt werdden tAntwerpen, tAmsterdam ende anderssins, ende oock de dierte van den coern; ende zijn de voors. huysen in minder getale dan die over 20 jaeren waeren, overmits datter over 2 jaeren wel 100 huysen verbranden, ende oock mede dat de cloosters veel huysen aen hem getrocken hebben, ende dat int tymmeren van der kereke oock 4 of 5 huysen ofgebroeeken zijn.

Ende hebben binnen der stede 10 cloosteren, als de barvoete broeders, Ste Margrieten convent, de cellebroeders, Ste Katherinen convent, collatiebroeders, Ste Agnieten susterhuys, de Magdalenen, Clarissen, tconvent upte Gouwe, ende te Brigitten, ende 5 gasthuysen die geen exchijsen en geven van brouwen, backen, maelgelt, noch geenrehande andere saycken.

Up V^e ar^{te} hebben wy gehoord meester Roelof Janszoon van Mounicke-damme, vicecureyt van der Goude, oudt 36 jaeren, m^r Conraet Simonszoon, oudt 63 jaeren, ende heer Adriaen Corneliszoon, oudt 37 jaeren, capellanen derselver kereke, die seggen, te weten meester Roelof ende heer Adriaen, dat zy deselve cure geen jaer bedient en hebben, waarby zy niet en zouden weten te seggen hoeveel communicanten aldaer sijn, maer gedrougen hem dies aen meester Conraedt, die in deselve kereke gedient hadde 18 of 19 jaeren als cappellaen, dewelcke mester Roelof zeyt datter veel communicanten van scippers sijn, die gaen ende comen; ende extimeert deselve communicanten dairomme tusschen die 9000 ende 10000, maer waeren zy all thuys zoe zouder wel wesen 10000 ende meer.

Omme te bewijsen dat onder de voors. communicanten veel arme menschen sijn, zoe hebben ons de voors. burgermeesters doen hoeren Jan Govertssen, oudt 50 jaer, Daem Janszoon, oudt 61 jaer, ende Cornelis Janszoon, oudt 43 jaer, heyligegeestmeesters, die by eede seggen, dat als zy den armen deelen, zoe compter gemeenlic ten deel omtrent 4000 personen, zoo kinder als anders, ende tselve meerdert alle

dagen, ende daer isser noch wel 1000, die niet te deel en commen van scaemte, die zy int heymelic wat moeten geven. Ende weten dit, alsoe hy, Jan Govertzoon, 4 jaeren lanck heyligegeestmeester geweest es, ende Daem 3 jaer, ende Cornelis 2 jaer voor ende nae. Ende dat de arme luyden daer zoeveel commen, seggen de burgerm^{rs} dattet toecompt omdat zy veel scerpbiers van den brouwers gegeven erigen, dat zy elders niet en hebben.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de principale neringe van der stede van der Goude, daer die stede by staet, is de brouwerie, ende hebben in als 148 brouweryen, ende over 10 jaeren waeren aldaer wel 156 of 157 brouweryen, ende declineren aldus, overmits die nyeuwigheden die dagelick upte Goutsche byeren gestelt werdden in Vlaendren, Brabant ende Hollant, ende dat men tot veel plaetsen in deselve landen ende bysondere upte dorpen brout, daer men hier voortijts niet en plach te brouwen, of zoe stark niet. Seggen voorts, dat deselve brouwerie gescepen es zoe langes zoe meer te vergaen, indien by mijnen genadighen heere daerinne niet voorsien en wordde.

Ende hebben wat draperie, te wetene 11 of 12 drapenierders, daerof de 4 dat begonnen hebben zedert St Jansmisse herwaerts, ende en reeden onder hem allen geen 700 heele laickenen, ende over 10 of 12 jaeren zoe plagen zy wel de helfte meer laickenen te reeden, als Dirck Dirxzoon de burgermeester seyt, die dat weet alsoe hy tegenwoerdelick burgermeester es; ende dat compt toe overmits datter veel es die reeden, die de macht niet hebben de coopman te verwachten; ende de gemeen prijs van een half laicken es 11½ gouden gulden, ende zijn genouch upte keure van Leyden ende Delft.

Seggen voorts upten rijkdom van derzelve stede, dat zy niet een rentier in der stede hebben, die 100 \mathcal{L} groten tsjaers heeft.

Gevraecht, of zy de naeste 10 jaeren eenige gaderinghe uyten buydel gemaict hebben by den 100^{en} pennineck of anderssins, seggen dat zy geen gaderinge gedaen en hebben uyten buydel by den 100^{en} pennineck zedert den jaere 92 lestleden, dat by den commissie van den Hertooch van Zassen als stedehouder generael den 100^{en} pennineck gegadert was, daertoe commissaryssen waeren wijlen meester Jacob Cruesinck ende Karel Gremer, die de informatie van denselven 100^{en} namen van allen de particuliere personen binnen derselver stede, ende oock buyten in de vrijheynt geseten, daerof zy ons tregister exhibeerden, geteykent by

denselven meester Jacob Cruesinck ende Gremer, daerby men bevint dat de rijkdom van derselver stede bedrouch binnen ende buyten in als 215970 £ van 40 groten, daerof de rijkdom van buyten bedrouch 2159 £ 14 g.

Ende binnen der voors. stede en wasser maer 1 bevonden die 500 £ groten rijk was eens; 3 die tusschen de 400 ende 500 £ groten rijk waeren; 12 die tusschen de 200 ende 400 £ groten rijk waeren; ende 18 die 200 £ groten rijk waeren.

Ende en zouden denselven 100^{en} penninck niet dorven gaderen hebben van vreesse van der gemeente omme de groote exchijsen die zy geven; maer hebben veel leeninghen onder der poorterie gedaen, die zy mitter tijdt weder gerembourseert hebben, daerof zy noch schuldich zijn gelijk hiervoeren in de schulden verelaert staet.

DIE STEDE VAN SCHOENHOVEN.

Upten 27^{en} in Novembri 1514 wy, wesende tSchoenhoven, hebben gehoert de navolgende persoonen, als Dirck Claeszoon, burgermeester, oudt 43 jaeren, Damaen Janszoon, oudt 52 jaeren, Cornelis Heindrixzoon, oudt 52 jaeren, scepenen, Gerrit Direxzoon, oudt 60 jaeren, Mertin Gerritszoon, oudt 45 jaeren, oude burgermeesters, Baernt Janszoon van der Hove, oudt 64 jaer, Claes Joeszoon, oudt 66 jaeren, Willem Janszoon, oudt 59 jaeren, Dirric van der Molen, oudt 41 jaeren, ende Jan Thin, oudt 32 jaeren, oude scepenen ende raidt van de voorn. stede van Schoenhoven, die ons up tinhouden van den I^{en} ar^{le} geexhibeert hebben de rekeninghe van den innecommen derselver stede, zedert den jare 1505 totten jaere 1513 beyde incluz, daer wy uyt gemaect hebben de navolgende staet; en hebben voor verelaert by eede upten anderen articulen, gelijk hiernaer volcht.

Eerst de wijnexchijs, daerinne begrepen zijn alle vreemde bieren van over zee commende, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende Katherine anno 1508, ende eyndende Katherine avont 1513 beyde incluz, 2760 £ van 40 groten; compt voor 1 jaer 552 £.

Den bierexchijs, die men verhuurt tot twee termijnen tsjaers, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren,

10989 \mathcal{L} van 40 groten; compt voor een jaer 2197 \mathcal{L} 16 g .

Die vleyschexchijs, die men verhuylt by den jaere, heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren 203 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 40 \mathcal{L} 16 g .

Den afslach ende tponlgelt van den visch heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren 197 \mathcal{L} 10 g ; compt voor 1 jaer 39 \mathcal{L} 10 g .

Van dappeltonne, der stede weyde buyten der veerpoorte, van den marctollen, die beestemerct, ende andere cleyn huyskens ende erfkens, ende andere cleyn partijen der stede toebehoerende, die gelden, teen jaer deur tandere, by estimatie 12 \mathcal{L} .

Aengaende de coernexchijs, twelek was 4 st. van thoet terwen, 3 st. van thoet roggen, 1 oert van thoet haveren dat men buyten voerde, maer dat binnen bleef en gaf niet, ende plach te gelden 160 \mathcal{L} of 200 \mathcal{L} sjaers, is afgeset int jaer 1505 of 6, overmits dat zy daerby bezwaert waeren, ende hebben den bierexchijs wederomme gehoicht, dairomme daerof niet.

Somma van den ontfanck van der voors. stede 2842 \mathcal{L} 2 g
van 40 groten.

Upt IIe ar^{le} hebben wy bevonden de navolgende lasten:

Eerst an losrenten, vercoft int jaer 1513, ter lossinge mit 150 Rh. gl. 9 \mathcal{L} .

An lijfrenten, vercoft in Hollant 484 \mathcal{L} 8 g .

An lijfrenten, vercoft binnen der stede ende tSticht van Uytrecht
416 \mathcal{L} 15 g .

Somma van den voors. jaerlicxen renten 910 \mathcal{L} 3 g van
40 groten.

Ende zijn alle de voors. renten vercoft in der oorloge van Utrecht ende Montfoirde, ende in den jaere 1508 12 Rh. gl. lijfrenten, ende in den jaere 1513 9 Rh. gl. tsjaers losrenten hiervoeren verclaert.

Nota. Dat hierinne zijn 99 schilden, die zy seggen dat gouden guilhelmusschilden zijn, die geleyt zijn voor 20 st. tstück, daeromme dat zy vervolcht werdden van den rentiers, die betaelt willen wesen na de waerde van gouden gelde; ende desgelijx 103 gouden gulden sjaers voor 20 st. tstück, mits dat zy die alsoe betaelen, ende ommadat zy daeromme van den sommigen in rechten betoegen zijn, soe verduchten zy, dat zy die in gouden gelde sullen moeten betaelen, daerby dese renten in dien gevalle meer bedragen souden, dan die alhier gestelt zijn, 85 \mathcal{L} 15 g van 40 groten sjaers.

Sculden die de voors. stede schuldich es.

De voors. burgermeesters ende tresoriers seggen, dat zy schuldich zijn van afterstallige onbetaelde renten, omtrent 2 jaeren afterstals, twelek beloopt omtrent 2000 £.

Andere lasten ordinaris ende extraordinaris van der voors. stede.

De wedden of tloon van den organist, schoolmeester, secretaris, bode, scutters wijn, tverlaet te winden, ende veel diergelijcker cleynder partijen, dragen by gemeene jaeren omtrent 115 £.

De reysen van den burgermeesters, scepenen ende andere gedeputeerden van der stede bedragen jaerlicx mitten boodeloonen omtrent 90 £.

Die scenkinge, die de stede jaerlicx doet den heeren aldaer passerende, teeringen ende anders, dragen by gemeene jaeren 125 £.

Dat loon van den waickers, poorters, luerers ende waickers mit haechbussen, die snachts eenen halven stuver meer hebben, dat oock der stede cost 180 £.

An turf, hout ende kaerssen dat draecht by gemeene jaeren . . 36 £.

Aengaende de cleedingen van den gerechte ende huere hoochtijdt wijnen, die zy plegen te hebbene, dat sjaers plach te dragen 12 of 13 £ groten, hebben zy over 25 jaeren afgeset, zoedat zy daerof niet en hebben. Oock mede als zy in de stede saycke reysen, zoe en hebben zy geen daechgelden dan alleenlick heure verleyde costen, ergo daervan niet.

Ende an reparatiën van der stedepoorten, toornen, muyeren, sluysen, verlaten, artillerie, boscruyt ende anders, die dragen by gemeene jaeren
400 £.

Voor extraordinarise saycken die de stede upcommen mogen . . 60 £.

Somma 1006 £.

Somma van alle de voors. lasten 1916 £ 3 g van 40 groten.

Dus blijft hier goets als meer incommens dan jaerlicx uytgeven 925 £ 19 g van 40 groten.

Hiertegens hebben zy te betailen heurluyder portie in mijns genadichs heeren beden, dat bedraecht in de ordinarise beede van den 60000 £, sjaers 376 £ 4 g 3 d.

Ende huere portie in den ommeslach van des gemeenlants renten, by estimatie 197 £ 12 g.

Daerenboven seggen die van Schoonhoven, dat huere poorten ende muyeren zeer vervallen zijn, ende geseepen zijn zoe langes zoe meer te vergaen, indien zij daerinne niet en voirsien mit diligentie ende met groote coste, gelijk zy ons gethoent hebben; welcke wercken zy by meester wercklyuden doen visiteren hebben, die geestimeert hebben dat deselve costen souden, nae de verclaringe ende specificatie die ons daerof overgegeven hebben, 2416 £ 13 s 4 d. groten; valent in ponden van 40 groten. 14500 £.

Upt IIIe ar^{le} seggen de voorn. burgermeesters ende die van den gerechte, dat in de voors. stede zijn de navolgende exchijsen:

Eerst van den wijn, zoe geeft men texchijs van elcken groten dat de wijnen gelden, 10 st. van den aem.

Van tvat biers, dat binnen of buyten gebrouwen wert, daerof geeft een poorter voor zijn selfs dranck 6½ st., te weten 6 st. voor den exchijs ende 1 groten voor thoppegelt.

Ende die tapper die geeft ¹⁾.

tVreemde bier, dat over zee compt, geeft tvat 12 st.

Ende de smael tonne 10 st.

Die vleyschexchijs es van elk hoornbeest dat ter banck geslegen wert 2 st.

Van een vercken 1 st.

Van een scaep 1 groten.

Van een lam 1 oert.

Ende dat de poorters voor hemselves slaen ende niet daerof en vercoopen en geeft niet.

Van tpontgelt van den visch dat es den 60 penninck, daervoeren moet men den vreemden man zijn gelt goet doen ende inhaelen.

Het stalgelt es van elcken vischstall 1 oerthen sdaechs, ende in de vasten 1 groten.

Die merctoll. Men geeft van elke beeste die ter meret compt ½ stiver, daarvan de poorters ende inwoenders van der voorn. stede van Schoonhoven vrij zijn.

Upt IVe ar^{le} seggen de voors. deposanten, dat zy in als hebben, gelijk zy bevinden by tbouck daer zy de waech uyt stellen, 460 haertsteden,

¹⁾ Niet ingevuld.

daerof dat teen vierendeel meest leeft van den heyligengeest, ende gaen om goodswillen; ende deselve huysen zijn wat gemeerdert omme datter eenige lantluyden binnen commen wonen zijn, overmits dat zy by der oorloge verbrant ende gepilliert werden, dairomme den prijs van denselven huysen oock beter es dan die was over 10 jaeren.

Ende zy hebben binnen der stede een Carmelitenclooster ende 2 susterhuysen, als Ste Lysbethen ende Ste Agnieten, ende zijn regularissen, ende hebben buyten an der stede een reguliersclooster, genoempt den Hem; ende hebben een gasthuys binnen der stede; welcke cloosters mit hemluyden niet en geven in geenrehande saycken.

Upt V^e ar^{le} seyt Jan Dirxzoon, coster van der prochiekerke aldaer, oudt 78 jaeren, alsoe hy aldaer 50 jaer coster geweest es, datter nu te paesschen geweest zijn omtrent 1500 communicanten, ende over 10 jaeren wasser tussehen 13 ende 1400 communicanten; ende zijn aldus gemeerdert, overmits dat by der oorloge veel lantluyden inne commen wonen zijn, die aldaer niet en plegen te wonen. Ende hebben desen coster hierup gehoert, overmits dat de pastoor aldaer nyeuwelinge gecommen was.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy geen sonderlange neringhe en hebben dan havercoopen, wat bouwerye, ende hebben 6 brouweryen, 2 of 3 olymoelens, ende sommige lijndrayers, die ander luyden goet spinnen.

Aengaende de brouwerye, seggen dat zy over een jaer 2 brouwers meer hadden dan zy nu doen, ende dat omme dieswille, dat de brouweryen vermenichvuldigen, ende dat die van Dordrecht niet gedoegen en willen dat deghene die onder Zuythollant zitten, hoewel zy up een cleyn half mijlken de sommige aen Schoenhoven wonen, aldaer bier haelen. Ende die van Utrecht hebben binnen 3 of 4 jaeren herwaerts geset up elek vat van huer bier, dat men int Sticht drinct, 1 stoeter, dat oock niet en plach te wesen.

Aengaende de rentiers, soe en weten zy er niet een die 50 £ groten sjaers heeft, noch 40 mede.

Ende zy hebben 17 of 18 coggeseepen, daerof vaerende, die mit havere ende andere goeden vaeren alomme daer zy bevracht werden.

Seggen voorts, daerup gevraecht, dat zy de naeste 8 of 10 jaeren geen gaderingen ofte scattingen nyten buydel gedaen en hebben, maer hebben wel onderlinge malcanderen doen leenen, daerof zy weder van

den penninghen, commende van den exchijsen, geremboursseert zijn; ende en zouden oock deselve scattingen niet dorven bestaen hebben, overmits dat zy upte frontieren sitten, ende dat huere poorterie by der oorloge groote scade leeden, ende dat zy mits waecken genouch belast waren.

 HAESTRECHT.

Dns. Martinus Filius Mensonis, vicecuratus, oudt 45 jaer, Teys Janszoon, schout, oudt 49 jaer, Jacob Direxzoon, oudt 40 jaer, Dirrick Hugezoon, 51 jaer oudt, Govert Janszoon, oudt 40 jaer, ende Floris Geerlofszoon, oudt 39 jaer, scepenen ende gezwoerens van Haestrecht, seggen by eede, upten 8^{en} in Novembri, ter Goude, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy in als hebben 80 haertsteden, arm ende rijk; ende zijn zeer gemindert, want zy tweewerf verbrant zijn geweest, boven verding, van den Gelderschen, in den jaere 1511 ende 12.

Upt IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter zijn in als 450 communicanten, die aldaer ter kercke behoeren, maer deen helft en geeft noch en contribueert met die van Haestrecht niet, alsoe zy sitten onder de proestye van Oudemunster; ende binnen zijnen tijdt, dat hy aldaer gewoent heeft, dat is omtrent 2 of 3 jaeren geleden, zoe en zijn zy niet gemeerdert of gemindert.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy allen ouden tijden gegeven hebben ende noch geven exchijs van bier, ende heet de Arckelsche gruyte, ende es, van een vat biers, dat binnen der stede of vriheyte gedroncken wert, een halven braspeninck, daerof mijne genadighe heere heeft deen helft ende zy dander helft, tot reparatie van den straten ende andere nootlicke edifitien aldaer; maer van byer dat buyten de vriheyte gedroncken wert, daerof geeft men van tvat 5 penninghen, ende dat heeft mijnen genadighen heere alleene; ende heurluyder helft mach waert wesen omtrent 3 Rh. tsjaers.

Seggen voorts, dat zy schuldich zijn 2 £ gr. tsjaers, ter losse den penninck 15, die zy vercoften int jaer 12, ende hebben de penninghen

gegeven in brantscatinge den Gelderschen, ende slaen die omme up tlant.

Ende hebben noch vercoft 7 \mathcal{L} groten sjaers lijfrenten over 14 jaeren geleden, daermode zy de kercke getymmert hebben. Ende zijn noch belast mit 500 Rh. gl. eens, die zy schuldich zijn ter cause van tmaicken van heur bloekhuysen, boven de gratie hemluyden by mijnen genadigen heere gedaen.

Upt IVe ar^{le} seggen zy, dat tgerechte alle jaere kiest 6 schotgaerders, die mitten gerechte eenen yegelick stellen, zoe hy dat jaer gelden sall, naedat hemluyden dunct dat yemant gerijet of verarmt es, by versterfte of anderssins; ende estimeren dat, indien tdoorp te gelden hadde 50 Rh. gl., dat alsdan daerinne gelden zouden die 100 Rh. gl. eens rijck waere, dat die in deselve 50 Rh. gl. gelden zoude 25 st.; ende en gaderen anders niet by kerven of ponden dan naedat de luyden in neeringe ende bruyckwaer sitten.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit steenplaetsen, dier zy 8 hebben, ende voorts mit bouwerye ende koyen te houden, ende mitter schuyte te vaeren.

Haestrecht es groot 1492 mergen lants, gelegen in den polderen hernaer verclaert.

Te wetene in den polre van Rosendael 440 mergen, daarvan tUtrecht toebehoert 56 mergen, binnen Oudewater 186 mergen, binnen der Goude 149 mergen, binnen Dordrecht 15 mergen, aen leengoeden 12 mergen, ende den inwonende van Rosendael 25 mergen, die belast zijn mit 43 scilden sjaers uytgaende renten; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 2 Rh. gl., ende daeromtrent sjaers, in coope, by estimatie, de mergen 60 Rh. gl.

Item, in Culvoert 392 mergen, daerof in eygen behoert binnen Oudewater 25 mergen, binnen Utrecht 86 mergen, binnen der Goude 144 mergen, die van Benscoop ende Polsbrouck tot haeren bosen ende waterloop 55 merghen, ende dinwonende buyeren van Culvoert 90 mergen min een half, belast mit 162 scilden sjaers; ende de mergen es waerdich in huyere 3 scilden, ende in coope 11 \mathcal{L} groten Vlaems.

Item de groote hofcamp, mitten cleyen ende hoochbilwijck datter aen cleeft, 96 mergen, daerof in eygen behoert de heeren van Ste Marien tUtrecht 56 mergen, die hebben die van Lopick, Langeraeck, Zevender ende Cabbal tot haeren bosen; die cleyen hofcamp 12 mergen, belast

mit 31 Rh. gl. tsjaers uytgaende renten, ende tUtrecht 13 merghen, ter Goude $3\frac{1}{2}$ mergen, ende de kercke van Haestrecht 14 mergen; ende gelt de mergen in huyere 2 scilden tsjaers, ende is in coope 60 scilden.

Item buyten Haestrecht 375 mergen, daerof in eygen behoert ter Goude $137\frac{1}{2}$ mergen, te Dordrecht 64 mergen, tOudewater 3 mergen, aen leenen van der graeflicheyt 34 mergen, die van Berchambocht tot haeren bosem 20 mergen, die van Stolwijk tot haren bosem 20 mergen, binnen Utrecht 27 mergen, totter pastorie van Haestrecht 22 mergen, die kercke van Haestrecht 9 merghen, tot een papelicke proeven $4\frac{1}{2}$ mergen, de inwonende buyeren buyten Haestrecht 59 mergen, welke 59 mergen belast zijn mit 74 Rh. gl. jaerlicxe uytgaende renten; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 2 Rh. gl., ende in coope 60 Rh. gl.

Item die van Bilwijk hebben 193 mergen, daerof in eygen behoert binnen der stede van der Goude 29 mergen, de pastorie van Haestrecht $10\frac{1}{2}$ mergen, den inbuyeren van Bilwijk 53 mergen, die van Berchambocht hebben tot haeren bosem 20 merghen, an leenen van der graeflicheyt $3\frac{1}{2}$ mergen, ende den inwonende van Bilwijk ende van Haestrecht 76 mergen, ende zijn de 76 mergen belast mit 58 Rh. gl. tsjaers uytgaende renten, all losrenten den penninck 14, 15 ende 16; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 5 g gr., ende in coope 25 gouden guldens.

Ende wordden van de voors. 1492 mergen gebruyet by vreemde persoonen, die mit die van Haestrecht niet en gelden noch en contribuieren, 200 mergen, ende tsurplus wort gebruyet by den buyeren ende inwonenden van elcken polre.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben aen sluysgelt, dijckaetge, molengelt ende anders 7 st. upte mergen by gemeene jaeren.

HEERAERTSBERCH ONDER BELOYS.

Cornelis Willemszoon, oudt 35 jaeren, Jan Janszoon, oudt omtrent 39 jaeren, gezwoeren van den voorn. dorpe onder Beloy, gevraecht upt tinhouden van der voorn. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn int voors. dorp van sHeerenaertsberge onder Beloys omtrent 33 hertsteden, dies es wel tderdendeel arm, levende van den heyligengeest of niet beter, mits der verderfnisse van der oorlogen van Gelre; ende zijn binnen 10 jaeren gemeerdert omtrent van 5 of 6 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy niet sonderlinge en zouden weten te seggen van der menichte van den communicanten, ende alsoe zy prochien in Zuythollant onder Dordrecht, zoe en es de pastoor met hemlyuden niet gecommen, maer by raminge zoe dunct hemlyuden datter wesen mach 3 in elke haertede.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, dan alleenlick 1 deuyt van tvat biers, twelck toebehoert den ambochsheere; ende dat heurluyder dorp belast es mit 28 \mathcal{L} gr. lijfrenten, gehaelt int oorloge van Utrecht, ende noch 20 \mathcal{L} groten tsjaers losrenten, nu onlanex upt voorn. dorp gehaelt, omme te repareren de kereke, verbrant int Geldersche oorloge, daerof tquartier onder Beloys gelt een vierendeel.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie van den voorn. renten ende mijns genadichs heeren beden vinden onder malcanderen by kerven, ende hebben 31 kerven, eleken kerf gereeckent in goede 550 scilden Hollants, ende vernyeuwen jaerlicx huere kervingen St Jansmisse; ende tgetal van den kerven es genouch gebleven in eenen doene binnen 10 jaeren herwaerts, sonder gemeerdert ofte gemindert te wesen, van 1 oft 2 kerven.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hemlyuden generen mit bouwerye, mit kennep, havere ende hoy te winnen. Ende es tvoors. dorp onder Beloys groot omtrent 800 mergen, (Nota. 1042 mergen, zoe zy nae bekend hebben), daerof den inbuyeren binnen denselven dorpe toebehooren 400 mergen, den broerekens van den Hem buyten Schoenhoven 150 mergen, den commandeur tot Utrecht 5 mergen in erfpachte, den heyligegeest tot Schoenhoven oftet tgesthuys omtrent 20 mergen, den 2 Beghynhoven tot Schoenhoven tsamen 18 mergen, ende 5 mergen in erfpacht, ende voort diversche waerlicke persoonen tot Schoenhoven, Utrecht, Dordrecht ende elders. Ende es de mergen waert in huyere 2 gouden gulden, tgoet deur tquaet, ende in coope 60 scilden, deen deur tandere; ende wort

all tvoorn. lant gebruyet by den inbuyeren van den voors. dorpe onder Beloys, uytgedaen omtrent 150 mergen, die de poorters van Schoenhoven gebruycken, die Zuythollanders oock int voors. dorp omtrent 150 mergen, ende de geestelicheynt tot Scoenhoven, hiervoeren genoempt, bruyet oock heurluyder eygendom, uytgedaen omtrent 34 mergen, die zy verhuieren, zonder dat deselve poorters, uytbuyeren ofte geestelickheynt yet gelden mitten voorn. depositanten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckgelt, molengelt ende sluysgelt, deen jaer deur tandere, 7 st. upte mergen.

STOLWIJCK,

te weten tdeel dat onder thailiuseip van Schoenhoven gelegen es.

Jacob Direxzoon, oudt 60 jaeren, Jan Adriaenzoon, oudt 38 jaeren, buyeren, gedeputeert uyten name van den voorn. dorpe van Stolwijck, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede, upten 27^{en} in Novembri, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in Stolwijck, alsoe verre alst tlant van Beloys aen-gaet, zijn 50 haertsteden geweest, die nu tmeestendeel all verbrant zijn geweest by der oorloge van Gelre, ende luttel daervan upgetymmert, ende zijn omtrent 5 of 6 arme; ende zijn genouch in eenen staete ge-bleven de naeste 10 jaeren herwaerts, anders dan datter mogen zijn gecommen omtrent 3 of 4 arme luyden, levende van den heyligengeest.

Up IIe ar^{le} seggen, dat tgeheele dorp van Stolwijck heeft omtrent 600 communicanten, dies tquartier van Beloys mach dragen tderdendeel.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat int quartier van Beloys geen exchijsen en zijn, anders dan dat de tappers geven van elke tonne 1 deuyt den grave; ende dat Beloysche lant es belast mit 800 Rh. gl. hooftpennin-gen, beloipen an losrenten, den penninck 16, omtrent 8 ℒ groten sjaers, dewelcke hooftpenningen geemployeert zijn geweest int oorloge van Utrecht, Rotterdamme ende Gelre.

Upt IVe ar^e seggen, dat zy mijns g. h. beden ende ommeslagen onderlinge gaderen by kerven, ende datter zijn omtrent 28 kerven, elcken kerf waerdich wesende in goede 550 scilden, ende vernyeuwen deselve kerven alle jaere te kersmisse, ende dat zy binnen 10 jaeren herwaerts 35 kerven gehadt hebben, ende mits de oorloge zijn gemindert tot 28 kerven, zoe voors. es.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit koyen, mit kennep ende een luttel ander saet ofte grayn te winnen. Ende Stolwijck onder Beloy's es groot, behalven 18 merghen, die der kercken van Stolwijck toebehoeren, 950 mergen lants, daerof den inbuyeren toebehoert omtrent 300 merghen, ende tsurplus behoert toe, te wetene 5 mergen min 2 hont den collatiebroeders te Goude, 6 mergen den beghinen up doude haven tot Schoenhoven, 4 mergen den getijden tot Schoenhoven, den bruers in den Hem 4½ mergen, de reguliers van Utrecht 9 mergen, uytgegeven by denselven voir 3 nobelen sjaers, ende voort meer waerlicke luyden, wonende ter Goude ende elders; ende gelt tselve lant, deen deur dandere, 3 scilden in huyere, ende in coope den penninck 20. Ende wort all tgeheel landt gebruyct by den binnenbuyeren, uytgedaen omtrent 25 mergen, die by waerlicken uytbuyeren gebruyct werdden, die met den voors. van Stolwijck niet en gelden.

Upt VIe ar^e seggen, dat zy jaerlicx wel te gelden hebben an molen-gelt, sluysgelt ende leckendijckgelt, deen jaer deur dandere, wel 6 st. upten merghen.

VLIST ENDE BONREPAS.

Dirriek Meeus, oudt 42 jaer, ende Claes Wouterszoon, oudt 40 jaer, gezwoerens, Willem Huygezoon, oudt 48 jaer, kerver, Nijs Kerff, oudt 40 jaer, wonende in Vlist, ende Dirriek Ariszoon, oudt 41 jaer, uyt Bonrepas, gevraecht by eede, te Schoenhoven, 27^{en} in Novembri 1514, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^e, dat in Vlist zijn 32 haertsteden, ende in Bonrepas 7 haertsteden; daerof datter wel 10 arm zijn die zeer luttel of niet hebben.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy dat niet wel en weten te verclacren, ovcromits dat zy ter kercken behoeren in Polsbrouck, toebehoerende deen zijde den heere van IJselsteyn, ende dander zijde den heer van Aerenborch.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy te exchijs geven de graefficheyt 3 deuyts van elck vat biers; ende up tdoorp en hebben zy geen renten vercoft, maer hebben veel renten vercoft up hem selven, alsoe zy in dese leste oorloge tweewerf gevangen, gebrant ende gepilliert zijn geweest.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie van de bede tsamen kerven ende gaderen up een stock; ende hebben tsamen in als 32 kerven, die zy alle jaere vernyeuwen, ende estimeren dese kerven nae de goeden dat elck rijck es, of na de bruyckwaer die zy hebben, ende de rijcxste van den dorpe staet up 2 kerven, ende dien houden zy rijck te wesen 800 schilden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerck. Seggen dat Vlist groot es 700-mergen, ende Bonrepas 300 mergen, daerof die van Vlist toebehoert van lant in Vlist gelegen 133 mergen, den broeders in den Hem 132 mergen, dat zy all verhuieren, ende tandere behoert toe tSchoenhoven ende elders.

Ende dinbuyeren van Bonrepas behoeren van tlant in Bonrepas gelegen 48 mergen, ende tsurplus behoert oock alomme thuys.

Seggen voorts, dat zy all tvoors. lant gebruycken, uytgeseyt die van Haestrecht bruycken in Vlist 56 mergen, die van Schoenhoven 8, die van Heeraertsberge 36 mergen, in Polsbrouck 11 mergen, ende 12 in Haestrecht.

Ende in Bonrepas en bruycken de buyeren van den 300 mergen geen 100, ende dandere werden gebruyct by Frans Dammaszoon ende andere tSchoenhoven; ende daer en zijn geen geostelicke luyden die aldacr lant selver gebruycken; ende de voors. persoonen en gelden noch en geven mit hemluyden niet.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt ende anders, by gemeene jaeren, 4 of 5 st. upte mergen.

LIESVELT MIT HALF DE NYEUPOERT.

Wilhelmus de Tetroede, pastoer van Amersliesvelt, oudt 36 jaer, Wouter Meliszoon, scepen in Liesvelt, oudt 40 jaeren, Thonis Direx-zoon, oock scepen, oudt 36 jaeren, Allaert Symonszoon, oock scepen, oudt 36 jaeren, Adriaen Janszoon, burgermeester in de Nyeupoert; Dirrick Gerritzoon, oock burgermeester aldaer, oudt 35 jaeren of daer-omtrent, ende Jan Adriaenszoon, scepen in de Nyeupoert, oudt 55 jaeren, Adriaen Claeszoon, oudt 50 jaeren, Zylof Mertenszoon, oudt 45 jaeren, uyt Ammers mit Liesvelt, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat in der helft van der Nyeupoert, toebehoerende den heere van Liesvelt, zijn omtrent 44 of 45 haertsteden, ende zijn verbrant geweest in Meye lestleden, ende hadden over 10 jaeren 60 huysen, 2 of 3 meer of min.

Upt IIe ar^{le}

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven bier-, wijn- ende eeckexchijs, ende gelt in den geheelen ban jaerlicx, deen jaer min ende dander jaer meer, 180 gouden guldens, ende zijn huerluyder rekeningen in den lesten brant verbrant geweest; ende geven van een vat buyten brouwen biers ten exchijs, te wetene de tappers 6 st., ende de inwonende die tselve inleggen ende niet en vercoopen 3 st., ende van een vat binnen brouwen biers geven de tappers 4 st., ende de inwoners 5 groten, van een Dord-rechtsche ame wijns 10 st., ende van een vat eecken 4 st.; ende de vremde bieren die geven alsoe veel als die uytbrouwen bieren.

Ende es de geheele stede belast met 28 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende noch 25 scilden tsjaers an lijfrenten, noch an losrenten 6 Rh. gl. ende 30½ scilden van 40 st. tstuck, den penninck 15, daerof de helft van den jaerlicxen renten betaelt moeten zijn by denghenen die sitten in der helft van der stede van der Nyeupoert onder Liesvelt. Boven desen zijn zy noch belast ende sullen moeten betailen jaerlicx 20 scilden, ter cause van jaerlicxe renten van 2 huysen, die mit hueren erven gedolven zijn tot sterckenisse van der stede voors., ende boven desen sullen noch moeten gelden in 4 of 5 erven, die men oock niet betymmeren en moet,

ende hoeveel tselve belooopen sall en weten zy niet. Ende zijn de penninghen gecommen van den vercoften renten besteet tot reparatie ende versterkinge van der Nyeuwoert, ende hebben gefondeert 2 nyeuwe poerten, ende voert bossen ende artillerie gecoft tot sterckenisse van der stede.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zoe wanneer zyluyden cenige ommeslagen of beden te gelden hebben, die wort gegadert over de gemeene inwonenden van der Nyeuwoert, die gelijckelick daerinne contribuieren, ende van tguendt dat zy dageliex te gelden hebben boven den innecommen van den exchijs, dat slaen zy omme by den hoofde ende by den huysen, ende kiezen die van den gerechte 4 goede mannen uyter gemeynten, die den ommeslach maicken telcken alst gebuert, ende somtijds doet die van den gerechte selver. Ende zoe wanneer dat zy ommeslaen zouden 50 Rh. gl., zoe zoude de rijcxste, wonende binnen de Nyeuwoert, daertoe moeten geven 4 Rh. gl. ende meer, ende zoude deselve moeten rijk zijn over 1000 schilden eens stijf.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit schuytvaeren omme een vracht, mit een weynich lantelinghen, spitten ende delven, cramers ende tappers.

Seggen voorts, dat zy geen lant en hebben dat behoert onder de Nyeuwoert, dan hebben omtrent 12 of 13 mergen lants, dat de heeren van der Nyeuwoert de stede van der Nyeuwoert gegeven hebben, omme eens deels van den oncosten jaerlicx mede te vervallen; ende en gelden die landen in geenrehande oncosten van mergengelt.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy geen landen en hebben die in margengelt gelden; ende de landen die de inwonenden van der Nyeuwoert gebruycken, die leggen in den ambochte van Liesvelt, Langerack ende andere ambochten, omtrent hemlyden gelegen.

LIESVELT ENDE AMMERS.

Die van Liesvelt voors. seggen, upt I^e ar^{le}, datter zijn 84 haertsteden onder huysen, schuyeren, cleynen boyekens ende anders; ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts gemeerdert van 5 of 6 huysen.

Upt IIe ar^e seyt de pastoer, datter zijn omtrent 300 communicanten, die meer gemindert dan gemeedert zijn binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIIe ar^l seggen, dat zy te exchijse geven 1 braspenninck van een vat biers, ende dat heeft de heere van Liesvelt; ende en hebben geen lijf- of losrenten tot laste van den dorpe vercoft.

Upt IVe ar^e seggen, dat zoe wanneer zy gesommeert werdden omme eenige penninghen te betailen tot mijns genadichs heeren beden of totten ommeslagen van den lande, zoe doen die gezwoerens van den dorpe eenen ommeslach van alsulcke penninghen daer zy of gemaent wordden, over die hoofden van den dorpe ende inwonenden van dien, elck naedat zy rijk zijn in haven, erven, ende oock naer elcx zijn neringe. Ende indien zy 50 gulden omme souden moeten slaen, zoe zoude de rijcxste daertoe moeten geven 2 Phillippus guldens, ende dier en esser maer 4 die sulcx zijn, ende dander naer advenant; ende die 2 Phillippus guldens te gelden heeft, die estimeren zy rijk 500 Rh. gl. eens.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit lantelingen, mit koyen, paerden ende een luttel haverlants, voorts mit spitten, delven, vogelen, visschen ende mitte schuyt vaeren.

Seggen, dat Liesvelt groot es 800 mergen, ende Ammers 300 mergen, maict tsamen 1100 mergen, ende van den 800 mergen, gelegen binnen Liesvelt, daerof behoort meer dan den 3^{den} mergen of daeromtrent binnen Utrecht, Schoenhoven, Dordrecht, de Nyeupoert ende andere, ende de andere 2 deelen behoeren den inwonenden van Liesvelt, ende worden die 800 mergen by den inwoenders van Liesvelt gebruyct, uytgesondert omtrent 140 mergen, die gebruyct werdden by den inwoenders van der Nyeupoert, Screvelant ende Goudriaen; ende estimeren de mergen jaerlicx in huyere 3 scilt, ende in coope, deen deur dandere, tuschen 30 ende 40 scilden de mergen.

Ende van den 300 mergen van die van Ammers behoert hemlyden in eygen omtrent 34 mergen, de heere van Liesvelt heester omtrent 60 mergen, die hy selver gebruyct, ende dandere behoert tot Utrecht, der Goude, Schoenhoven, Screvelant, in de Nyeupoert ende in den Hage, ende en worden boven 100 mergen by den buyeren niet gebruyct, ende

tsurplus wert gebruyct by den ommegeten; ende en zijn aldaer geen geestelicke persoonen die daer lant gebruycken; ende zoude de mergen jaerlicx gelden in huyere $2\frac{1}{2}$ scilt, ende in coope omtrent 55 scilden, deen deur dandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijekaetge, sluysgelt, molengelt, watering, wegen ende kaën omtrent 14 st. upton mergen, deen jaer deur tandere.

GOUDERRACK.

Cornelis Gerritszoon, oudt 36 jaer, Jan Jacopszoon, oudt 49 jaer, Claes Janszoon, oudt 52 jaer, ende Jan Daemszoon, oudt 37 jaer gedeputeerde nyt Gouderrack, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben 50 haertsteden, daerof de 25 hem mogen behelpen, ende dander niet; ende zijn gemeerdert van 9 of 10 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} verclaert de pastoer, by certificatie onder zijn hanteycken, alsoe hy niet commen en mochte overmits de languenten die in zijn prochie sieck leggen van der heeter siecte, datter zijn tusschen 4 ende 500 communicanten in Moerdrecht ende Gouderrack, daerof datter, in Gouderrack ter kercken behoeren 325 ende in Moerdrecht 125.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven 8 st. van een vat biers ten exchijse, ende dat heeft de stadt van der Goude, ende dat geven die tappers ende anders niet, ende dat voor de helft van den dorpe, ende geven noch daerenboven 1 deuyt van elck vat mijnen genadigen heere.

Ende hebben an eeuwighe renten up tvoors. dorp 30 Rh. gl. tsjaers, dat oude renten zijn, ende en gedenct nyemant van hemluyden hoe die daerup gecommen zijn.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere beden ende ommeslagen gaderen by den kerven, ende es elke kerf 100 scilden, ende dat van allen ouden tijden, ende verkerven eens sjaers, indient yemant versouct.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit steenplaetsen, mit vischen ende mit vogelen, veel scuytvaerders ende oock mit de koe.

Ende hebben 800 mergen in heurluyder ambocht, daerof den eygen van 300 mergen behoert binnen der Goude ende in andere plaetsen, ende tsurplus behoert den buyrluyden; ende wordt dat lant all meest gebruyct by den inwonenden, uytgesondert omtrent 60 mergen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer lant gebruycken.

Ende estimeren elcken mergen in huyere 3 seilden, ende in coope 60 schilden de mergen, deen deur dandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijekaetge, sluysegelt, molengelt, wateringe ende wegghen, teen jaer deur tandere, 7 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat zy jaerlicx wel hebben in renten up heurluyder lant 600 schilden.

DE STEDE VAN GORINCHEM.

Upten 29^{en} in Novembri 1514, soe hebben wy up tinhouden van onser instructie gehoert meester Jan de Brouwer, oudt 52 jaer, Dirrick Spronck Rutgerszoon, oudt 51 jaer, burgermeesters, Adriaen Huezoon, oudt 60 jaer, Aelbout Willemszoon, oudt 38 jaer, Heinrick Claeszoon, oudt 62 jaer, Thijs van Muylwijck, oudt 64 jaer, Jan van der Voerde, oudt 60 jaer, scepenen, Dirrick Koevoet, oudt 50 jaer, scepen ende tresorier, ende Aernt Vos, clerck ende bouckhouder van den 5 tresoriers, oudt 28 jaer; seggen by eede gelijk hiernaer volcht.

Eerst zoe hebben zy omme ons te informeren upt inhouden van den I^e ar^{le} geexhibeert tverhuurbouck, daer men inne scrijft alle de verhueringen van der stede goeden, ende oock de rekeninghe van den tresoriers derselver stede, van al den innecommen derselver stede zedert den jaere 1505 totten jaere 1512 daeraen volgende, beyde de jaeren incluz, daerof de sommige gesloten ende de sommige noch te sluyten waeren; daer wy uytgemaect hebben den navolgende staet.

De wijnexchijs heeft gegouden in 5 jaeren, beginnende prima May 1509, ende eyndende lesten in Aprille 1513, alsoe men die verhuurt

tweewe
 verhuuy
 1 jaer
 Die
 gegoud
 compt
 Die
 binnen
 Die
 eynder
 Die
 eynder
 Die
 eynder
 Die
 dende
 Die
 eynder
 Die
 eynder
 Die
 dende
 Die
 ende
 Di
 als v
 Di
 gaen
 Di
 als v
 Di
 ende
 D
 geg
 com
 D

tweewerf tsjaers, beginnende in Novembri daer te voeren, ende men verhuirse by Wilhelmuusschilden, 2497 \mathcal{L} van 40 groten; compt voor 1 jaer 499 \mathcal{L} 8 g .

Die Hamburger-bierexchijs verhuirt men tweewerf tsjaers, ende heeft gegouden voor 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 644 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 108 \mathcal{L} 16 g .

Die backerexchijs wert oock verhuirt als voeren, ende heeft gegouden binnen 5 jaeren 1243 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 248 \mathcal{L} 12 g .

Die coernexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 578 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 115 \mathcal{L} 12 g .

Die vischexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 333 \mathcal{L} 10 g ; compt voor 1 jaer . . 66 \mathcal{L} 14 g .

Die vleeschexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 276 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 55 \mathcal{L} 4 g .

Die vetexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 356 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 71 \mathcal{L} 4 g .

Die soudtexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 220 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 44 \mathcal{L} .

Die harinckexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 197 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 39 \mathcal{L} 8 g .

Die elleëxchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 401 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 80 \mathcal{L} 4 g .

Die hoeftmaet heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 138 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 27 \mathcal{L} 12 g .

Die bierexchijs te lande heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1269 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer . . 253 \mathcal{L} 16 g .

Die craen heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 115 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 23 \mathcal{L} .

Die bierberrie heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende uytgaende als voeren, 591 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 118 \mathcal{L} 2 g .

Die wage heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1028 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 205 \mathcal{L} 12 g .

Die vleeschbancken hebben gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 486 \mathcal{L} 16 g , compt voor 1 jaer 97 \mathcal{L} 7 g .

Dat gemael van den molen, die men verhuirt by den jaere, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 2870 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 574 \mathcal{L} .

Die maultkarre heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende

eyndende als voeren, 128 £; compt voor 1 jaer 25 £ 12 §.

Die backerskarre heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 97 £ 10 §; compt voor 1 jaer . . . 19 £ 10 §.

Die vischstallen, die men verhuurt by den jaere, gelden by gemeene jaeren 32 £.

Die groote bierexchijs, die men ontfanct van den tappers, ende wort jaerlicx gegadert by den tresoriers ende niet verhuurt, daerof es gecommen binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 10064 £ 4 § 6 d.; compt voor 1 jaer 2012 £ 16 § 6 d.

Die cleyne bierexchijs, die oock van gelijcken gegadert wert, heeft bedragen binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 2019 £ 17 §; compt voor 1 jaer 403 £ 19 § 6 d.

Die brauteëxchijs, die oock gegadert wert als voeren, daarvan es gecommen binnen 5 gelijke jaeren 2213 £; compt voor 1 jaer 442 £ 12 §.

Van den erfthinsen, by estimatie, teen jaer deur tandere, 14 £ 19 §.

Item, die stede ontfanct noch jaerlicx uyten domeynen van Arckel, dat zy tanderen tijden vercoft heeft voor die graefficheyt in lichten gelde, 203 guldens, daervoeren zy ontfanghen 100 £.

Somme van tgeheele innecommen van der voors. stede 5680 £ van 40 groten.

Als van den ontfanck van den dorpen in den lande van Arckel gelegen, die met hemlyden schuldich zijn te gelden in allen beden ende ommeslaghen, alsoe zy tsamen met een in der schiltaelen getaxeert zijn up 1100 scilden, daerof de stede plach te betalen de tweedeelen, ende de dorpen dat derdendeel, gelijk die van der stede seggen: nietmin, overmits de armoede van den dorpen, zoe heeft de stede hemlyden zoe luttel gemoyt als hem mogelick es geweest, ende heeft daerup sommige jaeren wat of ontfanghen ende up sommige jaeren niet; te weten in den jaere 1507 hebben zy ontfangen upten gereeden goeden van den dorplyden, alst blijft by de rekeninghe van denselven jaere, aldaer daerof ontfauck gemaect es sonder dat verclaert es int particulier wat elck gegeven heeft,

500 £.

Ende int selve jaer ontf. 1 st. upte mergentaelen, ende bedouch

261 £ 6 §.

Item, in den jaere 1508, beginnende Meydach, hebben zy ontfangen van den gereeden goeden van den dorplyden buyten de stede, te wene van elck 100 scilden 5 stuvers, dat bedouch 96 £ 8 § 9 d. van 40 groten, daerinne gouden de dorplyden van Arckel 11 £, up Riet-

velt 6 \mathcal{L} , Oosterwijck ende Kedichem 20 \mathcal{L} , up Leerbrouck 18 \mathcal{L} , up Nyeuwelant 13 \mathcal{L} 8 g 9 d., up Hoernaer 12 \mathcal{L} , ende up Blocklant 16 \mathcal{L} ; dairomme hier de voors. somme van 96 \mathcal{L} 8 g 9 d.

Item, int selve jaer 1508 ontfanghen van den mergentaelen int lant van Arckel 10 st. van den mergen, dat bedrouch in als 2367 \mathcal{L} 10 g ; te weten van tlant up Gorinchem gelegen, groot 950 mergen, daerof gecort 277 mergen, toebehoerende den heere ende andere geestelicke persoonen, blijft 672 mergen 5 hont; facit 336 \mathcal{L} 8 g 4 d. ob. Item up Arckel 490 mergen, daerof men cort als voeren 110 mergen 2 hont, blijft geldende 379 mergen ende 4 hont; facit 188 \mathcal{L} 16 g 9 d. Item, up Rietvelt 220 merghen, daerof men cort $36\frac{1}{2}$ mergen, blijft $183\frac{1}{2}$ mergen; facit 91 \mathcal{L} 15 g . Item, up Scheluynen 304 mergen, daerof gecort was 157 mergen, bleef 147 merghen; facit 73 \mathcal{L} 10 g . Item, up Hoornaer 619 mergen, daerof gingen 131 mergen 5 hont, blijft 387 mergen ende 1 hont; facit 193 \mathcal{L} 11 g 7 d. ob. Item, up Blocklant 720 mergen, daerof gingen 168 mergen 1 hont, bleef 551 merghen ende 5 hont; facit 275 \mathcal{L} 18 g 4 d. ob. Item, up Nyeuwelant 1000 mergen, daerof gingen $325\frac{1}{2}$ mergen, bleef $674\frac{1}{2}$ mergen; facit 337 \mathcal{L} 5 g . Item, up Leerbrouck 770 mergen, daerof gingen 278 mergen, bleef 492 mergen; facit 246 \mathcal{L} . Item, up Middelcoop 499 mergen, daerof gingen 66 mergen, bleef 433 mergen; facit 216 \mathcal{L} 10 g ; ende up Kedichem ende Oosterwijck $1039\frac{1}{2}$ mergen, daerof gingen 224 mergen, bleef $815\frac{1}{2}$ mergen; facit 407 \mathcal{L} 15 g ; dairomme hier de voors. somme van
2367 \mathcal{L} 10 g .

Item, int selve jaer 8 hebben zy noch ontfangen 1 st. upte mergen, ende bedrouch in als 321 \mathcal{L} 1 g 6 d. van 40 groten, te weten up Gornichem Scheluynen, Hoornaer, Arckel ende Blocklant, houdende $2992\frac{1}{2}$ mergen; Item in Nyeuwelant 1000 merghen; Item Leerbrouck 770 mergen; Middelcoop 490 mergen; Item up Kedichem $1039\frac{1}{2}$, ende up Rietvelt 220 mergen; dairomme hier de voirs. somme van 321 \mathcal{L} 1 g 6 d.

Bedragende de voors. ommeslagen over tlant, int jaer 1508, 2785 \mathcal{L} 3 d.

Ende van den dorpluyden wert ontfanghen int selve jaer 1508, alst blijct by de rekeninghe, ende dat van den gereeden goeden . . 500 \mathcal{L} .

Int 1509 en was geen schattinge binnen der stede, noch buyten upten dorpen gegadert; ergo van tselve jaer niet.

Int jaer van 10 of 11 en hebben zy up tlant geen en ommeslach gedaen dan by maniere van leeninge, omme de dorpen daerof te remboursen upten eersten ommeslach 755 \mathcal{L} van 40 groten.

Int jaer 1512 hebben zy den 15^{en} in Maerte secundum cursum curie, ommegelegten ende ontfangen van den dorpen, te wetene van die

Van Scheluynen	18	ℒ	10	g.
Van Hoornaer	40	ℒ.		
Van Blocklant	40	ℒ.		
Van Nyeuwelant	37	ℒ	10	g.
Van Leerbrouck	37	ℒ	10	g.
Van Middelcoop	40	ℒ.		

Bedraget voor tselve jaer 12 213 ℒ 10 g.

Item, den 20^{en} in Aprille 13 van die

Van Scheluynen	18	ℒ	10	g.
Van Blocklant	40	ℒ.		
Hoornaer	40	ℒ.		
Nyeuwelant	25	ℒ.		

Bedraecht voor tselve jaer 13 123 ℒ 10 g.

Item, int selve jaer hebben zy ommegelegten ende ontfangen van de mergen 7 st., ende bedraecht den ontfanck . . . 854 ℒ 12 g 10 d. ob.

Ende was int selve jaer ommegelegten up te gereeden goeden van den dorplynden 7 st. up te 100 scilden, gelijk binnen der stede, maer de dorpen en betaelden niet veele, ende heldent inne tegens huere schade; ende bedrouch den ontfanck van dien in als 60 ℒ 13 g 6 d., te weten up Rietvelt 11 ℒ, up Kedichem 10 g 6 d., Leerbrouck 7 ℒ, up Nyeuwelant 24½ st., van Middelcoop 27 ℒ 14 g 6 d., up Blocklant 3 ℒ 17 g 9 d., up Hoornaer 7 ℒ 10 g 9 d., Scheluynen 36 g 6 d.; bedragende de voors. 2 ommegelegten, gedaen int jaer 1513, 1038 ℒ 16 g 4 d. ob.

Ende omme te wetene by wat octroy zy denselven ommevlach up te mergentaelen gedaen hebben, zoe hebben zy ons geexhibeert een octroy gegeven te Mechelen den eersten dach van Maerte, anno 1513, geteyckent by den secretaris P. le Muet, daerby hem geacordeert es te mogen ommevlach up elcke mergen lants, gelegen in de lande van Arckel, omme te vervallen de verleyde penninghen die zy hebben moeten deboursieren in de leste voorlede oorloge, ende oock omme de stede te repareren, 10 st. van de mergen, 4 jaeren lanck geduerende, deen nae dander volgende; ende als aengaende deghene die aldaer geen of luttel lants en hebben, dat zy oock een yegelijk van dien sullen mogen ommevlach ende contribuieren, elck nae die macht ende faculteyt van zijne goeden, nae rate ende advenant van den voors. mergentale; behoudelicken dat de meestendeel van denghenen die daerinne behoeren te consenteren,

daerinne geconsenteerd hebben ofte consenteren, ende dat zy daerof schuldich sullen wesen rekeninghe ende bewijs daerof te doene daer ende alsoet behoert, hemluyden vergevende [mis-beurte] by hemluyden gecommitteert van den voors. ommeslach gedaen te hebben zonder daerup eerst verworven te hebben lettren van octroy ende consente.

Upt IIe ar^e hebben wy bevonden, by de rekeninghe ende tbouck daer men de renten uyt betaelt, dat zy schuldich zijn de navolgende erf-ende losrenten:

Eerst an erfrenten ende erfthinsen, die de stede jaerlicx sculdich es diverse geestelicke ende waerlicke personen 30 \mathcal{L} 2 g .

An losrenten, vercoft int jaer 1488 in lichten gelde, die men betaelt mitter helft, ende es geschiet tot versoucke van der graefficheyt, daer-voeren zy ontfangen 100 Rh. gl. tsjaers, in den ontfanck hiervoeren ge-mentionneert, ter losse den penninck 14, ende bedragen tot gelijcke somme, ende tsurplus es nae vercoft zoe int oorloge van Rotterdam als daerna, ende bedragen tsamen binnen Gornichem. 910 \mathcal{L} 12 g .

An lijfrenten, vercoft als voeren, binnen Gorichem	551 \mathcal{L} 8 g .
An losrenten in den Hage	28 \mathcal{L} 5 g .
An lijfrenten in den Hage	96 \mathcal{L} .
An lijfrenten tAmsterdam	16 \mathcal{L} .
An lijfrenten te Haerlem	5 \mathcal{L} .
An losrenten te Delft, ter losse den penninck 14, over- lange vercoft	35 \mathcal{L} 5 g .
An lijfrenten te Delft	24 \mathcal{L} .
An lijfrenten te Rotterdam	52 \mathcal{L} .
An losrenten ter Goude	24 \mathcal{L} .
An lijfrenten ter Goude	12 \mathcal{L} .
An losrenten tSchoonhoven	24 \mathcal{L} .
An lijfrenten tSchoonhoven	48 \mathcal{L} .
An lijfrenten tDordrecht	181 \mathcal{L} 10 g .
An losrenten tUtrecht, ter losse den penninck 15 ende 18,	83 \mathcal{L} 16 g .
An lijfrenten tUtrecht	198 \mathcal{L} 16 g .
An lijfrenten te Culembourch	7 \mathcal{L} .
An losrenten tsHertogenbossche	148 \mathcal{L} 10 g .
An lijfrenten tsHertogenbossche	184 \mathcal{L} .
Somma	2660 \mathcal{L} 4 g .

Welcke renten zy vercoft hebben, te wetene in den jaere 1505, an

lijfrenten tsjaers	188	ℒ	14	g.
Int jaer 1506 an lijfrenten	89	ℒ	10	g.
Int jaer 1507 en werde niet vercoft.				
Int jaer 1508 an losrenten	160	ℒ.		
Ende an lijfrenten	48	ℒ.		
Int jaer 1509 an losrenten	125	ℒ.		
An lijfrenten	230	ℒ	10	g.
Int jaer 1510 an lijfrenten	18	ℒ.		
Int jaer 1511 an losrenten, den penninck 14,	17	ℒ	16	g.
An lijfrenten tot 1 ende 2 lijven	162	ℒ	16	g.
Int jaer 12, ter losse den penninck 14 ende 15,	125	ℒ	18	g.
Ende an lijfrenten	64	ℒ.		
Int jaer 13, ter losse den penninck 14 ende 15,	528	ℒ	16	g.
Ende an lijfrenten	128	ℒ.		
Ende int jaer 1514 an losrenten, ter losse den penninck 14,	25	ℒ	10	g.
Ende an lijfrenten	12	ℒ.		
Somma van de voors. vercoopinge, te wetene an				
losrenten	983	ℒ.		
ende an lijfrenten	941	ℒ	10	g.
Facit tsamen	1924	ℒ	10	g.

Ende de penningen, gecommen van der voors. vercoopinghen, seggen zy besteet te wesen in de betalinge van heurl. portie in de beden ende andere ommeslagen, ende voorts in de betalinge van den ruyteren ende knechten, die zy dese voorleden oorloge hebben moeten onderhouden, ende hebben veel van den renten moeten versegelen hueren poorteren die knechten geborch hadden, daerof zy de schult an hem hebben moeten rekenen, ende moeten die wederomme vervolghen an tlant.

Ende omme te weten by wyens auctoriteyt zy deselve vercoopinghen gedaen hebben, soe hebben zy ons geexhibeert twee octroyen, teen in date 16^{en} in Junio 1505, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 200 Rh. gl. tsjaers lijfrenten; ende een ander octroy, in date 20^{en} in Julio 1511, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 200 Rh. gl. tsjaers lijfrenten.

Ander lasten van der voors. stede.

De voors. stede geeft jaerlicx mijnen genadighen heere, voor den tijdt van 8 jaeren, voor de pacht van den exchijsen, wage ende gemale 1000 ℒ.

Ende heer Jan van Baecx, voor de boderoeden daerof mit hem ge-
 appointiert is, zijn leven lanck, om 24 \mathcal{L} .
 Somma 1024 \mathcal{L} .

Andere lasten ordinaris ende extraordinaris.

Die waickers, die de stede jaerlicx betaelt, te weten upt Slot 8 waickers, ende 2 upten Blauwen toern, ende upte 2 bruggen 2, ende 2 upt tholhuys, tot coste van der stede, daerof de 8 gereeckent werdden tot laste van der stede, ende costen tsjaers 145 \mathcal{L} 12 g . Item de waeckers upte straten, upte molens, upten kerkthoorn, poortiers ende stockwaeders, de corenbrugge te bewaeren, de haechbusse-wachters, die costen by gemeene jaeren tsjaers 400 \mathcal{L} .

Dat jaerlicx loon van de stedediaeners, als de boemsluyters, orgelist, de poortiers, tloon van den twee burgermeesters, elcx 2 \mathcal{L} groten tsjaers, de 5 tresoriers, elcx 9 \mathcal{L} tsjaers, de clerck van den tresoriers 9 \mathcal{L} , elck scepen 2 \mathcal{L} , 6 \mathcal{L} van de waeck te seryven, de 2 schouten elcx 2 \mathcal{L} , de acht boden elcx 28 stuver sjaers 125 \mathcal{L} 4 g .

De 3 scutterijen costen de stede jaerlicx by estimatie . . 200 \mathcal{L} .

Van reysen ende bodeloenen van der stede, dat oock by gemeene jaeren cost by estimatie 300 \mathcal{L} .

Voor de wedden van der stede procureurs ende advocaten, ende voorts andere oncosten, die hem overcommen, van processen ende anders, by estimatie 60 \mathcal{L} .

Dat schenken van wijn ende maeltijden den heeren ende andere gedeputeerden van buyten, ende als men de verhueringhen doet van der stede goeden ende anders 200 \mathcal{L} .

Dat hardack, dat de stede den burgers tsjaers te baten compt, draecht
 50 \mathcal{L} .

Van reparatiën, die de stede jaerlicx te doen heeft an poerten, muyeren, de graften te diepen, bruggen ende anders, sonder nyeuwe werck daerinne te begripen, dat by gemeene jaeren cost 600 \mathcal{L} .

Voor turf ende brant, die men jaerlicx behouft upter stathuys ende upte muyeren den waickers, dat tsjaers cost by estimatie 120 \mathcal{L} .

Somma 2055 \mathcal{L} 4 g .

Somma van alle de voors. lasten 5739 \mathcal{L} 8 g .

Dus hier meest last dan innecommens de somme van 59 \mathcal{L}
 8 g van 40 groten.

De voors. stede heeft hierenboven jaerliex te gelden heurluyder portie in mijns genadichen heeren beden, dat bedraecht in de ordinarise bede van den 60000 £ mitten dorpen van den lande van Arckel. . 1100 £.

Als van huere portie in des gemeen lants renten, daer is de stede vrij of, maer in de extraordinarisse costen van reysen ende anders, dat upten lande ommegelegten wert, daerof moeten zy gelden huere portie, tweleck bedraecht by gemeene jaeren sjaers omtrent 40 £.

Daertegens heml. goet compt den ommeslach ende den ontfanck, die zy van den dorpen ende lant hebben, dat hiervoeren in den ontfanghe niet gereeckent en es.

Schulden daer de voors. stede noch in es.

De voors. stede es schuldich de rentiers van achterstallige renten, die zij de rentiers niet en hebben mogen betalen overmits de voorleden lasten van der oorloge, de sommige 4, 5 of 6 jaer renten, dat tsamen wel bedraecht 5000 £.

Ende de voors. stede es schuldich an diversche andere partijen, die zy ons by verclaringhe overgegeven hebben, de somme van . . 5377 £.

Somme 10377 £.

Daertegens hemluyden goet commen die penninghen, die zy an mijnen genadighen heere of tlandt ten afteren zijn, die hem by slote van rekeninghe commen, bedragende boven de 4000 £, die hem afgetrocken zijn, omtrent 10000 £.

Penninghen die de stede behouft omme te maicken de navolgende nootlicke partijen.

Eerst zoe moeten zy in dit toecommende jaer der stede graften alomme diepen ende die muyeren repareren. Desgelijcx zullen zy over de brugge moeten maicken eene nyeuwe brugge over die haven, dat tsamen costen sall over de 2500 £.

De stede sall moeten doen maicken eenen nyeuwen craen die costen sall wel 1000 £.

Die haven moet geheyt, gescoyt ende gerepareert wesen, dat oock costen sall, zoe zy seggen, wel 1000 £.

Item, alsoe den afganck van der haven ende den lande van Arckel zeer hoocht ende verdroeht voor in de mont van der haven van der

Weert totten Blauwen toorn toe, zoedat diewils een ijdel hoede daer niet doer en mach, dat alleen niet en es tot afterdeel van der stede, maer tot groote scade van den lande, alsoet lant deur de Lingen wateren moet, dat hem costen sall te maecken in zijnen eersten staet ende omme te verhoeden dattet niet geheel en verlande 1000 *L*.
Somma 5500 *L*.

Upt IIIe ar^{le} seggen zy dat men geeft de navolgende exchijsen.

Van wijn.

Van wijn geven zy te exchijs binnen der stede, te wetene die tappers van elcke aem Rijnssche wijn, Petauw of Westersche wijnen, 30 st., maer, indien de Westersche wijnen de helfte min gouden dan de Rinsche wijnen, zoe en zouden zy maer half exchijs geven. Ende de poorters, diet voor heur zelfs drincken inneleggen, geven halft gelt, maer indien zyt inleggen om bruloft of eerste missen, daer zijn zy vrij af.

Bier.

Van de tonne Hamburger bier ende andere vreemde bieren van over zee geven de tappers 10 st., ende een borger voor zijn drincken 2 st.

Van Goudts, Delfs, Bommels ende ander buyten brouwen bier geeft de tapper 9 st.

Van binnen brouwen bier geeft de tapper 7 st., ende de poorter en geeft maer voor zijns selfs dranck 2 st.

Backerexchijs.

De backers geven van eenen sack tarwen of rogge, die zy verbacken ende voorts vercoopen, eenen groten, ende de poorter voor zijns selfs eten es vrij.

Coernexchijs.

Van thart coern geeft de vercooper, indient een vreemde man es, van thoet 1 braspenninck, ende de poorter maer $\frac{1}{2}$ braspenninck.

Van zomergarst ende havere geeft de vremde man vercooper $\frac{1}{2}$ braspenninck ende de poorter half gelt.

Vischexchijs.

De vercooper geeft den 60sten penninck.

Vleischexchijs.

Van een runt, dat te banck geslegen wert 1 st.

Van een scaep 1 oert.

Een lam 1 deuyt.

De poorter voor zijns selfs eten es vrij.

Vetexchijs.

Van een vat olye ende honich 5 st., die slijt mitter cleynder mate, ende diet int grosz vercoopt en geeft maer 1 stuver.

Van een tonne azijn ende zeep 3 groten.

Van peck, terre ende traen, van de tonne 1 st.

Ende dit betaelen deghene die mitter cleynder mate dat uytmeten, ende diet vercoopen in gros geven half gelt.

De poerters, brouwers, cuypers ende wijnstekers zijn hieraf vrij.

Soutexchijs.

De cooper ende vercooper geven van tquartier zouts elcx 2 st., maer de poorter voor zijns selfs eten es vrij. Ende de cramers geven van tguendt dat zy mitten cleynder mate slijten 6 st., des en geven zy van de eerste 2 st. niet.

Harinckexchijs.

Van elck last geeft men 6 st., de cooper en de vercooper half ende half, dat int gros vercoft wert, ende alst gepennewert wert, van de tonne 1 st.

Elleëxchijs.

Van elcke elle wollen laickens, die men metter elle vercoopt, 1 deuyt, ende van laickenen, die int gros vercoft werdden, van een lang laicken 2 blancken, ende van een cort laicken 1 blanck.

Oeftmate.

Van de tonne 1 deuyt.

Bierexchijs te lande.

Die tappers te lande geven te exchijs van Hamburgerbier 10 st.

Ende van ander bier $3\frac{1}{2}$ st.

Ende de lantluyden voor heur selfs drincken 7 oertkens.

Van wijn, die en tappen zy niet, noch en moetent niet doen.

Craen.

Van een molensteen 16 groten.

Een slijpsteen 8 groten.

Van anderhalf aeme wijns of daerenboven, tot 2 amen toe, geeft men 4 groten, ende daer beneden 2 groten.

Item of een stuck drie vierendeel over 2 amen hilt, en geeft men maer 4 groten ende daer beneden 2 groten. Ende dat boven es 6 groten.

Ende wat beneden een half aem es dat mogen zy selver updoen, ende voort alsoe naer advenant.

Van wijn die men van de kaye tsceep doet geeft men half gelt.

- Van een staeltonne }
 Een vlastonne } 4 groten.
 Ende een tonne ijsers }
- Item van dat meeste pack mit laickenen geeft men van updoen ende
 sceep doen 10 groten.
 Die minder zijn 6 groten.
 Van een tonne harinx 1 deuyt.
 Van kisten met ijsjerwerk of tonnen, van tstuck 2 groten.
 Van een tonne boter en honich, olye, wijn, edick, harinck, smout,
 mede, van elcx 1 oertken.
 Een pipe Engels bier 4 groten.
 Bierberrye.
- Van een vat biers, honich, zeepe, edick etc. 1 oert st. van tstuck
 voor den arbeyt.
- Die moult ende backerskarre.
- Van elck hoet coerns ter molen te voeren up ende af . . . 7 oertgen.
 Ende de moultkarre van elcke broutte up ende af 5 groten, daer-
 voeren men den arbeyt doen moet.
- Broute.
- Van elcke broute, die binnen der stede gebrouwen ende gesleten wert, 20 st.
 Wat dat uytvaert geeft half gelt.
- Waghe.
- Van thondert geeft men een halven braspenninck.

Upt IVe ar^{le} hebben wy gehoert Gijsbert Corneliszoon, oudt 40 jaer, steller van der waicke binnen Gorinchem, die by zynen eede zeyt, datter in als zijn 700 haertsteden, onder groot ende cleyn, arm ende rijk, daerof datter meer dan 300 es die arm zijn, die niet en waicken, maer leven meest van der aelmisse, de huysen buyten int voorburch van der stede niet gereeckent, ende buyten der stede isser omtrent 60. Ende zijn de voors. huysen meer gemindert dan gemeerdert, overmits den brant, die zy gehadt hebben omtrent 10 jaeren geleden, alsoe up die tijdt wel 200 huysen verbranden.

Ende aengaende den prijs seggen, dat mits der oorloge ende datter lantvolck veel binnen gecommen es, zoe zijn de huysen veel waerder, ende staen tot meerder prijse dan zy over 10 jaeren wel deden.

Upt V^e ar^{le} hebben wy gehoert Heer Lambrecht Specter, deken, ca-

nonick ende pastoer van Sinte Mertins ende Vincents kercke te Gorinchem, oudt 62 jaer, ende Heinrick Conraerdtzoon, coster in deselve kercke, oudt 26 jaer, die seggen, te weten de voors. deken in verbo sacerdocy, ende de coster by zijnen eede, dat te Gorinchem zijn omtrent 3000 communicanten, 100 min of meer, daerinne begrepen die in de voorburchten van derselver kercke wonen. Ende zijn deselve communicanten meer gemeerdert dan gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts, alsoe over 10 jaeren aldaer maer en plagen te wesen 27 of 2800 communicanten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit wat havercoopen, lantelinghe ofte bouwerye ende wat brouwerye.

Angaende de havercoopers dier hebben zy er 4, ende hebben 6 brouweryen, die eens te weecke brouwen, ende en hebben der noyt meer gehadt; ende en connen niet meerderen overmits dat die van Delf ende Goude aldaer veel biers slijten, desgelijcx die van Nymmegen ende Bommel.

Ende en hebben gheen borgers dat rentiers zijn, want zy er niet een en hebben die 40 of 50 \mathcal{L} groten sjaers heeft.

Aengaende de scattingen, die zy gedaen hebben de naeste 10 jaeren binnen der voors. stede, seggen, dat zy in den jaere 1507 geschat hebben malcanderen binnen der stede van hueren gereede goeden, alleenlick te weten van huys, huysraet, gelt ende andere roerende goeden, lant noch renten daerinne niet gereeckent, van den 100 scilden 5 stivers eens, dat bedrouch 842 \mathcal{L} 3 g 6 d. van 40 groten, te wetene tvierendeel up langedijck, 295 \mathcal{L} 6 g . Item tkerck vierendeel 173 \mathcal{L} . Item de haerstraet vierendeel 153 \mathcal{L} 7 g . Item tvierendeel van cortendijck 138 \mathcal{L} 18 g , ende van tvierendeel van over de haven 81 \mathcal{L} 12 g 6 d., maer daer en wert niet meer of ontfangen, gelijk tblijckt by de rekeninghe, dan 468 \mathcal{L} 16 g 4 d.

Ende in den jaere 1513 hebben zy noch geschat binnen der stede 7 st. van den 100 schilden eens, dat zy gaderden tot twee reysen, ende dit van den gereeden goeden, daer niet meer of en quam dan 200 \mathcal{L} 16 g 9 d. van langedijck, van tkerck vierendeel 129 \mathcal{L} 1 g 7 d. ob., van cortendijck 66 \mathcal{L} ende de haerstraet 63 \mathcal{L} 19 g , facit tsamen 459 \mathcal{L} 17 g 4 d., overmits dat veel van den burgers huere portie inhilden tegens de sculden, die de knechten hem afgeborcht hadden.

DORPEN GELEGEN ONDER GORINCHEM.

ARCKELE.

Gerrit Roelofssoon, oudt 44 jaer, schout, Claes de Bruyne, oudt 74 jaer, Wouter Janssoon, oudt 50 jaer, Jan Pieterssoon, oudt 55 jaer, Martin Claessoon, oudt 45 jaeren, Jan Roelofssoon, oudt omtrent 40 jaeren ende Heinrich Mayezoon, oudt omtrent 36 jaeren, seggen by eede up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt eerste ar^{le}, datter zijn int voorn. dorp 54 haertsteden, dies zijnder omtrent 4 of 5 die van den heyligen geest leven; ende zijn genouch gebleven van getale in eenen staet dese naeste 10 jaeren herwaerts, maer zijn zeer verarmt mitten brande van de leste oorloge van Gelre.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat in heurluyder dorp zijn 170 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy ten prouffijte van den dorpe geenrehande exchijsen en hebben, maer geven $3\frac{1}{2}$ groten de buyeren, ende de tappers $3\frac{1}{2}$ st. van tyat biers ten exchijsen, tot prouffite van die van Gorichem. Ende es tvoorn. dorp belast mit 7 Rh. gl. tsjaers losrenten den penninck 14, daervan de penninghen in tijden van belegge van Pourroyen gehaelt waeren, ende bestcert in ruyterpenninghen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy niet en weten, hoeveel noch wat zy hoeren te gelden in mijns genadichs heeren beden, maer staen onder de stede van Gorichem, die gepleecht zijn in huer voorn. dorpe scattingen te maicken, alsoe wel upte gereeden goeden als upte mergentaelen, by bevele van die van Gorichem, alsoe men placht in anderen dorpen, gelegen int lant van Arkel, onder de voors. stede van Gorichem.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit lantneringe ende bouwerye; ende dat tselve dorp groot es 42 hoeven, elcke hoeve gereekent tot 16 mergen, daerof den buyeren toebehoert in eygendomme 140 mergen of daeromtrent, die belast zijn, deen deur dandere, wel mit 14 st. upte mergen, ende de geestelieckheit 150 mergen, die niet en gelden in de scattinge, ende tsurplus behoert diverseche waerlicke luyden;

ende all tvoorn. lant wert gebruyet by den voorn. inbuyeren, up 107 mergen nae, die de poorters van Gorichem gebruyeken, maer geven scattinge als de inbuyeren; ende es de mergen waert, in coope omtrent 50 schilden, ende in huyere 4 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben, deen jaer deur tandere, aen staende sluysen ende molens, omtrent 7 st. upten mergen, maer hebben nu moeten maicken een nyeuwe molen, dewelcke es te laste alleene van 220 mergen, ende heeft elcken margen daarvan moeten geven 2 phls. guldens.

SCELUYNEN IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Heer Willem de Smit, pastoor ende commandeur van Scheluynen, oudt 69 jaer, Jacob Corneliszoon, oudt 47 jaer, schout, Pauwels Laurenszoon, oudt omtrent 40 jaeren, Pieter Roelofszoon, oudt 40 jaeren, Heindrick Willemszoon, oudt 40 jaeren ende Bernaert Gerritszoon, oudt 23 jaeren, gezwoeren van Scheluynen, gevraecht upt tinhouden vander voors. instructie, seggen, by eede, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn int voorn. dorp van Scheluynen 20 haertsteden, daarvan die viere arm zijn, ende zijn genouch gebleven dese naeste 10 jaeren in eenen staet.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 43 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijsen tot prouffite van der stede van Gorinchem, als dandere hiervoeren. Ende es tvoorn. dorp belast mit 4 Rh. gl. tsjaers, ter lossinge den penninck 14, vercoft int jaer van 10, ende de hooftpenninghen, daarvan gecommen, zijn geleverd in handen van den burgermeester van Gorinchem, tot prouffite van den gemeenen lande.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat de voorn. buyeren geen ommeslagen en hebben dan by den gereeden goeden, naer advenant van den 100 scilden 7 st., ende upte mergentalen als voors. es.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende bouwerie; ende dat dorp groot es 19 hoeven lants, elke hoeve gereeckent tot 16 mergen, dewelcke zijn all onder de gaderinge van Scheluynen, maer de 5 hoeven staen onder de stede van Gorichem, ende es geheeten dat block van Quaekenaek, waarin 3 huysen staen, prochiende in Scheluynen. Daerof de inbuyeren hebben in eygendomme omtrent 100 mergen, dewelcke zijn belast, elk mergen mit 14 st. sjaers; ende in tsurplus behoert in eygendom den commandeur tot Utrecht 125 mergen, ende mijnen genadichen heere 48 merghen in leengoede, ende tandere diversche waerlicken uytpoorteren. Ende es de mergen van den voorn. lande waerdich in coope, 20 scilden, ende in huyere 2 scilden, boven de last van den dijke. Ende bruycken de inbuyeren van den 14 hoeven, geheeten tblock van Scheluynen, de 10 hoeven of daeromtrent, maer in Quaeckernaken daer en gebruycken zy niet; ende wert tander gebruyct by den voorn. commandeur ende diverschen waerlicken uytpoorteren ende poorteren, die nochtans mede gelden in de mergentaelen, alsoe verre alst tgemeen dorps prouffyt aengaet, gelijk om nyeuwe sluysen ende huelen te maicken, maer de geestelicke ende heerlicke goeden en geven niet, als die scatinge gemaect es by de stede van Gorichem upte mergentaelen, omme der stede ende tgemeyn lants behouf, gelijk es de scatinge van den 10 st. upte mergen voor dit jaer by die van Gorichem.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy gelast zijn van sluysgelt ende molengelt, by deurgaende jaeren, van 7 st. upten mergen, zonder den caedijk, die elck nae de groote van zijnen lande heeft tonderhouden.

NYEUWELANT IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Anthuenis Govertzoon, schout, oudt omtrent 40 jaeren, Allaert Jansoon, oudt omtrent 80 jaeren, Floris Heindrixzoon, oudt 50 jaeren of daeromtrent, Heindrick Gerritszoon, oudt omtrent 50 jaeren, Roelof Corneliszoon, oudt omtrent 70 jaeren, all gezwoerens, ende Adriaen Dircx, [garremeester], oudt omtrent 23 jaeren, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben 30 haertsteden, onder arm ende rijk, groot ende cleyn, ende zijn viermaal verbrant geweest, daerof zy lest verbrant waeren omtrent 2 jaeren geleden als Meye compt, ende dat by de Gelderschen, vijanden mijns genadichs heeren, ende waeren alsdoen oock beroeft van hueren havelicken goeden; ende waeren voor den brant ten minsten 5 huysen meer dander nu zijn.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn 106 of 8 communicanten, gelijk de pastoer aldaer by zijne cedulle certificeert, die zy ons commissaryssen overgelevert hebben.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven in heuren dorpe van elck vat biers te exchijse, te wetene, de tappers $3\frac{1}{2}$ st., ende de buyeren voor heur selfs drincken, $3\frac{1}{2}$ groten, ende tselve heeft de stadt van Gorinchem. Ende es dat dorp belast mit 9 Rh. gl. sjaers losrenten de penninck 14, ende hebben de penningen, daervan gecommen, besteet in betalinge van den knechten ende anders, tot defensie van den lande.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zoe wanneer datter valt binnen der stede van Gorinchem eenige bede of ommeslach te betailen, zoe moeten zyluyden gelden mitter stede, mitten anderen gemeene dorpen van den lande van Arckele, ende wort alsdan by die van Gorinchem heml. gesonden een ceele van der grootheyt van den penninghen, die zy daertoe betailen moeten, sonder dat zy staen up een zeeckere taux of portie, ende sulcke penninghen wordden alsdan ommege-slagen by den schout ende gezwoerens van den dorpe, nae de grootheyt ende rijkdom van den inwonenden van die. Ende indien zy omme te slaen hadden 50 Rh. gl. current, daerinne zoude de rijcxste moeten geven 4 der voors. guldens, ende estimeren den rijcxsten rijk te wesen in have ende huere bruyckwaere, 250 scilden, 14 st. voor den schilt, geen erve daerinne gereeckent, zoe zy geen settinge up de erven doen en mogen buyten de stadt van Gorinchem. Ende zoe wanneer eenige scatinge geset wordt op de landen ende erven binnen den lande van Arckel gelegen, dat wordt gedaen by der stat van Gorinchem.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit coyen te houden, havere te saijen, spitten, delven, hacken ende houden als lantluyden; ende hebben in hueren ambocht 1040 mergen lants, daerof de buyeren toe-

behoert in eygendomme 130 merghen, die bezwaert zijn mit lasten, daerop gehaelt in jaerlicxen renten, mit 10 st. sjaers eleken mergen, deen deur dandere. Ende mach de mergen gelden in huyere jaerlicx, deen deur tandere, tusschen 3 ende 4 scilden, ende in coope tusschen 50 ende 60 scilden. Ende de inwonende van den voors. dorpe en gebuycken niet dan boven omtrent tvierendeel van den voors. lande, ende die andere landen werdden gebuyct by geestelicke persoonen, bij den poorteren ende inwonende van Gorichem ende andere buyrluyden, omtrent hemluyden geseten. Daer zijn twee cloosters, als tsusterhuys ende baghinhof binnen Gorinchem, die gebuycken elk 4 mergen, ende dat clooster tot Arckel gebuyct selver 50 mergen van den besten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben te gelden an dijcken, dammen, sluysen, wegen, vlieten ende wateringen, by staende dijcken, deen jaer deur tandere, 5 of 6 st. upte mergen, ende hebben dese naeste 3 jaeren 10 st. upte mergen gehadt, overmits dat huere molens verbrant waeren by den Gelderschen, ende noch wel 3 jaeren lanck hebben sullen.

HOORNAER IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Pieter Willemszoon, schout, oudt 26 jaeren, Jan Jacobszoon, oudt 50 jaeren, Anthuenis van Mulwije, oudt omtrent 53 jaeren ende Willem Ysbrantszoon, oudt omtrent 40 jaeren, gezwoerens van Hoornaer, seggen by eede, tguendt dat hiernaer volcht eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat zy hebben 40 haertsteden, onder goet ende quaet, ende zijn meest all verbrant geweest in April anno 12 lestleden, ende geheel gepilliert van hueren havelicke goeden, ende oock meest veel gevangen in der kercke; ende hadden voor den brant ende over 10 jaeren wel 8 of 10 haertsteden meer danse nu doen.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat heurluyder pastoer sieck es, ende de 2 van hemluyden deposanten zijn kerkmeesters, die tbroot uytleveren, daerof dat men communiceert. Seggen, datter zijn in als 335 of 336 communi-

canten, daerof de meerder helft wonende es in Noerdeloes, onder den heere van Zevenbergen, die mitten depositanten niet en contribueren; ende zijn nu min dander waeren over 10 jaeren 15 of 16 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven ten excijs in hueren dorpe van elck vat biers, te wetene, de tappers 7 groten, ende de buyeren voor heur selfs drincken 3½ groten, ende dat heeft de stat van Gorichem. Ende hebben upten lichame van hueren dorp vercoft, dat zy jaerlicx betailen moeten, 7 Rh. gl. tsjaers losrenten den penninck 14, ende zijn de penningen, daerof gecommen, betaelt tot onderhoudenisse van den knechten, defensie ende bescermenisse van den lande in den belegge van Bommele.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy staen gemeyn in den schiltaelen mitten anderen dorpen van den lande van Arckel, mitter stat van Gorichem; ende zoe wanneer de stadt gemaent wordt omme eenige penninghen up te brengen tot betalinge van der bede, ommeslagen ende subventat van mijnen genadighen heere of van den lande, soe seynden die van der stat voors. hemlyuden depositanten een cedulle of ontbiedense, ende verclaeren hemlyuden mitten monde wat zy voor huere portie in sulcke bede of ommeslach gehouden zijn te betailen, ende datselve, dat hem alsoe te weten gedaen wordt, dat moeten zy opbrengen. Ende alsdan soe maect de scout metten gezwoerens van den dorpe eenen ommeslach van sulcke somme, by hueren eede, by extimatie van dat elck van den inwonende van den dorpe rijk es in havelicke goeden ende neeringhe. Ende indien dat zy hadden omme te slaen 50 Rh. gl. eens over den inwonende van den dorpe, zoe soude de rijkste daerinne moeten contribueren omtrent 3 Rh. gl., ende estimeren den rijcxsten zijn havelick goet waerdich te zijne omtrent 700 schilden, 14 st. voor den schilt, behalven zijn erven, gemeret dat zy gheen erven, gelegen in den lande van Arckel, in den dorpe elcx int zijne setten en mogen, maer wanneer dat den ommeslach valt upten landen ende erven, dat wort gestelt by den heeren ende regierders der stadt Gorichem.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, als mitte koijen, een weynich haverlants graven, spitten, tuynen, delven. Ende es heurluyder ambocht groot 519 mergen, daerof den buyeren ende

inwonende toebehoert in eygendomme omtrent 184 mergen, tsurplus behoert andere vreemde persoonen in steden ende in dorpen geseten. Ende gelt de mergen in huyere, deen deur dandere, omtrent $2\frac{1}{2}$ schilt, min of meer, ende in coope, deen deur dandere, de 3 margen 100 scilden. Ende worden de voors. landen meest all gebruyct by den inwonende van den voors. dorpe. Ende seggen, dat de 500 mergen es wel geestelick goet, die met hemluyden niet en gelden noch en geven, als men eenige scattinge doet ter cause van der bede ende ommeslagen van mijnen genadighen heere.

Upt VIe ar^{ie} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molengelt, wateringen ende anders, tussehen 6 ende 7 st. upten mergen, als zy geen nyeuwe wercken en hebben van molens ofte sluysen. Ende nu overmits den brant, dat de vijanden van Gelre de watermolenen gebrant hebben, soe hebben zy de naeste 3 jaeren tussehen 10 ende $10\frac{1}{2}$ st. sjaers upten mergen gehadt.

Ende es de mergen van den lande, den buyeren toebehoerende ende gelegen int voors. ambocht, bezwaert van 14 st. sjaers jaerlicxe renten, overmits heurl. vangenisse ende pillieringe, deen mergen deur dandere.

HOOCH BLOCKLANT IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Heer Cristiaen Arnoltszoon, pastoer, oudt omtrent 60 jaer, Frederick Wouterszoon, schout, oudt 56 jaer, Aert Dammaszoon, oudt 40 jaer, ende Willem Mathijszoon, van Muijwijck, oudt 30 jaeren, geexamineert upt tinhouden van den ar^{ien}, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{ie}, dat zy hebben omtrent 30 haertsteden, daerof deen helft behoeft te leven van der aelmissen; ende zijn zeer in eenen getale, nu ende over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{ie} seyt de pastoer, datter zijn weynich min dan 200 communicanten; ende zijn nu wel alsoe veel als over 10 jaeren waeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven in hueren dorpe te exchijsse 7 groten van tvat biers dat de tappers slijten, ende 3½ groten van tvat biers dat de buyrluyder selver inneleggen, ende desen exchijs heeft de stat van Gorinchem. Ende es dat dorp belast mit 17 Rh. gl. ende 14 st. tsjaers losrenten de penninck ter losse 14, ende zijn de penninghen, daerof gecommen, uytgegeven tot onderhoudenisse van den knechten upte scepen ende blockhuysen, ende oock omme te sustineren tproces tegens die van Dordrecht, ter cause van de hooghe zijtwijnt ende oock in heurluyder verdinge van den watermolenen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy hebben tweederhande ommeslagen, deerste dat es, als men eenigen ommeslach doet upten landen ende erven, int lant van Arckel gelegen, zoe ontbiet de stat van Gorinchem de dorpen van den lande van Arckel, ende wort alsdan by der stadt ende dorpen eenen ommeslach gemaect up plant, tzij 6, 7, 8 of 10 st. upte mergen, nae dat de lasten groot zijn.

Ten 2^{en} als men gadert ende ommeslaet penninghen van der bede ofte ommeslagen upt havelicke goet, zoe slaet men tselve om upte 100 schilden, te wetene 6 of 7 st. upte 100 scilden, ende dat zoe dicwils alst van noode es, tzy eens tsjaers ofte te 2 jaeren eens, somtijts meer ende min, naer den loop van den tijdt; ende in de leste settinge, gedaen in der manieren voors., beliep heurluyder portie 21 scilden van 14 st. tstuck.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouweryen van coorn te saijen, mitte koe, visschen, vogelen, spitten ende delven. Ende es heurluyder ambocht groot 45 hoeven ende 7 mergen, ende es elke hoeve groot 16 mergen; daerof eygentlijcken toebehoert den buyeren ende inwonende omtrent 224 mergen, ende tsurplus behoert binnen der stat van Gorinchem ende in anderen steden ende dorpen. Ende heeft tregulierenclooster te Bommel int selve ambocht 21 mergen, ende die pastorie heeften omtrent 15 mergen, ende de kercke omtrent 13 mergen, de vicarie in de kercke omtrent 7 mergen, de nonnen te Arckel 3½ mergen, de baghinen binnen Gorinchem 16 hont, de susters binnen Gorinchem 17 mergen 2 hont, St Jans vicarie tot Gorinchem 19 hont; ende all die cloosteren voors., uytgeseyt die van Bommele, die gebruycken heurs selfs lant. Ende wort by den buyeren gebruyct omtrent 350 mergen, ende tsurplus wort gebruyct by den poorteren van Gorinchem, den buyeren

van Noordeloes ende andere dorpen, omtrent hemluyden gelegen. Ende estimeren de mergen, deen deur dandere, in huyere 3 seilden sjaers of daeromtrent, ende in coope de mergen 50 seilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molens, wateringen, met dat daeran cleeft, als men geen nyeuwe wercken en heeft, deen jaer min tander meer, omtrent 7 st. upte mergen.

LEERBROUCK IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Gijsbrecht Heindricxszoon, schout, oudt omtrent 48 jaeren, ende Gijsbert Reyerszoon, gezwoeren van Leerbrouck, segghen by eede up tinhouden van den voors. ar^{len} tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in hueren dorpe omtrent 28 of 30 haertsteden; ende zijn zeer in eenen doene nu ende over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 106 of 108 communicanten; ende zijn oock zeer in eenen doene.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven in huer dorp van elk vat biers ten exchijse, de tappers 3½ st., ende de buyrluyden, dat zy selve inleggen, 3½ groten, ende tselve heeft de stat Gorichem. Ende als van de 9 Rh. gl. tsjaers, daer dat dorp van Nyeuwelant seyde mede belast te zijne, daerof dragen die van Leerbrouck deen helft, ende zijn die van Leerbrouck gemeyne mit die van Nyeuwelant, onder een muelens ende onder een contributie.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere beden ende ommeslaghen innen ende ommeslaen in alder manieren als die van Nyeuwelant; ende hebben in hueren dorpe omtrent 1500 of 1600 schilden, als men den laetsten ommeslach dede int jaer 14.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, gelijk die

van Nyeuwelant; ende es heur ambocht groot 770 mergen, daerof den inwonende van den dorpe toebehoert omtrent 100 mergen. Ende telooster tAsperen heeft daerinne 40 mergen aen een plecke, de Augustinen van Dordrecht $13\frac{1}{2}$ mergen, ende tsurplus behoort den poorteren van Gorinchem ende anderen in diverschen plecken ende steden geseten. Ende wort meer dan de helft van den voors. lande gebruyet van den inwonende van den dorpe, ende tsurplus wort gebruyet van der stede ende van den dorpen, by hemlyden gelegen.

Upt VIe ar^{ie} seggen, dat zy jaerlicx an oncosten upten landen hebben an dijcken, dammen, sluysen, wateringen ende diergelijcke, gelijk die van Nyeuwelant.

MIDDELCOOP IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Gijsbrecht Heindricxzoon, oudt 49 jaer, schout, Jan Reyerszoon, oudt 49 jaer, Gerrit Pieterszoon, oudt omtrent 36 jaer, Jan Willemszoon, oudt 36 jaer, gezwoeren van Middelcoop, seggen by eede, upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{ie}, datter in Middelcoop zijn 33 haertsteden, dies de 4 arm zijn, van den heyligen geest levende; ende zijn genouch gebleven in eenen getale, de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{ie} seggen, datter zijn 160 communicanten, ende dat zy ter kereke behoeren te Leerbrouck.

Upt IIIe ar^{ie} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben ten prouffite van den dorpe, maer zy moeten geven van elek vat biers dat de tappers tappen $3\frac{1}{2}$ st., ende de buyeren, die tselve inneleggen voor huer selfs drincken, $3\frac{1}{2}$ groten; ende dat heurluyder ban belast es mit 106 Rh. gl. hooftpenninghen, beloipende in renten den penninck 14, 7 ℒ 8 ſ, die nu in de leste oorloge van Gelre gehaelt zijn geweest, ende gegeven uyten name van den voorn. dorpe, den tresorier van der stede van Gorichem.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy hemluyden reguleren in den omneslach van den gereeden goeden, ende in den omneslach van den mergentale, gelijk die van Oosterwijck.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit delven, spitten, bouwerye ende andere lantelinge. Ende es heurluyder ban groot 500 mergen, min 1, daerof hebben de buyeren in eygendomme 186 mergen, die bezwaert zijn mit 10 st. up eleken mergen deurgaens. Ende int surplus behoert mijnen genadigen heere 1 mergen, ende de geestelicke 20 mergen, ende tandere diverschen poorteren in diverschen steden ende dorpen. Ende de mergen es waerdich in coope 70 scilden. Ende wort all tvoorn. lant gebruyet by den voorn. inbuyeren, up 40 of 50 mergen nae.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy geven boven de voors. lasten, an sluysgelt, molengelt ende andere oncosten tsamen by deurgaende jaeren omtrent 7 st. van den mergen, sonder te begripen de dijckaetge, dewelcke elk naer advenant van zijnen lande dragen moet.

OOSTERWIJCK MIT KEKEM IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Ijsbrant Heindrixzoon, oudt 50 jaer, schout, Jan Adriaenzoon, oudt 54 jaer, Jan Jacobszoon, oudt 60 jaer, Dirrick Willemszoon, oudt 56 jaer, gezwoerens van Oosterwijck ende Kekem, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat in Oosterwijck zijn 25 haertsteden, onder arm ende rijk, ende in Kekem 24 haertsteden, daerof de helft wel arme luyden zijn; ende zijn de twee dorpen voorn. een ambocht. Ende daer zijn sommige van den huysluyden die tweewerf, dander driewerf verbrant zijn geweest binnen 10 jaeren herwaerts, zoedat de geheele timmeringe in den voorn. plecken wesende van nyeux gemaect es, ende en es boven 200 gulden niet waerdich; ende tgetal van den haertsteden es genouch gebleven in eenen staet.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat in Oosterwijck zijn 88 communicanten, ende in Kekem omtrent 90 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben ten prouffite van den dorpe, maer die inbuyeren moeten geven up elck vat biers 3½ groten Vlacms, dat zy inleggen voor huer selfs drincken, ende die tappers 3½ st., tot prouffite van der stede van Gorinchem. Ende dat de voorn. twee dorpen belast zijn mit 11 scilden tsjaers losrenten, den penninck 16, ende zijn vercoft geweest omtrent 3 jaeren geleden, ende de penninghen daervan gecommen zijn gegeven in verdinge van den voorn. dorpen.

Upt IVe ar^{le}, dat zy contribuieren mijns genadichs heeren beden mitter stede van Gorinchem, ende en weten niet te seggen wat tax ofte portie zy behoeren te geven in de 100 ofte 60,000 Rh. gl., maer telcker reyse alst die van den gerechte van Gorichem belieft, ende dies de schout ende gezworen by hemlyuden daerof vermaent zijn den ommeslach van 100 scilden ghereets goets te doene 7 st.; twelek es somwijls te 2 jaeren, somwijls te 3 jaeren eens, naedat de voorn. stede van Gorichem dat behouft, zoe doet de voorn. schout ende gezworens by heurluyder eeden den voorn. ommeslach, elcken settende naer zijn gereede goet naer advenant van 100 scilden 7 st. Ende in den lesten ommeslach, gedaen te bevele als boven, zoe en wasser maer een van beyden voorn. dorpen die 1 gouden gulden gaf, ende 3 of 4 die 1 gulden gaven. Ende zoe de voors. deposanten mogen hieraf hebben tonthout, zoe bedrouch den lesten ommeslach omtrent 16 of 17 Rh. gl. voor beyde de dorpen. Noch zoe esser een ander maniere van ommeslach, dwelek gesciet up te mergentale, dwelek gesciet by den bevele ende alsoe die van Gorinchem dat willen stellen, tzij 7 st., 8 st., 9 st. ofte 10 st. upte merghen, daerinne dat de schout noch gezworens voorn. geen seggen en hebben, maer die van Gorichem die stellent ende inrent mit heurluyder rechte, ende geschiet dat alsoe dicke alst hemlyuden belieft, oft der stede van noode es; ende en weten niet te seggen wattet de naeste 5, 6 ofte 10 jaeren gedregen heeft, anders dant int voorleden jaer was 7 st. upte mergen, nu dit jaer 10 st., ende sommige jaeren hiervoeren 5 st., dwelek es te laste van den erfheere, maer daer zijn vele, als leengoeden ende gemortificeerde geestelicke goeden, die de voorn. scatinge niet en geven;

ende anders en weten de voorn. deposanten niet te seggen wat zy in mijns g. h. beden gelden, noch oock die onder malcanderen vinden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit spitten, graven ende andere bouwerye ende lantneringe, ende dat den voors. ban van den voorn. twee dorpen, alsoet een wateringe es, tsamen groot es 1000 mergen, waervan tmorgen waerdich es 50 scilden, deen deur dandere, in coope, ende in huere 3½ scilt. Ende die gebuyeren van Oisterwijk hebben daerof in eygendomme 136 mergen, wel belast wesende mit 70 scilden of meer sjaers. Die van Kekem hebben in eygendom 48 mergen, die belast zijn mit 14 st. sjaers elcken mergen. Ende in tsurplus behoort toe onsen genadigen heere omtrent 12 mergen, dat clooster van Erekele 22 mergen, de susteren tot Gorinchem 82 mergen, tcapittel van Gorinchem mit die pastoer van Oosterwijk tsamen 31 mergen, telooster buyten Heusden 9½ mergen, telooster te Bommel 2 mergen, telooster tot Heemstede 14 mergen, ende tsurplus behoort diverschen poorteren ende waerlicke luyden, in diverschen steden ende dorpen wonende; maer all tvoors. lant wort gebruyct by den voorn. inbuyeren up 150 mergen nae.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben sluysgelt, molengelt ende diergelijke ongelden, twelck bedraecht, deen jaer deur tandere, upten mergen 4 st., staende sluysen ende molenen, maer mits der oorloge zoe moeten zy maicken twee nyeuwe sluysen, dewelcke costen zullen omtrent 250 Rh. gl.

DE STEDE MITTEN LANDE VAN HEUSDEN,

ende eerst DIE STEDE VAN HEUSDEN.

Upten 2^{en} in Decembri 1514 soe hebben wy binnen der stede van Heusden gehoert Gerryt Blanckaert, oudt 45 jaer, ende Jacob Govertsz., oudt 30 jaer, burgermeesters, Huge Spierinck, oudt 38 jaer, Yeuwen Hacke van Otheusden, 48 jaeren oudt, Willem Jacobszoon, oudt 33 jaer, scepenen van der stede van Huesden, die by eede verclaert ende gedaen hebben gelijk hiernaer volcht.

Omme te antwoorden upt I^e ar^{le}, soe hebben zy ons geexhibeert de blaffaerden ende ontfanckboucken derselver stede, mits dat de rekenin-
ghen noch niet gedaen en zijn, ende dat overmits de voorleden oorloge;
ende bevinden aldaer dat navolgende innecommen.

Eerst den grooten bierexchijs van der stede ende lande van Heusden
heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende Petri ad Cathedram 1513,
6441 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 1288 \mathcal{L} 4 g .

De wijnexchijs heeft oock gegouden binnen gelijke 5 jaeren, eyn-
dende als voeren, 967 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 193 \mathcal{L} 8 g .

De backexchijs heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, verschinende
als voeren, 469 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 93 \mathcal{L} 16 g .

Den nyeuwen exchijs, ingaende in Aprille, heeft gegouden binnen
gelijke 5 jaeren 651 \mathcal{L} ; compt voor 1 jaer 130 \mathcal{L} 4 g .

Dat weekgelt heeft gegouden binnen 5 jaeren 164 \mathcal{L} ; compt voor
1 jaer 32 \mathcal{L} 16 g .

Die laickenexchijs gelt by gemeene jaeren 9 \mathcal{L} .

Die wage gelt oock jaerlicx by gemeene jaeren 6 \mathcal{L} 10 g .

Der stadt berrye heeft gegouden binnen 5 jaeren 170 \mathcal{L} 10 g ; compt
tsjaers 34 \mathcal{L} 2 g .

Der stadt gecroen, dat es als men over yemant croent die lant boven
recht besit, daer de heere deen helft of buert, ende die stadt dander
helft, dat men oock verhuurt, ende gelt by gemeene jaeren . . . 10 \mathcal{L} .

Die vleysbancken plegen te gelden 8 of 10 \mathcal{L} sjaers, zijn ofgeset by
de nyewe reformatie, die mijn heere de Grave van Nassau aldaer ge-
daen heeft, dairomme niet.

Ende den ontfanck van den jaerliexen rentsoen die men stelt upte
exchijsen, die de burgermeesters plegen te hebben voor emolumenten,
heeft mijn heere de Grave van Nassau doen appliceren tot prouffite van
der stede, ende bedraecht sjaers 33 \mathcal{L} .

De voors. stede heeft oock de helft in allen civilen boeten ende
brueecken mitten heere, daer niet of niet veel of en compt; ergo niet.

Somma van alle tinnecommen van der stede voors. 1831 \mathcal{L}
van 40 groten.

Upt IIe ar^{le} hebben zy ons overgegeven, by verclaringhe, dat zy schul-
dich zijn de navolgende erff, loss- ende lijfrenten.

Eerst an diversche cleyne partijen van thynsen ende andere cleyne
partijen van renten, die zy jaerlicx uytreycken moeten cloosteren, kerc-

ken ende andere geestelicke ende waerlicke personen . . . 55 £ 14 g.

An losrenten tot tsHertogenbossche, Oesterwijk, in den lande van Meghen ende upte Spranghe, ter losse den penninck 13, 14 ende 15, vercoft in den jaeren 1482, 83 tot 91 toe incluz 250 £ 15 g.

An losrenten in gelijcken tijde binnen der stede vercoft 143 £ 19 g.

Ende an losrenten buyten vercoft int jaer 1502 18 £.

An lijfrenten, vercoft tsHertogenbossche, te Oisterwijk ende elders, binnen der stede van Huesden vercoft zedert den jaere 1456 totten jaere jaere 1491. 668 £ 3 g.

Int jaer 1499 20 £.

1504 15 £.

1505 36 £.

1506 22 £.

1507 20 £.

1508 20 £.

Ende an lijfrenten vercoft binnen Huesden zedert den jare 1480 totten jaere 95, daerinne begrepen zijn 35 Rh. gl. tsjaers, dairomme dat questie es, 143 £ 16 g.

Somma van den voors. renten . . . 1412 £ 19 g van 40 groten.

Andere ordinarise ende extraordinarise lasten van der voors. stede.

Die cleedingen van den drossaet, schout, burgermeesters ende 7 scopenen, mitten anderen wedden van den clerck, vroedevrouwe, clockestelres ende anders, bedragende navolgende de rekeninghe, sjaers 122 £.

An oncosten, die men doet in de verpachtinge van den exchijsen ende om die ten hoochsten penn. te brengen, bedraecht jaerlicx omtrent 36 £.

Die reysen van den burgermeesters ende andere gedeputeerden van der stede, mitten bodeloonen, dragen by estimatie sjaers 150 £.

An wedden van den poortiers ende dachwaickers tsamen 67 £ 6 g 6 d.

tSchenken van wijn ende maeltijden, die men doet den vreemden heeren aldaer passerende, ende van andere gratuiteyten die de stede dienst doen, draecht by gemeene jaeren tsjaers 150 £.

An vuyr, licht ende brant upter stedehuys ende overall rontomme de stede, daer men waict, die moet de stede betalen, ende draecht bij gemeene jaeren 125 £.

Die reparatien, die men jaerlicx doen moet omme de onderhoudenisse van der stede poorten ende mueren, draecht, nyeuwe wercken niet gerekent, 300 £.

An andere saycken extraordinaris, die de stede upcommen, jaerlicx by
 estimatie 120 £.

Somme 1070 £ 5 s 6 d.

Somma van den voors. lasten 2483 £ 4 s 6 d. van 40 groten.

Aldus hebben zy meer last dan incommens 652 £ 4 s 6 d.
 van 40 groten.

Hierenboven hebben zy noch jaerlicx te gelden huere portie in allen
 beden ende subventien, dat bedraecht in de ordinarise bede van den
 60,000 £ sjaers 300 £.

Ende in den ommeslach van des gemeenlants renten omtrent 150 £.

Omme welcke belastinge ende jaerlicx afterwesen te vervallen zy alle
 jaere eenen ommeslach of twee uyt malcanderens buydel gedaen hebben,
 daarmede zy tvoors. trop-charge betailen. In welcken ommeslach ofte
 scattinge de poorters gelden ende geset werden naer huer goet ende ren-
 ten, die zy binnen der stede ende lande van Huesden hebben, maer van
 goeden daer buyten gelegen en gelden zy niet, mits dat die gelden al-
 daer die gelegen zijn. Ende en hebben noyt sonder scattinge geweest
 zedert tjaer 80 of 82 tot noch toe, dan int jaer 1497 ende 1501; ende
 int jaer 1504, 8 ende 12 hebben zy telcken dubbelde scattinge gegeven;
 ende deselve scattinge draecht gemeenlick omtrent 550 Rh. gl., mits datter
 veel arme zijn die niet en geven, ende stellen dat, te weten die 100
 Rh. gl. jaers heeft binnen der voors. stede ende lande van Huesden die
 gelt 10 Rh. gl. eens, ende voorts naer advenant dat zy rijk zijn van
 goet of neringe.

Sculden, daer de stede noch inne es.

De voors. stede es schuldich den rentiers van afterstallige ende onbe-
 taelde renten tot in Augusto 1509 incluz. 3400 £.

Item, alsoe zy in den jaere 1510, 11, 12 ende 13' deselve rentiers niet
 en hebben mogen betailen mits de oorloge, ende dat zy de penninghen
 in defensie ende reparatie van der stede hebben moeten besteden, soe
 bedraecht tafterstall van denselven jaeren wel. 3000 £.

De voors. van der stede hebben ons geleyt rontomme de poorten ende
 muyeren van der stede, die geheel vervallen; ende boven de reparatien;
 die zy binnen 3 of 4 jaeren daeran geleyt hebben omme hem te be-
 schermen tegens den vijanden, soe sullen zy noch moeten repareren een
 groote somme van penninghen, sullen zy de reste van den muyeren
 ende toornen houden staende; dat zy niet wel en weten te estimeren hoeveel

dattet costen sall, maer sullen daertoe wel behouven, voor den tijdt van 10 jaeren, tjaers 100 \mathcal{L} groten, boven de 300 \mathcal{L} gestelt voor de ordinarise reparatien ende onderhoudenisse van dien, hiervoeren.

Ende boven all is deselve stede qualick verseeckert van de huysen, die staen buyten de Wijxsehe poerte, die vast ande poerte upten dijk staen, met eender cappelle, die men lichtelick sterck maicken zoude tot verderfenisse van der stede, hoewel zy poortersneringe doen, ende zijn genouch mit hem een inder stadt; daerinne wel behoerde voirsien te wesen, zoe zy seggen, tot bewaernisse van derselver stede.

Upt IIIe ar^{de} soe seggen zy, dat men binnen Huesden geeft de navolgende exchijsen:

Wijn.

Van een aem Rinsch wijns of andere wijnen die alsoe veel gelden als Rinsche wijnen, geeft men 33 st., ende andere Westersche wijnen, die zoeveel niet en gelden, geven half gelt.

Bier.

Van alrehande bier van buyten of binnen der stede gebrouwen, of dattet over zee compt of niet, daer geeft de tapper af 12 stivers min een oert. Ende de poorter 5 st., weder hy tselve brouwet dan niet.

Oock mede tbier, dat buyten den lande van Heusden gaet in de lande van Gelre of elders, daer zijn de brouwers vrij af ende de vreemde luyden mede.

Nota. Dat zy hierenboven geven een nyeuwen exchijs, hienae, van wijn ende bier.

Backexchijs.

Tguendt dat de backer bact ende vercoopt, van thoet terwen 1 Rh. gl., ende van thoet rogge 10 st.

Alle andere coern es vrij, ende wat een poorter voor hem selven bact daer es hij vrij af.

De nyeuwen exchijs.

Item, van een aem wijns 7 st. boven de 33 st. hiervoeren, ende upte tonne biers, die de tapper tapt binnen der stede, 1 st.; ende es omtrent 45 jaeren geleden dat die upgesteld was.

Waechgelt.

Eleke wagen geeft 1 oert st. sdaechs, gaende ende commende, teleker reyse, daerof Outheusden, Ethen, Meeuwen, Drongelen ende Heesbeen vrij zijn.

Laickenexchijs.

Van een laicken, dat aldaer gemaict wert, van 32 ellen, geeft 7 penninghen Hollants. Van 8 ellen vreemde laicken, dat mitter elle vercoft wert, 9 deuyts.

Wage.

Van thondert 1 groten.

Berrye.

Van elke tonne 1 oert st.

Ende de stede ontfanct, all tlandt van Huesden deur, van de aem wijns dier gedroncken wert, hetzy of die getapt ofte ingeleyt wert, 1 Wilhelmus schilt, die men betaelt met 21 st.

Ende van tbier geeft de tapper 5 st., ende de lantman, diet inneleyt, $\frac{1}{2}$ st., ende daer en es nyemant exempt af dan die van Eethen, Meeuwen ende Drongelen.

Upt IVe ar^{le} soe hebben zy ons geexhibeert een quoyer gemaict by den quartiermeesters; daerby men bevynt, dat binnen der stede van Huesden zijn 247 huysen, daerof datter 63 arme zijn.

Ende hebben 2 cloosters binnen der stede, als 1 clooster van der oordene Cistertiensi ende 1 vrouweclooster, genoempt de grauwe susteren, de terciā regula Sancti Francisci.

Item, 3 manhuysen, een hospitaal ende een vrouwenhuys, die all tsamen geen exchijsen en gheven noch en contribuieren mitter stede niet. Ende int voorburch van der stede, daer men nae Outhuesden gaet, totter Oudermase toe, zijn 38 huysen die mitter stede contribuieren, maer zy behoeren ter kereke te Outhuesden.

Ende de huysen die buyten de Wijesche poerte staen gelden ende staen mitter prochie van Heesbeen.

Aengaende den prijs ende tgetall seggen, dat deselve huysen de naeste 10 jaeren meer gemindert zijn dan gemeerdert. Ende als van den prijs, die huysen, die staen aende Waterpoerte, ende dat herberghen plagen te wesen, zijn den derden penninck wel in den prise van den coop geargert de naeste 10 jaeren, ende dandere huysen wel den vierden penninck.

Upt V^e ar^{le} hebben wy gehoert meester Willem de Goyer, vicecureyt van Huesden, oudt 40 jaer, die seyt, in verbo sacerdocy, datter in deselve prochie, die hem niet verder dan binnen der poorten en extendert, zijn 950 communicanten, ende dat binnen de tijdt dat hy vice-

eureyt geweest es, zoe zijn deselve communicanten meer gemindert dan gemeerdert, overmits dat de stede zoe lange zoe meer vergaet.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande sonderlinghe neeringe en hebben by dat zy plagen, maer behelpen hem sommige van huere poorteren mit hopcoopen, dier zy er 3 of 4 hebben, mit bouwerye ¹⁾, ende hebben 4 brouweryen, te wetene 3 binnen der stede, daerof deen de halve tijdt niet en brout, twee ter weeke eens ten hoochsten, ende 1 buyten die Heesbeensche poerte; ende zy plagen over 14, 18 of 20 jaeren eene goede draperie te hebben, die geheel vergaen ende te nyete es, overmits dat zy niet en leggen ter neeringe, ende dat aldaer geen deurvaert en es, ende bovenall zijn zy bedorven mit dat deursteken van der Mase omtrent Hemert, dat die van tsHertogenbosch daden over 33 of 34 jaeren, daermede de vaert ende passaije aldaer benomen es, want alle de scepen, die de Mase up of neder voeren, mosten passeren voorby Heusden, die nu Heusden laten leggen ende vaeren voorby Hemert, aldaert deurgesteecken es, mits welcken deursteken de Maze omtrent Heusden geheel verlaat es.

Aengaende de rentiers seggen, dat zy geen sonderlinghe rentiers en hebben, ende datter niet een es binnen der stede die 100 \mathcal{L} groten tsjaers heeft, ende hebbender 3 of 4 die 50 \mathcal{L} groten sjaers hebben of daeromtrent, ende 6 of 7 die 100 of 150 \mathcal{L} van 40 groten sjaers mogen hebben.

BAERTWIJCK IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Pieter Gijbrechtszoon, cappellaen in der kerke tot Baertwijck, oudt omtrent 26 jaeren, Aernt Dirxzoon, schout, oudt omtrent 50 jaeren, Anthuenis Bartoltszoon, scepen, oudt 54 jaer, Anthuenis Aerntszoon, gezworen, oudt 48 jaeren, ende Hubert Willemszoon, oock gezworen, oudt omtrent 44 jaeren, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben 85 haertsteden, daerof dat de 35 leven van der proeven ende van den heyligengeest; ende zijn zeer in eenen doene gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

¹⁾ Zoo staat in het hs. Men zou „brouwerye” verwachten.

Upt IIe ar^{le} seyt de voorn. cappellaen, datter zijn omtrent 350 communicanten; ende zijn zeer in eenen wesen nu ende over 10 jaeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven ten exchijse van een vat biers 5 st., ende dat heeft de stat van Huesden, ende 1 blancke dat heeft den heere ende hebben 12 gouden guldens tsjaers losrenten up tvoors. dorp staende, die zy jaerlicx betalen moeten, ter losse den penninck 14, daerof de penninghen betaelt zijn tot ruytergelt, ende waeren vercoft int jaer van '8 of daeromtrent.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat, zoe wanneer zylyuden in hueren dorpe gesommeert wordden omme eenige penninghen te betailen tot de beede van mijnen genadigen heere ofte totten ommeslagen van den lande, zoe nemen de schout ende gezwoerens 4 goede mannen int dorp wonachtich, ende daerof nemen zy eenen eedt, omme de penninghen omme te slaen, daervoeren dat zy gesommeert zijn, by egale portie, elcx nae zijn rijkdom; ende tselve doen zy altijd ende zoe diewils als zy omme eenige penninghen gemaent wordden. Ende den ommeslach van alsulcke penninghen wordt gedaen ende gestelt up die mergentale, gelegen in den ambochte voors., toebehoerende den buyeren ende inwonenden van denselven dorpe of daeromtrent, ende upte chijnssen ende renten staende upten selven lande, hetzy rogge of anders; maer wat landen dat toebehoeren den poorteren van Huesden, die en wordden niet geset noch oock heurluyder chijnssen, renten, erfrogge of anders. Ende en stellen oock nyemant vander geestelickheit geseten binnen der stadt van Huesden, maer wat poorteren van anderen steden, dorpen, of geestelicke persoonen landen, chijnssen, renten, erfrogge of anders hebben binnen den voors. dorpe, die wordden mede gestelt gelijk die buyrluyden, uytgesondert tgoet van der prochiekercke; ende en doen gheen settinge up havelick goet.

Ende wort in elcken ommeslach een mergen lants gestelt up 7 scilden; ende hebben zoe veele contribuale mergentalen, dat zy hebben in hueren dorpe 1344 scilden, daerinne zijn gereeckent die uytgaende chijnssen, renten ende erfrogge, die contribuable zijn.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit die plouch, mit coren te sayen, mitter koe, visschen, vogelen, spitten ende delven; ende hebben in heurluyder dorp 12 hoeven lants, elcke hoeve es groot 16

mergen, ende dit es redelick goet lant, ende hebben noch daerenboven 6 of 7 hoeven lants, elcke hoeve zoe groot als voeren, dat zeer sobere ende snoode lant es, belast mitter onderhoudenisse van twee dijcken, deen leggende voer den Wael, ende dandere voor de zee; ende behoert all dit lant meest in eygen den inwonenden van den dorpe, oft andere omtrent hem geseten die met hem contribuieren, uytgesondert de poorteren van Huesden, die hebben int selve ambocht 42 merghen lants, ende in erfrenten 64 Rh. gl. tsjaers, ende 65 mudden erfrogge, ende de geestelicheynt aldaer binnen de stede die hebben 47 mergen lants, 35 mudden erfrogge en an thynssen 12 Rh. gl. Ende de meestedeel van alle de voors. landt leyt gemeen mitter zee, in vreesse of zy jaerlicx wat hebben sullen van huere vruchten of niet. Ende estimeren elcken mergen in huere jaerlicx up een mudde rogge, een mudde rogge gestimeert up 2 Rh. gl, deen min dander meer, ende in coope, deen deur tandere, de mergen up 50 schilden of daeromtrent.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben te gelden an dijckaetge, sluysgelt, wegen, wateringhen, mit dat daeraen cleeft, 5 groten upte mergen.

WIJCK IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Adriaen Gendt, priester pastoer van Wijck, oudt 43 jaeren, Willem Heymanss, oudt 54 jaeren, schout, Claes Lambertzoon, oudt 50 jaeren, Cornelis Janszoon, oudt 70 jaeren, Gerrit Baldewijnszoon, oudt 50 jaeren, Gijsbrecht Goessenszoon, oudt 48 jaeren, Anthuenis Pieterszoon, oudt 40 jaeren, ende Pieter Janszoon, oudt 42 jaeren, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter nu ter tijdt zijn int voors. dorp omtrent 70 haertsteden, onder oude ende nyeuwe huyskens ende boykens, upgeworpen naer der oorloge; ende hadden over 10 jaeren of daeromtrent wel 110 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seyt, dat hy aldaer pastoer wert int jaer van '8 in Augusto, ende zijn aldaer 310 of 312 communicanten; ende seggen de andere deposanten, datter over 10 jaeren wel waeren 400 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven van elck vat biers ten excijse 5 st., dat heeft de stadt van Huesden, ende 1 blanck, die heeft de heere. Ende es dat dorp belast mit losrenten, eerst van 32 currente guldens sjaers tot 40 groten tstück, vercoft int oorloge van Utrecht, ter losse den penninck 12½, ende noch met 6 gouden gulden tsjaers, oock losrenten, de penninck ter losse als voeren.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zoe wanneer zyluyden gesommeert worden ende te betailen hebben eenige penninghen in eenige omneslagen ofte oncosten van den lande, zoe nemen zy 5 of 6 gezwoerens, wonachtich, gegoet ende geërft in den lande, die by hueren eede sulcke penningen omneslaen; ende wordt den omneslach gedaen over den landen ende upten mergentalen gelegen in den ambochte van Wijck, naedat elck daerinne gelant ende gegoet es, ende oock naer de waerde van den lande, te wetene den eenen mergen up 6 scilden, dandere up 10, tderde up 20 ende de vierde up 30 scilden; ende hebben omtrent tusschen de 10' ende 12000 scilden, ende de schilt estimeren zy tot 14 st.; ende zy setten 30 scilden up een mergen, daer dander dorpen, mede in den lande gelegen, 8 ende 7 scilden up te mergen stellen, elck van den besten. Ende zoe wanneer dat men omneslaen zoude int voors. dorpe 100 Rh. gl. eens, zoe zoude den besten mergen die up 30 scilden geestimeert es, daerinne gelden omtrent 6 st., ommadat zy huere schiltalen hooge gemaict hebben, ende staen de rijcxste up 6 of 700 scilden, ende die en zijn niet veel, ende zoe voert naer advenant; ende seggen, dat zy vrij zijn vander bede van mijnen genadighen heere, ende geven zijnder genaden, in de plaetse van dien, jaerlicx 172 leeuwen, de leeuwe tot 60 groten gereeckent, ter cause van der weynige (*sic*) van Wijckersant.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringen, als coeren sayen, mitter koe, spitten, delven ende anders. Ende hebben in heurluyder ambocht 900 mergen, daerof datter 100 mergen leggen after int ambocht, geheeten Wyckerbrouck, die leggen desert, ende worden voer desert laeten leggen, ende en worden luttel of niet gebruyct; ende heeft den abt binnen Middelburch 200 mergen, die met hemluyden niet en gelden noch en contribuieren in eenigen omneslag dan in mergengelt van sluysen, wateringen, dijckaetgen ende anders.

Noch heeft de pastorie 11 mergen, ende de kercke 18 mergen, derfgenamen van Daniel van der Merwede 16 mergen, Heinrick de Veer

10 mergen, ende noch 9 mergen aen een vicarie, zoedat die oock met hemluyden niet en gelden, dan int mergengelt als voors. es; ende en houden niet boven 500 mergen, die met hemluyden contribuieren, ende behoeren de 500 mergen meestall den inwonenden van den dorpe ende gebuycken die selver. Ende estimeren de mergen jaerlicx in huyere, deen deur tandere, te weten 100 mergen van den 500 up 5 schilden tsjaers de mergen, ende in coepe de mergen 100 scilden, ende die andere 400 mergen contribuale up 2 scilden de mergen in huyere jaerlicx, ende up 40 scilden de mergen in coepe; ende zijn die 500 mergen belast mit jaerlicxen renten van 300 Rh. gl. sjaers int particulier.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx onderhouden moeten up die 800 mergen een hooftdijck, geheeten de Dallewyl, den dijck tot Heckhuysen, tot Kuyck den Heydijck tot Doeveren ande Dussem, ende noch meer andere, beloipende jaerlicx van den 800 mergen een halve roede upte mergen; ende en mogen de voors. dijcken jaerlicx niet onderhouden mit 200 Phls. guldens. Ende daerenboven hebben zy noch te onderhouden wateringhen, watergangen, vlyetten ende sluysen, die hem jaerlicx costen, deen jaer deur dandere, 100 currente gulden.

OUTHEUSDEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Jan Goessenszoon, schout van Outheusden, oudt 53 jaer, Heyn Janszoon, oudt 53 jaer, Adriaen Wouterszoon, oudt 50 jaer, beyde scepenen, Jan Adriaenszoon, oudt 40 jaer, Jan Gerritszoon, oudt 36 jaer, beyde gezwoerens, Jan de Beer, oudt 48 jaer, ende Adriaen Janszoon, oudt 40 jaeren, buyeren, ende Bruyn Michielszoon, coster, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy nu ter tijdt hebben 27 of 28 haertsteden, onder goet ende quaet, die met hemluyden contribuieren; ende hadden voor de leste oorloge over 10 jaeren wel 40 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seyt de coster, in absentie van den pastoer die van huys es, datter zijn omtrent 400 communicanten, daerof dat deen derdendeel behoert onder de vryheden van Heusden, die met Outheusden niet en gelden noch en contribuieren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat de tappers, binnen hueren dorpe geseten, geven van elck vat biers ten exchijs 5 st., ende de buyrluyden voor haer selfs drincken 1 groten, dat zy halen tot Heusden. Ende es dat dorp belast mit 17 Rh. gl. tsjaers losrenten, de penninck 15, ende noch met 7 Phls. guldens tsjaers, ter losse mit 100 Phls. guldens eens.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere beden ende ommeslagen onder malcanderen ommeslaen in hueren dorpe up die mergentale, in hueren dorpe gelegen, die met hemluyden contribuabel zijn, ende dat nae de sciltaelen, die zy onder een stellen; ende estimeren clek mergen, deen deur tandere, up 2 seilden, dat beloipt 700 seilden of daeromtrent; ende de inwonenden die geen eygen lant en hebben, all eyst dat zy lant huyeren ende up heur lant hem generen, die en wordden niet geset, noch en contribuieren niet in eenige beden of ommeslagen; dan hebben dese naeste 3 of 5 jaeren 3, 4 of 5 st. te brantscatinge gegeven. Ende zoe wanneer zy 25 Rh. gl. hebben omme te slaen, soe geeft de rijcxste omtrent 3½ Rh. gl., ende die staet up 40 scilt.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, met coren te sayen, mitter koe, mit spitten, delven, vogelen, visschen ende diegerlijke. Seggen voort, dat tambacht van Outheusden groot es 50 hoeven, elcke hoof groot wesende 20 merghen; daerinne heeft de abt van Barn 9 hoeven, telooster binnen Heusden 2 hoeven, de gemeyn burgeren binnen Heusden 19 hoeven, soedat de inwonende van Outhuesden niet meer en behouden dan 20 hoeven, die hem eygen toebehoeren, daeruyt dat noch gaet 2½ hoeve, die gemortiseert zijn, den clooster van der Donck toebehoerende, zoedat hemluyden niet en blijven dan 17½ hoeven, die contribuabel zijn; ende uyt de landen gaet noch te chijnsse jaerlicx 90 Rh. gl., ende 17 mudden roggem.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten onderhouden drierhande zeedijcken, ende hebben daeran jaerlicx ten oncoste mit hoere wateringem, sluysem ende anders, 3 st. upte merghem.

EEDICHUYSEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Anthuenis Willemszoon, schout van Edichuysen, oudt 20 jaeren, Claes Pauwelszoon, oudt 40 jaer, Gijsbrecht Govertszoon, oudt omtrent 45 jaer, gezwoerens ende scatmeesters binnen Edichuysen, ende Pieter Dircxzoon, coster, omtrent 50 jaeren, seggen by eede, upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben omtrent 44 haertsteden, onder goet ende quaet; ende waeren over 10 of 12 jaeren 74 haertsteden of daer omtrent.

Upt IIe ar^{le} seyt de voors. coster, in absentie van den pastoer, datter zijn int voors. dorp 220 communicanten; ende plagen voortijts over 10 jaeren 275 communicanten te wesen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat de tappers, wonachtich binnen der voors. dorpe, geven van elck vat biers dat zy slijten 5 st. de stat van Huesden, ende 1 blancke te gruytgelt, ende de buyeren en geven niet van dat zy inleggen. Ende es tvoors. dorp belast mit 40 Rh. gl. tsjaers tot 40 groten tstück losrenten, ter losse 7 Rh. gl. current. Ende zijn de renten vercoft int jaer 1510 ende 11, ende de penninghen daervan gecommen besteet in ruytergelde, int houden van zeeckere scepen van oorloge ende anders.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy heure beden ende ommeslagen innen ende gaderen by den kerven, ende hebben in als 400 kerven; ende zoe wanneer dat zy 100 gl. ommeslaen moeten, soe moete de rijcxste geven 5 Rh. gl., ende draecht elcke kerf 5 st.; ende nemen huer settinghen upte mergentalen, ende daernae maicken zy heure kerven. Ende zoe wye geen lant en heeft dan hy en huyrt, die stellen zy nae zijn havelick goet up 1, 2, 3 of 4 kerven, maer die eygelick lant heeft die en stellen zy up zijn havelick goet niet. Ende de rijcxste geeft 5 Rh. gl. als men 100 Rh. gl. ommeslaet; dien estimeren zy rijk 16 mergen lants; ende stellen de ommeslagen zoewel upte lande die de vreemde luyden aldaer niet wonachtich toebehoeren, als die hemluyden eygen toebehoeren, uytgenomen die vrylanden die men naer verclaert.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghen, met coren

te sayen, coyen te houden, spitten, delven, vogelen, visschen ende diergelijke.

Seggen voorts, dat heurluyder ambocht groot es 28 hoeven, elke hoeve 16 mergen, daerof den abt van Baern toebehoert in eygendomme $5\frac{1}{2}$ hoeve ende 3 mergen of daeromtrent, ende die poorters van Heusden omtrent $8\frac{1}{2}$ hoeven, 6 mergen, $2\frac{1}{2}$ hont, ende dese landen en gelden noch en geven mitte buyrluyden niet. Ende tsurplus van den 28 hoeven, daerof behoert den eygen van dien den inwonende van den voors. dorpe. Ende zijn die landen zoezeer belast mit jaerlicxe renten of chijnssen, dat men die niet stellen en mach, zoedat se niet en behouden dan omtrent 7 hoeven lants vrij, daer zy huere beden ende ommeslagen up ommeslaen; ende estimeren cleken mergen lants waerdich te zijne in huere, deen deur dandere, 2 scilden jaerlicx, ende in coope de mergen 40 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an diversche dijckaetgen, watergangen, sluysen, bruggen ende wegen $3\frac{1}{2}$ st. van den mergen, ende boven desen moeten zy noch onderhouden met hueren arbeyt een nyeuwen schoerdijk.

Item, heeft tvoors. dorp in dese voorgaende oorloge van Gelre by vangenisse, rantsone, verdinge, belegge van den slote van Hamert, an blochuysen ende anders, wel te coste gehadt 7000 Phls. guldens.

HERPT INT LANT VAN HUESDEN.

Thonis Robbrecht Gerritszoon, schout, oudt 50 jaer, Thonis Robbe-Gijsbrechtss.; oudt 40 jaer, gezwoeren van Herpt, seggen by hueren eede, upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben 28 of 29 haertsteden, die meer gemindert dan gemeerdert zijn de naeste 10 jaeren herwaerts, mits der oorloge.

Upt IIe ar^{le} verelaert de vicecureyt van Herpt, by zijne certificatie onder zijnen zegel, datter in de prochie van Herpt zijn 125 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffit van den dorpe, maer geven de tappers binnen denselven dorpe van elk vat

biers, dat zy ten tap slijten, tot prouffite van der stede van Huesden 5 st., ende den ambochsheere 1 blancke.

Ende dat teorpus van den voors. dorpe belast es mitte navolgende renten: te wetene van 25 Rh. gl. sjaers, vercoft voor belegge van Pourroyen, ende noch 48 Rh. gl. tsjaers, vercoft naer tinnemen van Worchem, ter cause van 2 verdinghen, elcx van 400 Rh. gl. eens, daerof de 25 Rh. gl. sjaers voors. behoeren binnen der stede van Heusden, ende de 48 Rh. gl. sjaers binnen der stede van tsHertogenbossche. Ende hierenboven hebben zy moeten betaelen die van Bommel, ter cause van 8 verdingen, elcx van 300 Rh. gl. eens, 2400 Rh. gl., daer de landen den voorn. buyeren toebehoerende noch mede belast zijn, dat heur eenwige verderfnisse es, ende daeromme zy brootganck zijn.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy tgheele dorp gesmaeldeelt hebben, elcx nae zijnen staet ende goeden; ende als zy eenighe scattighe, beden, ruyterpenninghen ofte gemeenlants renten te betailen hebben, die slaen zy omme by den honderden, ende hebben 2400; ende zoe wyens goet waerdich es in erf of in gereede haef van beesten 100 Rh. gl. eens, die wert geset up 200, ende zoe voertaen naer advenant; ende als men dan ommeslaet up tdorp 100 Rh. gl. eens, zoe moet dieghene die up 200 staet geven 8 Rh. gl., ende zoe voert hoeger ende lager naer advenant. In welcke 2400 die van den clooster van der Donc hebben 700, daerof zy mede mitten buyeren gelden, die van Kuyck up 200, yt saycke van 19 mergen quaet lants, dat zy daer hebben.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, spitten ende delven. Ende es heurluyder ban groot 530 mergen, daerof dat mijn heer van Baern toebehoert 250 mergen met zijnen uyerwaerden, telooster van der Donck 54 mergen, die burgers van Heusden mitten goodshuysen 130 mergen; blijft den binnen buyeren van Herpt voors. wat bet dan 90 mergen; waeruyt zy hebben moeten gelden alle de beden ende verdinghen, tot hueren last, alleene sonder hulp of bystand van den heere van Bern ofte telooster van der Donck; waeromme zy tvoors. zoezeer moeten belasten hebben alsset waert es. Ende es de mergen, den voorn. inbuyeren toebehoerende, waerdich in huyere 2 Rh. gl. 5 st., ende in coope ¹⁾, welcke mergentalen belast zijn, ende daeruyt gaen an chijnssen ende pachten 100 Rh. gl. sjaers.

¹⁾ Niet ingevuld.

Upt VIe ar^{le} seggen, zy tonderhouden hebben upten mergentalen, hem toebehoerende, 3 bruggen, sluysen ende dorpsmase, dwelck by gemene jaeren beloipt 25 Rh. gl. sjaers, deen jaer meer, dander min.

Seggen voorts, dat de abt van St Truyen buert alle de thienden, daarvan hy ooick niet geven en wil; ende van alle zijne goeden, die hy int lant van Huesden heeft, en staet hy maer up 200 cronen, daerof zy niet en hebben thueren prouffite.

EETHEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Joost van Rijswijk, oudt 55 jaeren, schout, Jan Claeszoon, oudt 55 jaer, Claes Janszoon, oudt omtrent 40 jaeren, ende Jan de Wolf Aertszoon, oudt 54 jaeren, oude scatmeesters, buyeren van den dorpe van Eethen, seggen by eede up tinhouden van den voors. ar^{len} tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn int voorn. dorp 46 haertsteden, daerof datter 10 arme zijn, levende van den heyligengeest; ende zijn gemindert binnen 10 jaeren herwaerts omtrent 10 haertsteden, ende dat mits toorlogc van Gelre.

Up IIe ar^{le} seggen, dat heurluyder pastoer zieck es, ende dat hy dairomme niet geconpareert en es; maer by raminghe zoe mogender wesen omtrent 150 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben up geenrehande goeden, maer de tappers geven van elck vat biers den heere van den dorpe 3 groten Vlaems; ende heurluyder dorp es belast mit 56 Rh. gl. 6 st. sjaers losrenten, den penninck 14, gemaect binnen 6 jaeren herwaerts, ende de hooftpenninghen daarvan gecommen zijn betaelt geweest in ruyterpenninghen, ende tot prouffite van tgemeen lants oorbaer.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen gaderen upte mergentalen, gelijk molengelt, sluysgelt ende den dagelicxen onraet, zoedat deghene die geen erve en heeft int voorn.

dorp niet en geeft. Ende by estimatie of raminge seggen de voorn. deposanten, dat int voorn. dorp en zijn niet boven 1 of 2 die in vrij goet hebben 600 Rh. gl., ende dandere deurgaende, die gereeckent zijn goet te hebben omtrent 300 Rh. gl., dies mach er wesen omtrent 6 of 8; ende tsurplus, veele zijn meer schuldich dan zy hebben.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy hemluyden generen mit bouwerye ende lantneringe; ende dattet dorp groot es 900 merghen, elcken mergen van 5 hont, dies int lant van Huesden gemeynlick die 6 hont maicken 1 mergen; daerof den inbuyeren van den voors. dorpe toebehoeren in eygendomme omtrent 500 mergen, de Cathuysers van Ste Geertruydenberge omtrent 11 mergen, de pastorie van den voorn. dorpe omtrent 12 mergen, die gilden vander kereken van Eethen omtrent 10 mergen, den heyligengeest tot Eethen 7 mergen, ende tsurplus behoert diverschen uytbuyeren ende poorters. Ende es de mergen waerdich in coope omtrent 18 Rh. gl., ende in huyere omtrent 1 gouden gulden. Ende de buyeren van den voors. dorpe gebruycken omtrent de helft van den voors. mergentalen, maer alle de voors. mergentalen gelden gelijk den eygendom van den inbuyeren, tzy dat se toebehoeren ofte gebruyct werdden geestelicke of waerlicke luyden, uytgedaen 10 mergen, die men heet geadmortiseerde goeden; oock die die thienden halen int voors. dorp, als den abt van Sint Tryuden ende Jan van Werdenburch, die plegen te gelden mitten voorn. inbuyeren, gelijk den mergentale hooch ende laech; ende elke croene, die zy haelden van den voorn. thienden, stont tegens eenen mergentale.

Upt VIe ar^e seggen, dat zy belast zijn mit drie sluysen ende een watermoelen, dwelek bedraecht by deurgaende jaeren 7 st. upten mergen, sonder te begripene 1 braspenninck elcken eygendom om den dijckgrave ende heemraeden voor de kueren ende de oncosten van der dijck-aetge, dat elck int voorn. dorp moet maicken naer advenant van zijnen eygendom. Ende dat een van den voorn. sluysen wechgewielt es, wairomme zy een nyeuwe sluis sullen moeten maicken, deweleke costen sall 200 Rh. gl. eens.

BROUCK IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Joerdaen Janszoon, oudt 34 jaer, schout, Adriaen Adriaenszoon, oudt omtrent 45 jaer, coster, gevraecht upt tinhouden van der voors. instructie, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben 19 haertsteden, behalven hueren pastoer ende coster, die elck een huys hebben; ende voor tbelegge van Pouroyen voors. wasser 30 of 31, die doen ter tijdt up 4 naer verbrant waeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat int voorn. dorp zijn omtrent 60 communicanten, alsoe verre alst lant van Huesden strect, sonder daerinne te begripen tlandt van Altena ende noch 4 of 5 huysen, die onder Ethen ende Meeuwen staen, ende noch 4 of 5 die staan onder Wijek ende Veen; dewelcke all nochtans zijn int begrip van Brouck, maer zy en hoeren daer niet te kereken, noch oock niet begrepen en zijn in de 19 haertsteden.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer de tappers geven van elcke tonne biers 5 st., ende 1 blancke van den gruyte, tot prouffite van den heere van den lande van Huesden; ende dat tvoors. dorp belast es mit 6 Phls. guldens sjaers losrenten, den penninck 16, ende van een mudde rogs ende een mudde weets, Huesdensch mate, te lossen mit 100 scilden, den schilt tot 14 st., gemaict int belegge van Pourroyen ende by innemen van Worchem; ende de penninghen, daarvan gecommen, zijn gegeven in ruyterpenninghen ende verdinge.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden upte scilden; ende tdorp en mach nu maer brengen, by estimatie van goeden, 1150 scilden, daert binnen 10 jaer herwaerts wel 1500 oft 1600 schilden uytgebracht; ende dese schiltaele ofte achtinge van goeden by den scilden ¹⁾ alle jaer, daertoe kiesende ende cedende by den voorn. schout 4 mannen, die den staet van den buyeren weten; ende zijn genouch de schilden in den getale gebleven dese naeste 4 jaeren up een. Ende de rijxste buyere van den dorpe en staet maer up

¹⁾ Er is hier iets uitgevallen, waarschijnlijk: „vernyeuen sy.”

100 scilden, dies en esser maer een int dorp, ende danderen staen up min; commende tsamen totte 1150 scilden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy heurluyden generen mit bouwerye ende lantneringe; ende es heurluyder dorp groot 340 mergen, daerof den inbuyeren toebehoert 220 mergen, ende int surplus hebben de geestelicke luyden 127 ¹⁾) margen, ende tandere behoert diverse uytbuyeren ende poorters; ende dat de mergen waerdich mach wesen 40 scilden in coope ende in huyere 2 $\frac{1}{2}$ scilden tot 14 st. tstück, ende wort all tgeheele lant gebruyct by den binnenbuyeren, uytgedaen 102 mergen, die toebehoeren ende gebruyct werdden by uytbuyeren ende diverse poorteren, dewelcke mitsgaders de geestelicheynt voorn. niet en gelden mitten voorn. dorpe, dan alleene de oncosten van molengelt, sluysgelt ende diegelyjke; dan alleene die van Baertwijck die hebben oft gebruycken int voorn. dorp omtrent 24 mergen, daervan zy gelden mit die van den dorpe naer advenant van elcken merghen die zy hebben oft gebruycken, greeckent up 4 scilden de mergen, begrepen in de 1150 scilden gementionneert hiervoeren int IVe ar^{le}.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy gelast zijn mit sluysgelt ende molengelt, kayen ende diegelyjke, bedragende 5 st. upte mergen, sonder te rekenen die oncosten van der dijckaetge, die zy selver maicken.

MEEUWEN INT LANT VAN HUESDEN.

Joost van Rijswijck, oudt 55 jaer, schout, Jan Gerritszoon, oudt 54 jaer, Ariaen Claeszoon, oudt 36 jaer, Jan Janszoon, oudt 36 jaer, oude ende nyeuwe gezwoerens, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in heur dorp omtrent 41 haertsteden, dies esser 5 of 6 levende van den heyligengeest; ende zijn gemindert mits den brande van der oorloge binnen 10 jaeren herwaerts van 10 haertsteden.

¹⁾ In een dezer getallen schuilt blijkbaar een fout.

Upt IIe ar^{le}, datter zijn int voorn. dorp 126 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer die tappers geven 3 groten up elke tonne biers, tot prouffite van den heere gelijk die van Eethen, alsoe zy all eenen heere toebehoeren. Ende es tvoorn. dorp belast mit 33 Rh. gl. losrenten, den penninck 14, gemaict binnen 4 of 5 jaeren herwaerts, ende de hooftpenninghen daervan gecommen zijn geemployeert tot ruyterpenninghen, ende diergelijcke.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heere beden gaderen in alre manieren ende forme gelijk die van Eethen.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit lantneringe, bouwerie, visschen ende vogelen; ende dat tvoorn. dorp groot es 640 mergen, de mergen van 5 hont, daervan den inbuyeren toebehoert in eygendomme omtrent de helft, daerinne begrepen tguendt dat de heere van den dorpe heeft, omtrent 60 mergen, ende tguendt dat de kercke mitten heyligengeest heeft bedraecht 47 mergen, ende int surplus zoe zijnder omtrent 23 mergen die de geestelicheyd toebehoeren, voort tandere diversche uytbuyeren ende poorters; ende es de margen in coop waerdich, deen deur tandere, 25 scilden van 14 st. tstuck, ende in huyere 21 st.; ende all tvoors. lant gelt gelijk tlandt toebehoerende den inbuyeren, uytgedaen de 24 mergen, twelck heet gemortificeert, ende 33 mergen leengoets, dat den heere toebehoert.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy tonderhouden hebben een sluys, ende in meeninge zijn de tweeste te maicken; noch zoe moeten zy gelden molengelt, maer als nu es heurl. molen afgewayt ende naer afgebrant, dwelck sluysgelt ende molengelt heeft de naeste 10 deurgaende jaeren, by staende sluysen ende molen, gedregen 7 st. upten mergen. Ende de nyeuwe sluys sall costen 250 guldens, ende de molen 300 Rh. gl.; voort zoe moeten zy houden veel zeedijcx, dwelck elek doet naer advenant van zijnder erven, ende oock geven zy keurgelt gelijc die van Eeten.

VEEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Rijckaertszoon, oudt 45 jaeren, pastoer, Ariaen Aertszoon, oudt 36 jaeren, schout, Dirrick Janszoon, oudt 36 jaeren, gezwoeren, Jan van Rijswijck, oudt 27 jaeren, Gijsbert Wouterszoon, oudt 56 jaeren, buyeren van den voors. dorpe van Veen, geyraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^e, dat in huerluyder dorpe zijn 46 haertsteden, schamele edificien, overmits den brant die zy drie reysen gehadt hebben; ende over 10 jaeren pleger te wesen 84 haertsteden, die nu alsoe gemindert zijn mits der oorloge.

Upt IIe ar^e seyt de voorn. pastoer, datter zijn 160 communicanten; ende daer plach er te wesen hier voortijts 320.

Upt IIIe ar^e seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer de tapper geeft 5 st. van tvat tot prouffite van der stede van Heusden, ende noch 1 blancke voor de gruyte voor den heere.

Ende dat tvoorn. dorpe belast es mit 39 Rh. gl. tsjaers losrenten, den penninck, te wetene van de 10 Rh. gl. den penninck 10 ende dandere 14, gemaict de 19 Rh. gl. int oorloge van Utrecht, ende dandere 20 binnen dese leste 10 jaeren; ende de penninghen daervan gecommen zijn gegaen in ruyterpenninghen. Noch zoe es de kercke van Veen belast mit 12 Rh. gl. tsjaers den penninck omtrent 15, daer mede dat de kercke nyeuwelinge getymmert es, die verbrant es geweest in dese oorloge.

Upt IVe ar^e seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden mit scilden, ende brengt tdorpe int geheel uyt 3500 scilden, daerinne begrepen den eygendom van den uytbuyeren, deen 5^e deel van den mergen, gereeckent up 10 scilden elcken mergen vrij goets, gelijk den eygendom van den inbuyeren; ende voorts esser yemant van den inbuyeren die geenen eygendom en heeft, die wert geacht up zijn bedrijf ende gereet ende vrij goet by scilden van 14 st., beloipende tsamen totter qualiteyt ende somme van 3500 scilden; soedat die 100 scilden gegoet es geeft in 400 Rh. gl. omtrent 45 st.; ende wort dese maniere van schiltaele telcken vernyeuwt, alst den schout ende gezwoe-

rens kennelijk mach zijn, datter yemant verrijekt of verarmt es. Ende zijn de voorn. scilden genouch gebleven in eenen staet dese naeste 10 jaeren.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit hoppe te teelene ofte te planten, ende bouwerie; ende dat tvoorn. dorp groot es 450 mergen, sonder daer in te rekenen 50 mergen, die men niet en reket omdat se heur ongelt niet waerdich en sijn; daarvan in eygendomme int voorn. dorp toebehoert 257½ mergen, der kercke van Veen, de pastorie ende den heyligengeest tsamen 35 mergen, der geestelicheyd binnen Heusden ende Donck 22½ mergen, den uytbuyeren 120 mergen, noch duytbuyeren van den voorn. quade lande 40 mergen, der poorterie van Heusden 25 mergen; van alle welcken lande het 6^e deel mach waerdich wesen elcken mergen 80 scilden in coope, ende in huyere, deen deur dandere, uytgedaen de 50 mergen quaet lants, 2 pieters sjaers. Ende de geerfde gelden van all tvoors. lant mitten voorn. deposanten, uytgedaen de geestelicheyd ende poorterie voors.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten gelden in sluysgelt, molengelt, maesdijck ende zeedijck, dat al tsamen beloipt, deen jaer deur tandere, 10 st. upte mergen.

HEESBEEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Joris Braeckel, oudt 34 jaer, viccpastoer, Claes Claeszoon, oudt 50 jaer, schout, Jacob Janszoon, oudt 50 jaeren, Wouter Christiaenszoon, oudt 36 jaeren, gezwoerens, ende Jacob Pieterszoon, oudt 29 jaeren, buyren van tvoorn. dorp van Heesbeen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 15 haertsteden, sonder te begripen die wonen upte Wijckschen dijk; daer zijn omtrent 45 haertsteden, die onder die stat van Heusden liggen, die meest arm zijn, levende van den heyligengeest, ende waicken ende braicken mit die van der stede van Huesden; ende tmach tvoorn. dorp van Heesbeen gemindert zijn binnen 10 jaeren herwaerts van 4 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seyt de vicepastroer, datter zijn omtrent 75 communicanten, sonder te begripen die upten voorn. dijck wonen, die een cappelle hebben, geannexeert ande voorn. prochie van Heesbeen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy in heur voorn. dorp geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven de tappers 5 st. van der tonne tot prouffite van der stat, ende die wonen in de voorstat, upte Wijkschen dijck, geven exchijsen gelijc die van der stat int tgene dat men vercoopt ende pennewert, te weten van bier ende broot; ende en es tvoors. dorp niet bezwaert mit eenighen renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ommeslaen upte scilden, twelek wort geacht als dandere dorpen int lant van Huesden, uytgedaen Ethen ende Meeuwen. Ende es tgetal van den schilden gemindert binnen 10 jaeren omtrent 200 scilden, mits dat tlant gecommen es in handen van sommigen poorteren; ende de rijcxste van den dorpe staet up 95 scilden, ende wort de sciltaele verhooght ende geneert de 4 of 5 jaeren eens.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem genere mit bouwerye ende lantneringe; ende es den ban van den voorn. dorpe groot 17 hoeven, elcke hoeve tot 20 mergen, elcken mergen tot 5 hont, daervan de inbuyeren in eygendom toebehoert omtrent $43\frac{1}{2}$ mergen, de geestelicheyte, te weten de pastoriekercke ende heyligengeest van den voorn. dorpe omtrent 14 mergen, tlooster van der Donck $6\frac{1}{2}$ mergen, tlooster van Huesden 31 mergen, de kercke van Huesden 3 mergen, de kercke van Douvere 8 hont; ende tsurplus behoert mijnen heere van Zevenbergen, ende diverschen anderen uytbodyeren ende poorteren. Ende es de mergen waerdich in coope, deen deur dandere, omtrent 30 scilden, ende in huyere 1 gouden gulden. Ende van all tvoors. landt gelden de 11 hoeven alleene mitten voors. inbuyeren, ende tsurplus es heerlick, geestelicke oft poortersgoet, dat met heml. niet en gelt.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten geven sluysgelt, watergelt, maesgelt ende dijckgelt, tsamen bedragende by gemeene jaeren 3 st. upte mergen.

VLIJMEN IN DEN LANDE VAN HEUSDEN.

Pieter Janszoon, oudt 50 jaer, onderschout, Adriaen Willemssoon, oudt 35 jaer, coster, ende Heinrick Gysemors, oudt 70 jaeren, heemraet van den voorn. dorpe van Vlijmen, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in heurluyder dorp zijn omtrent 93 woensteden ende noch 58 cleyne huttekens, daarvan die luyden all meest van den heyligengeest leven; ende dat se binnen 10 jaeren herwaerts afgebrant zijn twee reysen wel 100 huysen, dies en zijnder niet wederomme upgetymmert boven 10 huysen.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn 536 of 537 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven ten prouffite van den dorpe, maer die tappers geven van elck vat biers 5 st. der stede van Huesden; ende es tvoorn. dorp belast mit 30 Rh. gl. losrenten tsjaers, den penninck 15.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onderlinge vinden upte scilden, dies brenget tdorp uyte, de mergen gereeckent up 8 scilden, 4000 scilden; ende als zy 100 Rh. gl. current te gelden hebben zoe geeft den mergen 4 st.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende bouwe-rye; ende es tvoorn. dorp groot 28 hoeven binnensdijcx ende 9 hoeven buytensdijcx, elke hoeve gereeckent 16 mergen, ende elcken mergen 6 hont; daarvan tgeheel lant toebehoert binnen den dorpe, uytgedaen omtrent 3 hoeven, die diversehe uytbuyeren ende poorteren toebehoeren, all welck voorn. lant int particulier belast es met 553 Rh. gl., tsjaers, gereeckent tmudde coerns up 2 Rh. gl., ende dat van den voorn. lande de 23 hoeven de hoeve waerdich es tsjaers 32 Rh. gl., ende in coope naer advenant de penninck 14 of 15, ende dander 5 hoeven en zijn niet waert den onraedt dier dagelicx up loopt, ende gelt all tvoors. landt mitten dorpe up 3 of 4 mergen naer, die den poorters toebehoeren, ende noch 1 hoeve lants die de geestelicheynt toebehoert.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten onderhouden up elcken mergen 1 roede dijcx, noch gelden zy oock sluysegelt ende andere oncosten, be dragende by gemeene jaeren upten mergen 2 st., sonder te begripene tbuytenlant, hetweleke moet geven wel 3 st. upte mergen.

DRONGELEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Jan van Drongelen, oudt 26 jaeren, gezwoeren, Adriaen Pauwelszoon, oudt 44 jaeren, Willem Kerstenszoon, oudt 50 jaeren, buyeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat in heurluyder dorp zijn omtrent 30 hertsteden, ende noch 8 of 9 arme, die in keeten wonen, ende noch van den 30 zijn wel tderdendeel arme, levende van den heyligengeest; ende zijn binnen dese 10 naeste jaeren gemindert 6 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy hebben 125 communicanten of daeromtrent, ende behoeren ter kereken tot Ethen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffijte van den dorpe, maer alleene de tappers geven 1 blancke up tvat tot prouffite van den heerscippe van Meeuwen, daer zy te rechte behoeren. Ende dat tvoorn. dorp belast es mit 8 gouden guldens ende 12 Phls. guldens, ende 5 currente guldens losrenten, de penninck 15, gemaict binnen 6 jaeren herwaerts. Ende de penningen daervan gecommen zijn gegaen in ruyterpenningen ende tot maickinge van den blockhuyse. Noch zoe es tdorp belast van 8 Rh. gl. current, die zy moeten lossen dit jaer, ende staen ter losse mit 100 Rh. gl. eens.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden upte scilden, ende staen up 1000 scilden, dewelcke scilden zy nemen upten mergen ende up havelick goet; ende de rijcxste van den dorpe staet up 60 scilden, die mach gegoet zijn omtrent 400 scilden, tot 14 st. den scilt, ende daernaer de hoochste up omtrent 32 scilden, ende es geestimeert in goede rijck te zijne 200 scilden, ter losse voors., ende

voorts alsoe nederwaerts tot 1 schilt toe. Ende als zy te geven zouden hebben 100 Rh. gl. in beden, soe soude elcken seilt staen up 2 st.; ende en setten noch en doen gelden den rogge noch thiende.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen, vogelen, lantneringe, ende bouwerye; ende es tvoorn. dorp groot omtrent 11 hoeven, eleke hoeve gereeckent voor 20 mergen, ende elcken mergen 6 hout; daervan int voorn. dorp behoert in eygendomme omtrent 7 hoeven, ende int surplus de geestelicheyt te Huesden, ten Berge ende elders omtrent $1\frac{1}{2}$ hoeve, ende tandere behoert diverschen uytbuyeren ende poorters. Ende es waerdich de mergen, deen deur tandere, in huyere 18 st., ende in coope tusschen den 20 ende 25 scilden; ende wort all tvoorn. lant meestendeel gebruyet by den inbuyeren.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy tonderhouden hebben grooten dijck, twelek wel es upten mergen 2 roen zeedijcx; ende over 5 jaeren zoe hadden zy een sluyse die wechsuyrde, dewelcke gedect es, ende en hebben die noch niet connen gemaicken mits de armoede van den dorpe; alle welcke onraede mach dragen by gemeene jaeren 3 st. upte margen.

AELBOURCH IN DEN LANDE VAN HEUSDEN.

Aert Direxzoon, oudt 31 jaer, schout, Jan Janszoon, oudt omtrent 30 jaeren, gezwoeren, ende Aert Aertszoon, oudt omtrent 40 jaer, buyeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat in huer dorp zyn 26 haertsteden, ende noch 5 of 6 keetkens, daer scamel luyden innewonen; ende zijn vermindert de naeste 10 jaeren wel tvierendeel.

Upt IIe ar^{le} 1).

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy in huer dorp geen exchijsen en hebben

1) Niet ingevuld.

tot prouffite van den dorpe, maer de tappers geven 5 st. up tvat, tot prouffite van der stadt van Huesden, ende 1 blancke van de gruyte; ende dat dorp niet belast en es mit eenighen renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden upte scilden, ende brengen uyt 2100 scilden, elcken scilt gereeckent in goede 10 scilden van 15 st. Ende wordt de schiltale vernyeuwt te 3 ofte 4 jaeren eens; ende es tgetal van den scilden genouch gebleven dese naeste 10 jaeren in eenen doene, maer over 10 jaeren zoe plagen de schilden gereeckent te zijne up 12½; ende nemen huer scilden up alle goet.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen mit bouwerie ende lantneringe; ende es tvoorn. dorp groot 300 mergen, daarvan toebehoert den abt van Middelbouch 95 merghen, den canonicken van Huesden 8 mergen, mijn vrouwe van Henenberghen 56 mergen, de poorters van Huesden 9 oft 10 mergen, die met den voorn. dorpe niet en gelden; ende tsurplus behoert den binnenbuyeren van den dorpe. Ende es de mergen waerdich, deen deur dandere, in coope 30 scilden, ende in huyere 1 Phls. gulden; ende wort all tvoorn. lant meest gebruyct by den inbuyeren, up 14 of 15 mergen naer.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten gelden dijckgelt, bedragende tsamen, by deurgaende jaeren, upten mergen omtrent 7 st.

ENGHELEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Goert Bans, oudt 51 jaeren, vicecureyt, Jan Adriaenszoon, oudt 30 jaeren, scepen, ende Jan Roelofszoon, oudt 34 jaeren, gezwoeren, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat in huer dorp zijn omtrent 46 haertsteden, onder goet ende quaet, ende zijn vermindert binnen 10 jaeren herwaerts van 71 haertsteden mit den brande van der oorloge ende verloop van den watere.

Upt IIe ar^{le} seyt de voorn. vicepastroer, die gedient heeft omtrent 8 jaeren, ende in zijn toecommen wasser 370 communicanten, ende nu esser maer omtrent 280 communicanten, daarvan de 100 zijn zoe arm, dat zy niet en hebben 100 Rh. gl. eens tsamen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer de tappers geven up elke tonne biers $4\frac{1}{2}$ st., sonder de gruite, tot prouffite van der stede van Huesden. Noch zoe willen die van Huesden hebben exchijs upten wijn, mede en up broot, zoe wanneer yemant dat wil vercoopen oft pennewaerden, sonder te weten by den depositanten specialick wat recht, of hoeveel denselven exchijs draecht; maer sommige, die hier voortijts hebben willen wijn oft mede vercoopen oft broot pennewaerden, die hebben moeten voor den exchijs componeren mit de voorn. stede van Huesden oft huere gedeputeerden. Ende es tvoorn. dorp belast, te wetene ten Bossche bedevrij ende schotvrij verscheyden borgheren $25\frac{1}{2}$ Rh. gl. losrenten, den penninck 14, vercoft int oorloge van Utrecht oft daeromtrent, noch ten Bossche diverschen borgheren 60 Rh. gl. losrenten, bede- en schotvrij vercoft int jaer van 1505 ende 1506, omme tverdinge van Heele, noch ten Bossche 28 Rh. gl. 4 st. losrenten, als boven vercocht int beleege van Pourroyen, ende 10 Rh. gl. lijfrenten tot 2 lijven ten Bossche gemaict int jaer 13, daarvan de penningen gegeven wordden omme mijns genadichs heeren beden te betailen, noch 9 Rh. gl. losrenten, ter losse mit 100 Phls. gl. ten Bossche gemaict int jaer 13, daarvan de penninghen gegeven hebben geweest den grave van Nassauwe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden; te wetene t dorp van Engelen heeft overgesloegen huer lant, goet ende quaet, dweleck zy hebben mitten binnenlynden ende buytenlynden, ende zoe hebben zy hueren ommslach gemaict upt croongetal, daer zy haer bede nae hueren, alsoe als tlant, dat den mergen waerdich es 50 Rh. gl. eens, up 6 croongetalen, ende beter lant up meer, ende arger lant up min, beloipende alsoe tselve croongetal int geheel, als zy 100 Rh. gl. te gelden hebben eens, daerof gelt de mergen lants, die 50 guldens eens waert es, 4 st. min een oert, elck naer advenant gereeckent, ende dan verliesen zy daeran alsulcke erfrenten als dieselve naerbuyceren van Engelen jaerlicx den poorteren van Huesden ofte geestelicheydt daeruyt vergelden, ende tlant ende renten, dat die

poorteren ende geestelicheyte ende binnen den banne voorgen. leggende, hebben, beloipende jaerlicx meer dan 200 Rh. gl.; ende dit aldus geestimeert, als zy 100 Rh. gl. eens te gelden hebben, zoe geldt den mergen lants, binnen denselven ban liggende, die 50 gulden waert es, 5 st. 1 oert. Ende hierinne es uytgesceyden 123 Rh. gl. 14 st., die tvoors. dorp jaerlicx vercoft heeft ende by hemselven betailen moeten, beloipt dat jaerlicx upten mergen 6 st., die zy onder hem betailen moeten. Ende ten waere dat tvoorn. dorp hadde besegelt by expres de voorn. renten vrij van bede ende schote, zoe zouden deselve renten geset worden by der croenen naer advenant van den mergentalen, te wetene tpondt groten tsjaers up 9 croenen, ende zoe hebben zy geestimeert, ende extimeren gelijke renten, toebehoerende binnens dorps, niet bevrijdt met die conditie voors.

Voorts seggen, dat zoe wye een huys heeft int voorn. dorp, ende geen eygen van renten noch erven, maer alleenlick eenige bruyckwaere ende bedrijf van beesten, die stellen zy up 5, 6, 7 of 8 croonen, naer de grootte van zijn huys, bewin van zijnen beesten ende havelieke goeden. Ende wordt den voorn. ommeslach vernyeuwt telcker reyse datter yemant merckelick gemindert oft gegroot es in goede. Ende teroongetal van den voorn. dorpe es geweest binnen 10 jaeren herwaerts ende noch es 3200, daerinne gereeckent ende gestelt de mergens toebehoerende de poorters van Huesden ende all tgeestelick goet, ende alle tgoet ende erven binnen ende buyten den zomerdijk gelegen; maer dan commen de gezworen, die hem veel beclagen dat zy niet en gecrighen van den poorters van Huesden, luttel oft niet van den geestelicke goeden, zoe watter mint dat moeten dragen dander mergentalen, beloipende als men daer geven moet, ende afgetogen tguendt dat voors. es, 5 st. 1 oert upten mergen, 50 Rh. gl. eens waerdich wesende.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, lantneringe, ende dat zy binnen tdorps en hebben maer 6 ploegen eygens. Voorts generen zy hem mit steenbacken, de sommige mit schuyten te voeren, ende dandere mit buyten te arbeiden. Ende plach tdorp groot te zijne 450 mergen buyten ende binnensdijcx; maer, overmits dattet dorp leynt tegen Hedel, daer men groote hoofden maict, zoedat tlant jaerlicx zeere afschuyrt, en weten niet te seggen hoeveel dattet gemindert mach wesen; in welck lant gelant zijn mijn heere van Nassou 52 mergen, die persoon van den dorpe $3\frac{1}{2}$ mergen, den heyligengeest 4 mergen, die hemlyuden niet

en gelden in mijns genadichs heeren beden, noch voor de erve, noch voor de rente, die bedraecht omtrent 60 Rh. gl., ende tsurplus behoert toe den inbuyeren van den dorpe van Vlyemen ende Bosse, die mit hemluyden tsamen gelden in de bede, alsoe verre alst der erven aengaet, sonder nochtans te willen mede betailen de vercregen penninghen; daervan den mergen, deen deur dander, gelt in huyere 2 Phls. guldens, ende in coope 36 Rh. gl. eens.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat de 350 mergen leggen rontsom onder een zomersdijck, ende heeft eleken morgen tonderhouden wel 4 roeden dijck, uytgenomen tgeheel lant dat upte Maze leyt ende voor upten hoofdijck, die moeten den dijck alsoe breet als heur lant leyt; in welcken voorn. zomerdijck zy houden moeten een sluys, daer zy deurwateren, beloopende tsamen by deurgaende jaeren upten mergen 7 st.

GENDEREN INT LANT VAN HUESDEN.

Adriaen Yewenszoon, oudt omtrent 32 jaeren, schout, Heinrick Jacobszoon, oudt 50 jaeren, gezwoeren, Jan de Waele, oudt 50 jaeren, ende Adriaen Thoniszoon, oudt omtrent 57 jaeren, buyeren, gevraecht up tinhouden van der voorn. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat in heurluyder dorp zijn 16 hertsteden, ende noch 12 keeten in maniere van scaepscoyen, daerinne wonen arme luyden, levende van den heyligengeest; ende zijn dese naeste 10 jaeren herwaerts gemindert van 16 hertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter over 10 jaeren waeren 125 communicanten, ende datter nu ten hoochsten boven 90 niet en es.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den voorn. dorpe, maer die tappers geven up elke tonne biers tot prouffite van der stede van Huesden, 5 st., ende up thuyten bier noch de gruyte. Ende wat die buyeren binnen hueren huyse inneleggen, daerof moeten zy geven van tvat biers $\frac{1}{2}$ st. tot prouffite als voeren. Ende dat

tdorp belast es mit 400 Phls. guldens eens, loopende in renten den penninck 12 of 15, gehaelt ende betaelt binnen 5 jaeren herwaerts by diverschen tijden, in ruyterpenninghen ende verdingen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden vinden onder malcanderen by scilden; ende brengt tvoorn. dorp uyte 900 seilden, die genomen wordden upte mergentalen, elcken mergen gereeckent voor 3 scilden, zoedat als de maninge es van 32 Rh. gl., zoe es elcken mergen geschat up 4 st., ende zoe wye van den inbuyeren ofte uytbuyeren, nytgedaen de geestelicheyte ofte poorters van Huesden, heeft lant ofte renten, alsoe verre die rente niet bedingt en es bede ende schotvrij te wesen, die wort gestelt in de scattinge elcken Rh. gl. tsjaers renten 3 schilden gelijk eenen mergen. Ende int geheel dorp en zijn maer 300 mergen contribuabel, ende waerder yemant int voors. dorp die geen eygendom noch renten en hadde, ende hadde 4 koyen, die soude men setten gelijk eenen mergen, maer daer en esser nyemant.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende bouwerie, ende es tvoorn. dorp groot 24 hoeven, half hoochlant ende half leechlant, elke hoeve gerekent 20 mergen, sonder te begripene $1\frac{1}{2}$ hoeve 3 mergen, die den abt van Baernt toebehoeren, dies behoert den inbuyeren in eygendom 228 mergen, maickende 11 hoeven 5 mergen 10 hont. Ende gelt tmargen, deen deur tandere, 21 st. te huyere, ende in coope 16 Rh. gl. Ende datter in den geheelen ban zijn maer 300 mergen die scattinge ende beden gelden; ende tsurplus behoert toe cloosters, geestelicke luyden ende poorters, die oock mitten voorn. inbuyeren niet en gelden.

Seggen voorts, dat tlooster van Sint Tryuden heeft int voors. dorp 4 thienden, bedragende tsjaers wel 100 croenen, daerof zy plochten te geven bede mit die van den voorn. dorpe, naer de scattinge voorscreven, ende insgelijck den abt van St Baernt van zijne erve, twelek zy nu niet en doen.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy veel dijcken tonderhouden hebben, weteringen, sluysen ende andere oncosten, bedragende by deurgaende jaeren upten merghen 5 stuvers.

DOUVEREN INT LANT VAN HUESDEN.

Heer Aert Spreuwell, oudt 53 jaeren, vicepatoer, Jan Ingebrechtszoon, oudt 42 jaer, scout, Willem Yewens, oudt omtrent 53 jaeren, Jan Adriaenszoon, oudt 28 jaeren, gezwoeren, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat in heur dorp zijn 25 haertsteden mitten keeten, dies zijnder omtrent 6 scamele luyden, levende van den heyligengeest; ende es tgetal genouch gebleven dese naeste 10 jaeren in eenen staet.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 95 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer de tapper geeft van elcke tonne biers 5 st., tot behouf van der stede van Huesden, ende den heere 1 blanke van der tonne; ende dat tdorp belast es mit 200 Phls. guldens ende 100 gouden guldens eens, loipende in renten de penninck 14, 27 ℒ 17 ƒ, ghaelt in tbelegge van Pourroyen ende int innemen van Gorichem; ende deselve penningen zijn gegeven in ruyterpenninghen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onderlinge gaderen up scilden, ende brengt tvoors. dorp uyte 1121 scilden, die men smaeldeelt upten merghen, elcken mergen geldende 2 pieters in huyeren tsjaers, geestimeert up 6 scilden; ende es tgetal van desen scilden dese naeste 10 jaeren genouch gebleven in eenen staet.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit lantneringe, bouwerye, vogelen ende visschen; ende dat huerluyder ban groot es 17 hoeven, elcke hoeve gerekent 20 mergen, ende elcken mergen 5 hont, daarvan toebehoert den susteren binnen Huesden 7 mergen 2 hont, tgasthuys binnen Heusden 6 margen, dat clooster binnen Huesden 14 mergen min 1 hont, Ste Katherinen outaer 13 mergen, onse lieve vrouwe binnen Huesden 4 merghen, Heer Pieter Dirxsoon outaer 1½ mergen, die heeren van Baernt 6 hont; ende voort andere waerlicke luyden ende poorteren binnen Huesden hebbender noch diversche partijen van lande, tsamen commende mitte geestelicke goederen, voor gespecificeert, tsamen 114 mergen; ende den heyligengeest 3 mergen, noch de pastorie ende

kercke van den voorn. dorpe 14 mergen, die all mitten voorn. inbuyeren niet en gelden in mijns genadichs heeren beden; ende tsurplus van den voorn. hoeven behoert den inbuyeren ende sommige uytbuyeren, maer gelden all tsamen mijns genadichs heeren beden, ende van alle twelcke lant de mergen gelt in huyere 2 pieters, deen deur tandere, ende in coope 30 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy veel dijcx tonderhouden hebben, bedragende upten mergen wel 2 roeden, ende noch zoe moeten zy geven sluysgelt, wateringegelt, hutsloeten ende dammen, tsamen bedragende by deurgaende jaeren upten mergen 5 st.

DIE STEDE VAN ROTTERDAMME 1).

Upten 24^{en} in Novembri 1514 soe hebben wy te Rotterdamme gehoort Willem Pieterszoon Bisscop, oudt 62 jaeren, ende Jan Pieterszoon, oudt 40 jaeren, burgemeesters, Gerrit Maertszoon, tresorier, oudt 40 jaer, ende Ysbrant Pieterszoon, pensionaris derselver stede, oudt 60 jaeren, die by eede verclaert hebben gelijk hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} hebben zy ons geexhibeert de rekenin. van den geheelen inncommen derselver stede, daer wy uyt gemaict hebben den navolgen-den staet, in ponden Hollants, 30 gr. Vlaems voer tpondt gerekent.

Die wijnexchijs, die men verhuurt by den jaere, heeft gegouden bin-nen 5 jaeren, beginnende in Meye 1509 ende eyndende in Meye 1514

1) Op losse bladen komen hier ter plaatse de twee volgende aanteekeningen voor:

Nota 1. Te vernemen nae de leste verpondinge, ende uyte verpondinge van die van Rotterdam te extraheren de ar^{len}, te weten dat die voors. stede onder andere hare goeden doen ter tijt toebehoerde die heerlickheyt van den Hoogenban. Item dat die vreempde bieren betaelen van den assijs 15 st. up die tonne.

Nota 2. Dat onder dese aenbrengen der stede van Rotterdam geen verclaeringe noch mentie gemaect wordt van die van Ruychbrouck, Croeswijk ende Hogenban, ende mitsdien geen estimatie int maecken van hueren taux daerup gemaect is. Nyetmin de regierders derselver stede hebben by heuren pensionaris ende andere gedeputeerden upten 6^{en} January 1552, stilo curiae Holl., ten bureele deser camere comparerende, doen sustineren, de selve drie gehuchten onder huere vrijdom begrepen ende met heml. in beden contribuabel te wesen, twelck omme redenen voors. neyt wel staen en mach. Ende want de selve van Ruychbrouck, Croeswijk ende Hogenban oock noch voor noch nae in de informatie van de verpondinge nyet genomincert en staen, schijnt dat se uyt selve verpondinge vergeten souden zijn.

daeraen, 7986 \mathcal{L} 1 g 10 d.; comt voor 1 jaer . . . 1597 \mathcal{L} 4 g 4 d.

Den bierexchijs heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren 35686 \mathcal{L} 13 g 7 d.; comt voor 1 jaer 7137 \mathcal{L} 6 g 8 d.

De stede heeft ontfangen van zeeckere erfpachten, hemlyuden toebehoerende, binnen 5 jaeren 582 \mathcal{L} 12 g 4 d.; comt voor 1 jaer 116 \mathcal{L} 10 g .

Dat stalgelt upte vischmarct plach te gelden tot prouffite van der stede, omtrent 40 \mathcal{L} , dat hebben zy den scutters in den jaere 13 gelaten, dairomme hier niet.

Dat uytsetten van den coern gelt jaerlicx omtrent 4 \mathcal{L} .

Die ooftmate gelt by gemeene jaeren 25 \mathcal{L} .

Dat roupambocht gelt by gemeene jaeren omtrent 6 \mathcal{L} .

Dat ijeken van den tonnen plach te gelden 6 of 7 \mathcal{L} Hollants tsjaers, ende was van tlast tonnen 1 oertgen, es afgeset, ergo niet.

Dat brouambocht heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als boven, 831 \mathcal{L} 8 g ; comt voor 1 jaer . 166 \mathcal{L} 5 g 6 d.

Die zoutmate plach te gelden 90 of 100 \mathcal{L} sjaers, ende was van elcken mudde zouts 1 groten, is in den jaere 1511 afgestelt, ergo . . niet.

Die coernexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 7016 \mathcal{L} 5 g 8 d.; comt voor 1 jaer 1403 \mathcal{L} 5 g .

Die meelassijs heeft gegouden in gelijke 5 jaeren 6863 \mathcal{L} 12 g 4 d.; comt voor 1 jaer 1372 \mathcal{L} 14 g 6 d.

Die exchijs van den beesten heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren 2014 \mathcal{L} ; comt voor 1 jaer 402 \mathcal{L} 16 g .

De turfexchijs heeft gegouden in gelijke 5 jaeren 2046 \mathcal{L} 6 g 8 d.; facit sjaers 409 \mathcal{L} 5 g 4 d.

Die exchijs van olye, hoenich ende zeep gelt by gemeene jaeren omtrent 40 \mathcal{L} .

De laickenexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren 940 \mathcal{L} ; comt voor 1 jaer 188 \mathcal{L} .

Den afslach van den visch, geheeten tpontgelt, ende es den 30^{en} penninck, dat te gelden plach 140 \mathcal{L} of 130 \mathcal{L} Hollants, hebben de voetboeschcutters, ergo niet.

Die stallen upte vischmarct plegen te gelden 30 of 40 \mathcal{L} , gelaten de hantboochscutters, ergo niet.

De stede ontfanckt jaerlicx van zeeckere demeynen mijns genadichs heeren 78 \mathcal{L} 8 g .

Noch zoe heeft de stede gecoft in den jaere 1505, ter lossinge den penninck 16, mijns genadichs heeren wage, daerof zy ontfangen hebben

in 5 jaeren 590 \mathcal{L} 14 g 4 d.; compt voor 1 jaer. . . 118 \mathcal{L} 2 g 8 d.

De thollen die hebben zy in den jaere 1505 oock gecoft ter lossinge den penninck 16, ende hebben gegouden binnen 5 jaeren 1294 \mathcal{L} 1 g 4 d., compt voor 1 jaer 258 \mathcal{L} 16 g 3 d.

De stede ontfanckt telcken halven jaere van den rentmeester van den gemeenen lande 184 \mathcal{L} 10 g van 40 groten, die zy by sententie up tlant gewonnen hebben; facit in ponden Hollants 492 \mathcal{L} .
ter losse den penninck 13.

De stede ontfangt jaerlicx van den ramen omtrent 6 \mathcal{L} .

Ende van der ambochsheerlicheyt, die de stede gecoft heeft van der vrouwe van Assendelft ende Jacob van der Bouchorst 13 \mathcal{L} .

Somma van den innecommen van der voors. stede 13830 \mathcal{L}
14 g 3 d. Hollants.

Die maicken in ponden van 40 groten 10373 \mathcal{L} 6 d.

Upt IIe ar^{le} bevinden wy by de voors. rekeningen ende by dat rentebouck, daer uyt de tresoriers den rentiers de betalinge doen van desen loopenden jaere 1514, dat zy sculdich zijn de navolgende renten:

Eerst an erfrenten ende erfpachten 82 \mathcal{L} 14 g 3 d. Hollants.

An lijfrenten, vercoft te Dordrecht 53 \mathcal{L} 6 g 8 d.

An losrenten 2 \mathcal{L} gr.

An lijfrenten te Delf 65 \mathcal{L} 17 g 6 d.

An lijfrenten in den Hage 46 \mathcal{L} 6 g 8 d. gr.

An lijfrenten te Schiedam 14 \mathcal{L} groten.

An lijfrenten te Leyden 17 \mathcal{L} gr.

An losrenten te Leyden 15 g gr.

An lijfrenten tAmsterdam 9 \mathcal{L} 6 g 8 d.

An losrenten ter Goude 5 \mathcal{L} groten.

An lijfrenten tSchoonhoven 4 \mathcal{L} 3 g 4 d. groten.

An lijfrenten te Rotterdam 274 \mathcal{L} 15 g 4 d. gr.

An losrenten aldaer 150 \mathcal{L} 19 g gr.

An lijfrenten in Zeelant 9 \mathcal{L} groten.

An lijfrenten tUtrecht 35 \mathcal{L} 4 g gr.

An lijfrenten tAntwerpen 24 \mathcal{L} 3 g 4 d. gr.

An lijfrenten tot Bergen upten Zoom 26 g 8 d.

An lijfrenten tot Gheele 24 \mathcal{L} 6 g 8 d.

An lijfrenten tot Mechelen 34 \mathcal{L} 6 g 8 d.

Beloipende alle de voors. renten:

te wetene an losrenten 153 \mathcal{L} 4 g
 ende an lijfrenten . . . 603 \mathcal{L} 3 g 6 d. gr. ¹⁾
 maict tsamen 756 \mathcal{L} 7 g 6 d. gr.

Die maicken in ponden Hollants 6055 \mathcal{L} Hollants.

Somma van den voors. renten . . 6137 \mathcal{L} 14 g 3 d. Hollants.

Ende omme te weten wat renten zy vercoft hebben de naeste 10 jaeren herwaerts, soe bevinden wy by heurluyder rekeningen, aldaer ontfaek gemaict es van der vercoopinge van desen navolgenden renten:

In den jaere 1505 an lijfrenten 33 \mathcal{L} gr.

Ende losrenten den penninek 16 15 g gr.

In den jaere 1506 an lijfrenten 24 \mathcal{L} 10 g gr.

In den jaere 1507 an lijfrenten 64 \mathcal{L} 10 g gr.

In den jaere 1508 an lijfrenten 6 \mathcal{L} gr.

In den jaere 1509 an lijfrenten 5 \mathcal{L} 5 g gr.

Ende in den jaere 1514 an lijfrenten, endende

Meye 14 63 \mathcal{L} 7 g 4 d. gr.

De voors. burgermeesters hebben ons gethoent de octroyen, uyt machte van den welcken zy de voors. vercoopinghen gedaen hebben:

Eerst een octroy gegeven te Bruessel, 26^{en} in Augusto 1504, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 100 \mathcal{L} groten tsjaers lijfrenten in forma.

Een ander octroy, in date iesten in Januario 1507, omme te mogen vercoopen 100 \mathcal{L} groten Vlaems tsjaers lijfrenten.

Ende dat derde octroy, in date prima Aprilis 1511, omme te mogen vercoopen 100 \mathcal{L} groten sjaers lijfrenten eens.

Ende seggen de penninggen, gecommen van der voors. vercoopinge, besteet te hebben zoe in de betalinge van huerl. portie in de voorgaende beden ende ommeslagen, als reparatien, delvinghen van der nyeuwer vaert ende andere nootlicke affairen van der voors. stede.

Ander uytgeven van de ordinarise ende extraordinarise lasten van der voors. stede.

An cleedinghen van den bailliu, schout, twee burgermeesters, 7 see-

¹⁾ De sommen komen niet uit. Er is aan sommige getallen hier ter plaatse in het hs. veranderd: van daar dat de berekening niet goed sluit.

penen, 2 weesmeesters, elcx 1 pout sjaers voor een tabbaert, facit 104 \mathcal{L} .

Voor de wedden van den 4 tresoriers, elcx 2 \mathcal{L} gr., facit . . 64 \mathcal{L} .

De wedden van den pensionaris, clerck, messagiers, cloekestelre, cyrurgijn, orgelist, tvroetwijn, breggemeesters, sangmeester, emmermaickers ende andere cleyne dieners van der stede bedragen jaerlicx 210 \mathcal{L} .

De wedden van 40 haechbuschscutters 53 \mathcal{L} 6 g 8 d.

An wijn, die men den gerechte ende scutters schenct up Ste Mertinsavont naer ouder gewoente 25 \mathcal{L} .

Voor de wedden van procureurs ende advocaten te Meehelen ende in den Hage 64 \mathcal{L} .

De wedden van denghenen die de bierexchijs, coorn ende meelassijse gaderen 128 \mathcal{L} .

De wedden van denghenen die dat westersche hoeft ende den dijk van de westvest onderhouden in raicke ende daicke 50 \mathcal{L} .

Voor extraordinarise oncosten van teringhen, schenkingen, processen ende anders, by estimatie 200 \mathcal{L} .

Voor de reysen van den burgermeesters, tresoriers, gerechte ende andere gedeputeerden van der stede, die by gemeen jaeren draghen mitten bodeloenen 250 \mathcal{L} .

Voor reparatien van straten, poerten, muyeren, haven, sluysen, spoeijen, hoefden, bruggen ende andere plaetwerck, daerof de onderhoudenisse van dien jaerlicx draecht, daerinne begrepen de vaert tuschen Rotterdam ende Ouderschie, mitten bruggen, nyeuwe wercken niet gereeckent 800 \mathcal{L} .

Voor alrehande saycken, die de stede extraordinaerlic upcommen mogen, dat draecht oock by gemeene jaeren by estimatie 800 \mathcal{L} .

Voor tharde dack, dat zy de poorteren jaerlicx te baten commen, van de roede 20 st., dat oock by gemeene jaeren draecht 150 \mathcal{L} .

Dat loon van de wachters van der stede bedraecht bij gemeene jaeren
220 \mathcal{L} .

Somma 3118 \mathcal{L} 6 g 9 d.

Somma van alle de voors. lasten 9205 \mathcal{L} 6 g .

Dus blijft hier goets 4625 \mathcal{L} 8 g 3 d. Hollants.

Daertegens de voors. stede te gelden heeft huere portie in de ordinariyse bedede mijns genadichs heeren in de 60000 \mathcal{L} , 1200 \mathcal{L} van 40 groten, valent in ponden Hollants 1666 \mathcal{L} 16 g 8 d.

Ende in den ommeslach van des gemeen lants renten 625 \mathcal{L} of daeromtrent, valent in ponden Hollants 833 \mathcal{L} 8 g 4 d.

Schulden daer de stede in es, ende daertoe zy behoeven gereede penninghen.

Van hout ende baleken, die zy behoeven in de spoeje ende tot stijfsel van dien 450 \mathcal{L} Hollants.

Van geleende penninghen zijn zy schuldich, die zy onder der poorterye geleent hebben 600 \mathcal{L} .

Ende van afterstallige verschenen renten, die zy niet en hebben mogen betalen overmits andere diversche groote reparatien, die zy hebben moeten doen 3000 \mathcal{L} .

Somma 4050 \mathcal{L} Hollants.

Andere penningen, die de stede behoeven sall omme te maicken de navolgende partijen, die zy by verclaringe ons overgaven.

Eerst, zoe sullen zy moeten diepen der stede vaert tussehen de stede ende de Bilreshoel, overmits dat die zeer drooge es, dat men die tzoemers qualicken vaeren mach, ende daer leggen in 2 huelen of breggen, die oock vermaect moeten wesen, dat hem wel costen sall by estimatie zoe zy seggen de somme van 5000 \mathcal{L} .

Item, van die Delffsche poort tot die Schiedamsche poort is die muyere zoe laech, dat men wintertijds, alst vriest, daerover elimmen mach, oock mede zoe is deselve muyere vervallen ende geschoert, ende die thoernen zijn gedeect met ryen dack ende moeten gedeect wesen mit hart dack, omme den brants wille, dat costen sall by estimatie 2000 \mathcal{L} .

Item, daer zijn 12 toernen omme de stede tot de Schiedamsche poerte, die zeer laech zijn ende gehoecht moeten wesen ende gedeect mit harden daicke, daerof eleken toerne costen sall by estimatie 200 Rh. gl. facit 2000 \mathcal{L} .

Item, die oostpoerte van der stede es zeer cranck ende weeck, ende moet vermaect wesen mit die toernen, dat wel costen sall by estimatie, alsoe die upten dijck leyt ende zeer stark gemaect moet wesen, 3000 \mathcal{L} .

Item, dat westersche hoofd es zeer vergaen, alsoe men geen houdt en heeft mogen crighen overmits de oorloge van Gelre, ende sall costen te reparieren nae zijnen eysch wel 1800 \mathcal{L} .

Item noch moet dat oostersche hoofd oock gerepareert wesen, dat wel costen sall, alsoet zeer lanck es, by estimatie 2000 \mathcal{L} .

Item, es van noode, omme de bewaernisse ende verseeckortheyt van der stede, te maicken een brugge met muyeren ende 2 toornen up tsluyten van der haeven, alsoe die stede aldaer geheel oepen ende ongesloten staet, daerby men die zoude moghen verliezen, ende sall costen by estimatie 6000 £.

Item, de stede haeven es, van de oostpoerte af tot die westpoert toe, alsoe droech, dat men die niet wel vaeren en mach, ende moet mede gediept wesen omme die seepen daer in' ende uyt te vaeren, dat wel costen sall by estimatie 1200 £.

Item, de stede heeft leggen teynden de Rotte een houten brugge, die zeer weeck es, daer deure de vijanden lichtelicken innecommen zouden mogen, die oock van noode es vermaict te werdden van steen, ende sall costen by estimatie 1600 £.

Item, der stede schoel es alsoe oudt ende alsoe cranck, dat men die met schoeren onderhouden moet; ende sall costen te vermaicken by estimatie 1000 £.

Item, de stede heeft jaerlicx groote zwaere cost van der onderhoudenisse van der stede wech, van de Delfsche poerte tot Ouderschie toe an dat dorp, dat wel 1300 of 1400 roeden lanck es, dat hemlyden oock jaerlicx veel cost.

Ende de stede heeft te onderhouden ende te maicken omtrent 30 of 31 bruggen, daerof de sommige zeer ondt zijn ende vermaict moeten wesen, daerof de onderhoudenisse ende de reparatie van dien jaerlicx oock veel costen sall.

Upt IIIe ar^{le} seggen zy, dat men geeft binnen der stede van Rotterdamme de navolgende exchijsen:

Wijn.

Men geeft te exchijs van alle wijnen, alsoe meenighen grooten als men die stoop coopt, geeft men van eleken grooten 8 st. van de aeme.

Bier.

Van een tonne biers die binnen der stede getapt wert	12 $\frac{1}{2}$ st.
Van ander bier, dat de poorters inleggen, van tvat	10 "
Van Hamburger bier, tvat	20 "
Van tvat Wissemer, Bremer ende andere bieren	15 "

Brouambocht.

Van elke broute geeft men der stede 3 st.
Noch geven zy voor heur drinckbier 5 gr. van elke broute.

Noch 2 st. van elke broute van gruyte, dat mijn genadichen heere heeft.

Noch van tholle, ende mijnen genadighen heere heeft van elke tonne biers die men tapt 1 oertgen van den brouwer; ende van buytenbier dat men tapt geven de poorters eenen groten, desgelijcx van alle andere byeren; maer die selver bier inleyt voor zijn drincken die es daerof vrij.

Die coernexchijs.

Van een hoet terwe ende raepsaet 4 st.

Van een hoet rogge 3 st.

Van een hoet erweten 4 st.

Van een hoet garsten

"	"	"	grauw erweten	} 2 st.
"	"	"	kennepsaet	
"	"	"	lijnsaet	
"	"	"	bouckweyt	

Van een hoet haveren

"	"	"	hoppe	} 3 groten.
"	"	"	spelte	
"	"	"	wichen	

Van elk achtendeel coerns dat binnen der stede gemaelen wert 1 oertgen.

Van een sack gorts $1\frac{1}{2}$ groten.

Calck.

Item van calck, runde ende coelen, van thoet 1 groten.

Ende van calck, dat de poorters selve vermetselen, zijn zy vrij.

De meelexchijs.

Van elk achtendeel coerns dat gemalen wert 1 groten.

Van den beesten.

Van een hoernbeest, dat aldaer gesleten wert, het zy by den poorters of ter banck, weder de beesten groot of cleyn zijn, 4 st.

Van een vareken 2 st.

Van een scaep 1 st.

Van een lam ofte zuyger 2 groten.

Van een scaepsbuyek 2 groten.

Van elke zijde specx 2 groten.

Van een tonne vleysch dat van buyten inkomt 3 st.

De turfexchijs.

Van allen den turf geeft de vercooper den 16^{en} penninck.

Van hout en geeft men niet.

Exchijs van hoenich, olye ende zeep.

Van een tonne hoenich geeft men 4 st.

Van een tonne olye 4 st.

Van een tonne zeepe 3 st.

Die laickenexchijs.

Van een kijflaicken dat men te Rotterdamme maict, ende es tbeste laicken, 2 groten.

Van een voerlaicken 1 groten.

Buytenlaicken en geeft niet.

Upt IVe ar^{le} hebben wy gehoert de 4 bruggemeesters van der stede, als Adriaen Meeuszoon, oudt 48 jaer, ende Jan Direxsoon, oudt 42 jaeren, bruggemeesters van twest vierendeel van der stede, die by eede verclaerden, dat int selve quartier zijn 195 huysen, daervan datter 33 arm zijn ende 3 priestershuysen.

Cornelis Aertssoon, oudt 50 jaer, ende Cornelis Janssoon, oudt 38 jaer, bruggemeesters in de nyeupoert, seggen datter int selve quartier zijn 195 huysen, daervan datter 53 arm zijn ende 14 priestershuysen.

Pieter Reynss., oudt 35 jaer, ende Gerrit Janssoon, oudt 31 jaer, brugmeesters in den middeldam, seggen dat in huer quartier zijn 348 huysen, daerof datter 110 arm zijn, levende van den heyligengeest, ende 2 priestershuysen.

Meeus Meeuszoon, oudt 62 jaeren, bruggemeester van toostvierendeel, seyt in absentie van zijnen medegeselle die tAmsterdam was, datter in zijn quartier zijn 260 huysen, daerof datter 40 arm zijn die van den heyligengeest leven.

Somma van den voors. huysen 1137 huysen, daerof datter zijn 303 armen ende 19 priestershuysen, die met hem niet en gelden noch en geven.

Item binnen derselver stede zijn cloosters, te weten een clooster van den predicaeroerden, een cellebroedersclooster, ende 3 vrouwencloosters, als St Aechten, Ste Agnieten ende Ste Annen, ende een beghijnhof, mit 2 gasthuysen; ende zijn binnen 10 jaeren meer gemindert dan gemeerdert omme de cloosters wille, die veel huysen nae hem genomen ende betymmert hebben. Ende aengaende de prijs die es genouch in eenen doene.

Upt V^e ar^{le} hebben wy gehoert meester Jacob van Diemen, oudt 60

jaeren, vicecureyt van de prochiekercke van Rotterdam, seyt in verbo sacerdoey, datter omtrent 3500 communicanten zijn, naedat hy bevynt by den oblaten van Paesschen, ende weet dat alsoe hy 14 jaer vicecureyt geweest es, daerof dat hy zijn hoochtijdtgelt ontfanet te Paeschen, ende up andere hoochtijden en ontfanet hy niet de helft, overmits dat zy arm zijn.

Seyt voorts, dat hy in de sterfte, dier tot Rotterdam was int jaer 1509, en hadde hy in als in testament maer 2 pont groten; ende deselve communicanten zijn genouch gebleven de naeste 10 jaeren in eenen doene.

Upt VIe ar^{le} seggen zy, dat de principale neringe van der stede, daer de stede by staet, es de harinckvaert, ende een cleyne draperye ende een weynich brouwerye.

Aengaende de harinckvaert seggen, dat zy aldaer hebben afvaerende 13 buyssen, onder cleyne ende groot, binnen der stede toebehoerende; ende dan zijnder noch omtrent andere 50 buyssen, die daerof vaeren, toebehoerende in Waterlant ende andere vreemde luyden van buyten, welke buyssen, after dien dat zy hueren mast gerecht hebben als de teelt aen compt, vrij zijn van exchijsen van tbier, dat zy binnen hueren buyssen drincken; ende plegen over 8 of 10 jaeren 4 of 5 buyssen meer te hebben hen toebehoerende dan zy nu doen. Ende als van den ghenen die daer van buyten afvaeren, die zijn nu wel zoe vele als die de naeste 10 ofte 8 jaeren geweest zijn, maer het es onseecker, want zy lichtelicken vertrecken nae Delfschehavene, aldaer oock wel 40 scepen afvaeren.

Ende die van Delft hebben tmeeste prouffijt van desen buyssen, want zy all meest Delfs bier drincken.

Ende en hebben maer eenen coopvaerder van Rotterdam ofvaerende, die van desen jaere eerst upgesteld es; ende hebben voorts een deel huedenaers ende schuyten die aldaer ofvaeren om vracht te Dordrecht ende elders, dat all arm volck es.

Aengaende de draperye soe hebben wy gehoirt Direk Haick, oudt 50 jaer, Jan Loyexzoon, oudt 55 jaeren, Jacob Evertss., oudt 49 jaeren, ende Jan Karre, oudt 30 jaeren, waerdeins van der draperie; die seggen, dat te Rotterdam een cleyne draperye es, die binnen 4 of 5 jaeren geresen es geweest, ende was doen up huer beste, ende es zedert gedeclineert, omme dattet prouffit cleyne es, ende dat de vellen quaet te gecrighen zijn; ende maicken tzomerdaechs omtrent 8 of 10 halve laickenen sdaechs, ende swinters, als niet en vriest, zess of zevene, ende

hebben omtrent 26 of 28 drapenierders. Ende maicken drierhande laickenen, tbeste es ten prise van 12 of $12\frac{1}{2}$ currente gulden, ende dandere van 9 of $10\frac{1}{2}$ gulden, ende voorlaicken geheeten, [anderde maetge], ende zijn van den prijse van 5 Rh. gl.

IJsbrant Janszoon, oudt 40 jaer ende Adriaen Meeuszoon, oudt 34 jaer, printers, seggen by hueren eede, datter in als zijn omtrent 18 of 20 touwen, daerof datter gemeenlic gaet 12 of 14, ende en weten niet offer over 4 of 5 jaeren meer getouwen gingen dan nu doen.

Aengaende de brouwerie, sy hebben 8 of 9 brouwerien, die dagelick vergaen, alsoe zy over 8 of 10 jaeren wel 15 of 18 brouwerien hadden, ende vergaen aldus, overmits dat die van Delf ende Goude hem te nae leggen, die aldaer veel van haer bier slijten in de buyssen ende oock te tap ende anders; ende en brouwen binnen der stede boven 6 of 7 brouten dicwils ter weecke, ende huere brouwers haelen tmeestendeel van tmout, dat zy verbrouwen, te Delf.

Aengaende de rentiers seggen, dat zy geen sonderlange rentiers en hebben, ende en hebbender niet een die 400 Rh. gl. sjaers heeft, de bailliu Willem van Reymerzwale niet gereeckent, ende hebbender 2 of 3 die 40 of 50 \mathcal{L} groten sjaers hebben.

Gevraecht of zy eenige gaderingen upter poorterie gedaen hebben de naeste 10 jaeren herwaerts by den hondertsten penninck of anders, ende hoe dicwils, ende tot wat somme tselve bedraccht: daerup seggen zy, dat zy geen gaderingen en hebben gedaen uyten buydel, dan hebben omme te vervallen de voorg. ommeslagen wel gedaen diversche leeningen, daerof zy de poorterie mittertijdt geremboursseert hebben, ende zijn daerof noch schuldich gelijck hiervoeren int IIe ar^e verclaert staet.

DE STEDE VAN SCIEDAMME.

Upten 22^{en} in Novembri 1514 hebben wy gehoert binnen der stede van Sciedam Dirrick Aernt, bailliu, oudt 47 jaer, Willem Simonszoon, oudt 57 jaer, ende Meeus Maess., oudt 48 jaer, burgermeesters, Pieter Veenlant, oudt 70 jaer, Willem Thoeniss., oudt 44 jaer, oude burgermeesters, ende Claes Direxzoon, oudt 42 jaer, secretaris van der stede van Schiedam, die by eede verclaert ende gedaen hebben up tinhouden van der voors. instructie, gelijck hiernaer volcht, eerst,

Upt 1^e ar^e hebben zy ons geexhibeert de rekeningen van den innecommen derselver stede totten jaere eyndende den 3^{en} in Novembri 1511 incluz, alsoe de rekeningen van den jaeren 12, 13 ende 14 noch niet gedaen en waeren, maer in de stede van dien hebben zy ons gethoent der stede verhuurbouck, uyt welke rekeningen ende verhuyrboek men bevint, dat zij hebben tnavolgende innecommen.

Van den exchijs van den drancke, ende es den exchijs van den wijn, bier ende all dat men drinet, die men vierwerf sjaers verhuyr, es afgecommen binnen 5 jaeren, beginnende in Novembri 1508 ende eyndende in Novembri '13, 14592 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 2918 \mathcal{L} 8 g .

Die coernexchijs, die men maer eens tsjaers en verhuyr, heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren 3520 \mathcal{L} , compt voor een jaer . . . 704 \mathcal{L} .

Die brouweexchijs, die men verhuyr eens sjaers, heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1490 \mathcal{L} , compt voor een jaer 298 \mathcal{L} .

Die craene verhuyr men by den jaere, ende gelt by gemeene jaeren 13 \mathcal{L} .

Die laickenhalle gelt jaerlicx omtrent 17 \mathcal{L} .

Die visschbanken hebben gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als boven, 291 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 58 \mathcal{L} 4 g .

De vleeschbanken hebben gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als boven, 472 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 94 \mathcal{L} 8 g .

Die coernmate heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als boven, 780 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 156 \mathcal{L} .

Die wage heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, eyndende als boven, 483 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 96 \mathcal{L} 12 g .

tLastgelt, dat men tkercgelt heet, toebehoerende deen helft de stede ende dander helft der kercken, heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 608 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 121 \mathcal{L} 12 g .

Die zoutmate heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1010 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 202 \mathcal{L} .

Den turfexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 616 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 123 \mathcal{L} 4 g .

tBranden van den tonnen heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 420 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 84 \mathcal{L} .

Die scuttinge upte Maes ende de visscherye in de vesten van der stede gelden by gemeene jaeren omtrent 18 \mathcal{L} .

De stede ontfanct noch jaerlicx an diverse partijen van landen ende aenwassen, begrepen in heurluyder erfpacht van tbraucklant, dat genouch

ordinaris es, ende bedraecht by gemeene jaeren 500 \mathcal{L} .

Van diverschen cleen partijen van erfpacht, van vesten, wegen, erven ende steenplaatsen, twelck oock genouch ordinaris es, ende bedraecht by deurgaende jaeren 75 \mathcal{L} 10 g .

De voorn. stede ontfanct noech jaerliex van den gemeenen lande 152 \mathcal{L} 12 g .

Somma van al den innecommen van der voors. stede 5632 \mathcal{L} 10 g Hollants, valent in ponden van 40 groten, 4224 \mathcal{L} 7 g 6 d.

Upt IIe ar^{le} soe bevinden wy by de voors. rekeningen, dat de voorn. stede schuldich es die naevolgende renten:

Eerst an erfrenten ende erfpachten, die de stede jaerliex uytreyet ende van ouden tijden altijd gedaen heeft 132 \mathcal{L} .

An losrenten ter losse den penninck 20 372 \mathcal{L} .

" " " " " " 18 80 \mathcal{L} .

" " " " " " 16 139 \mathcal{L} 10 g .

An lijfrenten tot 1 ofte tot 2 lijven 2097 \mathcal{L} 10 g .

Somma 2821 \mathcal{L} van 40 groten.

Te wetene an:

Losrenten 591 \mathcal{L} 10 g .

Lijfrenten 2097 \mathcal{L} 10 g .

Ende erfrenten 132 \mathcal{L} .

Welcke renten vercoft zijn geweest, te wetene:

In den jaere 1505 an losrenten 9 \mathcal{L} .

Ende lijfrenten 70 \mathcal{L} 10 g .

Int jaer 1506 losrenten 18 \mathcal{L} .

An lijfrenten 174 \mathcal{L} .

Int jaer 7 losrenten 6 \mathcal{L} .

Lijfrenten 102 \mathcal{L} .

Int jaer 8 losrenten 12 \mathcal{L} .

Lijfrenten 157 \mathcal{L} 10 g .

Anno 9 losrenten 21 \mathcal{L} .

Ende lijfrenten 30 \mathcal{L} .

Anno 10 losrenten 18 \mathcal{L} .

Lijfrenten 12 \mathcal{L} .

Anno 11 an lijfrenten 30 \mathcal{L} .

Anno 12 losrenten 9 \mathcal{L} .

Lijfrenten 39 \mathcal{L} .

Ende anno 13 an losrenten 9 £.
 Somma van den losrenten . . . 102 £.
 Ende lijfrenten 615 £.

Facit tsamen dat binnen 10 jaeren vercoft es . 717 £ van 40 groten.

Ende als van den anderen renten die zijn te voeren vercoft geweest in de voorgaende oorlogen van Utrecht, Montfoirde ende anders; ende hebben de penninghen, commende van der voors. vercoopinge, besteeft in de betalinge van heurluyder portie in de beden ende omneslagen van der oorloge, ende voorts in de lasten van der stede.

Gevraecht by wat octroy zy deselve vercoopingen gedaen hebben, daerup zy ons gethoent hebben een octroy, gegeven te Bruessel den 1^{en} Juny 1504, daerby hem geoorlooft es te mogen vercoopen 400 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, omme de penningen daerof commende te besteden in betaelinghe van mijns genadichs heeren beden ende in afflossinge van losrenten, sonder dat zy andere of breeder octroy van der voors. vercoopinge hebben.

Andere lasten die de stede ordinaerlick ende extraordinaerlick te draghen heeft.

An reysen van den burgermeesters, gerechte ende andere gedeputeerden van der stede, dat by gemeene jaeren draecht omtrent . . . 120 £.

An jaerlicxe reparatien van der stede poerten, muyeren, hoofden, havenen ende sluysen, daerof die onderhoudenisse van dien cost by gemeene jaeren, alsoe zy een zeer lange haven hebben 600 £.

An wedden van poertwachters, de karre te voeren, vroedevrouwen, clockstelres ende andere cleyne dienaers van der stede . . . 75 £ 10 g.

Als van den cleedingen van den burgermeester, scepenen, tresoriers, pensionaris oft anders, die hebben tselve ofgeset, zoedat nyemant van hemlyuden yet daerof heeft, ergo niet.

Van processen ende andere extraordinarise oncosten, die zy jaerlicx te dragen hebben, van procureurs ende advocaten, by estimatie . . . 50 £.

Van opgeleyden gelden als men de exchijsen verhuurt, dat gemeenlick draecht, teen jaer meer tander min, omtrent 75 £.

Van den ommeganck te stellen, mit die scutterswijn, dat cost omtrent 50 g.

Van schenken van harinck ende anders, die zy gewoenlicken zijn te doene, ende andere teringen, dat oock bedraecht omtrent 75 £.

Somma 1045 £ 10 g.

Somma van allen den voors. lasten 3866 £ 10 g.

Dus blijft hier goets, als meer innecommens dan uytgevens,

357 £ 17 § 6 d. van 40 groten.

Daertegens hebben zy jaerlicx te gelden huere portie in de ordinarise bede mijns genadichs heeren van den 60000 £ bedragende

454 £ 6 § 8 d.

Ende huere portie in des gemeen lants renten bedragende oock omtrent 227 £.

Schulden daer de voors. stede noch inne es.

De voors. stede es schuldich de rentiers van afterstallige ende onbetaelde renten, de sommige van 4, 3 ende 2 jaeren, dat wel bedraecht omtrent 1½ jaer renten tsamen; facit. 4231 £ 10 §.

Ende zy zijn noch schuldich van huere portie van den 60000 gouden guldens, geaccordeert omme tbestant van Gelre. 132 £.

Penninghen die zy behoeven.

Die twee hoofden, als toosterhooft ende twesterhooft, zijn geheel vergaen, die zy wederomme moeten repareren, ende sall wel costen, sullen zijt maicken datten dueren sall, alsoe die grooten last lijden van den ijsganck, omtrent 2000 £.

De vest van der Vlaedingerpoert tot Ste Christoffelspoert was uytgegaen ende gediept int jaer 1506, dat wel coste, alst blijct by de rekeninge van denselven jaere, 1068 £ van 40 groten, die wederomme vervolt ende ontdiept es, mits dattet daer nyt ende inne vloyt, dat hem wel wederomme costen sall te diepen ende te maicken, dattet aldaer niet meer inne en vloyt 800 £.

Daer staen 5 toornen ongedect, die gedect sullen moeten wesen, alsoe thoutwerek daerby vergaet, ende sall costen by de 360 £.

De vesten van der Vlaedingerpoert totter Ouderschietsche poert es geheel verdroeht, ende en es boven eenen voet niet diep, ende sal costen by estimatie te diepen, alsoe deselve veste 250 roeden lanck es, 1500 £.

Die sluyse binnen der stede es ondigt geworden ende leet buyten omme de deuren, dat weder costen sall te stoppen 400 £.

Ende huerluyder stede huys is oock geseepen te vervallen, dat oock gerepareert sal moeten wesen, ende sal hem wel costen 1000 £.

Upt IIIe ar^{le} seggen die voors. burgermeesters, dat men in de voors. stede geeft de navolgende exchijsen.

Van wijn.

Van wijn de vierde kanne.

Van bier.

Van tbier geven de tappers 12 st., ende de gemeente diet inneleggen 10 st., ende alle vreemde bieren en geven niet meer dan dinbrouwen bier, te wetene 12 st.

De corenexchijs.

Men geeft van tcoorn te exchijsse, te wetene van tcoorn dat daer verbacken of verbrouwen wert, van tachtendeel terwe of rogge 1 groten, ende van der garste 1 oert, van havere, raepsaet ende diergelijck greyn niet.

De brouexchijs.

Men geeft van elke broute biers, die daer gebrouwet wert, 10 st.

Craengelt.

Van elke aeme wijns 1 st.

Een pack harinckgarens 1 st.

De lakenhalle.

Van elke elle wollelaickens, dat uytgemeten wert, 1 penninck Hollants, ende van elcken stall, daer men lindelaicken ende vlasch in de halle vercoopt, ter weecke $\frac{1}{2}$ st.

De visschbancken.

Van alrehande visch, die upte maret vercoft wert, moet geven van elck pondt Hollants 1 gr., dat es den 30^{en} penninck.

De vleysbancken.

Wat de vleyshouwers vercoopen in de vleeshalle, geven zy van een beest 4 st.

Van een scaep 1 st.

Van een calf 1 blancke.

Ende men geeft van geen verckens; ende van tguendt dat zy binnen hueren huysse slaen selver daer en geven zy niet of.

De coernmate.

Men geeft van de coernmate van elck hoet datter gemeten ende binen vercoft wert, te wetene van terwe ende rogge, 2 st.

Havere ende garst ende andere greyn 1 st.

Wage.

Van elck 100 wants ofte ijssere 1 st., ende voort alle andere goet dat ter wage compt van thondert 1 groten.

Lastgelt.

Van elek last harinx, tzy ijdel ofte vol 4 st., daarvan de kereke heeft deen helft, ende de stede dander helft.

De soutmate.

Elcke 6 tonnen zouts, die binnen der stede oft in de seepen gesleten wort, geeft 5 groten, ende van meten, stoeten ende leveren 1 groten.

Turfexchijs.

Die turfexchijs, dat es den 16^{en} penninck; ende thout en geeft niet.

tBranden van den tonnen.

Voor tbranden van den tonnen 1 st. voor tlast.

Ende heeft de voors. stede noch trecht van der exuwen, dat es van goet datter uyter stede vaert, alsoe veel als men in anderen steden den poorteren van Schiedamme ofneempt ter gelijcker cause, daer zy luttel prouffits of hebben, daeromme tselve hiervoeren in ontfange niet gestelt en es.

Upt IVe ar^{ie} seggen, dat in die stede zijn 470 huysen, daarvan de 97 arm zijn ende 6 priestershuysen. Daerenboven hebben zy 1 mannenclooster, 3 vrouwencloosters, te wetene van St Anne, Ste Ursele ende Lelyendale, oock een baghijnhof, die alle niet en geven noch en contribuieren met die ingesetenen van der voorn. stede, maer brouwen ende maicken lyndelaickenen gelijk die waerlieke luyden. Voert zoe zijnder noch 5 huysen buyten in de vrijheyte van derselver stede; ende zijn genouch in eenen doene in prijse ende in de getaele de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt V^e ar^{ie} soe hebben wy gehoert Fr^{em}. Heinric^{um} fil^{um}. Hermann, Religiosum de Mariewaert, ordinis premonstr^{is}, oudt omtrent 43 jaeren, pastoer van Schiedam; seyt in verbo sacerdoey, datter ter prochie van Schiedam behoeren 1600 min 20 communicanten, daerinne begrepen zeecker cleyn getal van luyden, wonende in de crepelstraet, die tot Ouderschie ter kercken behoeren, niet min by accoordt oft paet van den prochiaen van Ouderschie nemen huer sacramenten in Schiedamme, daarvan de voorn. deposant niet en weet te verelaeren tgetal; oock zoe es in de voorn. stede een buyrte van 5 of 6 huysen, mit een clooster van der derder oorde. Die prochien in de Ketel ende en zijn niet begrepen int voors. getall. Ende en weet oock niet te seggen, of se gemeedert ofte gemindert zijn binnen 10 jaeren herwaerts, want hy maer 4 jaeren prochiaen geweest en es, anders dan hy zijn voorvaders heeft hooren

seggen, dat de voorn. kereke van Schiedamme waert 40 ℒ groten, dat hem jaerlicx wel liecht omtrent 4 ℒ groten, waerby hem dunct dat de communicanten meer gemindert zijn dan gemeerdert.

Upt VIe ar^e seggen, dat die gemeene neringe es die harinckvaert, ende datter dit jaer van '14 gevaeren hebben, onder goet ende quaet, groot ende cleyn, 20 buyssen, twelck duert van St Jacobsdage tot Ste Mertinsmisse. Voort zoe zijnder in der voorn. stede oock 6 of 7 coopvaerders, daermede die inwonenden van de voorn. stat vaeren in coopvaert; ende omtrent lichtmisse soe waerender uyter voorn. stede wel 200 mannen ende meer ter zeevaart om schollen, ende andere in coopvaart om huycere. Voort zoe generen hem veel van den wijfs ende kinderen met netten te spinnen ende te breyden.

Item omtrent 2 of 3 jaeren geleden hebben zy begonnen een weynich draperien, ende 10 of 12 drapenierders, daer tmeeste deel geseepen zijn die draperie te laten, omme dat de wolle te diere es, ende dat de laickenen luttel gelden, alsoe die maer en zijn van den prijs van 11 gouden guldens, ende maicken omtrent 500 laickenen sjaers.

Ende hebben 4 brouwers, ende over 8 of 10 jaeren hadden zy wel 8 brouwers; ende declineert deselve brouwerye, omme dat de brouweren alomme vermeerderen ende vermenighen, ende dat de brouwer hem seerp daeran behouden mach.

Ende deselve neringe die zy hebben die moeten zy onder malcanderen houden, alsoe aldaer geen deurvaart of neringe en es, ende waren der 10 of 12 uyter stede, zoe en zouder geen neringe medallen wesen. Oock mede zoe zijn zy zeer vergaen by versterften ende buytenhijlicken.

Seggen voort, dat die harinckvaert zeer binnen 10 jaeren gemindert es, wantter binnen de voorn. tijdt geweest es 26 buyssen.

Ende aengaende die coopvaart, datter binnen desen lesten voorleden jaere uyter voorn. stede 4 coopscepen inder zee gebleven zijn.

Aengaende de rentiers seggen, datter in de voorn. stede zijn omtrent 10 of 12 rentiers, daarvan datter niet een en es die 100 ℒ gr. of daerenboven sjaers heeft, omtrent 3 die 50 ponden groten tsjaers hebben, ende dander mogen hebben, deen deur dandere, 100 ℒ Hollants sjaers: Voort zoe zijnder noch eenige in der voors. stat, die mogen hebben 1 of 2 ponden groten sjaers; maer al tsamen heurluyder renten gereeckent en mogen niet strecken tot tvierendeel van der quantiteyt van den renten tsjaers, die de voorn. 12 of 13 hebben.

Den selven gevraecht, of zy de naeste 10 jaeren eenige gaderinge gedaen hebben onder malcanderen uyten buydel by den 100sten penninck oft anderssins, seggen, dat zy omme te vervallen huerluyder portie in de voorleden beden ende ommeslagen gedaen hebben diverse leeningen, daerof zy van de sommige weder betaelt zijn ende van den sommige niet; welke leeningen, daerof zy noch niet betaelt en zijn of geen hope en es dat zy daerof betaelt sullen werdden, omme de groote lasten ende achterwesen van der stede, zijn gedaen, te wetene in den jaere 1510 30 \mathcal{L} groten Vlaems, ende den 28^{en} in Augusto 1511 111 \mathcal{L} 1 β 8 d. gr., gelijk dat blijcken mochte by de rekeninghe, daer ontfang gemaiet es van denselve twee leeninghen, in welke leeninge van 111 \mathcal{L} 1 β 8 d. de rijcxste gestelt was up 6 \mathcal{L} groten, twelck was Pieter Veenlant alleen, dandere 4 \mathcal{L} groten als Dirrick Aernt de bailliu, Hindrick Floriszoon ende noch 2 of 3, ende voorts alsoe nedergaende tot 5 β groten toe, ende waeren in als 154 leenders of contribuanten, ende en hebben anders geen leeninghen ofte gaderinghen gedaen. Ende hebben int voorleden jaer 13 noch gegadert upte hoofden ende inwonende van derselver stede weeckgelt, daerof de rijcxste stont up 5 st. ter weecke, ende de minste 1 oertgen, dat tsamen bedrouch mitten conventen omtrent 13 Rh. gl. ter weecke; ende gaderdent tselve maer omtrent 30 weecken, alsoe uyten armen luyden niet wel georigelick en was.

De voors. burgermeesters seggen, dat zy in 7 punten meer belast zijn dan huere naebuyeren, daerup zy begeren dat men regaert hebben wille int taxeren van der schiltale.

In den 1^{en} zoe geven huere tappers ten exchijse van een tonne biers 12 st., ende die tappers te Delf ende Rotterdam en geven niet meer dan 10 st.

Ten 2^{en} zoe geven huere poorters ten exchijse van een achtendeel terwe of rogge 1 groetken, ende die poorters van Delf ende Rotterdam en geven maer 1 oertgen.

Ten 3^{en} geven zy exchijs van tlastgelt, te weten van elke last 4 st., daerof die kercke heeft deen delft, ende die van Delft en geven niet, ende te Rotterdam en geeft men maer 2 st.

Ten 4^{en} geven zy excijs van de soutmate, van den 6 harincktonnen zouts 6 gr., daerof die van Delf ende Vlaedinghen niet en geven.

Ten 5^{en} geven zy exchijs van tbranden van den tonnen, van elk last tonnen 1 st., ende huere gebuyeren als Delft, Rotterdam en geven maer 1 oertgen.

Ten 6^{en} geven zy van waechgelt, van een 100 wegens 1 st., ende huere gebuyeren en geven maer $\frac{1}{2}$ st.

Ende ten 7^{en} zoe en hebben zy geene uringhe van vreemde luyden, gelijk huere gebuyeren doen.

OUDERSCHIE.

Cornelis Doezoom, oudt 38 jaer, stedehouder van den schout, Cornelis Heindriexzoon, oudt omtrent 48 jaer, Daniel Dirxzoon, oudt 38 jaer, schotvangers van Ouderschie, seggen by eede tguendt dat hiernaevolcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in Ouderschie zijn 59 hertsteden, die mit hem gelden ende geven, dies isser 10 of 12 arm; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert de naeste 10 jaeren, want daer wel 2 of 3 huysen vervallen zijn, hier nochtans gerekent. Ende hierenboven zoe zijn daer 6 heerlicheden, te wetene de vridom van Rotterdamme, daer 3 haertsteden inne zijn; item de vridom van Delf, daer 34 of 35 haertsteden zijn; de heerlicheynt van Ackersdijck, toebehoerende de vrouwe van Reynsboureh, daer 8 haertsteden inne zijn; *tamboecht van Sciebrouck, daer Adriaen van Egmond ambochsheere es, ende daer zijn 20 hertsteden; Bueckelsdijck, daer ambochsheere es m^r Jan van Almonde, daerof datter 14 tOuderschie ter kercke behoeren, ende dandere van tselve amboecht behoeren te Bergen; de heerlicheynt van Matenese, ende daer zijn 9 haertsteden, die all mit heml. en gelden noch en geven.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat de vicepastoer, dier nu tegenwoerdich es, maer gediend en heeft dan zedert St Jacobsdage lestleden, dairomme hy van den communicanten niet en weet te spreeken, zoe en doen oock de voorn. deposanten, dan zy wel hebben hoeren seggen, datter in de geheele prochie mogen wesen omtrent 600 of 700 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende dat tamboecht nu nyeuwelic belast es met 1 pont groten lijfrenten de penninck 16, dwelck gedaen es geweest omme te vervallen de costen van zeeckere

proces, dat zy hebben moeten pleyten tegens die van Delf, ter cause van 5 of 6 huysen, staende in Ouderschie, die die van Delf vrijen wilden, daarvan de sententie gegaen es nae Kersmisse lestleden, tot prouffite van den dorpe. Voort zoe geeft tvoors. dorp jaerliex 11 ℔ Hollants te schote de stede van Delf als ambochsheere.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden upte schotponden, 15 st. gereeckent voor tpont, ende staen up 80 ponden in de bede mijns genadichs heeren. Ende seggen dat zoe wye 16 koyen houdt ende 2 paerden, die staet, als zy 80 ℔ te gelden hebben, up 2 ponden, ende dander naer advenant, ende dien mach zijn goet waerdich wesen boven schulden omtrent 200 ℔ Hollants. Ende en vernyeuwen heur ponden niet, voor datter 2 of 3 commen clae-gen voor den gerechte, dat zy te hooge gestelt zijn, ende alsdan macht men vernyeuwen, ten seggen van hooftmannen daertoe gekoren, ken-nende de faculteyt van den buyeren.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, mit koyen te houden, mit spitten ende delven om dachuyere.

Seggen, dat heurluyder ban groot es 1900 mergen; ende gelt de mergen te huyere, deen deur tandere, 28 st., ende in coope den pen-ninck 25, daarvan by den voorn. buyeren gebruyct wert 1335 mergen; ende tsurplus wert gebruyct by die die in de vrijheyte van Rotterdamme, Delf ende Ackersdijck sitten, deweleke zijn nochtans van der prochie van Ouderschie als voors. es, ende nochtans niet en gelden noch en geven mitten buyeren voors. Ende, dat meer es, omdat zy niet gelden en zouden, zoe breecken zy huer huysen of ende transfereren die in de vrijheyte van Delf ende Rotterdamme of elders, blivende nochtans in de bruyckwaer van al sulcken lande, als zy te voeren hadden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy tonderhouden hebben 313 roeden zeedijcx tusschen Sciedamme ende Rotterdamme; noch zoe hebben zy tonderhou-den zeeckere caedijck ende molen, bedragende tsamen, deen jaer deur tandere, omtrent 6 st. upte mergen.

BUECKELSDIJK.

Gerrit Outgierszoon, schout, oudt omtrent 43 jaeren, Joris Corneliszoon, oudt 48 jaeren, Adriaen Gerritszoon, oudt omtrent 40 jaeren, buyeren van Bueckelsdijk, seggen by eede upt tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 20 haertsteden in den heelen ban ende heerlicheyt, dies zijnder 5 gebruyckende de vrijheyt der stede van Rotterdam, ende 2 gebruyckende de vrijheyt der stede van Delf; bliven geldende haertsteden 13; ende zijn genouch gebleven in gelijcken getale.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat van den voorn. haertsteden de 7 prochien, te wetene de 5 van der vrijheyt van Rotterdam ende 2 onvrij, te Bergen, ende tsurplus tOuderschie; ende seggen dat zy gescepen zijn all te vergaen, overmits dat de steden omtrent heml. geseten, als Delf ende Rotterdam, trecken zeeckere woninghen in huerluyder vrijheyt.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven van geenrehande dingen, ende es tvoors. dorp van gheenen renten belast.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen gaderen by den gulden, ende hebben in als 40 gulden ende anderhalf. Ende zoe wanneer zy 20 gulden te gelden hebben, zoe gelt eleken gulden 10 st., ende de alderrijcxste staet up 6 gulden eenen stooter, ende dier en isser maer 1, 2 die staen up 5 gulden, 1 up $4\frac{1}{2}$ gulden, 2 up $3\frac{1}{2}$ gulden, 1 van 3 gulden $6\frac{1}{2}$ groten, ende voortz naer advenant. Ende en hebben geen sonderlange estimatie int goet van malcanderen, maer alleene upte bruyckwaere ende koyen houden, ende de rijcxste die hout 18 of 19 coyen, 2 paerden ende dander naer advenant, mits dat zy in cleynen getale zijn ende malcanderen wel kennen; ende versetten huer guldens up Meyavont, in gevalle datter yemant claecht, maer indien der nyemant en claecht, zoe bliven zy staende up hueren eersten staet.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, coyen ende mit spitten ende delven. Seggen, dat in heurluyder ambocht andere

schoutambochten inne splissen, als de schout van Schoonrelo, Matenese, Onderschie, Berchambocht ende den Hoogenberch; maer tambocht van Bueckelsdijk es alleene groot 379 mergen lants, daerof hemluyden toebehoert in eygendomme omtrent 6 mergen, daerof de 2 mergen zoe zeer belast zijn als zy waerdich zijn; ende estimeren de mergen waerdich te wesen, in coope, deen deur dandere, 12 £ groten Vlaems, ende te huyere 5 ponden Hollants; ende wordden by hemluyden gebruyet omtrent 96 merghen. Ende tsurplus wert gebruyet, te wetene van 2 susterhuysen te Rotterdam, eerst de grauwe susteren 28 mergen, ende tander susterhuys, geheeten St Aechten susterhuys, 11 mergen, ende tsurplus wert gebruyet by die van Rotterdamme, Delfschehaven ende andere daeromtrent gelegen, die met hemluyden noch en gelden noch en geven.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben, deen jaer deur tandere, aen sluysegelt, dijckaetge ende anders, 8 st. upte mergen.

SCIEBROUCK.

Pieter Dirxsoon, oudt 54 jaeren, Dirrie Jacobssoon, oudt 45 jaeren, ambochsbeuaerders, Hubert Huzoon, buyeren in Schiebroeck, seggen by hueren eede upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 21 haertsteden, dies esser 5 arm; ende zijn genouch in eenen doene gebleven dese naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy prochien ter Ouderschie, ende naer raminge zoe moegen daer wesen 80 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, noch en zijn oock belast van eenighen renten, dan de ambochsheere heeft 51 Rh. gl. tsjaers uyt voorn. ambocht, erfrenten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden gaderen by kerven, ende hebben 17 kerven, ende elcken kerf es geacht in goede

100 croenen; ende zijn gewoenlicken die kervingen te versetten telcken jaere up die Meyavont; ende zijn genouch gebleven dese naeste 10 jaeren in een grootte.

Upt V^e ar^{ie} seggen, dat zy hem generen mit coyen ende arbeyden, ende es huerluyder ambocht groot 24 hoeven, elke hoeve gereeckent 30 mergen, ende es waerdich 12 st. in huyere, ende in coope de peninck 16, wantter 8 hoeven buyten die moelen leggen, die tongelt van der moelen niet waerdich en zijn, dat die inbuyeren meest all gebruycken; ende behoert heml. in eygendom omtrent die helft, ende in tsurplus behoert toe onser liever vrouwengilde tot Sciedam 14 mergen, ende andere persoenen in diverschen steden ende dorpen.

Upt VIe ar^{ie} seggen, dat zy moeten gelden dijckgelt ende morgengelt, bedragende 7 groten upten mergen, ende noch molengelt, daer alleene inne gelden de 16 hoeven, twelck bedraecht by deurgaende jaeren, begrepen de voorn. 7 groten, 6 st.; ende noch hebben zy tonderhouden 29½ roede dijex tusschen Rotterdam ende Schiedam, daerof zy binnen 10 jaeren hebben moeten gelden van 10 roeden 10 gulden up tgeheel mergentael voorn.; ende zouden noch moeten diergelijck gelden, waert datter nyeuwe cueringe of gedaen wordde.

HILLEGERSBERGHE.

Heer Jan Jacobszoon, out 40 jaeren, pastoer van Hillegeertsberge, Cornelis Daemszoon, schout, oudt 45 jaeren, Symon Voppezoon, oudt 55 jaeren, Simon Janszoon, oudt 41 jaeren, burggermeesters, Jacob Janszoon, oudt 70 jaeren, Cornelis Jacobszoon, oudt 60 jaeren, ambochtsbewaerders, Adriaen Bouser, oudt 75 jaeren, buyere van den voorn. ambocht, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{ie}, datter int voorn. ambocht zijn 140 haerstedes, daervan nae raminge de 16 of 20 leven van den heyligen geest; ende zijn genouch gebleven in eenen staet dese naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^e seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 450 communicanten.

Upt IIIe ar^e seggen, dat zy geenrehande excijsen en geven, ende en zijn oock niet belast van eenighen renten.

Upt IVe ar^e seggen, dat zy onder malcanderen mijns genadichs heeren beden gaderen by kerven, daarvan de 10 maicken eenen kerf; ende hebben 50 kerven, elcken kerf gereeckent tot 100 croenen in goede, twelek vernyeuwet wert als daer yemant verarmt wordt, ende dat by 5 gezwoerens, daertoe geeedt ende gekoren, oft anders telcken 3 jaeren, daarvan de leste vernyeuwinge geschiet es omtrent 2 jaeren geleden, maer zijn genouch gebleven in eenen getall.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy heml. generen mit turf te delven ende beesten te houden; ende es tvoorn. ambocht groot 129 hoven, elck hoeve dragende 30 mergen, daarvan tbeste lant gelt eenen Phls. gulden in buyere, ende in coope den penninck 25, maer dies en es daerof maer omtrent 100 mergen; ende tandere daernaer 12 st., omtrent 400 mergen; ende tderde een deel 6 st., ende tandere en es niet waerdich zijn ongelt. Ende de buyeren van den voorn. ambochte bruycken all tvoorn. lant, uytgedaen omtrent 500 mergen, twelek van den besten es, ende wordt gebruyct by diverschen uytbuyeren, wonende in den voorn. ambochte maer onder de vrijheyte van Rotterdam settende, ende oock by die van Schiebrouck, ende oock binnen Schiedam. Ende en behoort den buyeren van den voorn. ambochte in eygendomme maer omtrent 1600 mergen, dies zijn die 800 quaet lant, huer ongelden niet waerdich; ende tsurplus behoort diverse waerlicke luyden, sonder dat zy weten datter yemant geestelicx inne geërfte es.

Upt VIe ar^e seggen, dat zy hebben tonderhouden omtrent 250 roeden dijcx, ende noch sluysgelt ende molengelt, bedragende tsamen upte mergen omtrent 4 st. by deurgaende jaeren.

C R A L I N G E N.

Gysbrecht van Zuylen, oudt 64 jaeren, schout, Aert Pieterszoon, oudt 60 jaeren, burgermeester, Pieter Ymantszoon, oudt 65 jaeren, schot-

gaerders, Jan Aertszoon Keysere, oudt 66 jaeren, Pieter Bregman, oudt 78 jaeren, Vop Jacobszoon, oudt 47 jaeren, buyeren van Cralinghen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt I ar^{le}, datter zijn 53 haertsteden ende noch 11 arme die van den heyiligen geest leven, ende zijn gemeedert van 5 haertsteden binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 200 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en hebben oock geen renten tot laste van den dorpe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden by de kerven, ende hebben 150 kerven, elcken kerf geestimeert in goede 50 gulden; ende vernyeuwen die kervingen alle jaere upten Meyavont; ende omtrent 10 jaeren geleden zoe en hadden zy maer 100 kerven.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter coe, visschen ende rietsnijden, ende es heurluyder ambocht groot 1400 mergen, daerof den inbuyeren van den voorn. dorpe toebehoert 543 mergen, ende tsurplus behoert toe andere diverse geestelicke ende waerlicke persoonen, die met heml. en gelden noch en geven. Ende wert all tvoorn. lant gebruyct by den inbuyeren genoemt, uytgedaen 300 mergen, die gebruyct werden by die van der Cappel. Ende geltet beste van den voorn. lande in huyere 3 ℒ Hollants, ende in coope den penninck 16, tandere daer an 10 st., in huyere ende in coope den penninck 10, ende tsurplus en es zijn ongelt niet waerdich.

Memorie upten eygendom van den lande van Cralingen.

Eerst hebben die borgers van Rotterdam int zelve dorpe omtrent 262 mergens in eygendom.

Die papelycke proven van Jan de Witte an de [Dovevliet] omtrent 34 mergen lants.

Den heyligengheest van Rotterdam 64 mergen.
tGasthuys tot Rotterdam 6 mergen.

De cappelrye van Honingen 15 mergen.
 Der fabrycken ende papelycke proven van Cralingen tsamen 40
 mergen.

Diversche persoonen in den Hage behoeren 96 mergen.

Myvrouw van Assendelft 350 mergen.

Bedragende den eygendom van buyten 857 mergens, ende is van
 tbeste landt.

Ende tsurplus daerof behoirt den eygendom den buyeren binnen
 den zelven dorpe.

Upte bruycwaere.

Eerst gebruycken die poirters van Rotterdam van desen voors.
 lande, die nochtans met hem nyet en gelden, omtrent 300 mergen.

Die van Capelle mitten poldere omtrent 50 mergen.

Ende tsurplus wort gebruyct by die binnenbuyeren.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben molegelt, heemraetgelt
 ende sluysgelt, ende bedraecht jaerliex upte mergen 7 st.

ZEVENHUYSEN.

Meester Jan van Haerlem, oudt 37 jaeren, pastoer van Zevenhuysen,
 Dirck Aelwijnszoon, oudt 36 jaer, schout, Jacob Willemszoon, oudt 62
 jaer, Claes Bruynszoon, oudt 55 jaeren, burgermeesters, Dirrick Ariaens-
 zoon van der Meer, oudt 56 jaeren, Jacob Adriaenszoon, oudt 50 jae-
 ren, gezwoeren van den voorn. dorpe, gevraecht upt inhouden van der
 voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn int voorn. dorp 88 haertsteden, dies zijnder
 ledich 3 haertsteden; ende binnen 10 jaeren zijnder 11 huysen vergaen,
 daertegens datter weder 8 gerepareert zijn.

Upt IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter in de voorn. prochie zijn
 282 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende en zijn
 niet belast mit eenigen renten, dan alleene mit 2 \mathcal{L} groten tsjaers den

penninck 14, daarvan die hoofpenninghen geemploijeert zijn tot refectie van der molen, ende werdt den loep van den voorn. 2 ℒ jaerlicx ommegelegten upte mergen van den voorn. ambochte.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen gaderen upte kerf, ende hebben 5 kerven ende 2 kerven, elcken van den 5 kerven doende 10 kerven, facit 52 kerven, elcke kerf geestimeert in goede up 100 croenen; ende wert gemeenlic alle jaere de schiltaele vernyeuwt. Noch zoe hebben die voorn. van Zevenhuysen eenen anderen ommeslach, twelck heet tsGravenpenningen, bedragende 30 Rh. gl. tsjaers, ende wert ommegelegten alleene up die huyslyuden, ende niet up die welboeren mannen, daertoe zy hebben 4 kerven, elcken kerf gereeckent als voeren up 100 croenen.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zyluyden hem generen mit turf te delven, met tacken te maicken ende een weynich coyen te houden; ende dat heurluyder ambocht groot es 3100 merghen, daarvan datter omtrent geheel lants es 100 mergen, ende tander es al ofgedolven landt, ende alsoe snoode dattet niet en dooch. Ende mach tvoorn. lant waerdich wesen, deen deur tandere, 12 st. in huyere, ende dat alleene om tgetall van 40 mergen of daeromtrent, twelck in coope mach gelden den penninck 14. Ende all tvoors. lant behoert toe ende wert oock gebruyct int voorn. dorp, uytgeseyt 250 mergen, welcke toebehoeren ende gebruyct werden by andere uythuyeren, die met den voorn. ambochte niet en gelden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten onderhouden 300 min 18 roeden zeedijckx; voort zoe gelden zy oock sluysegelt, caedijck ende molengelt, bedragende ten minsten 7 gr. upten mergen, ende diekwils veel meer.

NYEUWERKERCK.

Wynant Jacobszoon, oudt 40 jaeren, schout, Gerrit Clauwertszoon, oudt 42 jaeren, burgermeester, Jan Pieterszoon, oudt 48 jaeren, Huge Pieterszoon, oudt 36 jaeren, buyeren van der voorn. prochie van Nyeuwerkercke, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat in tvoorn. dorp zijn 62 haertsteden, daerof datter 10 arm zijn; ende zijn dese naeste 10 jaeren genouch gebleven in eenen staet.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat heurluyder pastoir alsnu cranck es, mits welcken hy mitten voorn. depositanten en es mogen commen, ende en weten oock niet seeckerlick te seggen tgetal van de voorn. communicanten, maer heml. dunct datter mach wesen 250.

Upt IIIe ar^{le} seggen, datter in tvoorn. dorp geen exchijsen en zijn, noch oock mit eenigen renten belast.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden by den kerf of cruysen, 10 kerven gereeckent voor teruys, ende hebben 18 cruysen. elcken kerf gereeckent in goede 40 ℒ Hollants; ende vernyeuwen de voors. kerven jaerlicx te Kersavont; ende mogen binnen 10 jaeren gemindert zijn van 18 kerven, daarvan de 10 maicken een cruys.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter coe, lantneringe, vogelen ende visschen; ende dat heur ambocht groot es 35 hoeven, elck hoeve gereeckent voor 30 mergen; die zijnder 10 hoeven die niet waerdich en zijn in huyere 6 st. de mergen, ende tandere gelt deurgaens 16 st., ende in coope den penninck 18; daarvan in eygdomme toebehoert int dorp omtrent 10 hoeven, ende tsurplus behoert diversche waerlicke luyden, in diverschen steden ende dorpen wonende, behalven 50 mergen, die den pater van Ste Urselen te Delft toebehoeren, noch 20 mergen tot Ste Jeronimus aldaer, maer wordt all tvoors. lant binnen den dorpe voorn. gebruyct, behalven 34 mergen, die uytbuyeren bruycken, ende noch 19 mergen, die gebruyct wordden by zeeckere inbuyeren van Capelle ende Ouderkercke, die all mitten voorn. inbuyeren en gelden noch en geven.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an caedijck, sluysgelt ende molengelt, by gemeenen jaeren 6 st. upte mergen, ende 1 blank voor Cralingeroordijck.

CAPPELLE.

Heer Heindrick Blieck, oudt 85 jaer, pastoer van der Cappelle, Jan Ariaenss., 53 jaeren oudt, schout, Cornelis Janszoon, oudt 55 jaeren, Floris Claeszoon, oudt 35 jaeren, ambochsbevaerders, Huge Hugezoon, oudt 55 jaeren, Ghijs Gheertszoon, oudt 56 jaeren, Steven Direxzoon, oudt 37 jaeren, Aert Janszoon, oudt 38 jaeren, buyeren van Cappelle, gevraecht upt innehouden van de voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter int voorn. dorp zijn 58 haertsteden, dies esser 8 die van den heyligen geest leven; ende zijn genouch gebleven in eenen state dese naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 200 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, datter int voorn. dorp geen exchijsen en zijn noch dat tvoors. dorp mit geenem renten belast en es.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onderlinge gaderen by de kerven, ende hebben omtrent 25 kerven, ende en weet niet te seggen hoeveel dat elcken kerf waerdich es, maer hebben int voorn. dorp alleene consideratie in setten up die cloeckheyt, joncheyt ende tbedrijf van den buyeren, of zy gemeerdert of gemindert zijn in beesten ende in zayinge, sonder anders heurl. goeden tondersoucken, mits dat zy luttel of geen erve en hebben, maer al bruyekwaer, ende diewijlen tvole meer schuldich zijn dan huerluyder bedrijf int schijnen waerdich es. Ende de hoochste van den dorp, staende up 1 kerf, te wetene Huge Hugezoon, acht zijn goet waerdich te wesen 300 Rh. gl., ende zijns kinders goet, dat hy noch onder hem heeft; ende Steven Direxzoon die heeft een luttel min dan een kerf, acht zijn goet waerdich te zijne 22 \mathcal{L} gr.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy heml. generen mit zeevischen ende te vaeren om een loon, oock mede met beesten ende lantneringe. Ende es heurluyder ambocht groot 35 hoeven, elke hoeve voor 30 mergen gereekent, waerdich wesende, deen deur tandere, 15 st. in buyere, ende

in coope 2½ \mathcal{L} groten, sonder te rekenen tquaetste, dat onder den dijk leecht, ende coek put ende poel es; twelck maer 5 groten in huyere waerdich en es, nochtans moet alsoewel tongelt dragen als tbeste; dies en behoert daervan in dorp eygens maer 40 mergen, ende tsurplus behoert diversche andere waerlicke luyden, maer wort all tvoorn. lant gebrycet by den inwonenden van den voorn. dorpe.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy tonderhouden hebben 3500 roeden dijcx; noch moeten zy gelden shuysegelt, molengelt, duyckeldammen; ende es wel deen helft muurdijck of schourdijck, waervan doncosten dragen upt morgen, by deurgaende jaeren, 6 st., sonder den last van den dijk, dat elck behoert te doene ende te onderhouden nae de grootte van zijnen lande, onder den dijk leggende.

MOERDRECHT.

Dirrick Nannezoon, oudt 33 jaeren, Neel Corneliszoon, oudt 25 jaeren, gezwoeren, Pieter Willemszoon, oudt 40 jaeren, ende Jan Janszoon, oudt 43 jaeren, buyeren van den voors. dorpe van Moerdrecht, seggen by eede upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 45 haertsteden, des zijnder 5 of 6 die van den heyligen geest leven oft brootluyden zijn; ende zijn in 10 jaeren herwaerts genouch gebleven in eenen staet.

Upt IIe ar^{le} 1)

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, dan dat de tappers geven der graefficheyt 1 deuyt van tvat; ende dat tvoorn. dorp belast es met renten, te wetene mit 13 Rh. gl. tsjaers erfrenten, toebehoerende den heyligen geest van der stede van der Goude, ende 27 lichte guldens lijfrenten, ten lijve van den pastoer van den voorn. dorpe, welcke lijfrenten gemaect waeren int oorloge van Joncker Frans; ende

1) Niet ingevuld.

werdden de hoofpenningen int selve oorloge besteedt in verdingpenninghen; ende wort jaerlicx betaelt by deghene die besitten de woensteden die toe wacren, ende by dandere niet, ende mogen wesen in getale daerinne geldende omtrent 18 hofsteden; ende dandere rente van 13 Rh. gl. was gemaict omtrent 15 jaeren geleden, ende waeren die penninghen, daarvan commende, geemployeert int maicken van twee watermolenen, ende wort den cours daarvan jaerlicx geheven int mergengelt.

Upt IVe ar^e seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden up die kerven, ende hebben omtrent 20 kerven, elcken kerf gereeckent in goede tot 100 gouden gulden, ende vernyeuwen huer kervingen alle jaerens eens omtrent St Mertinssmisse; ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts wel gemindert van 5 of 6 kerven.

Upt V^e ar^e seggen, dat de 10 of 12 hertsteden generen hem mit coyen te houden ende lantneringe te doene, maer tsurplus leeft mit hantwerck buyten ende binnen sdorps. Ende tambocht es groot omtrent 28 hoeven, elcke hoeve gereeckent 30 morgen, daarvan toebehoert den cloosteren 35½ mergen, voort die poorteren van der Goude hebben daer 370 morgen ende oock dat beste landt, twelek zy of die poorters bruycken, uytgedaen 20 mergen, die de buyeren van Moert huyeren; noch Jan de Heuyter heeft ende bruycter 38 morgen, ende 12 morgen voor die papelicke proeven van Moert; oock die van Nyeuwerkercke ende Gouderraick bruycken 75 morgen, sonder met die van Moert te gelden. Ende es de mergen van den voorn. lande deurgaens waert in huyere 30 st., ende in coope 20 scilden vrijs gelts, ende die buyeren van Moert en hebben in eygendom maer 310 morgen van tquaetste.

Upt VIe ar^e seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, molengelt, sluysgelt ende anders, by gemeene jaeren, 6 st. upte mergen, behalven noch 1 blancke van mergengelt.

M A T E N E S S E.

Wouter Heindrixzoon, schout, oudt 62 jaeren, Laurens Willemszoon, oudt omtrent 50 jaeren, Jacob Jacobszoon, oudt 28 of 29 jaeren, ende

Claes Steffenszoon, oudt omtrent 30 jaeren, buyeren van Matenesse, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in Matenesse zijn 9 haertsteden, die gemeedert zijn, want deselve huysen aldaer gecommen zijn zedert de oorloge van Joncker Frans, alsoe zy alsdoen all afgebrant waeren; ende zijn aldaer noch binnen sjaers sommige huysen van nyeux gemaict, ende en hebben mitsdien zedert niet verpondt geweest noch eenige settinge gegeven, ende voor de oorloge van Joncker Frans zoe zeggen zy dat zy mede plagen te geven.

Upt IIe ar^{le} seggen zy, datt ze ter kercken behoeren tOuderschie, zoe dat zy mits dien niet zeeckerlick en weten hoeveel communicanten datter zijn, maer seggen by estimatie datter mogen wesen omtrent 22.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en hebben geen renten vercoft tot laste van den ambochte, alsoe zy geen ge loof en hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy zedert de oorloge van Joncker Frans geen bede ofte settinge gegeven en hebben, ende daer te voeren waeren zy gestelt by die van der Ouderschie, nae dat se gegoet waeren, ende dat zy mits dien niet en weten, hoe zy de beden pleghen te gaderen. Ende seggen, dat all heurluyder goet niet waerdich en es boven 100 \mathcal{L} groten eens, daer tegens zy wederomme schuldich zijn; ende de rijxste mach rijck wesen omtrent 30 \mathcal{L} groten eens, die van daer vertrecken sall, ende dandere daernaer omtrent 20 \mathcal{L} groten, alsoe zy niet en hebben dan arme huyskens, mit koestront geplect, ende en hebben oock lant noch sant.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen ende lantneringe, spitten ende delven. Ende es heurluyder ambocht groot 150 mergen, daarvan den eygendom toebehoert tSchiedam, Delf ende elders, sonder dat hemluyden yet toebehoert. Ende werdden by heurluyder buyeren gebruyct binnen Matenesse omtrent 14 mergen, ende tander wert meest gebruyct te Schiedamme, in de Ketel ende buyeren daeromtrent geseten. Ende en wert aldaer geen lant gebruyct by eenighe geestelicke per-

soonen. Ende es de mergen van den voorn. waerdich in huyere 5 ponden Hollants sjaers, ende in coope 100 £ Hollants eens.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat elke mergen tsjaers te gelden heeft an sluytgelt, molengelt ende anders, by gemeene jaeren, 5 of 6 st.

SCHOENRELOO.

Gersten Janszoon, oudt 40 jaeren, schout, Reyer Lodewijxsoon, oudt 50 jaeren, Claes Janszoon, oudt 30 jaeren, scepenen van den voorn. dorpe van Schoenreloo, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, datter 9 haertsteden zijn; ende zijn van 1 haertstede gemeedert binnen 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy prochien te Delfschehaven, ende datter mach wesen omtrent 25 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, dan alleene de tappers, die geven voor de graefficheyt van elcken vat biers een grootken, oock zoe en es heurl. ambocht niet belast mit eenighen renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy niet geset en hebben geweest in de leste schiltaele, overmits dat zy geheel verbrant waeren in de oorloge van Rotterdamme, ende daeromme [nie geuseert] en zijn eenigen ommeslach onder malcanderen te maicken, ende hoe men dat hier voortijts plach te doene en weten zy niet, mits datter alchants nyemant int ambocht woent diet gedencken mach. Ende daer en es gheenen rijkdom, wantter in als maer 9 coyen en zijn, ende 6 versen, vele kinderen ende 5 huysen hen toebehoerende.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit spitten ende delven ende met eenige coyen te houden; ende dat heurluyder ambocht groot es omtrent 250 merghen, daerof tmargen mach waerdich zijn 100 £ Hollants in coope, ende in huyere 4 ponden Hollants, daervan

de buyeren van den voorn. ambochte bruycken 17½ mergen ende een half hondt, sonder dat zy daer wat in eygen hebben, ende tsurplus wordt gebruyet tmeeste van die van Delfschehaven ende die van Bueckelsdijck ende een deel tot Rotterdam, sonder datter eenige cloosters oft geestelicke yet of gebruycken oft toebehoert.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten onderhouden 52 roeden dijcx. Ende noch zoe moeten zy gelden molengelt, mergengelt ende penninckgelt, twelck tsamen beloipt, by gemeene jaeren, 7 st. upte mergen.

D O R D R E C H T.

Alsoe wy Jan Carondelet, deken van Besancon, Guill^e de Margues, procureur-generael, Floris van Wijngaerden, raidt in Hollant, ende Vincent Corneliszoon, meester van der rekeninghe in den Hage, achtervolgende zeeckere opene brieven van commissien ende bevel van der K. M. ende mijns genadichs heeren de Eertshertoge, geweest hebben in alle de principale groote ende cleyne steden van Hollant ende Vrieslant, aldaer wy informatie genomen hebben upte faculteyt ende last van den selven steden ende oock van den dorpen, daeromtrent geleghen, soe zijn wy ten laetsten gecommen binnen der stede van Dordrecht, omme diergelijke in deselve stede ende quartier van Zuythollant te doene, ende hebben aen hemluyden versocht upten 5^{en} in Decembri 1514, dat zy, achtervolgende onse commissie, daerof wy hem de lecture daden, yemant van hem deputeren wilden, ons exhiberende de rekeninghen ende andere stucken, die ons dienen mochten omme informatie te nemen up huere faculteyt ende staet, dewelcke oock nae tinhouden onser voors. commissie present zouden wesen in tguendt dat wy deselve informatie aengaende doen zouden; daerup zy ons ter antwoerde gaven, hoe dat dese materie hem van grooter importantie was, ende alsoe zy in cleynen getale waeren, zoe souden zy tegens des anderen dacchs den ouden ende nyewen raidt mitten acht van der stede doen vergaderen, ende hem dese materie openen, ende ons alsdan antwoerde daerup geven.

Upten selven dach zoe was geexhibeert eenen besloten brief van mijne genadige vrouwe, adreserende an ons, in date 23^{en} in Novembri 1514, inhoudende, hoe dat die van Dordrecht haer hadde doen remonstreren,

hoe dat zy onlanx geobtineert hadden zeeckere sententie thueren prouffijte van den president ende luyden van den grooten raide te Mechelen, inhoudende dat die van Dordrecht niet en zijn noch gehouden sullen wesen meer te betailen in allen beden ende penninghen, die hem up tlandt van Hollant heffen sullen dan dat 12^e deel, by middel van den welcken ende meer andere redenen zy pretendeerden, dat wy niet en mochten ofte en behoerden informatie te doene up huere faculteyt, als wy in anderen plaetsen gedaen hadden; uyt welcke saycke mijne genadige vrouwe ons ordonneerde, dat, ingevalle die van Dordrecht groote difficulteyt maicten ons toe te laten useren van onser commissie, onder tdxel van der voors. sententie of andere middelen, redenen ende privilegien, die zy zouden willen allegueren, wy die hoeren zouden in tguendt dat zy souden willen beleyden, ende ontfangen die sententie ende andere exhibicien, die zy ons geven zouden, omme de deductie van huerl. intentie ende tselve all tsamen by 1 ofte 2 van ons te senden den voors. van den grooten raide, omme haerer genaden te adverteren van huer advys, omme tselve gesien voorts te ordonneren als men bevinden zoude, van redene wegen daertoe behoerende.

Upten selven dach is tDordrecht gecommen die heere van IJsselstein, stadthouder-generael van Hollant, Zeelant ende Vrieslant, ende eerste ende principael commissaris geordonneert tot dese verpondinge, die met ons des anderen daechs, als den 6^{en} in Decembri voors. gegaen es by de voors. van Dordrecht upter stathuys, omme te hoeren huerluyder antwoerde; die was by monde van m^r Floris Oom van Wijngaerden, huerluyder pensionaris: hoe dat zy mit hueren ouden, nyeuwen raidt ende acht van der stede gesproecken hadden, ende daerup int lange tsamen gedelibereert, ende en bevonden niet dat zy schuldich waeren ofte behoerden toe te laten de voors. informatie, by twee redenen.

D'eene was, omdat nyemant schuldich en es nae rechte zijne armoede te ontdecken ofte te kennen te geven.

Dandere was, overmits dat zy in possessie waeren van alsulcke of gelijke informatien niet toe te laten; ende als tselve tanderen tijden, te weten als men de leste verpondinge dade, versocht ende geattempteert werdde, soe hadden zy vercregen opene brieven van mandemente, uyt crachte van den welcken den commissarissen doe wesende up zeeckere groote peynen bevolen was op heml. niet te procederen, ende alsoe dairomme questie geresen was tusschen die van Noorthollant ende hemluyden, ende dat by den raide van Hollant gewesen was, dat zy van

Dordrecht mit Zuythollant by provisie betailen zouden den 9^{en} penninck in allen beden ende contributien, zoe hadden zy daerof geappelleert voor mijnen heere den cancellier ende heeren van den grooten raide; die by huere appointemente ende sententie interlocutoire verelaerden, dat zy van Dordrecht volstaen zouden, mits betaelende by provisie ende tot dat anders daerup geordonneert zoude wesen den 12^{en} penninck. Ende alsoe die van Noorthollant huer proces niet en hebben gelaten voorts te vervolgen, soe zijn zy van Dordrecht onlanx by sententie van mijnen heere den president ende heeren van den grooten raide te Mechelen van der instantie geabsolveert. Ende soude men nu gaen procederen totter voors. informatie, dat waer genouch tegens de voors. sententie; want alsoe doende, als huere wederpartijen sententie geobtimeert hadden thuerlyyder voordeel, zoe en zouden zy anders niet gehadt hebben, mits dat zy in huer voors. proces concludeerden, dat informatie up die van Dordrecht gedaen zoude zijn, ende dat men daernaem heml. stellen zoude als men bevinden zoude nae huere faculteyt daertoe behoerende; ende by dien middelen tproces, dat zy thueren grooten coste gesustineert, ende de sententie, die zy geheven hebben, zoude in desen gevalle, toelatende de informatie, genouch te niet ende voor hemlyuden te vergeefs gegeven wesende. Baden ende versochten dairomme, dat men geene nyeuwicheyt up hemlyuden plegen en wilde in preiudicie van huere voors. oude possessie, sententie ende goet recht; presenterende dat men hem stellen wilde in justitie, aldaer zy hem gaerne verantwoerden willen, ende tguendt dat daerof gewesen soude werdden, wilden zy gaerne volcommen.

Daerup hem weder by ons geseyt es geweest, hoe dat dese commissie rijpelijk geexpediert was by der K. M. ende mijnen genadighen heere de Eertshertoge, by advyse van den heeren van den grooten ende heymelicken raide, ende dat alle de steden van Hollant ende Vrieslant, groot ende cleyn, geobediert hadden, ende dat zy van gelijcken wel sculdich waeren te doene, gemerct dat dese commissie niet geexpediert en was tot versoucke van yemande, maer de prince, aenmerkende de groote ongelijckheyt ende armoede die int lant was, willende daerinne voorsien, hadde, userende van zijnder macht omme zijne ondersaten in eendrachticheyt te onderhouden ende de lasten nae equiteyt te stellen, dese commissie doen expedieren.

Ende aengaende tcerste point, dat zy seyden dat nyemant schuldich en was zijne armoede te ontdecken, daer was hem upgeseyt dat ons daerup niet en stont te antwoerden, want dat roerde de hoocheyt van

mijnen genadighen heere, of hy tselve vermocht te doene of niet. Ende voorts, dat men verstaen wilde dat men int particulier soude willen ondersoucken wat elck heeft in de buerse of in substantie, dat en was onse last of meeninge niet, maer alleenlick te weten int generael tinncommen van der stede ende de lasten van dien; twelck te kennen niet zoe singulier en es, want een burgermeester ende tresorier dat weet; ende tallen tijden, alst mijnen genadighen heere belieft, zoe behoeren de burgermeesters ofte tresoriers, sonderlange omme heurl. zeeckertheyt ende welvaert, rekening ende bewijs te doene van huere administratie, ende dat doende de staet van der stadt te kennen te geven. Oock aengaende de staet van den lande van Zuythollant, aldaer zy de impositien ende exchijsen heffen by octroy ende anders niet, zy behoeren rekening ende bewijs te doene van tguendt dat zy heffen, tallen tijden als mijnen genadighen heere dat belieft, waeromme niet vreemdt ofte exorbitant en waere de informatie, by ons van mijns genadichs heeren wegen begeert, toe te laten.

Ende aengaende de possessie-acten, sententie ende andere saycken die zy allegeerden, was hem geseyt, dat wy commissarissen waeren, die achtervolgen mosten tinhouden van onser commissie, die daerof geen kennesse van saycken te nemen en hadden. Nietmin indien zy eenige sententie hadden, daerby zy sustineren wilden, dat zy behoerden mitten 12^{en} penninck te ontstaen, die zouden zy mogen, de informatie gedaen zijnde, deduceren. Ende omme dat zy zeer up dese saycke stonden ende de voors. informatie niet toelaten en wilden, alleguerende huere possessie ende recht, soe was hem geseyt ende by ons gepresenteert, hoewel wy van tselve geen last en hadden, betrouwende dat tguendt, dat wy om beters wille gedaen hadden, geachttervolcht zoude werdden, dat wy te vreedden zouden wesen te procederen tot de voors. informatie, by conditie, indien dat by mijne genadige vrouwe of den Hoogen Raidt verclaert wordde, hemluyden' gehoert, ende heurluyder stucken, die zy souden willen exhiberen, gesien, dat zy niet schuldich en waeren deselve informatie te gedoegen, dat in dien gevalle die informatie, by ons gedaen, hemluyden weder geleverd zoude werdden omme te casseren, sonder die voordier int licht te brenghen ofte eenige taxatie daernaer te maicken. Daerup zy weder beraet namen tot des daechs daeran.

Upten 7^{en} in Decembri hebben zy den voors. Heere van IJsselsteyn ende ons gegeven dese antwoerde: als dat zy niet en consten verstaen, dan dat, toelatende de voors. informatie, zy directelicken doen zouden

tegens huere oude possessien, rechten ende sententie, by hem daerup thueren grooten coste verereghen; ende aengaende tinhouden van huerl. octroy seyden zy, dat onse commissie daerof niet en roerde, ende als mijnen genadighen heere believen zoude willen daervan rekeninghe te doen hoeren, zy soudén alsdan daerup antwoerden als van redenen wegghen daertoe behoeren zoude; presenteerden dairomme huerluyder stucken over te leveren, ten eynde dat men die mijnen genadighen heere ende den raidt communiceerde, ende dat men alsoe lange van voorder executie surceerde.

Daerup hem by ons geseyt was, siende dat wy anders met hem niet doen en mochten, dat zy, achtervolgende tscriven van mijne genadige vrouwe, ons overgaven alle de tytelen, die zy overleggen ende thueren propoost wisten te allegueren, mitsgaders by memorie tguendt dat zy daer meer toe seggen wilden, om mijne genadige vrouwe van als goet rappoert te doene; gelijk als zy gedaen hebben, ons overleverende by inventaris, geteykent by der handt van den voors. m^r Floris Oom, die stucken die zy hebben willen exhiberen. Nietmin, omdat de voors. besloten brieven geen surceancie en hilden, soe hebben wy den voors. burgermeesters, gerechte ende tresoriers bevolen, upte peyne van 2000 gouden Phls. guldens tegens mijnen genadighen heere te verbueren, dat zy volquamen ende obedierven tinhouden van onser voors. commissie. Ende omme dies wille dat zy noch weygerende bleven, ende van tselve ons bevel appelleerden, daerof zy begeerden acte, ende dat wy verclaerden dat onse commissie hilt, dat wy procederen zouden niet jegenstaende oppositie of appellatie, bevolen ende geordonneert, van wegen als boven, Jacob Oom, borgermeester, Pieter Scaert, scepen, Aert Heindrixzoon ende Jan Willemszoon, te gaen reysen ende houden ghijssel by mijne genadige vrouwe, den 15^{en} dach van deser jegenwoerdiger maent, ende aldaer te blijven tot dat de voors. stede geobediervt sall hebben, of dat by mijne genadige vrouwe ofte de justitie op als anders geordonneert sall zijn, ende dit upte peyne up 100 ponden groten Vlaems, elcx te verbueren uyt heuren eygen goeden. Ende daermede sonder voorder ende rigoureselicken te procederen nae inhouden van onser commissie, hebben wy voor nu gesureeert, ende wy Jan Carondelet ende Guill^e de Margues zijn gedeputeert by den heere van IJsselsteyn ende den anderen commissarissen voorn., omme achtervolgende tvoors. scriven van mijne genadige vrouwe te reysen te Meehelen, ende aldaer mit mijnen heere den president ende heeren van den grooten raide onse besoiingne ende

de stücken by die voors. van Dordrecht overgegeven te communiceren, ende daerup te hebben heur advys, ende, dat gedaen, mijne genadige vrouwe die over te leveren, omme up als geordonneert te werdden als daertoe behoeren sall. Gedaen te Dordrecht, den 9^{en} in Decembri 1514.

Mit welck antwoerde ende de stücken by die van Dordrecht overgegeven, als voors. es, zijn wy Jan Carondelet, Deken van Besançon, ende Guill^e de Margues, Procureur-Generael, gereyst te Mechelen by mijnen heere den President ende den Heeren van den Grooten Raide aldaer, ende hebben mitten selven int lange gecommuniceert; dewelcke huer advys up all overgesereven hebben mijne genadiche vrouwe, navolgende den besloten brieve hiervoeren geroert, ende heeft mijne genadige vrouwe de voors. stücken mitten advyse van den voors. Heren van den Grooten Raide deursien, ende gehoert trappoert van ons, commissaryssen, ende by deliberatie van den heeren van den bloede, ridders van der oordene, ende andere heeren van den secreten raide, daeromme by haer vergadert wesende in goeden ende notabelen getale, verclaert upten 22^{en} in Decembri 1514, gelijk breeder verclaert staet in de acte daerof wesende, daerof de copie van woerde te woerde hier naer volcht.

Copie van den appointemente, gegeven tegens die stede van Dordrecht.

Aujourdhuy, 22me de Decembre lan 1500 et quatoirze, ma tres redoubtee dame, madame larchiducesse dAustrice, ducesse et contesse de Bourgoingne, douagiere de Savoÿe, regente et gouvernante etc. Aiant oy en conseil le rapport des commissaires, qui ont este ordonnez pour le renouvellement du transport et schiltaele des pays de Hollande et Frise, et pour eulx informer de et sur lestat et faculte des villes et subjectz desdicts pays, affin de selon ce regler ledit transport et sciltaele; en faisant lequel rappoort a este dit et declaire par lesdicts commissaires, que apres avoir par eulx acheve les informations necessaires pour parvenir a ladiete schiltale par toutes les villes et quartiers de Noorthollande et de Frise et autres lieux qui en dependent, et que par tout ilz ont trouvee bonne, vraye et deue obeissance, et executee leur charge et commission selon la forme et teneur, sans contredit ou empescement, ilz sestoient retires en la ville de Dordrecht. Et illec, apres avoir faict ostention et lecture de leurdictie commission a ceulx de la loy dicelle ville, les eussent requis leur administrer les comptes et registres de ladiete ville et du quartier de Zuythollande et autres choses necessaires pour proceder a faire leur information sur lestat de ladiete ville et la faculte des manans

et habitans dicelle et dudit quartier de Zuythollande. A quoy lesdicts de Dordrecht se feussent opposez, disans que de droit nestoit loisible, ne permis a nul de sinformer de lestat, faculte ou povrete daultroy; que jamais le semblable navoit este faict, ne permis en ladicte ville, et que de ce ilz estoient en bonne et paisible possession de tel et si long temps quil nestoit memoire du contraire. Et quant lon y a voulu faire ou attemper aucune chose au preiudice de leurdicte possession et des privileges, quilz dient avoir conforme audit droit, ilz y ont resiste par voye de justice, et tellement que, partyes oyes en jugement contradictoire et a cognoissance de cause, ilz avoient obtenu sentence a leur prouffit conformes a leursdicts possession et privilege; requerant ausdicts commissaires vouloir cesser et eulx deporter de proceder plusavant au fait desdictes informations. Surquoy leur eust este respondu par lesdicts commissaires, que pouvoir avoit este depesche a grant et meure deliberation de conseil, et que tous les subjectz des villes, grandes et petites, et autres desdicts quartiers de Noorthollande et Frise y avoient obey, comme lesdicts de Dordrecht devoient et estoient aussi tenuz de faire; quilz entendoient seulement scavoir et enquerir en general du revenu de ladicte ville et des charges dicelle, qui nest chose repugnant a droit, mais deue a ung prince, de scavoir et cognoistre lestat de ses villes et subjectz, plustost que a ung burgemaistre ou tresorier, et de tant plus veu que les assiz, qui se lievent tant en ladicte ville de Dordrecht, comme audict quartier de Zuythollande, se imposent et recoivent par octroy de Mons^{gr}, et a charge den rendre compte toutes et quantesfoiz que bon luy semble. Et quant aux possessions et sentence, alleguez par lesdicts de Dordrecht, leur fut dit par lesdicts commissaires quilz avoient charge expresse de executer leurdicte commission, sans prendre cognoissance de cause, leur priant que a ce faire ilz leur voulussent donner assistance et obeissance. Ce quilz refuserent faire; et lesdicts commissaires, voyans lesdictz refus, ordonnerent ausdicts de Dordrecht, en ensuivant ce que par madiete dame leur avoit este sur ce escript et mande, mettre et delivrer en leurs mains les actes, sentence et aultres munimens, tiltres et enseignemens, dont ilz se vontoient, avecques memoire et instruction, contenant les causes de leurdict refus; ce quil feront. Mais attendu que par la lettre de madiete dame nestoit mande de surceoir ladicte information, lesdicts commissaires ordonnerent ausdicts de Dordrecht, a paine de deux mil florins Phls., de obeyr et souffrir executer ladicte commission. Et voyans quilz persistoient en leurdict refus, et que de ladicte ordonnance ilz se

pourtoient pour appellans, ordonnerent a Jaques Oom, Burgemaistre, Pieter Schaert, eschevin, Aert Heindrixzoon et Jehan Willemszoon, aller tenir ghisel et arrest devers madicte dame, sans en partir jusques a ce que lesdicts de Dordrecht avroient obey et que par icelle dame autrement en seroit ordonne. Et ce faict, lesdicts commissaires, pour satisfaire a ce que par madicte dame par sesdictes lettres leur avoit aussi este mande et ordonne, ont envoye les deux dentre eulx devers mess^{rs} du grant conseil a Malines, ausquelz il ont communique le tout; et rapporte a madame ladvis desdicts du grant conseil sur ce, lequel advis veu et lesdicts commissaires oyz, oye aussi la requeste faicte de la part desdicts de Dordrecht, affin de les entretenir en leurs anciens privileges, possessions et joyssances, et que leursdicts bourgeois arrestez feussent elargez: Madicte dame, par advis et deliberation des s^{rs} du sang, chevalliers de lordre et autres du prive conseil, pour ce assemblez vers elle en bon et notable nombre, a ordonne, et ordonne par ceste, que ladicte information se fera et parfera esdicte ville de Dordrecht et quartier de Zuythollande, comme a este faict es autres villes et quartiers de Hollande et Frize; et que lesdicts commissaires procederont a lexecution dicelle, selon la forme et teneur de leur commission et des lettres executoriales sur ce donnees et despeschees, et que a ce faire et souffrir lesdicts de Dordrecht seront contrains reaulment et de faict, non obstant opposition ou appellation, faicte ou a faire, et sans preiudice dicelle et dit droit, par eulx pretendu en ceste partye, lesdicts quatre personnes ghiselees et arrestees, comme dit est, demourans et tenans arrest tant et jusques a ce que lesdicts de Dordrecht auront entierement obey. Et ce faict, madicte dame ordonnera aucuns bons et notables personaiges, lesquels recevront tous actes, sentences, appointemens, tiltres et munimens, que lesdicts de Dordrecht voudront exhiber et produire et dont ilz se voudront ayder a la iustification de leur intention touchant le faict de ladicte information et sciltaele, pour le tout veu et lesdicts de Dordrecht oyz, sommierement et sans figure de proces y estre ordonne ainsi quil appartiendra par raison. Faict a Bruxelles les jour et an dessusdicts. Ainsi signe par imp^r Marg^{ta}, et du secretaire Haneton.

Achterevolgende welke verelaringe de voors. van Dordrecht versocht waeren by ons, commissaryssen, omme te raemen eenen dach dat wy aldaer mochten commen nemen informatie, gelijk wy in alle de andere steden gedaen hadden, nae inhouden van onser voors. commissie ende

de voors. verelaringe daerof gedaen, daerup zy ons gescreven hebben den 2^{en} in Januario daeran de navolgende antwoerde.

Edele, welgeboren, eersame, wijze ende discrete heeren, wy gebieden ons dienstelicken tot uwer Eedelheyden ende Eersaemheden. Wy hebben ontfangen uwer Eedelheyden ende Eersaemheyden brief, inhoudende van een acte by onsen genadichen heere geexpediert upt different by ons voorgesteld in de materie van der verpondinge etc., versouckende aen ons dat wy uwe Eedelheyden ende Eersaemheyden ende andere uwe medecommissaryssen beteyckenen wilden eenen bequamen dach, omme hier te mogen commen ende te procederen navolgende tinhouden van der voors. acte etc., als uwe voors. brieven dat breeder inhouden. Waerup uwe Eedelheyden ende eersaemheyden sullen believe te wetene, dat wy zeeckere dagen geleden by onse gedeputeerde, tot Bruessel zijnde, geadverteert zijn van tinhouden van der voors. acte, daerof uwe brieven mentioneren, welke acte wy mit goede, rijpe deliberatie van raide deursien ende overgewegen hebben, ende bevinden uytin inhouden van dien, dat onse voors. genadige heere by negligentie, inadvertencie ofte versuemenisse van onsen gedeputeerden of anders, vande voors. saycke niet te rechte geadverteert en es, bysonder in dat punct, dat wy zijne genaden geweygert zouden hebben te laten geschieden informatie uptie staet, innecommen, uytgeven ende lasten van derselver zijnder genader stat ende quartier van Zuythollant; twelck onse meninge niet geweest en es, als uwe eersaemheden tselve hebben mogen mercken ende verstaen uytet ghene dat wy uwe eedelheyden ende eersaemheyden ende andere uwe medecommissaryssen, hier tegenwoerdich zijnde, by monde deden verclaeren; maer es waer, dat wy mit goede recht ende reden geweygert hebben toe te laten die commissie, die naetelicken disponeert upte verpondinge, contrarie onse rechten, privilegien, possessien ende sententie, die, mits toelatende die voors. commissie in sulcker forme als die geexpediert es, geheel ende all illusoir wesen zouden, als wij tselve eensdeels by geschrifte verthoent hebben, presenterende dat breeder ende volcomelicker te deduceren ende te probereren, indien wy in justicie daerup gehoert mochten zijn. Waeromme wy van nyeux eenige onse gedeputeerden by onsen voors. genadichen heeren mit volcomen instructie gesonden hebben, om zijnder genaden die saycke volcomelick te kennen te geven, hoopende dat zijne genaden, tselve gehoert hebbende, daer anders inne voorsien sall, alst nae recht ende redene behoert, want wy doch tegens zijnder genaden noch tegens zijnder genaden salige voervaders niet ver-

schult en hebben, dat men ons tegens recht ende redene ende buyten wegen van justitie ombehoerliken travellieren zoude, waerof wy uwe Edelheyden ende Eersaemheden int beste adverteren. Ende indient uwe Edelheyden ende Eersaemheden belieft voordere bescheyt hierof te weten, sullen onse gedeputeerde, die wy up morgen dencken te schicken ter tegenwoerdiger dachvaert in den Hage, lasten denselven uwen Edelheyden en Eersaemheden die saycke breeder ende volcomelicker te verthoenen; begerende mits desen ons te willen recommanderen aen onsen voors. genadichen heeren omme te moghen blijven in zynre genaden, goeder-tierene gratie. Eedele, welgeboren, eersame, wijse ende discrete heeren, onse heere God Almachtich wil u altydt hebben in zijnder heyliger honden. Gescrieven den 2^{en} dach in Januario anno 1514, nae den scriven shoofs van Hollant. Aldus ondergeteyckent: die stede van Dordrecht, ende de supscriptie was dese: Eedele, welgeboeren, eersame ende discretren heeren, heere Floris van Egmont zoon tot IJsselsteyn, heere tot Sinte Mertinsdijcke, Scerpenesse etc., Stathoudere, Floris Oom van Wijngaerden, heere van IJsselmonde, Raedt, ende Meester Vincent, meester van der rekeninghe in Hollant, Zeelant ende Vrieslant, onsen bysonderen goeden heeren.

Ende omme dat wy uyer voors. antwoerde niet verstaen en conden, dat die voors. van Dordrecht noch bereet waeren te obedieren, maer dat zy sochten alle de delayen hem doenlick zijnde, ende dat mijnen genadichen heere den 6^{en} van Januario voors. by zijne beslotene brieven geordonneert hadde my, Deken van Besancon, weder te reysen in Hollant, ende voldoen de voors. informatie als ic dede, ende quam in den Hage den 14^{en} in Januario voors., inthimerende deselve van Dordrecht, aldaer passerende, mijne comste by meester Jan Kelderman, secretaris, by den welken zy my lieten weten dat zy heere gedeputeerde seicken zouden in den Hage des anderen daechs, die mit my ende den anderen commissaryssen, aldaer wesende, van als spreecken zouden, als zy daden, ende senden des anderen daechs Pieter Scoock, Jan van Driel ende meester Gerrit Boogaert, huere pensionaris; die ons verthoenden, hoedat zy by mijnen genadighen heere gesonden hadden huere gedeputeerden, daerof zy alle dage antwoerde verwachtende waeren, baden daeromme dat wy alsoe lange vertouwen wilden te procederen. Daerup hem by ons, Deken van Besancon, Floris van Wijngaerden ende Vincent Corneliszoon, geseyt was, dat wy de saycke niet langer vertrecken en moch-

ten, maer hadden last te procederen; begherende dat zy huere meesters onderwesen, dat zy gelijk andere obedierven. Ende, omme dieswille dat wy van den selven anders niet en hoerden, soe senden wy den 18^{en} van Januario voors. Jan van der Mey ende Direk van Brouhoven, deurwaerders mijns genadichs heeren, te Dordrecht, omme aldaer te bevelen Gerrit Heindriexzoon, Pieter Scoock, scepenen, Jan Ockerss., Aert Jonge Adriacszoon, Jan van Driel ende Frans van Tholl, raiden der stede van Dordrecht, dat zy binnen den 6^{en} dach nae tbevel reysen zouden by mijnen genadighen heere, by den anderen vier hier voeren geghijselt, ende aldaer ghijsel te houden tertijdt toe dat de voors. stede gelijk andere geobediervt zoude hebben; ende dit upte peyne elcx van 1000 gouden Philippus guldens, uyt heuren eygen goeden te verbeuren tegens mijnen genadighen heere. Ende dat gedaen, dat zy voort reysen zouden upten tholl te Gorichem ende upte geleede, ende aldaer te arresteren de scepen ende goeden, die van Dordrecht toebehoerende, ter tijdt toe dat zy geobediervt hadden als voeren. Twelek die voors. deurwaerders alsoe volquamen.

Senden oock missiven int particulier an elk dorp bysondere, gelegen in Crimpenerwaert, Rierwaert ende Mijnsheerenlant, ten eynde dat zy den 22, 23 ende 24^{en} van Januario voors. quamen te Rotterdam antwoerden upte ar^{en}, in deselve brieven besloten, gelijk men anden andere dorpen, in Hollant ende Vrieslant gelegen, gedaen hadde.

Upten 21^{en} in Januario voors. senden die voors. van Dordrecht by ons wederomme in den Hage de voors. Jan van Driel ende Meester Gerrit Boogaert, pensionaris, verelaerende dat die van der voors. stede begeerden te obedieren de bevelen mijns genadichs heeren, ende dat wy tot dien eynde te Dordrecht commen woudden, ende de dorpen aldaer hoeren. Twelek wy thuerder begeerte alsoe gedaen hebben, ende de dorpen in Zuythollant gelegen te Dordrecht bescreven, ende huere scepen te Gorichem ende upte Geleede gearresteert wesende, siende dat zy effectualiter obedierven, ontslegen. Ende hebben gedaen te Dordrecht gelijk hier naer volcht.

DE STEDE VAN DORDRECHT.

Upten 24^{en} dach in Januario 1514 secundum cursum curie Hollandie, soe hebben die van der stede van Dordrecht ons toegelaten te doen informatie, achtervolgende onse commissie, up seekere protestatie die zy

daden, daerof zy ons een instrument geleverd hebben, ende hebben geexhibeert huerlyyder rekeningen, deselve die wy begeerden te sien; daer wy een staet uyt gemaect hebben, als hier naer volcht. Ende voorts dat gelesen den navolgende persoonen, als Barthout Direxzoon, oudt 57 jaeren, Jacob Oom, oudt 45 jaeren, burgermeesters, Gerrit Heindrixzoon, oudt 68 jaeren, Cornelis Dammass., oudt 66 jaeren, Jan Vrankezoon, oudt 55 jaeren, scepenen, Jan Pieterszoon, oudt 67 jaeren, Aert Adriaenszoon, oudt 57 jaeren, Pieter Dammass., oudt 55 jaeren, Jan Ockerszoon, oudt 56 jaeren, oude raiden, ende Cornelis Corneliszoon, oudt 42 jaeren, tresorier der voors. stede van Dordrecht, die geaffirmeert hebben upten 5^{en} in Februario daeran dat wy onse commissie volbracht hadden, de voors. rekeningen auctentyck te wesen, ende voorts dat voorder innehouden van desen warachtlich te wesen.

Staet int corte van tinnecommen der stede van Dordrecht, in ponden groten Vlaems.

Van den exchijs van den wijnen int hoogen ende tlaighen, daerof es gecommen binnen 5 jaeren, beghinnende des sonnendaechs voor conversionis Pauli anno 1508, ende eyndende sondaechs voor conversionis Pauli anno 1513, beyde secundum cursum curie Hollandie, de somme van 1634 \mathcal{L} 19 g 6 d., compt voor 1 jaer 327 \mathcal{L} groten.

Van den poorters- ende tappersexchijs van thoigen ende laigen van den bier, daer es afgecommen binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 7337 \mathcal{L} 7 g 1 d., compt voor 1 jaer

1467 \mathcal{L} 9 g 2 d.

Die craen roedermout, daer men de molesteen mede up doet, after die oude kercke, heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 77 \mathcal{L} 10 g 6 d., compt voor 1 jaer

15 \mathcal{L} 10 g 1 d.

Dat ongelt van de brouweryen mitten exchijs te landewaert mit dat grootken van den vate biers, zijn tsamen verhuurt geweest, ende hebben gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 2920 \mathcal{L} 11 g 8 d., compt voor 1 jaer 584 \mathcal{L} 2 g 4 d.

Die maeckelaerdie van den harden coern heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1014 \mathcal{L} 16 g 6 d., compt voor 1 jaer de somme van 202 \mathcal{L} 19 g 3 d. ob.

Nota. Dat Jacob Oom ende Jan Ockerszoon seggen, dat, all ist dat desen exchijs zoe veel dese jaeren gegouden heeft, desgelijcx

de makelaerdie van den weecken coern hier nae, dat is, omdat teorn zijnen ganck niet gehadt en heeft alst plach, te weten dattet somtijts van oosten ofte westen gesloten es geweest; ende alst tot eenige van beyde de plaetsen gesloten es, zoe hebben zy Tordrecht te meer vertieringhe dan alst oost ende west open es, want in dien gevalle gecrigen die van Amsterdam, Waterlant ende Vrieslant genouch van oesten, ende die van Brabant ende Zeelant genouch van westen; dairomme zy desen exchijs van den harden coern maer en estimeren sjaers up 150 \mathcal{L} gr.

ende van tweeck coern 133 \mathcal{L} 6 g 8 d. groten.

De maickelaerdie van den weecken coern heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1040 \mathcal{L} 2 g 9 d., compt voor 1 jaer 208 \mathcal{L} 6 d. gr.

De maickelaerdie van den calek heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 101 \mathcal{L} 18 g , compt voor 1 jaer 20 \mathcal{L} 7 g 6 d.

De maickelaerdie van den smecolen heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 197 \mathcal{L} 2 g 6 d., compt voor 1 jaer 39 \mathcal{L} 8 g 6 d.

De maickelaerdie van den hout heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 214 \mathcal{L} 15 g 2 d., compt voor 1 jaer 42 \mathcal{L} 19 g .

De maickelaerdie van den verhoighen van den houte heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 203 \mathcal{L} 11 g 8 d., compt voor 1 jaer 40 \mathcal{L} 14 g 4 d.

De maickelaerdie van der weet heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 70 \mathcal{L} 13 g 2 d., compt voor 1 jaer. 14 \mathcal{L} 2 g 7 d.

De makelaerdie van tsout heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 125 \mathcal{L} 11 g 3 d., compt voor 1 jaer

25 \mathcal{L} 2 g 3 d.

De makelaerdie van den wijn int water heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 284 \mathcal{L} 16 g 8 d., compt voor 1 jaer 56 \mathcal{L} 19 g 4 d.

De makelaerdie van den wijn up tlandt heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 884 \mathcal{L} 16 g 8 d., compt voor 1 jaer 176 \mathcal{L} 19 g 4 d.

Nota. Dat de voors. tresoriers seggen, dat overmits de oorloge

van Engelant, ende oock van Vranckrijk, zoe zijn de Rijsche wijnen veel naer Engelant ende elders naer Vlaenderen gegaen, ende zoe veel te meer, mits datter geen Westersche wijnen over en quamen, dairomme zy dese twee exchijsen van twijn int water ende te lande, niet hooger en estimeren dan tsamen 166 \mathcal{L} 13 g 4 d.

De maickelaerdie van den westerschen wijnen hebben gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 559 \mathcal{L} 11 g 1 d., compt voor 1 jaer 111 \mathcal{L} 18 g 2 d. ob.

Dat ongelt van tvisscip heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 375 \mathcal{L} 18 g , compt voor 1 jaer
75 \mathcal{L} 3 g 7 d.

Dat pontgelt van den staelgen heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 44 \mathcal{L} 14 g , compt voor 1 jaer 8 \mathcal{L} 18 g 9 d.

Dat pontgelt van de molesteen heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 77 \mathcal{L} 14 g 4 d., compt voor 1 jaer 15 \mathcal{L} 10 g 10 d.

Dat ongelt van de laickenen heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 119 \mathcal{L} 2 g , compt voor 1 jaer
23 \mathcal{L} 16 g 4 d.

Die wanthall heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 7 \mathcal{L} 3 g 6 d., compt voor 1 jaer
28 g 8 d.

Dat ongelt van olye ende zeep heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 73 \mathcal{L} 6 g 6 d., compt voor 1 jaer 14 \mathcal{L} 13 g 3 d. ob.

Dat ongelt van tgemael van den coern heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 546 \mathcal{L} 3 g 9 d., compt voor 1 jaer 109 \mathcal{L} 4 g 9 d.

Die wage heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 331 \mathcal{L} 5 g , compt voor 1 jaer 66 \mathcal{L} 5 g .

Den ontfanck van tceongelt van den lantpoerteren heeft gegouden binnen gelijke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 460 \mathcal{L} 16 g 8 d., compt voor 1 jaer 92 \mathcal{L} 3 g 4 d.

Den upslach in de havene gelt by gemeene jaeren 2 \mathcal{L}

An wisse renten van lanthuyeren 2 \mathcal{L} 5 g 6 d.

An diversche cleyne partijen, die de stede jaerlicx verhuurt als de stede thoornen ende anders, bedragende by estimatie 7 \mathcal{L} .

Die wantstallen ende vischstallen die gelden ook by estimatie omtrent
25 \mathcal{L} .

1^e Somma van den ontfange binnen der stede van Dordrecht
3753 \mathcal{L} 7 g 5 d. ob. groten.

Ander ontfanck, die de stede jaerlicx heeft over tplattelant van Zuythollant, dat genouch eenen ordinarisen ontfang es, alsoe elck dorp voor zijne portie getaxeert staet up zijn hoofgelt ende mergengelt, dat alle jaers verschijnt St Jansmisse ende Kersmisse.

Eerst de stede van Ste Geertruydenberge.

De stede van Ste Geertruydenberge geeft voor hemluyden ende mede mit Stuvesant, daer onder behoerende, een 29^e deel van de portie van die van Dordrecht ende Zuythollant, ende bedraecht in de ordinarise bede van den 60000 \mathcal{L} deselve portie gereeckent, upten 12^{en} penninck, ter somme van 172 \mathcal{L} 8 g van 40 groten, valent in ponden groten

28 \mathcal{L} 14 g 8 d.

Nota. Dat zy overmits den brant zeeckere jaeren geheel gratie gehadt hebben, ende daerna halve gratie.

An de moercant.

Drymmelen staet jaerlicx int hoofgelt ende mergengelt up 121 croenen, facit 24 \mathcal{L} 4 g gr. Nietmin overmits huere armoede zoe en geven zy sjaers maer 10 \mathcal{L} .

Die hooge ende laege Zwaluwe 30 croenen, facit 6 \mathcal{L} .

Raemsdonck staet up 160 croenen, daerof zy corten an moeren ende lant, de Cathuysers, ende andere Ste Geertruydenberghe toebehoerende, sulcx dat zy maer en betailen omtrent 20 \mathcal{L} .

Nota. Dat dese dorpen groote zwaere scaden geleden hebben, zoe by den knechten, die aldaer langen tijdt gelegen hebben, als by den stormen ende vloedten.

De Cathuysers voors. betaelen voor de selve moeren sjaers by compositie 3 \mathcal{L} 10 g .

tsGravenmoer staet up 100 croenen, facit 20 \mathcal{L} , daerof zy corten 5 \mathcal{L} , blijft 15 \mathcal{L} .

Waspyck 125 croenen, waerof zy corten 5 g groten, blijft 24 \mathcal{L} 15 g .

Cappel ende de Zyedwy 140 croenen, daerof zy corten 35 Rh. gl., facit 22 \mathcal{L} 3 g 4 d. gr.

Besoyen staet up 170 croenen, daerof zy corten 52 Rh. gl., blijft
25 \mathcal{L} 4 g .

Sprange up 146 croenen, facit 29 \mathcal{L} 6 g .
 Dussen ende Monsterkerck 70 croenen, daerof zy corten 4 \mathcal{L} gr., blijft
 10 \mathcal{L} .

Nota. Dese 2 zijn verbrant geweest.

Werkendam 24 croenen 4 \mathcal{L} 16 g .
 2^e Somme 170 \mathcal{L} 14 g 4 d.

In Alblasserwaert.

Nota. Dese dorpen zijn all meest verbrant, gepilliert ende be-
 roert geweest ende gestelt in verdinghe van den Gelderschen, ge-
 gelijk breeder blijft by de informatie, daeromme zy dese lasten niet
 draghen en mogen, maer sullen moeten verlicht wesen elcx naedat
 hy bescadicht es geweest, desgelijcx de dorpen in Crimpenrewaert
 hiernae, daerup die van Dordrecht seggen, dat wel te letten staet.
 Slydrecht up 100 croenen, daerof zy corten 8 g 4 d. gr., blijft
 19 \mathcal{L} 11 g 8 d.

Alblas up 200 croenen, ende corten 10 g 4 d. groten, blijft
 39 \mathcal{L} 9 g 8 d.

Alblasserdam 129 croenen, facit 25 \mathcal{L} 16 g .
 Blasgensgrave 140 croenen, facit 28 \mathcal{L} .
 Molenaersgrave 100 croenen, facit 20 \mathcal{L} .
 Ghiessendam 80 croenen, facit 16 \mathcal{L} gr.
 Ghiessen Ouderkerk 95 croenen 19 \mathcal{L} .
 Streefkerck 250 croenen 50 \mathcal{L} gr.
 Nyeuleckerlant 150 croenen, facit 30 \mathcal{L} gr.
 Brayenck ende Gybelant 140 croenen, daerof zy corten voor de Donck
 8 Rh. gl. 4 st., blijft 26 \mathcal{L} 12 g 8 d.
 3^e Somme 274 \mathcal{L} 10 g .

De vrye heerlichkeiten.

Papendrecht 170 croenen, daerof zy corten 22 $\frac{1}{2}$ st. voor den ambochs-
 heere, blijft 33 \mathcal{L} 16 g 3 d.

Wijngaerden 80 croenen, daerof gecort 21 st. voor den pastoer, blijft
 15 \mathcal{L} 16 g 6 d.

Hofwegen 25 croenen, facit 5 \mathcal{L} .

Hardinxvelt 100 croenen 20 \mathcal{L} .

Giessen Nyeuwerkerck 140 croenen, daerof men cort voor tlant van
 den heere van Gysenboreh 5 croenen, blijft 27 \mathcal{L} .

Poersemambocht 50 croenen, ende corten 20 st. voor tpastoerslant,
 blijft 9 \mathcal{L} 16 g 8 d.

Slingelant 20 croenen	4 ℔.
Ottelant 50 croenen, ende corten 20 st. voor den pastoer, blijft	9 ℔ 16 g 8 d.
Blocklant 40 croenen, ende corten 20 st. voor den pastoer, blijft	7 ℔ 16 g 8 d.
Goudriaen 120 croenen, facit	24 ℔ gr.
4 ^e Somme	157 ℔ 2 g 9 d.

Crimpenrewaert.

Berchambocht 200 croenen, daerof zy corten 4½ Rh. gl. voor de heeren van S ^t Jan ende de commandeurs lant, blijft	39 ℔ 5 g.
Leckerkerck 150 croenen	30 ℔.
Crimpen upte Leck 50 croenen, daerof zy corten 4 g gr., blijft	9 ℔ 16 g.
Crimpen upte IJssel 70 croenen	14 ℔.
Ouderkerck 200 croenen	40 ℔.
Stolwijk 100 croenen	20 ℔.
Berckou 20 croenen	4 ℔.
Zuydbrouck 7 croenen	28 g.
5 ^e Somme	158 ℔ 9 g.

Mijnsheerenlandt.

Pittershouck 12 croenen	2 ℔ 8 g.
Maesdam 50 croenen	10 ℔.
Mijnsheerenlant 354 croenen, daerof zy corten 28 Rh. gl., blijft	66 ℔ 3 g 4 d. gr.
Heynenoert 100 croenen	20 ℔.
6 ^e Somme	98 ℔ 11 g 4 d.

Riederwaert.

Heer Jansdam 134 croenen, daerof zy corten 22 Rh. gl. 8 st., blijft	23 ℔ 1 g 4 d.
De Linde 70 croenen, ende corten 12 Rh. gl. 8 st., blijft	11 ℔ 18 g 8 d.
Heer Oudelantsambocht 60 croenen	12 ℔.
Scobbelantsambocht 50 croenen, ende corten 18 g gr.,	9 ℔ 2 g.
Kijfhouck 70 croenen, ende cort datter blijft	9 ℔ 15 g 6 d.
De regulieren geven voor heur lant	2 ℔ gr.
tMolenambocht 16 croenen	3 ℔ 4 g.
Heindrick Ydenambocht 90 croenen, ende corten 5 Rh. gl. 12 st.,	17 ℔ 1 g 4 d.
Rijsoerde 70 croenen, ende corten 5 Rh. gl. 4 st., blijft	13 ℔ 2 g 8 d.

Adriaen Pieterszoonambocht 90 croenen, ende corten 13 Rh. gl. 12 st.,	
	15 £ 14 § 8 d.
Byderwaert oude ende nyeu up 450 croenen, ende corten 51 Rh. gl.	
1 braspeninck, blijft	81 £ 9 § 9½ d.
IJsselmonde 180 croenen	36 £.
Oest Barendrecht voor 254 mergen, van de mergen 6 st., facit	
	12 £ 14 § gr.
West Barendrecht voor 173 mergen, tstück 6 st., facit	8 £ 13 §.
Kaernisse 250 mergen, 6 st. de mergen	12 £ 10 § gr.
7° Somme	268 £ 6 § 11 d.
Somma van den ontfang van den platten lande 1156 £	
9 § groten.	

Totalis somme van al den ontfange van den voors. stede ende platten lande van Zuythollant . . 4909 £ 16 § 5 d. ob. groten Vlaems.

Die voors. burgermeesters ende tresoriers seggen, dat den ontfanck van den voors. plattenlande hier voeren meest geset wert upte mergentalen, te weten upte mergentalen in Mijnsheerenlant, Heynenoert ende Maesdam 6 st. van den mergen; item upte mergentale in de Riederwaert 4 st. van den mergen ende in Alblasserwaert 3 st., 2 st. of 3 gr. upte mergen; welke mergentalen veel den poorters van den steden toebehoeren, die deselve last dragen moeten boven de ander lasten van exchijssen ende anders, die zy in de selve stede te dragen hebben.

Gevraecht, of zy niet meer omme en slaen often en ontfanghen upt voors. plattelant dan teroengelt ende margengelt hier voeren, seggen neen, ten en waere datter extraordinarise lasten de stede overquamen van oorlogen, daeromme men veel ommeslagen doen moet; ende alst omme een cleyne saycke te doen es, zoe laten zy tlant gaerne ongemoyt ende onbelast, ende supporteren die altijt daer zy connen ende mogen.

Ende hebben ommegelegten de navolgende extraordinarise ommeslagen zedert tjaer 1505 herwaerts.

In den jaere 1505, 6 ende 7 niet.

Int jaer 1508 is ommegelegten over tselve plattelant, omme te vervallen de onkosten van Pouroyen, als de Grave van Anholt daer toech, daerof den ontfanck bedrouch ter somme van . . . 424 £ 18 § 4 d. gr.

Int jaer 1509 is ommegelegten over tvoors. quartier van Zuythollant, omme de vervallen ommeslagen van tgemeen lantsweghen gedaen, omme de oorloge wille van Gelre, Pourroyen, Weesp ende anders, daerof den ontfanck bedrouch 704 £ 8 § 4 d. gr.

Int jaer 1510 ende 11 niet.

Int jaer 1512 hebben zy ommegelegten over tplattelant, omme te vervallen de ommegelegten van den lande in de oorloge van Gelre, daerof den ontfang bedraecht 1228 \mathcal{L} 6 g 8 d. gr.

Int jaer 1513 niet.

Ende int jaer 14 es ommegelegten voor de extraordinarise ommegelegten van den lande 1228 \mathcal{L} 6 g 8 d. gr.

Ende omme te wefene uyt machte van wat octroy zy de voors. ommegelegten over tplatte lant gedaen ende geheven hebben, soe hebben zy ons gethoent diversche octroyen mijns genadichs heeren, te weten een in date 20^{en} in Augusto 1504, daerby hem achtervolgende de voorgen. brieven van continuatien, gegeven 11^{en} in Augusto 1502, hem gecousteert wert, dat zy voor den tijdt van 4 jaeren sullen mogen up hem ende tgemeene lichaem ende ingesetenen zoe wel van der stede van Dordrecht als den quartiere van Zuythollant, mitten vrije heerlicheiden daerinne gelegen, doen alsulke ommegelegten, pondinge ende scattinge als hem van noode ende oorbaerlick duncken sall, nae uytwijsen die andere voorgaende brieven van octroye, omme daermede te vervallen ende up te brenghen huere portie ende aendeel van den beden ende die ontlastinge ende quytinge van den anderen schulden, lasten ende commeren der voors. stede, ende dat by verhoginge van assijsen uptie hoofden ende hooftgelden, huysen, hoven, uptie mergen ende mergentalen, moeren, landen, zanden, renten, cheynsen ende andere goeden van den selven ingesetenen van den voors. quartiere van Zuythollant ende vrije heerlicheyden, zoe wel binnen als buyten der voors. stede, hoedanich die zijn ende genoempt mogen wesen, niet uytgesondert, te weten elke nae zijnen staet, rijckdom ende faculteyt, ten meesten oorbaer ende prouffite, ende ten minsten quetse, scade ende laste van den voors. ingesetenen dat mogelic wert, omme de penninghen, commende van den voors. ommegelegten, te besteden in de sculden ende lasten van der voors. stede, ende dat zy daerof gehouden werdden rekeninghe ende bewijs te doene voor de commissaryssen mijns genadichs heeren, tallen tijden als zy des versocht sullen werdden.

By een ander octroy, gegeven 18^{en} in Junio 1507, daer by voorgaende octroy gecontinueert wert voor eenen anderen tijdt van 3 jaeren.

By een ander octroy, in date 26^{en} in Septembri 1514, daerby de voorgaende octroyen gecontinueert werdden geduerende de onbejaericheyt van mijnen genadighen heeren.

Ende omme te bewijzen waertoe de penningen, gecommen van den voors. ommeslagen, geemployeert zijn, soe hebben zy ons overgegeven de verclaringe van heurluyder portie in de ommeslagen, die zedert de maent van Augusto 1511 gedaen zijn geweest, als in de 60000, geconsenteert in Augusto 11 totten belegge van Venloo, daerof heure portie bedouch mit Zuythollant 4166 \mathcal{L} 13 g 4 d. van 40 groten.

In Decembri 11 in de 10 st. upte seilt 2500 \mathcal{L} .

In de 40000 \mathcal{L} , ommegelegten in Merte 11 3333 \mathcal{L} 6 g 8 d.

Voor de helft int consent van den 1000 paerden ende 6000 voetknechten, mitsgaders van den 34880 \mathcal{L} , geconsenteert in Julio 12, 1453 \mathcal{L} 6 g 8 d.

In de 45000, ommegelegten in Octobri 12 3750 \mathcal{L} .

In de 60000 \mathcal{L} , ommegelegten in Februario 12 5000 \mathcal{L} .

In de 75000 \mathcal{L} , ommegelegten in Meije 13 6250 \mathcal{L} .

In de 40000 \mathcal{L} , ommegelegten in Augusto 13 3333 \mathcal{L} 6 g 8 d.

Ende in de 50000 \mathcal{L} gouden guldens, geconsenteert om tbestant van Gelre 5733 \mathcal{L} 6 g 8 d.

Bedragende alle de voors. ommeslagen ter somme van 35520 \mathcal{L} van 40 groten.

Ende hierenboven huere portie in de 15000 gulden, die up renten ghaelt waeren 1250 \mathcal{L} van 40 groten.

Upt IIe articule soe bevint men by de voors. rekeninghe, ende oock by de blaffaert van de tresoriers, dat de stede sculdich es de navolgende erf-, loss- ende lijfrenten.

An erfrenten, die de stede schuldich es van huysen, erven ende anders 16 \mathcal{L} 18 g gr.

An losrenten den penninck 12, vercoft int jaer 1472, 24 \mathcal{L} 10 g gr.

An andere losrenten de penninck 16 int jaer 73 7 \mathcal{L} .

An andere erfrenten, die men mijnen genadighen heere uytreyet, ende de gruyer van Brabant plach te heffen 5 \mathcal{L} .

An losrenten int jaer 75, de penninck 12 117 \mathcal{L} 16 g 8 d.

An losrenten int jaer 76, den penninck 12 3 \mathcal{L} .

An losrenten int jaer 1482, ter losse den penninck 15 11 \mathcal{L} .

An losrenten, vercoft int jaer 83, ter losse den penninck 12, ende 17 \mathcal{L} 13 g 4 d. den penninck 14 46 \mathcal{L} 13 g 4 d.

An losrenten vercoft int jaer 1490 an Andries gulden, die zy betailen mit 21 st., ter losse den penninck 10 67 \mathcal{L} 17 g 8 d.

1^e Somme 299 \mathcal{L} 15 g 8 d.

Lijfrenten.

An lijfrenten, vercoft int jaer 1446, 61 ende 63, an Guilhelmus scil-
den, die zy betaelen mit 21 st. tstück 62 ℒ 2 g 6 d. gr.

An lijfrenten, vercoft int jaer 56, 57, 65, 66,
67, 70, 71, 72 an gouden guldens, die zy betai-

len tot 20 st. 367 ℒ 5 g 4 d.

An lijfrenten, vercoft int jaer 72 ende 74 . . . 142 ℒ 2 g 8 d.

An lijfrenten, vercoft int jaer 75 ende 76 . . . 147 ℒ 3 g 4 d. gr.

Lijfrenten, vercoft int jaer 82, 83, 85, 86, 87. 248 ℒ 6 g 8 d.

Lijfrenten, vercoft int jaer 90, 98, 99, 1500 . 263 ℒ 2 g 2 d. gr.

Lijfrenten, vercoft anno 1505 127 ℒ 16 g 8 d.

Int jaer 1506 37 ℒ 10 g

" " 1507 36 ℒ 13 g 4 d.

" " 1508 119 ℒ 10 g gr.

" " 1509 79 ℒ 11 g 8 d.

" " 1510 113 ℒ 15 g 8 d.

" " 1512 13 ℒ 18 g 4 d.

" " 1513 165 ℒ 16 g 8 d.

" " 1514 34 ℒ 15 g gr.

Ende hebben vercoft int voors. jaer 14, die
noch niet te bouck en staen, ende sullen eerst

commen int jaer 1515 50 ℒ 10 g gr.

2^e Somme. 2010 ℒ gr.

1^e Somma van den voors. erf-, loss- ende lijfrenten 2309 ℒ
15 g 8 d. groten.

Ende omme te wetene, by wat octroy de voors. van Dordrecht de ver-
coopinghen hier voeren de naeste 10 jaeren herwaerts gedaen hebben,
zoe hebben zy ons geexhibeert ende gethoent diversche octroyen.

Eerst een octroy, gegeven te Mechelen, 17^{en} in Maerte 1505, daerby
ende omme de redenen daerinne verelaert, bysondere mits die stroom-
sluytinge ende oorlogen van Gelre hem geoctroyeert es te mogen ver-
coopen upte stede van Dordrecht 300 ℒ groten Vlaems tsjaers, te weten de
penningen 6, 7 of 8 teenen lijve, ende de penninck 9 of 10 te twee lijven.

Een ander octroy, in date 23^{en} in Augusto 1508, daerby hem gecon-
senteert es te mogen vercoopen upte selve stede van Dordrecht 400 ℒ
groten sjaers lijfrenten, te weten up een lijf de penninck 6, 7 of 8, up
2 lijven de penninck 9 of 10.

Ende een ander octroy, in date 9^{en} in Junio 13, daerby hem gecon-

senteert es te mogen vercoopen upte voors. stede van Dordrecht 400 £
groten sjaers lijfrenten als voeren.

Ende de penninghen, gecommen van den voors. vercoopinghen, zijn
besteet in huerlyyder portie van der bede ende andere omneslagen, die
gedaen zijn geweest dese voorgaende oorloge van Gelre, ende in fortiffi-
catie ende andere nootlicke affairen derselver stede.

Andere extraordinarisse ende ordinarise lasten van der voors. stede,
daerof de tresorier van der stede goeden de rekeninghe houdt.

An oncosten, die men doet int verhuieren van der stede goeden, daer-
inne begrepen es tpresentiegelt van den gerechte ende andere prestatien,
die men geeft in de verhueringe, by estimatie 62 £ 10 g.

An reysen van scepenen, raiden, clercken ende andere gedeputeerden
van der stede, bedragende by gemeene jaeren, ende hebben in Hollant
sdaechs 15 st., ende in Brabant 20 st., by estimatie 200 £.

An bodeloenen, ende geven den boden sdaechs 5 st., dat draecht oock
by gemeene jaeren 45 £.

An schencken ende teeringen, dat by gemeene jaeren draecht mits
dattet passagie aldaer leyt 60 £.

De stede heeft jaerlicx te oncost an reparatien van poorten, mueren,
hoofden, bolwrecken, stakettingen, dijcken ende dammen, die veel ende
groot zijn, alsoe die rontomme int water leggen, daer zy by stormen,
onweder ende ijsganck groote scade by lijden, dat by gemeene jaeren
wel cost an hout, steen, rijsen, ijserswerek, arbeytsloon ende anders
sjaers omtrent 500 £ gr.

Van artillerie, cruyt ende geweer, dat de stede jaerlicx behouft, by
estimatie 20 £.

Die wedden van den scutters 35 £.

An jaerlix wedden van den tresoriers, pensionarissen, trompetters,
sangmeesters, organist, scoelmeesters, vroedevrouwe, cyrurgien, procureur
ende advocaten, de scarpenrechter ende de waeckstelres, tsamen 236 £.

An alrehande particuliere, als van extraordinarise costen, die de stede
overcommen van processen, commissaryssen, brantkaerssen ende andere
cleyne persoonen, die dragen by estimatie 200 £.

Van hartdack, dat zy de poorters te baten comen, 20 st. van tley-
dack de roe ende 10 st. van tegeldack, ende bedraecht . . . 4 £ 10 g.

Andere partijen, daerof de burgermeester de rekeninghe hout, ende
es van cleyne saycken, die hem dagelicx gemoeten, daerof hy alle 3

maenden rekeninghe doet, ende ontfanct daer toe uyt handen van den
tresoriers telcken 4 maenden 4 ℳ gr., ende draecht by gemeene jaeren

20 ℳ gr.

IIe Somma 1383 ℳ gr.

Ander uytgeven, daerof de tresorier, die den ontfanck te lande
heeft, de rekeninghe hout.

De voors. stede onderhoudt jaerlicx tot fortificatie ende bescermenisse
van der selver stede, de navolgende soudeniens, poerters, scuytlyuden
ende anders, te wetene 17 hellebaerdiers, die den schout ende burger-
meester dienen ende volghen. Item 19 poortiers mitten boomslyuter. Item
een bosschietter ende die de paspoert geven, maict 2 persoonen; 6 schuyt-
voerders, die bij nachte omme de stede vaeren ende toesicht nemen.
Maict tsamen 44 persoonen, elcx tot 6 croenen ter maent, tjaer voor 12
maenden gereeckent, facit 1584 croenen, die maicken in ponden groten
316 ℳ 16 g gr.

Item onderhouden noch 7 toernwachters, die snachs de toornen be-
waicken mitter gereescap daertoe dienende, die elcx hebben 1 st. snachs,
facit 7 st. sdaechs; maect voor een jaer 21 ℳ 5 g 10 d. gr.

Item, alsser eenige quade tijdingen commen, of winterdaechs alst vriest,
zoe nemen zy gemeenlicken an tot bewaernisse ende toezicht van der
stede 20 knechten, ende dat voor den tijdt van 4 of 5 maenden, gelijk
zij noch jegenwoerdelicken, boven de andere soudeniens hier boven, on-
derhoudende zijn; facit voor eenen tijdt van 5 maenden, elk tot 3 st.
sdaechs, ende de maent tot 20 dagen 75 ℳ gr.

IIIe Somma 413 ℳ 1 g 10 d. gr.

Totalis Somma van alle de voors. lasten van der stede 4105 ℳ 17 g 6.

Dus blijft hier goets 803 ℳ 18 g 11 d. ob. gr.

Hiertegens hebben zy jaerlicx te draghen huerlyuder portie in mijns
genadichs heeren beden ende ommeslagen van den lande, daerof huere
portie bedraecht in de ordinarise bede van 60000 ℳ, gelijk zy die ge-
woenlic betalen by brieven van gratie van mijnen genadighen heere,
4000 ℳ van 40 groten, maict in ponden groten . . . 666 ℳ 13 g 4 d.

Item huerlyuder portie in des gemeen lants renten, by estimatie, nae
tbeloop van den selven renten 416 ℳ 13 g 4 d. gr.

Voor deze 2 partijen 1083 ℳ 6 g 8 d.

Aldus hier te veel belast van 279 ℳ 7 g 8 d. ob.

Ende daerenboven van huere portie in alle extraordinarise beden en ommeslagen, die hier niet inne gereeckent en zijn.

Sculden daer de voors. stede noch in es.

De voors. stede es sculdich van afterstallige ende onbetaelde renten, gelijet blijct by de rekeninghe van den jare 1513, van renten die tot dien dage verschenen ende onbetaelt waeren, daerof breeder mentie gemaect es after tslot der selver rekeninghe, de somma van 3326 £ 6 s 3 d. gr.

Item, men es noch sculdich den poorteren binnen der stede van penninghen die zy geleent hebben, in den jaere 1511, 12 ende 13, boven tguendt dat zy daerup betaelt hebben, te wetene an renten, die zy daerof verzegelt hebben den ghenen diet begeerden 1100 £ gr.

Die voors. burgermeesters hebben ons noch getoccht diverseche gebreecken, die zy hebben, zoe van nootlicke reparatien als van gaten, die hem van noode zijn te stoppen omtrent Werckendam, sullen zy de stroom blijven behoudene, daerof zy ons de verclaringe van partije te partije overgegeven hebben, die geestimeert zijn tsamen, ter somme van 13300 £ gr.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven de navolgende exchijsen.

Den exchijs van den wijnen.

Men geeft van de wijnen den 4^{en} penninck, uytgeseyt van petauwen, daerof geeft men van de pijsse een pijsse 1 pont gr.

Bier.

De poorters geven van tvat biers, dat zy inleggen, 10 st.

De tappers 16 st.

De hosteliers, die niet buyten en tappen, 13 st.

Van alle buyten bier, oft over zee compt dan niet, van tvat 20 st.

De craen Roedermont.

Van elck molensteen sjaers ¹⁾ 3 gr., van dat zy staen, als zy over de 7 dagen aldaer staen, maer 7 dagen mogen die staen om niet.

Van een vat staels oock 3 gr.

Tongelt van de brouweryen, mitten exchijs² te landewaert ende tgrootgen van den vate biers.

Men geeft van elcke broute, die men binnen der stede brout, 18 st.

De brouwer geeft van elck vat biers, dat buyten gaet, een groetgen, tweleck tgrootgen van den vate heet.

¹⁾ Zoo staat in het hs. Lees „sdaechs“.

Ende van een vat biers, dat te landewaerts gehaelt wert, 3 st.

De makelardie van tharde coern.

Van thoet terwen, dat Tordrecht vercoft wert, 3 st.

Van een hoet roggen 2 st.

Van een hoet raepsaet 3 st.

Van tweeck coern.

Van garst, erweten, boonen ende boeckweyt, van thoet 3 gr.

Van de havere 1 st.

Calek.

Van thoet eenen halven braspenninck.

Ende up thondert 4 Phls. penninghen, de vercoiper.

Smeecolen.

Van thoet eenen halven braspenninck.

Hout.

Van alle Weselshout ende eyckenplancken geeft de vercooper 2 st. van tpondt gr.

Van een Luyexsche balek, de vercooper 1 deuyt.

Van een 100 draechouts, de vercooper 1 st.

Tverhoogen van den houte.

De cooper geeft alsoe veel als de vercooper van thout hier voeren, uytgeseyt van een 100 draechouts en geeft hy maer eenen halven st.

Weedt.

Van de cuye 2 blancken, de cooper ende vercooper half ende half.

Tsout.

Van thondert souts 9 st., te wetene de vercooper 3 st. ende de coiper 6 st.

Elck 100 es 200 vaten.

Wijn int water.

Alle wijnen, die vercoft werdden int water of opte craen, die geven 4 g gr. van der roede.

Ende wat vercoft wert up tlant tot 3 roeden toe ende daerenboven, 2 g gr. van der roede.

Wijn up tlandt.

Wat vercoft wert up tlandt beneden de 3 roeden, daerof geeft men van de roede 5 g gr., ende wat 3 roeden es ende daerenboven, 2 g , boven de 2 g hier voeren.

Westersche wijnen.

Dat es den 4^{en} penninck, uytgedaen de petauwen als voeren.

tVisschscip.

Van allen visch, die ten afslach compt, den 20^{en} penninck, sonder de vroenvisch, daerof geeften den 25^{en} penninck.

Pontgelt van de staelgen.

De coiper ende vercoiper elcx 1 st. van tpondt gr.

Pontgelt van de molesteen.

Idem als van de staelgen.

Ongelt van den laickenen.

Van elck laicken, dat boven de 15 Rh. gl. waert es, 4 st., ende daer beneden 2 st.

Ongelt van olye ende zeep.

Van een tonne zeepen, die van buyten compt, 2 st. Ende van alle olye, die binnen gesleten wert, van elck vat 2 st. de cooper ende vercooper half ende half.

Ongelt van tgemael van den coern.

Van elck achtendeel terwen, dat gemaelen wert, 1 oertgen.

Ende van een achtendeel rogg 1 deuyt.

Waghe.

Van elck 100 wegens de cooper ende vercooper elcx 1 oertgen.

tCroengelt.

Dat es, elcke lantpoorter geeft sjaers 1 croen van 25 st.

Upt IVe ar^e seggen, dat binnen der stede van Dordrecht zijn, alsoe zy verstaen hebben van den costers, die alle de huysen in gescrijfte hebben, omme dieswille dat zy huer recht jaerlicx daerof ontfangen als costers, te wetene van elck huys 1 oertgen van een stuver, ende datter in als zijn, onder groot ende cleyn, omtrent 1500 haertsteden; daeronder gereeckent zijn veel cleyne huyskens, die in de afterstraten ende after omtrent de vesten staen.

Aengaende de prijs, ende of die gemeedert of gemindert zijn, seggen dat, van den prijs, dat die tot veel minderen prijse staen dan die over 10 jaeren stonden overmits de oorlogen, ende dat de neringhen zeer gedeclineert es, ende dat die meer gemindert zijn dan meerderen, alsoe daer veel huysen vervallen zijn ende vervallen blijven, die niet weder upgetimmert en werdden.

Seggen voorts, dat binnen der stede zijn 2 mannencloosteren, als de minrebroeders ende Augustinen, ende 2 besloten vrouwenclousteren, ende dan susteren, die over de siecken gaen, ende oock cellebroeders; hebben

ooek een baghinhof ende een manhuys van 13 oude mannen, die all exchijs-vrij sitten.

Item buyten de vuylpoert staen, binnen de vrijheyte van der stede, omtrent 43 hertsteden, maer tzijn all meest arme schuytenaers, die exchijs geven als of zy binnen Dordrecht saten.

Upt V^e ar^{le}, zoe hebben wy gehoert den lesten in Januario voors. heeren Gillis Berthelmecuszoon, deken van den capittelle in de oude kerck Tordrecht, oudt omtrent 50 jaeren, die in verbo sacerdoey verclaert heeft nae zijn beste wetenscip ende nae dat hy van zijnen cappellanen verstaen heeft, dat in de selve prochie zijn naerder de 7000 dan 6000 communicanten, maer en mogen niet all 7000 strecken. Ende dat in de nyeuwe kerck zijn, als hy altijd hoeren seggen heeft, alsoe veel 100 communicanten, alsser in de oude kerck duysenden zijn; ende weet dit, alsoe de selve 2 kercken den capittelle geincorporeert zijn, die aldaer pastoeren ende cappellanen stellen; ende zijn genouch gebleven in eenen staet.

Heer Adriaen Brouwer, priester, viceureyt van de nyeuwe kerck binnen Dordrecht, oudt omtrent 36 jaeren, seyt in verbo sacerdoey, dat in de selve prochie zijn omtrent 750 communicanten, onder jonck ende oudt, rijk ende arm; ende off die gemeerdert of gemindert zijn en weet hy niet, want hy maer een Paesschen de sacramenten geadministreert en heeft.

Ende heer Lambert Coel, oudt 60 jaeren, pastoer buyten de vuylpoert, seydt dat aldaer zijn 125 communicanten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat de principale neeringe es de coomanscip, die zy hebben duer den stapel van alle goeden ende coomanscippen die de Maze, de Wael ende den Rijn up ende nedergaen; die veel meerder ende beter plach te wesen in voorleden jaeren dan die nu zijn, ende dat, overmits de oorlogen van Gelre, daerdeur die rivieren gesloten zijn geweest zeeckeren tijdt van jaeren, daerby veel coomanscepen, die Tordrecht plagen te arriveren ende vertiert te werdden, andere wegen gesocht ende gevonden hebben, die zy noch gebruycken, ende geseepen zijn verlange aldaer weder te commen. Ende omme dat sommierlicken te bewijsen, soe es waer dat zy nu maer eenen of twee en hebben in Dordrecht die de coomanscip van den wijnen int gross doet, aldaer zy er over 10 of 12 jaeren wel 8 of 10 hadden, ende dat, overmits dat

de Cleefsche aldaer houden liggen huere facteurs, die de coomanscip selver doen, dat die poorters plaghen te doen, ende die alle de wijn boven vercoopen, ende hebben genouch de neringe alleen, die de poorters plagen te hebben, want zy hebben tAntwerpen ende te Brugge desgelijcx haer eygen huysen, aldaer zy huere facteurs de wijnen senden, die zy Tordrecht plagen te haelen, ende desgelijcx zoe leveren zy de wijnen in anderen steden in Hollant ende Zeelant, dat de poorters plagen te doen.

Item van thoutcoopen, daer zijn meer cooplyuden dant plagen, maer of zy daerby te meer prouffijts hebben sullen dan niet, dat en weten zy niet; maer de selve coopmanscip is veel arger ende min prouffitelicken dan die plach te wesen, overmits dat de Weselaers aldaer leggen ende aldaer huere goeden selver pennewaerden.

Item de coopmanscip van staelgen ende ijser, die gaen meest over lant in Brabant, ende en commen up tderdendeel nae zoe veel Tordrecht niet als die plagen.

Item calck ende colen, dat compt genouch alst was, als de stroomen oopen zijn, maer de poorters en hebben daer geen of zeer luttel prouffijts of, mits dat die buytenman selver zijne goeden vercoopt.

Item te Dordrecht plach neringe te wesen van stael ende cooper, dat aldaer niet meer en compt, mits dat die andere wegen over zee ende te lande gevonden hebben.

Ende int generael es de neringe wel verargert dat derdendeel by dat die plach te wesen over 18 of 20 jaeren.

Item aengaende de neringe van oest ende west, daerup seggen zy, dat veel van hemlyuden gedenct dat te Dordrecht 18 of 20 hulcken plagen of te vaeren, ende nu en isser maer 2 die in Noorwegen vaeren.

Ende hebben omtrent 3 of 4 geboyde hueden, die men bercken noempt, van 40 of 50 lasten, die in Ingelant vaeren ende oock somtijts oostewaerts.

Aengaende de andere scepen van hueden ende veerscepen, die in Vlaenderen, Zeelant, in de veeren tusschen den Oudenbosch, Rotterdam ende elders vaeren, zijn meer gemeerdert dan gemindert; ende dier macher wesen in als omtrent 140, onder goet ende quaet.

Item aengaende de neringe van tcoorencopen, dat es oock veel minder dan tplach te wesen.

Seggen voorts, dat alle goeden, die van boven of beneden Tordrecht commen, die mach de vreemde man alsoe vrij coopen als een ingeseten

poorter, dan alleenlick int Weselshout, daer en moet de vreemde koopman niet vercoopen beneden de 10 Rh. gl. teffens, of van Ludexhout een duysent drachhouts of een hondert balcken teffens.

Ende de wijncoopluyden die moeten die vercoopen in sulcke vaten als zy die nederbrenghen.

Item hebben 21 of 22 brouweryen, ende over 10 of 12 jaeren wasser omtrent 28 of 30.

Aengaende de rentiers seggen, dat zy geen sonderlinge rentiers en hebben, want zy er niet boven 2 of 3 en hebben, die 100 \mathcal{L} gr. sjaers hebben of meer, ende omtrent 10 of 12, die 40 of 50 pondt groten sjaers hebben mogen.

Den selven gevraecht, of zy eenige gaderinge uyten huysel gedaen hebben de naeste 10 jaeren herwaerts by den 100^{en} penninck of anderssins, seggen jae, ende dat in den jaere 1509 gegadert hebben uyten buydel upten ingesetenen derselver stede de somme van 200 \mathcal{L} gr. Vlaems of daer omtrent, by maniere van scatinghe, daerof nyemant restitutie gehadt en heeft, noch hebben en sall; daerinne de rijxste galt 6 fl gr. eens, ende was een maniere van een maentgelt.

TLANT VAN ZUYTHOLLANT.

SINTE GEERTRUYDENBERGHE MIT MEEDA ENDE STUVE SANT.

Meester Govert Aertss., schout, oudt 70 jaer, Pieter Willemszoon, oudt 46 jaeren, burgermeesters, Pieter Gerritszoon, oudt 69 jaeren, Adriaen Aertszoon, oudt 60 jaer, Aert Meeuszoon, oudt 50 jaer, scepenen, Floris Dircxzoon, oudt 65 jaer, raedt, Adriaen Pieterszoon, oudt 41 jaer, tresorier, ende Pieter Janszoon van Lyck, oudt 36 jaeren, oude tresorier van St. Geertruydenberge, Pieter Zeggerszoon, oudt 53 jaer, ende Mees Janszoon, oudt 51 jaeren, wonende ter Meede, behoert te Dordrecht upten eersten in Februario voors., die by eede gedaen ende geseyt hebben, gelijk hier naer volcht.

Upt I^e ar^{le}, ende omme te veriffieren tinhouden van dien, soe hebben zy ons geexhibeert de rekeninghe van alle den innecommen der selver stede ende lande, van den jaeren eyndende ultimo Decembris 1509,

10, 11, 12, ende 13 noch ongesloten. Nietmin hebben geaffirmeert tinnecommen sulck te wesen, ende dat zy geen ander innecommen en hebben, dan in de selve rekeninghe verclaert en staet. Ende bevinden dat zy hebben tnavolgende innecommen.

Eerst is te weten, dat die van der Meede geven in alle exchijsen, of zy ten Berge binnen woenen.

Ende de bierexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende ultima Decembris 1513, 4230 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 846 \mathcal{L} .

De wijnexchijs heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, eyndende als voeren, 446 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 89 \mathcal{L} 4 g .

Dat wechgelt gelt by gemeene jaeren sjaers 18 \mathcal{L} .

De meeexchijs 9 \mathcal{L} .

De coernmate 10 \mathcal{L} .

Die backerexchijs 4 \mathcal{L} 10 g .

De cramerexchijs 4 \mathcal{L} .

De laickenexchijs 6 \mathcal{L} 10 g .

Dat ingelt heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, eyndende als voeren, 1928 \mathcal{L} 4 g , compt voor 1 jaer 385 \mathcal{L} 12 g 6 d .

Den exchijs van tbuytenbier heeft gegouden binnen 5 gelijke jaeren, eyndende als voeren, 698 \mathcal{L} , compt voor 1 jaer 139 \mathcal{L} 12 g .

Den ontfanck van den lantchijs, die de stede van ouden tijden gehadt heeft, uyt sayeke van zeeckere questie die hier voortijts geweest es tuschen de heeren van Breda ende die van den Berch, ende dat van seeckere landen in de vrijheyte gelegen, daer voeren zy den heere van Breda zeeckere renten voor uytgeven, bedragende in meerder somme, ende draecht 34 \mathcal{L} 17 g 6 d .

Totalis Somma van al den innecommen der voors. stede
1547 \mathcal{L} 6 g van 40 gr.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy schuldich zijn de navolghende renten, navolgende een papier, by hemlyuden daerof overgegeven, hoewel dat men by de voors. rekeninghe, omme de ongeregelicheyt van dien, tselve aldaer niet en heeft weten te veriffieren.

An losrenten, vercoft in tijden van den lichten gelde. . 109 \mathcal{L} 10 g .

Jan de Bastert van Nassou, an loopende gelde 85 \mathcal{L} .

Jan van Lyer, an loopende gelde 85 \mathcal{L} .

An losrenten, in gelde nu loop hebbende 151 \mathcal{L} .

An lijfrenten 121 \mathcal{L} .

An erfthijnsen, die zy uytreycken mijnen heere van Nassou van ge-
 lijke chijnsen, die zy up seeckere landen heffen 36 \mathcal{L} 5 g .
 I^e Somma 587 \mathcal{L} 15 g .

Andere lasten ordinaris ende extraordinaris.

An wedden ofte loon vande eerste misse, scoelmeester, orgelist, coster,
 38 \mathcal{L} 14 g .
 Die waickers, secretarissen, bode, nyeuwe jaeren 8 \mathcal{L} 12 g .
 Van oncosten van wegen te maicken 10 \mathcal{L} 1 g .
 Van wedden van den scutten 9 \mathcal{L} .
 De wijn van den heeren van der stede ten vier hoochtijden 7 \mathcal{L} 4 g .
 Van theylige olys te brenghen 6 \mathcal{L} .
 Des tresoriers wedden 11 \mathcal{L} .
 De scutters van der stede geeft men alle 2 jaeren eens
 een cleedinge van 20 st. 13 \mathcal{L} 13 g .
 De cleederen van den gerechte 25 \mathcal{L} .
 tLeggelt, als men de exchijsen verhuurt, dat by gemeene
 jaeren draecht 35 \mathcal{L} .
 tScencken van den wijn 25 \mathcal{L} .
 Voor de jaerlicxe reparatien van der stede, poerten ende muyeren,
 nyeuwe wercken niet gereeckent, overmits dat de stede veel reparatien
 behouft ende zeer vergaen es, by estimatie sjaers 300 \mathcal{L} .
 Van thard dack, dat men aldaer dect, geeft men thalve dack, daer-
 omme de 4 st. van den vate upgeset zijn, dat by gemeene jaeren cost
 50 \mathcal{L} .
 Voor de reysen van der stede van gedeputeerden, boden ende anders
 40 \mathcal{L} .

IIe Somme 579 \mathcal{L} 4 g .

Totalis Somma 1166 \mathcal{L} 19 g .

Dus blijft hier goets. 380 \mathcal{L} 7 g .
 Hier tegens gelden zy in de ordinarise bedde mit die van Dordrecht
 een 29^e deel, dat draecht 172 \mathcal{L} 8 g .
 Ende in den ommeslach van den lande, by gemeene jaeren 86 \mathcal{L} 4 g .

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven texchijs van een vat inbrouwen
 biers, te weten de tapper 6 st.

Ende noch 4 st. hiernae verclaert.

De huysman 3 st.

Van buytenbier, de tapper 8 st.

Ende de huysman 4 st.

Wijn.

Van de aeme 5 ſ gr.

De wijn, die de helft min gelt dan de Rijnsche wijn, half gelt.

Wechgelt.

Van tpaert 1 oertgen.

Dat de sael up heeft es vrij.

Meeexchijs.

Van de aem 10 st.

Coernmate.

Van een hoet terwen, gaerste ende rogge, van thoet 1 blanc.

Van havere, van thoet 1 gr.

Backerexchijs.

Elck backer geeft tsjaers, die witte broot bact, 8 Phls. penningen.

Ende van roggebroet 4 Phls. penningen.

Cramerexchijs.

Elck cramer geeft tsjaers 8 Phls. penningen.

De laickenexchijs.

Van elck laicken, dat men uytsnijt, 1 Hollantschen penning.

Ingelt.

Van alle visch, die aldaer ter meret comt ende ofgeslegghen wert, den 20^m penninck, daervoere men den coopman zijn gelt bestellen moet.

Van buytenbier.

De tapper geeft upt buytenbier, dat na den brant upgesteld is om hart dack te maicken, van elck vat boven de 8 st. hier voeren noch 4 st. van tvat; daerof de poorters vrij zijn, diet selver inleggen.

Upt IVe ar^e seggen, dat zy in als hebben binnen der stede 280 haertsteden, daerof tvierendeel wel van der aelmissen leeft, ende ter Meeda ende Stuvesant 105 haertsteden.

Ende hebben binnen der stede een susterhuys, ende buyter der stede een cathuysers clooster.

Upt V^e ar^e, soe hebben wy gehoert heer Adriaen Tinctoris, deken, ende meester Adriaen Heys, canonick van Ste Geertruydenberge, alsoe de cure van den Berghe ende Meede den capittelle geincorporeert zijn, die

in verbo sacerdocy geseyt hebben, dat in de prochie van den Berge mitter Meede ende Stuvesant, dat een prochie es, zijn 1500 communicanten of daeromtrent, die de naeste 10 jaeren meer gemeedert zijn dan gemindert, alsoe in meenige tijden aldaer geen sterfte geweest en es.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen mitter visscherie.

Aengaende de rentiers, soe en isser niet een in den Berch, die 100 Rh. gl. sjaers heeft.

Ende hebben 8 brouwers, die genouch in eenen doen zijn de naeste 10 jaeren herwaerts.

Ende hebben aldaer afvaerende 10 of 12 hoedescepen ende 1 of 2 turfscepen.

Seggen voorts, dat onder den Berch leggen omtrent 200 mergen, ende in de Meede ende Stuvesant omtrent 300 mergen lants, van welken lande onder den Berch den poerters aldaer toebehoeren omtrent de 100 mergen, ende up tsurplus setten zy 3 st. upte mergen tot prouffite van der stede.

Van tlandt in de Meede ende Stuvesant behoert hemluyden meest toe, maer het es wel belast mit renten, tsamen van 600 Rh. gl. tsjaers.

Ende een mergen lants mach waerdich wesen ten Berch in huyere, deen deur tandere, 3 Rh. gl., ende in coope 50 Rh. gl.

Ende ter Meede te huyere 3 Rh. gl., ende te coope 40 Rh. gl., teen deur tandere.

Seggen voorts, dat zy de naeste 10 jaeren geen gaderinghe gedaen en hebben uyten buydel by den 100^{en} penninck anders, dan hebben omtrent 7 jaeren geleden een scatinge gemaict van 500 Rh. gl. tot 20 st. tstuck, daerof zy de penninghen Tordrecht brachten in betalinge van huere portie in de ommeslagen van der oorloge, sonder dat zy oyt daerof restitutie gehadt hebben; in welcke 500 Rh. gl. zy seggen dat de rijxste gaf 15 Rh. gl., ende de andere 8, 4, 5 Rh. gl., ende voorts over ende onder. Ende stelden dat nae dat elcx gegoet es of neeringe heeft, ende de rijxste es geestimeert up 1000 Rh. gl. rijk te wesen, ende die eenen nobel gout 400 Rh. gl., ende alsoe alavenant.

ANDE MOERKANT.

DRUMMELEN MIT STANTHASEN.

Pieter Wouterszoon, oudt 44 of 45 jaer, ende Cornelis Kiel, oudt 50 jaer, gezwoerens van Drummelen, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie by hueren eede, eerst,

Upt eerste ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 46 of 47 haertsteden, onder arm ende rijk; ende staen dagelicx en vervallen, ende isser wel 40 of- gebroecken binnen 10 jaeren herwaerts; ende in Stanthasen en staet niet een huys, ende tselve plach te gelden mit hemluyden.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter over 4 jaeren int dorp van Drimmelen wel waeren over de 400 communicanten, ende zoe de pastoer hemluyden geseyt heeft, zoe en zijnder nu niet boven 200 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven binnen der stede van Dordrecht ten exchijse van elck vat biers, dat binnen den dorpe gedroncken wert, 3 st., ende den heere van Nassou, hueren ambochsheere, van elck vat 1 groten.

Seggen, dat zy geen renten vercoft en hebben up tgemeen lichaem van den dorpe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven te Dordrecht 50 croenen tot 24 st. tstück; ende als zy dit ommeslaen jaerlicx, zoe slaen zy omme ende gaderen van den merghen, te wetene van 60 mergen 5 st. van de mergen; ende tander lant, dat zy meer hebben, dat es zoe snoodt, dat zy daerup geen mergengelt gaderen en mogen. Ende tsurplus, beloipende 45 Rh. gl. sjaers, dat slaen zy omme by den hoofde, elcx nae zijn rijkdom, daerinne geestimeert all dat zy hebben, ende daerinne moet gelden de rijcxste $3\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende estimeren denselven rijk te zijn 400 Rh. gl. eens; ende daer en isser boven 2 niet. Ende boven desen moeten zy mede betailen ruyterpenninghen ende diergelijke ongelden, naer dattet jaerlicx slaet.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem jaerlicx generen mit visschen, met

vogelen, mit spitten, mit delven, mitter coe ende andere lanteling; ende es heur ambocht groot omtrent 150 mergen, daerof de 60 mergen goet lant es, ende tsurplus es verdolven, of zoe zeer bezwaert van tsGravenchijns alst waerdich es; ende extimeren de mergen van den 60 mergen jaerlicx in huyere 2 Phls. guldens; ende tander leyt voor tsGravenchijns; ende gelt somwijlen 1 st. ende 2 blancken de merghen, ende in coope van den 60 mergen de mergen boven tsGravencijs 25 Rh. gl., ende tandere en weten zy niet te extimeren. Ende wort all tvoors. lant gebruyet by den inwonenden van den dorpe, ende behoert den eygendomme van den voorn. lande den buyeren all, uytgesondert 18 mergen die behoeren binnen der stede van den Berge.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy, deen jaer deur tander, hebben upten mergen, dat contribuabel es, van dijckaetge ende weechgelt, teen jaer min tander jaer meer, 7 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat die van Dordrecht hem beloofd hebben lichtenisse te doen in de contributie, anders en waert niet mogelick dat zy by een bleven.

DIE HOOGE ENDE LAEGE ZWALUWE,

EEN PROCHIE ENDE TWEE BANCKEN, MAER GELDEN TSAMEN.

Anthuenis Janszoon, schout, oudt 50 jaeren, Michiel Zegerszoon, oudt 40 jaeren, ende Thonis Jan Wouterszoon, oudt 28 jaeren, scepenen van der Hooger Zwaluwe, seggen by eede upten 29^{en} in Januario voors., eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn, die upten dijk staen, dat all meest cleynd huyskens zijn, van cleynder waerden, 60 hertsteden, daerof de helft arm es; ende verminderen meer alle daghe dan zy verbeteren.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat, onder arm ende rijk, jonck ende oudt, zijnder 200 communicanten of daeromtrent, ende die mogen gemeerdert wesen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven texcijs Tordrecht, aldaer zy huer

bier halen moeten, van tvat biers 3 st.; maer die ondersaten van der Hooger Zwaluwe geven mijnen heere van Nassou 1 st. van tvat, te weten de tappers, boven de voors. 3 st.; ende die van der Laiger Zwaluwe en geven huere ambochsheere niet.

Seggen voorts, dat zy up t'dorp geen renten vercoft en hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx gelden int croengelt tDordrecht tsamen 30 croenen; ende binnen 8 jaeren herwärts hebben zy aen maentgelt, boven t'croengelt, gegeven 80 ℒ groten Vlaems, daer zy zeer mede bezwaert zijn geweest; van welck croengelt die van der Hooger Zwaluwe geven 20 croenen, ende de laige Zwaluwe 10 croenen; ende slaen tselve ende alle andere lasten omme up te hoofden nae elcx rijkdom, alsoe zy geen lant en hebben, ende de hoochste ende rijcxste geeft int croengelt, te wetene in de Hooge Zwaluwe 18 st. ende in de Laige Zwaluwe 36 of 40 st.; ende degene, die zy stellen up 2 Rh. gl., estimeren zy rijk te zijne 250 gulden, tot 10 stuvers t'stuck, ende hebben redelicke neeringe, ende die up 18 st. staen mogen rijk wesen 150 lichte gulden, tot 10 st. t'stuck, ende en hebben zoe goede neringe niet.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen, vogelen ende beesten te weyden.

Ende en hebben geen eygen lant, maer tselve datter aen wast, dat behoert mijnen heere van Nassou, die tselve verhuurt, ende zijn alle heeren goeden; nietmin hebben omtrent 40 mergen, dat zy in chijs hebben van mijnen heere van Nassou, t'buynder 1 braspenninck, ende daerof de 2 buynder maicken 3 mergen; ende elck buynder es gecoft om 9 Rh. gl. eens.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy besloten leggen met eenen dijck mit die van Heye, dat hem cost up ten buynder, by gemeene jaeren, 4 of 5 st.

RAEMSDONCK.

Cornelis Pieterszoon, bode van den bailliu van Zuythollant, in de plaetse van den schout, die sieck es, oudt omtrent 50 jaer, Jacob Baris, oudt omtrent 48 jaer, gewaerde rechter van den lande, seggen by

eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben omtrent 100 haertsteden, onder groot ende cleyn, rijk ende arm; ende zijn genouch in eenen doene nu ende over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat de pastoer hemluyden geseyt heeft, datter zijn omtrent 350 communicanten, onder jonck ende oudt, arm ende rijk; ende zijn oock genouch in eenen doene.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven tot Dordrecht ten exchijsen van elck vat biers 3 st., ende indien zy eenich bier buyten haelden, daerof willen die van Dordrecht hebben 10 st. te exchijsen.

Ende en weten niet, datter eenige jaerlicxe renten staen up tgemeen lichaem van den dorpe, dan de joeffrouwe van Raveschot, die heeft up 5 hoeven lants mitte overmaet 15 Rh. gl. sjaers erfrenten, gecommen van der graeflicheyd.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot Dordrecht omtrent 100 croenen, tot 24 st. tstück, ende slaen die omme jaerlicx by den rijkdom van den inwonenden, ende oock mede upten ghenen die daer geerft zijn, all ist dat zy daer niet wonachtich en zijn, ende dit nae grootheyd dat zy elcx aldaer gegoet oft geerft zijn, ende daerinne estimeren zy alle tgoet dat deselve in den ambochte liggende hebben, het zy huys, huysraet, have ende alle andere goet, roerende ende onroerende, hoe dattet zy. Ende gelt de rijcxste in den ommeslach van den 100 croenen 4 Rh. gl. sjaers of dacromtrent, ende estimeren den selven rijk te wesen tusschen 1100 ende 1200 scilden, ende dier en isser maer 2. Ende alsser eenige ruyterpenninghen vallen te geven, die moeten zy betailen boven de voors. 100 croenen sjaers; ende die selfde oncosten slaen zy oock omme als voeren.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe als mit coyen te houwen, mit haver te sayen, mit turf te delven, mit visschen, vogelen, rietsnijden, slooten ende anders. Seggen voort, dat zy hebben omtrent 50 weren lants; ende estimeren elcken weer meer dan een mergen, ende zoude jaerlicx gelden in huyere 4 of 4½ Rh. gl., ende in coope

den penninck 18 of 20. Ende hier en boven hebben zy noch die 5 hoeven, ende es elke hoeve 16 mergen, daerof tmeestendeel niet gelden en zoude tsjaers eenen braspenninck de mergen, zoet uytgedolven lant es. Ende boven desen zoe leyter noch een clooster, datter oock veel lants heeft, die se oock niet en weten te estimeren, ende de selve en gelden noch en geven met heml. in geen en ongelden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy geen dijckaetge of watermolens tonderhouden en hebben, maer hebben jaerlicx grooten oncost om den heerwech mit rijsen ende anders te onderhouden, ende oock omme zomercaden te maicken, die zy elcks maicken moeten tot hueren coste ende laste.

SGRAVEMOER.

Wouter Gerritszoon, oudt 44 jaer, ende Willem Simonszoon, oudt 40 jaer, gezwoerens van tsGravemoer, seggen by eede, 30^{en} in Januario voors., tguendt dat hier naer volcht.

Upt I^e ar^{le}, datter zijn, onder cleyn ende groot, 95 haertsteden, daerof de 40 wel arm zijn, die met hemluyden niet en gelden noch en geven, ende zijn luyden van buyten die aldaer een keetgen upwerpen om te wercken om een dachuyere; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 300 communicanten, die oock gemindert zijn.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy textcijs geven van een vat biers Tordrecht, aldaer zy huer bier halen moeten, 3 st., ende als zy elders bier halen, zoe moeten zy 10 st. van tvat geven; ende van hueren turf, die zy voeren te Delft, te Rotterdam of te Sciedam, daerof moeten zy geven den 16^{en}. penninck.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy gelden int croengelt 92 croenen, die zy omneslaen upten inwonenden van den dorpe, nae dat elcx gegoet es,

ende upte ghene die aldaer renten hebben ende by brieven niet bevrijt en zijn; in welke croengelt geeft de rijxste $3\frac{1}{2}$ Rh. gl., die zy rijck estimeren van 400 Rh. gl. of daeromtrent, ende gelden alsoe voorts naer advenant nederwaerts, nae dat elcx gegoet es. Ende en slaen niet omme upte mergen, mits dattet all meest verdolven moeren zijn.

Zy zijn schuldich aen losrenten, vercoft int oorloge van Joncker Frans, den penninck 10 of 11, 4 \mathcal{L} gr. sjaers. Noch 12 Rh. gl., gehaelt int oorloge van Pourroyen, ter losse den penninck 12; noch 30 Rh. gl. sjaers, van outs, ter losse den penninck 15.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven. Ende huer ambocht es groot 16 hoeven, elke hoeve gerekent voor 16 mergen, die de ambochsheere uytgegeven heeft, die daerof ontfanct jaerlicx 17 gouden croenen; van welke 16 hoeven die helft wel verwildert es als uytgedolven, ende zijn putten ende poelen, onbesloot ende onbegraven.

Ende dander helft es licht weylant, ende daer zijn onder 10 of 12 mergen die men sayt, daerof dbeste gelden zoude $3\frac{1}{2}$ Rh. gl. te huyere, ende tquaetste 1 Phls. gulden, ende in coope 60 Rh. gl. de beste mergen, up 4 of 5 jaerdach, ende de snootste 5 of 6 mergen om 50 Rh. gl.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy groote cost hebben van de vloet te stuiten ende omme de moeren te water te brenghen, dat den dorpe wel cost 100 croenen sjaers, ende hebben nu groote scade geleden by den stormen, ende hem zijn 2 huysen ofgevlout.

W A S P I J C K.

Gerrit Janszoon, oudt 57 jaer, Andries Janszoon, oudt 36 jaer, Jan Engelbrechtss., oudt 48 jaeren, ende Jan Cloeting Janszoon, oudt 31 jaeren, als gedeputeerde van die van Waspijek, seggen by eede, upten 29^{en} in Januario voors., tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 75 haertsteden, daerof dat teen derden-deel wel arm es ende ledich staen, die meer gemindert zijn dan gemeerdert, overmits dat zy diewils bevloyen ende geseepen zijn alle dage meer te minderen.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat huere pastoer hem geaffirmeert heeft, datter zijn 250 communicanten, die oock alle daghe verminderen, wantet dorp afgaende es zoe langes zoe meer.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy te exchijse geven van een vat biers, dat zy Tordrecht haelen moeten, 3 st.; van hueren turf en geven zy Tordrecht niet, maer de Hollantsche steden als Delf, Schiedam ende Rotterdam nemen daerof den 16^{en} penninck.

Ende tdorp en es niet belast van renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven ende staen int croengelt Tordrecht 25 £ groten Vlaems, valent 124 croenen, die zy omme slaen up huere seepen ende goeden, daer de rijcxste inne gelt 8 Rh. gl., die zy rijk houden, up 5 of 6 jaerdach, 60 £ gr. eens. Item hebben wel 20 turfscepen daerof vaerende.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turfneringe ende turf delven.

Ende en zouden tlant niet weten te estimeren, dan hebben aldaer omtrent 12 mergen eygen lants, daerof de mergen gelden zoude 15 of 16 scilden, want zy by de mergen niet omme slaen, alsoe tgene dat uytgedolven es dick bevloyt ende onder water leyt; desgelijcx zoe en zouden zy niet weten te seggen de grootte van de moeren.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy de strate tonderhouden hebben, dat hem veel cost, mits dat zy by hooge vloeden daer groote scade by lijden, ende en zouden oock de selve costen niet wel weten te estimeren.

Seggen noch veel scaden geleden te hebben by der oorloge, mits dat zy de knechten aldaer zeeckeren langen tijdt hebben moeten onderhouden thueren grooten coste, 3 jaeren lanck.

CAPELLEN ENDE DE ZYDWY.

Dirrick van Clootwijk, oudt 35 jaeren, ende Heindrick Gijsbertszoon, heemraet, oudt 33 jaer, seggen by eede, 29^{en} in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 104 haertsteden, daerof meer dan dat een derdendeel leeft van den heyligengeest ende aelmisse; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert omme der aelmisse wille.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat huere pastoer affirmeert datter zijn 550 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy huer bier moeten halen tDordrecht, aldaer zy geven texchijs van elck vat biers 3 st.

Seggen, dat zy int belegge van Pourroyen vercoft hebben, ter losse den penninck 14, daerof thoofgelt eens bedraecht 16 \mathcal{L} gr. of daeromtrent; daerof zy de penninghen besteet hebben in huere portie van den ommeslagen, gedaen omme tselve belegge.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy staen int croengelt up 21 \mathcal{L} gr. of 20 $\frac{1}{2}$ \mathcal{L} gr. sjaers, die zy alle jaere up malcanderen ommestellen by 5 of 6, die daertoe gecoren werdden, naedat elcx gegoet es van goet of have, naedat se mitten scepe ofte moerneringe winnen, daerinne een middelbaer man geeft een leeuwe of 2 Rh. gl.; maer hoe rijk deselve es dat en weten zy niet, want zy geen bedijet lant en hebben, ende stellen oock upte moeren buyten den dorpe, in Brabant of in den lande van Huesden behoerende, naer advenant als zy binnen den dorpe geldende zijn, mits dat men up huere goeden aldaer hem van gelijcken doet gelden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turfneringhe; ende en weten niet hoe groot tselve dorp es van mergentalen, want zy onbedijet leggen ende alle dage ondervloyen, ende tsommige breeet of ende tander wast an. Desgelijcx zoe en weten zy de groote van den moeren niet, want dat yutgedolven lant es, dat es verloren lant, ende dat noch ongedolven es, daerof en weet men de groote niet, noch wient toebehoert, mits dat men upte selve moeren ende mergentalen niet en gadert oft omme en slaet.

Sy en rekenen by de mergen niet maer by de gaerden, die zy de 6 voor een mergen rekenen, ende een gaerde lants gelt aldaer te huyere 14 of 15 st.; ende als van eenen mergen moers, die en es niet wel te estimeren.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy de strate onderhouden moeten thueren

grooten cost, daerinne elck zijn deel houden moet, dat hem zeer lastich valt, nae dat elcx gelegen es, te weten elcx voor tzijn, ende hebben groote scade by den water geleden ende noch lijden, overmits dat de wech deurgebroecken es mits de groote vlooden, ende oock es hem ofgevloyt een brugge, die hem wel 100 \mathcal{L} gr. costen sall, eer zy die maicken sullen als die te voeren was.

Item hebben 53 of 54 scepen, die mit turf in Hollant ende Zeelant vaeren, behalven een deel cleyn sceepkens, die maer 100 tonnen of 150 tonnen turfs teffens en voeren.

Seggen voorts, dat zy groote scade geleden hebben by den knechten, die aldaer langen tijdt gelegen hebben thueren groote laste.

Ende van hucren turf moeten zy te exchijs geven te Delf, te Rotterdam ende elders den 16^{en} ende 20^{en} penninck, dat hem zeer zwaer valt.

BESOYEN.

Wouter Pieterszoon, schout, oudt omtrent 57 jaeren, Lenaert Aert Vendiexzoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, heemraet, Laurens Janszoon, oudt omtrent 52 jaer, gezwoeren, gevraccht up tinhouden van der voors. instructie, seggen, by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 78 haertsteden, daerof datter 8 of 9 ledich staen, ende meer dan teen vierendeel leeft van den heyligengeest.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy prochien te Waelwijck; ende, nae dat zy overgeslagen hebben, zoe beloipen huer communicanten, onder kinderen, dienstboden ende andere, 250 communicanten of daeromtrent.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijs te Dordrecht, ende tselve wort jaerlicx verdingt tegens den exchijsmeesters aldaer om 21 Wilhelmus scilden of daeromtrent, tstück tot 21 st. gereeckent.

Seggen voorts, dat huer dorp belast es mit 3 \mathcal{L} gr. sjaers losrenten, ter losse mit 285½ Rh. gl.; ende zijn de penninghen, daerof gecommen, besteet in den belegge van Pourroyen, Weesp ende ander onderhoude-nisse van knechten, die zy in huer dorp tot huer selfs bescermenisse ge-

houden hebben, zoe zy geen secours van anderen en hadden ende hem selven behelpen mosten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stadt van Dordrecht 204 Rh. gl., uytgesondert dit leste jaer, zoe hebben zy gegeven omtrent 200 Rh. gl. van ruytergelt, dat voortijts verlopen es geweest.

Ende slaen tselve omme jaerlicx upte rijkdom, nae dat elcx rijk ende gegoet es; daerinne estimeren zy huys, huysraet, havelick goet, lant, erve, hoe dattet zy, ende geeft de rijcxste in den ommeslach van den 204 Rh. gl. voors. 22 Rh. gl. oft daeromtrent, ende die en isser maer eene, ende de sommige 5, 4, 3, 2 Rh. gl. 10 st. of 12 st., ende zoe nederwaerts tot 1 st. ende 1 groten toe. Ende estimeren de rijcxsten rijk te zijn omtrent 60 Rh. gl. tsjaers; ende hiertoe stellen zy oock de landen die den vreemden luyden ende poorteren, die daer niet wonachtich en zijn, toebehoeren, uytgesondert de leengoeden die binnen sdijcx gelegen zijn, ende dit elcx naer advenant.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven, sloeten, in dachuyeren te wercken, mitte grave, tsepe te vaeren ende anders, ende mit een weynich coyen; ende seggen, dat heurl. lant behoort groot te wesen 325 mergen, maer het leyt dagelicx mitten water gemeyne, ende het es selden zomer teen 3 deel van den lande en bevloyt, sulcx dat zy daer weynich of geen prouffyt of en hebben, ende en zouden upte mergen niet een schaerbeest mogen weyen om vet te weyen. Ende behoert deen helft van den selven lande of daeromtrent vreemde ende uytheemsche persoonen, ende dander helft behoert den buyeren ende inwonenden van den dorpe. Ende boven desen zoe zijnder noch omtrent 200 mergen, die binnen sdijcx leggen, maer zijn alsnu mede bevloyt by den inbrexem van den lande, daerof den ambochsheere toebehoert dat 12^e deel; ende bovendien gaet uytet surplus 11 oude Lovensche pieters, die men betailen moet mit 35½ st. tstuc; ende den vreemden luyden behoert noch toe omtrent 25 mergen van den besten, ende tsurplus behoert oock den inwonenden van den dorpe; ende estimeren de mergen jaerlicx waerdich, voor den inbrexem nu lest geschiet, 1 Rh. gl. sjaers ter huyere, ende in coope den penninck 20, deen deur tandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge,

sluysgelt ende anders, by gemeene jaeren 10 st. upte mergen van binnen ende van buyten.

SPRANGE.

Willem Willemszoon, schout, oudt omtrent 40 jaer, Claes Laurenszoon, gezwoeren, oudt omtrent 48 jaer, Willem Corstiaenszoon, heemraet, oudt omtrent 35 of 26 jaer, Dirck Goerts, heemraet, oudt omtrent 40 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 121 haertsteden, onder arm ende rijk, daerof dat tmeeste derdendeel wel arm es, die niet geven en mogen, ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts wel van 4 of 5 huysen gemeerdert.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy behoeren ter kereken onder de prochie van Loon, gelegen in Brabant, ende hebben 450 communicanten of daeromtrent onder huer prochie mitten ghenen die van buyten commen; ende moet de pastoer doen alle dage 2 missen, te wetene eene in der kereke te Loon, ende dander in der capelle tSprange, ende dit en behoert niet te missen nae der institutie, maer de pastoer mist somwijlen wel eens 2 of 3 mael ter weecke.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer die van der stat van Dordrecht die heffen jaerlicx exchijs van den bier uyten voors. dorpe, ende den selven exchijs verdinghen zy jaerlicx mitter selver stat, ende geven daervoeren teen jaer 50 Rh. gl., ende tander jaer 40 Rh. gl. of 30 Rh. gl. ende zoe voert, meer ende min, naedat de jaeren gelegen zijn.

Seggen, dat zy geen renten vercoft en hebben up tlichaem van den dorpe, want tselve dorp zoe gestelt es, dat niemant daerup renten coopen en zoude willen, maer geven mijnen genadighen heere in erfpacht 12 gouden croenen tot 36 st. tstuck.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stat van Dordrecht tot

croengelt 146 croenen of daeromtrent, tot 24 st. tstück, ende deselve slaen zy omme by scellinghen, ende doet elcke scellinck 6 st., ende hebben 600 scellingen min 5; ende de rijcxste geeft 9 of $9\frac{1}{2}$ scelling, ende denselven estimeren zy rijk te zijne 400 seilden of daeromtrent.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, mit spitten, delven, dijcken ende dammen; ende es heurluyder ambocht groot 320 mergen, die all binnen den selven dorpe toebehoeren, uytgesondert 20 mergen, die behoeren in Besoyen ende Cappelle ende daeromtrent. Ende zoude de mergen gelden in huyere, deen deur dandere, tquaet onder tgoet, 24 st., ende in coope 20 Rh. gl.; ende wort all tvoors. lant gebuyct binnen den selven dorpe, uytgesondert de 20 mergen.

Upt VIe ar^e seggen, dat zy jaerliex hebben te gelden an dijckaetge, sluysgelt, molegelt ende anders, by gemeene jaeren 5 st. upte mergen.

Seggen oock groote last gehadt te hebbene van den knechten, te wene, dat zy wel den tijdt van 13 weecken lanck aen malcanderen gehouden hebben int oorloge van Gelre up heurluyder dorp 300 knechten, daer zy noyt stuver of ontfangen en hebben, ende noch zoe voer zoe naer, van jaere te jaere, 3 jaeren lanck geduerende, somwijls 100, somwijls 200, dat den dorpe wel gecost heeft, zoe voer zoe naer, als voors. es, 1500 Rh. gl.; ende hebbender wel 5 gevangen gehadt uyt heurl. dorp, dient all huer welvaeren gecost heeft; ende leggen nu ter tijdt noch ombedijet, zoe dat zy niet en weten, hoe dat men se bedijcken sall mogen.

DUSSEN, TE WETEN MONSTERKERCK ENDE MUYLKERCK.

Jan Willemszoon, van Honswijck, oudt 35 jaeren, ende Adriaen Aertszoon van der Eycke, scepenen in de Dussen voors., seggen by eede, upten 28^{en} in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht.

Upt I^e ar^e, datter zijn in als, onder goet ende quaet, omtrent 60 haertsteden, daerof de helft van den huysen niet veel waert en zijn, ende dat een derdendeel es wel arm van den voors. huysen.

Upt IIe ar^e seggen, datter zijn omtrent 200 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven tot prouffite van den dorpe, maer geven der stede van Dordrecht 3 st. van tvat, als zy daer bier halen, of verdinghen tegens den ghenen die de exchijs in de Langestraet Tordrecht huyeren, deen om 5 st. sjaers, ende zoe meer ende min.

Seggen voorts, dat zy sculdich zijn an losrenten den penninck 14, over 18 jaeren, 20 Rh. gl. tsjaers, daerof de penninghen gingen int verdingen van den Gelderschen.

Noch 16 Rh. gl. sjaers lossrenten, uyt saycke van een watermolen, over 7 of 8 jaeren, die zy geen macht en hadden te betalen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx staen int croengelt Tordrecht 50 croenen, maer overmits dat zy sitten upte frontieren, ende dat zy arm zijn, zoe en hebben zy niet veel daerof gegeven, ende zijn overmits huere armoede gelicht van 6 of 7 croenen, maer dat en mach hem niet helpen; welck croengelt zy setten upte mergen, ende hebben in als 600 mergen, die met hemluyden gelden ende geven, ende daerenboven zijnder landen dat leengoeden zijn, die met hemluyden niet en geven, overmits dat zy seggen dat zy daerof den heere dienen, ende zijn omtrent 200 mergen, daerinne begrepen zijn 21 mergen, mijnen genadighen heere toebehoerende, die oock geen mergengelt of croengelt en geven; ende slaen alle tguendt dat zy te gelden hebben upte mergen, waerby zy niet en souden weten te seggen van huere rijkdom.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, visschen, vogelen, dijcken ende dammen.

Van den voors. 600 mergen lants behoeren in den dorpe omtrent 50 mergen die vrij zijn, ende andere 100 mergen behoeren in den dorpe die bekendt zijn, maer en weten niet van hoeveel; ende tandere lant behoert Tordrecht, te Breda, Huesden ende elders. Een mergen lants gelt aldaer, teen deur tandere, vrijs gelts 20 st., maer de leengoeden gelden meer. Ende in coope gelt de mergen 25 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben by gemcene jaeren an sluysgelt ende molengelt 3 st. upte mergen; maer van de dijckaetge, elcke mergen heeft 8 voeten dijcx, dat zy niet wel en zouden weten te estimeren, want zy meest hueren dijck selver maicken.

Seggen voorts, dattet an de Dussen int lant van Altena ingebroeken es, daermede zy zeer bezwaert zijn van den water.

WERCKENDAM.

Jan Heindrixzoon, oudt omtrent 59 jaeren, Cornelis Pieterszoon, oudt omtrent 30 jaeren, gezwoerens van Werckendamme, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat omtrent 3 jaeren geleden tgeheele dorp van Werckendamme afgebrant es geweest by den Gelderschen, ende zijn alsnu aldaer wederomme gemaict 18 of 19 haertsteden, onder arm ende rijk, daervan de 8 of 9 wel om Goidswillen gaen; ende plagen wel te wezen voor den brant 35 of 36 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 75 communicanten, ende plagen wel te wesen 125.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer huyeren eenige van hemluyden jaerlicx die exchijsen tegens de stede van Dordrecht om 14 of 15 Wilhelmus scilden tsjaers, tot 21 st. tstuck, ende somtijts min.

Seggen, dat zy jaerlicx sculdich zijn 14 Phls. guldens, ter losse den penninck 13 of 12½; ende zijn de penninghen, daerof gecommen; ge-gaen in verdinge int oorloge van Gelre ende innemen van Woudrichem.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stadt van Dordrecht 24 croenen, tot 24 st. tstuc, daerof zy in 3 jaeren niet gegeven en hebben, overmits dat zy verbrant zijn geweest, maer hebben jaerlicx gegeven tot ruyterpenninghen, teen jaer 20 Rh. gl., ende -tander jaer 10 Rh. gl.; ende slaen die omme upte hoofden ende up alle tgoet dat zy hebben, als huys, huysraet, coyen, paerden ende alle havelick goet, roerende ende onroerende; daerinne dat de rijxste geeft 17 of 18 st. sjaers, ende estimeren die rijk te wesen 200 scilden min ende niet meer.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen alleenlic, ende

deghene die coyen houden die moeten dieselve weyen onder de heerlic-
 heyt van Worchem, onder den heere van Hoorn; ende en hebben niet
 eenen mergen lants gelegen in den lande van Zuythollant, dat bedijet
 lant es, maer wonen up eenen houck van eenen dijck, ende vaeren
 nacht ende dach visschen, ende en weten mitsdien van geenen mergen-
 talen te spreecken.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy geen oncosten en hebben van dijckaetge
 ende anders, alsoe zy geen lant en hebben in Zuythollant gelegen.

IN ABLASSERWAERT.

SLYDRECHT.

Pieter Dirxzoon, schout, oudt 58 jaer, Dirrick Dirxzoon, oudt 50
 jaer, Pieter Corneliszoon, oudt 42 jaer, gezwoerens van Slydrecht, ge-
 vraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt
 dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 75 haertsteden, daerof datter wel 25 es, die
 all haer goet niet waerdich en es 1 pondt gr., ende gaen veel om Goods-
 willen; ende zijn gemeerdert wel van 25 huysen binnen 10 jaeren her-
 waerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat de pastoer by zijn memorie, zoe hy niet nyt
 en mochte, hemlyden mede gegeven heeft, datter zijn wat bet dan 300
 communicanten, onder rijk ende arm.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite
 van den dorpe, maer geven binnen der stadt van Dordrecht 3 st. van
 elk vat biers, ende daer moeten zy alle haer bier halen.

Seggen voorts, dat zy hebben moeten betailen tot verdinge in de oor-
 loge van Gelre wel 2000 scilden, die zy gehaelt hebben upt tlichaem
 ende tot laste van den dorpe, daervoeren zy jaerliex geven renten den
 pennineck 14 ter losse, ende noch 2 ℒ gr. tsjaers ter losse als voeren,
 ter cause van tupmaicken van huerder kereke.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stat van Dordrecht, by gemeene jaeren, 100 croenen tot 24 st. tstück; ende daerof stellen zy upte mergen, up sommige 2 st. sjaers, ende upte sommige 2 groten sjaers; ende hebben omtrent 1200 mergen, daerof de 2^e deel geven den mergen 2 groten, ende 3 deel de mergen 2 st. sjaers. Ende tguendt datter resteert slaen zy omme upte hoofden, bedragende 40 Rh. gl. sjaers; ende wort de settinge gedaen elcx nae zijn rijedom, daerinne gereeckent huys, huysraet, lant, roerende ende onroerende, ende alle de goeden die zy in de werelt hebben. Ende de rijcxste geeft daertoe jaerlicx ende wert gestelt up eenen gouden gulden, ende andere naer advenant. Ende wert dese settinge gedaen alle jaere, oft omme de 2 jaeren eens, by 4 of 5 persoenen, die daertoe geeedt wordden; ende zijn 18 persoenen binnen den voors. dorpe, die in den ongelden niet en gelden, overmits dat zy over 3 jaeren gevangen ende van allen hueren goeden geschat waeren; ende estimeren den rijcxsten, die geeft eenen gouden gulden, zijn goet waerdich te wesen 600 scilden, ende dier en zijnder niet boven 1 of 2.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit spitten ende delven ende mit vogelen, ende grooter armoede; ende seggen dat huer lant groot es 1200 mergen, daerof de 800 snoot lant es, ende zijn daeronder wel 400 mergen, die men niet en zoude willen hebben metten dijk.

Ende van tselve lant behoort den poorteren van Dordrecht ende andere vreemde luyden, in den dorpe niet wonachtig, omtrent 300 mergen van den alder besten, ende tsurplus behoort den buyeren ende inwonenden van den dorpe. Ende gelt de mergen jaerlicx te huyere, sommige dat quaet dijk heeft 16 st. vrijs gelts, sommige 20 st., ende tbeste, dat uyerlant voor zijnen dijk heeft, dat huyr men gemeynlick de mergen om 2 scilden, ende zoude gelden te coope de mergen de sommige van den besten 34 of 35 scilden, ende tandere tusschen 14 of 15 scilden, ende veel dat men metten dijk geven zoude als voors. es; ende en hebben niet eenen mergen hy en es belast mit renten, deen meer, dander min.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren niet toecomen en mogen, mit dijckaetge, sluysgelt ende molegelt, mit 10 st. upte mergen.

A L B L A S.

Gillis Heindrixzoon, oudt 55 jaer, stedehouder van den schout, Egbert Claeszoon, oudt 42 jaeren, ende Willem Willemszoon, oudt 45 jaeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter tAlblas zijn, onder rijk ende arm, die met hem-luyden gelden ende geven, omtrent 50 haertsteden, daerof de 40 gelden ende geven, ende de reste es arm, ende zijn geheel verbrant geweest by den Gelderschen omtrent St Jacobs daghe 13.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy estimeren datter mogen wesen omtrent 225 communicanten, sonder daerinne te rekenen omtrent een 5^el dat tAlblas ter kerck behoert, maer gelt mit die van Alblasserdam; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen excijsen geven tot prouffite van den dorpe, maer haelen huer bier Tordrecht, dat zy geven van tvat 3 st. texchijs.

Ende zijn sculdich aen losrenten, ter losse den penninck 16, die zy gehaelt hebben omtrent 2 jaeren geleden, omme daermede te betailen de brantscatinge den Gelderschen, 13½ ℒ gr. Vlaems sjaers; hoewel zy nae verbrant ende beroeft zijn geweest als voors. es; ende daerboven hebben zy hem int particulier grootelick belast, daerof zy de verclaringe niet wel en zouden weten te seggen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx gelden tot croengelt ende mergengelt 200 croenen, daertoe dat zy ontfanghen tmargengelt van 67 hoeven, elke hoeve gerekent voor 16 mergen, te weten van de mergen gelegen an de noortzijde van Alblas 2 st., an de zuytzijde 3 st. van de mergen; ende daer leggen, te wetene an de zuytzijde 34 hoven, ende an de noortzijde 33; ende tsurplus dat slaen zy up malcanderen jaerlicx omme by den gezwoeren heemraeden ende buyeren, nae dat elcx goet es, ende daerinne gelt de rijxste 1 pont gr., dier maer een en es, ende de rijxste daerna 4 Rh. gl., dien estimeeren zy rijk te wesen 1000 scilden; maer wat zy daertegens sculdich zijn of niet, dat en weten zy niet; ende es quaet te weten of te estimeren.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe. Alblas es groot 67 houven, gelijk voors. es; daerof binnen den dorpe toebehoeren de 40 houven, ende de reste behoeren Tordrecht ende elders, welke 40 houven lants hemlyden toebehoerende belast zijn mit renten, die zy daerup gehaelt hebben omme de oorloge wille, brantscatinge ende anders, sulcx dat de selve belastinge zoe groot es, dattet wel draecht tvierde deel van der waerde van den voors. 40 houven.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer lant selver gebruycken.

Ende de mergen gelt aldaer, teen deur tandere, te huyere 3 scilden, ende in coope 60 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge 10 st. van de mergen.

ALBLASSERDAM.

Upten 26^{en} in Januario voors. gehoert Cornelis Voppezoon, schout, oudt 47 jaer, Adriaen Jannezoon, oudt 62 jaer, ende Adriaen Corneliszoon, oudt 36 jaer, gezwoerens van Alblasserdam, seggen by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, datter in als zijn 72 haertsteden, onder goet ende quaet, daerof datter tusschen de 40 ende 50 arm zijn; ende zijn gemeerdert van 2 arme huysen in 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy van den pastoer gehoert hebben, datter zijn omtrent 228 communicanten, ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven van elek vat biers der stede van Dordrecht texchijs 3 st., ende en moeten nergens bier halen dan Tordrecht, noch huer goet nergens ter merct brengen dan Tordrecht.

Sy zijn sculdich an lijfrenten, over lange tijdt vercoft, 7 Rh. gl. sjaers.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stede van Dordrecht 129 croenen, tot 4 ſ gr. tstuck, daerinne begrepen zijn 3 st. van de

mergen, te wetene van 450 mergen, welck mergengelt bedraecht omtrent 64 Rh. gl.; ende de reste, bedragende omtrent 90 Rh. gl., die setten zy up malcanderen niet nae de rijkdom, maer nae dat hem dunct dat elck vermach, ende dat by 6 setters, die elck stellen zoe hem goetdunct; ende de rijcxste van den dorpe gelt in de voors. 90 Rh. gl. 5 Rh. gl., ende dien houden zy rijk te wesen tusschen de 800 of 1000 scilden by estimatie, ende gelden wel zoe veel ende staen alsoe hoech als eenige andere dorpen in die waert doen, dat zy dicwils der stede te kennen gegeven hebben, maer en hebben tot noch toe geen lichtinge weten te geerighen.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, visschen, vogelen, riet te snijden, dijcken ende dammen.

Tvoors. ambocht es groot 450 mergen, daerof hemluyden in den dorpe toebehoert 323 mergen, daerof elcke mergen wel belast es mit eenen scilt aen renten; ende tsurplus behoort Tordrecht ende elders. Ende daer en zijn geen geestelieke luyden of poorters, die aldaer eenich lant selver bruycken ¹⁾).

Ende de margen lants gelt te huyere, teen deur tandere, 3 scilt, ende in coope 60 of 70 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx wel te cost hebben an dijckaetge, sluysgelt ende molegelt, 20 st. van de mergen.

¹⁾ Hier ter plaatse ligt in het hs. een los blad van den volgenden inhoud:

Extrait vuyt die solntien den houve van Hollant overgegeven by Cornelis Adriaenszoon, ambochsheere van Alblas, gedaechde, contra die schout ende gesworens van Alblasserdam, eyschers.

Die van Alblasserdam en hebben in de verpondinge niet meer angebracht dan 450 mergen.

Ende nochtans is hare ambacht groot 667 mergen, die wichgoeden daerin gerekent, want tambocht van Alblasserdam is gedeelt in drien, te weten die Wichpolder groot 195 mergen, tCortlant groot 176 mergen, tBlockwier groot 296 mergen, welke grootte die van Alblasserdam int voors. proces by hare responsive bekenen.

Ende sustineren nochtans dat die wichlanden mede gelden in de beede.

BLESGENSGRAVE.

Thonis Joostzoon, schout, oudt 45 jaer, Cornelis Damiszoon, oudt 55 jaer, Jacob Coenezoon, oudt 35 jaer, gezwoerens, Gerrit Mol, oudt 45 jaer, gaermeester, Poppe Pieterszoon, oudt 56 of 57 jaer, buyrman, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen, by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt eerste ar^{le}, dattet up St Jacobsdage lestleden was een jaer dat alle de huysen in Blesgensgrave verbrant werdden by den Gelderschen vijanden, ende oock heurl. kerk ende toorn mit 2 clocken ende 2 watermolens, ende hebben wederomme upgeworpen omtrent 55 huyskens ofte keetkens, daer niet meer onder en es dan een huys, dat genoempt mach zijn een huys; ende seyt Gerrit Mol, dat hy es van den rijcxsten een, ende zoude zijn huys wel willen geven om 3 Rh. gl. eens; ende zijn onder de voors. 53 haertsteden wel 20, als zy dat een broot up hebben, dat zy niet en weten, waer zy dat ander halen sullen.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 200 communicanten, somtijts meer ende somtijts min, daerof deen helft huer broot wel buyten moten winnen of bidden om Goodswillen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven der stat van Dordrecht ten exchijse van elck vat biers 3 st., ende hueren ambochsheere van elck vat biers 1 deuyt.

Seggen dat dorp belast es mit 18 £ groten Vlaems tsjaers losrenten, die zy lossen mogen mit 262 £ gr. Vlaems eens, ende zijn de pennin ghen daerof gecommen betaelt den Gelderschen in brantscatinge ende verdinge.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy geven tot Dordrecht, in maniere van bede, alle jaere 140 croenen tot 24 st. tstuk, die zy altijdt betaelt hebben jaerlicx zedert toorloge van Rotterdam herwaerts tot St Jacobsdach toe anno 13 lestleden, ende zedert die tijde herwaerts en hebben zy daerof niet gegeven, overmits dat zy verbrant zijn, als voors. es, dan tmergengelt.

Seggen, dat se hueren ommeslach jaerlicx maicken van den 140 croenen; eerst slaen zy omme upte mergen 2 st., ende hebben 848 mergen,

ende tsurplus dat slaen zy omme upte hoofden, clex naer zijn rijkdom. Ende als zy ruyterpenninghen te betailen hebben, die slaen zy oock omme upte hoofden, ende wort elck geestimeert naer tgnendt dat hy heeft, tzij huys, huysraet, havelick goet, roerende ende onroerende, hoe dattet zy. Ende als zy jaerlicx ommeslaen tsurplus van den croenen boven tmergengelt, tweleck beloipt 92 £ 16 § van 40 groten, zoe geeft de rijcxste daertoe $3\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende estimeren dien rijk te wesen 700 scilden eens, ende die en isser niet boven 3 of 4, maer waeren veel rijcker voor den brant. Ende boven de 140 croenen, die zy jaerlicx betaelt hebben, zoe hebben zy noch betaelt te Dordrecht an ruytergelt, ende om tbestant int jaer van 12 ende 14, telcken jaere 20 £ groten Vlaems, ende totten belegge van Pourroyen 18 £ groten Vlaems.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, de mans mitte sicht ende mitte zeyssene binnen ende buyten slants, mitte spae, mit dijcken ende andere lantneringe, als visschen, vogelen, hennep te seillen, ende de vrouwen mit spinnen ende mit de coe te melcken, die se hebben, maer daer esser veel die se niet en hebben, zoe zy van paerden, koyen ende andere beesten berooft waeren, die zy estimeren dat wel waerdich waeren 10000 scilden, behalven den brant van der kereke, kercktoern, clocken, ornamenten ende andere juweelen, die se estimeren up 1500 Rh. gl.; ende hadden 2 watermolens, die oock verbrant zijn, mit noch 2 molens, daer zy an gelden, daer zy oock aen te seade hebben 2000 scilden. Ende es heur ambocht groot 848 mergen, als voors. es, daerof buyten toebehoert 470 mergen, ende 378 merghen behoeren den inwonende van den dorpe. Ende daerup hebben zy gehaelt an jaerlicxe renten, die zy jaerlicx daerof betailen moeten, 228 scilden tot 14 st. tstück, som lossrenten ende som eeuwige renten. Die ter losse staen, die mach men lossen de sommige 14, 16, 17 ende 18, sonder dat zy dat anders zouden weten te specificeren; ende noch boven dien 2 Phls. guldens sjaers eeuwige renten; ende wort van desen lande ontrent 100 mergen buyten gebruyet, ende tsurplus, bedragende 748 merghen, gebruycken meest de buyeren ende inwonenden. Ende extimeren de mergen jaerlicx in huyere, teen min tander meer, up 20 st., ende in coope de 3 mergen up 100 scilden of daeromtrent.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren jaerlicx wel betailen moeten van sluysgelt ende molengelt, teen jaer deur tandere, van 10 jaeren herwerts, 10 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat zy noch dese naeste 12 jaeren herwaerts gegeven hebben tot onderhoudenisse van blockhuysen, van ruyterpenninghen ende van dat zy selve mitten lijve hebben moeten dienen tot Hardinxvelt, ter meye ende anderssins, tot bescermenisse van den lande, dat zy wel estimeren up 500 Rh. gl., behalve de scade ende oncosten van den knechten, die up hueren hals gelegen hebben.

MOLENAERSGRAVE.

Lauris Janszoon, schout, oudt 50 jaer, Jacob Aertzoon, oudt 70 jaer, ende Wouter Hermanszoon, oudt 50 jaer, gezwoerens van Molenaersgrave, gevraecht up tinhouden van den voors. instructie, seggen by eede den 29^{en} in Januario, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn onder goet ende quaet 46 haertsteden, daerof datter 3 arm zijn; ende zijn in dese leste oorloge int jaer 13 all verbrant geweest up 2 of 3 huysen nae, die St Anthuenis toebehoerden.

Upt IIe ar^{le}, datter zijn 125 communicanten; ende en zijn niet gemindert maar meer gemeedert.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven texchijs 3 st. van een vat biers, tot prouffite van der stede van Dordrecht, ende en moeten nergens biers halen of huere coern ter meret brengen dan Tordrecht, ende hebben desen exchijs wel 40 jaeren alsoe betaelt.

Seggen, dat zy in dese oorloge huere dorp belast hebben mit 12 ℔ 10 g gr. sjaers, ter losse den penninck 16, daerof de penningen gegaen zijn in brantscatinge, omtrent 3 jaeren geleden; daerof zy de meeste helft omneslaen upte mergen, ende dander helft up huer goet, gelijc troengelt hierna.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy staen int croengelt Tordrecht up 100 croenen, daerof dat zy ontfangen 2 st. van den mergen. Ende huer amboecht es groot 750 mergen, maer daer zijn inne begrepen 48 mergen, die mitten dijck uytgegeven zijn, waerby zy dese 2 st. maer gaderen dan van 702 mergen; ende de reste die daer aen gebreect, bedragende 50

Rh. gl., die slaen zy omme upte hoofden ende tilbaer goeden, ende niet upte lande. Ende de rijcxste gelt daerinne $5\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende denselven extimeren zy rijk te wesen 2000 scilden, ende voorts setten zijt nae advenant tot 2 of 3 st. toe.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter koe ende kennep. Huer ambocht es groot 750 mergen, daerof int dorp behoort 476 mergen, dat belast es mit 100 gouden gulden sjaers an eeuwige ende losrenten, die tmeestendeel vercoft zijn in dese leste oorloge van Gelre. Een mergen lants gelt aldaer te buyere 2 Rh. gl. of 3 scilden, daertegen de oncosten afaen moeten, ende in coop 50 scilden; ende tsurplus van den lande, bedragende 274 mergen, behoort Tordrecht ende voorts alomme.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt, molen-gelt ende dijckaetge, by gemeene jaeren 5 st. upten mergen.

Seggen voorts, dat zy groote scade by der oorloge geleden hebben, want over 8 jaeren gaven huer 6, die gevangen waeren, 1500 Phls. guldens.

GYESSENDAMME ENDE GIESSEN OUDERKERCK,

EEN PROCHIE, MAER TWEE SCHOUTAMBOCHTEN, ENDE DOEN MIT EEN RECHT.

Gijsbert Janszoon, schout van Ghyessendamme, oudt 63 jaer, Claes Janszoon, gezwoeren aldaer, oudt 46 jaer, ende Jan Adriaenszoon, oudt 36 jaer, oock gezwoeren aldaer, Cornelis Dirxzoon, onderschout van Giessen Ouderkerck, ende Cornelis Willemszoon, gezwoeren aldaer, seggen by eeden upten 29^{en} in Januario 14, secundum cursum curie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn 54 haertsteden, uytgeseyt 14 of 15 die arm zijn ende om Goodswillen gaen, die hierinne niet gereeckent en zijn.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat de pastoer hem geseyt heeft, datter zijn tuschen de 400 ende 425 communicanten, daer die van Poerssem inne begrepen zijn, die aldaer mede te kercke behoeren.

Upt IIIe ar^e seggen, dat zy geven texeijts der stede van Dordrecht, van een vat biers, dat zy nergens haelen en moeten dan Tordrecht, 3 st., ende den ambochsheere 1 denyt.

Seggen voorts, dat zy gehaelt hebben in dese oorloge seeckere renten up huer dorp, daerof thooftegelt bedraecht eens 100 \mathcal{L} gr., ter losse den penninck 15.

Ende daerenboven zoe zijn huerder 42 gevangen geweest van den vianden, daerof de 2 geslegen werdden, welke vangenissen ende verdinghen hem gecost hebben wel 12000 gouden guldens, daarmede elcx in de zijnen zijn goeden belast heeft mit renten ende anders, thueren grooter verderfnisse.

Upt IVe ar^e seggen, dat Giessendamme staet up 80 croenen ende Giessen Ouderkerck up 114 Rh. gl., die zy gaderen, te weten upte mergen 3 groten. Ende Giessendamme es groot int geheel 881 mergen, ende Giessen Ouderkerck 1010 mergen 2 hont, facit tsamen 1891 mergen, dat omtrent de helft van teroengelt bedraecht, ende dandere helft, dier gebreect, slaen zy omme upte hoofden nae dat elcx gegoet es, ende de rijcxste geeft 3 \mathcal{L} 5 g van 40 groten, ende en zouden niet weten te seggen hoe rijk deselve zijn, want zy estimerent na de have ende neringe die zy hebben, zonder aensien up huere sculden te hebben.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mitter koe houden, ende hacken, hoy mayen ende mitten arbeyt.

Item, van den 1010 mergen, toebehoerende te Giessen Ouderkerck, daerof behoert in den dorpe 422 mergen 2 hont den pastoer vicarius, ende den heyligen geest 113½ mergen, de cloosteren Tordrecht 34½ mergen, die poorters Tordrecht 114 mergen, luyden van buyten 110 mergen, an leengoet 136 mergen, ende an wichgoet dat mitter dijckaetge uytgegeven es, 80 mergen.

Ende van den 881 mergen te Giessendamme daerof behoert binnen den dorpe 508½ mergen, den heyligen geest mitten priester ende kerck 61 mergen 1½ hont, de cloosters Tordrecht 60 mergen, den poorters Tordrecht 112½ mergen, die van buyten 97 mergen, an wichgoeden 19½ mergen, ende an leengoeden 22 mergen; welke wichgoeden ende oock leengoeden, te weten de groote leenen, die en geven van teroengelt niet. Ende de landen hem toebehoerende zijn belast, gelijk hier voeren upte 3^e ar^e verclaert staet.

Een mergen lants gelt aldaer te huyere, teen deur tandere, 25 st. de 5½ punten, niet gereeckent als open oorloge, open wielinge, nyeuwe kerck, nyeuwe sluysen, nyeuwe molens ende hueren bede, ende in coope de 3 mergen voor 100 scilden.

Upt VIe ar^o seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molengelt ende dijekaetge 14 st. van de mergen, nyeuwe wercken niet gereeckent.

Seggen voorts, dat hem in dese oorloge afgebrant zijn 3 watermolens, ende hebbender up commer ende daghen 2 weder gemaict.

Seggen voorts, dat die van Gyssen Ouderkerck gestoelt zijn in den dijk te Alblasserdam, die nu zoe zeere gebroecken zijn, dat zy die niet weder maicken en sullen om 200 Phls. guldens, alsoe groot als die geweest zijn.

Ende die van Gyssendamme wel 100 Phls. guldens.

STREEFKERCK.

Dns. Petrus Godefridi de Boexstel, pastoer, oudt 50 jaer, Gijsbrecht Adriaenszoon, schout, oudt 43 jaer, Claes Reynerszoon, oudt 72 jaer, Adriaen Jacobszoon, oudt 47 jaer, gezwoerens, Pieter Janszoon, oudt 47 jaer, ende Dirrick Cornelis, oudt 40 jaeren, buyeren van Streefkere, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^o, datter te Streefkerck zijn, zoe groot zoe cleyn, 75 haertsteden, daerof de 48 verbrant zijn geweest by den Gelderschen up St Jacobsdach anno 13 lestleden, daerof de sommige weder opgetymmert zijn, deen mit een schuyrken, dander mit een boyken; ende van den voors. 75 haertsteden zijn bynae teen vierendeel arm, ende met hem niet en gelden of en geven.

Upt IIe ar^o seyt de pastoer, datter zijn omtrent 350 communicanten, 8 of 10 min of meer; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts; hierinne en zijn niet begrepen een vierendeel van den dorpe, die ter kereke behoeren te Ammers, maer zy behoeren te rechte ende geven in Streefkerck, ende heet den overstock.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy texcijs geven de vrouwe van Assendelf, als ambochsvrouwe, te weten de tappers een deuyt van tvat; ende zy moeten huer bier haelen Tordrecht, nietjegenstaende dat zy up een half mijle aen Scoenhoven leggen, ende geven Tordrecht van tvat 3 st.

Ende zijn seuldich an renten, by Joncker Frans tijden vercoft, 8 Rh. gl. sjaers, ter losse den penninck 15, maer als zy die renten sullen lossen, zoe sullen zy die moeten lossen voor 7 gouden Andries guldens, of payment dier waerden den penninck 15; ende zijn de penninghen, daarvan gecommen, geemployeert up die tijdt in verdinghe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot Dordrecht croengelt, te wetene 250 croenen tot 24 st. tstuck, maer en mogen die niet langer betailen, gemeret dat zy van den Gelderschen vianden verbrant ende van huere gereeden goeden beroeft zijn geweest, ende slaen dit omme upten mergen eenen stooter. Ende zijn groot 1300 mergen, daerinne heeft de vrouwe van Assendelft 6 hoeven of daeromtrent, elke hoeve 16 mergen, die en geven daerinne niet overmits de quaetheyt van den dijke, die tot dat lant behoert, beloipende omtrent 25 \mathcal{L} groten. Ende tsurplus, beloipende noch 25 \mathcal{L} groten, die slaen zy omme jaerlicx up te hoofden, als up te huysen, huysraet, havelick goet, als coyen, paerden, andere beesten, en alle huerluyder roerende ende onroerende goeden, nae dat elk van den inwonenden rijk es, daerinne dat de rijcxste geeft 3 $\frac{1}{2}$ Rh. gl., daeran 3 Rh. gl. ende zoe voort naer advenant; ende estimeren den rijcxsten up 1200 of 1000 seilden rijk te wesen. Maer zedert dat zy gebrant zijn geweest zoe en hebben zy van dat croengelt niet gegeven, ende de stat van Dordrecht laet se daerof noch ongemoyt, want zy wel weten, dat se soe verdorven ende arm zijn, dat zy tselve niet geven en mogen.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, als mit de coe, mit wat kenneps ende luttel haveren te telen, voorts mit visschen, mit vogelen, dijcken, spitten ende delven. Ende es huer ambocht groot 1300 mergen, als voors. es, daer de vrouwe van Assendelft inne heeft omtrent 100 merghen, boven dien gater noch uyt omtrent 262 merghen, die toebehoeren tot Scoenhoven, te Liesvelt, tlandt van Breederode ende een weynich te Dordrecht, teloofter ter Donck ende andere vreemde luyden, ende noch omtrent 60 of 70 mergen leengoeden, die toebehoeren mijnen genadichen heere den Grave van Nassou, den heere van

Montfoirt, den heere van Liesvelt, den heere van Langerack ende andere. Ende blijven de buyeren behoudende omtrent 868 mergen, dewelcke zy seggen dat belast zijn, deen meer dander min, als de buyeren selve by eede aengebracht hebben, mit 620 of 625 scilden sjaers; ende duchten dat de sommige noch meer bezwaert zijn dan zy hebben dorven seggen om huer geloof te houden; ende zijn een deel van desen eeuwige renten, maer meest all losrenten, ter losse meest all den penninck 15 ende 16.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat elk die lant daer heeft, die moet zijn dijcken self maicken; ende zijn wel 200 mergen mit de 100 mergen van de vrouwe van Assendelf daerinne gereeckent, die se niet over en zouden willen nemen om niet mitten dijck. Ende en zouden niet weten te extimeren de ongelden van der dijckaetge, up 100 scilden nae, dat den dijck costen sall te maicken, int dorp behoerende. Ende hebben dese naeste 10 jaeren an molegelt, sluysgelt, wateringhe ende diergelijke wel 10 st. upte mergen gehadt, zoe zy hebben te houden 4 molens, 2 sluysen ende 9 huelen.

NYEULECKERLANT.

Heer Joost Janszoon, pastoer, Heindrick Janszoon, oudt 70 jaeren, Huge Govertszoon, oudt 50 jaer, Cornelis Willemszoon, schout, oudt 32 jaeren, Gerrit Willemszoon, oudt 50 jaer, ende Cornelis Adriaenszoon, oudt 29 jaeren, gezwoerens in Nyeuleckerlant, seggen by eede, 27^{en} in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn 60 haertsteden, onder cleyn ende groot, daerof dat teen 3^el wel arm es; ende zijn meer gemeedert dan gemindert, maer omtrent 2 jaeren geleden es teen vierendeel verbrant geweest van den Gelderschen.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 275 communicanten, die meer gemeedert zijn dan gemindert.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy Tordrecht geven texeijs van tvat 3 st., aldaer zy huer bier halen ende huer coern ter meret brenghen moeten.

Ende zijn schuldich an losrenten, vercoft by tijden van Joncker Frans, 3 £ gr. sjaers, ter losse mit 50 £ gr. eens.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy staen int croengelt, dat zy die van Dordrecht geven, up 150 croenen, daer tegens zy goet hebben tmergengelt van 983 mergen tot 2 st. van de merghen, de mergen tot 5 hont gereeckent, daerof omtrent 40 mergen zijn, die daer inne niet en gelden, toebehoerende de vrouwe van Assendelf, ende tguendt datter rest, dat omtrent 81 Rh. gl. bedraecht, dat slaen zy omme elcx naedat hy gegoet es van huysen, van beesten ende andere gereede have, by 4 of 5 goede mannen, die elcx setten in den dorpe up hueren eedt; ende tlandt, dat zy hebben, en wert daerinne niet gereeckent, maer es dat vrij mitten 2 st. hier voeren, ende en souden daeromme niet weten te seggen wat elcx geeft nae zijn goet, maer de rijxste van have geeft in de 81 Rh. gl. 5 Rh. gl.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter koe, kennep, mit vischen, vogelen, dijcken ende dammen. Ende van de 983 mergen voors. behoort binnen den dorpe 708 mergen, ende de mergen en es maer 5 hont als voeren, mits een waterscip, dat daer teynden deur gegraven es, alsoe den overwaert daer deur watert; uyt welck lant zy wel sculdich zijn an renten 400 scilden sjaers; ende dandere 275 mergen behoeren buyten. Een mergen lants gelt aldaer te huyere, teen deur tandere, vrijs gelts 25 st., ende in coope 5 £ gr.; ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer selver lant bruycken.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van dijckaetge, sluysgelt ende molegelt, 10 st. upte mergen, nyeuwe wercken niet gereeckent.

BRAVICK ENDE GIBELANT.

Dns. Cornelius Petri, vicecureyt, Cornelis Wouterszoon, schout, oudt 50 jaer, Gisbert Lauwezoon, oudt 45 jaer, Govert Thoniss., oudt 50 jaer, Aernt Janszoon, oudt 46 jaer, ende Simon Wiggerszoon, oudt 30 jaeren, gezwoerens, seggen by eede, upten 29^{en} in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn 50 haertsteden, ende zijn in de leste oorloge 2 werf verbrant geweest, daerof de 25 wel soberlick weder upgetynnert zijn, ende daer isser 5 of 6 die van den heyligen geest leven.

Upt IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter zijn in als 225 communicanten; ende en zijn niet veel gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven Tordrecht texeys 3 st. van tvat biers, ende moeten huer bier Tordrecht halen.

Zy zijn sculdich an losrenten den penninck 14, daerof thoefgelt bedraecht 600 scilden, vercoft omtrent 3 jaeren, ende zijn gegaen int verding te Worichem, daerof zy deen helft jaerlicx ommeslaen upte mergen, ende dander helft up huere havelicke goeden.

Ende zijn noch sculdich 4400 scilden, die zy elcx int particulier gehaelt hebben binnen 10 jaeren up huer goet, daer zy renten voor geven moeten, ende zijn gegaen in lossinge van gevangens ende verding van der oorloge, ende geven daer renten voor, die elcx int particulier betaelt, te weten die ghene die deselve gehaelt hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy gelden te croengelt Tordrecht sjaers 140 croenen tot 4 g groten tstuck, daerof zy de helft upte mergen omme-slaen, ende dander helft up huere hoofden, naedat elck gegoet es an havelicke goeden, van koyen ende paerden; in welck hooftgelt, bedragende 14 L gr. of 70 croenen; de rijcxste wel geeft 8 Rh. gl., die rijck was voor den brant omtrent 8 of 1000 scilden, ende int voors. croengelt en es nyemant exempt geestelick noch waerlick.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kenep, te graven ende mitter koe.

Ende huer ambocht es groot omtrent 900 mergen, daerof de 435 mergen binnen den dorpe behoeren, ende telooster ter Donck aldaer gelegen ende andere geestelicke 165 mergen, ende dandere 300 mergen behoeren buyten thuys als Tordrecht ende elders; welck lant hem toebehoerende es bezwaert mitten renten, hiervoeren verclaert int 3^e articule.

Een mergen lants gelt aldaer te huyere, teen deur tandere, 21 st., de oncosten van der dijckaetge niet gereekent, alsoe tsnootste lant van de waert es, ende in coope 20 of 25 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben by gemeene jaeren an

sluysgelt, dijkaetge ende molengelt, 8 st. upte mergen, waerby de mergen niet uyt en brenct zuvers boven 15 st. sjaers.

Ende hem zijn afgebrant in de oorloge 4 watermolens, daerof de 2 weder gemaict zijn up commer van den lande.

DE VRIJE HEERLICHEDEN IN ALBLASSERWAERT.

PAPENDRECHT.

Cornelis Adriaenszoon, oudt 24 jaer, coster, Saris Pauwelszoon, 51 jaer oudt, Willem Pieterszoon, oudt omtrent 60 jaer, gezwoerens, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, by eede seggen tguendt dat hier volcht, eerst,

Upt I^e ar^{ie} seggen, datter zijn omtrent 50 haertsteden, onder arm ende rijk; ende zijn genouch in eenen doene gebleven de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seyt de coster, datter zijn omtrent 300 communicanten, onder kinderen, arm ende rijk.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijse en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven der stadt van Dordrecht ten exchijse van elek vat biers, dat se binnen hueren dorpe drincken, 3 st.; ende geven hueren heere van Papendrecht ten exchijse van elek vat biers 5 deuyts.

Seggen, dat zy vercoft hebben up tlichaem van den dorpe 19 \mathcal{L} gr. sjaers, daerof de 8 \mathcal{L} gr. zijn lijfrenten, ende de 11 \mathcal{L} groten zijn losrenten, ter losse den penninck 16 ende 14; ende zijn de penninghen, daerof gecommen, gegaen in betalinge van huerluyder verding, omtrent 3 jaeren geleden.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven binnen der stadt van Dordrecht 170 croenen, tot 24 st. tstuck, daertegens heffen zy van elcken mergen, in huer ambocht gelegen, 3 st., ende hebben 700 mergen. Ende tsurplus dat halen zy upten hoofden, ende dat mach beloipen 85 croenen, ende de rijcxste zoude daerinne geven 4 Rh. gl., ende den selven

extimeren zy rijk te wesen omtrent 200 scilden, mit huysen, erven ende alle havelicke goeden daerinne gereeckent.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen mit visschen; oock hebben zy veel wagnaers, die tsonerdaechs vaeren om vracht, ende voort mit lantelinghe, mit dijcken ende diergelijcke. Ende hebben omtrent 700 mergen lants, ende hebben noch 94 mergen, genoempt de Maetnae, daerof 12 of 13 mergen toebehoeren den inwonende van Papendrecht, ende tsurplus behoert andere vreemde luyden, ende dit lant en gelt niet dan in stedegelt 3 st. van de mergen, ende es voort vrij van alle onkosten van dijckaetge, molegelt ende diergelijcke, daerof boven de 400 mergen niet wel bruyckbaer en zijn; ende behoeren de 600 mergen in Papendrecht, ende omtrent 100 mergen den poorteren van Dordrecht; ende wort meest all by den buyeren gebruyct; ende es de mergen waert in huysen, deen deur dandere, 2½ scilt, ende in coop en weten zy niet seeckers of te spreecken, want tlant aldaer zoe zeer belast es mit dijckaetge, datter lants genouch leyt dat men wech geeft voor den dijk, ende wat yet es en zoude niet gelden 12 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben upte mergen 10 st., zoe an dijckaetge, molengelt, sluysgelt ende anders.

W I J N G A E R D E N .

Adriaen Lauweriszoon, schout, oudt 40 jaer of daeromtrent, Gijsbrecht Willemszoon, gezwoeren, oudt 52 of 53 jaer, gevraecht upt tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, datter zijn in Wijngaerden mit Ruybrouck, die tsamen sitten onder een prochie ende schoutambocht, 38 huysen; ende zijn 5 paer volcx de naeste 3 jaeren van daen vertrocken.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat huer pastoer hem gescyt heeft, datter zijn omtrent 125 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven die buyrluyden van elck vat biers, dat zy tot Dordrecht halen, 3 st., ende van een half vat ende een kruecken naer advenant. Ende wat bier, dat de tappers buyten Dordrecht haelen, daerof en geven zy geen exchijs, maer halen zy bier Tordrecht, zoe moeten zy overcommen mitten exchijsmeester of huerluyder brouwers in hueren name.

Seggen, dat heurluyder dorp belast es mit 700 scilden eens, daerof zy jaerlicx betailen moeten van 14 penninghen 1 ter losse; ende zijn de penninghen daerof gegaen in heurluyder verding tegens den Gelderschen, omtrent 3 jaeren geleden; ende hebben boven dien wel betaelt de naeste 3 of 4 jaeren zoe an brantscatinge, zoe an rantsoen van gevangen ende van molens, die hem ofgebrant waeren, wel boven de 5000 scilden.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot croengelt binnen Dordrecht 80 croenen tot 24 st. tstück, behalven dat ruytergelt; daerof zy de 40 croenen ommeslaen upte mergentalen, ende de ander 40 croenen die slaen zy omme upte hoofden ende inwonende van den dorpe, elcx naer zijn rijkdom; ende dien ommeslach wort gedaen by 2 gezwoerens ende 2 buyeren, elcx by hueren eede alle jaers, daerinne dat gelt de rijcxste 4 Rh. gl., ende estimeren zijn goet waerdich te wesen omtrent 1600 scilden, ende dandere naer advenant, ende es de selve zoe rijk als teen derdendeel van Wijngaerden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitte coe ende kennep, ende voort mit spitten ende delven, ende es heurluyder dorp groot mit Ruybrouck 600 mergen of daeromtrent, daerof den inwonenden van den dorpe toebehoert 299 mergen, ende tsurplus behoort all binnen Dordrecht of de poorters van dien. Ende daer en es een mergen niet, die den buyeren toebehoert, hy en es belast mit renten, sulcx dat deen helft van dien meer belast es in jaerlicxe renten dan tselve waerdich es; ende wort meest all gebruyet by den buyeren ende inwonenden van dien; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 2 scilden deurgaende vrij gelts, ende in coope tusschen 40 ende 50 scilden. Ende aldaer en zijn geen geestelicke persoenen, die aldaer lant bruycken.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an

dijckaetge, sluysgelt, molengelt, wateringhe ende diergelijke, 8 st. upte mergen.

H O F W E G H E N.

Adriaen Wouterszoon, schout, oudt 36 jaeren, ende Willem Janszoon, oudt 50 jaeren, gezwoeren, seggen by eede, upten 29^{en} in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht, cerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat zy in als hebben 11 cleyne haertsteden, die in Julio 13 all afgebrant waeren van den Gelderschen, ende zijn noch wel armelicken weder betymmert; daerof isser 1 die van der aelmisse leeft.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy ter kerecke behoeren te Blesgensgrave, ende hebben omtrent 50 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven texchijs hueren heere, te wetene de tappers 5 deuyts van tvat, ende als zy tDordrecht bier halen, zoe geven zy 3 st. van tvat, nietmin mogent elders halen indien zy willen, overmits dattet een vrije heerlicheyt es.

Ende zijn sculdich ter Goude 21 Rh. gl. sjaers, die zy ter losse den penninck 16 gehaelt hebben over 3 jaeren; ende zijn gegaen in tverding van den Gelderschen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy staen int croengelt Tordrecht op 24 croenen sjaers, tstuck tot 4 ƒ gr.; ende omme die te gaderen, zoe slaen zy omme upte mergen 2 st., ende hebben 150 mergen, twelek bedraecht 15 £ van 40 groten, ende tsurplus, bedragende 12 £ 10 ƒ, dat slaen zy omme upte hoofden nae dat elk rijk es van havelicke goeden, dat zy niet wel en zouden weten te estimeren, dan de rijcxste hout 9 of 10 koyen ende 2 paerden, ende dandere 4 of 5 koyen of 2 of 3.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter koe, visschen ende vogelen.

Van den voors. 150 mergen behoeren hemluyden in den dorpe 75 mergen, die wel de helft zoe zeer belast zijn mit renten, als die eens waerdich zijn, ende dandere behoeren Tordrecht ende allomme. Een mergen lants gelt aldaer te huyere, teen jaer deur tandere, eenen Phls. gulden sjaers, ende in coope de 3 mergen 100 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben by gemeene jaeren van dijkcaetge, sluysgelt ende molengelt, by de 4 st. van de mergen.

Ende zijn sculdich van een nyeuwe molen, die hem afgebrant was, behoernde Ruybrouck ende hemluyden half ende half, 300 scilden voor heur deel.

HARDINXVELT.

Dns. Henricus Wten Eeuwoutzoon, pastoer, oudt 60 jaer, Gijsbert Janszoon, schout, oudt 62 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, by eede seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn tusschen 70 ende 80 haertsteden, onder arme ende rijk, die zeer in eenen doene zijn nu ende over 10 jaeren; ende en es tderdendeel daerof niet waerdich boven 8 Rh. gl. elk huys.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 250 communicanten; ende zijn oock genouch in eenen doene up 10 of 12.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven van eenich bier of wijn, dan alleene hueren ambochsheere, dien geven zy van elk vat biers, dat de tappers tappen, eenen halven braspenninck, ende wat de buyeren inleggen, daerof zijn se vrij. Seggen, dat in de oorloge van Rotterdam zoe hebben zy huer dorp moeten belasten mit 19 Rh. gl. sjaers losrenten, ter losse den penninck 14 of 14½, ende zijn de pennin ghen, daerof gegaen tot ruytergelde ende verdinge, ende noch mit 7 Rh. gl. ende 3 st. jaerlicxe losrenten, daerof zy de penninghen gaven wijlen Aernt de Jode, hueren ambochsheere, van diensten dien hy tdorp gedaen hadde, oock ter losse den penninck 13 of 13½.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy alle jaere geven der stat van Dordrecht 100 croenen, tot 24 st. tstück, ende tselve slaen zy omme jaerlicx, te weten 3 st. up elcke mergen, ende hebben 790 mergen in als, ende tsurplus dat slaen zy omme upte hoofden, elcx nae zijn rijkdom, ende rekenen daerinne huys, huysraet, erve, havelick goet, ende all dat zy hebben, ende geeft de rijcxste in dien ommeslach 3 Rh. gl., ende estimeren dien rijk te wesen omtrent 700 scilden, ende dier en esser niet boven 3.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, als mit coyen, mit sayen, meestall mit visschen, dijcken, dammen, spitten ende delven; ende hebben 800 mergen min 10 als voors. es, daerof de 250 mergen ende 5 toebehoeren den poorteren van Dordrecht, Gorichem ende andere uytheemsche luyden, ende huer ambochsheere heeft 102 mergen, die in dijckaetgerecht gebleven zijn, ende niet en gelden int croengelt. Ende noch een Willem Adriaenszoon mit noch een andere hebben tsamen 18 mergen, dat leengoet es, die oock niet en gelden int croengelt. Ende tsurplus behoert den inwonenden van den dorpe, ende zijn wel 100 mergen, die niet en geven dan 3 g. van de mergen. Ende gelt elck mergen jaerlicx in huyere, deen deur tandere, 3 $\frac{1}{2}$ scilt, ende in coope tbeste lant 60 scilden; ende wort dit lant all by den buyeren gebruyet, uytgesondert omtrent 80 of 90 mergen die buyten gebruyet werdden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren geven van sluysgelt, molegelt ende waterpenninghen, 7 st. upte mergen; als van den oncosten van der dijckaetge en zouden zy niet weten te verclaren, want elck lant heeft zijn dijckaetge, die sommige hebben quaden, znooden dijk, dat men niet en zoude willen hebben mitten dijke daertoe behoerende, ende andere hebben goeden dijk, die jaerlicx niet veel en cost te maicken, zoe dat tselve niet en es te estimeren.

GIESSEN NYEUWERKERCK.

Heer Melis Janszoon, pastoer, Thoenis Pauwelszoon, schout, oudt 45 jaer, ende Reyner Pieterszoon, oudt 32 jaer, gaermeester van den dorpe, behoert 27^{en} in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn, onder rijk ende arm, 36 haertsteden, daerof datter wel 10 of 12 van den heyligen geest leven; ende verloren by de leste oorloge 3 huysen, die hem verbrant werdden.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter in zijn prochie behoeren ter kereke 250 communicanten, daerinne begrepen zijn die van Neder Slingelant, die aldaer ter kereke behoeren, die 9 of 10 huysen hebben.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven texchijs den heere aldaer eenen halven braspenninck van een vat biers, ende en geven der stede van Dordrecht geen exchijs, ende voeren huer goet ter marct aldaer zy willen, mits dat tselve dorp een vrije heerlicheyd es.

Ende en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe, maer deselve renten, die zy in de oorloge vercoft hadden, hebben zy onlanx gelost.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy den ommeslach, die zy te gelden hebben, die zijn zy gewoonlick omme te slaen upte mergen, ende hebben in als 750 mergen, ende gelden sjaers ter stede van Dordrecht 4½ st. van de mergen voor huer croengelt, twelck bedraecht 140 croenen, facit 168 £ van 40 groten. Seggen voorts, dat huer dorp een vrije heerlicheyd es, die vrij plagen te wesen, sonder yet te geven, dan is geleden omtrent 24 of 25 jaeren dat eenen heer Jacob van Wena, vader van Jan van Wena, tegenwoerdich heere, deselve heerlicheyd vrij houden wilde, dairomme dat hy proces aenleyde tegens der stede van Dordrecht, die hem wederomme van zijnen huysen haelden mit cracht, ende brachten hem Tordrecht gevanghen, aldaer hy gedwongen was zijn recht af te gaen, ende zedert hebben zy altijd gegeven tvoors. croengelt. Ende daerenboven hebben zy betaelt maentgelt, van Pourroyen ende anders, daeromme zy gemaent zijn geweest, ende hebben daerof betaelt zedert een maent

voor Bamisse herwaerts, daerinne begrepen 2 st. die zy noch gaderen sullen, $10\frac{1}{2}$ st. van de mergen, ende dat van achterstal.

Als van de rijckdom van huere gereede goeden, hebben die geestmeert, de sculden afgetogen, net 2391 scilden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende mitter koe.

Tselve dorp es groot, gelijk voors., 750 merghen, daerof binnen den dorpe behoort $385\frac{1}{2}$ mergen, ende de reste behoort te Dordrecht, Gorinchem, Scoenhoven, Puersem, Slingelant ende elders. Ende de mergen lants gelt in huyere 25 st. vrijs gelts, teen deur tandere, ende te coope 35 of 40 scilden, ofte de 3 mergen 100 scilden, ende alle tlant gelter, oft geestelick of waerlicken es.

Ende de voors. $385\frac{1}{2}$ mergen, behoerende binnen den dorpe, zijn belast mit $197\frac{1}{2}$ scilden jaerlicxe renten, behalven de testamenten van der kercke.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 10 st. van de mergen.

POERSEM.

Jan Gijsbertszoon, oudt 50 jaer, ende Simon Claeszoon, oudt 49 jaer, scepenen in Poerssem, gehoert, upten 28^{en} in Januario, up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 22 huysen, onder goet ende quaet, daerof datter wel 4 of 5 arm zijn; ende zijn gemeerdert van 3 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy ter kercke behoeren tot Giessen Oudkerck, ende hebben omtrent 70 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven te exchijs hueren ambochsheere van een vat biers eenen halven braspenninck, ende van een zwarm bijen oock eenen halven braspenninck, ende zy mogen huer bier halen ende huer coern ter marct voeren daer zy willen, mits dat huer dorp es een

vrije heerlicheydt; ende en zijn up tlichaem van den dorpen geen renten sculdich.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere ommeslagen gewoonlick zijn omme te slaen upte mergen, ende hebben in als 384 mergen, ende staen up 50 croenen, die zy jaerliex der stede van Dordrecht geven, die zy ommeslaen upte mergen, ende hebben int jaer 12 ende 13 daerenboven gegeven van scattinge sjaers 59 Rh. gl.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit sloeten arbeyt ende mitter koe.

Seggen, dat zy in als hebben, gelijk voors. es, 384 mergen, daerof hemluyden binnen den dorpe toebehoert 272 mergen, daerinne begrepen zijn an leengoeden, behoerende binnen sdorps, $17\frac{1}{2}$ mergen, ende de pastoer ons lieve vrouwe ende de kerkke 24 mergen, ende daer gaet buyten 88 mergen, daerinne begrepen zijn 37 mergen leengoets. Ende deselve buyeren hebben noch an landen, dat buyten den dorpe gelegen es, $57\frac{1}{2}$ mergen; up welck landen binnen den dorpe gelegen zy sculdich zijn an renten $83\frac{1}{2}$ scilden sjaers.

Ende de mergen lants gelt aldaer te huyere, deen deur dandere, vrij's gelts 2 scilden, ende in coope de 3 mergen bet dan 100 scilden. Ende tselve lant wort meest all gebruyct binnen den dorpe, ende of zy geestelick of waerlick zijn, daer en es nyemant exempt.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben an sluysgelt, molengelt ende dijekaetge, by gemeene jaeren 6 of 8 st. upte mergen.

SLINGELANT.

Pieter Voppezoon, oudt omtrent 40 jaer, Huyge Aertszoon, oudt omtrent 63 jaer, gezwoerens van Neder Slingelant, seggen by eede up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben 15 haertsteden, daerof de 3 niet medallen en hebben dan zy en winnen mitter handt; ende zijn genouch in eenen state gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy behoeren ter kercken onder de prochie van Nyeuwerkerck, ende de pastoer mach aldaer deponeren van den communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven tot hueren prouffite, noch en geven de inwoenders geen exchijs van bier of wijn, dan die tappers die geven van elck vat biers hueren heeren eenen halven braspenninck; ende es huer heere Heer Jan van Hemaert.

Seggen, dat huer dorp belast es mit 4 scilden tsjaers losrenten de penninck 13; ende zijn de penninghen, daervan gecommen, gegeven tot verdinge in der oorloge van Gelre.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot Dordrecht 20 croenen tot 24 st. tstück, die zy ommeslaen jaerlicx upte mergen. Ende indien zy eenige andere ommeslagen van ruyterpenninghen of anders boven dien jaerlix betailen moeten, die slaen zy oock omme upte landen ende oock upte hoofden van den ghenen, die geen lant en hebben ende van huer inwonenden zijn, ende geeft deselve daer in nae de grootheyt van der somme, somwijlen eenen gouden gulden, meer of min, nae dattet valt; ende en zouden niet weten te deposeren van den rijkdom van eenich van den persoonen, dan all huer rijkdom leyt aen lant, ende zijn onder hemluyden die hebben 30 mergen, de sommige 20, sommige 10, 8, 5, 4 ende zoe naer advenant; ende hebben boven de 20 croenen voors. gegeven tot ruytergelde binnen den jaeren 11, 12 ende 13, 144 Rh. gl.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, als mit koyen ende een weynich havers te sayen, in drooge jaeren mit visschen, vogelen, dijcken, spitten ende graven. Ende es heurl. ambocht groot 250 mergen, daerof in eygen toebehoert vreemde poorteren ende uytheemsche luyden, in diverschen plecken geseten, 78½ mergen; ende tsurplus behoort den inwonenden toe in eygendomme. Ende gelt de mergen jaerlicx in huyere, deen deur dandere, 3 scilden, ende in coope 36 of 38 scilden, naer dat tlant veel dijex heeft of niet; ende wort meest all gebruyct by den buyeren ende inwonenden voors.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an

sluysgelt, molengelt, dijckaetge, omtrent 6 st. upte mergen, als zy geen nyeuwe wercken en hebben.

OTTELANT.

Heer Acrnt Pieterszoon, pastoor van Ottelant, Dirrick Andriess., schout, oudt 40 jaeren, ende Cornelis Aertszoon, oudt 40 jaeren, gezwoeren van Ottelant, gehoort upten 27^{en} in Januario voors., seggen by cede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in Ottelant zijn 26 haertsteden, daerof de 4 of 5 arm zijn; ende zijn in dese leste oorloge 2 werf verbrant geweest mit 3 watermolens.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoor, datter in de selve kereke zijn 150 communicanten, daerinne begrepen zijn 20 huysen behoerende onder Blocklant, die in Otterlant mede ter kereke behoeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven den heere van Otterlant te exchijs van een vat biers eenen halven braspenninck, ende en geven der stede niet, mits dattet es eene vrye heerlicheyt, ende mogen huer koren ter meret voeren daer zy willen.

Seggen voorts, dat zy sculdich zijn an losrenten 6 \mathcal{L} 6 g van 40 groten, die vercoft zijn by tijden van Jan van Naeltwije; ende zijn sculdich van 2 watermolens 1300 scilden, die zy up renten gehaelt hebben ten laste van den lande.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx Tordrecht betailen tot croengelt 30 croenen, tot 4 g gr. tstück, die zy ommeslaen upte mergen ende niet upte hoofden ofte goeden van den inwonenden; ende wat zy aldaer ommeslaen, dat wert gestelt all upte mergen.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter koe ende mit havere te sayen, alst drooch weder es.

Otterlant es groot 516 mergen, daerof de helft binnen den dorpe thuys behoert, ende tander Tordrecht, tUtrecht ende alomme.

Ende de mergen gelegen an de zuytzijde, dat wel de helft van den lande es, gelt te huycere, teen deur tandere, eenen gouden gulden vrijs gelts, ende an de noortzijde 20 st. vrijs gelts, ende in coope 45, 40, 35 scilden de mergen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer selver lant bruycken.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, 14 st. upte mergen.

LAECH BLOCKLANT.

Heyndrick Voppezoon, oudt 50 jaer, gezwoeren, ende Jan Corneliszoon, oudt 34 jaer, als onlanx waersman van Laech Blocklant, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 20 haertsteden in als, daerof isser 7 of 8 die arm zijn ende van den heyligen geest leven; ende zijn tweewerf verbrant, beroeft ende gepilliert geweest in de Ieste oorloge.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy ter kercke bchoeren onder Otterlant, ende gedragen hem an tguendt dat de pastoer van Otterlant daerof geseyt heeft.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven hueren heere 5 deuyts van een vat biers, te wetene de tappers, ende, overmits dattet een vrije heerlicheyte es, zoe haelen zy huer bier aldaer zy willen.

Ende zijn sculdich omtrent 1200 scilden, van 2 watermolens, die hem by den Gelderschen afgebrant zijn.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy staen int croengelt Tordrecht up 40 of 42 croenen, tstück tot 4 g gr., die zy ommeslaen geheel upte mergen, van gelijcken doen zy alle andere ommeslagen, ende hebben in als 332 merghen, daerinne zijn tusschen de 40 ende 50 mergen, die int croengelt niet geven en willen, overmits dattet leengoet es.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kennep, te graven ende mitter koe.

Van de voors. 332 mergen behoeren in den dorpe 162 mergen, ende tsurplus behoert Tordrecht ende elders.

Ende een mergen lants gelt te huyere, teen deur tandere, vrijs gelts tusschen de 25 ende 28 st., ende in coope 35 of 40 scilden. Ende huere voors. 162 mergen zijn wel de helft belast mit renten van dat zy waert zijn.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben by gemeene jaeren van sluysgelt, moelengelt ende dijckaetge, tusschen de 12 ende 15 st. upte mergen.

G O U D R I A E N.

Heer Gerrit van Assendelft, pastoer, Dirrick Gerritszoon, schout, oudt 35 jaeren, Pieter Gerritszoon, oudt 40 jaeren, gezwoeren, ende Gijsbrecht Willemszoon, oudt 25 jaeren, gaermeester van den dorpe van Goudriaen, gehoert upten 28^{en} in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter, onder goet ende quaet, zijn in als 60 haertsteden, daerof 16 arm zijn, die met hemlyuden en gelden noch en geven; ende zijn gemindert, mits dat zy in de leste oorloge 2 werf geheel verbrant zijn geweest.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 250 communicanten, daerinne begrepen zijn de jonewijven ende andere, die buyten dienen, ende eens sjaers gaerne te hoochtijt thuys commen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy heffen, by consente van hueren heere, van den tappers van elck vat biers 1 st., omme de armoede wille van den dorpe, daerof de schout ende gezwoerens tot achten toe hebben een cappioen sjaers, tstück van 1 scelling gr.; ende den selven exchijs en gelt niet boven 1 pont gr. tsjaers ten hoochsten, maer by gemeene jaeren en gelt die maer 4 of 5 Rh. gl. Ende zy mogen huer bier haelen, ende mit huer coren ter merct vaeren, daer zy willen.

Sy zijn sculdich aen losrenten, over 25 of 26 jaeren vercoft den peninck 14, daerof thooftgelt bedraecht 300 gouden gulden eens; ende de

penninghen gingen in de scattingen, die die van Dordrecht hem eysschen, daer voere huere luyden aldaer gevangen laegen.

Ende hebben noch gehaelt onlanx, ende over 13 of 14 jaeren, 250 gouden guldens eens, daer voere zy renten gegeven hebben den peninck 14, ende zijn besteedt in verding ende andere reparatie van de kereke.

Ende zijn noch seuldich 700 gouden guldens, van 3 nyeuwe watermolens, die hem afgebrant zijn geweest by den Gelderschen, daer tlandt voor verbonden staet; ende sullen daerof renten moeten geven, tot dat zy die upte mergen sullen vermoghen omme te slaen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy tDordrecht betailen jaerliex tot croengelt 124 croenen, twelck zy mitten renten hier voeren ende alle de andere lasten, die hem upcommen moghen, ommeslaen upte mergen; ende hebben in als 850 mergen; ende tselve croengelt bedraecht omtrent 3½ st. upte mergen, ende en geven de stede van Dordrecht niet meer, dan by tijden van oorloge zoe gelden zy daerenboven in de lasten van der stede, gelijk zij nu in de leste voorleden oorloge van Gelre hebben zy maentgelt gegeven, dat zoe veel gedragen heeft up een jaer of meer als voors. croengelt bedrouch, maer dat en es boven 3 jaeren niet geweest.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter koe ende mitten kenep, ende up drooge jaeren sayen zy wat haveren. Ende van den voors. 850 mergen behoeren int dorp 481 mergen, ende van tsurplus behoert de geestelickheit 137, ende de waerlicke tScoenhoven, te Gorichem ende elders, 232 mergen; welck lant hemluyden binnen den dorpe behoeren zeer belast es mit renten, die zy int particulier vercoft hebben; ende en hebben maer 2 margen eygen lants buyten slants. Ende de mergen lants gelt, deen deur dandere, vrijs gelts 25 st., ende in coope 33, 34 of 35 scilden; ende of tlant geestelicke of waerlicke persoenen toebehoert, buyten of binnen wonende, zy moeten gelijk dragen alle die lasten voors.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge te gelden hebben 3 st. van den mergen.

CRIMPENREWAERT.

BERCHAMBOCHT.

Upten 24^{en} in Januario voors. soe hebben wy gehoert Dirrick Corneliszoon, oudt 50 jaer, ende Aert Geeritszoon, oudt 33 jaer, gezwoerens van den dorpe van sHeerenaertsberge, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 80 haertsteden, die meest all verbrant geweest zijn by den Gelderschen, in Meye 1512, up 2 of 3 huysen nae; ende zijn genouch in eenen doene, te weten int getall, de naeste 10 jaeren herwaerts, ende de selve huysen zijn soberlick weder opgetymmert, te wetene deen een voorhuys, ende dandere een afterhuys of mit een schuyrken.

Up IIe ar^{le} seggen, dat in huer eynde zijn omtrent 450 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben up bier of andere goeden die ten prouffite van den dorpe commen, maer geven jaerlicx exchijs tot behouf van der stede van Dordrecht, te weten, die tappers die verdinghen tegens de exchijsmeester, ende de buyeren voorts tegens de tappers van tguendt dat zy van een vat biers geven, dat men Tordrecht best vinden sall, aldaert gescreven staet, ende geven luttel of veel, naedat de jaeren zijn.

Ende en hebben geen renten vercoft up tdoorp, maer hebben up tlant gehaelt 22 £ groten sjaers losrenten, omtrent een jaer geleden, daermede zy huere kerk uptymmeren, die mede by den Gelderschen verbrant was.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere ommeslagen gaderen by de kerven, elke kerf gerekent tot 200 scilden, ende verkerven alle jaere ofte ten anderhalven jaere. Ende in de kerven zijn gereeckent alle huere goeden, lant, huys ende all dat zy in de werelt hebben, up weleke kerven zy ommeslaen tguendt dat zy jaerlicx te gelden hebben, uytgeseyt sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, dat slaen zy up tlant omme.

Gevraecht wat zy jaerlicx geven, seggen dat zy dat niet en weten, maer men sall dat vinden in des tresoriers bouck van Dordrecht; ende staen alsoe hooch int croengelt ende anders als die van Leckerkerck. Nietmin hebben hem dies zedert bedacht, ende seggen dat zy jaerlicx gelden int croengelt 150 croenen.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mitter koe, visschen ende vogelen.

Huer ambocht es groot 1400 mergen lants, daerof tUtrecht, Ste Geertenberge, tSchoenhoven ende elders buyten toebehoert omtrent 100 mergen, blijft hemluyden toebehoerende 1300 mergen, welck lant zeer bezwaert es mit renten, te wetene mit 40 £ gr. sjaers lossrenten ende lijfrenten, vercoft int oorloge van Utrecht, ende mit andere renten int particulier, elcx up zijn lant, daerof zy de groote niet en weten. Ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer lant gebruycken.

Ende gelt de mergen lants 35 st., deen deur tandere, ende zoude gelden te coope de mergen, deen deur tandere, 5 ponden groten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy veel dijckx te houden hebben, ende byzondere 3 zwaere schoren upte Lecke, dat hem cost by gemeene jaeren 9 stuvers upte mergen.

LECKERKERCK.

Voppe Aertszoon, oudt omtrent 51 jaer, Huge Aertszoon, gezwoeren, oudt omtrent 35 jaer, Pieter Dirxsoon, buyrman, oudt omtrent 45 jaeren, ende Pieter Dirxsoon, oudt omtrent 37 jaeren, mede buyrman, seggen by hueren eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, hoe dat omtrent 2 jaeren geleden die huysen van den dorpe van Leckerkercke by den vianden Gelderschen all geheel verbrant zijn geweest, uytgesondert 6 of 7 huysen, daer die vianden niet wel by en conden gecommen, ende dit boven der kereke aldaer, ende beneden de kereke bleven oock staende 6 of 7 huysen, die gebrantscat waeren mit die van Crimpen by den pastoer aldaer, ende waeren up die tijdt

int selve dorp omtrent 160 haertsteden, ende hebben alsnu wederomme upgeworpen halve huysen, keetkens ende andere scuyrkens, daer zy hem in bergen, die mogen zijn bet dan 100.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 450 communicanten, onder arme ende rijke, daer onder datter wel 60 es die noyt schot of ongelt en gaven.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot hueren prouffite, maer geven der stat van Dordrecht ten exchijsen van elck vat biers, dat men aldaer drinet, 3 st., ende Frederick van Nyvelt, hueren ambochsheere, eenen deuyt van elck vat. Seggen voort, dat zy in den oorlogen, eerst van Utrecht ende naederhant van Rotterdamme, vercocht hadden up tlichaem van den dorpe 12 of 14 ponden groten tsjaers losrenten, die zy omtrent 8 of 10 jaeren geleden ofgelost, ende lijfrenten wederomme vercoft hebben ter somme toe van 16 £ 10 g gr. Vlaems sjaers, die zy jaerlicx betaelen moeten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat wanneer zy eenige omneslagen hebben te doen in hueren dorpe, soe nemen eens sjaers 3 bequaem persoonen, die de settinge doen by eede naer dat elck rijk es, ende wort daerinne gestelt alle tguendt dat elcx van den inwonenden hebben, roerende ende onroerende, huys, huysraet, beesten, lant, ende all dat zy hebben. Ende geven jaerlicx te Dordrecht tot croengelt anderhalf hondert croenen, die croone tot 24 st., ende deselve betaelen zy jaerlicx tot 2 termijnen, ende geeft de rijcxste, wonachtich in den voors. dorpe, in elcken omneslach 54 of 55 st.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, meest mit koyen, mit hoyen, mit visschen, vogelen, mitter spade, mit dijcken, dorsschen ende wannen. Ende is tvoorn. ambocht groot 1200 mergen, daerof datter omtrent 250 mergen behoert in den steden van Schoonhoven, der Goude, Dordrecht ende in anderen dorpen, daeromtrent gelegen, ende tsurplus behoert den inwonenden van den voorn. dorpe, ende es all snoot lant. Ende es dit lant belast mit erfrenten van 100 Rh. gl. sjaers, die over lange jaeren voor huerder tijdt vercocht zijn, ende noch 200 Rh. gl. sjaers losrenten, die binnen 2 of 3 jaeren vercoft zijn overmits den brant ende onderhoudenisse van den knechten, ter losse den

penninck 15 ende 16, ende noch omtrent 200 Rh. gl. sjaers, ter losse vercocht in Uytrechts ende Rotterdams oorloge of daeromtrent.

Ende wordden de voorn. landen meest all by den inwonenden van den dorpe gebruyct. Ende gelt de mergen in huyere, teen jaer deur tandere, omtrent 24 st., ende in coop 24 Rh. gl., oock deen deur dandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy veel dijcx hebben tonderhouden, ende hebben in hueren dijk 5 groote schoren ende groote scade geleden dit jaer, diese niet en sullen mogen repareren mit 15 of 16 st. upte mergen, ende geven gemeenlick jaerlicx totter dijckaetge behouf, 8 of 10 st. upten mergen, ende tot sluysgelt ende molegelt, als daer geenen nyeuwe wercken en zijn, zoe geven zy wel 6 st. upte mergen, ende hebben daertoe gegeven dese naeste 8 of 10 jaeren, tussehen 7 ende 8 st. upte mergen.

CRIMPEN UPTE LECKE.

Cornelis Jacobszoon, schout, oudt 49 jaer, Joris Foppezoon, oudt 55 jaeren, Gertit Janszoon, oudt 60 jaeren, gezwoerens, gevraecht by eede up tinhouden van der voors. instructie, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn, onder arm ende rijk, 45 haertsteden, daerof datter es 25 die men bet behouft gelt te geven dan yet af te nemen; ende zijn gemeerdert van 1 of 2 haertsteden, de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 140 communicanten, zoe hemluyden de pastoer geseyt heeft.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben in hueren dorpe thueren prouffite, ende moeten all huer bier te Dordrecht halen, ende geven van elck vat 3 st. ten exchijse binnen der stede van Dordrecht, ende eenen deuyt den ambochsheere Frederick van Nyvelt.

Ende hebben tot laste van den dorpe vercoft 40 Rh. gl. sjaers losrenten den penninck 15, ende zijn de penninghen daerof gecommen gegaen, te weten de 20 £ van 40 groten sjaers in de brantscatinge als Jonker

Franchois van Brederoede in Rotterdam lach, ende dander 20 \mathcal{L} sjaers in de brantscatinge van de oorloge van Gelre, omtrent 2 jaeren geleden.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stede van Dordrecht 50 croenen, tot 24 st. tstück, ende deselve slaen zy omme upte hoofden naer dat elcx rijcx es, ende rekenen daerinne huys, huysraet, roerende ende onroerende goeden, niet uytgesondert; welcke 50 croenen zy betailen tot 2 reysen tsjaers, telcken 25 der selver croenen; ende als men de 50 croenen ommeslaet, zoe geeft de rijcxste daertoe $4\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende estimeren dien rijck te wesen omtrent 500 scilden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen, te weten dat een derdendeel ter zee te vaeren, tander derdendeel mit visschen ende vogelen in de Lecke, ende terde derdendeel mit lantelinghe, dijcken, dammen, spitten ende delven. Ende hebben omtrent 118 mergen lants, daerof behoert den poorteren ende anderen luyden, wonende binnen den steden ende daer buyten, omtrent 60 mergen, ende tsurplus behoort den inwonenden van den dorpe; ende es dit lant belast mit 80 scilden sjaers, geestelicx goets gemortificeert ende anders. Ende noch geven die buyeren jaerlicx 80 scilden, die zy selver upten lande gehaelt hebben, losrenten den peninck 15. Ende wort all tvoors. lant gebruyct by den inwoenders van den dorpe, up 5 of 6 mergen naer, ende gelt elck mergen, deen deur dandere, $2\frac{1}{2}$ scilt sjaers te huyere, ende in coope de mergen 40 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molegelt ende anders, 20 st. upte mergen.

CRIMPEN UPTE IJSEL.

Vop Michiels, oudt 50 jaer, ende Jacob Dirxzoon, oudt 39 jaer, gezwoerens, ende Bouwen Janszoon, mede gezwoeren, oudt 49 jaere, gehoert by eede upten 26^{en} in Januario voors., seggen tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 20 haertsteden, onder goet ende quaet, daerof de helft wel arm es.

Upt IIe ar^{le}, zy behoeren ter Ouderkerck ter kercke.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx verdinghen tot Dordrecht, aldaer zy geven 21 of 22 Wilhelmus scilden sjaers, tot 21 st. tstuck, ende mogen huer bier halen aldaer zy willen, ende en hebben geen exchijs tot prouffite van den dorpe.

Seggen voorts, dat tdoorp belast es mit 1 pont gr. sjaers losrenten, over lang vercoft, ende noch es tdoorp belast van anderen renten de penninck 16, daerof thoofgelt bedraecht 32 of 33 \mathcal{L} gr. eens, ende zijn gegaen in brantscatinge van den Gelderschen omtrent 2 jaeren geleden.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stat van Dordrecht 60 croenen, ende die slaen zy omme upte mergentalen ende upte hoofden, te wetene dat zy hebben 500 mergen, ende setten upte 200 merghen 1 stooter upte mergen, ende upte 300 mergen 2 st. van elke mergen; ende tsurplus, beloipende 17 Rh. gl., die slaen zy omme by den hoofden, elcx naer zijn rijkdom, daer zy inne stellen huys, huysraet, roerende, onroerende goeden, havelick ende anders, hoe dattet zij. Ende dese settinge wordt gedaen alle jaere by den schout ende gezwoeren van den dorpe up haeren eedt. Ende geeft de rijcxste, geseten in den voorn. dorpe, in den ommeslach van den 60 croenen 4 Rh. gl. mit zijn mergengelt ende in als, ende estimeren den selven rijk te wesen 1000 scilden, ende daer zijnder 3 of 4, ende tsurplus hebben weynich of niet.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelingē, mit visschen, mit vogelen, mit steenen te helpen wercken in dachuyeren. Ende es heurluyder ambocht groot 500 mergen, als voors. es, daerof in cygen toebehoert den vreemden poorters ende inwonenden van andre steden ende plecken 265 mergen, ende behoert hemluyden van den dorpe in eygendomme 235 mergen, welke landen belast zijn mit een jaerlicxe rente van $332\frac{1}{2}$ seilt sjaers, meest all losrenten den penninck 15 ende 16.

Ende de inwoenders gebruycken van desen lande 400 mergen, ende wordden buyten gebruyct 100 merghen, maer geen geestelicke persoenen en gebruycken daer lant; ende extimeren de mergen jaerlicx in huyere, deen deur dandere, 30 st., ende in coope de mergen 7 \mathcal{L} gr., deen oock deur dandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molegelt ende diergelijcke, 11 st. upte mergen.

CRALINGERPOLDER.

Dirrick Dirxzoon, gezwoeren van Cralingerpolder, oudt 35 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by eede, seyt tguendt dat hier naer voleht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 6 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy sitten onder Ouderkerek ende aldaer prochien, ende alsoe niet en weet te spreeken van den communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seyt, dat zy aldaer geen exchijsen en hebben tot proufite van den dorpe, maer verdingen jaerliex tot Dordrecht van den excijse om anderhalf pont groten sjaers. Ende es tdorp belast mit 1 leeuwe sjaers, dat tot verdinge gegaen es int oorloge van Gelre, ter losse den penninck 16.

Upt IVe ar^{le} seyt, dat zy geven tot croengelt tot Dordrecht tweemaal sjaers teleken 1 pondt gr., ende dat es in minderinge van de 14 ℔ gr. die die van Crimpen upte IJssel geven. Ende hiertoe geven jaerliex de 2 huysen teleken termijne 1 leeuwe, een huys 36 st., een 8 st., ¹⁾ een 12 st. ende een 4 st.

Ende by estimatie es heurl. alder goet omtrent 1000 scilden; ende es tselve lant ingebroecken zoe zwaerlieken, dat hy niet en weet oft bedijet sall wordden of niet, want daer zijn wel 25 gaten in den dijk.

Upt V^e ar^{le} seyt, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit eenen steenhoven die zy hebben, ende mit visschen ende vogelen. Ende es de polder groot 54 of 55 mergen, daerof de 6 haertsteden toebehoert 26 of 28 mergen, ende tandere behoert buyten, ende wort alle by den 6 haertsteden gebruyct.

Ende gelt de mergen, deen deur tandere, 3 scilden, ende in coope, als den dijk heel waere, 7 ℔ gr., ende zijnder wel 4 of 5 mergen, die men niet en zoude willen hebben mitten dijk.

Upt VIe ar^{le} seyt, dat tlandt inneebroecken es, als voeren, dattet wel costen sall dit jaer 50 ℔ te dijken naer zijn vermoeden, ende by

¹⁾ Zoo heeft het hs.; men zou in de volgorde 18 st. verwachten.

staende dijcken, zoe zy geen molen en hebben, gelt de mergen jaerlicx tot sluysgelt, deen jaer deur tandere, 2 st.

Ende en heeft geenen moet dattet wederomme bedijet sall worden.

OUDERKERCK.

Adriaen Janszoon, schout, oudt 50 jaeren, ende Vop Floriszoon, oudt 57 jaeren, gezwoerens van den dorpe van Ouderkerck, gehoert by eede upten 25^{en} in Januario voors., seggen tguent dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 90 haertsteden in huer schoutambocht, daerof dat teen derdendeel wel arm es; ende zijn meer gemeedert dan gemindert de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} scrijft de pastoer, datter ter Ouderkerck behoeren ter kercken tusschen de 500 of 600 communicanten, daer inne begrepen zijn die van Cralingerpolder ende Crimpen upte IJsel, die aldaer ter kercke behoeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en heffen tot prouffite van den dorpe, maer geven die van Dordrecht jaerlicx 24 Wilhelmus scilden, tstuck tot 21 st., in de stede van den exchijs, daer voeren zy bier halen mogen aldaer zy willen, ende geven dat of zy Tordrecht bier halen of niet.

Ende zijn sculdich an losrenten omtrent 50 Rh. gl. sjaers upt dorp, daerof de 24 Rh. gl. vercoft zijn over de 40 jaeren, ende de reste es vercoft omtrent 2 of 3 jaeren geleden, omme de brantscatinge ende verding van den Gelderschen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven Tordrecht tot croengelt ende mergengelt 200 croenen tot 4 g gr. tstuck, daertoe zy te baet hebben 2 st. upte mergen, die buyten den dorpe thuys behoeren, uytgedaen de leengoeden ende geestelicke landen, daer zy niet of en ontfanghen. Ende tsurplus dat slaen zy omme by de kerven, die zy alle jaere verkerven, ende hebben in als 180 kerven, ende die rijcxste die

heeft omtrent 6 kerven, ende dien estimeren zy rijk 15 of 1600 scilden, ende voorts alsoe naer advenant.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, ende alst drooge jaeren zijn, zoe mogen zy wat havere sayen. Huer ambocht es groot in als in huer schoutambocht 1000 mergen, daerof de 700 mergen behoeren binnen den dorpe, ende de andere 300 mergen zijn leengoeden, geestelicke goeden of elders buyten; ende wert all tvoors. lant by heml. gebruyct; ende de mergen gelt te huyere, deen deur tandere, 5 ß gr. Vlaems, ende in coope 7 of 8 ℒ gr. de mergen.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, moelengelt ende dijckaetge, 4 st. upte mergen.

STOLWIJCK.

Jonge Claes Maertszoon, schout, oudt 46 jaer, ende Willem Janszoon, oudt 58 jaer, gezwoeren van Stolwijck, seggen by eede, up tinhouden van der voorn. instructie, tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 73 haertsteden, daerof de 20 arm zijn; ende zijn gemeerdert van 15 of 16 huysen de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat huere pastoer hem geseyt heeft, datter zijn omtrent 575 communicanten; ende zijn bet gemeerdert dan gemindert.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven tot behouf van den dorpe, maer geven der stede van Dordrecht jaerlicx exchijs van bier, dat de schout voors. de naeste 12 jaeren in pachte gehadt heeft van der stede, ende verding voorts mit die van den dorpe, deen om 10, dandere om 12 st. sjaers, sulcx als hy best mach, ende gaf daerof mitten eersten sjaers 18 Wilhelmus scilden, tstuck tot 21 st., ende nu geeft hy 26 scilden ten prijse als voeren.

Ende tselve dorp es belast mit renten, te wetene over langhe jaeren,

omme een sluyse te maicken, omtrent 100 Phls. gl. eens, daer voeren zy geven losrenten den penninck 15.

Ende hebben noch in de leste oorloge gehaelt 2100 scilden, tstuc tot 14 st., daer voeren zy renten geven ter losse, ende waeren gegeven in verdinge ende brantscatinge int jaer 1512 ende 13, ende daerenboven heeft hem elcx int particulier belast mits oorlogen ende anders, daerof de principale somme bedraecht wel 18 of 1900 scilden, ten prijse voors.

Upt IVe ar^e seggen, dat zy huere portie van omneslagen gaderen by kerven, elke kerf doende 200 scilden, daer inne gereeckent worden alle huere goeden, roerende ende onroerende, die zy hebben, de lasten all voeren afgetogen; ende hebben in als 45 kerven, die zy alle jaers eens vernyeuwen; ende plegen over 30 jaeren wel 150 kerven te hebben, ende vergaen aldus, omme dat den rijkdom vertrect in de steden; ende geven sjaers te croengelt 100 croenen, tot 2 termijnen sjaers, ende es genouch ordinaris, maer alsser andere extraordinarise lasten der stede upcommen, zoe betaelen zy meer; ende slaent omme upte kerven; ende als yemant vertrect die aldaer lant heeft, die geeft van zijn lant 2 st. upte mergen tot dit croengelt.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit koyen, kennep, spitten ende delven.

Huer ambocht es groot int geheel 2100 mergen, daerof in Zuythollant behoert omtrent 1300 mergen, daerof de 201 mergen buyten behoeren, ende de reste behoert hemlyuden toe, ende daer en zijn geen cloosters of poorters die aldaer lant selver bruycken; ende de mergen gelt, deen deur tandere, te huyere sjaers $3\frac{1}{2}$ scilt, ende te coop de mergen 50 scilden.

Upt VIe ar^e seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 6 of 7 st. upte mergen.

BERCKOU.

Jan Aertzoon, oudt 46 jaer, ende Jan Janszoon, oudt 44 jaer, gezworens van Berckou, gehoert Tordrecht 24^{en} in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 49 of 50 haertsteden, ende zijn all verbrant geweest by den Gelderschen in Meije 12 mit die van Heer-Aertsberge.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy estimeren te hebben 200 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijs te Dordrecht, daervan zy jaerlicx verdingen, ende gaven daerof voor den brant 21 Wilhelmus scilden, tstuk tot 21 st., maer zedert den brant en hebben zy daerof niet gegeven.

Sy hebben vercoft an renten up flant, te wetene an lijfrenten, vercoft over 14 jaeren, daer zy lijfrenten ¹⁾ mede gelost hebben, 45 Rh. gl. sjaers. Over 40 jaeren 3 scilden sjaers erflick, daer mede zy eenen bosem maicken.

Ende over 4 jaeren, omme te vervallen zeeckere oncosten van een proces, dat zy hadden in den Grooten Raidt, 13½ Rh. gl. Ende dese renten slaen zy omme upte mergentalen, ende niet upte kerven.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie van den ommeslaghen, die zy te gelden hebben, gelden by de kerven, ende hebben in als 62 kerven, die zy alle jaere eens of twee werven versetten, ende estimeren elke kerf up 200 scilden of daeromtrent, bet min dan meer, daer inne gereeckent werdden alle huere goeden, roerende ende onroerende; ende gelden jaerlicx int croengelt te Dordrecht 20 croenen, dat zy betaillen tot 2 termijnen sjaers, elcx St Jansmisse ende Kersmisse. Ende zedert dat zy verbrant zijn geweest en hebben zy van croengelt niet gegeven dan half gelt; ende slaen croengelt voors. omme upte kerven.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit visschen ende vogelen. Ende es tambocht groot in als 240 merghen, ende behoort meest all in den dorpe thuys. Ende es de mergen waerdich jaerlicx, deen deur tandere, 15 st. te huyere, ende te coope 11 of 12 scilden, up 5 of 6 jaer dach. Ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer lant gebruycken.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 5 stivers upte mergen.

¹⁾ Zoo heeft het hs.; waarschijnlijk schrijffout voor: losrenten.

MIJNS HEERENLANT.

PITTESSHOUCK.

Seiltman Govertszoon, schout, oudt 40 jaer, Willem Reynerss., oudt 48 jaer, Ariaen Willemszoon, oudt 35 jaer, ende Cornelis Gijsbertss., oudt 46 jaer, ende Jacob Heindricxzoon, oudt 43 jaer, gezwoerens binnen den dorpe van Pittershouck, gehoert by eede upten 25^{en} in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat zy in als hebben 15 hertsteden, onder rijk ende arm, de priester ende coster met gereekent; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy hebben omtrent 60 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijs om bier ende anders te Dordrecht, als doen de andere dorpen in Zuythollant. Ende tdoorp en es niet belast van eenige renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot croengelt der stede van Dordrecht, 12 croenen sjaers, tot 4 g gr. tstück, ende en heffen geen mergengelt, overmits dattet all leen ende geestelic lant es; ende tselve croengelt heffen zy up malcanderen nae dat elck gegoet es, ende de rijxste geeft daer inne 3 Rh. gl., tot 20 st. tstück, die zy houden rijk te wesen 130 Rh. gl. eens boven alle scult.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, mitter schuyt, ende voorts mit spitten ende delven.

Tambocht es groot 140 mergen lants binnen sdijcx, daerof niet eenen voet int dorp toe en behoert, maer behoert in de stede ende elders; ende de mergen gelt te huyere 3½ Rh. gl. ende 4 Rh. gl. sjaers, ende te coop 9 of 10 L gr., maer het is all meest leengoet.

Ende heer Lodewijk van Moerkkerke mit een poorter van Dordrecht bruycken aldaer selver 17 mergen lants, dat de buyeren aldaer plagen te bruycken, daerof hy mit hemluyden niet en gelt.

Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant selver bruycken.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt, molegelt ende dijekaetge, by gemeene jaeren sjaers upte mergen 12 of 13 st.

MAESDAM.

Adriaen Claeszoon, schout, oudt 60 jaeren, Haes Claeszoon, oudt 60 jaeren, Hubert Adriaenszoon, oudt 44 jaeren, ende Pieter Heindriexzoon, oudt 62 jaeren, gezwoerens van Maesdam, seggen by eede, upten 26^{en} in Januario voors., tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn 12 of 13 haertsteden, daerof zijnder 3 boulyden ende 1 scipper, ende dandere leven van den heyligen geest; ende verminderen alle daghe.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn 50 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer moeten al huer bier halen Tordrecht, aldaer zy geven 3 st. van een vat biers te exchijs, ende moeten oock alle huer coern Tordrecht ter meret brenghen.

Zy zijn sculdich aen losrenten, vercoft ter losse den penninck 14 ontrent 6 jaeren geleden, 4 Rh. gl. sjaers, ende de penningen daerof commende hebben zy besteet in de seilden, daer tdoorp in was van croengelt ende andere scatinghe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stat van Dordrecht tot croengelt, daer tmergengelt inne begrepen es, 50 croenen sjaers, ten prise van 4 g gr. dat stuck, ende zy hebben 150 mergen, daer zy of ontfangen 6 st. van de mergen, twelek bedraecht 45 Rh. gl.; ende de reste, bedragende 15 Rh. gl., gaderen zy jaerlicx onder malcanderen, ende de rijxste gelt daerinne 4 croenen, die rijck wesen mach 50 L gr. eens.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy 3 hem generen mit lantelinghe, ende dandere mit dorsschen ende wannen.

Tselve dorp es groot 150 mergen, daerof int dorp toebehoert 5 mergen, ende de reste behoort in de stede geestelic ende waerlick; ende van den selven 150 mergen wert wel 60 by anderen huere nabuyeren gebruyct. Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant selver gebruycken. Ende een mergen lants gelt aldaer te huyere 3 Rh. gl., 3½ Rh. gl. ende een nobel sjaers, ende te coope 10 £ groten of daeromtrent.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben by gemeene jaeren an sluysegelt, moelengelt ende dijekaetge, omtrent 20 st. van de mergen.

MIJNS HEERENLANT.

Jan van Haerlem, schout, oudt 55 jaer, Lambert Janszoon, oudt omtrent 50 jaer, Pieter Gilleszoon, oudt 48 jaer, Jan Jacobszoon, oudt 38 jaeren, scepenen, ende Jan Danielszoon, scotgaerder, oudt 35 jaer, gevraecht by huere eede up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 63 haertsteden, onder arm ende rijk; ende zijn gemindert van 4 lanthuysen, die wech gevaeren zijn.

Upt IIe ar^{le} seyt de coster, datter zijn omtrent 250 communicanten, ende de pastoer en weet daerof niet te seggen, alsoe hy maer omtrent een half jaer gediend en heeft.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven tot Dordrecht 3 st. te exchijsse van elck vat biers dat zy aldaer halen, ende en mogen nergens anders bier halen dan tot Dordrecht.

Ende hebben 1 pont gr. tsjaers up tgemeen dorp vercoft, losrenten den penninck 14, daerof de penninghen van dien besteet zijn int ruytergelt.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stadt van Dordrecht,

deur gemeen jaeren alst geen oorloge en es, 400 Rh. gl., daerof dat zy te baten hebben an elcken mergen, in huer ambocht gelegen, 6 st., ende hebben 1000 mergen, zoedat zy jaerlicx geven, boven de 6 st. van den mergen, 100 Rh. gl., die zy ommeslaen eens sjaers upte hoofden, elcx naer zijn rijkdom; welcke settinge gedaen wort by den 7 gezwoerens, ende wordden alsdan daertoe gestelt 2 persoenen, die tselve by eede gaderen moeten. Ende als zy 100 Rh. gl. ommeslaen, zoe geeft daer inne de rijcxste 11 Rh. gl., ende estimeren zy den selven rijk te wesen 600 Rh. gl. ende zoe voort, naer advenant.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, visschen, vogelen, coyen te houden, dijcken ende diergelijke. Ende es heurluyder ambocht groot 1000 mergen, daerof hemluyden in eygendomme toebehoert 15½ mergen; ende tsurplus andere diverse poorteren als Torrecht, Uytrecht ende elders. Ende wort by hemluyden gebruyct 757 mergen, ende tsurplus wort gebruyct by den buyrluyden, daer omtrent geseten, uytgesondert de Cathuysers buyten Uytrecht, die aldaer gebruycken omtrent 5 mergen; ende es de mergen waerdich in huyere 4 of 3½ Rh. gl. sjaers, teen deur tandere, ende in coope 12 £ gr. eens.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molengelt, wateringhen ende anders, by gemeene jaeren 15 st. upte mergen, nyeuwe wercken niet gereekent.

HEYNENOERT.

Cornelis Janszoon, schout, oudt 45 jaeren, Dirrick Dirrixzoon, oudt 37 jaeren, Jacob Gerritszoon, oudt 30 jaeren, ende Wouter Adriaenszoon, oudt omtrent 44 jaeren, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat zy hebben in als, onder rijk ende arm, cleyn ende groot, 55 of 56 haertsteden, daerof de 36 of 37 wel arm zijn; ende zijn vermindert ende verarmt in 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen zy uyt monde van den pastoer, datter zijn omtrent 200 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven tot prouffite van den dorpe, maer moeten huer bier halen Tordrecht ende aldaer exchijs geven 3 st. van trat, ende voorts huer goet aldaer ter merct brengen, gelijk andere dorpen in Zuythollant doen, ende hebben dat moeten doen alsoe lange alst hem gedenct.

Ende tselve dorp en es geen renten sculdich.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stede van Dordrecht 100 croenen, tot 4 g gr. tstück, mit mergengelt ende croengelt, daer tegens zy ontfanghen van 315 mergen, 6 st. van de mergen; ende tsurplus, bedragende 4 L 5 g gr., slaen zy omme upte hoofden van den dorpe, elcx nae zijn rijkdom, ende de rijcxste geeft daer inne 1 L gr., die zy houden rijk te wesen 700 Rh. gl. current, ende voorts naer advenant.

Item, gaven int belegge van Pourroyen boven huere voors. portie 10 L gr. van maentgelt.

Item, daernae noch 20 L gr.; noch heeft de stede zedert geeyscht 160 Rh. gl., daerup zy betaelt hebben 96 L van 40 gr. van maentgelt, ende hebben noch maentgelt gegeven, maer en weten niet hoe veele.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit dijcken ende dammen, rietsnijden, visschen ende vogelen.

Ende hebben, als voors. es, 315 mergen, daerof dat tdorp toebehoert 20 mergen, ende tsurplus behoert in de stede van Dordrecht ende elders.

Ende daer en boven hebben zy buyten sdijcx een nyeuwelant, dat by den heere van Assendelft nytgegeven is, dat veel binnen der stede toebehoert, ende en weten niet hoe groot dat tselve is, ende gelt meer dan tlant binnen sdijcx. Ende de poorters van Dordrecht bruycken aldaer omtrent 11 mergen. Een mergen lants gelt aldaer te huyere, deen deur dandere, 3½ Rh. gl., ende gelt te coope 10 L gr.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, 6 st. upte mergen, teen jaer deur tandere.

RIEDERWAERT.

HEERJANSDAM.

Heer Aernt van Goer, pastoer van Heerjansdam, oudt omtrent 40 jaer, Pauwels Heyezoon, schout, oudt omtrent 44 jaer, Pieter Gerritszoon, gezwoeren, oudt omtrent 45 jaer, Heyndrick Pauwelszoon, oudt omtrent 40 jaeren, coster, gevraecht up tinhouden van den voors. ar^{den}, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^e, datter zijn omtrent 47 of 48 haertsteden, daerof teen viendeel leeft van den heyligen geest; ende zijn zeer in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts, maer waeren over 20 jaeren wel teen derdendeel meerder.

Upt IIe ar^e seyt de pastoer, datter zijn omtrent 173 communicanten, onder arm ende rijk; ende zijn nu wel min by een derdendeel dan der voortijts plagen te wesen, overmits een kercke die nyeuw gestelt in Barendrecht.

Upt IIIe ar^e seggen, dat zy geen exchijsen en hebben in hueren dorpe, die commen tot prouffite van den dorpe, dan zy geven van elck vat biers dat zy halen binnen der stadt van Dordrecht, daer zy alle huer bier halen moeten, 3 st. van tvat; ende en hebben geen renten vercoft up tlichaem van den dorpe.

Upt IVe ar^e seggen, dat zy geven jaerlicx te Dordrecht 85 croenen, van 24 st. tstuck, daerof zy te baten hebben 4 st. van den mergen, bedragende 261 mergen; ende tsurplus, beloipende 54 ℔ van 40 gr., dat slaen zy omme by den hoofde ende haertsteden, elcx naer ziju rijkdom, ende geeft daer inne de rijcxste omtrent 4½ Rh. gl., ende estimate dien rijk te wesen 100 ℔ groten, ende zoe voert naer advenant die boven 2 niet en zijn, ende voert zoe en es den anderen hoop niet veel waert.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit weynich coernlants, visschen, vogelen, dijcken ende mitter spaede. Ende huer-

luyder ambocht es groot 261 mergen, daerof dat hemluyden in eygen-
domme toebehoert omtrent 25 mergen, ende tsurplus behoort diverse
buyten den dorpe geseten, die met hemluyden en gelden noch en geven,
twelek all by hemluyden gebruyet wert, uytgesondert omtrent 60 of 70
mergen, die by hemluyden niet gebruyet en werdden. Ende es de mer-
gen waerdich in huyere 3 seilden sjaers, teen deur tandere, ende in
coope de mergen 9 ℒ gr. Vlaems, dat voortijts plach te gelden 6 ℒ
gr., ende dat overmits de dierte van den coern ende zuvel; ende en zijn
geen geestelicke luyden die aldaer eenich lant gebruycken.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an
dijckaetge, sluysgelt, hooftgelt ende diergelijke, 12 st. upte mergen.

DE LINDE.

Heer Jacob Janszoon, pastoer, Gijsbert Gijsbertszoon, schout, oudt
56 jaer, Adriaen Claeszoon, oudt 52 jaeren, ende Claes Janszoon, oudt
50 jaer of daeromtrent, gezwoerens van der Linde, gehoert 25^{en} in Janu-
ario 1514 voors. tot Dordrecht, seggen by eede tguendt dat hier naer
volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in der Linde zijn 23 haertsteden, onder cleyn ende
groot, daerof datter 8 arm zijn, die van der aelmisse leven; ende zijn
gemindert van 2 huysen de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 80 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en heffen ten prouffite van
den dorpe, maer moeten haer bier halen Tordrecht, aldaer zy texchijs
geven 3 st. van een vat biers, ende indien zyt buyten in anderen ste-
den haelden, zoe souden zy moeten geven de stede 10 st. van tvat,
maer dat en gebuert niet, ende daerenboven zoude tselve wesen tot cor-
rectie van der stede.

Ende en zijn geen renten sculdich, daer mede dat tdorp belast es.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerliex betaelen der stede van Dordrecht

eens sjaers tot croengelt ende mergengelt, dat tsamen voor huer dorp bedraecht 70 croenen; daertegens ontfangen zy van de mergen 4 st., ende hebben omtrent 255 mergen, ende de 33 Rh. gl. dier quaet comen, dat wert up hemlyuden gestelt by 2 setters, die elcx setten nae hueren rijkdom, ende de rijcxste gelt daer inne 4 Rh. gl., ende die mach rijk wesen by raminge 100 \mathcal{L} gr. eens.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, ende hebben in als 255 mergen, daerof int dorp toebehoert omtrent 25 mergen, ende tandere behoert in de stede ende elders; ende gelt de mergen ter huyere, teen deur tandere, 3 scilden sjaers, ende te coope 8 of 10 \mathcal{L} gr., ende hier voortijts en plach de mergen maer 5 of 6 \mathcal{L} groten te gelden.

Die van Eemsteyn bruycken aldaer 8 merghen, ende de nonnen Tordrecht 6 $\frac{1}{2}$ mergen, ende de poorterye Tordrecht bruycken aldaer 37 mergen 2 hont, die met hemlyuden en gelden noch en geven dan int mergengelt alleene.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 5 st. upte mergen.

HEEROUDELANS AMBOCHT.

Gijsbert Gijsbertszoon, schout, oudt 56 jaeren, Adriaen Voppezoon, oudt 37 jaeren, Dirrick Jacobszoon, oudt 32 jaeren, ende Jacob Pieterszoon, oudt 44 jaeren, gezwoerens, seggen by eede, upten 25^{en} in Januario voors., tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 12 haertsteden, onder rijk ende arm; ende zijn gemindert van 3 huysen in 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} soe heeft de pastoer gescreven, datter zijn 22 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijssen en heffen tot des dorps prouffijt, maer haelen huur bier Tordrecht, ende betailen exchijs gelijk de andere dorpen in Zuythollant; ende tselve dorp en es mit geen renten belast.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerliex geven tot croengelt ende mergengelt 60 croenen, te weten 4 st. van de mergen, ende hebben 346 mergen; ende de reste, bedragende 2 \mathcal{L} 16 g , oft andere settinge dier vallen, die werdden geset upte hoofden van den dorpe, elcx nae zijn rijkdom, ende de rijcxste gelt in de voors. 2 \mathcal{L} 16 g 10 of 12 st., ende en souden niet weten te seggen hoe rijk dat die es, want zy geen eyghen lant en hebben; ende de helft leeft van telooster te Eemsteyn.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe. tAmbocht es groot, als voors. es, 346 mergen, daarvan niet een voet lants toe en behoert binnen den dorpe, maer behoert thuys in de stede ende elders, daerof zy bruycken 132½ mergen, ende tandere wert gebruyct te wetene, by poorters Tordrecht 25½ mergen, ende tsurplus wert gebruyct by de dorpen, daer omtrent gelegen, ende daer en zijn geen cloosters, die aldaer lant bruycken. Ende een mergen lants gelt te huyere 3 scilden de mergen, ende te coop 9 of 10 \mathcal{L} gr., gelijk tlandt in der Linde hier voeren.

Nota. Dat moelenambocht groot 90 mergen angebracht en es, ende heeft altijt mit die van Zwindrecht gecontribueert, ende daer en woont maer 1 of 2 die wat hebben. Mr Huce Pieter Hugenzoon is aldaer ambochtsheere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 5 st. upte mergen.

SCOBBELANTS AMBOCHT.

Heer Jan Geemanss., pastoer, Aert Meeuszoon, schout, oudt 50 jaer, Eelant Mouvenzoon, oudt 62 jaer, ende Pieter Dircxzoon, oudt 42 jaer, gezwoerens van Scobbelants ambocht, behoert upten 25^{en} in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 31 of 32 haertsteden, onder goet ende quaet, daer de 14 of arm zijn; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seyde de pastoer, datter zijn tusschen de 80 ende 90 com-

municanten, daer de weversknechten mede inne begrepen zijn, dier di-wils 10 of 12 es.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven tot prouffite van den dorpe, maer haelen huer bier Tordrecht, ende geven texcijs aldaer gelijk andere dorpen in Zuythollant. Ende de tappers mogen Tordrecht wijn halen, een half ame of daer en boven, sonder excijs. Ende tdorp en es niet belast van renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerliex te gelden hebben, van margengelt ende croengelt, 50 croenen, daerof tmergengelt bedraecht van 173 mer-gen, 4 st. van de mergen, 34 £ 12 β, ende de reste, bedragende 25 £ 8 β, die slaen zy onderlinge omme up hem selven, nae dat elcx ge-goet es; desgelijcx zoe doen zy andere ommeslagen, die zy daerenboven te gelden hebben, nae dat die stede van Dordrecht belast wert van nyeuwe beden of oorlogen. Ende de rijcxste gelt in de voors. 25 £ 8 β 5 Rh. gl., die alleen zoe rijk es als alle dandere, die up tdorp wo-nen, ende es een weduwe mit haer kinderen, die zy rijk houden 600 £ gr. Vlaems eens.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, mit weven, schuytvoeren ende anders. Ende hebben in als 173 mergen, daerof bin-nen den dorpe behoert 10 mergen, ende voorts in de stede Tordrecht ende elders; ende bruycken wel de 2^e deel int dorp, tclooster van Eem-steyn bruyct 20 mergen, ende de poorterye van Dordrecht bruyckens 16½ merghen. Ende tselve lant gelt te huyere de mergen, teen deur tandere, 3 scilt, ende 6 of 8 £ gr. in coop.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt, molen-gelt ende dijckaetge, by gemeene jaeren 18 st. van de mergen.

KIJFHOUCK.

Adriaen Janszoon, schout, oudt omtrent 37 jaeren, Wouter Jacobs-zoon, oudt 52 jaeren, Claes Adriaenszoon, oudt omtrent 30 jaeren, ge-zwoerens, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn 6 haertsteden; ende zijn gemindert 2 of 4 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat huere pastoer heml. geseyt heeft, datter zijn omtrent 28 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven van clek vat biers ten excijse Tor-drecht 3 st.; ende en hebben geen renten up huer dorp vercoft, zoe huer geloof cleyn es.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stadt van Dordrecht te croengelt 70 croenen, die zy jaerlicx ommeslaen, te wetene 4 st. upte mergen, ende hebben omtrent 350 mergen, twelck beloopt 70 Rh. gl., ende tsurplus, beloipende 14 Rh. gl., dat slaen zy jaerlicx omme upte hoofden, elcx naer huere rijckdom ende neringe, ende gelt de rijcxste daerinne 3 Rh. gl. of $2\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende estimeren dien rijck te wesen omtrent 100 scilden; ende een arbeysman, die niet en heeft dan hy en wint mitter hant, die moet geven 10 st. Ende zijn zoe arm ende heb-bent zoe lange gegeven, dat zys niet langer geven en mogen, of zy zouden van daen moeten vertrecken, gelijk andere gedaen hebben, ende daer isser van dit jaer noch een vertrocken.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit vis-schen, mit vogelen, ende en zijn maer 5 manspersoenen, die hem ge-neren mitter koe, mit sayen, spitten ende delven; ende es huer am-bocht groot omtrent 350 merghen, als voors. es, daerof zyluyden gebruyc-ken omtrent 75 mergen; ende en es maer een van den inwoenders die aldaer lant heeft, ende die es van dit jaer daer commen wonen, die heeft gecoft tegens Jacob Quekel 8 mergen lants, daer hy de $2\frac{1}{2}$ mer-gen of betaelt heeft, ende van tander moet hy jaerlicx renten geven, wel zoe veel als men tlant huyeren zoude; ende tander lant wert meest-all gebruyct in Heindrick Yden ambocht; ende die broerkens tEemsteyn die gebruyckens 121 mergen, maer zy gelden mede als andere. Ende estimeren de mergen in huyere jaerlicx, teen deur tandere, omtrent 50 st., ende in coope 7 of 8 \mathcal{L} gr.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx wel hebben an dijckaetgegelt, sluysgelt, watergelt ende diergelijcke, omtrent 6 st. upte mergen.

HEYNDRICK YDEN AMBOCHT.

Heer Vrederick Geeritszoon, vicecureyt binnen den dorpe van Heyndrick Yden ambocht, oudt 45 jaeren, Claes Moevenzoon, schout, oudt 45 jaer, Adriaen Dammaszoon, oudt omtrent 50 jaer, ende Tielman Pieterszoon, oudt omtrent 38 jaer, beyde gezwoerens, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^e, datter zijn omtrent 40 haertsteden, onder arm ende rijk, daerof datter wel 25 es, die wel behoufden van den heyligen geest te leven; ende zijn zeer in eenen staet gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^e seyt de pastoer, datter zijn omtrent 225 communicanten, daer inne begrepen dat ambocht van Adriaen Pieterszoon; ende zijn genouch in eenen state de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIIe ar^e seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven 3 st. van elck vat biers ten exchijsen binnen der stadt van Dordrecht. Ende en hebben geen renten vercoft up tlichaem van den dorpe, want zy zoe arm zijn, dat zy geen geloeve en hebben.

Up IVe ar^e seggen, dat zy jaerlicx contribueren mitter stadt van Dordrecht 90 croenen, tot 24 st. tstufe, mit dat mergengelt, dat beloopt 4 st. upte mergen, ende hebben 346 mergen 4 hont, dat beloipt omtrent 11½ £ gr. jaerlicx; ende tsurplus, beloipende omtrent 39 Rh. gl., dat slaen zy omme by den hoofden, elcx naer zijn rijkdom, ende daerinne wordt gereeckent huys, hof, lant, huysraet ende alle roerende ende onroerende goeden ende havelicke beesten; ende als men den ommeslach doet zoe geeft de rijxste daertoe een half pont gr., ende estimeren dien rijk te wesen omtrent 300 of 400 scilden, ende dier macher wesen 5 of 6.

Upt V^e ar^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, als coyen te houwen, mitter plouch, mit sayen, dijcken ende delven. Ende es huer ambocht groot 346 mergen of daeromtrent, daerof niet eenen mergen

den inwonenden toe en behoert, maer behoert all binnen der stat van Dordrecht ende andere vreemde persoenen; ende en wordt boven deen helft van den voorn. lande by den inwoners niet gebruyct, ende en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant gebruycken; ende es de mergen waerdich in huyere, deen jaer deur dandere, sjaers 3 scilden, ende in coope 7 of 8 \mathcal{L} groten, oock deen deur dandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemcene jaeren te gelden hebben up elke mergen an sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, omtrent 10 st. upte mergen, deen jaer meer, tander jaer min.

RIJSOERDE.

Heer Jan van Alemaer, pastoer van Rijsoert, Anthuenis Adriaenszoon, schout, oudt 60 jaeren, Dirrick Jacopszoon, oudt 50 jaeren, ende Hendrick Dirriexzoon, oudt 45 jaeren, scepenen in Rijsoerde, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als 11 haertsteden, behalve de pastoer ende coster; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn tusschen de 30 ende 40 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven tot prouffyte van huere dorpe, maer haelen huer bier Tordrecht, aldaer zy exchijs geven van tvat 3 st., ende en moeten nerghens bier halen dan Tordrecht, noch en moghen huer coern nerghens voeren dan Tordrecht, aldaer zy betaelen maekelaerdygelt, te weten van elck hoet haveren de cooper ende vercoiper elcx eenen halven st., ende voort van andere coern naer advenant; ende als zy de stede huere exchijs betailen, zoe moghen zy huer coern voeren daer zy willen, maer dat gebeurt seldom.

Als van renten, zy en zijn geen sculdich.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de ommeslagen niet en gaderen by de kerven, maer stellent onderlanghe nae dat elcx gegoet

es, zoe dickwil ast gebuert; ende huere portie draecht in teroengelt sjaers 70 croenen, daertoe zy ontfanghen 4 st. van de mergen, die den eyghen betaelt, sulcx datter niet en blijft boven 15 Rh. gl., die zy up huere goeden ende hoofden ommeslaen moeten, in weleke 15 Rh. gl. de rijxste gelt 3 Rh. gl., ende voorts naer advenant, ende de rijxste wert gereeckent by estimatie 500 Rh. gl. eens, alle huere goeden daer inne gereeckent die zy hebben.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye ende lantneringe.

Heur ambocht es groot 346 mergen, daerof de 25 of 30 mergen hem-luyden in den dorpe toebehoerende, ende de reste behoert binnen der stede van Dordrecht ende elders; ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer lant selver gebruycken. Ende de mergen lants gelt te huyere, teen deur tandere, tusschen 2 Rh. gl. ende 1 nobel, ende te coop 7 of 8 ℒ gr.; ende en gebruycken tvoors. lant niet half, maer andere dorpen daer omtrent geseten die gebruycken.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy veel dijckaetge te houden hebben, alsoe zy rontsomme int water leggen, ende hebben te gelden by gemeene jaeren van sluysgelt, moelengelt ende dijckaetge, upte mergen 12, 13 of 14 st.

ADRIAEN PIETERSZOOM AMBOCHT.

Cornelis Loixzoon, schout, oudt 39 jaer, Ot Floriszoon, oudt 56 jaer of daer omtrent, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn omtrent 10 of 11 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat daerof gedeposeert heeft de pastoer van Heindrick Yden ambocht, daer onder zyluyden ter kercke behoeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenen exchijsen en hebben thueren prouffite, maer geven te exchijsen tot Dordrecht van elcken vat biers dat zy drincken 3 st., ende en mogen anders nergens bier halen dan tot Dor-

drecht, niet jegenstaende dat se wel privilegien hebben ter contrarien Ende en es tlichaem van den ambocht niet belast van eenige jaerlicxe renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot Dordrecht tot croengelt 90 croenen, tot 24 st. tstück, ende dat zy de selve ommeslaen upte mergen, te wetene 4 st. van de mergen, ende hebben 346 mergen, die daer inne gelden, ende behouden noch 39 Rh. gl. min 4 st., die zy jaerlicx ommeslaen upte hoofden, elcx naer zijn rijkdom, ende wordt daer inne geestimeert all dat zy hebben, huys, huysraet, beesten ende anders, daer inne dat de rijcxste gelt 6 of 6½ Rh. gl., ende estimeren dien rijk te wesen omtrent 1000 scilden, ende dier en esser niet boven 1.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit koyen, mit koern te sayen, spitten ende delven. Ende es heur ambocht groot 346 mergen, als voors. es, daerof dat buyten gebruyct wort 150 mergen of bet, ende tsurplus wort gebruyct in huer ambocht, ende en hebben de inwonenden van den dorpe niet dan 35 of 36 mergen in eygendomme, ende tsurplus behoert all buyten. Ende aldaer en gebruycken geen geestelicke luyden landt, ende wat geestelicke luyden of poorteren datter lant hebben, die gelden mede huer mergengelt; ende gelt de mergen, deen deur tandere, omtrent 3 scilden, ende in coope de mergen 7 £ gr., oock deen deur tandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat de dijcken nu zoe zeer geramponneert zijn by storm ende onweder, dat se die mit een jaer renten niet en sullen mogen repareren; ende hebben by gemeene jaeren an sluysgelt ende molegelt, deen jaer deur tandere, 14 st. upte mergen, alsser geen nyeuwe wercken en zijn.

RYDERKERCK.

Meester Heindrick Lauriszoon, pastoer, Willem Corneliszoon, schout, oudt 47 jaer, ende Jan Heindricxzoon, scepen, oudt 50 jaer, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn 93 haertsteden, daerof isser 35 die arm zijn; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter in als zijn omtrent 330 communicanten; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert binnen 4 jaeren, dat hy aldaer pastoer geweest es.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen excijsen en geven tot prouffite van den dorpe, maer moeten alle huer bier halen Tordrecht, ende geven aldaer van elck vat biers texchijs 3 st., ende oock mede zoe moeten zy aldaer ter merct brenghen alle huer coern ende andere goet, daerof zy betailen de makelaerdie, te wetene van een hoet garsten de cooper ende vercooper elcx 1 blanck, ende voorts naer advenant. Zy en hebben geen renten vercoft upt dorp.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie ommeslaen onder malcanderen, naedat hem dunct dat elck van hem gegoet es an have of bruyckwaer, alsoe zy daer geen eygen lant en hebben. Ende gelden tjaers te croengelde die stede van Dordrecht 125 croenen, tot 4 g gr. tstue, dat zy eens sjaers betailen, dat zy zwaerlic vervallen; ende daer en boven geeft den eyghenaer van den merghen 4 st., ende es genoempt dat merggelt; in welck croengelt geeft de rijcxste 16 Rh. gl., ende zoe nederwaerts, tot 2 of 3 st., ende geldender veel luyden in, diet om Goodswillen haelen moeten, ende en zouden niet weten de goeden van den rijxsten te estimeren, want zyt stellen veel nae thaeflick goet dat zy hebben.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye ende lantneringe, dijcken, spitten ende delven.

tSelve ambocht es groot omtrent 1725 mergen, daerof tusschen de 50 ende 60 mergen in den dorpe toebehoert, ende tander behoert te Dordrecht, te Leyden ende elders alomme, maer tmeestendeel behoert thuyt te Dordrecht. Ende zy en bruycken tselve lant niet all, maert wert gebrycet by den buyeren van den anderen dorpen, daer omtrent geleghen, ende de regulieren van der Donck bruycken aldaer 30 mergen, ende desgelicx de nonnen Tordrecht, ende andere cloosters bruycken aldaer oock seeckere mergentalen, daerof zy niet en geven of en gelden int croengelt, maer betailen tmergelt.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, upte mergen 14 st., nyeuwe werken niet gereeckent.

OEST IJSELMONDE MIT DIRCK SMEETS LANDEKEN, DAT
WEST IJSELMONDE HEET.

Cornelis Willemszoon, schout van Oest IJselmonde, oudt 44 jaer, Jan Heindricxzoon, oudt 40 jaer, gezwoeren, ende Aris Corneliszoon, oudt 33 jaer, oock gezwoeren van Oest IJselmonde, Pieter Direxzoon, schout van tWest ambocht van IJselmonde, oudt 60 jaeren, Jan Adriaenzoon, oudt 56 jaeren, gezwoeren int West ambocht, dat men heet Dirck Smeets landeken, behoert 27^{en} in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als, die mit hemlyuden gelden ende geven, 46 haertsteden, ende 7 of 8 die niet gelden of en geven, die meer gemeerdert zijn dan gemindert, maer de gelders zijn gemindert.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy die estimeren up 200 communicanten, mits dat huere pastoer van huys es.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en geven tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijs te Dordrecht, daertegens zy alle jaere verdinghen, alsoe wel voor den exchijs als voor dat zy tbier elders haelen moghen, ende dat om 70 Wilhelmus scilden sjaers, tstuck tot 21 st. gerekent; ende en zijn geen renten sculdich up tlichaem van den dorpe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx staen ende gelden int croengelt tot Dordrecht 180 croenen, tot 4 g groten tstuc, daerinne zy te baten hebben tmargengelt, te weten 4 st. van 700 mergen, daerof Oost IJselmonde groot es 500 mergen, ende West IJselmonde 200 mergen, twelek bedraecht 140 ℒ; ende de reste, bedragende 76 ℒ van 40 gr., slaen zy omme onder malcanderen, naedat elcx rijk ende gegoet es, ende de rijxste geeft in de voors. 76 ℒ 7 ℒ, die zy rijk houden van 100 ℒ gr., maer heeft een huys vol kinderen, ende en conden zijn sculden niet

weten, maer hebben int setten alsoe wel consideratie upte bruyckwaer als andere goeden, ende den rijkdom van den anderen es te rekenen naer advenant. Ende hebben noch betailt zedert Maert herwaerts 150 \mathcal{L} van 40 gr. der stede van Dordrecht, voor huere portie int bestant van Gelre ende andere saycken, dairomme tselve geeyscht was; ende hem waeren geeyscht 200 Rh. gl., maer deur hueren ambochsheere en gaven zy maer 150 Rh. gl.; ende hebben daer en boven int belegge van Pourroyen maentgelt gegeven, maer en weten niet wel hoe dicwil of hoeveel.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, mitten wagen tusschen IJselmonde ende Rotterdam om vracht, ende mitter schuyte.

Huer ambocht es groot als voors. es 700 mergen, daerof in den selven dorpe toebehoort omtrent 100 mergen, die welcke veel belast zijn mit upstall van renten, bynae alsoe veel als die waerdich zijn, ende de reste behoert te Dordrecht, te Delf ende allomme; ende werdden all meest in IJselmonde gebruyct, up 25 mergen nae, die in Riederkerck ende by andere huere naebuyeren gebruyct werdden. Ende de mergen lants gelt aldaer in huyere, deen deur tandere, 3 Rh. gl., ende in coope tusschen 7 en 8 \mathcal{L} gr.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, 11 st. upte mergen, te weten 6 st. van dijckaetge, ende 5 st. van sluysgelt ende molegelt.

OEST ENDE WEST BARENDRECHT MIT KAERNISSE.

Heindrick Simonszoon, schout van West Barendrecht ende Kaernisse, oudt omtrent 55 jaer, Eeuwout Adriaenszoon, stedehouder van den schout van Oost Barendrecht, oudt 50 jaer, Pieter Willemszoon, oudt 36 jaer, Lenaert Vrankezoon, oudt omtrent 31 jaer, Heindrick Lauwezoon, oudt 25 jaer of daeromtrent, gezwoerens int West Barendrecht mit Kaernisse, ende Cleys Pieterszoon, oudt 31 jaer, gezwoeren in Oost Barendrecht, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen die van West Barendrecht mit Kaernisse, datter in

heurluyder ambocht zijn omtrent 33 haertsteden, onder arm ende rijk, daerof de meest helft arm zijn, ende niet en hebben dan se mitten handen en winnen.

Ende in Oest Barendrecht zijn omtrent 20 haertsteden, maer daer en isser maer 6 die met hem gelden, ende 12 die gelden mit Heer Jansdam, ende 2 die gelden mit IJselmonde.

Upt IIe seggen, dat de pastoer hemluyden geseyt heeft, datter zijn in de voors. ambochten van West Barendrecht ende Kaernisse 90 of 92 communicanten, ende in Oest Barendrecht omtrent 28; ende es een nyeuwe prochie, die eerst gestelt es, ende sal te Meije worden 2 jaeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven van elck vat biers dat zy te Dordrecht halen 3 st., ende moeten alle huer bier halen te Dordrecht.

Ende en hebben geen renten up tlichaem van den dorpe vercocht, alsoe alst nyeuw lant es.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy geen croengelt en geven tot Dordrecht, maer betailen mede in de ruyterpenninghen ende andere ommeslaghen, ende daer inne hebben zy betaelt, dese naeste 4 jaeren, 32 \mathcal{L} gr. Vlaems; ende als zy huer ommeslagen gaderen, zoe gaderen zy die by den hoofden, elx naer heurluyder rijkdom, havelick goet ende neringe, ende seggen als zy 8 ponden groten ommeslaen, zoe gelt de rijcxste daer inne 4 Rh. gl., ende dier en esser maer 1, ende mach in als rijk zijn omtrent 70 \mathcal{L} groten eens. Ende den selven estimeren zy wel zoe rijk te zijn als alle dandere, indien zy huer sculden up betailen zouden. Ende boven desen zoe geeft den eyghen van elke mergen jaerlicx te Dordrecht 6 st., twelck de huyluyden verleggen, ende cortent den eyghenaere, ten waere dat zy om vrij gelt huyeren.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, als mit coern te sayen, mitte koyen te weijen, mit spitten, mit delven, dorsen ende diergelijcke. Ende seggen dat Kaernisse es 250 mergen groot, West Barendrecht 175 mergen, Oest Barendrecht 254 mergen; ende hierof wort buyten gebruyet van Kaernisse 111 mergen, twelck meest wordt gebruyet int dorp van der Daech, zoe dat die buyrluyden aldaer blijven gebruycken 139 mergen, ende uyt West Barendrecht wort gebruyet 67 mergen, die gebruyet worden in IJselmonde, Rierkerck ende

int dorp van der Dacch, ende gebruycken selver 108 mergen; ende uyt Oest Barendrecht wordden buyten gebruyct 139 mergen by die van den ambochte van IJselmonde ende Ryderkerck, ende de buyrluyden binnen Oest Barendrecht bliven gebruyckende 115 mergen; ende en hebben alle de inwonenden niet eenen mergen die hemluyden in eygen toebehoert, uytgesondert een Willem Huygezoon, die heeft 4 mergen, gelijk voors. es. Ende tselve lant behoort all meest te Dordrecht, omtrent 60 mergen de kinderen van Moerkerck, ende een deels te Delf ende in andere plecken. Ende estimeren de mergen jaerlicx waerdich te wesen in huyere, deen deur tandere, $3\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende in coope by gemeene jaeren omtrent 10 £ gr. de merghen ¹⁾).

Upt VIe ar^{le} seggen, dat teen jaer deur tandere men niet volstaen en mach an dijckaetgegelt, sluysgelt ende anders, min dan omtrent 18 st. upte mergen.

Andere steden ende dorpen in Hollant ende Vrieslant, die men niet en bevynt getaxeert te wesen in de leste schiltacle, ende nochtans mede contribueerden in de beden by tijden van Hertoge Karel saliger memorien.

DE STEDE VAN ASPEREN.

Joost Volckaertss., burgermeester, oudt 50 jaer, Gijsbert Dirrixzoon, oudt 56 jaeren, ende Gerryt Adriaenss., oudt 27 jaeren, scepenen der stede van Asperen, comparerende in den Hage 10^{en} in Februario 1514, nae dat Jan van der Mije gelast was hemluyden te executeren, alsoe zy

¹⁾ Op een los blad, hier ter plaatse, leest men:

Oestbarendrecht	264 mergen.
Westbarendrecht	185 mergen.
Kaernisse	279 mergen.
ende tOudelant.	40 mergen.
ende de Zuedwinde	130 mergen.
Somme	898

Ende zy hebben angebracht voor Oest- ende Westbarendrecht mit Kaernisse . . . 679 mergen.
Aldus verzwegen 219 mergen.

den lesten in Januario voorleden te Dordrecht bescreven ende ontboden waeren, aldaer zy niet en compareerden; ende seggen by eede,

Upt I^e ar^{le}, dat zy geen rekeningen en weten te exhiberen, mits dat die all verbrant zijn geweest int jaer 1513, als de Gelderschen daer voer waeren ende den brant daer inne schoten; maer van een vat biers geven de tappers 1 blancke, ende over 4 jaeren en gaven zy maer een half blancke, ende zijn de exchijsen omme de lasten van der oorloge de helft gehocht, van tvreemt bier 3 st., ende over 4 jaeren en gaven zy maer 2 blancken, van een aem wijns nu 12 st., ende daer te voeren en gaven zy maer 6 st.

Van een hoet haveren 1 blanc, ende te voeren wast een halve blank.

Van een hoet weyts 2 blancken, daer men maer 1 blank of en plach te geven.

Alle weleke exchijsen de stede heeft thueren prouffite, ende gelden nu tsamen 55 nobelen, tot 50 st. tstück. Ende voor den brant als men de helft min gaf, zoe en gouden alle de voors. exchijsen maer 18 of 20 nobelen; weleke 55 nobelen maicken in ponden van 40 groten 137 £ 10 g.

Ende hobben upte Linghen een tuyninge die zy houden alle 4 of 5 jaeren eens, die alsdan gelden 8, 10 of 12 gulden, ende der statkelre mitte solre gelt sjaers 3 Rh. gl.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy sculdich zijn de navolgende losrenten, eerst,

An losrenten, vercoft in de leste oorloge van Gelre den penninck 14, daerof de 9 £ zijn den penninck 16 25 £ 1 g.

Ende de penningen daerof gecommen zijn besteedt in de fortificatie van huere stede.

An oncosten van poortiers ende waickers upte toornen, alsoe zy upte frontieren leggen, dat hem jaerlicx cost 23 £.

De jaerlicxe reparatie van der stede costen, alsoe de stede een groot begrip heeft, by estimatie 150 £.

Somma van desen voors. lasten 198 £ 1 g.

Aldus hier meer last dan innecommen 60 £ 11 g.

Weleke lasten, die mit andere oncosten die de stede upcommen dragen by gemeene jaeren boven huere innecommen 90, 100 of 120 £ van 40 groten, dat zy omme plagen te slaen upte huysen, maer slaent nu upte mergentalen, onder Asperen gelegen, die in als zijn 1200 mergens, gelijk mitten molengelde of andere oncosten, die men upte mergen om-

meslaet, daerof de 500 mergen binnen der stede wel toebehoeren. Ende de mergen gelt in huycere jaerlicx by gemeene jaeren, deen deur dandere, 3 scilt, ende in coope 60, 80 of 100 scilt.

Ende buiten sdijcx leggen noch omtrent 100 mergen, die in de voors. 1200 mergen niet begrepen en zijn.

Upt IIIe ar^{le} is geseyt int eerste hier voeren.

Upt IVe ar^{le} seggen, datter in als zijn 180 haertsteden of daeromtrent, onder goet ende quaet, ende voor den brant wasser 26 meer, ende vergaen alle dage meer.

Upt V^e ar^{le} seggen, datter plagen te wesen omtrent 700 communicanten, ende nu en isser maer 640.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouneringe. Aengaende de rentiers, daer en isser maer 2 die elcx omtrent 100 Rh. gl. vrij incommende sjaers hebben, ende daer en zijn geen 10 of 12 luyden die elcx 11 of 12 mergen lants hebben.

DE STEDE VAN HUECKELEM.

Gossen Hackert, schout, oudt 67 jaeren, Mathijs Guertss., oudt 54 jaeren, ende Dirrick Gerritszoon, oudt 49 jaer, burgermeesters der stede van Hueckelem, behoert te Dordrecht, upten 1^{en} in Febrero 1514, secundum cursum curie Hollandie, die by eede geseyt hebben tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e, IIe ende IIIe ar^{le}, als dat zy geen rekeninghe en hebben, want zy geenrehande innecommen en hebben tot prouffite van der stede. Het es waer, dat zy geven texcijs van den 6 tonnen biers 14 st. ende van een aem wijns 5 st., maer alle hier van over zee en geeft niet; welcken exchijs by gemeene jaeren waerdich is omtrent 40 Rh. gl. sjaers, ende behoert toe den heere van Hueckelem, sonder dat zy yet daerof hebben thueren prouffite.

Maer zijn schuldich aen renten 36½ gouden gulden sjaers, tot laste

van der gemeente, daerof de 16 gouden guldens zijn lijfrenten, ende de reste zijn losrenten ter losse den penninck 12, ende zijn gehaelt als wijlen Hertoge Aelbrecht van Sassen voor Leederdam lach.

Ende daerenboven moeten zy de stede onderhouden in reparatie, dat zy niet wel en weten te estimeren, maer zy zouden wel behouven tot reparatie ende onderhoudenisse van dien 100 Rh. gl. sjaers, meer ende niet min.

Welcke lasten, die hem alsoe overcommen, die slaen zy omme zoe upten mergen, upte beesten ende anders, nae dat elck gegoet es. Ende onder Hueckelem leggen omtrent 1200 mergen, daerof boven de 1000 met hemluyden niet en gelden of en geven, alsoe dandere 200 mergen uytterwaarden *zijn, van welke 1200 mergen de meeste helft toebehoert zoe den heere van Hueckelem als den inwonenden aldaer, daerof de mergen gelt, deen deur dandere, 3 of 3½ scilt sjaers, ende in coope 40 of 50 schilt.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat onder goet ende quaet zijnder in als 86 haertsteden, daerof de 5 of 6 van der aelmisse leven, ende daer zijn oock veel huysen van cleynder estimatie; ende deselve huysen zijn gemindert, mits dat zy in de leste oorloge, als de Heere van Gelre daer voeren lach ende de stede dede bestormen, tvier daer inne dede schieten, dat alsdoen wel de tweedeel van der stede verbaernde; ende buyten der stede in tlandt zijnder omtrent 24 of 25 haertsteden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat alsoe wel binnen der stede als buyten, die onder der stede behoeren ende te Hueckelem prochien, zijn tsamen, gelijk hem hueren pastoer geaffirmeert heeft, 350 communicanten of daer omtrent.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye ende mit koyen te houden; ende en hebben geen rentiers.

Seggen voorts, dat zy bedevrij geseten hebben ende noch sitten, sonder dat zy den grave van Hollant noch den heere van Hueckelem yet gegeven hebben zedert Hertochs Karels tijden herwaerts.

NOORDELOOS.

Upten 3^{en} in Februario 1514, secundum cursum curie Hollandie, Adriaen van Nesse, schout van Noordeloos, oudt 27 jaeren, Gerrit Aertss., oudt 61 jaeren, Bey Janszoon, oudt 62 jaeren, Jan Heymanszoon, oudt 70 jaeren, ende Jan Adriaenszoon, oudt 61 jaeren, zijn upten 3^{en} in Februario 1514 voors., van des dorps wegen van Noordeloos gecompareert te Dordrecht, omme te deposeren gelijk andere. Dewelcke verclaert hebben, ende bysondere de schout van wegghen des heeren van Zevenberghen, als dat deselve van Noordeloos eene vrijheyt es, die noyt tot gheenen tijden, alsoe lange als men gedencken mach, gecontribueert en heeft mijnen genadighen heere noch mitter stadt van Dordrecht; maer het es waer, dat die van Dordrecht over 20 of 25 jaeren deselve van Noordeloos bedwinghen wilden mit hem te gelden, dairomme dat zy eenige van den ingesetenen gearresteert ende gevangen hadden, crachtelicken sonder oordene van rechte, dewelcke bedwongen waeren eens te geven 100 of 150 Rh. gl. eens, maer en hebben noyt zedert gegeven, alsoe zy seggen dat deselve heerlicheyt gesproeten es uyt den huysen van Arckel ende Vyanden. Daerup hem geantwoert es geweest, dat men doen visiteren sall de rekeninghen, omme te sien of tselve alsoe es, ende indien zy eenige brieven of privilegien hebben, thueren propoeste dienende, dat zy ons daerof ¹⁾ binnen 14 daghen.

EGMONT.

Floris Dircxzoon Sant, oudt 44 jaeren, ende Dirrick Willemszoon van Backom, oudt 53 jaeren, scepenen van Egmont Binnen, seggen by eede, upten 25^{en} in Februario 1514 stilo curie Hollandie, tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{ie}, datter zijn in als 100 haertsteden, onder groot ende cleyn, daerof de 20 arm zijn; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert omme de reformatie van de abdie aldaer.

¹⁾ Er is hier in het hs. een halve regel onbeschreven gelaten.

Upt IIe ar^{le}, datter zijn in als 400 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy textcijs geven van den 6 tonnen biers 25 st., ende dat tot prouffite van den grave van Egmond, ende van wijn geven zy de 15 kanne; ende en zijn geen renten schuldich.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy de bede van mijnen heere den grave van Egmond ommeslaen by de schotponden, ende hebben in als 26 schotponden, elck schotpondt gereeckent 800 Rh. gl. current, daer inne alle huere goeden, roerende ende onroerende, gereeckent zijn.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit scilpen up te zee te haelen, mit lantneringe, ende dat derdendeel leeft wel van der abdye.

Ende hebben in als 280 mergen, behalven dat lant dat mijnen heere den abt ende den grave van Egmond toebehoeren, daerof hebben die van Haerlem 32 mergen, Alcaer 50 mergen, Egmond up tzee 45 mergen, Backom 7 mergen, Amsterdam 13 mergen, Wimmenem 13 mergen, Schaghen 7 mergen, tCapittel up te Houve 10 mergen, de welgeboeren luyden 22 mergen, een priester tAckersloot 5 mergen, de kercke tEgmond 5 mergen; soedat de buyeren behouden maer 70 mergen, daerup zy jaerlicx te gelden hebben, up te hofsteden int selve ambocht behoerende, an losrenten 60 Rh. gl. sjaers, ter losse den penninck 15 of 16, behalven de huysen up te houve tEgmond, die oock belast zijn, maer en weten niet van hoe veel. Ende de selve mergentaelen, ende de eenige van dien die zy hebben up 3 of 4 mergen nae, zijn belast jaerlicx de abdye te betalen 70 of 72 gouden Vrancrijesche croenen.

Ende een mergen lants es aldaer waerdich in huere 2 Rh. gl., deen deur tandere, ende de penninck in coope 13 of 14.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat de mergen lants jaerlicx wel te gelden heeft an dijckaetge, huelen ende wateringhen, 2 st. up ten mergen of daer omtrent.

EGMONDT UPT ZEE.

Rommer Symonszoon, schout, oudt 43 jaeren, Jan Sick, oudt 53 jaeren, meester Garbrant Symonszoon, oudt 43 jaeren, scepenen van Egmond

upt zee, seggen by eede, ten dage voors., tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als omtrent 300 haertsteden, gheen 5 min of meer; ende zijn meer gemeedert dan gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le}, datter zijn in als omtrent 1000 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven texcijse van den 6 vaten biers 20 st., ende de 15^e kanne van den wijn tot prouffyte van den grave van Egmond; ende zijn schuldich aen losrenten, 30 Rh. gl. sjaers, over lange vercoft, den penninck 14, ende de kereke es sculdich 50 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, daer zy de kereke onlanx mede getymmert hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy de bede van mijnen heere den grave van Egmondt jaerlicx betailen naedat elcx jaerlicx te voeren of ten afteren gaet ende naedat elcx gegoet es, ende niet by schotponden, want dat een jaer visschen zy wel, ende dat ander jaer qualicx, ende geven sjaers 308 Rh. gl. nu, ende somtijts min.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee mit visschen, ende hebben in als 25 slabyssen ende harinckseepekens, ende 25 of 26 pincken.

Ende en hebben geen lant, alsoe zy in de duynen leggen upten ouver van der zee.

RIJNSBURCH.

Heer Gerrit Janszoon, pastoer tot Rijnsburch, oudt omtrent 53 jaeren, Seger Willemszoon, scepen, oudt omtrent 65 jaeren, ende Claes Symonszoon, buyrman tot Rijnsburch, oudt omtrent 50 jaeren, geexamincert by eede upten voors. ar^{len}, den 26^m in Februario anno 1514 secundum cursum curie Hollandie, seggen tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, datter zijn 108 of 110 haertsteden, onder rijk

ende arm, die alle leven van den heyligen geest, maer veel uyt meest alle leven zy van der aelmissen van den convente van Rijnsburch, leggende int selve dorp; ende en zijn niet boven 20 haertsteden die hem selven mogen onderhouden sonder aelmissen, ende zijn nu min dan over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 400 communicanten; ende zijn oock nu veel min dander waeren over 10 jaeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijse en geven int selve dorp, zoe zy vrij sitten onder de abdisse ende convente van Rijnsburch; ende dat zy geen renten en hebben gehaelt up tselve dorp dan alleen van 400 Rh. gl. eens, die zy geleent hebben int gemeen lants saycken, daerof zy hebben obligatie van den rentmeester Willem Goudt, als die knechten int lant waeren, omtrent 2 jaeren geleden; daerof betaelen zy jaerlicx renten die penninck 16 ter losse.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven de abdisse van Rijnsburch ende de bailliu, schout ende bode tsamen 9½ ℒ Hollants tsjaers, tot 15 st. tpondt, ende tselve slaen zy jaerlicx omme up kerven, ende hebben omtrent 250 kerven, ende geeft daerinne elke kerf een halven braspenninck, ende die een kerf heeft, die moetet mitte handt winnen; ende de rijxste heeft 10 kerven, ende dien estimeren zy rijk omtrent 1000 gulden.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy meest hem alle generen mit lantelinge, als mit de koe, mit eeren, sayen, spitten ende delven, meest mitter aelmisse, voer den convente te bidden, ende mit provenen te heffen van den convente om Goodswillen.

Dat ambocht van Rijnsburch es groot omtrent 200 merghen, min ende niet meer, ende behoert meest alle de abdisse ende convente van Rijnsburch, uytgesondert omtrent 40 mergen, die behoeren tot Leyden, tot Delf, tot Haerlem, dan omtrent 10 mergen, min ende niet meer, die den buyeren toebehoeren ende inwonende van Rijnsburch; ende wort van den 200 mergen by den buyeren gebruyet omtrent 100 mergen; ende es de mergen jaerlicx waerdich in huyere 3 Rh. gl., ende in coope den penninck 20.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx niet en geven tot eenige sluys-

gelt ende watergelt, maer maicken huere wateringhen selve, zoe tselve ambocht niet groot en es, int ommegeaen een boochscoet weechs.

B O S C O E P.

Nicolaes Herperszoon, oudt omtrent 50 jaeren, ende Claes Janszoon, alias Claes Geeritss., oudt 58 jaeren, beyde ambochsbeewaerders, geexamineert by hueren eede upte ar^{len} voors., den lesten dach in Februario anno 1514 voors.

Upt I^e ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 40 haertsteden, onder arm ende rijk; ende deen helft en zouden niet twee maenden in siecten leggen, zy en moesten van der aelmisse leven; ende zijn nu veel min dan over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn bet dan anderhalf hondert communicanten, maer niet veel meer; ende de pastoer es wech omme die ruyters die daer geweest zijn.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen excijsen en geven in haer dorp; noch en hebben geen renten up tlichaem van den dorp vercocht, zoe zy geen geloof hebben, want omtrent 2 of 3 jaeren geleden zoe waeren 2 van huere buyrluyden gevangen tot Bodegraven, ende zy presenteerden ter Goude, daer zy up 1 mijle naer leggen, te vercoopen eene jaerlicxe rente van omtrent 9 of 10 Rh. gl. tsjaers, zy en mochten daer niet toe commen by cranck geloeve.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder ongelden gaderen by kerven, ende hebben omtrent 50 kerven, en heeft de rijcxste 5 $\frac{1}{2}$ kerf, ende rekenen elcke kerf voor 100 Rh. gl.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit alrehande lantneringe, dat een lantman doet, als mit de koe, spitten, delven, riet te snijden, mit ponten omme turf te halen ende diergelijcke. Dat ambocht es groot 551 mergen, ende tselve lant wort alle gebruyct by den buyeren ende inwonenden van Boscoep, ende behoert alle dat lant den buyeren ende

inwonenden van Buscoop, uytgesondert de abdisse ende dat convent van Rijnsburch hebben daerinne omtrent 47 merghen, ende die erfgenamen van wijlen Adriaen van der Does omtrent 32 mergen. Ende es waerdich de mergen jaerlicx in huyere, dat een deur tander, 5 st. 1 oert vrijs gelts, ende in coope een penninck 10.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zoe wye huert om vrij gelt, die heeft jaerlicx te gelden an molengelt, watergelt, dijckaetge, sluyssen ende anders, als daar geen inbrexem of nyeuwe wercken en zijn, 8 of 8½ st. upte mergen, teen jaer deur tandere, ende hebben dit jaer wel 18 st. upte mergen.

HOICHTMAEDE.

Heer Gerrit van Poelgeest, ridder, heere van Hoichtmaede, oudt 54 jaer, Huge Aelwijnszoon, schout aldaer, oudt 56 jaeren, ende Jacob Jacobszoon, ambochsbewaerder, oudt 46 jaer, behoert in den Hage, den 11^{en} in Aprille 1515 nae Paesschen, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn 22 haertsteden mitten pastoer ende costere; ende en zijn gemeerdert noch gemindert de naeste 10 jaeren herwerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter omtrent 80 communicanten zijn.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven van geenrehande saycken; noch en es tdorp oock niet belast mit eenigen renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy, als aengaende de bede, vrij zijn, dairomme zy daerof geen gaderinge en doen, ende dat by privilegie hier voortijts gegeven by wijlen Coninck Willem, daerof zy de copien overseynden sullen; maer zy gelden mede in des gemeen lants renten, daer huere portie inne draecht 6 of 7 Rh. gl., dat zy ommeslaen by de stuvers, ende hebben omtrent 100 st., welcke stuvers zy stellen niet nae tgoet dat elck heeft, maer naer tonderhout ende de neringhe die zy doen, te weten van koyen te houden of diergelijcke.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen te houden, spit-ten ende delven.

Hoichtmaide es groot in als 200 mergen, die all tsamen toebehoeren den voors. heere van Hoichtmaide, up 2 mergen nae, daer de pastoers huys up staet; ende houdt tselve ten rechten leene van mijnen genadi- gen heere; ende gelt in als 180 Rh. gl. sjaers, ende wert all gebruyet by den voors. van Hoichtmaede.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy in de coleke te Sparendam houden 3½ voet, ende gelden mede in de groote sluys, ende cost by gemeene jae- ren 1 blanck of 1 st. sjaers.

Dese Informatie, inhoudende 487 bladen, is aldus gedaen ge- weest uyt machte van de commissien transscreve int beginsel van dese informatie, by ons

(Get.) J. CARONDELET.

G. DE MARQUES.

VINCENT CORNELISZOOM.

FL. WYNGERDEN.

B I J L A G E N.

I. (bij bl. 211).

A.

AEN DEN CONINCK.

Gheven oetmoedelijk te kennen die ingesetenen van den dorpe van Scellinckwoude in Waterlant, gelegen in uwer Ma^{ts} graefscappe van Holland, als dat sy, arme, schamele supplianten, zeer hoech in de verpondinge staen, nyetjegenstaende sy soberlick gelant sijn, hebbende up heur margentalen, zeer sober ende weynich in getale, te onderhouden een zeer swaere ende lastigen dijk ofte zeeburch, groet wesende wel elfhondert roeden, daer onder wel tweehondert vijftich roeden kaeldijck es, gheen voerlant medallen hebbende, die welcke all met grote sware balcken ende ijseren gordingen onderhouden moet warden, tot grote importable costen van den supplianten, soe dat sy die cost daerup nyet en moeghen gecrigen, als nyet mogende huerluyder landen ofte weynich meer op veel jaeren uytbrengen dan doncosten van der dijkagie belopen, sulcx dat sy genootsaeckt sijn haer broet ter zee zuerlicken om een huyre ende zeker loen te winnen, varende oest ende west, twelek sy mede dese voerleden jaeren overmits toerloge nyet soe bequamelick hebben mogen doen tot heurluyder grote interest. Sijn daerenboven sy supplianten geleden een jaer bynae geheel ende van de gront aff verbrant geweest, waerdeur veel van de ingesetenen van tvoers. dorp, die met den supplianten verpont stonden, hem elders metter woene getransporteert hebben; soedat hem supplianten, hoe langer hoe meer hem belast vindende, nyet mogelijk en es die groote excessive beeden extraordinaris voer heurluyder quote ende portie te furneren, tensij by uwer Ma^t hem gracie ende lichtenisse gheschie. Versouckende daeromme zeer oetmoedelijk, dat, in consideratie van tgunst voers. es, uwer Ma^t gelieven wil hem supplianten te verlenen quytsheldinge van huerluyder quote ende portie

in alle beeden extraordinaris, die uwer Ma^t geconsenteert sijn ofte noch geconsenteert mogen warden, ofte ten alder minsten van de twee deelen van huerlyyder quote ende portie, ende dat voor een tijt van thien jaeren, ten eynde sy supplianten nyet genootsaect en sijn tvoers. dorp geheel te verlaten. Dit doende etc.

(Op den rand stond:)

Soit envoye au receveur general des aydes de Hollande, Jacques Bol, affin de sinformer sur le contenu, et en advertir, avecq aussy de son avis, ceulx des comptes en Hollande, pour aussy veoir le tout, y joindre leur avis, et le renvoyer a mess^{rs} des finances, pour en estre ordonne comme de raison.

Faict au bureau des finances a Bruxelles, le 24^e jour d'Octobre anno 1557.

(Signe) 1).

B.

Moegende, edele, wijse, zeer voirsinnige heeren, ick gebiede my aen u luyder E. zoe ick best mach.

Mijn heeren ontfangen hebbende zeeckeren besloeten brieve van mijne heeren van der finantie, met een requeste, die Co. Ma^t gepresenteert van wegen die gemeen inwoonders van den dorpe van Schellinewoude, omme te hebben gratie van huerlyyder portie in allen beden extraordinaris, beyde hier inne gesloeten. Soude mijn, volgende den voirs. brieve ende appostille, gestelt upte marge van de voirs. requeste, upt inhouden van dien geïnformeert hebben, maer alsoe ick bevonde op gelijke requeste, omtrent anderhalf jaer geleden, mijn genouch geïnformeert, ende mijne voirs. informatie by geschrifte gestelt, ende mijn heeren voirs. die over-

¹⁾ De handteekening is onleesbaar.

gesonden te hebben, waarvan die copie hierby gevoecht is ¹⁾, heeft mijn gedocht noedeloos te zijn andermael mijn daerup te informeren. Ende alhoewel ick oick mede wel behoirde by mijn voirgaende advis te persisteren, alzoehuerluyder tegenwoirdige requeste geen nyeuwe middelen en houdt: desniettegenstaende regardt nemende dat tvoirs. dorp al ende geheel staet upte zeevaerende neeringe, als van oist ende west te vaeren, die weleke overmidts dit tegenwoirdige oirloge zeer cranck ende sober is, ende zedert date van der voirs. informatie noch veel crancker geworden ende meer gedeclineert is, ende nyet gescapen is geduerende dit voirs. oirloge te beteren, principalyck de westersche vaert, zulcx dat hemluyden nyet wel moegelijck en zal zijn die schade, zoe ter zee gedurende dit oirloge, als by den brande in Mayo 56 aldaer geschiet, geleden, binnen corten jaeren te verhaelen, soe dunct my up correctie, dat men hemluyden wel gratie zoude moegen verleenen van de helft van huerluyder portie in allen beden extraordinaris, geduerende den tijt van vijf jaeren, ingaende met desen jegenwoirdigen jaere van acht ende vijftich.

Hiermede den Almoegenden Heere biddende, u luyder E. lange te conserveren in geluck ende voirspoedicheyt, gescreven in den Haege, den 16^{en} January 1557.

All uwer E. goetwillich Dienaer,
JACOB BOLL.

(Op de rug stond:)

Mogende, edele, wijse ende zeer voirsienige
heeren, mijn heeren van der rekeninghe des
Coninex in Hollant.

¹⁾ Ontbreekt in het hs.

II. (bij bl. 219).

U MOGENDE HEEREN.

Geven oetmoedelick te kennen uwe onderdanige dienaren ¹⁾
 Reedtgenten van Diemen, Ouderkerck ende Amsterveen, dat zy ¹⁾
 laeste verpondinge heurl. mergentalen de sommige g ¹⁾ middelbaer,
 sommige geheel quaet zijn, elck van heurl. die ¹⁾ van heurl.
 mergentalen hebben aengebracht gehadt, die alsulex by mijnen heeren
 geregistreert ende doen registreren zijn geweest, dat zedert die tijt de
 voors. landen ende heurl. mergentalen groffelyck ofgeslagen ende by den
 watere ende anders gemindert zijn; sulex dat die supplianten, die heurl.
 dubblen verleyt nyet en weten waer naer zyl. hen reguleren sullen int
 gaderen van den subvencien van der K. Ma^t; waeromme zyluyden oet-
 moedelyck versoecken dat u Mogende heeren believen wil, hemlyuden
 te leveren, tot heurl. redelycken coste, extract van der overleveringe van
 den mergentalen by heurl. gedaen.

Int welck doende,
 (Get.) J. VAN NESS.

(Op den rand stond:)

Is geordonneert den supplianten te doen heb-
 ben extract auctentyck uyte verpondinge, ge-
 maect 1514 van t V^e ar^{le} van elcx huerluyder
 aenbrenge van de margentacle. Actum 30^{en} May
 anno 44.

¹⁾ Hier zijn in het hs. eenige letters weggescheurd.

AANHANGSEL.

I.

In de nieuwe schildtalen, zoo als zij overeenkomstig de ingewonnen informatie in Juli 1515 werden vastgesteld, was Dordrecht op een hooger bedrag gesteld dan de regeering der stad billijk keurde. Zij kwam in beklag bij den Landsheer, en trachtte met de stukken te bewijzen, dat het gevorderde boven haar vermogen ging. De door haar overgelegde staten van inkomsten en uitgaven werden daarop in den Secreeten Raad en in dien der finantiën onderzocht en overwogen, en gaven aanleiding tot het stellen van eenige regelen van beheer, die niet onbelangrijk zijn om de toenmalige begrippen van staathuishouding te leeren kennen. Wij laten ze hier volgen, zoo als zij uit een ordonnantie van 4 Maart 1516 worden medegedeeld in het Hs. van Mr. Floris Oem van Wijngaerden, waarover wij in ons Voorbericht hebben gehandeld.

Mijn Genadige Heere heeft geordonneert dat die thoenders ¹⁾ voertaen in die administracie ende regiment van de steede van Dordrecht, ende in den ontfanck ende uytgeeven van de penningen derselver steede hem hebben ende vougen sullen als hiernaevolcht.

In den eersten. Die Excijse van den Wijne ende van den Biere van de voors. steede van Dordrecht, diewelcke zy 'by handen van hunne tresoriers gewoonlick zijn te vergaderen ende te colligeeren, zullen zy van jaere tot jaere in pachte geeven mit barrender keerssen den housten biedende ende den meesten omgeevende, ten meesten proffijte van de voirs. steede, mits nemende goede en souffisante cautie van den nemers ofte pachters van denselven Excijse.

Ende insgelijcx sullen zy in pachte geeven alle andere incompten van den voors. steede, als die craen Rodermond, die Maekelaerdye van den harden coirn, van den weecken coirn, van den calcke, van den smeedecolen, van den houte, van den verhoogen van dien, van dien van

¹⁾ Toonders, die van Dordrecht.

tzout, van den wijn int water, van den wijn opt landt ende diergelijke, nemende altoos cautie van den nemer als boven. Van welcken innecomen alle die pachters ende neemers van den voirs. steede goeden huer pachtgelt geeven ende betaelen sullen in handen van de tresoriers derselver steede van drie maenden tot drie maenden. Diewelcke tresoriers dair-off reekeninghe ende reliqua schuldich weesen sullen te doen tot profijte van de voors. steede nae gewoente, ende oock ter ordonnancie van ons ald. G. H., voor hem ofte mijn Heere den Stathouder van Hollandt ter tijt weesende off huere gedeputeerden, altijd als zy des by den Coninck ofte by den voirs. Stathouder versocht sullen weesen.

Die twee principale tresoriers van de voors. steede van Dordrecht, die welcke, nae uytwijzen den uytgeeven van der steede reekeninghen, pleegen jaerlicx te hebben voor hem beiden 19 \mathcal{L} 10 ƒ gr., in die steede van dien sullen hebben 20 \mathcal{L} gr.; ende overmits die 20 \mathcal{L} gr. sullen zij reekeninghe houden van den reparacie van de steede, den bouck van den rhenten houden tot hueren laste, zonder eenich particulier loon dairvoor te hebben. Ende als van den 8 \mathcal{L} gr. tsjaers, by de voorgaende reekeninghe toegelegt geweest den tresorieren van de reparacien, ende die 11 \mathcal{L} 18 ƒ gr. toegeleit de bouckhouders van den rhenten in drie parthien, die sullen geabolieerd zijn tot profijte van den voors. steede.

In die steede van de drie pensionaryssen van den steede van Dordrecht, diewelcke jaerlicx in gagien hebben, deene 66 \mathcal{L} 13 ƒ 4 d., die andere 25 \mathcal{L} ; ende de derde 20 \mathcal{L} gr. tsjaers, zal die voors. steede voortaan huer lijden mit eenen pensionarys, als zy hier voortijts gedaen heeft, die welcken jaerlycx hebben sal voor sijn gagien 25 \mathcal{L} gr.

Die gagien van twee advocaten der steede van Dordrecht in den Grootten Raide te Mechelen, en van eenen advocaet in den Raidt van Hollandt zullen gereformeert syn tot 2 \mathcal{L} gr. voor elcken van dien tsjaers.

In die steede van 200 \mathcal{L} gr., die welcke men jaerlycx ordonneert voor costen van den processen van de voors. steede, sullen die thoenders hem jaerlycx passeeren mit 100 \mathcal{L} .

In die steede van andere 200 \mathcal{L} gr., die zy jaerlycx reekenen voor reisen van scepenen, pensionaryssen ende andere gedeputeerden, sullen zy hem jaerlicx lijden voor 100 \mathcal{L} gr.

Voor bodeloon, waarvoor zij jaerlicx stellen 45 \mathcal{L} gr., sullen zy hem lijden voor 25 \mathcal{L} .

Tot reparacie van de steede, waarvoor jaerlicx stellen 500 \mathcal{L} gr., sullen zy hem lijden sjaers overmits die somme van 400 \mathcal{L} gr.

In die steede van 20 \mathcal{L} gr., die zy stellen voor artillierye ende geweer, sullen zy hem lijden mit 15 \mathcal{L} gr.

In die steede van 62 \mathcal{L} gr. 10 g , die zy reekenen voor die oncosten, die men doet in de verhuyringe van de steede excijsen, sullen zy hem lijden voor 25 \mathcal{L} .

In die steede van 64 persoenen, die zy onderhouden tot verseeckert-heid van de steede, in dien begreepen 16 hellebardiers, te weeten 8 voor den schout ende 8 voor den burgermeester, dairvoor zy stellen 316 \mathcal{L} 16 g gr. tjaers, sullen zy hem lijden mit 30 persoenen, te weeten 4 hellebardiers voor den schout ende 2 voor den burgermeester, van 6 schuiveoerders om die buitenwaeck, van 16 poortiers, te weeten van 4 voor elke poorte, van 1 busschietter ende van 1 paspoertgever, die-welcke hebben sullen 12 g gr. de maent, sjaers 216 \mathcal{L} gr.

Als van de 7 torenwachters ende die knechten, diewelcke zy plee- gen aan te nemen in den winter, dairvoor zy in twee portien stellen 96 \mathcal{L} 5 g gr. vls. sjaers, dies sullen zy hem lijden, ende met hueren borgers huere toeren doen bevaeren, als men in andere steeden doet, ende daerom hier nyet.

Ende als van de schenckinge van deselve steede, dairvoor zy reeke- nen jaerlycx 60 \mathcal{L} gr., die wedden van den schutters, dairvoor zy reekenen 35 \mathcal{L} , ende voor hart dack, dairvoor zy stellen 4 \mathcal{L} 10 g gr. transeat.

Die welke ordonnantie, hier voiren verclaert, die Coninck onsen ald. G. H. bevolen heeft ende beveelt denselven thoenders ende yegelyck van hemlyden, elcx soe verre hem dat aengaet, tachtervolgen, sonder die- selve te excedeeren, op die peine die contrarie deede dat excès op hem ende zynen goeden te verhaelen, ende van arbitrael correctie. Dit al by provisie ende totten tijd toe onse voors. G. H., breeder geïnformeert sijnde van den staet van den voors. steede van Dordrecht, anders dair- op geordonneert sal hebben.

Het spreekt van zelf, dat deze ordonnantie niet naar den zin der Dordrechtsche Regenten was. Na de voorgeschreven veranderingen „wel ende rijpelyck gevisiteert” te hebben, hebben zij bevonden „dattet niet mogelijk en was deselve te achtervolgen.” Zij bleven dus op vermindering van de quote der stad in de Verponding aanhouden.

II.

Plakaat tegen diverse fouten, ongeregeldheden en gebreken, gevonden door de Commissarissen bij de bovenstaande Informatie. In date den 6 Juli 1515.

BIJ DEN PRINCE VAN SPANGIEN, EERTZ-HERTOGE VAN OOSTENRIJCK,
HERTOGE VAN BOURGOIGNEN, ETC.

Onsen lieven ende ghetrouwen Gouverneur, Stedhouder, President ende Luyden van onsen Rade in Hollandt, saluyt en delectie. Alsoo die Commissarissen, die van onsen wegen geordonneert hebben geweest omme hen te informeeren van den staet, faculteyt ende gelegentheyt van de Steden, Dorpen ende andere Plaetsen van onsen Landen van Hollant ende Vrieslant, om daerna te reguleren ende ordonneren die nieuwe Schiltale ende Verpondinge, als nu gemaekt ende geslooten over 't selve Landt, veel ende diversche fouten, ongeregeltheden ende gebreecken gevonden hebben, soo int verkoopen van de renten op die Steden ende Dorpen van denselven Landen, in den gebruycke van de landen ongeadmortiseert, die de Cloosteren, Godtshuysen ende Geestelijcke Persoonen besitten binnen denselven Lande, oock mede in de excijsen, die in de Steden ende Dorpen voorsz. opghestelt ende geheven worden, ende in diversche andere saecken de Policie ende Neeringe van den voorschreven Lande aengaende, tot groote laste, schade ende achterdeele van den ghemeen en oorbaer ende welvaart van den selven Lande ende van der Ondersaten van dien, ende noch meer sal wesen, worde bij ons hierinne niet voorsien. Soo ist, dat wy desen aengesien, ende begeerende hier inne te voorsien tot vereenige van onse voorsz. Ondersaten, wy hebben by goeden advyse ende deliberatie van Raede geordonneert ende gestatueert, ordonneren ende statueren midts desen onsen Brieve die pointen ende articulen hiernaer beschreven.

In den eersten, dat men van nu voortaan geen renten, die opt ghemeene Lant, ofte lichaem van Steden ende Dorpen, ofte oock op Kercken tot

laste van de Dorpen verkocht zijn, tsedert den overlijden van wijlen Hertoge Karel van Bourgoignen zal. gedacht. betalen en sal, ter tijdt toe dat die rentiers die principale Brieven van de constitutie van den selven renten, ende die Steden ofte Dorpen die Brieven van Octroye, uyt machte van denwelcken die selve renten verkocht zijn geweest, ofte copie authentycq van dien getoont ende ghelevert sullen hebben in handen van onsen lieven ende ghetrouwen Meester Nicolaes Evraerdi, onsen President van Hollandt, Heeren Floris van Wijngaerden, Ridder, Heer van IJsselmonde, onsen Raedt, Mr. Vincent Cornelisz., onsen Reeckenmeester, ende Meester Pieter van Sinte Pieters, onsen Secretaris, die wy gecommiteert hebben, ende committeren midts desen, die te ontfangen in den Hage, ende dit binnen drie maenden nae de publicatie van desen, op peyne, te weten, die Steden ende Dorpen dieselve rente anderwerf te betalen, ende die rentiers op de verbeurte van heure renten.

Item, dat voortaan geen Stede ofte Dorp in onsen voorsz. Lande van Hollandt egeen los-rente ofte lijf-rente opte selve Steden ende Dorpen verkoopen en sal, sonder des nieuw Octroy van ons te hebben. Ende indien sy eenige renten verkochten sonder nieuw Octroy te hebben, de selve renten soudén zijn verbeurt ende van onwaerden, ende degeene diese verkoopen soudén sullen staen tot correctie arbitrale.

Item, dat geen Stede ofte Dorp geen excijs en sal mogen opstellen, hoogen ofte lagen, op wijn, bier, turf, visch ofte andere waren ende goeden dan by Octroy van ons. Ende alle die Steden ende Dorpen die eenige excijsen ofte impositien heffen, sullen ghehouden wesen te brengen ende exhiberen, binnen den voorsz. tijdt van drie maenden, in handen van onsen voorsz. Commissarissen die Brieven van Octroye, uit machte van denwelcken zy dieselve excijsen ende impositien heffende zijn.

Item, dat alle die Steden van onsen voorsz. Lande van Hollandt van nu voortaan ghehouden sullen wesen alle jaeren reeckeninge te doen in goeder formen van heuren inkomen, ende copie van de selve reeckeninge te senden in de Kamer van onse Reeckeninge in den Hage, binnen ses maenden nae de expiratie van elcken jare, om aldaer bewaert te worden tot elcks seeckerheyt.

Item, alsoo vele ende diversche partyen van landen ongeadmortiseert binnen onse voorsz. Lande van Hollandt ende Vrieslandt ghebruyckt

worden by Cloosteren, Godts-huysen ende Geestelijke Persoonen, hebben daer omme geordonneert ende ghestatueert, ordonneren en statueren als boven, dat die voorser. Cloosteren, Godtshuysen ende Geestelijke Personen, die sulcke ongeadmortiseerde goeden gebruycken, gehouden sullen worden te gelden ende te betalen in den Dorpen, daer 't selve Landt ende goet ghelegen is, nae haer bruyckwaer, ende sulcks in advnante dat die andere, in deselve Dorpen gheseten, nae haer bedrijf gelden sullen. Ende omme te weten wat goeden gheadmortiseert zijn ofte niet, so sullen die voorschreve Cloosteren, Godts-huysen ende Geestelijke Persoonen, pretenderende gheadmortiseerde landt ofte goet te hebben, binnen drie maenden nae de publicatie van desen, seynden ende exhiberen in handen van onse Commissarissen voorsz. hare Brieven van Admortisatie, die sy hebben soo van onsen Voorders ende van ons, als van den Bisschop van Utrecht ende van sijnen Voorsaten, op peyne, indien sy des in gebreecke waren, dat dieselve goeden naer den voorsz. tijdt van drie maenden gehouden sullen wesen onvrij, als niet geadmortiseert. Welcke Commissarissen die selve Brieven overnemen sullen, ende ons voort daerof adverteren. Ende om sulcke abuysen ende gebreecken te schouwen voor den toekomenden tijdt, soo verbieden wy midts desen allen Officieren ende Wethouderen, ofte anderen, daer erffnisse ofte onderffnisse vooren gebeuren, dat sy van nu voortaan niemant en admitteren, ontfangen ofte toelaten tot erffnisse ofte onderffnisse van eenige landen, of erf-renten ofte selve landen, het en zij dat de geene die tot alsulcke erven ende landen ofte renten komen willen, eerst ende alvooren oorlof ende consent hebben van den Heere, daeronder tselve goet gelegen sal wesen, ende daerenboven dat die geene, die totten selven erven, landen ofte rente begeert te komen, geloove ter Camere van dien ten schote ende te lote te staen, ende te betalen 't buyrlijck recht, het selve landt daerinne verbindende ende ypotequerende, daer af die Koopbrieven mentie maecken sullen. Ende sal daerof goet register gehouden worden tot allen Plaetsen.

Item, alsoo binnen onsen voorsz. Lande van Hollant en Vrieslant groote meenichte van Cloosteren ende Godts-huysen zijn, die dagelijcx augmenteren ende vermeerderen, soo hebben wy noch geordonneert ende gestatueert, ordonneren en statueren, dat men van nu voortaan in de selve landen geen Cloosteren ofte Godts-huysen van Mannen ofte van Vrouwen en sal mogen van nieuws fonderen ende opsetten dan by Ocotroy ende consent van ons ende van den Bisschop. Ende degeene die

haer kinderen in Cloosteren ende Godts-huysen sullen willen stellen, denselven Cloosteren mogen gheven lijf-renten ofte gereet goet, nae heure discretie, ende anders niet.

Item, ende want veel Poorters, woonende binnen den Steden, landt bruyken in de Dorpen, omtrent die selve Stede ghelegen, desgelijcks eenige Edelen, woonende op 't platte landt, sonder daerof te geven of te contribuieren metten Dorpen, soo hebben wy geordonneert, ende ordonneren mits desen, dat alle Poorters van Steden voortaan betalen sullen van het landt, dat sy buyten in de Dorpen gebruyken, weder tselve haer eygen landt is, of dat zy t'huyren, naet bedrijf ende bruyckwaer, ende in advenant vant geene des die andere Ingesetenen van denselven Dorpen gelden ende betalen sullen van den bruyckwaer van ghelijcke landen, ende die Edelmannen van de landen, die sy niet te Leene houden; maer van Landen, die sy te Leen houden, daerof sullen sy vry wesen, mits den dienst die sy daerof schuldich zijn; ende van eygen landen, dat sy huyren ofte bruyken, sullen sy mede gelden ende betalen nae heur bedrijf.

Item, dat elck Dorp sijn portie van de Beden ende andere Lasten omneslaen sal opte bruyckwaer van de landen, binnen den selven Dorpe gelegen, ende op heure eygen goeden, ende niet opten eygendom van den mergentalen ofte landen, Poorters van Steden, ofte andere luyden van buyten toebehoorende, uytgedaen Dijk-gelt, Sluys-gelt ende diergelijcke, die men schuldich is opte mergentalen omme te slaen.

Item, dat van nu voortaan geen Vassal ofte Particulier Heer in sijn Heerlijckheyt, daer wy onse Beden heffen, egeen Beden en sal mogen ontfangen, sonder Oetroy ofte consent van ons.

Ontbieden daeromme ende bevelen, (daer toe committerende mits desen onsen Brieve) dat ghy dese onse Oordonnantie ende Statuyt, ende al het inhoudt van dien, van stonden aen doet ende laet kondigen ende uytroepen over al onse voorsz. Landen van Hollandt ende Vrieslandt, daer men gewoonlijcken is uytroepinghe ende publicatie te doen, soo dat niemant des cause van ignorantie pretenderen en moge; ende de selve Oordonnantie onderhoudt, achtervolcht ende volkomt, ende doet onderhouden, achtervolgen en volkomen onverbreckelijcken, procederende, ende doende procederen, tegen die overtreders van de selve Oordonnantie

in exempel van allen anderen, sonder verdrach ofte dissimulatie. Ende want men van desen onsen Brief te doen sal mogen hebben in diverse Plecken, soo ordonneren wy dat aen 't Vidimus van dien, ghemaect onder Zegel authentycq, ofte andere copie gecollationeert ende geteykent by een van onse Secretarissen, geloove gegeven zij ghelijck tot desen originalen Brieve, want ons alsoo ghelieft. Ende des te doen geven wy u volkomen macht, autoriteyt ende sonderlingh bevel. Ontbieden ende bevelen allen onse Rechteren, Justicieren, Officieren, Dienaren ende Ondersaten, dat sy u dit doende ernstelijck verstaen ende obedieren. Gegeven in onsen Huyse van den Hage in Hollant, den sesten dach van Julio lan XV^c. et quinze. *Ondergeteykent*, By mijnen Heere den Prince in sijnen Rade.

P. HANETON.

Nadere verklaring van het bovenstaande Plakaat. In date den 8 September 1518.

BY DEN CONINCK.

Onsen lieven ende getrouwen Stadthouder, President ende Luyden van onsen Rade in Hollandt, Saluyt ende dilectie. Alsoo wij by de Ordonnantie, by ons ghemaect in den jare 1515, opte leste vernieuwinge van de Verpondinge ende Schiltale over onsen Lande van Hollandt ende Vrieslandt, onder anderen verklaert ende gheordonneert hadden, dat die Dorpen van den selven onsen Landen heure portie van onsen Beden ende andere heure Lasten ommeslaen souden opte bruyckware van de landen, binnen elcken Dorpe ghelegen, ende op haer eygen goeden, onder tdxel van welke onse Ordonnantie die Dorpluyden, soeckende heurluyder singulier profijt, grootelijcken gheexcedeert ende onze voorsz. Ordonnantie misbruyckt hebben, stellende bynae alsoo veel ofte meer opte landen, die Poorters of andere van buyten den selven Dorpe woonende gebruycken, voor ende opte bruyckware van dien, als op heur eygen goet, tegens onse meeninge ende intentie; waeruyt veel ende diverse questien, processen ende geschillen binnen onse Landen voorsz. geresen zijn, tot groote koste van onse Steden ende Dorpen aldaer, om in welke

questien, geschillen ende meer andere ongeregeltheden te remedieren ende voorsien, hebben wy by goeden advyse en deliberatie van Rade geordonneert ende gestatueert, ordonneren ende statueren mits desen, alsulcke poincten ende articulen als hier naer volgen.

In den eersten, sullen van nu voortan die voorz. onse Dorpen ende platte landen, elk haer portie van onse beden, subventien, ende andere ommeslagen van den gemeenen Lande van Hollant ende Vrieslant ommeslaen ende gaderen op hen selven, ende opten eygen Goeden, Have ende Neeringe van de Ingeseeten van elcken Dorpe, ende oock opte bruyckware van de landen, die de selve Ingeseeten van de Dorpen gebruycken, 't zij binnen den Dorpe daer sy wonen, ofte daer buyten, ende niet opten landen, mergetalen ofte bruyckware, die de Poorters van Steden ofte andere buyten woonende toebehooren, huyren of gebruycken, uytgesondert die lasten reële, den gront raekende, te weten, van Dijkkagie, Sluys-gelt ende diergelijke onkosten. Ende oock diegene van onsen Dorpen, die van oudts ende van allen tijden voor die laetste Verpondinge bij geuseerde Privilegien hare lasten van onsen Beden ende andere ommeslagen gewoonlicken zijn geweest mede te stellen int geheel ofte deel opte mergentalen, gelijk die vant Hoff van Delft, Hazerswoude, Aelsmeer, ende andere van gelijken nature, die deselve hare portie van onsen Beden ende andere hare lasten ommeslaen sullen mogen, gelijk sy van oudts ende altyds gewoonlijken zijn geweest van doene voor de leste Verpondinge, by ons vernieuwt in den Jare 1515 voorsz, sonder eenige nieuwigheyt ter contrarie te doen.

Item, die Edelen van den Lande, leevende ende hen dragende als Edele mannen, sullen vrij wesen van heure landen, die sy van ons te Leen houden, ende selfs gebruycken; ende opte landen ende bruyckwaer van dien en sal men geen gaderinge van beden ofte ommeslagen stellen, al ist dat sy heure residentie binnen den Dorpen houdende zijn.

Item, also binnen onsen voorsz. Landen groote menichte van Cloosteren ende Godtshuysen zijn die dagelijcx vermeerderen, ende dat veel landen van onse Ondersaten, die contribuabel waren ende daarvan wy dagelijcx in Beden ende Subventien ghedient plagen te wesen, vervreemt ende ghealieneert worden in handen van deselfde Geestelijke geprivilegerde Persoonen ende Cloosteren, Soo hebben wy noch geordonneert

ende gestatueert, dat egccne nicuwe Cloosteren ofte Kereken gesticht ofte getimmert en sullen mogen worden, dan by expresse consent ende Oetroy van ons.

Item, dat van nu voortaan diegene, die heure kinderen ofte andere in Cloosteren ofte Godts-huysen sullen willen stellen, zij Mannen ofte Vrouwen-Persoonen, die sullen den selven Cloosteren ofte Godts-huysen, mogen geven lijf-renten ofte gereet-gelt, tot alimentatie van alsulcken Religieux of Religieuse, naer haer discretie, ende anders niet.

Item, dat geen Steden ofte Dorpen eenige excijsen en sullen mogen opstellen, hoogen ofte lagen op wijn, bier, koorn, turf, visch, ofte andere waren, koopmanschappen ende goederen, hoedanich die zijn, dan bij Oetroy ofte expressen consente van ons.

Item, omme te verhoeden diverse processen, kosten ende moeyten, die soudon mogen rijzen uyt dese onse jegenwoordige Ordonnantie, daer mede onse penningen dickwils veraffert worden, ende de partijen komen in groote sware kosten ende lange processen, Soo hebben wy geordonneert, ende ordonneren by desen, dat de partijen, die hen eenichsints van dese onse jegenwoordige Ordonnantie sullen willen doleren ende beklagen, compareren voor u onsen Stadthouder, President ende Luyden van onsen Raide in Hollandt, u Luyden lastende, committerende ende authoriserende mits desen, deselve partijen voor u te roepen, te ver-eenigen, ende te accorderen indient mogelijk zij, ende, of t niet geschien en mochte, daerof sommierlijk appoineteren, als ghy in uwe conscientie bevinden sult van rechtswegen daertoe dienende ende behoorende; welck u Appoinctement wy willen dat by provisie, ende tot anders by ons daer op gheordonneert zij, sijn executie hebben ende volkomen effect sorteren sal, niettegenstaende oppositie ofte appellatie gedaen of te doen ter contrarie, ende sonder prejuditie van dien. Ontbieden u daeromme ende bevelen, (daer toe committerende midts desen) dat ghy dese onse Ordonnantie, Declaratie ende Authorisatie, met al den inhouden van dien, doet en laet van stonden aen kondigen ende uytroepen over al onsen voorsz. Landen van Hollandt ende Vrieslandt, daer men gewoonlijk is uytroepinge ende publicatie te doen, ende de selve Ordonnantie, Authorisatie ende Declaratie onderhout, volkomt ende achtervolgt, ende doet onderhouden, volkomen ende achtervolgen, naer haere

forme ende inhouden, sonder yet te doen of te gedoogen gedaen ofte gevordert te zijn ter contrarie, want ons also gelieft. Gegeven in onsen Huyse in den Hage, den 8^{en} dach in Septembri in t Jaer 1518. Ende onder stont geschreven, By den Coningh in sijnen Rade. Ende geteyckent P. Haneton.

Groot placaatboeck, II, 2047 en 2051. Gecollationeerd naar het Eerste Memoriaelbouck Sandelin, f°. 39 en 339.

III.

Als aanhangsel van de Informatie mocht de omslag niet ontbreken, die ten gevolge dier Informatie werd verordend. Wij hebben dan ook getracht dien op te sporen. Ongelukkig te vergeefs: in het Rijksarchief was hij niet te vinden. In de plaats er van, geven wij hier, uit het tweede Memoriaelbouck Sandelin f°. 37 en vgl. „de smaldeeling van 6000 mannen van oorlog” van het jaar 1521, die ons voorkomt bij gebrek aan beter vrij wel te voldoen, omdat volgens het opschrift „up elcke x scilden eenen man” gezet was. Zoo zou dan de verponding berekend zijn op (6000×10) 60,000 schildtalen. En inderdaad weten wij uit een request der kleine steden van Holland en Vrieland aan Karel V (bij Brandt, beschr. van Enkhuizen, bl. 98) dat de omslag op 60,000 \mathcal{L} was aangelegd. — Met 10 vermenigvuld wijst derhalve het getal der gevorderde mannen het bedrag der schildtalen van elke stad of dorp aan. Men houde echter daarbij in het oog, dat de schildtalen niet altijd in ronde, door 10 deelbare, getallen uitgedrukt zullen geweest zijn, en dat bij gevolg de vermenigvuldiging geen strikt juiste uitkomst geven zal. Dordrecht staat op 335 mannen, maar wij weten uit het Hs. van Fl. van Wijngaerden dat de stad in de beden werd aangeslagen naar een bedrag van 3360 (niet 3350) schildtalen. Wijk op Zee moet 7 mannen leveren, doch wij weten uit het Register van Van der Goes (7—9 April 1559), dat het niet op 70, maar op 74 schildtalen stond.

De aanleiding en de bedoeling van de zetting der 6000 mannen van oorlog leeren wij kennen uit de belangrijke ordonnantie, door Wagenaar, IV, 430, insgelijks uit het tweede Memoriaelbouck Sandelin, meegedeeld, waarheen wij verwijzen. Velius spreekt er van in zijn beschr. van Hoorn, op het jaar 1521, en zegt, in volkomen overeenstemming met onze lijst, dat Hoorn met zijn dorpen op 208 man gezet was, te weten de stad op 117, de dorpen op 91.

Het scheen ons niet ongepast, nu toch eens de lijst der zetting over alle steden en dorpen gedrukt werd, er aan toe te voegen een vergelijkenden staat der haardsteden, zooals die was anno 1515 volgens onze Informatie, anno 1496 en bij het overlijden van Karel den Stoute volgens de nog ongedrukte Informatie van 1496. — Onder haertstede wordt in de verponding verstaan niet haard, zooals er soms in één huis meerdere zijn, maar woning: vandaar dat men op enkele plaatsen voor haertstede, woenstede leest, b. v. bl. 450. — Het viel ons nu en dan moeilijk het juiste getal haardsteden uit de onduidelijke opgave af te leiden; wij hebben in zulke gevallen den lezer door het bijvoegen van een ? gewaarschuwd. Gaarne hadden wij ook den staat der schotponden op die drie tijdstippen gegeven, maar de Informatie van 1496 is in dit opzicht onvolledig, en het scheen overbodig de opgave der door ons uitgegeven Informatie nog eens tabellarisch te drukken.

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.		Getal van haardsteden		
		anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
DIE STEDE VAN DORDRECHT.	335	1500		
DIE STEDE VAN ^{ste} GEER- TRUIDENBERGE.....	24	385		
<i>Bailliuschap v. Zuylt-Hollant.</i>				
Drymmelen.....	5	47		
Hooge ende lage Zwale.....	3	60		
Raemsdonck.....	10	100		
's Gravenmoer.....	9	95		
Waspyck.....	8	75		
Capelle.....	13	104		
Besoyen.....	11	78		
Sprange.....	8	121		
Dussen.....	4	60		
Werckendam.....	2	19		
Slydrecht.....	8	75		
Alblas.....	16	50		
Alblasserdam.....	8	72		
Blessensgrave.....	7	55		
Molenaersgrave.....	6	46		
Gyessendam mit.....	} 14	54		
Gyssent Onderkerck.....				
Streekkerck.....	17	75		
Nyeu Leckerlant.....	11	60		
Brantwijk ende.....	} 8	50		
Ghibelant.....				
Papendrecht.....	7	50		
Wyngaerden mit.....	} 4	38		
Ruybrouck.....				
Hoffwegen.....	1	11		
Hardinxvelt.....	7	70 à 80		
Gyessen Nyeuwerkkerck.	7	36		
Pieterssen.....	3	22		
Slingelant.....	1	15		
Otlant.....	3	26		
Laech Blocklant.....	2	20		
Gouriaen.....	8	60		
Berchamboch.....	17	80		
Leckerkerck.....	15	100		
Crimpen upte Leck.....	3	45		
Crimpen upte Ysel.....	4	20		
Cralingenpolre.....	1	6		

Dordrecht en Zuid-Holland
zijn niet in de Informatie van
1496 begrepen.

Hooge Heerlicheyden.

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden			
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijd van Hertog Karel.	
Ouderkerck.....	16	90		
Stolwijk.....	8	73		
Berckou.....	3	50		
Pietershouck.....	1	15		
Maesdam.....	1	13		
Mijnsheerenlant.....	6	63		
Heyntgenoert.....	2	56		
Heer Jansdam.....	3	48		
De Lyndt.....	2	23		
Heer Oudelantsambocht....	1	12		
Seobbelant mit.....	} 2	32		
Molenaersambocht.....				
Kijfhouck.....	2	6		
Henryck Yden ambocht....	2	40		
Rysoert.....	2	11		
Adriaen Pieters ambacht....	2	11		
Rijderkerck.....	12	93		
't Oestambacht v. IJselmont.	3	} 46		
't Westambacht aldaer mit..	} 1			
Dirck Smeets lant.....				
Oest ende West Barendrecht.	5	53		
	<i>facit</i> 326 (eigenl. 325)			
DIE STEDE VAN HAERLEM.	380	2714	2426	2526
Beverwijk.....	12	204	200	300
<i>Bailliuschap v. Beverwijk.</i>				
Wijk upt Zee.....	7	175	160	250
Wijk an dnyen.....	6	24	22	23
Spaerwoude.....	4	63	60	66
Catwoude.....	7	60	57	57
Westzanen ende.....	} 48	310	300	300
Cromenye.....				
	<i>facit</i> 72			
<i>Bailliuschap v. Brederode.</i>				
Tetroede.....	3	81	72	76
Welboren luyden van Velzen.	3	25	22	22
Huysluyden van Velzen....	4	60	47	47
Schoerl mit Camp.....	23	180	220	300
Santvoirt.....	4	76	50	100
Bergen.....	14	100	?	200
't Oge.....	8	150	150	180
	<i>facit</i> 59			

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden		
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
<i>Bailliuschap van Kennerlant.</i>			
Welgeboren luyden van			
Heemkerck..... 5	16	18	21
Huysluyden aldaer..... 8	60	40	40
Castricom..... 12	58	50	60
Lymmen..... 16	90	95	100
Uitgeest..... 30	150	160	170
Ackersloot..... 22	97	133	163
Heyloo ende Oesdom..... 19	107	115	138
Groede..... 1	9	37	42
Scooten..... 6	99	50	62
Heemste..... 6	82	65	65
Spaerndam..... 5	70	55	60
Sloeten ende Oesdorp..... 10	128	120	130
de Vrije ambochten..... 2	29	27	31
't Hof ambocht..... 1	16	16	18
Herlemmerle..... 3	28	27	44
Nyewerkerck ende..... } 5	48	72	90
Rietwijk..... }			
Aelsmaer..... 6	80	90	125
Oestzanen..... 36	280	200	?
Wormer ende Gispem..... 45	350	360	350
Langedijk, alias Nortscerwou } 49			
Snytscerwou ende..... } 18	60	185	115
Broeck..... }	58		
<i>facit</i> 256			
Assendelft..... 27	180	69	90
<i>Bailliuschap van Egmond.</i>			
Neck..... 5	31	Gedagv. maar niet verschenen.	
Hoochtwoude mit Eerswou.. 23	145	84	278
Outkerspel..... 9	70	Gedagv. maar niet verschenen.	
Backom..... 6	22	"	"
Warmenhuysen..... 12	^{ca} 105	"	"
Harinckerspel..... 5	^{ca} 65	"	"
Petten..... 1	60 à 70	"	"
Huysduynen..... 7	112	"	"
Purmerende..... 29	210	"	"
Purmerlandt..... 32	160	"	"
<i>facit</i> 129			
DIE STEDE VAN ALCMAER.. 155	889	In 1477 $\frac{1}{3}$ meer dan in 1496.	

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden		
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
<i>'t Scoutambocht van Hoern.</i>			
HOERN	117	1118	1300 ?
Oudendijck	13	50	40
Grothuyzen	8	39	31
Zwaech	10	72	60
Hauwert	3	32	24
Scerwoude	2	21	17
Avenhoirn	4	35	30
Berchout	18	80	180 (<i>sic.</i>)
Nubixwoude	3	28	23
Beets	11	50	45
Scardam	2	24	In beide jaren evenveel.
Woggenom	12	80 à 90	} 88
Watweyt	2	17	
Mysen	3		
	<i>facit</i> 208		
MEDENBLIC mit		321	334
Oestwon	} 25	55	} 471
Opperdoes ende		28	
Warveshouve		55	
ENCKHUYSEN	70	720	635
Grootebrouck	} 70	173	} 452
Luttekebrouck		141	
Hoichkerspel ende		189	
Bouvekerspel			
Scellinchout	20	100	65
Wydenisse mit	} 14	c ^a 100	59
Leeck			
Sybekerspel mit	} 10	46	} 98
Benninckbrouck		37	
<i>Bailliuschap van Spanbrouck.</i>			
Spanbrouck	11	69	64
Opmeer	6	35	32
Updam ende	} 7	80	60
Hensbrouck			
	<i>facit</i> 24		
Hem ende	} 28	97	} 180
Venhuysen		139	
Abbekereck mit	} 13	47	} 175
Lamerschaegen		35	
Mitwou ende		20	
Twisch		56	

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden				
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.		
Westwoude mit.....	54	} 207	152	192	
Oosterblocker.....	70				
Westerblocker ende.....	45				
Binnewijse.....	38				
<i>Bailliuschap van de Nyburch.</i>					
Coodijk mit.....	12	150	} 387	509	
Huyswaert.....					
Sinte Pancraes.....	3	74			
Outdorp.....	5	36			
Otterleek.....	2	15			
Graft, mit.....	22	72			
dat Zuyteynde van Scermer..					
't Noirteynde van Scermer..	17	70			
Ursem.....	7	50			
	<i>facit</i> 68				
<i>Scaeger cogge.</i>					
Seaegen.....	34	220	220	300	
Berningerhorn mit.....	18	110	60	180	
Harinchuysen.....		40			
	<i>facit</i> 52				
Nydoorper Cogge, alias.....	46	61	332	382	
Oude Nydorp.....		181			
Nyeuwe Nydorp ende.....		170			
Winkel.....					
Texel.....	88	648	750	750	
Wyringen.....	25	370	396	450	
Vlielant.....	4	204			
't Niewelant v. St. Maerten..	10	140	133	174	
DIE STEDE VAN AMSTERDAM.	481	2532	1919	c ^a 1869	
<i>Bailliuschap v. Amsterlant, Waterlant ende Zeevanck.</i>					
MONIKENDAM.....	44	471	350	350	
EEDAM (met zijne dorpen).	86	496 + 196	450 + 140	550 + 165	
Lantsmaer.....	24	100			
Zuyderwoude.....	19	153	} c ^a 500	c ^a 500	
Zonderdorp.....	21	75			
Scellinckwout.....	10	104			
Brouck.....	15	64			
Ransdorp.....	34	210			
Mareken.....	5	75	50	50	
Diemen.....	11	90	80	100	

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden		
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
Amsterveen mit.....	100 Gerekend bij Alkemade	80	160
Leymen.....			
Ouderkerck mit.....			
Waardhuysen.....			
Doevedrecht ende.....	70	44	88
Waverenveen.....			
<i>facit</i> 293			
Oesthuysen ende.....	70	61	61
Etersen.....			
Nyeucoop.....	38	25	25
<i>facit</i> 16	36	38	35
<i>Bailliuschap van Goylant.</i>			
NAERDEN.....	500	300	500
WEESP mit.....	105	200	220
Weespkerspel.....			
Muyden.....	100	108	124
Muyderberch.....	34	32	42
Hussen.....	120	74	105
Laerem.....	65	50	60
Blaercom.....	40	45	65
Hillefersom.....	90	74	100
Bussom.....	36		33
<i>facit</i> 97			
<i>Bailliuschap van Loesdrecht.</i>			
Loenen.....	14	11	28
Loesdrecht.....	100	118	250
Teecoop.....	14	14	14
Mijnen.....	10	10	16
<i>facit</i> 13			
DIE STEDE VAN LEYDEN... 484	ca 3017	Evenveel in de beide jaren.	
<i>Bailliuschap van Woerden.</i>			
WOERDEN.....	267	265	320
Bodegraven.....	100	133	222
Waerder.....	40	31	41
Indijck.....	8	12	20
Ekendorp.....	20	14	21
<i>facit</i> 46			
OUDEWATER.....	325	292	542
Lynscoeten.....	39	27	40
<i>Bailliuschap van Ryntant.</i>			
Lyere.....	54	37	44

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden		
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
Monster mit } 21	250	60	80
Ter Heyde }		120	350
Waeteringe 11	74	60	67
Rijswijk 15	106	99	120
Voirburch 5	108	108	108
Coudekerck 6	37	40	46
Arleven mit } 10	139	80	105
Outshoorn }			
Alemade mit } 12	125	115	
Reynzaterwoude }			
Heer Jacobswoude 3	35	38	38
Aire 3	31	34	44
Sevenhoven ende } 1	13	16	29
Norden }			
Cuydestaert 1	26	20	26
Calslae 1	14	15	
Soeterwoude 15	80	70	100
Soetermeer 3	58	31	31
Segwaer 5	74	60	85
Lisse 5	87	50	80
Nyeuweveen mit } 1	13	} 18	28
Uyterbuyrt }	9		
Hogeveen mit } 2	44	60	
Benthorn }			
Waddinxveen 3	79	46	De helft meer dan in 1496.
Bloemendael 1			
Alphen 9	83	69	69
Tempel 1	8	5	15
Slupich 1	27	9	20
<i>facit</i> 144 (eigenl. 143)			
Naeltwijk 22	c ^a 200	160	160
't Honterlant 1	12	12	14
<i>facit</i> 23			
<i>Bailliuscap van Wassenaer.</i>			
Wassenaer mit } 13	173	138	140
Zuyck ende Berckerhorn (<i>sic</i>). }			
Voircoten 12	100	78	78
Catwijk upten Rijn mit } 5	66	} 79	85 ?
Valckenburch }	13		
Catwijk upt. Zee 5	145	120	138
Oestgeest 6	25	40	40

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden		
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
Leyerdorp	6	50	46
Wymmenen	2	20	21
<i>facit</i> 49			
<i>Bailliuscap van Noortlich.</i>			
Noortwijk mit.	} 30	310	290
Noortwijk up Zee ende.			
Langevelt.			
Hillegom	4	69	60
Voirhout	6	40	37
Sassenem	5	32	21
Noirtigerhout	5	50	75
<i>facit</i> 50			
Warmont	8	84	60
Hazaertswoude	10	111	100
Benthuisen	2	25	25
Zwammerdam	7	} 35	} 51
Reewijk	2		
Hoichtmade	1	22	86
DIE STEDE VAN DELFF	511	2733	3265
Den Haag mit.		} 1198	} 1348
Haech ambacht.			
(Scheveninge)	} 95	212	294
(Eyckenduynen)			
(Nieuwe Veen)			
Vlaerdingen	13	} 200	} 190
Vlaerdingerambacht	16		
's Gravesant	5	} 107	} 125
Santambocht	9		
<i>Bailliuschap van Delflant.</i>			
't Hoff van Delf	32	80	74
Maeslant	33	250	250
Berckel	23	111	108
Pinacker	24	115	90
Ketel	14	50	40
Wout		12	
Harnasch ende.	} 8	} 10	} 10
Hompjil			
Souteveen	6	30	14
Ruyven	2	8	9
Vrienban	7	13	29
Absrecht	3	8	

Driemaal meer dan in 1496.

Veel meer dan in 1496.

De
Bl
nr
Go
Ba
sc
Ha
He
Vl
Bo
Sto

't
An
de

go
Ar
Sce
Ny
Ho
Ho
Lee
Mie
Oes
Ked

Ha
hur
Wij
Edi
Her
Bro
Vee
Hee
Vlij
Dro
Ael
Eng

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden		
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
Dorp..... 3	10	12	12
<i>facit</i> 155			
Bleswijck..... 4	75	54	62
DIE STEDE VAN DER GOUDE. 327	1694	1700	2300
Gouderack..... 7	50	50	65
<i>Baillinscap van Schoonhoven.</i>			
SCHOENHOVEN..... 42	460	450	650
Haestrecht..... 5	80	74	84
Heer Aertsberge..... 6	33	28	28
Vlist ende..... } 4	32	39	36
Bonrepas..... } 7	7		
Stolwijck..... 8	50	40	48
<i>facit</i> 65			
't Lant van Liesvelt mit... } 6	139	135	160
Amers..... } 3			
de Nyeupoort..... } 3			
<i>facit</i> 9			
<i>'t Lant van Arele.</i>			
GORCUM..... 82	700	650	800
Arckel..... 6	54	58	76
Scelluynen..... 2	20	18	
Nyeuwerlant..... 9	30	26	32
Hoernaer..... 5	40	33	60
Hooch Blocklant..... 7	30	45	55
Leerbronck..... 7	30	50	70
Middelcoep..... 4	33		
Oesterwijck, mit..... } 9	25	49	74
Kedichem..... } 24	24		
<i>facit</i> 131			
<i>Huesden, stadt ende lant.</i>			
HUESDEN..... 24	247	250	350
Wijck..... 11	70	100	150
Edichuysen..... 6	44	70	85
Herp..... 5	29	30	46
Bronck..... 2	19	28	32
Veen..... 6	46	70	79
Heesbeen..... 2	15	18	36
Vlijmen..... 9	151	150	150
Drongelen..... 2	39	46	46
Aelburch..... 2	32	32	
Engelen..... 7	46	100	113

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.	Getal van haardsteden			
	anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.	
Genderen	4	28	31	48
Douveren	2	25	23	33
	<i>facit</i> 82			
Baertwijck	7	85	95	100
Outheusden	7	28	57	80
Eethen	5	46	80	118
Meuwen	4			
DIE STEDE VAN ROTTERDAM.	154	1137	972	1275
DIE STEDE VAN SCHIEDAM.	42	470	465	574
<i>Bailliuscap van Schielant.</i>				
Ouderschie	11	59	65	85
Bueckeldijck	3	20	16	19
Scyebrouck	4	21	22	22
Hillegersberge	12	140	80	80
Cralinge	7	64	28	28
Sevenhuysen	5	88	34	104
Nyenwerkerck	7	62	60	60
Capelle	7	58	60	^{c^a} 70
Moerdrecht	3	45	36	52
Matenese	1	9		
Scoenreloe	1	9		
	<i>facit</i> 61			
<i>Somma in als</i>	6018			

NAAMLIJST

DER

GEVISITEERDE STEDEN EN DORPEN.

Cursief gedrukt zijn de hedendaagsche benamingen van plaatsen, die onder haar oude namen niet wel te herkennen zijn).

A.	Bladz.	Bladz.
Aelbertsberge	23.	Avenhoorn 92.
Aelbouch	452.	<i>Axwijk</i> . Zie Haecxwijk.
Aelsmaer	57.	B.
Aire	293.	Baertwijk 433.
<i>Aarlanderveen</i> . Zie Arleveen.		Backom 161.
<i>Aartswoud</i> . Zie Eertswoude.		<i>Barendrecht</i> . Zie Oostbaren-
Abbenkercke	123.	drecht, Westbarendrecht.
<i>Abtsrecht</i> . Zie Sabtsrecht.		<i>Barsingerhorn</i> . Zie Berninger-
Ackersloot	35.	hoorn.
Adriaen Pieterszoon ambocht	593.	Beetsch 96.
Alblas	542.	Benninebrouck 112.
Alblasserdam	543.	Benthoern 307.
Alblasserwaert.	540.	Benthuisen 306.
Alcmaer	72.	Berchambocht. 569.
Alckmade	290.	Berchout 93.
Alphen	309.	Berckel 356.
Ammers.	399.	Berckerheye 274.
Amstelredamme	167.	Berckou. 578.
Amsterveen	219.	Berghen. 38.
Arckele	415.	Berningerhoorn 144.
Arleveen	289.	Besoyen. 534.
Asperen	599.	Beverwijk 17.
Assendelft	62.	

	Bladz.		Bladz.
Binnewijzen	130.	Eedichuysen	439.
Blaricom	232.	Eertswoude	122.
Bleyswijck	371.	Eetersem	214.
Blesgensgrave	545.	Eethen	442.
<i>Blocklant.</i> Zie Hoochblocklant, Laechbloklant.		Egmond	603.
Bodegraven	251.	Egmond upt Zee	604.
Bonrepas	396.	Eyckenduynen	339.
<i>Bosch.</i> Zie Schoeten.		Eynhuysen	99.
Boscoep	607.	Enghelen	453.
Bouvekerspel	106.	<i>Enkhuizen.</i> Zie Eynhuysen.	
<i>Brandwijck.</i> Zie Bravick.			
Bravick	553.	G.	
Brouck (in Kennemergevolg)	141.	<i>Geer.</i> Zie die Vrij ambochten.	
Brouck (in Waterlant)	211.	<i>Geertruidenberg.</i> Zie Sint Geer- truydenberg.	
Brouck (onder Heusden)	444.	Genderen	456.
Bueckelsdijk	480.	Gibelant	553.
Buysssem	235.	Gyessendamme	548.
<i>Bussum.</i> Zie Buyssem.		Giessen Nyeuwerkerck	561.
C, zie onder K.		Giessen Ouderkerck	548.
D.		Gisp	64.
Delft	322.	Goylant	227.
Diemen	217.	Gorinchem	402.
Dirck Smeets landeken	596.	Goude	372.
Dordrecht	493.	Gouderrack	401.
Dorp	369.	Goudriaen	567.
Douvendrecht	221.	Graft	137.
Douveren	458.	's Gravemoer	530.
<i>Drimmelen.</i> Zie Drummelen.		's Gravenhage. Zie Haghe.	
Drongelen	451.	's Gravesande	348.
Drummelen	526.	Groede	42.
<i>Duivendrecht.</i> Zie Douvendrecht.		Grootebrouek	106.
Dussen	537.	Grosthuyzen	86.
E.		H.	
Eckendorp	257.	Haecxwijck	189.
Eedam	185.	Haerlem	6.
		Haerlemmerlede	54.

	Bladz.		Bladz.
Haesaertswoude	305.	Hoochtwoude	122.
Haestrecht	391.	Hooge Zwaluwe	527.
Haghe	339.	Hoorne	79.
Hardinxvelt	559.	Hoornaer	419.
Harinckerspel	163.	<i>Houtrijck. Zie die Vrij ambochten.</i>	
Harinckhuysen	144.	Hueekelem	601.
Harnassch	360.	Huysduynen	166.
Hauwert.	89.	Huyssen.	228.
<i>Hazerswoude. Zie Haesaerts-</i>		Huyswaert	131.
<i>woude.</i>			
<i>Hedikhuizen. Zie Eedichuysen.</i>		I.	
Heemskerek	28, 29.	IJselmonde.	596.
Heemstede	46.	Ylpendamme	204.
Heeraertsberch	393.	Indijck	256.
Heerjacobswoude.	292.		
Heerjansdam	585.	J.	
Heeroudelansambocht	587.	<i>Jacobswoude. Zie Heer Jacobs-</i>	
Heesbeen	448.	<i>woude.</i>	
<i>Heyde. Zie Ter Heyde.</i>		<i>Jisp. Zie Gisp.</i>	
Heyloo	37.	K. en C.	
Heyndrick Yden ambocht	591.	Caedijck.	188.
Heynenoert	583.	Kaernisse	597.
<i>Hekendorp. Zie Eckendorp.</i>		<i>Callantsoog. Zie Tooge.</i>	
Hem	119.	Calslae	297.
Hensbrouck	117.	<i>Kalslagen. Zie Calslae.</i>	
Herpt	440.	Camp.	40.
<i>Heukelum. Zie Huekelem.</i>		Capellen (in Zuidholland)	532.
Heusden.	427.	Cappelle (in Schieland)	488.
Hilfersem	233.	Castricom	31.
Hillegersberghe	482.	Catwijck upten Rhyn	278.
Hillegom	319.	Catwijck upt Zee.	279.
Hodempil	362.	Catwoude	70.
't Hofambocht.	53.	<i>Kedichem. Zie Kekem.</i>	
't Hof van Delf	352.	Kekem	425.
Hofweghen.	558.	Ketel.	359.
<i>Honderland. Zie Thonterlant.</i>		Kijfhouck	589.
Hooch Blocklant.	421.		
Hoogekerspel	106.		
Hoichmade.	608.		
Hoogveen	307.		

	Bladz.		Bladz.
<i>Kleine Lindt. Zie de Linde.</i>		<i>Made. Zie Meeda.</i>	
Coedijk	131.	Marcken	216.
Couderkerck	288.	Matenese	490.
Cralingen	483.	Medemblick	104.
Cralingerpolder	575.	Meeda	521.
Crimpen upte Leck	572.	Meeuwen	445.
Crimpen upte IJsel	573.	Middelcoop	424.
Crommenye	67.	Middelye	189.
Cudelstaert	295.	Midwoude	123.
<i>Kwadijk. Zie Caedijk.</i>		Mijnen	226.
L.		Mynsheerenlant	582.
Laech Blocklant	566.	Molenaersgrave	547.
Lage Zwaluwe	527.	Moerdrecht	489.
Lambertschaeg	123.	Monickedamme	190.
Langedijk	141.	Monsterambocht	267.
Langevelt	316.	Monsterkerck	537.
Lantsmaer	206.	Muyden	200.
Larem	230.	Muyderberch	227.
Leeck	110.	Muylkerck	537.
Leerbrouck	423.	N.	
Leyden	236.	Naeltwijck	266.
Leyderdorp	286.	Naerden	193.
Leyemuyden	290.	Neck	71.
Leckerkerck	570.	<i>Nibbixwoud. Zie Nubucxwoude.</i>	
Liere	264.	Nyenborg	131.
Liesvelt	398.	<i>Niedorp. Zie Nyerop.</i>	
Lymmen	32.	Nyeudorpercogge	146.
de Linde	586.	Nyeuwerkerck (in Kennemerland)	55.
Lynscoten	255.	Nyeuwerkerck (in Schieland)	486.
Lisse	318.	Nyeuwecoop	298.
Loenen	222.	Nyeuwelant van Sint Mertin	157.
Loesdrecht	223.	Nyeuwlant (onder Arckel)	417.
Loesduynen	339.	Nyeuleckerlant	552.
Luttekebrouck	106.	Nyerop, Nyeuw en Oude	146.
Luttekedracht	92.	Nyeupoert	398.
M.		Nyeuweveen	303.
Maesdam	581.	Nyeuweveen (onder den Haghe).	339.
Maeslant	354.	Noordcloos	603.

	Bladz.
Noorden	294.
Noortscharwoude	141.
<i>Noordwijk. Zie Noortich.</i>	
<i>Noordwijkerhout. Zie Noortigherhout.</i>	
Noortich	316.
Noortich upt Zee.	316.
Noortigherhout	283.
Nubucxwoude.	95.

O.

Oosdom	37.
Oosdorp	49.
Oostbarendrecht	596.
Oosterblocker	128.
<i>Oosterleek. Zie Leeck.</i>	
Oosterwijk	425.
Oostgeest	280.
Oosthuysen.	214.
Oost IJsselmonde	596.
Oostwoude	104.
Oestzanen	60.
<i>Ooterleek. Zie Otterleek.</i>	
<i>Opdam. Zie Updam.</i>	
<i>Opmeer. Zie Upmeer.</i>	
Opperdoes	104.
Ottelant.	565.
Otterleek	135.
Oudendijk.	86.
Oude Nyerop	146.
Ouderkerck (aan den Amstel)	221.
Ouderkerck (aan den IJssel).	576.
Ouderschie.	478.
Oudewater	259.
Outdorp.	134.
Outheusden.	437.
Outkerspel	160.
Outshoorne.	289.
<i>Overschie. Zie Onderschie.</i>	

P.

	Bladz.
Papendrecht	555.
Petten	164.
<i>Peursum. Zie Poersem.</i>	
Pinaker	357.
Pittershouck	580.
Poersem.	562.
<i>Polanen. Zie die Vrij ambochten.</i>	
Purmerlant.	204.
Purmereynde	201.
<i>Puttershoek. Zie Pittershouck.</i>	

R.

Raemsdonck	528.
<i>Raerdorp. Zie die Vrij ambochten.</i>	
<i>Ransdorp. Zie Rarop.</i>	
Rarop	212.
Reewijk	312.
Riederwaert	585.
Rietwijk	55.
Ryderkerck.	594.
Reynsaterwoude	290.
Rijnsburch	605.
Rijsoerde	592.
Rijswijk	270.
Rotterdamme	459.
Ruyven	366.

S. en Z.

Sabtsrecht	368.
<i>Sandelingsambocht. Zie Adriaen Pieterszoon ambocht.</i>	
Santambocht	350.
Santvoert	59.
Zassenen	281.
<i>Sassenheim. Zie Zassenen.</i>	
Scaeghen	143.
Seaerdam	97.

	Bladz.		Bladz.
<i>Scharwoude</i> . Zie Noortscharwoude, Zuytscerwoude.		Stolwijk	395, 577.
Scellinchout	109.	Streefkerck	550.
Scellinckwoude	210.	Stuvesant	521.
<i>Schelluinen</i> . Zie Sceluynen.		Suyck	274.
Sceluynen	416.	<i>Zuidewijn-kapel</i> . Zie Capellen.	
Schermer	137, 138.	Zuyderwoude	207.
Scerwoude (onder Hoorn)	91.	Zuytscerwoude	141.
Scheveningen	339.	<i>Zuidwijk</i> . Zie Suyck.	
Sciebrouck	481.	<i>Sunderdorp</i> . Zie Zonderdorp.	
Sciedamme	469.	Zwaech	87.
Scipluyden	354.	<i>Zwaluwe</i> . Zie Hooge Zwaluwe, Lage Zwaluwe.	
Scobbelantsambocht	588.	Zwammerdam	311.
Schoenhoven	386.		
Schoenreloo	492.	T.	
Scoerle	40.	Teecoop	225.
Schoeten	44.	<i>Tekkop</i> . Zie Teecoop.	
Zegwaert	302.	Tempel	313.
Zevenhoven	294.	<i>Ter Aar</i> . Zie Aire.	
Zevenhuisen	485.	Ter Heyde	267.
Zybekerspel	112.	Tetroede	23.
Zydwy	532.	Texel	149.
Sint Geertruydenbergh.	521.	Thonterlant	271.
<i>Sint Maarten</i> . Zie Nyeuwelant van Sint Mertin.		Tooge	158.
Sinte Pancraes	133.	Twisch	123.
Slydrecht	540.		
Slingelant	563.	U.	
Sloeten	49.	Uyterbuyrt.	303.
<i>Sluipwijk</i> . Zie Slupich.		Uytgeest	34.
Slupich	315.	Updam	117.
Zoetermeer	301.	Upmeer	116.
Zoeterwoude	299.	Ursem	140.
Zonderdorp	209.		
Souteveen	364.	V.	
Spanbrouck	114.	Valckenborch	278.
Sparendam	48.	Velzen	25, 26.
Spaerwoude	68.	Veen	447.
Sprange	536.		
Stanthasen	526.		

	Bladz.		Bladz.
Veenhuysen	120.	Weesp	197.
Vlaerdinghen	346.	Weesperkerspel	197.
Vlaerdingher Ambocht.	363.	Weypoert	299.
Vlielandt	156.	Werckendam	539.
Vlijmen	450.	Wervershoof. Zie Warfarts-	
Vlist	396.	houe.	
Voorborch	272.	Westbarendrecht.	596.
Voorhout	321.	Westerblocker.	129.
Voorschoten	276.	West IJsselmonde	596.
Vrij ambochten (Die)	51.	Westwoude.	126.
Vryenban	367.	Westzaenen	67.
		Wieringhen	153.
W.		Wijck (onder Heusden)	435.
Waerder (onder Eedam)	188.	Wijck an Duynen	22.
Waerder (onder Woerden)	253.	Wijck op Zee.	20.
Waddinxveen	308.	Widenesse	110.
Warfartshoue	104.	Wymmenom	65.
Warmenhuysen	162.	Wijngaerden	556.
Warmont	284.	Winckel.	146.
Waspijk	531.	Woerden	248.
Wassenare	274.	Woggenom.	98.
Wateringhen	268.	Wormer.	64.
Watweyde	98.	'tWout	360.
Waverenveen	221.		

Z. zie onder S.

VERKLARENDE WOORDENLIJST.

VERKLARENDE WOORDENLIJST.

A.

Acht (De). 494. Vertegenwoordigers der gilden, en als zoodanig medegeorders van Dordrecht.

Achtendeel. Maat van koren enz. = $\frac{1}{2}$ zak. Zie *Sack*. *Twee achtendeel maikende een viertel Antwerper maet*, 11. *Elcke schepel voor een achtendeel gereeckent*. Over den inhoud van het Achtendeel in verschillende steden van Holland zie *LELONG*, *Koophandel van Amsterdam* (8^e druk) I, 284.

Achterevolgende. Volgens, 3.

Acouter. Verspieder. *KILIAAN*: *Acouter*, *explorator*. Van het Lat. *auscultare* komt in het Ital. *ascolltare* en in het Fr. *escouter*, hooren. *De hoornblazers upte toornen ende poorten, ende van den acouters, die zy by nachte houden*, 331.

Admortiseren. In de doode hand brengen. *Te weten of die goeden (van den cloosters) geadmortiseert zijn*, 5. De geadmortiseerde goederen der kerk betaalden doorgaans niet mede in de contributiën. *Alle de voors. mergentalen gelden mede, tzij dat se toebehooren ofte gebruyct werden van geestelicke*

of waerlicke luyden, uytgedaen 10 mergen, die men heet geadmortiseerde goeden, 443. Voor *admortiseren*, vindt men ook *mortificeren*; *goeden, die niet gemortificeert en zijn*, 196. In denzelfden zin *geestelijck maecken. Welcke landen te voeren, eer zy geestelijck gemaect waeren, mede plagen te geven*, 152.

Aem. Inhoudsmaat van Rijnschen wijn, houdende 4 ankers.

Aen mogen. Aan kunnen komen: *een stede, daer men winters ende zomers te paerde ende te voete aen mach*, 194.

Aenschouw. Aandacht. *Daarup zy begeren aenschouw te hebben*, 291. Zij wenschen dat daarop acht worde geslagen.

Aentasten. Aanvaarden. *Zoedat zy niet en wilden haer goet mitten lasten aentasten, al gawe men hem 200 Rh. gl. 51. Waarvoor elders, die nyemant an-nemen en zoude om 400 Rh. gl. toe te hebben*, 293.

Afbreck. Afbrokkeling: *overmits de ofbreck van den lande by de meeren*, 56. — Zie *Slete*.

Aflopen. Wegvloeien, wegspoelen: 150 *mergen, daerof datter mitten water ofgelopen es omtrent 30 mergen, 91. Een mijle zeedijck, die boven afgeloopen es, 63.*

Afschatten. Zie *Schatten*.

Afslaan. Wegslaan. *Die meeren slaen dat lant seer of, 205, waarvoor elders ofnemen: de meeren, die tlant alle jae-ren wel 25 mergen ofnemen, 57. — Offslach: gemindert by den offslach van de meeren, 139. Ook wel slach: zy hebben groote schade van de slach van den meeren, 357. Vgl. Slijten, slijte.*

In geheel anderen zin **afslaan**, van belastingen en uitgaven: *Dat hemluyden niet meer affgeslagen es dan 9 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, 100.*

Afslaan, afslager, afslach. Verkoopen, bij afslag, vooral van visch. Bij uitbreiding, *afslag* het geld dat de verkooper aan den afroeper of afslager verschuldigd is, 175. Dikwerf wordt *afslach* met *pontgelt* samengevoegd, soms als gelijkbeteekenend in de plaats er van gebruikt, hoewel het eigenlijk iets anders beduidt. Zie op *Pontgelt*.

Afstellen. Zie *Opstellen*.

After dien dat. Nadat. *After dien dat zy heuren mast gerecht hebben, 468. Nadat zij den mast hebben opgericht, om onder zeil te gaan.*

Afvloeien. Zie *Wechvloeien*.

Alleleens, 196. Verbasterd uit *al alleens*. Zie DE VRIES op *Warenar*, bl. 127.

Ambachtsbewaerders. Goede lieden, meestal twee in getal, door de ambachtsgenooten gekozen, om met en tegenover den Schout „*des ambachts oirbair te doen*.” Zie DE VRIES, *Mnl.*

Wdb. i. v. en Tegenw. Staat XVI. 209.

Amer. 381. Een soort van tarwe of weit. Zie DE VRIES, *Mnl. Wdb. i. v.*

Arg, arger. Slecht, Slechter: *Arger lant, 454. De neringe is wel de helft arger dan die plach, 183. Verargeren.* In waarde verminderen. *De huysen zijn wel den derden penninck geargert, 12. De prijs van denzelven huysen is wel de helft geargert ende gemindert, 244.*

Assch souts. 11. Denkelyk is *souts* hier, bij verschrijving, uit den vorigen regel herhaald, en wordt met *assch*, pot- of weede-asch bedoeld.

B.

Ban. Hetzelfde als *ambacht*, het gebied van het dorp, 24, 27.

Banwerck. 233. De arbeid die door het lichaam van het dorp verricht moet worden, waartoe de Schout de opgezetenen bant. Zie MEYLINCK, *Delfland*, bl. 192 (Bijl.) en elders.

Barninokhout. 84. Brandhout.

Barnincsteen. 177. Barnsteen.

Basterd. Wijnsort. Zie *Wijn*.

Bat, bet. 1) Beter, gevoeglijker: *Ende en is niet bat te remedieren, 2. 2) Eerder: bet gemeerdert, dan gemindert, 14. 3) Meer: Elke mergen heeft te onderhouden bet dan 9 voeten zeedijckx, 130.*

Bate, te baten commen. Te hulp komen, te gemoet komen. *De stad comt te baten die hart dack decken, 239, geeft een subsidie aan de poorters, die in plaats van hun rieten dak een tegel- of leidak op hun woning nemen. — Die van Teecoop moeten die van Mijnen jaerlicx 4 Rh. gl. te*

baten commen, 227. Die van Mijns Heerenlant betalen aan Dordrecht 400 Rh. gl., daerof dat zy te baten hebben an elcken mergen, in haer ambacht gelegen, 6 st., 583. Hiervoor elders: daertegen zy goet hebben tmergengelt, 553.

Bebloyt. 2. Drukfout voor *Bevloyt*. Zie onder *Bevloeien*.

Becommen. Van iets opkomen, iets te boven komen: *heure schaden ende lasten becommen ende vervallen* bl. 2; de geleden schade te boven komen en het verschuldigde betalen.

Bedwingen. Dwingen. *Bedwingende ende doende bedwingen de voors. schiltaele te laten maicken*, 3.

Behouden, (zich aan iets-) Iets volhouden. *De korting van den Engelschen zoe zwaer zyn, datter de draperierders hem qualicken aen behouden mogen*, 338. *De brouwerijen alomme vermeerderen, ende de brouwer scerp hem daeran behouden mach*, 476.

Behoudelick. 75. Behoudens. Mits.

Bekaet. 312. Met een kade omringd.

Beloopen. Overstroomd, ook met zand; overstoven. *Daerof datter belooppen es ende te niete gegaen zyn mitten duynen, die verstoven zyn, wel 50 mergen*, 42.

Berenen vat, 177. (?) Misschien te lezen: *„Een bereven vat,”* dat ook voorkomt in de *Handv. van Amst^m.*, 245.

Berghen: *Mit berghen ende schuyren*, 302. Hooibergen.

Berry. Berrie, draagbaar, 2. Wat men voor het gebruik der stads berrie verschuldigd is. *Bierberry*, 259, 262.

Besons bier, 193. Een soort van bier, waaromtrent ons niets verder bekend is.

Beschutten. Schutten, afweren. *Periculen beschutten*, 264.

Besteden. Aanbesteden. *Bedragende tsamen 1 g. gl. upte mergen, d'een jaer deur tandere, diet besteden*, 243. d. i.: als men het aanbesteedt. — Over de spreekwijs die voor indien men, zie DE VRIES, N. Werken d. *M. d. Nederl. Letterkunde*, VI, 166.

Besterven: *Zijn noch schuldich van afterstalle een pondt lijfrenten, bestorven bij den lijve van Jan van der Horst*, 43.

Besterfte: *Van alle besterften ende erfenissen*, 11. **Besterfnissen:** *Van alle erffenissen ende besterfenissen*, 7.

Beterschap. Bate. *Zoe belast met erfhuysre, dat de beterschap niet veel en bedraecht*, 284.

Bethoen. (Betoon), bewijsstuk. *Rekeningen ende andere bethoenen*, 322.

Bevloyen. Overstroomen. *Bevloyt*, 2 (waar verkeerdelijk *bebloyt* wordt gelezen). *Bevloyt mitten zouten watere*, 151. *tlant is bevloyt ende leyt onder water*, 532. *Het es zelden zomer teen 3 deel van den lande en bevloyt*, 535, het is zelden zomer of een derde loopt onder. Elders *ondervloyen*, 533.

Bevrijden. Zie *Vrijen*.

Bewin. Het teelen, fokken. *Bewin van beesten*, 455.

Bewint: *De cappellaan en heeft geen bewint gehadt om dat seeckerlick te weten*, 78, was niet genoegzaam ingelicht.

Bier. De volgende vreemde soorten van bier komen in de Informacie voor: *Oesters*, (Oostersch, van de Oostzee) 242, *Hamburger*, 7, 11, *Bremer*, 176, 465, *Wissemer*, 465, *Jopenbier*, 176, *Engels*, 178, 413, *Besons bier, of andere smale vaten biers*, 193. Verder *dranch-*

bier, 242, 465, d. i. voor eigen gebruik ingeslagen, *dun bier*, 285, *scerp bier*, 385.

Bierberry. Zie *Berry*.

Bierboom. Zie *Boom*.

Bierthol. Zie onder *Opslaen*.

Bysondere. Bijw. inzonderheid: *bysondere mitten armen luyden*, 195, *seggen dat zy hem generen mit bouwerye, visschen, vogelen ende bysondere* (met) *dijcken*, 123.

Bijstandicheyt. Bijstand, 3. *Hulpe, raedt, troost ende bijstandicheyt*, 3.

Bijster. Uitgeput, doodarm. Zie *KILIAAN*. 29 *haertsteden, daerof de 15 bijster zijn, zoedat zy niet en wilden haer goet mitten lasten aentasten, al gawe men hem* 200 Rh. gl., 51.

Binnen. In samenstelling voor: binnen (d. i. op de plaats zelf) vervaardigd. *Binnenlaicken*, 180, *Binnenbier*, 262. Vgl. *In* en *Buyten*.

Blaffaerd. 236. Register.

Blanck. Muntbenaming voor $1\frac{1}{2}$ gr. of $\frac{3}{4}$ st.: *Elcken scellinck es* (wordt gerekend voor) 1 *blanck, ende zijn de 20 scellingen 1 ℒ van 30 groten*, 268. Het is onzeker of er een muntstukje van die waarde bestond. In Nederl. muntordonnantien wordt er geen gewag van gemaakt.

Block, 48. Offerbus.

Blockdeel. Zie *Hout*.

Boderoede. 1) Insignien van het boedambt; 2) dat ambt zelf.

Boey, boy, boyken. Een schamele woning, een hut of kot. *Ende nog daerenboven zijnder 10 of 12 boykens ende huttekens, daer aelmisluyden inne wonen*, 219.

Boelgaef. Uitzet, huwelijksgoed. *Die*

haer kinderen zouden mogen geven tot boelgaef eens 100 Rh. gl., 19.

Boelhuys: *Boelhuys houden van huysraet*, 334.

Boete. Inhoudsmaat van Westersche wijnen. *Een boete Malvezye*, 242. Boet en pijp waren, althans in later tijd, van gelijken inhoud, namelijk van 340 mingelen (ruim 10 ankers). Zie *LELONG, Koophandel van Amsterdam* (8^e druk) I, 440.

Bollick. Bolk, zeevisch. *Zy vaeren ter zee mit cleine bootkens omme scholle, bollick ende diergelijcke*, 268.

Bonthout. Zie *Hout*.

Boom. 1) Balk of paal, waarmee de haven gesloten wordt. *Boomslyuter*, 409. 2) Wat men bij het in- of uitvaren van de haven betalen moet, ook boomgelt geheeten. *De bierboom*, 248; boomgeld van het bier, 250.

Boss. 399. Vuurwapen, geweer.

Bottinge. Oudgrafelijke eijns. *Schot ende bottinge*, 56. *Zy zijn niet belast met eenige renten dan met 's Heeren schot ende bottinge*, 212. Vergl. over den aard van botting en schot, *KLUIT, Hist. d. H. Staatsreg. IV*, 97, 109.

Bouneringe. Landbouw. 23, 61.

Bouveringe. 111. Drukfout voor *bouneringe*.

Boven ende beneden. Boven, buiten. *Die wedden van pensionarissen enz. boven ende beneden waekers enz.*, 239. De wedden van de pensionarissen enz. en nog buitendien die van de wakers enz. *De wedden van advocaet ende procureur boven ende beneden onkosten van diversche processen*, 331.

Braicken. Nachtbraken, den nacht slapeloos doorbrengen. *Zy waicken ende*

braicken met die van Huesden: zij doen met die van Heusden in allen arbeid mede; zij hebben dezelfde lasten te dragen.

Branden van tonnen. 325. Hetzelfde als *ijcken*, 460. Vgl. VAN MIERIS IV, 688.

Braspenninck. Kleine muntspecie = 10 duiten. *Zy en geven niet meer van den schaer dan een grote* (4 duiten), *een blanck* (6 duiten) *ende ten hoochsten een braspenninck* (10 duiten) 58. — Over de afleiding van het woord zie DE VRIES, *Middelnederl. Taalzui- vering*, 28.

Braucklant. 470. Land aan de rivier, door Schiedam in erfpacht gehouden, waarschijnlijk het Frankenland. De naam is van elders niet bekend.

Breg. 277. Brug.

Broot. De kost. *Haer broot bidden*, 228, 267. *Om broot gaen*, 117; *met heur kinder om broot gaen*, 157; *bedelen* of zoo als elders voorkomt *van der aelmisse leven*, 278; *arme luyden, gaende om haer broot*, 110. Vandaar **brootganger**, 119; **brootganck zijn**, 441 en **brootluyden**, 489, in dezelfde beteekenis als *aelmistluyden* 219. — De gewone uitdrukking is: *van den heyligen geest leven*, dat is van de armen leven, door de heilige-geest-meesters bedeed worden. Zie nog onder *Goodswil*.

Broutte. 11. Brouwsel.

Bruecke, boete, straf in geld. *Correctien ende bruecken*, 8, *boeten ende bruecken*, 428, *der stede keurboeten*, 326.

Bruyckwaer. 1) Het gebruik van het land, in tegenstelling van den eigendom. *Ende upte bruyckwaer, seg-*

gen dat zy gebruycken omtrent 250 mer- gen, 306. *Zy stellen malcanderen niet nae tgoet, maer nae huer bruyckwaer, naedat zy veel lants bruycken ende veel lantelinghe doen*, 269. 2) De have enz. waarmee de pachter zijn landnering bedrijft. *De bruyckware van huer lant, beesten ende alle tguendt dat zy in der werelt hebben*, 310. Vgl. *huerwaer*.

Bruwaet: Een 100 zouts bruwaets, 178. Zout van Brouage (niet ver van La Rochelle) aangebracht.

Bueren. Beuren, heffen. *Het croen- getal, daer zy haer bede nae bueren*, 454.

Buynder. Zie *Mergen*.

Buyr, gebuyre, buyrman. Inge- zetene. **Buyrluyden**, de inwonenden van den dorpe, 161. Men onderscheidt *inbuyren* en *uytbuyren*, 401, en verstaat dan onder de laatsten hetzelfde als *luyden van buyten*, 53, 366, die in het dorp niet thuis behooren, de *ommegeten*, 401, *luyden omtrent hem geseten*, 435, *uythemse personen*, 62, *uytlanders*, 61. — Minder gebruikelijk is *binnenbuyren*, 216. — Een enkele maal beteekent *buyren*, naburige dorpen, buurschappen: *Den inwoonders van den buyren voors.*, 313.

Buyrrecht. Het recht van inwonende in een dorp. *Twee maechden, die haer buyrrecht upgeseyt hebben, om elders te gaen wonen*, 29.

Buurschot: *schotponden, geheeten dat buurschot*, 253. Vgl. LAMS, *Handv. van Kennemerland*, bl. 149.

Buyten. In samenstelling, wat buiten de stad vervaardigd is. *Buytenlaicken*, 467. *Buytenbier*, 516. **Buytenhijlick**, 476. Huwelijk met iemand van buiten de stad.

C, zie onder K.

D.

Dag. Up daghen, up langhe daghen. Zie op *Commer*.

Deel. 1) Aandeel, bepaaldelijk in schepen. *Een half deel sceeps*, 61, waarvoor elders, *een halve boyer*, 157. *De scippers, die de schepen voeren, hebben elck een deel in het schip*, 213. *Eenige reeden haer deelen*, 211. *Wie een deel te water mach brengen*, 22. 2) Onpaalde hoeveelheid: *arme gesellen winnen haer broot mit een deel nets te reeden*, 65.

Deel, voor *deelen* in twee deel, drie deel enz. *Twee deel* beteekent twee van de drie deelen; *drie deel* drie van de vier deelen. *Daerof de twee deel zoude gelden den penn. 20, ende tanderde derde den penn. 15, 25.* Maar niet altijd wordt zoo als hier het derde derdedeel vermeld. *Zy zijn van den twee deelen verarmt*, 218; zij hebben twee derden van hun welvaren verloren. *Seggen, datter die drie deelen meer schepen voeren*, 15, dat er tegenwoordig niet meer dan een vierde in de vaart is van de schepen, die vroeger onder zeil waren.

Eens deels. Voor een gedeelte, gedeeltelijk. *Lijfrenten die zy vercochten eensdeels in de oorloge van Rotterdam*, 48, 156. *Omme eens deels van den onkosten jaerlicx mede te vervallen*, 399. *Sommige, die in een deels contribuieren*, 17.

Deelen, Bedeelen. *Als zy den armen deelen, zoo comptur gemeenlic ten deel 4000 personen*, 384. — *Te deel commen*, 84; *te deel lopen*, 286.

Deymd. Zie *Mergen*.

Decken Een dak maken. *Die hart dack decken*, 239, die hun huis niet met riet maar met lei of tegel dekken, 515. *Het decken van huer kercke*, 154.

Deurgaende. Door elkander genomen: *Deen deur dandere*, 453. *By deurgaende jaren*, waarvoor ook, *by gemeene jaeren*, 451, *communibus annis*, 244, voorkomt. Ook als bijwoord: *Ende dandere deurgaende, die gereeckent zijn goet te hebben*, (hebben) *omtrent 300 Rh. gl.*, 443. — Vgl. ons *doorgaans*.

Dijk. Wij plaats en hier de verschillende benamingen, waaronder dijken vermeld worden, bijeen. **Zeedijk**, **zoutedijk**, **zeeburch** zijn bloote synoniemen. **Hooftdijk** beteekent doorgaans ook zeedijk: *Hooftdijk ofte zeedijk*, 192, maar eigenlijk heet zoo het perk dijks, dat aan een dorp in onderhoud is toegewezen, 111. **Caeldijk**, dijk zonder voorland: *Caeldijk, gheen voerlant medallen hebbende*, 610. *Zeedijk, sonder lant* (d. i. voorland) 348. *Hooge zeedijk, die oock byna cael is*, 205. *Caeldijk, die men bepalen moet*, 210. Van daar *bepaelde caeldijk*, 121, of *gepaelde dijk*, 89. **Paeldijk**, 83. *Sy moeten palen 20 roeden dijk, die noyt gepaelt en was*, 95. *Bepaelde ende bewyerde dijk*, 92. Vandaar **wyerdijk**, 110 en **rietende wyerdijk**, 130. — **Schinckeldijk**, 57, dijk die als een schenkel aan een ander is vastgehecht, meestal een binnendijk aan een zwaarder en zeedijk aansluitende en daarmee een hoek vormende. **Indijk**, 109, **lantdijk**, 137, **zomerdijk**, 115, **binnendijk**, **santdijk**, 32. **Achterdijk**, 62, dijk die

de polder van achteren tegen het binnenwater beschermt. **Schuyrdijck**, 440, rivierdijck zonder voorland, die daarom geschoord moet worden. *Sy hebben veel dijcks te houden ende bisonder drie zwaere schoren up te Lecke*, 570. **Muyrdijck of schoerdijck**, 489. **Steenen dijck**, 270, 348. — **Cae**, 304, **caedijck**, 208, **kaedijck**, 49, **Kade**. **Zytwint**, 422, binnendijck of achterdijck, meer bepaald een dijck die scheiding maakt tusschen polders. Zie **WESTERHOFF**, *Twee hoofdstukken uit de geschiedenis van ons dijkwezen*, 296, aant. 387. — **Inlage**, binnenwaarts verlegde dijck, omdat de vroegere buitenwaarts gelegene niet meer te houden was. *Hondert van den beslen mergen zijn byder nieuwer inlage buytengedijkt*, 106. Daaruit volgt de beteekenis van **buytendijcken**, 63, en **uytdijcken**, 31, waarvan het tegenovergestelde **aendijcken**, 151 en **bedijcken** heet. **Verdijcken** beteekent: 1°. door buitendijcken verdoen, *lant in de inlage verdijckt ende verdolven*, 61. 2°. aan dijckwerk te koste leggen, *zy verdijcken jaerlicx omtrent 8 stuwers*, 212.

Dog. Doggersbank. *Te vaeren om harinck ten dogge*, 139.

Domeynen, demeynen. 1) Heerlijke goederen. 2) Heerlijke rochten. *Ende moeten mijnen genadichen heere jaerlicx uytreycken an erschos ende andere demeynen 65 £, 58. Zy geven van elck vat biers den Grave van Egmond 5 duyts, ende dat voor zijn domeynen, overmits dat hueren heere is*, 164.

Dorpsmase, 442. Denkelijk dat gedeelte van den Maasdijck, dat het dorp te onderhouden heeft; in den zin waarin

elders van **Maesgelt**, 449, gesproken wordt.

Donck, 179. Drukfout. Lees: Van Westfaels douck of anders, dat men ansneyt tot zeylen.

Dragen. 1) Bedragen. *Dat shuygelt en druecht niet veele*, 152. 2) Bestrijden, dekken. *Welche exchijsen deselve lasten niet en mogen draghen*, 347.

Driedeel. Zie op *deel*.

Drif. Zie *Lant*.

Duyckeldam, 372. Waarschijnlijk hetzelfde als *Tuimeldijk*, dijck, die ter halver breedte verhoogd is.

Duyt. Muntstukje ter waarde van twee penningen. De meest gebruikelijke pasmunten laten zich in duiten berekenen, aldus: 2 d. = 1 oort; 4 d. = 1 groot; 6 d. = 1 blank; 8 d. = 1 st.; 10 d. = 1 braspenning; 5 d. = $\frac{1}{2}$ brasp. Eindelijk staat de duit tot de *denier* als 2 : 3.

Eed, by eede. Onder eede. *Die setten kerven by hueren eede ofte crucen*, 255. **Eeden**, 254. Beëedigen. Personen, *die daertoe geëedt worden*, 541.

Eeck. Edik, azijn. *Een vat eecken. Eeckexchijs*, 398.

Eelmaickers, 6. Van elders onbekend woord. Misschien schrijffout voor *Seelmaickers*, d. i. Touwslagers.

Eens. In eens, eens voor al. Wordt gebruikt van capitaal in tegenstelling van rente. *Rest dat zy belast blijven van omtrent 20 £ gr. eens*, 285. *Dat dorp es belast met 7 Phl. gl. tsjaers, ter losse met 100 Phls. gl. eens*, 438. *De rijcxste mach zijn goet waerdich zijn 300 Rh. gl. eens boven schult*, 225. *Rijck over 1000 schilden eens stijf*, 399, d. i. ruim 1000 sc. In denzelfden zin **eens**

wechdragens. *Ende es elck schotpondt 100 £ gr., eens wechdragens, 161.*

Eeren. 606. **Eren,** 277, ploegen, landbouwen. Zie *Lekenspiegel, Gloss. op Aren.*

Eygen. Eigendom. *Wie geen eygen heeft van renten noch erven, 455. Ende behoort den eygen van dese landen meest alle int voors. ambocht, 309. Dit lant behoort meest in eygen den inwonende van den dorpe, 435, waarvoor elders: behoort in eygendomme, 36. Die buyzen hebben aldaer eygen 40 mergen, 111. Daerof hemlyuden maer toe en behoort 25 mergen eygens, 277.*

Eynde. Gebied. *In huer eynde zijn omtrent 450 communicanten, 569. Vgl. het Lat. fines.*

Eysch. Eenheid van vermogen, op sommige plaatsen bij de schatting aangenomen. *Seggen, dat zy heurluyder subventiën innen by eysschen, 202, de 5 eysschen zijn 1 schotpondt, 72. Ver-eysschen, wijzigen van den omslag. Zy verpouden ende vereysschen gelijk die van Waterlant, 203. Het woord schijnt af te komen van eischen, bevelen, in den zin waarin wij lezen: zy contribuieren onder ende met de stede van Hoorn, te weten tguendt dat die van Hoorn hemlyuden eysschen dat moeten zy betalen, 88.*

El. Anders. *Neyuwers el, nergens elders, tot niets anders. Omme de penninghen besteet te worden in de betalinge van huere portie van der bede, ende nyeuwens el, 75. In denzelfden zin omme de penninghen te employeren in de wytreddinge van schepen ende elders niet, 174.*

Elst. *Zy generen zich mit . . . elst*

te poeten, 58. Wat dit beteekent leeren wij uit de Informatie van 1496, waar gezegd wordt dat die van Zevenhoven zich o. a. generen met elst te snien ende te poten, ende dat weder te vercoopen als die tot set-elsen gecommen zijn.

Emmermaickers, 463. De makers van brand-emmers (?).

Erfheer, 426. De eigenaar van het landgoed.

Erfrogge. Hoeveelheid rogge, die jaarlijks als pacht moet worden uitgekeerd. De schuld is van denzelfden aard als de *chijnsen* in geld. Te zamen komen voor *chijnssen, renten, erfrogge ende anders, 434. Erfrogge* is natuurlijk niet af te lossen, evenmin als *erfrenten*, maar zooals men *losrenten* heeft, zoo heeft men ook schuld in jaarlijksche *rogge, 452, die tegen een vast bedrag te kwijten is. Het dorp is belast met een mudde rogs ende een mudde weet, Huesdensche maet, te lossen mit 109 scilden, 444. Een rente in voortbrengselen van den grond is in dien tijd niet vreemd: de tienden waren van denzelfden aard, en zoo ook de *haverpacht, 358.**

Erfthinsen, 404, 407. Hetzelfde als *erfrenten ende erfpachten, 406, jaarlijksche renten van eenig niet opeischbaar kapitaal. Vgl. Chijnsen.*

Ever, 78. Vaartuig van geringen inhoud, vooral in gebruik bij de vischerij op de Zuiderzee. Zie *JANSSEN* en *VAN DALEN, Bijdragen V, 17. VELIUS, Beschr. van Hoorn, 125.*

Exue. Het recht dat van het goed, dat door vertrek van den eigenaar of bij erfenis naar buiten de stad gaat, betaald moet worden. 8, 84. — Op

bl. 326 moet gelezen worden . . . *den 20^{en} penninck van hueren goeden (ende den 10^{en} penninck die te Leyden gaen wonen), uytgedaen die gaen in den Hage, Rotterdam enz.*

F.

Faceelhout, 382. Zie *Hout*.

Franchijn, 238. Soort van perkament.

Frenesye. Krankzinnigheid. *Die gesloten (opgesloten) heeft gelegen in frenesye*, 226.

G.

Gaerde. Zie *Morgen*.

Gaers, gars, gers. Zie *Morgen*.

Gaderen. Inzamelen. Van accijnsen, zelf heffen, in tegenstelling van verpachten. *De bierexchijs wort gegadert by den tresoriers ende niet verhuurt*, 405. *Gaderen uyt den buydel*, of alleen *gaderen*, beteekent een directe belasting, omslag of hoofdgeld, innen. **Gadering**: *Seggen, dat zy geen gaderinge en hebben gedaen*, 469. Die de gadering regelt heet **Gaermeester**, 561. [**Garremeester**], 417. **Bedegaerder**, 264. **Schotgaerder**, 272.

Gagel. Een kleine heester, die veel op moerassige en veenachtige heidegronden voorkomt. Zie het *Woordenb. van NIEUWENHUIS*, III, 307. Men gebruikte de gagel soms in plaats van hop bij het bierbrouwen, doch tot schade van het brouwsel. **Gagelland**. Wij lezen in de informacie van 1496, dat het land van Capelle op den IJssel mager voorlant is, daer gagel ende diergelycken oncruyden op wasschen.

Geboyd. Opgeboeid, met aan weerszij geplaatste planken verhoogd. *Geboyde hoeden, die men bercken noempt*, 520. Van daardenkelijk het woord *Boyer*, 157.

Gebreecken. Van geld, nog niet voldaan, nog te goed zijn. *Duerof dat hun noch gebreeect van penningen, die zy voor tgemeen lant verschoten*, 265. *Scult, die hemluyden an tlant gebrack*, 103.

Georigen. Krijgen. *Zy mogen nauwelick de cost gecrighen*, 161, 293.

Gecrigelijck. Te krijgen. *Alsoo dit weeckgelt uyt en armen luyden niet wel gecrigelick en was*, 477.

Geeroen. Van *cronen* (ons kreunen) klagen, zich beklagen. *Der stad gecroen*, een boete, die de stad Heusden met den Heer gezamenlijk inde, genoegzaam beschreven bl. 428.

Geest, geestlant. Zie *Lant*.

Geld en geldswaarde. Zie *Pond, Gulden, Schilt, Nobel, Leeuw, Pieter, Stooter, Oert, Groot, Blanck, Penninck, Munte*. — *By lichten gelde*, 325. *By tijden van den lichten gelde*, 150, beteekent: in den tijd toen het geld boven zijn wezenlijke waarde gerezen was, en MAXIMILIAAN het plotseling afzette, in 1489. Vgl. VAN METEREN, *Historie*, f. 7 verso. — *Leeningen*, in die jaren gesloten, werden later bij compositie verrekend, 170, 387. — *Loo-pens gelts*, 171, is hetzelfde als *in munte nu loop hebbende*, *ibid.*

Gelden. 1) Betalen, contribueeren. *De ammeslagen, die zy te gelden hebben gehadt*, 152. *Die gelden ende geven*, 19. *Die met hemluyden gelden ende contribueeren*, 31. Van daar **Gelders**, contribuanten: *Zy plagen van den mees-*

ten gelders te wesen, 173, zij plachten het meest bij te dragen. 2) Bedragen, opbrengen. *De bierechijs golt 2849 £, 73. De bierechijs heeft gegouden, 236.* (In het meervoud zoowel *zy golden, 238, als zy gouden, 20*). 3) Waard zijn. *Lant is waert in coope de mergen 34 Rh. gl. en gelt te huyere 1 gouden gulden, 26.*

Geleede. Plaats, waar de Geervlietsche tol tijdens de Informatie gevestigd was. Zie VAN DE WALL, *Handv. van Dordr.*, bl. 675—7.

Geloef. 1) Vertrouwen. *De rekeninghe, die zy te doen hebben, die staen up heur geloefe, 17, de rekeningen moeten op goed geloof worden aangenomen, kunnen niet met de stukken bewezen worden.* 2) Crediet. *Ende en sijn oock niet belast van eenige renten, alsoe zy geen geloef hebben en souden, 55. Noch en hebben geen renten vercoft by gebreecke van geloefe, 289. Cranck geloef, cleyn geloef, ongenoegzaam krediet. Zy presenteerden te vercoopen, maer en mochten daer niet toe commen by cranck geloefe, 607. Zoe huer geloef cleyn es, 590. Zy en hebben geen geloef gehadt te vercoopen, 293. Vandaar Geloeft sijn, krediet hebben. Seggen, dat zy niet geloeft en waren meer renten op heurluyder dorp te vercoopen, 234.*

Geloven. Beloven, toezeggen. *Beide, die zy den Grave van Egmondt geloof hebben, 161.*

Gemeente. Eenheid der stad- of dorpgenooten, 149. Ook wel de burgerij in tegenstelling van de regenten, 168, in welken zin ook de gemeene poorteren voorkomt. 2) Onverdeeld en

gemeen grondstuk. *Ende behoort hemluyden hierenboven een gemeente tol weylant, 234.*

Gepleecht zijn. Zie *Gewoenlick zijn.*

Gereet. Voorhanden en beschikbaar, in tegenstelling van het geld en goed dat vastgezet is. *Gereet gelt, 246. Geld, dat gereet upgebracht moet wesen, 10. Die geenen eygendom en heeft, die wort geacht up sijn bedrijf ende gereet ende vrij goet, 447.* In denzelfden zin wordt elders van *havelick goet, 420, 422, en van gereede haef, 441, gesproken.*

Geschepen zijn. In den toestand verkeerren: *Zy sijn geschepen tgeheele dorp te verliesen, 219, zij zullen, naar het zich laat aanzien, het geheele dorp verliezen. Dat en is niet geschepen te duyeren, 195, dat zal waarschijnlijk niet aanhouden. Die geschepen sijn te vergaen, 41, 150, die in gevaar verkeerren van te niet te gaan.*

Geslagen, 130. Door een beroerte getroffen. (*Hoogd. vom Schlag gerührt*).

Gesworenen. Zoo heeten in het land van Arkel en elders die, met den Schout, aan het hoofd der dorpsgemeente staan. Zie *Tegenw. Staat, XVII, 495.* In het algemeen iedere beëdigde. Te Hillegersberg wordt de omslag vernieuwd *by vijf gezwoerens, daertoe geëdt ende gekoren, 483.*

Getijde. Zie *Memorie.*

Geven. Afstand van iets doen om niet. Land, *dat zy wel zouden geven voor den last van der dijckaetge, 50.* In denzelfden zin, *dat men wel zoude laten voor den last van den dijk, 51, dat men het wel kwijt zou willen zijn om tevens van de verplichting om den dijk te onderhouden ontslagen te worden.*

Daer is veel lants dat men wel soude crigen gegeven, 188; waarvoor elders: *dat men soude crigen om niet ende gelt toe*, 69. *Zy crigen veel scerpbiere gegeven van den brouwers*, 385. **Te geve.** *Lant dat men niet en zoude willen hebben te geve*, 52.

Gewoenlick. Gewoon, gewend. *Seggen, dat sy de ommeslagen gewoenlick zijn te gaderen*, 121. *Dat zy niet gewoenlick off gecustumeert en zijn*, 368. In denzelfden zin **Gepleecht zijn.** *Die gepleecht zijn schattingen te maicken*, 415. Voor *gewonlick* en *gecostumiert* wordt ook **costumelick** gebruikt, 25.

Ghijzel houden, 497. Op een aangewezen plaats in een herberg zijn intrek nemen, en daar op eigen kosten vertoeven, totdat anders beschikt wordt.

Goet. Goeden. 1) Goederen, vooral vaste goederen. *Poorters ende andere, die daer up huer goet wonen*, 46. *Rijck an goet, have ende bruyckwaer*, 275. Maar ook Gereede goeden. *Verbrant ende van hueren gereeden goede beroeft*, 551. Zie op *Gereet*. 2) Belastbare waren. *Seggen dat zy geen exchijsen en geven van eenigerhande goeden*, 140, waarvoor elders, *van eenigerhande dingen*, 143. — Vandaar dat *goeden* een enkele maal in de beteekenis van *accijnsen* voorkomt. *tVerhuurbouck, daer men inne schrijft alle de verhueringe van der stede goeden*, 402. — Voor *goeden* vindt men ook **Goedingen.** *Alle de renten, landen, huysen, catheelen, gereede gelde ende andere goedingen*, 246.

Goodswil. *Bidden om Goodswille*, 233. *Om Goodswil gaen*, 202, 224. Be-

delen. Ook om *Gode gaen*, 141, in dezelfde beteekenis. — Zie onder *Broot*.

Gracie. Geheele of gedeeltelijke vrijstelling van belasting. *Alsoe zy huere gracie niet en hebben mogen gebruycken*, 20, 156. *De ordinaris bede, daervan zy gemeenlick gracie gehadt hebben van een derde deel*, 240. *Zy hebben overmits den brant zeeckere jaeren geheel gracie gehadt ende daernaer halve gracie*, 507. *Gracie ende quijtscheldinge van tmeeste deel van hueren tax*, 2.

Greyn, 474. Graan.

Groot. Muntspecie ter waarde van een halven stuiver, maar meer of minder geldende naar gelang van gehalte en van toestand. Men onderscheidt namelijk *nye groote* en *quaede grootgens*, 179. *Den grooten voor 8 d. gereeckent*, 139.

Gruyer. *De gruyer van Brabant*, 512. *Mlat. gruarius, gruerius, Fr. gruyer.* Opperhoutvester; hetzelfde als *Forestier*. Zie DUCANGE i. v. en DIEZ, II, 322.

Gulden. De meest gewone gulden tijdens de Informatie is de *Rynsche*, die in 1388 nog maar 35 groten gold, maar allengs tot 40 gr. gestegen was (*Gulden van 40 gr.*, 163), en dus met het \mathcal{L} van 40 gr. VI. gelijk gesteld, en daarmee verwisseld werd: 400 *roeden bolwerck, daerof de roede cost 2 Rh. gl., facit 800 \mathcal{L}* , 101. Behalve de *Rynsche* komen voor de *gouden gulden, van 20 st. tstück*, 387; de *lichte gulden, tot 10 st. tstück*, 529; de *Philipsgulden*, 25; de *Davidsgulden*, 84; de *Andriesgulden*, 170. De cours verschilte oorspronkelijk niet veel, maar veranderde meermalen in de tweede

helft der 15^e eeuw en later. Zoo werd in 1549 de Philipsgulden door de Staten van Holland op 27 st. gerekend (Register van A. V. D. GOES, f. 11). — De gulden wordt tot 20 stuivers, van 16 penningen het stuk, geslagen. — De **gulden** is ook soms de eenheid, waarmede men belastingen omslaat. *Zy gaderen de omslagen by den gulden*, 480. Vgl. *Schillaete*.

H.

Habourdaen, 381. Labberdaan, gezouten kabeljauw. Eng. *Haberdine*.

Hals. Mitten hals. Met het lichaam. *Niemant en es zoo rijk, hy en moet zijn cost mitten hals winnen*, 19. *Zy generen hem mitten acker te bouwen, ende dat mitten hals te houden*, 33. Soortgelijke uitdrukking: **Mitten lijve.** *Ende dijcken al selven mitten lijve*, 204 (waarvoor elders *mit huer selfs arbeyt*, 230). En **Mitter hand, mitter handen.** *Zy generen hem, deen helft met koyen te houden, ende dander helft winnen 't mitten handen*, 306, 563. **Up hueren hals.** *Oncosten van den knechten, die up hueren hals gelegen hebben*, 557. Wij zeggen nog: op den hals halen.

Hang, 325. De plaats waar de vischnetten te drogen worden gehangen.

Hangen. Besteden. *Seggen, dat zy wel zullen moeten hangen an huer kercke, die geheel vervallen es*, 100 *£ gr. Vl.*, 269.

Hantstick. *Een senge loots, of vier hantstick voor een senge*, 178. Daarvoor in de *Handv. van Amsterdam*, 245: *een songhe loots of 4 C stucken voor een songhe loots gerekent*. Het woord is ons overigens onbekend.

Hardack, zie onder *Decken*.

Haverpacht, 358. Belasting in haver, door die van Pijnacker (en eenige andere dorpen) den Grave verschuldigd. Vgl. *VAN MIERIS*, IV, 712.

Heegen, 174. Hoogen, verhoogen.

Hocmraetgelden, 485. Hetzelfde als *Keurgelt*, zie onder *Schouwen*.

Heylige geest. *Van den heyligen geest leven.* Leven van bedeeling.

Hier voortijts, 608. Hier te voren.

Hoendergelt en hofhuyr, 326. Een overoude heffing van den Graaf in het Hof van Delft en de daartoe behoord hebbende dorpen. *Hofhuyre ende andere hoendergelt*, 353.

Hoet, 11. Inhoudsmaat. *Een hoet van 16 sack*, 11. *Een sack van 2 achtendeel*, 18. *tAchtendeel, daerof de 32 een hoet maicken*, 333. Vgl. *LELONG, Koophandel van Amsterdam* (8^e druk) I, 284.

Honderd. 1) Eenheid van vermogen, op sommige plaatsen bij den omslag der beden aangenomen. *Zy slaen huere portie omme by de honderden*, 319, 441. **Verhonderden**, de honderden vernieuwen, den omslag herzien, 199. 2) Tal, waarbij het hout verkocht wordt, en dat soms op meer dan 100 stuks wordt gerekend. *Handv. van Amsterdam*, 251. *Bestagen hout*, 122 voort 100. 3) Maat, waarbij het zout verhandeld wordt, te Amsterdam = 404 maten. Zie *LELONG, Koophandel van Amsterdam* (8^e druk) I, 444.

Hont. Zie *Morgen*.

Hoofdijck. Zie *Dijck*.

Hoofgelt. 1) Hoofdelyke belasting. *In den jaere 98 was hoofgelt upgesteld*,

10. (Daarvoor *capitale impositie*, 247). *Hooftgelt van den susterhuysen* (als afkoop) voor *heurluyder exchijs*, 237.

2) Kapitaal, in tegenstelling van renten. *Penningen, die eenige op huer goet vercoft hebben, bedragende daerof thooftgelt ende principael gelt 755 £*, 33. *Zy hebben vercoft 11 Rh. gl., daerof thooftgelt bedraecht 200 Rh. gl.*, 213. In dezelfde beteekenis *Hooftpenningen*.

Hooftpenningen, 39, 113. Kapitaal. Daarvoor elders: *die principale penningen*, 47. Zie *Hooftgelt*.

Hostelier, 516. Herbergier.

Houden. Onderhouden. *Elcke mergen moet 9 voeten dijck houden*, 128. *Papelijcke proeven, die mede dijck houden*, 140. *Elcke deyemdt lant hout tot zijnen laste anderhalve roede zeedijck*, 214.

Houden. Houwen. *Hacken ende houden*, 418.

Hout. De volgende soorten komen voor: *Tymmerhout, sparren, wageschot*, 237. *Elsen, willegen, esschen*, 241. *Eyckenhout, geheeten heel hout*, 241. *Half hout*, 382. *Weselhout ende eycken plancken*, 517. *Luycx balck*, 517. *Een 100 draechouts*, 517 (wat later staaiken heet. Zie VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.*, 1237). *Een scock deelen*, 176. *Een 100 blockdeelen*, 176. *Blockdeel ende bonthout*, 335, daarvoor ook *faeelhout*, 382, (denkelijk wat wij *telhout* noemen). *Blockeel ende bouchout*, 241 (eiken en beuken blokjes om te branden (?)). *Een 100 claphouts, een 100 knarrehouts*, 176. (KILIAAN: „*Knaerhout, j. klaphout. Klaphout, tabulae quereanae minores*”). *Een 100 Engels boochout*, 177. *Een 1000 liers hout* (mis-

schien brandhout, dat uit Liere te Delft ter markt kwam).

Huel, 318. Heul, brug.

Huyrwaer. Hetzelfde als het meer voorkomende *Bruyckwaer*. *Rijck aen goet ende huerwaer 150 Rh. gl. eens*, 289.

Huyssitten, 88. Huiszittende armen.

Hulk, 520. Groot zeeschip. Vgl. JANSSEN EN VAN DALE, *Bijdr. V*, 17.

I.

Ydel. Leeg. *tZy ydel ofte vol*, 475. *Een ydel hoede*, 411.

In. In samenstellingen, evenals binnen (zie op dat woord), binnen de stad vervaardigd, *inbrouwen bier*, 262.

Inbreecken. Doorbreken, van dijken. *tInnebreecken van de dijcken*, 85. *Alsser waelen innegebroocken zijn*, 49. *tLandt es innegebroocken*, 575.

Inbreeck, 201. **Imbreeck**, 159. **Inbreck**, 50, 91. Het inbreken. *tInbreck van den dijcken*, 50. *Overmits den inbreck van den dijcken*, 57. Zie *Inbrexem*.

Inbrexem. 185. Doorbraak. Van inbreken, evenals *blixem* van blikken. *Verarmt by den inbrexem van den dijcken*, 218.

Inlage. Zie *Dijck*.

Inleggen. Inslaan, opdoen. *tBier dat zy inleggen*, 516.

Innen, 266. Invorderen. **Ingelt**, 522, 524, wat de verkooper aan de stadsbeambte betaalt voor het innen van het geld, dat zijn visch of andere koopwaar heeft opgebracht. Vgl. *Pontgelt*.

Inscriven. *In de wildernis*, 320 (?).

Insplissen. Iets splitsen en deelen door er in te dringen. *Seggen dat in heurluyder ambocht andere schoutambochten innesplissen*, 481, dat hun grondgebied geen afgerond geheel is, maar dat tusschenin gedeelten van andere ambachten liggen.

J.

Jaerschare, 126. Jaarlijksche opbrengst. **KILIAAN**: *Schaere*, vetus, *Collectio, acervus, congeries*.

Juweelen, 546. Kleinoodiën, kostbaarheden.

K. C.

Caedijck. Zie *Dijck*.

Caeldijck. Zie *Dijck*.

Caep. Baken, ten behoeve der zeevaart. **KILIAAN**: *specula, pharus, signum litorale*. *Caepen ende tonnen*, 173.

Kaerden. Wol met de kaarde bereiden. *Wolle te spinnen ende te kaerden*, 230, 234. — Op bl. 231 en 232 vindt men *kaernen, spinnen* enz., waar men insgelijks *kaerden* zou wachten, doch *kaernen* in den zin van kernen, toebereiden van melk, verstaan kan.

Kaersaai. Karsaai, wollen stof. *Fr. carise, creseau. Ital. carisea*.

Camer. 1) Woning. *Daer staen 52 cameren of huyskens ledich*, 325. 2) Afdeling, bepaald gedeelte, zoowel van water als van land. *Die visscherie in de stede vesten ende eenige cleyne cameren*, 237

Campergoet, 177. Het goed (de waren) dat van Kampen komt.

Kanne. Inhoudsmaat, van olie enz.

Een kanne olye, dairaf de 19 een vat maicken, 382.

Capelrye, 27. Jaarlijksche rente van een geadmortiseerd goed, uit te keeren aan een kapelaan, die daarvoor misse ter gedachtenis van een overledene, of tot afaat der zonden van een nog levende, doen moet. Zie den stichtingsbrief van zulk een capelrie bij **VAN MIERIS**, II, 391, 143 en elders.

Cappioen, 567 (?).

Karre. *Die moult- ende backerskarre*, 413. De stadskar, waarmee het koren naar de molen en de mout naar de brouwerij gevoerd wordt. 2) Het daarvoor verschuldigde. Vgl. *Berrye*.

Castiment, 380. *Fr.: Châtiment*.

Kastijement, kastijding. Zie **KILIAAN** en **VAN HASSELT**, i. v.

Catheel, 246. Roerend goed. Zie **KILIAAN** i. v. *Kateyl*. In het Engelsch *Cattle*, uitsluitend in de beteekenis van *vee*. In alle Romaansche talen in verschillende vormen. Het grondwoord is *Capitale*.

Keet. Schamele hut, kot. *Keeten in maniere van scaepscoyen*, 456.

Keldenaer, 325. Kelder.

Kempsaet, 242. Gewoonlijk kempzaad of hennipzaad.

Kennepenninck. Een penning tot erkenning van leenroerigheid of schotbaarheid, recognitie. *Arme luyden, die niet geven en mogen dan een kennepenninck van een braspenninck of een stuver*, 101. **KILIAAN**: „*Kenpenminck, census sive tributum quod vasallus singulis annis beneficii agnoscendi causa pendit.*”

Kennip. Hennip. Zie daarover het plakkaat bij **VAN DER GOES**, 15 en 16 April 1556.

Kerf. Een insnijding in den kerfstok. Op een aantal dorpen, waar de schrijfkunst nog weinig beoefend werd, had de omslag plaats door middel van den kerfstok. Zie 67. Men had groote en kleine kerven. *Zy hebben vijf kerven ende 2 kerven, elcken van de vijf kerven doende 10 kerven, facit 52 kerven, 486.* De groote kerven heeten soms **Cruysen**. *Zy vinden de beden onder malcanderen by den kerf of cruyce, de 10 kerven doende 1 cruys, 487. Zy setten kerven by hueren eede ofte crucen, 255 (gedwongen constructie, naar het schijnt, voor "zy setten kerven ofte crucen by hueren eede").* Voor kerf komt ook **Screef** (van schrijven) voor. *Zy gaderen hunne bede by kerven ofte screven, 355.* Het onderdeel van de kerf is de **Steeck**; maar het aantal steken, dat 1 kerf uitmaakt, verschilt in de verschillende dorpen. Soms heet het: *elcke kerf heeft 10 steecken, 292, dan weer elcke kerf heeft 8 steecken, 306.* Een enkele maal is de kerf even groot als het schotpond, verdeeld in 64 steecken, 67. — De waarde van de kerf, van de schreven en steken, in verhouding tot het schotpond, is niet overal dezelfde. Doorgaans vertegenwoordigt de kerf 1 schotpond; soms wordt de kerf aan het ons gelijk gesteld: *elck pondt doende 12 onsen of kerven, 208. De 12 kerven doen 1 schotpondt, 211.* — Uit de gelijkstelling van kerf en schotpond vloeit verder voort, dat het pond insgelijks in steken verdeeld wordt. *Steecken, dair of de 64 maicken 1 schotpondt, 142.* — Analooq aan ponding en verponden vindt men **Korving**, 490 en **Verkerven**, 55.

Kerckgelt. Zie *Lastgelt*.

Keur. Stads wet. Van daar *ter keure behoiren, 255*, onder de jurisdictie behooren, waarvoor elders *te rechte hoiren, 106, 550.* **Keurboeten.** Boeten, krachtens de keur gevorderd. *Den ontfanck van der stede keurboeten, 326.* In dijkrecht is keur hetzelfde als *Schouw*, zie dat woord. **Cueringe doen**, 482, schouwen. **Keurgelt**, 446. Het geld, dat men den *dijkgrave ende heemraden voor de kueren ende oncosten van der dijckaetge (443)* verschuldigd is.

Chijnssen. Vaste jaarlijksche schuld. Het woord wordt afwisselend gebruikt met *pachten* en *renten*. *Renten of chijnssen, 440. Chijnssen en pachten, 441.* Zie *Erfthinsen*.

Claphout. Zie *Hout*.

Clockstelre, 472. Die de klok van den toren regelt en in orde houdt. *Clocken te stellen, 376.*

Knarrehout. Zie *Hout*.

Commandeur, van de Duitsche orde van St. Jan. *van Haarlem, 24, van Catwijk, 278, van Maeslant, 355, van Utrecht, 394, van Scheluynen, 416.* Vgl. RÖMER, *De kloosters en abdijen*, I, 176.

Commer. Bezwaar; last, die op iemand drukt. *Aldus en ist geen vrij, eygen lant, maar mit grooten commer belast, 360, met renten en ongelden bezwaard. Ende hebbender up commer ende daghen twee (afgebrande watermolens) weder gemaect, 550, zij hebben ze weer opgebouwd, maar met geleend geld, dat zij eerst na jaren afgelost zullen hebben.* Elders vinden wij: *Diegene die op $\frac{3}{8}$ van een kerf staet, mach rijck wesen up 400 £ Hollants in als ende up lange dagen, 301.*

Convoyeergelt. Hetzelfde wat later, in den tijd der Republiek, *Convooigeld* heet. Toen was het een algemeene landsbelasting, in den tijd van onze Informacie een bijzondere van de stad Gouda. De oorsprong, de aard en het bedrag der belasting worden gekend uit de beschrijving bl. 374 en 383 er van gegeven.

Coer, 228. Het koor van de kerk.

Coern. Koren. Onderscheiden in *hart* en *weeck*. Wat hard en wat week heet, zie bl. 117.

Coping. Zie *Vercoopen*.

Corddewaen, 382. Kordewaensleder. Leder van Cordova.

Corten. Aftrekken van het totaal bedrag. 240 ponden, daerof gaen aen priesteren ende anders, die men cort, omtrent 40 ponden, sulcx datter niet en blijven dan 200, 105. *Ongelden, die zy corten den eygen,* 223. Belastingen, die de huurders van de huur aftrekken, en den eigenaar in rekening brengen. In denzelfden zin **Afcorten:** alle betalingen ende lotingen afgecort, 241. **Korting:** overmits dat de korting van den Engelschen zoe zwaer zijn, 388, blijkens het verband, belasting waarmee de Engelschen te Calais de daar gestapelde wol bij den uitvoer naar Holland bezwaarden.

Corvel, 242 (?).

Cost. Onkosten. *Te cost hebben.* Te betalen hebben. *Zy hebben wel te cost int maicken van den Velzerdijk 20 Rh. gl.,* 26. In denzelfden zin *Te oncost hebben,* 254.

Costbaer. Dat in de kosten meedraagt: *costbaer lant,* 211. In denzelfden zin *contribuabel,* 527, en *con-*

tribuael: contribuale mergentalen, 434.

Costiment, 380. Drukfout voor *Castiment*.

Cramer, 412. Kleinhandelaar, winkelier. *De crammers geven van tguendt zy mitter cleynder mate slijten,* 6 st., 412.

Crocht. Hooge zandgrond, bepaaldelijk een akker in de duinen. *Ende en hebben binnen Santvoort geen lant dan twee crochten, die verstuyen van den duynen,* 60. Nog heden noemt men dus de kleine met aardappelen bepote akkers in de duinen.

Croon, 442, 537. Muntstuk, van 24 of 25 stuivers; **gouden croon tot 36 st.,** 534.

Croongelt, 1) *van den lantpoorteren,* 506. *Dat es, elcke lantpoorter geeft sjaers 1 croen van 25 st.* (d. i. st. van een \mathcal{L} gr. = $\frac{1}{6}$ van st. van een \mathcal{L} van 40 gr.), 518. Zie op *Lantpoorter*. 2) Het hoofd- en morgengeld, dat de dorpen van Zuid-Holland aan Dordrecht uitreiken (de kroon tegen 4 g gr. gerekend), 507.

Croongetal, 454. '5. Getal van *croenen*; waarop het goed van een belastingsschuldige geschat wordt. Vgl. *Schilttaele*.

Croeshemraed, 307. Kroosheemraad. Zoo noemt men nog de heemraden, aan wie de schouw over het *krozen*, d. i. reinigen, der slooten, opgedragen is. Op sommige plaatsen van Rijnland heeten zoo die het algemeen opzicht uitoefenen over wegen, kaden, verlaten en wat tot het Heemrecht behoort. Zie *Tegenw. Staat,* XVI, 209.

Cruce. Zie *Kerf*.

Cuype. Kuip. Inhoudsmaat. *Een cuype weedt,* 517. Elders *een vat weets,*

177. Volgens het handvest bij VAN MIERIS, III, 146, zijn drie watercupen = 1 tonne.

Culck, 332. Kolk, sluisolk.

Culvereniers, 331. Kolveniers, kloveniers. Van het Fr. *couleuvrine*, *couleuvre*.

Cureyt. Parochie-priester. Zie MOLL, *Kerkgesch. van Nederland*, II, I, 328.

Cursus curiae Hollandiae, 9. Stijl van den Hove van Holland, volgens welken het jaar met Paaschdag begint, eerst afgeschaff bij ordonnantie van 16 Juli 1575. Voorbeelden dier jaarrekening bl. 512. De uitdrukking *secundum cursum curie Hollandie* vindt men vertaald: *nae den loope 's Hoofs van Hollandt, nae tbeloep van den Hove, nae tscriven 's Hoofs*.

Custing, 77. Hypotheek.

L.

Laicken. *Heel laicken, half laicken*, 179. De Hollandsche lakenen werden „gevolt met de voet op 16 ellen,” zegt de verklaring der Steden van 3 Oct. 1550, in het *Register* van VAN DER GOES. Stukken van die grootte heeten „half laicken”: *een Leytsch half laicken van 16 ellen*, 245. Het „heel laicken” heeft de dubbele lengte: *een laicken van 32 ellen*, 432. Men zegt in denzelfden zin *een lang laicken* en *een cort laicken*, 412. — De soorten, die in deze Informatie voorkomen, zijn, behalve de vreemde (*woestijnen*, d. i. *fusteynen* enz.), het Delftsche *puyc*, 335, het Rotterdamsche *kijflaicken*, 467, *voerlaicken*, 467, *haersay*, 177, 381, *tierentey*, 179, *canfaes*, 179, *Vries grau* en *geweven*

grau, 381, *Berckels slooflaicken*, 381. *stockbreede*, 177, en *cleyne stockbreeden*, 381, *zwarte en roode laickenen*, 85.

Lancheyt. Lange duur. *By lanchede*, allengs. *By lancheden van tijden vervallen*, 2. *En mogen die niet betalen dan by lancheyt mitter huyere*, 165.

Landewaert, te landewaerts, uit de stad naar het platteland. *Een vat biers, dat te landewaerts gehaelt wert*, 517. *Exchijs te landewaert*, 504.

Lant. Wij voegen hier bijeen de benamingen, waardoor het land, naar zijn aard of gebruik, onderscheiden wordt. **Saylant**, 228 of **Zaetlant**, 289, **Teellant**, 160, *een geest teelants*, 234, **Weylant**, 63, **Graeslant**, 228, **Groenlant**, 228, **Hoylant**, 39, **Geestlant**, 284, **Hoochlant**, 47, **Crocht**, 60 (zie dat woord), **Broucklant**, 284, **Moerlant**, 370, **Cloylant**, 372, **Mors- ende Gagelant** (zie *Gagel*), **Veenlant**, 372 (zie *Ven*), **Vogellant**, 370, onbebouwd land, alleen voor vogelen geschikt. **Licht land**, 94, en **Drif land**, 206. — Het land is verder **Uyterlant**, 541 (hetzelfde als *uyterwaerden*, 441), *uytgedolven*, 165 (of *noch ongedolven*, 533), *verdolven*, 126, *verwildert als uytgedolven*, 531, *verdorven*, 125, *verloren*, 212, *putten ende poelen*, 531 (*daer veel zwetten ende poelen leggen*, 297). Het is eindelijk **Onlant**, 214, of **Ontlant**, 130.

Lant. Ban der gemeente. *Binnen slants*, in het dorpsgebied. *Zy hebben in huer dorp binnen slants 64 mergen*, 49. *Buyten slants*, buiten het dorp. *Ende en hebben maer 2 margen eygen*

lants buytenslants, 568. Vgl. *Uytlander*. Elders beteekent *tbuytenlant*, wat buitensdijks ligt, 451.

Lantbrief. Brief van instelling van een heemraadschap. *tLant van Scaerwoude es mit die van Beetsch gemeen, die den lantbrief hebben, daer zy* (het landschot) *uyt gaderen*, 98. Vgl. *Tegenw. Staat*, XVIII, 502.

Lantgifter, 354. De ontvanger der *lantwinning*, dat is van hetgeen de dienstplichtige landen onder het Hof van Delft bij vervreemding verschuldigd waren. Zie VAN DE WALL, *Handv. van Dordr.*, 893, en vergelijk wat er omtrent het vronland van Lymmen, bl. 33, wordt bericht.

Lantgister. Drukfout voor *Lantgifter*.

Lantnering. Bedrijf van den boer, zoowel veeteelt als landbouw. *Seggen dat zy hem generen mit alrehande lantneringe, dat een lantman doet, als mit de koe*, enz., 607. Vgl. *Lantteling*.

Lantpoorter. Zie *Poorter*.

Lantschot, 99. Algemeene benaming voor verschillende ongeden, die op het morgen worden omgeslagen. *tLantschot, te weten sluysgelt, molengelt, tHonsbosch* (contributie aan het onderhoud van de Hontsbosche dijken) *ende diergelijke ongeden*, 109. Elders wordt het landschot van de overige ongeden onderscheiden, *oncosten van dijckaetge, sluysgelt, Hontsbosch, lantscot ende diergelijke ongeden*, 123. Men vindt in denzelfden zin *Lantsoncosten*, 192.

Lantteling, **Lanteling.** Hetzelfde als *lantnering*, bedrijf van den boer, ook van den veeboer. *Lantteling van coern te sayen, koyen te houden, spit-*

ten ende delven, 272. *Seggen, dat zy hem generen mit lanteling, koyen ende paerden te houden, spitten ende delven, sulcx als de lantneringe toebehoert*, 360. Men vindt in dezelfde beteekenis elders **Lantwerck**, 39. Vgl. echter *Teelandt*.

Last, **Lasten.** Belasting, belasten. *Hooger gelast dan zy behooren*, 2. **Verlasten.** Veranderen van belasting. Bij vernieuwing der schildtalen *gemant sparen oft ombehoorlijck verlasten*, 3.

Last. Inhoudsmaat. 1) = 22 mudden, zie *Mudde*. 2) = 6 wagen, zie *Wagen*. 3) = 9 grove of 12 smalle tonnen, 177.

Lastgelt. Een belasting op de schepen, naarmate van hun inhoud, te Amsterdam *Paalgelt* (zie op dat woord) geheeten; te Schiedam, waar het alleen van de haringschepen geheven werd, **Kerkgelt.** *tLastgelt dat men kerckgelt heet, toebehoorende deen helft de stede ende dander helft der kercke*, 470. Het bedroeg *van elck last harinx, tzy ydel ofte vol*, 4 st., 475.

Leeckmoes, 177. Lakmoes.

Leeuw. Muntstuk ter waarde van 30 st. of 60 gr. *Leeuwen stuk tot 30 st.*, 374, *de Leeuwen tot 60 gr. gereekent*, 436. Vgl. 102.

Leggelt. Geld, dat door de stad betaald wordt aan hem, die bij het verpachten der accijnsen op de reeds geboden som iets oplegt. *tLeggelt, als men de exchysen verhuurt*, 523. Zie *Opleggen*.

Leurer, 388. Loerer, spion. Bij KILIAAN: „*insidiator, speculator*.”

Lichten. Van last bevrijden, verlichten. *Anderen werden gelicht ende*

zy bezwaert, 103. *Gelicht van 6 of 7 croenen*, 538. *Seggen, dat zy zoe arm zijn, dat indien zy niet gelicht en worden, zoe en mogen zijt aldaer niet houden*, 295. Ook **Verlichten**, in dezelfde beteekenis, 247. **Lichtenisse** in de contributie, 527, hetzelfde als **Verlichtinge**, 2, 351.

Liegen. Overdrachtelijk, bedriegen, niet geven wat verwacht was. *De kercke waert 40 £ gr., dat hun jaerlicx wel liecht omtrent 4 £ gr.*, 476, de kerk waarborgt 40 £, waarop wel 4 £ te kort komt.

Liesse, 382. Het dunne leder aan den buik. Zie WEILAND op *Liese*.

Liggen. Van land. *tVoors. lant leyt gemeen mitter zee*, 435, is onbedijkt; *leyt voor de conijnen en twilt*, 233 (waarvoor elders: *geeft luttel prouffijts, mits tofghegheten wert van den conijnen ende wilt*, 24). *Dat lant* (van Caedijck) *leyt met die van Edam*, 189, is daaraan in belasting en verplichting gelijk. *Huer lant leyt by ackeren*, 222, is in akkers afgedeeld. *Petterban leyt voor 13 mergen, ende en mogen boven 10 mergen daeruyt niet halen*, 165, wordt voor 13 morgen gerekend en aangeslagen, maar heeft niet meer dan 10 morgen, die in rekening mogen komen. *Heur lant en leyt niet by der groote van den mergentaelen, maer es heye ende dorre lant*, 231, de waarde van het land is niet naar de uitgestrektheid te berekenen, want het is van slechte hoedanigheid.

Lijfpensie. Zie *Renten*.

Lijn. Zie *Vack*.

Loep. Loop, loopel; een inhoudsmaat. KILIAAN: "*Loepe korens; Modius*,

Viertele." *Een loop souts, twelck is omtrent 1 tonne*, 84.

Loes. *Roede ende witte loesen perke-ment*, 238.

Loot. *Groote loot, clegn loot*, 180. **Looden merk**, doorgaans het stads-wapen dragende, dat, na het keuren van het laken, door de waardijns er aan geslagen wordt om de hoedanigheid te certificeeren.

Lossen, Losrenten. Zie op *Renten*.

M.

Maeckelaerdij. Belasting te Dordrecht van sommige goederen geheven krachtens het stapelrecht. In een hand-vest, bij VAN DE WALL, 1013: "*Recht van ver stapelen, dat excijs oft maeckelaerdye geheeten wordt*." — Ook te Delft heet de accijns van het daar verkochte koren, *makelaerdie*, 334.

Maers. *Schepen met maersen*, 85, *Maersschepen*, 102. KILIAAN: "*Meersschip: Corbita, navis oneraria, cuius malus corbem praefert in summo fastigio*." In de Informacie van 1496 vinden wij "*maersse schepen van 60 last, deen minder, dander meer*." Zij worden veel in de vaart op de Oost-zee gebruikt.

[**Maetge**], 469. Het kan zijn dat er *maercx* gelezen moet worden. De zin is in ieder geval duister.

Madt. Zie *Mergen*.

Mastelluin. Mengsel van half tarwe en half rogge.

Mato. 1) Maat. 2) Belasting die men heft van waren die met de maat worden gemeten. 3) Loon der stadsmeters. Afzonderlijk wordt opgegeven

wat te Delft de *hoppenmate* en het *meten van der hoppe* heeft opgebracht, 324. De verklaring hiervan wordt elders gevonden: *van thoet geeft men 1 gr. ende van meten 1 gr., ende die de mate niet en bezicht, die is van teen grootken vrij.* 334. Hetzelfde geldt van de *Zoutmate*. *Elcke zes tonnen souts, die binnen der stede gesleten wort, geeft 5 gr., ende van meten, stoeten ende leveren 1 gr.,* 475. **Cleyne mate.** *Mitter cleynder mate slijten,* 412, in het klein verkopen, in tegenstelling van *die int groz vercoopt.*

Mault. Moult. Mout, 469. **Maultkarre,** 403. 413.

Medallen. Niet medallen. Volstrekt niets. Zie DE VRIES. *Mnl. Wdb.* kol. 175.

Mede. Een drank uit honig en water door gisting bereid. *Bier- ende mede-exchijs mitten bierazijnexchijs,* 168.

Meede, 176. Een plant, waarvan de bloem, *krap* geheeten, een zeer gezochte verfstof levert. In de Informacie wordt de *krap* of *meekrap* doorgaans *meede* genoemd.

Meente. Verkorting van *Gemeente*. *Van de meente leven,* 141.

Meese, 176. Een maat, bepaaldelijk van metaal. Vgl. VAN MIERIS, *Charterboek*, II, 647^a. Het koper werd vooral uit Duitschland aangevoerd, en daar te lande beteekende *Messe* *u eine bestimmte mass an metall*" (BENECKE II, 1, 159). Dat *Messe* is de Hoogduitsche vervorming van het lat. *massa*, metaalklomp. *Coiper, buyten vaeten of meezen,* 177.

Meesterye. *Meesterye van volders,* 183, 246. *Volderij.*

Memorie. 1) De nagedachtenis van een afgestorvene. 2) De mis, ter nage-

dachtenis te lezen. 3) Het vaste goed, uit welks opbrengst de kerkdienst ter herinnering aan een afgestorvene bekostigd wordt, 23. 30. Zie den instellingsbrief van de memorie van WILLEM VI bij VAN MIERIS IV, 972. In denzelfden zin *Getijde*, 144 (eigenlijk de memoriemis op het *getijde*, den jaardag, van het overlijden gelozen. *„Memorie doen”* en *„jaargetijde doen”* worden, om dezelfde zaak aan te duiden, bij afwisseling gebruikt, b. v. in het diploma bij MATTHAEUS, *Fundat. ecclesiar.* p. 248. Die zulk een goed beheert heet *Getijdemeester*, 110.

Mengel. Mingel, 175. Vochtmaat, inhoudende twee pinten, $\frac{1}{32}$ van een anker. Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8^e druk) I. 440.

Mergen of Morgen, de gewone eenheid bij het meten van land, evenwel niet overal in Holland en West-Friesland van gelijken inhoud. Zoo hadden o. a. het Rijnlandsche morgen = 0.851579, het Hondsbosche morgen = 0.93832, het Geestmerambachtsche morgen = 0.8797 Ned. bunder. Ook de onderverdeeling was verschillend: het Hondsbosche morgen had 600, het Geestmerambachtsche morgen 800 roeden. De *Roede* zelve was op sommige plaatsen = 18 voeten (b. v. te Castricum, 32) op andere = 14 of = 12 voeten. Veelal komt als onderdeel van het morgen het *Hont* voor; nu eens maken 5 dan weer 6 hont één morgen. Die van Eethen verklaren dat bij hen *elcke mergen 5 hont is, dies in tlant van Huesden gemeenlic 6 hont maicken een mergen*, 443. — In de Langstraat, althans te Capellen, en rekenen

zy niet by de mergen, maer by de **Gaerden**, die zy de 6 voor 1 mergen rekenen, 533, daar is dus de gaerde gelijk aan het hont. In het Hof van Delft daarentegen is de gaerde een onderdeel, $\frac{1}{200}$ naar het schijnt, van het hont, 353. — Aan den Holl. IJssel rekent men bij het **Veertel**, elke veertel 4 mergen, 258. Het **Buynder** is geen onderdeel van het mergen, maar in sommige streken maicken de 2 buynder 3 mergen, 528. In Waterland rekende men bij **Deymden**, ende maicken die 3 deymden 2 mergen, 203. In andere streken bij het **Mat**, 97 elke mat doende 4 hont, 206, dus $\frac{2}{3}$ morgen. In Geestmerambacht rekende men bij **Gaersen** of **gersen**, de gaerse = $\frac{1}{3}$ morgen, 142, en zelf weer verdeeld in **Snees**, 144. Hoeveel snees een gaers uitmaken, is onzeker; soms 12, soms 10: in onze Informatie komt dienaangaande niets voor. Wij vinden er alleen, dat te Huisduinen de gaerse op 450 roeën gerekend wordt, 167, hetgeen ongemeen veel is, daar de snees doorgaans niet meer dan 12 of 20 roeden bevat. — In Gooiland wordt het weiland bij de **Zwaemaet** of **sua-maet** (eigenl. *zwademad*, van *zwad* en *mad*, beide landmaten) gerekend, en het bouwland bij het **Schepel**, dat is bij zulke stukken als met een schepel zaads bezaaid kunnen worden; van daar de uitdrukking 1000 *scepel saet saylants*, die maicken 25 mergen, 228, waaruit tevens blijkt dat een schepel = $\frac{1}{4}$ morgen is. Elders wordt gezegd: een *scepel is lanck* 80 roen ende 2 roeden breef, 231.

Mergentalen. 1) Getal van schat-

bare morgens, waarop een dorp gesteld is. *Beden*, die genomen worden *upte mergentalen*, 457. *Geset upte mergentalen*, 510. 2) Hetzelfde als *mergen*. *De mergentalen*, omtrent den dijk gelegen, gelden 3 Rh. gl. *tsjaers te huyere*, 287. 3) Belasting op het morgen, *mergen-gelt*. *Dat snootste* (land) *en mach zijn ongelden of mergentalen niet betalen*, 277. *Waarvoor elders, dat tmergengelt niet waerdich en is*, 320.

Messagier, 463. Bode.

Met. *Dat men metten dijk geven zoude*, 541, dat men zoude willen afstaan om van het onderhoud van den dijk ontslagen te wezen. (Zie op *Geven*). *Lant, dat mitten dijk uitgegeven is*, 547, land, dat volgens de voorwaarde, waarop het uitgegeven of verkocht is, van andere ongelden dan die der dijkage vrij moet zijn.

Mint. Komt te kort. *Zoo wat er mint, dat moeten dragen de andere mergentaelen*, 455. — Zie *Overt*.

Miserabel. Behoeftig. *Daerof dat er wel 200 arm ende miserabel zijn*, 195. *Non-miserable*, de niet onbemiddelde. *Mits dat men de non-miserable maer halve renten en betaelt*, 10. De stad was niet in staat alle renteniers geheel te voldoen; aan hen die het missen konden betaalde zij maar de helft der verschuldigde rente. De uitdrukking wordt opgehelderd door hetgeen voorkomt in het Hervormingsedict van PHILIPS den Schoone. *Nous receverons la moictie des rentes courrans sur nre demaine, sauf telles appartenans a povres, a miserables personnes, qui n'ont autre chose pour vivre*. KLUIT, V, 449.

[**Mis-beurte**], 407. Waarschijnlijk

moet gelezen worden **Tmesuz**, het misbruik.

Misse. *Eerste missen*, 411. Feest bij gelegenheid dat een priester voor het eerst de mis bedient. Zie *Archief voor Kerkel. Gesch.* VI, 327. *Loon van de eerste misse*, 523, geschenk door de stadsregeering aan den priester bij zijn eerste misse vereerd.

Myte. Kleinste munt. *Minuta* volgens KILIAAN. De waarde was $\frac{1}{3}$ penning, althans in latere tijden. *Gemerct zy up die tijt meer penningen hadden dan zy nu myten doen*, 287.

Molengelt. 1) Accijns van het ge-
maal; een zeer gewone belasting in de meeste steden, 11, 83, elders *Molenexchijs* geheeten, 333, en ook *ongelt van tgeael van den coeren*, 506. 2) Belasting op het morgen ten behoeve van de watermolens. *Shuysgelt, molengelt ende diergelycke ongelden*, 130. Daarvoor elders *ongelden van shuysgelt, watermolens*, 127.

Mortificeren. Zie *Admortiseren*.

Moult. Zie *Mault*.

Mouwe butters, 334. Houten bak waarin men de melk te roomen zet. Maat van de boter. Zie WEILAND op *Melkmouw*.

Mudde. Inhoudsmaat. *Mudde, daerof de 22 een last maicken*, 83. Over de verhouding van de mudde tot het last, in de verschillende Hollandsche steden, zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8° druk), I, 284.

N.

Naer. Daarna. *Afgewayt ende naer afgebrant*, 466.

Neering. *Ter neeringe leggen*, 433,

gunstig gelegen zijn voor zoogenaamde poortersnering. Huizen, *die ter neringe staen*, 336, 340, die voor poortersnering zijn ingericht.

Nergens nae. Op verre na niet. *Die nu nergens nae zooveel over en commen als zy wel plegen*, 345.

Nyeuwelinge, 142. Onlangs.

Nieuwicheyt. Verandering, doorgaans in kwaden zin; ongehoorde handelwijs in strijd met het oude hcrkomen. *De brouwerye declineert mits de nieuwicheyt, die hem dagelick geschien in Brabant, Vlaenderen ende elders*, 373. *De brouwerijen declineren, overmits de nieuwicheden die dagelick upte Goutsche bieren gestelt werden in Vlaenderen ende elders*, 385. *Baden daeromme dat men geen nieuwicheyt op hem-luyden plegen en wilde*, 495.

Nobel. Muntstuk, van verschillende waarde. Wij vinden er van 50 st., 87, 266; van 42 st., 125, 144; van 12 g gr., 170; van 8 g gr., 325; van 2 Rh. gl., 132; van 6 Rh. gl., 222; en = $2\frac{1}{2}$ gouden Wilhelmuusschild (dat is 50 st.), 149.

Nootlick. Noodig, noodzakelijk. *Ende andere nootlicke affairen van der stede*, 462, 514. **Nootsaeck.** *Als daer eenige generael ommeslagen vallen van nootsaecken*, 354. **Nootsaeckelick.** *Nootsakeelicke lasten van der stede*, 175. *Lasten nootsaeckelick der selver stede*, 75.

[Nuts], 243. Misschien is *mith* voor *myten* te lezen.

O.

Ob. Zie *Pond*.

Of. Woorden samengesteld met *of*, zie onder *Af*.

Ommeganck. Wat in later tijd het optrekken van de schutters heette, de wapenschouwing. *Van den ommeganck te stellen, met die scutterswijn, dat cost omtrent 40 sc., 473.*

Omslach. Ommeslach. Omslag van de kosten van het gemeene land van Holland en Friesland. (Doorgaans onderscheiden van de beden. *Zy gaderen mijns genadichs Heeren beden ende andere ommeslagen, 23*). Deze waren tweeërlei: 1°. de renten der kapitalen, door het gemeene land gelicht, meestal om daaruit den Vorst toegestane beden te betalen. 2°. de kosten van bestuur en van enkele gemeenschappelijke gelegenheden. Zoo wordt hetgeen meestal eenvoudig heet *ommeslach van den lande, 101*, soms onderscheiden in *des gemeenlants renten ende de ommeslagen van den lande, 240*, en de laatste uitdrukking weer nader omschreven: *lasten van reysen of extra-ordinarise partijen, die tlandt overkommen, ende up tgemeen lant ommege-slagen werdden, 173*. Zulk een omslag, in posten gespecificeerd, staat gedrukt achter de acad. dissertatie van J. T. W. VAN ALPHEN (uit de school van KLUIT). In dezen tijd zijn de gemeene landskosten nog zeer gering; zij bedragen ongeveer $\frac{1}{13}$, de renten der gemeene lands schulden $\frac{12}{13}$, en samen ruim de helft van de gewone bede van 60.000 £.

Onbejaericheyt. 511. Minderjarigheid.

Onder-ende. Zoowel als. *Onder goet ende quaet, 59*. Waarvoor ook voorkomt: *soo goet soo quaet 354, tgoet mitten quade gereeckent, 123*. — *Onder jonck ende out,*

219. Onder rijck ende arm, 153. Onder arm ende dieghenen die wat hebben, 358. In dezelfde beteekenis wordt **Mit** gebruikt. *Mit jonck ende out, rijck ende arm, 354*.

Onderhout. Wat men er voor zijn bedrijf op nahoudt. *Welcke stuyvers zy stellen naer tonderhout ende de neringe, die zy doen, 608*.

Onderhuyren. *Watter uytter huer gaet, dat wert hem onderhuyrt, 287*, als de pachtijd verstreken is, wordt het land aan een ander gegund. Vgl. *Onthuyren*.

Onderlange, 331. Onderling, onder elkander.

Onderwinden. Ondernemen, aandurven, zich aanmatigen. *De schepen onderwinden hem niet van der administratie van der stede goeden, 79*.

Onderwint. *Die meest onderwints heeft, die es rijckste geestimeert, 273*, als rijckste geldt, die het meest onderneemt, die op den grootsten voet leeft. *Twée polderkens, daerof zyluyden geen onderwint en hebben, 351*, waarover zij geen bewind voeren.

Ongelt. Belasting. *Dat ongelt van tgemael, 506*. *Zy en heffen geen eechijsen ofte ongelden op wijn, bier ofte eenige andere goeden, 102*. *Beden ende andere ongelden, 31*. *tLant en is zijn ongelt niet waerdich, 115*.

Onlanx leden. Niet lang geleden, onlangs. *De oorlog, die onlanx leden geweest is, 69*.

Onlant. Zie *Lant*.

Onraet. Onkosten. Zie VAN HASSELT op KILIAAN. *Den dagelicxen onraet, 442*. *De hoeven en zijn niet waert den onraedt, dier dagelicx up loopt, 450*.

Onruym. Goed dat veel ruimte inneemt. Zie WEILAND i. v.

Onsich, Ontsich. Ontzag, vrees. *Om donsichswillen*, 182, uit vrees.

Onthuyren. *Ende onthuyren hemluyden van andere luyden*, 42, zij huren de landerijen, en maken dat andere lieden, die schot zouden geven, niet huren kunnen, tot nadeel van het dorp. Zie *Onderhuyren*.

Ontsterven. Door den dood ontvallen. 2000 *gulden, die ontvaeren* (door het vertrek des eigenaars verloren) *ende ontstorven zijn*, 34.

Onverscheyden. Ongedeeld. *Seggen dat zy in allen beden tsamen gelden, onverscheyden*, 125. *Seggen dat Medemblyck mitten voors. dorpen groot zijn, alsoe zy onverscheyden leggen*, 1850 *mergen*, 106. Tot opheldering kan dienen, wat wij elders lezen: *zonder dat zy weten deen dorp van den anderen te onderscheiden, wanttet noyt gescheyden ofte ofgepaelt en es geweest*, 215.

Onverwinnelicke schade, 288. Schade, die niet te herstellen is. In een Handvest bij VAN DE WALL, 703, leest men: *zware verderffelijcke ende onverwinnelijcke lasten*.

Oert, zooveel als quart, inzonderheid van een stuiver, = 4 penn.

Oest, 334. Drukfout voor *Oest*, ooft.

Oost ende West, Oostwaert ende Westwaert, 61. Onder *Oost* verstaat men de Oostzee, onder *West* Frankrijk en de Z.-W. streken.

Opcommen. Onverwachts voorkomen. *Oncosten, die de steden upcommen*, In denzelfden zin **Overcommen.** *Lasten die hem overcommen*, 602.

Opdoen, 412. Met de kraan of op

andere wijze ophijschen en aan wal brengen, *Die craen, daer men de molensteenen mede updoet*, 504. Het tegenovergestelde is *sceep doen*, 413.

Opleggen. Bij verpachting van accijnsen, boven de reeds geboden som nog hooger bieden, onder genot van zekere percenten van de verhooging of oplegging van de stad te ontvangen. *Opgeleyde gelden, als men de exchijsen verhuylt* (bl. 472). *Penninghen, die men uplegt oft upwerpt, als men de exchijsen verhuylt* (bl. 376). Tot opheldering kan dienen: *Oncosten die men doet in de verpachtinge van den exchijsen ende om die ten hoochsten penminck te brengen* (bl. 429). Zie *Leggelt*.

Opleggen. Opdoen, inslaan. *Schrijfgelt van tcoern, dat binnen der stede upgeleyt wert*, 11.

Opslaen. Opdoen, inslaan. *Off men 20 tonnen biers teffens upslouch*, 137.

Upslach 1) Het inslaan. *Upslach van een ofte meer tonnen biers*, 39. 2) De belasting, daarvan geheven, *ibid.*, die elders de *biertool* heet, 137. Te Dordrecht beteekent *upslach* hetzelfde als markt of stapel, en het recht uit dien hoofde geheven. Zie VAN DE WALL, 103, 374, 1245. *Den upslach in de havene*, 506.

Upstall. Rente of pacht, die op een eigendom gesteld is. *Belast met upstall van renten, bynae alsooveel als die waerdich zijn*, 597. *Daerof hemluyden toebehoort 25 mergen eygens, die wel half erfhuyltant of anders belast es met upstall*, 277.

Opstellen. 1) Van belastingen, instellen, in zwang brengen. *Deze exchijs is upgesteld uyt groote belastinge van de stede*, 168. Daartegenover staat

Afstellen, afschaffen. *Int upstellen van denselven exchijs is beloest dat men die mitten eersten weder afstellen zoude*, 168. 2) **Oprichten**. *Eenen coopvaerder die van desen jaere eerst upgesteld is*, 468, eerst in de vaart is gebracht.

Upturen. *Deghene die bezwaert zijn doen huere huysen upturen ende stellen die int Sticht*, 257. De zin is duidelyk: zij verplaatsen hun woning. Het woord echter is ons overigens onbekend.

Opwerpen. *Haastig opbouwen. Een keelgen upwerpen, om te wercken om een dachhuyere*, 530. *Zy hebben upgeworpen halve huysen*, 571.

Overcommen. *Overeenkomen, verdingen (zie op dat woord). Zie moeten zy overcommen. mitten exchijsmeester*, 557.

Overlange. *Sedert lang*, 41.

Overmaet. *De joeffrouwe van Raveschot die heeft up vijf hoeven lants mitte overmaet 15 Rh. gl. sjaers erfrenten*, 529.

Overt. *Schiet over. tGuendt dat int een jaer overt, dat bewaeren zy tegens tander jaer*, 173, 343. — Vgl. *Mint*.

P.

Paelgelt, 173. **Paelkistgelt**, 176. *Belasting te Amsterdam, te betalen van ieder schip, dat voor de palen komt, eer het last breekt, naar gelang van zijn lading. De opbrengst dezer belasting vormde een afzonderlyk fonds, de Paelkist*, 168, en werd beheerd door de **Paelmeesters**, *oude mannen, hem verstaende tot der zeevaer-*

dige neringhe, die dairaf maicken de caepen ende de tonnen binnen slants, 173. Vgl. **WAGENAAR**, *Beschr. v. Amsterdam*, X, 68.

Papencoern. *Die van Bergen moeten den pastoer betaelen 45 sacken garsten tsaers, dwelck hiet scael- of papencoern*, 40.

Pennewaerden. *In het klein vercoopen. Vercoopen oft pennewaerden*, 445. *Van elck last geeft men 6 st., dat int gros vercoft wert, ende, als tgepenwert wert, van de tonne 1 st.*, 412. *Zeep, die binnen gepenninckwert wert*, 178. — Het werkwoord komt van het bijv. nw. *penninckwaerde*, van geringen prijs.

Penning. *Zie Gulden. Philipspenning, daerof de drie 5 gr. maicken*, 177.

Penninckgelt, 493. *In Schieland hetzelfde wat elders Heemraetgelt*, 485, en **Keurgelt** heet. *Zie onder Schouwen*.

Pensionaris. 1) *Rechtsgeleerd beambte eener stad.* 2) *Houder van een lijfpensie of lijfrentebrief. Zie op Rente*.

Persoon, **Personaet**, 104. *Pastoor. Eng. Parson. Zie MOLL, Kerkgesch. v. Nederl.*, II, 1, 328, en verg. **DUCANGE**, V, 214.

Pet, 343. *Put. Zie KILIAAN i. v.*

Pieter, 448, 458. *Muntstuk van wisselende, en voor den tijd der Informacie onzekere, waarde. Lovensche pieter. Elf oude Lovensche pieters, die men betailen moet mit 35½ st. tstuc*, 535.

Pynck. 1) *Jonge koe of os.* 2) *De huid van zulk een beest*, 382.

Pijpe. *Inhoudsmaat van wijn, in*

het bijzonder van Fransche of Westersche wijnen. Ook van bier, van olie. In het handvest bij VAN MIERIS, III, 146: *Twee pijpen voor een val (olien) gereeckent.*

Plaeten, 378. Beschoeien (van *plaete*, een plank). **Platingh**, 333, beschoeiing. **Plaetwerck**: *hoefden, bruggen ende andere plaetwerck*, 463. *Twee plaetwercken (aan de sluis) tot Sparendamme*, 57. Elders vindt men ook *geheyt ende geschoyt*, 410.

Plecken. *Huyskens, met koestront gepect*, 491, besmeerd.

Pond. 1) Gewichtsmaat, verdeeld in 16 ons of 32 lood. Over het verschillend gewicht van het pond zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam*, (8^e druk) I, 430. 2) Geldsmaat. In onze Informacie is de gewone rekening in Ponden (\mathcal{L}) van 40 groten Vlaems, verdeeld in 20 schellingen (g), van 12 denarii of deniers (d) het stuk, waarvan de halve obol (*ob*) heet. Het was toenmaals echter nog slechts een rekenmunt; eerst in 1520 werd een muntstuk van deze waarde geslagen, de Carolusgulden (zie de aant. van later tijd op bl. 149), die aan zilver bijna het dubbel van onzen hedendaagschen gulden, f 1,80 à f 1,90, waard is. — Verder vindt men nog te Gouda, Rotterdam en elders, \mathcal{L} Hollants van 30 gr. Vl., 237, 373 (dus = $\frac{3}{4}$ van het gewone \mathcal{L}); te Woerden \mathcal{L} van 5 stuivers (= $\frac{1}{4}$ van het gewone \mathcal{L}), 248; en te Hoorn \mathcal{L} vl. van 240 gr. (= 6 gewone \mathcal{L}), 82.

Ponden, Poning, Verponden, Verponding. Sedert het *pond*, als maat van het geld, het *schild* had

vervangen, werden de omslagen niet meer naar de schilden of schildtalen, maar naar de ponden en de poning geregeld. **Ponden** is dus het vermogen schatten in ponden. **Poning**, de schatting in ponden. *Zy hebben gegeven zedert de leste poninge van elck pondt 2 Rh. gl.*, 94. **Verponden**. Die schatting veranderen. *Zy verponden alle scrickeljaers*, 24. Minder eigenaardig wordt **Verponding** meestal in den zin van *poning* gebruikt. — Voor *pond* komt in dezen zin **Schotpondt** en **Scatpont** voor, en **Ver-schotponden**, 99, 140, voor het meer gewone, *de schotponden vernieuwen*. — Evenals het gewone pond wordt ook het schotpond in 20 schellingen gedeeld: *Seggen, dat zy de ommeslagen gaderen upte schotponden, ende voort by scellingen, doende de 20 een schotpondt*, 145. Die niet rijk genoeg was om op een geheel pond gesteld te worden, werd op een of meer schellingen gesteld. *Ende staen op scellingen, alsoe sy op geen pondingen* (hier in de beteekenis van ponden), *overmits huer armoede, staen en mochten*, 125. Soms deelt men voor het gemak het schotpond in minder schellingen, b. v. in vijf, 113. — Dewijl het *pond* in waarde aan den *gulden* gelijk is, wordt op sommige dorpen bij gulden in plaats van bij ponden geschat, 480, en meermalen, in plaats van bij schellingen, bij stuivers (het onderdeel van den gulden), als onderdeelen van het pond gerekend, 265, 370. Zeer arme dorpen rekenen ook wel bij penningen, het onderdeel van den stuiver. *Zy gaderen by de penningen, te wetene 20-*

werp
verd
pon
is die
het
onsen
warr
den
beide
Daer
stuw
Zy
doen
eenvo
halve
vervo
ponde
hebben
quart
nog o
Pon
die ov
geldem
of zy
ten zy
verko
betail
den v
Van a
winck
vreema
381.
noemt
werd
van he
met de
Percen
den va
percent
Van po
ghenen

werf 16 penningen, 321. — Een andere verdeling van het pond, niet van het pond gelds maar van het pond koopwaar, is die in onsen. Van daar, bij overdracht het vreemde gebruik van schatten bij onsen, 216, 219. — Nog grooter verandering heeft er plaats tusschen ponden en kerven en de onderdeelen van beide (zie op Kerf), zoodat men leest: Daer isser wel die op acht of negen stuvers of screven staat, 265, en zelfs: Zy hebben 252 ponden, elke pondt doende 12 onsen of kerven, 208. — Een eenvoudiger rekening is bij ponden, halve ponden, kwart ponden en zoo vervolgens. Zy deelen heurluyder schotponden in 16^e ende 32^e deelen, 39. Zy hebben 29 schotponden ende een half quartier van een schotpond, 130. Zie nog op Eysch.

Pontgelt. 1) Aandeel in de som, die over de ponden omgeslagen is. *Zy gelden mede dijck- ende sluysgelt, maer of zy mede pontgelt geven, dat en weten zy niet, 96.* 2) Percenten, die de verkooper, en soms ook de kooper, betaalt, waarvoor de stad den vreemden verkooper de koopsom waarborgt. *Van de visch geeft men den 20^{en} peninck van pontgelt, daervoere men den vreemden man zijn gelt bezorgen moet, 381. vgl. 389.* Te Geertruidenberg noemt men dit *Ingelt*. Te Dordrecht werd soortgelijk pontgeld gevorderd van het staal en de molensteenen, die met de kraan werden gelost, 518. 3) Percenten, die als exue betaald worden van *die uyter stat vertrecken*, en percenten van collaterale erfenissen. *Van pontgelt den 10^{en} peninck van den ghenen die uyter stede vertrecken mit-*

ter wonen, oft van den goeden die versterven uyter stede, ende den 50^{en} peninck van den goeden die binnen Leyden versterven, niet gaende in de rechte lijnen maer ter zijden, 243.

Poeck. Zak. Eng. *poke*, vanwaar *pocket* en Fr. *poche*. Zie DIEZ, 2, 388. — Een *poeck* schijnt ongeveer $\frac{1}{2}$ *serpelgier* te zijn; althans in de tollijst, bij VAN MIERIS, IV, 1866, wordt van een *poecke* de helft gevorderd van hetgeen een *serpelgier* betalen moet.

Poertaerde. 372. Denkelijk schrijffout voor *poetaerde*, *pootaerde*. In denzelfden zin vindt men ook *peuy-aerde* ofte *misse*. Zie Register van v. D. GOES, 1 Maart 1527.

Poorter, 163. Stedeling. — In de voorrechten der poorters deelden ook zij die, al woonden ze op het land, poorterrecht hadden verkregen. Dezulken heeten *landpoorters*, 325, ook *buytenpoorters*, zoo zij in de buurt van de stad verblijven; zoo spreken die van Woerden van *huere buytenpoorters*, *wonende binnen den kerspel van Woerden, dat omtrent een mijle buyten der stede es, 249.* Doorgaans evenwel is *buytenpoorter* hetzelfde als *uytpoorter*, 108, en beteekent poorter van een andere stad. *Uytpoorteren ende uytbuyren in diverschen steden ende dorpen, 113. Poorters in de steden, genoempt buytenpoorteren, 163, namelijk, zoo genoemd op het dorp, in tegenstelling van de inburen.*

Poortersneringe, 431. Nering die alleen in de steden vergund, maar op het platte land verboden is, zooals *draperie, brouwerie enz.*

Posch. Kleine visch, thans *post. Spirinck of posch*, 175. Bij KILIAAN *pors*, verbasterd uit het lat. *porcellus*.

Presentie, 173, 231. Hetzelfde als *Presentiegelt*, 514.

Printer, 245, 469. Stedelijk beambte, over wiens werkkring zie **ORLERS**, *Beschr. van Leiden*, 3^e uitg., II, 265.

Prochie. Parochie, kerspel.

Prochien, 60. Tot een parochie behooren. In dezelfde beteekenis elders *Staan onder de kercke*, 59. *Te kercke behoeren ende haer sacramenten haelen*, 47. Of alleen *huer sacrament haelen*, 65.

Proeve, 140. Thans *preuwe*. Verbastering van *praebende*, geestelijk goed.

Prondeling. Kleinigheid. KILIAAN: *„Prondselinghe, prondelinghe, res minutae, nulliusque pretii.”* Vgl. WEILAND op *Pronselen*.

Puyck, 325. Zeker soort van Delftsch laken, zoo gezocht dat *puik* aan de beteekenis van opperbest is gekomen. De Holl. steden verklaren, 3 Oct. 1550, *„dat alle de lakenen, die binnen den lande van Hollant gemaect worden, alle grove lakene zijn, behalve de puycken, binnen Delft gemaect, die in seer kleynen getale gemaect werden.”* AERT V. D. GOES, fol. 46.

Q.

Quaedt. Bezwaarlijk. *Die wolle es de helft quader te gecrigen dan die plach*, 195.

Qualick. Een mergen lants zoude *qualicken* mogen gelden 20 Rh. gl. in *coepe*, 92.

Quene. Kween, onvruchtbare slachtkoe. *Van elcken osse ofte quene*, 12.

Quoyer. Kohier, grootboek. *Quoyer van alle de renten*, 82. *Quoyeren ofte boucken, daerinne staen alle de rentiers*, 170.

R.

Raem, 461. Bij uitnemendheid het raam waarop de nieuw gewolde lakenen gespannen worden, om te drogen. Deze worden dan door de waardijns gekeurd en zoo zij voldoen, *gezegeld*. **Raemstede**, 326. Hetzelfde als raam. (Vgl. *haardstede* en *haard*). **Raembevaerder**, 85. **Raemwachterij**, 236.

Raik. *In raieke ende daicke onderhouden*, 463, van alle verval vrij houden. Zie WEILAND op *Rak*.

Reeden, Reen. Gereed maken. *Lakenen reeden*, 385. *Een deel nets reeden*, 65. Bepaaldelijk een schip in zee brengen. *Te water reeden*, 22. *Ter zee reeden*, 203. Of zonder bijvoeging *reedden*, 183. **Uytreedden**, 184. **Uytreeddinge**, 182.

Reepe. Touw. *Reepe drayen, daer men tdack mede upte huysen bint*, 39.

Reepe. El. Van de *reepe* ende *ellemate* van 't *lindelaicken*, dat aldaer *vercoft wert*, 7. **Reepe-exchijs**, *twelck is de mate van de laickenen*, 169, waarvoor elders **Elle-exchijs**, 411. **Reepgelt**, *dat es van een laicken te strijcken, alsoo dicke alst men vercoopt*, 12 d. *Hollts.*, 183. Zie *Strijcken*.

Reformatie. *De Reformatie van de abdie* (te Egmond), 603. Er wordt bedoeld de gedeeltelijke reformatie van 1490. Zie RÖMER, *de Kloosters I*, 268. *De nyeuwe reformatie, die mijnheer de Grave van Nassau aldaer* (te Heusden) *gedaen heeft*, 428, de hervorming door

den Stadhouder in de stadsfinantiën ingevoerd.

Rekening. *Up rekeninghe doen bedienen*, 374, van belastingen, niet verpachten, maar door ontvangers gaderen.

Religio. Monnikendom, monniksleven. *Een pastorie vacant per ingressum religionis ultimi curati*, 67, vacant, omdat de laatste pastoor monnik geworden, in een klooster gegaan is. **Religieux, Religieuse**, 626, monnik, non.

Renten. Drieërlei soort is te onderscheiden: 1) *erfrenten*, 2) *losrenten* 3) *lijfrenten*. **Erfrenten** zijn renten, die niet met den dood van den geldschietter vervallen, zij zijn of losbaar, of niet losbaar. *Alle de voors. erfrenten staen ten losse, maer en weten niet hoe*, 116. Doorgaans evenwel verstaat men onder *erfrenten* renten, die men niet lossen en mach, 58, hetzelfde als **Eeuwelicke renten**, 215. Die renten worden ook wel **Eeuwige pacht** of **Erfhuysre**, 41, genoemd, als zij gevestigd zijn op land. — **Losrenten**, die men tegen een bepaalde som, doorgaans eenige malen het bedrag der jaarlijksche rente, kan afdoen: *Ter lossinge den penninck* 16, 8 (dat is 16 maal de rente), *ter losse met 13½ penninck een*, 157, of wel met een ronde som: *7 Phls. gl. sjaers, ter losse met 100 Phls. gl. eens*, 438. In de betekenis van *lossen* zegt men ook *quijten*, 8, 172, 175, en vandaar *acquijs van losrenten*, 147. De aflossing geschiedt soms bij uitloting. *Losrenten, daerof verloot is 36 £, 8. Alle betalingen ende lotingen afgecort*, 47. De rentebrieven kunnen door den houder worden overge-

dragen; wij lezen van renten, *die alsnu wel in de vierde hand zijn*, 159. Zie zulk een rentebrief van Haarlem, a. 1419, bij VAN MIERIS, IV, 536. — **Lijfrenten**, die met den dood van den rentenier *versterven* (zie op dat woord). Zij staan op 1, 2 of 3 lijven, 146. Zij heeten ook **Lijfpensien**, en de rentiers **Pensionarissen**, 145. — Het opnemen van geld op rente heet **Vercoopen van renten** of alleen *vercoopen* (zie op dat woord) ook **Versogelen**, 401, omdat de gemeente de rentebrieven met haar zegel bekrachtigt. Van het onderpand of den borg zegt men, dat men er op koopt: *op het land, op de kerk. Renten, die upte kercke vercoft zijn*, 152. Men gebruikt in denzelfden zin **Halen**. *Zy hebben de helft van haerluyder portie in de beden moeten haelen op rente*, 150, of minder juist: *Zy hebben rente op haer lant gehaelt*, 226. Het opgenomen geld heet meestal **Vercregen gelt, vercregen penninghen**, 456.

Rentsoen. Losgeld. *Betailen in verding ende in rantsoen*, 255. Afkoopsom. *Den jaerlicxen rentsoen, die men stelt upte exchijsen*, 428.

Riemtaele. Het getal riemen, of roeiers, waarop een dorp wa aangeslagen, waarmee het den landsheer dienen moest. Vgl. *Schilttaele*. In dien zin komt het woord in onze Informatie niet voor, wel in dien van *weer* (zie dat woord) of hoeve, waarop de verplichting om een riem of roeier te leveren gerust had. *Elcke riemtaele is 36 acker, ende elcke acker gereeckent voor 4 mergen*, 295.

Ryen. Rieten, van riet. *Die thoeren sijn gedect met ryen dack*, 464. —

Van den ouden vorm van het znw., *riede*, komt regelmatig deze vorm van het bnw.

Rodermond. Naam van de kraan te Dordrecht. Zie **BALEN**, *Beschr. van Dordr.*, bl. 685.

Roede. 1) Landsmaat. Zie *Mergen*. 2) Grootste inhoudsmaat der Rijnsche wijnen te Dordrecht, = 10 amen, 517. Zie het handvest bij v. d. WALL, *Handv. van Dordr.*, 1014.

Rosmolen, 259. Molen, die door een paard (ros) of ander trekdier, niet door wind of water, bewogen wordt.

Roupen. Roepen. *Dat Roupambacht*, 450, of *die Roupe van der Ste-de huys*, 324, belasting in sommige steden. *Van boelhuysen, die men hout van huysraet, daer moet de pachter vast staen voor de penninghen, ende hy heeft daervoere, ende voor sijn moeyte van roupen ende vercoopen den 20^{en} penninck*, 334.

Ruym, 177. Van een schip.

Ruimen. Heengaan. *Zy sijn geruymt*, 17, zij hebben de plaats verlaten.

Ruytergelt, 147. **Ruyterpennin-ghen**, 21. Geld om ruiters voor te onderhouden. Daarvoor elders *betalinge van den ruyteren ende knechten, die zy desen voortleden oorloge hebben moeten onderhouden*, 408. Vgl. VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.*, 720.

Runde, 334. **Runne**, 262. **Run**, door de leerlooiers gebruikt. *Runde-exchijs*, 237 (waar verkeerdelijk *runder-exchijs* staat) en elders.

S, Z.

Saertse. Wollenstof. Thans *Sarge*. Lat. *sargium*.

Sack. Inhoudsmaat. 1°. van granen, = $\frac{1}{16}$ hoed. Zie *Hoet*. 2°. van wol = 400 vachten, 178. Zie *Poeck*.

Scael-coern. Zie *Papencoern*.

Scaelgen, 506, 518. Leien. **KILIAAN**: „*Schaelie, schrijfschalie, tabella deletilis. Schaelien dack, tectum scandulare.*”

Schaer. Grondstuk, van onbepaalden inhoud. *Elcke schaer groot wesende twee mergen of daeromtrent*, 58.

Schaerbeest. Weibeest. *Ende en zoude upte mergen niet één schaerbeest mogen vet weyen*, 535.

Schatten. Behalve in de gewone beteekenissen, ook voor: 1) Belasten. *Zy sijn genouch geschat by de exchijsen*, 263. 2) Brandschatten. *Verbrant, gevangen, gepillieert, geschat*, 2. In denzelfden zin **Afschatten**. *Seggen voorts dat hen afgeschat es meer dan eenige dorpen*, 231, dat hun hooger oorlogscontributie door den vijand is afgevorderd.

Scepel. 1) Inhoudsmaat. Komt overeen met het meer gebruikelijké achtendeel. *Elcke scepel voor een achtendeel gereeckent*, 312. 2) Landmaat. Zie *Mergen*. **Scepelgelt**, Belasting van het koren, *daerof de last gebroocken wordt ende die weder uytvaart*, 83. Vgl. *Uytsetten*.

Scerp. Nauw. *Scerp toezien*, 181. *Wert zoe scerp gereeckent als men mocht*, 184. *De kerf is geestimeert nae tscarpste dat elck heeft*, 225. Vandaar **Scarp**, bijw. nauwelijks. *Ende hebben in als scerp 8 kerven*, 320. *Zoedat de brouwer hem scerp daeran behouden mach*, 476.

Schieten. *Vesten schieten ende diepen*, 101, *sluysen schieten ende winden*, 398.

Schijf gaerns, 252. Zie v. HASSELT op KILIAAN i. v.

Schilt. Muntstuk, van verschillende gehalte en waarde. Er zijn er van 14 st., 488, en van 40 st., 418, 444. Het *Gouden Wilhelmus schilt* doet soms 20 st., 387, doorgaans 21 st. Ook heeft men Vrankrijksche schilden van 1½ goudgulden (30 st.) het stuk, 167. — **Schilttael**, getal van schilden, waarop het contribuabele vermogen geschat wordt. *Schilttaele ofte achtginge van goeden by den scilden*, 444. **Verschilden**, hetzelfde als *de schilttaele vernieuwen*, 486, de schildtalen wijzigen naar het veranderde vermogen der belastingsschuldigen. *Zy verschilden zoe dicwils als haer dunct dat zy rijcker oft armer worden*, 28. Vgl. *Pond, Croon, Gulden, Kerf, Eijsch* en *Honderd*.

Schinckeldijck. Zie *Dijck*.

Schippont. Hoeveelheid van 300 ponden.

Scock, 176. KILIAAN: "*Schock, Sax. Sicamb., sestigh.*" Getal van delen of planken, *duigen* enz. Een schok wordt op 60 stuk gerekend. Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam*, (8^e druk) II. 296.

Scoens. Van Schonen, in Scandinavië: *Scoenne ael*, 178.

Schoer, Schourdijck. Zie *Dijck*.

Scopge, 381. Kraampje? Vgl. het Hoogd. *Schoppen*.

Schot. Aloude belasting, als landrente aan den landsheer verschuldigd. *Erfshot*, 58. *Jaershot*, 52. *Mey- ende herftshot*, 365, 330, 325. *Schot ende bottinge*, 56. *Te schote doen*, 354. Later evenwel worden de beden en omslagen met het schot verward. Zoo lezen wij:

Schotponden, geheeten dat buyrschot, 353.

Schot omslaen en *by den schote omslaen*, 21. *Schot gaderen*, 100, in den zin van *heure portie in de omslagen ende beden gaderen*. Vandaar de benamingen **Schotgaerder**, 62, **Schotvanger**, 35, **Schotrekenaer**, 143, voor hen die den aanslag regelen en innen, die elders *schatmeesters*, 105, 442, *bedesetters*, 266, *bedegaerders*, 265, en *gaermeesters*, 567, genoemd worden; en **Schotbouck**, 81, voor het boek, waarin beschreven staat, tot welk bedrag de belastingsschuldigen zijn aangeslagen. Zie nog *Lantschot*.

Schouwen. Bezichtigen, opzicht houden, bepaaldelijk in het dijkwezen. *Zeedijck, die de dijkgrave schouwet*, 87.

Schouw. Het beheer van den dijk en den waterstaat, *dijck leggend onder de schouwe van den Heere*, 210. Hetzelfde beteekent **Kuer**. Zie dat woord.

Scoven. 25 last *schoven*, 177.

Schreef. Zie *Kerf*.

Schrijfgelt, van *teoern*, 7, belasting op het koren, *dat binnen der stede upgeleyt wert*, 11. Elders heet het **Makelaerdie van coern**, *dat men binnen der stede vercoopt of upleyt*, 334.

Schuyren, Slijten. *Dat schuyren ende diepen van der IJsel*, 378. **Afschuyren**. Afsljiten. *Zoedat tlant jaerlicx zeere afschuyrt*, 455. *Een sluyse, die wech schuyrde*, 452.

[**Scunmeess**], 177. Denkelijk te lezen *Schimmeess*, dat ook voorkomt in de ordonnantie van de Paalkamer, te vinden in de *Handvesten van Amsterdam*, 245. Overigens is ons het woord onbekend.

Schuttinghe. 1) Beschutting. *Ende*

maicken groote schuttinghen op de duyne, 167, tegen het verstuiven. 2) Afschutting. De scuttinge upte Maes ende de visscherye in de vesten, 470. Wij vinden elders visschen met scuttingen ende vuycken.

Scuven. Schuiven. *Mitten scepe te scuven*, 299. Denkelijk met boomen voortbewegen. Van daar misschien *schouw*, platboomd vaarttuig, dat geboomd wordt.

Zeebanck, 187. Drukfout voor *Zeevanck*.

Zeeburch. Zie *Dijk*.

Zeelspeck, 177, 179 (?).

Zeevaardig. Op de zeevaart betrekking hebbende. *De zeevaardige neringe*, 184. *Mannen hem verstaende tot der zeevaardige neringhe*, 173. Daarvoor *zeenering*, 212.

Segel, van den laicken, 169. **Segelye** van laickenen, 335. Belasting geheven van het stuk laken, dat door de waardijns op de ramen onderzocht, en, zoo het goedgekeurd is, gezegeld wordt. Zie daarover de verklaring der Steden van 3 Oct. 1550, in het *Register* van VAN DER GOES, fol. 47.

Zeghen, 239. Zie *Zeyn*.

Zeyn. Misschien hetzelfde als *zeghen*, zeker soort van net. *Den erfpacht van de vroenen* (van Leiden) *ende vrije zeghen*, 234. *Sommige visschen ter zeyn om ijbuckinck*, 215. Vandaar **Zeynschip**, 91. — In de *Informacie* van 1496 lezen wij van seynschepen, *daermede zy vaeren om harinck, daer tijbucking off gemaickt wert*.

Senden. Bericht, bevel zenden. *Als die van Loesdrecht hemluyden senden wat zy geven moeten*, 225. De volledige

uitdrukking komt elders voor: *Wert hemluyden gesonden een ceele van de grootheyt van den penninghen, die zy betaelen moeten*, 418.

Senge, 178. Drukfout voor *Seuge*.

Serpelgier wollen, 245. Oudfr. *Serpelière*, „balle de laine d'un certain pois,” ROQUEFORT. Verg. DU CANGE i. v. *Serpeillerie*. — Bij VAN MIERTS, III, 146, *Scerplier*, en IV, 1066, *Een sarpeil Engelse wolle, wegende 3 vaten swaerts*.

Setten. Van belasting, regelen, omslaan. *Zy setten de kerven*, 265. *Setten ende versetten de schellingen, naedat hun dunckt dat de luyden gerijct zijn*, 275. In denzelfden zin **Stellen** en **Verstellen**, 321. Meest gebruikelijk zijn *Stellen* en *Versetten*. **Setting.** Omslag. *Settinge maicken, vermaicken*, 247. **Setter.** *De setters hebben verclaert, hoe zy verschothpondt hebben*, 191. **Bedesetter**, 266.

Seuge. *Een seuge loots*, 178. Blok lood. In de *Handvesten van Amsterdam*, 232: „*coper, soo in bricken als seughen*.”

Sicht. Soort van zeis. *Mitte sicht ende mitte zeyssene*, 546.

Siecte. **Heete siecte**, 401. Pest-aardige ziekte, die in de 15^e eeuw hier te lande geheerscht heeft.

Zijtwint. Zie *Dijck*.

Slaen. Doodslaan. *Gevangenen, daerof de twee geslagen werden*, 549. Vgl. *Geslagen*.

Slabharinck. Slappe haring, zooals veel in de Zuiderzee gevangen en tot bokking gerookt werd. *Slabschepen, daer zy mede vaeren te slabharinck*, 16. *Zy hebben* (te Katwijk) *geen slap-*

buysen, maer twee groote zeevarende *buyssen*, 280. Zie op *Vaartuig*. Vandaar de naam *Slabbert*, die in later tijd de gewone voor zulke vischschuiten was.

Slag, 231. Stuk dijks, dat een persoon of gemeente te onderhouden heeft, waarop hij is aangeslagen. Men gebruikt thans nog in dien zin *Hoefslag*.

Slijten. 1) Afslijten, afnemen. *Landen*, die by de meeren zeer gesleten ende vergaen zijn, 218. **Slete**. Het afslijten. *Haertsteden*, die staen upte slete van de wateren, 56. Elders in dezelfde beteekenis *Ofbreck*. 2) In het klein, tot dadelijk gebruik, verkoopen: *mitten cleynder mate slijten*, 412. *Coorn*, dat binnen gesleten wert, als verbacken of verbrouwen, 175. **Sleet**. *Deselve neringe is vermindert, omdat zy geen sleet en hebben*, 183.

Sluystocht, 143. Sloot of vaart, die het water naar de uitwaterings-sluis voert.

Smaeldeelen. Eigenlijk in kleine deelen splitsen; van heffingen, omslaan. *1126 scilden, die men smaeldeelt upten merghen*, 458. *Zy hebben tgeheele dorp gesmaeldeelt*, 441, zij hebben ieder op zijn aandeel gesteld.

Smalbant. *Een last bier smalbant*, 176. Elders *een last vierbant, een last dobbelbant*, in de *Handv. v. Amst.*, 257, 265.

Smeekolen, 517. Kolen, zoo als de smid gebruikt.

Smout, 413. Vet. **Smouten**. *Olye omme de wolle mede te smouten*, 245.

Snees. Zie *Mergen*.

Snoot. Slecht, bepaaldelijk van land. *Snoode lant*, 291; *zeer sobere ende snoode lant*, 435; *tsnootste*, 90, 108, waarvoor elders: *tquaetste*, 47. — *Quaden*

znooden dijck, 560. **Snootheyt van den lande**, 292.

Sober. Van land, zie *Snoot*. **Soberlick**, gebrekkig, armoedig. *Deselve huysen sijn soberlick weder opgetymert*, 569.

Som. Sommigen. *Vercost in diverschen tijden, som binnen 30 jaeren, som binnen 10, 13 jaeren*, 53.

Sonder, 24. Uitgezonderd. *Sonder de vroenvisch*, 518.

Sonderlinge, sonderlange, 78. Bijzonder. *Geen sonderlinge neringen*, 19. Ook als adverbium, bepaaldelijk. *Ende sonderlinge de voorn. Bolle zegt, dat hy valckenaer es*, 23. Daarvoor elders **Sonderlinx**, 338.

Sparen. *Hat meeste prouffit dat zy hebben, dat es met sparen*, 15. *Zy generen hem principaelyck met bouwerye ende spaeren*, 263. Het schijnt twijfelachtig of *Sparen* hier wel in den zin van *niet uitgeven* kan bedoeld zijn.

Spelet, 381. Spelt.

Spoeye, 464. Sluis, bepaaldelijk uitwateringssluis.

Staelgen, 506, 518. Drukfout voor **Scaelgen**.

Staen. In stand blijven. *By staenden dijck*, 133; *by staende dijcken*, 35, 59, indien de dijken blijven staan. Elders in denzelfden zin: *inbreecken van dijcken niet gereeckent*, 228. *By staende sluysen*, 144. *Staende sluysen ende molenen*, 427. Vandaar **Staende**, gedurende. *Staende dese oorloge van Gelre*, 140.

Stal. Plaats in de hal of op de markt. **Stalgelt**, de huur, die daarvoor aan de stad betaald wordt, 237.

Stalen. Houten staken, waarmee men

in een water een gedeelte ter vischvangst afzonderd. *De stalen bevisschen*, 351.

Steecken. In het klein verkoopen: *butter steecken*, 324. *Wijn steecken*, 412.

Steenplaats, 392. Steenbakkerij.

Stellen. 1) Van den omslag, regelen. *Stellen*, *verstellen*. Verg. *Setten*. 2) In den omslag aanslaan. *Ende zijn die luyden zoe zeer belast, dat men die niet stellen en mach*, 440.

Stock, een *stock deelen*, 176. Drukfout voor **Soock**.

Stock, 67. Kerfstok. *Seggen dat zy huere porsie van de bede tsamen kerven up één stock*, 397, dat zij op één quote staan, en dat deze niet tusschen beide gehuchten gesplitst is.

Stockwaerder, 409. Stokbewaarder, cipier.

Stonde. Wijle, tijd. *By hem upgebracht tot twee stonden*, 9. *Tot diversche stonden*, 338.

Stoop, 465. Inhoudsmaat, houdende 2 mingelen = $\frac{1}{16}$ anker. Zie **LELONG**, *Koophandel van Amsterdam* (8^e druk), I. 440.

Stooter. Volksbenaming voor een of ander muntstuk. In lateren tijd deed een stooter $2\frac{1}{2}$ st. Welke munt van welke waarde bedoeld wordt bl. 165, is niet te bepalen.

Strange, 30. Strand.

Strate, 533. Hetzelfde als weg, *heerwech*, 530, bepaaldelijk de zoogenaamde Langstraat.

Strecken. Bestrijken. *Innecommen mach heure porsie in de beden niet strecken*, 194. *Dat al niet strecken en mochte tot de voors.* 10,000 \mathcal{L} toe, 246.

Strijcken. Van linnen en laken, uitmeten, verkoopen. Bepaaldelijk ge-

bruikt ten opzichte van den accijns van linnen en laken. *Van strijckene plachmen maer twee groten te geven*, 245. De belasting zelve heet **de Streeck**. *Streeck van wolle ende lindelaickenen: vreemde luyden, die laicken uylmeten*, (betalen) *van een webbe ende een stuck laickens van elck 1 oert st.*, 334. Of ook wel **Strijckerye**. *Die strijckerye: van elck half laicken geeft men $4\frac{1}{2}$ d. gr.*, 242. Elders heet zij de **Reepe**. Zie op dat woord.

Stroo. Inhoudsmate. *Een stroo was*, 176. *Een stroo buckinx, een stroo sprots*, 383. Bij **VAN MIERIS**, IV. 1066, *Dry stroo bokings voor een vat swaerts*. In lateren tijd rekende men te Amsterdam een stroo bokings op 500 stuk. Zie **LELONG**, *Koophandel van Amsterdam* (8^e druk) I. 662.

Stijfsel. Bevestiging. *Tot stijfsel van de spoeye*, 464.

Zuyger, 466. Een zuiglam. **Suyger calf**, 382.

Zuver. Wat overschiet van het inkomen, na aftrek der uitgaven, het saldo, 9, 103, 240.

Zwaemaet, **Suamaet**. Zie *Mergen*.

Zweens. *Een 100 zweens*, 178. De beteekenis van dit woord is ons niet duidelijk. In de *Handv. van Amsterdam*, 2105, vinden wij, in hetzelfde verband, in plaats van een 100 zweens: *een hondert zweets ijser*; doch dit schijnt een bedorven lezing, immers in de Ordonnantie op het Stapelrecht, bij **VAN DE WALL**, *Handv. van Dordr.*, 1015, vinden wij, onmiddellijk na een *quartier wit souts*, vermeld vier *quartier Sweens, die maken vijf quartier Dordrechts*. Onder Sweens schuilt dus een

plaatsnaam, en wel de naam van een haven, waaruit zout gehaald werd. Men zou kunnen denken aan het Swin, dat regelmatig Sweens in den genit. en Sweensch als bijv. nw. heeft.

Zweep. *Dienen mitter zweep*, 47, wagen dienst presteeren. Daartoe waren enkele dorpen, Heemstede, 's Gravenhage, verplicht. De aard van dezen heerendienst wordt, wat 's Gravenhage betreft, aldus verklaard: *Zy zijn schuldich den Prince te dienen, alsoe lange als hy in Hollant es, tusschen Maze ende Zype, mit 14 wagens*, 343.

T.

Tafter, 135. Hetzelfde als *ten afteren*, 198, ten achter.

Teelant. Zie *Lant*.

Teelt. Vangst. Seizoen geschikt voor de vangst. *Als die teelt aencompt*, 468, wanneer zij op de jacht uitgaan.

Teffens. In eens. 20 tonnen biers *teffens opslaen*, 137. *Alsoe sy dit teffens niet vervallen en sullen mogen, dan mitter tijdt*, 333.

Te hants. Thans, 157. *Te hants staen vergaen*, 23, zijn thans in verval.

Terre, 412. Teer.

Thins. Schot, pacht. *Thins ende herfstbede*, 66. *Thinspenning*, 157. *Thynspachten*, 356.

Thol. Belasting, inzonderheid op bier, zie 466, en op boter, 334.

Tierenthey. Een stof half wol half garen. Fr. *tiretaine*.

Tijbuckinck, 70. IJbokking.

Toedrincken. Om niet geven. *Zy drincken het lant malckanderen dicwils toe*, 372. In het lat. *propinare*; vandaar *propiner*; in het mnl. *propijn*,

geschenk. Zie *ALKEMADE, Displegtigheden*, II. 20, 25.

Toemaecken. Van land, voor den landbouw geschikt maken. *Verdolven lant, dat men niet bepoeten* (zie op *Elst*) *of toemaicken en mach*, 303. *Alsoe het meest uyt veenen toegemaeckt es*, 345. *Arm veenlant, dat moeten zy maecken ende onderhouden met poertaarde* (pootaarde), 372. Vgl. *OUDENHOVEN, Zuyt-Hollant*, bl. 24. In denzelfden zin *lant maecken*. *Seggen dat zy hen generen mit turf te delven ende tlant te met te maecken*, 320.

Tonne. 1) Inhoudsmaat, a) van vochten, inzonderheid van bier, = 128 mengelen of 64 stoopen. Zie *LELONG, Koophandel van Amsterdam* (8^e druk), I. 441; b) van droge waren, van haring = $\frac{1}{2}$ last. Men onderscheidt *grove* en *smalle* tonnen, die tot elkan- der in verhouding staan als 3:4. 2) Drijvend bakken voor de scheepvaart, 173. 3) Hoogtemaat. *Men sall de stede alomme wel een tonne moeten heegen*, 174.

Toogen. (Thans nog *Betoogen*). Toonen. *De burgemeesters hebben ons noch getoecht diversche gebreecken*, 516.

Transport. *Renouvellement du transport et scillaete*, 498. Verponding, om- slag, bepaaldelijk die van Vlaanderen.

Transscreven, 609. Denkelijk, overgeschreven, *transscripta*.

Travel. *Een travel tonne*, 242. Bij *VAN MIERIS*, III. 683, lezen wij: *Een broutte, dat is twaalf travel vaten vol biers*. De uitdrukking is ons overigens onbekend.

Trousse van rekeningen, 322. Bun- del, lias.

Tuyning. (?) *Ende hebben upte Linghen*

een tuyninge, die zy houden alle 4 of 5 jaeren eens, 600.

Tweedeel. Zie op *Deel*.

U.

Uytgaen. Sterven, van geboomte. *Alle thout uytginck, overmits den zouten water, 57. Dat het hout uytgegaen ende verdroegt is, 291.*

Uytgedaen, 102, 147. Uitgezonderd.

Uytgeseyt, 93, 154. Uitgezonderd.

Uytgesteecken, 90. Uitgezonderd.

Uytlage. *Te uytlage leyden, 324, de stad uitleiden, uitzetten. Vgl. VAN DE WALL, Handv. van Dordr., bl. 279.*

Uytlanders. Lieden die niet op het dorp thuis behooren, 61. Evenzoo *Uthemse personen, 62. Zie Lant.*

Uytroeyen. Verhuizen. *Eenige zijn uytgereyst, ommadat zy aldaer te veel te gelden hadden, 253. — In dezelfde beteekenis wordt gebruikt: zijn vertogen, 78, 140; mitter wonen getogen, 136.*

Uytscheyden. Aftrekken. *Ende hierinne es uytgescheyden (is niet begrepen) 123 Rh. gl., 455.*

Uytsetten van den coern, 334, 460.

1) Verkoopen naar buiten de stad.
2) Het recht daarvan geheven; waarvoor elders: *van tcoern, dat upt solder gelegen heeft ende weder uytgaet, 381, 387. Verg. Scepelgelt.*

Uytslach van den wijn, olye ende zeep, 168. Belasting te Amsterdam van hetgeen *uyter stede gescheept ende gevoert wert, of buyten wert verkoft, 178.* Wij gebruiken nog, om het tegenovergestelde uit te drukken, het woord *Inslaen. Verg. Uytsetten.*

Uytsnijden, 177. Van laken enz.,

in het klein, bij de el, verkoopen. In denzelfden zin *Uytmeten, 334.*

Up. De woorden samengesteld met *Up* zie bij *Op*.

V.

Vaeren. Zoowel van wagens als schepen gebruikt. *Ter zee te vaeren (waarvoor ook zeevaeren, 98). Mit wagen vaeren ende schuyt vaeren, 39. Ter merct vaeren, 181. Vaeren visschen, ter vischvangst varen. Ende varen nacht ende dag visschen, 540. Vaeren wonen, verhuizen, gaan wonen. Die varen wonen ter plaetsen daer geen compositie en es, 8. Daarvoor elders Vervaren, ver-vaeren in andere dorpen, 161; en Wechvaeren. De rijke zijn wech gevaeren, 227; en Ontvaeren. Hemluyden zijn wel ontvaeren 20 schotponden, d. i. personen, die te zamen wel op 20 schotponden stonden, zijn van hen weggetrokken. Zie Vertrecken.*

Vaarttuig. Wij voegen onder dit opschrift de verschillende benamingen bijeen, die voor allerlei vaarttuig in de Informacie voorkomen; de meeste behoeven geen verklaring. *Schepen van oorloge, 439. Coopschepen, 476 (waarvoor coopvaerders, 468). Waterschepen, 208 (waarmee visch vervoerd werd). Turfschepen, 379. Rijschepen, 36, 68, 157. Coggeschepen, 390. Ende hebben 83 binnenlantsvaerders, als coggeschepen ende rijschepen, die in Brabant, Vlaenderen ende alomme vaeren om vracht, 183. (Van Cogge komt ons Kof). Veerschepen, 520. Lantschuyten, 379. Schuytkens, 268. Schouwe, 84 (zie Scuwen). Zeeboeten, 166. Boetkens,*

268. *Harinckschepen*, 21. *Harinckbuy-sen*, 203. *Buysen*. *Pincken*, 21. *Slab-schepen*, 166. *Slabbooten*, 21. *Slep-buysen*, 280 (zie *Slabharinck*). *Maersche-pen* (waarvoor schepen met *maersen*, 85; zie *Maers*). *Zeynschepen* (zie *Zeyn*). *Hoede*, 44. *Hoedeschepen*, 525. *Heude-naer*, 468. *Geboyde heuden, die men bercken* (ons *bark*) noemt, 520. *Boyer*, 157, 182 (zie *Geboyd*). *Hulck*, 520. *Ever*, 78.

Vack, 89. Vak, stuk. *Een vack muysr*, 197. Vooral van dijken gebruikelijk. *Zy hebben 212 roeden gemeen vaecken dijck*, 89. In denzelfden zin **Lijn**. *Zy hebben 14 lijnen te houden*, 33. Vgl. *Slag*.

Valcklegge. Plaats waar de valken gehouden worden (P). *De valcklegge be-waeren*, 23, valkenier zijn. Bij VAN MIE-RIS, III, 254, beveelt Hertog ALBRECHT zijn havikkier *onse legghe in Haarlem-merhout te beriden*.

Veel uyt meest alle, 606. Verre-weg de meeste.

Velexchijs, 243. Exchijs van het zeem, *van vellen daer men zeemleer of maeckt*, 382.

Verckensweyt, 382. Ingewand van een varken.

Vercoopen. Rente verkoopen. Geld opnemen. *Zy en hebben geen geloof ge-hadt te vercoopen*, 293. **Vercopinge van renten**, 78. Ook **Copinge**. *Groote zwaere leeningen, scattingen ende copin-gen*, 245.

Verde. Hetzelfde als *ver, verre*, 165.

Verdingen. Overeenkomen, transi-geeren. *De tappers die verdinghen tegen de exchijsmeester, ende de buyren voorts tegen de tappers van tguendt dat zy van*

een vat biers geven, 569. Met den vijand overeenkomen om de plundering af te koopen. *Ende hebben moeten verdingen, zoolange de oorloge van Gelre duerde*, 223.

Verding. Afkoopsom. *Verding ende brandscattinge*, 200. *Gevangen ende ge-rooft boven verding*, 255. *Gesteld in verdinge van den Gelderschen*, 508.

Verdragen. Transigeeren, door de vingers zien. *Doe men scarp toesien ende nyemant des verdraghen moste*, 181.

Verdrach. Transactie, oogluiking. *Son-der verdrach of disimulatie*, 3.

Vergaen. Vervallen. *Verarmt ende vergaen*, 208. *Brouweryen, die dagelick vergaen*, 469. Te niet gaan. *Haertste-den, die geschapen zijn te vergaen*, 41. *Een nering, die geheel vergaen ende te nyete es*, 433. *Vergaen mitten wateren*, 57. *Vergaen mitter zee*, 104. *Vergaen in hem selven*, 124. Soortgelijke uit-drukking: *mitten inbreck van den water geheel ende all verdorven*, 157.

Verhueren. Van belasting, de op-brengst verpachten, 37. Van daar **Ver-huerbouck**, het boek, waarin aantee-kening wordt gehouden van de som-men, waarvoor in achtereenvolgende jaren de belastingen zijn verpacht.

Verlaet, 379. Sluis. *tVerlaet win-den*, 388. Hetzelfde als *de sluysen schie-ten ende winden*, 378, de sluis openen en sluiten.

Verlaat, 433. Onjuiste uitdrukking voor *verlaten*.

Verlange. In langen tijd niet. *Zy zijn geschapen verlange aldaer weder te comen*, 519.

Verleggen. Voorschieten. *Mergengelt, twelck de huyluyden verleggen, ende cortent den eygenaere* (van de huur)

598. *Verschoten, te cort gehadt ende verleyt*, 185. *Omme te vervallen de verleyde penningen*, 406, om het voorshot terug te betalen.

Verschot. Aftrek. *Waerbij de laickenen geen verschot of vertieringe gehadt en hebben*, 345.

Versegelen. Zie op *Rente*.

Versetten. 1) Van regenten en ambten, andere in plaats der aftredende kiezen. *Van de 4 personen versetten zy alle jaer de 2*, 287. — 2) Van eigendommen, veranderen, vervreemden. *Vroonlant, dat zy niet en mogen vercoopen noch versetten buyten consent van den abt van Egmond*, 33. 3) Van den omslag, zie onder *Setten*.

Verstaen. Gehoor geven. *Dat zy u ernstelyck verstaen ende obedieren*, 3.

Verstandel, 254. Verstandig.

Versterven. 1) Van personen, sterven, wegsterven. *Personen, die wech ende verstorven sijn*, 16. *Zy sijn vermindert overmits versterften*, 28. Ook in overdrachtelijken zin. *Alsoe twee van den rijksten woninghen verstorven sijn, die in andere dorpen vertrocken sijn*, 268, twee van de aanzienlijkste woningen staan ledig, omdat de bewoners naar elders zijn verhuisd, en er is geen uitzicht dat zij weer betrokken zullen worden. 2) Van lijfrenten, te niet gaan door den dood van den rentehouder. *Boven al tguendt datter af verstorven es*, 9.

Verstuvven. Door het stuiven van het zand onbruikbaar worden. *Haertsteden, die geheel verstuvven van den sande*, 159. *Alsoe tverstoven is mitter sande*, 151. *Een snoot lant, dat dagelick verstuyvet mitter duyne*, 167.

Vertieren. Verkoopen, slijten. *Die laeckenen gouden bet ende werden bet vertiert*, 245. *Wolle, die men binnen vertiert*, 180.

Vertieringe. Aftrek. *Waerbij de laickenen geen verschot of vertieringe gehadt en hebben*, 345. *Vandaar, handelsdrukte. Daer geen of selden vertieringe es van vreemde luyden*, 166.

Vertouven. Uitstel lijden. *Wat te kort komt, moeten die rentiers vertouven totten naesten jaere*, 21, moeten zij goeds houden.

Vertrecken. Verhuizen. *De rijkdom vertreckt in de steden*, 319. *In denzelfden zin vertrecken wonen. De rijkdom vertreckt wonen in andere plaetsen*, 35, 38, 69. *Daarvoor ook trecken wonen. De rijkdom treckt wonen in andere plaetsen*, 54. Zie verder *Vaeren*. 2) *Uitstellen, Dat wy de saecke niet langer vertrecken en mochten*, 503.

Vervallen. 1) Vergaan. *Stagen dagelick en vervallen*, 526. Zijn in gestadig verval. 2) Betalen. *Het croengelt, dat zy eens sjaers betaelen, dat zy zwaerlick vervallen*, 595. *Asterwesen vervallen*, 430. *Oncosten, die zy zullen moeten vervallen*, 174.

Vervolgen. Verhalen, een schuldvordering op iemand. *De schuld vervolgen aen tlandt*, 408. — *Aanhouden, dringend verzoeken. Zy zouden gaerne vervolgen aen mijn gen. heere omme die stede te mogen vestigen ende sluyten*, 76.

Vierijzer of Vuurijzer. Muntstuk, zoo genoemd naar de insigniën van het gulden vlies, die het ten stempel droeg. Oorspronkelijk had het slechts een stuiver gegolden, maar de prijs was gestegen; volgens KILIAAN geldt

het *dry blancken* (= $2\frac{1}{4}$ st.). Hier, 170, wordt het op $9\frac{1}{2}$ groot ($4\frac{3}{4}$ st.) geschat, doch denklijk zal het dubbele vierijzer bedoeld zijn.

Vischschip, 518. Visschers- en vischverkoopersnering, evenals coopmanschip en diergelijke.

Vlichgoed, 549. Ons overigens niet bekend.

Vloetvisch, 176. Hetzelfde als *Rivierisch*, 381.

Voorburch. 413. **Voorburcht**, 336. Hetzelfde als *voorstad*, 449.

Voorvader. Voorganger. *Die prochi-aen heeft zijn voorvaders hooren seggen*, 475.

Vredemaickers. In de dorpen onder Medemblik, Hoorn en Edam heeten dus die elders Schotrekenaars en Schotvangers worden genoemd. *Vredemaickers, die tlantschot rekenen ende ontfanghen*, 94.

Vrij. 1) Van land, dat den bezitter in vollen eigendom toebehoort. *Dat lant dat zy hebben, daerof es dat derde part vry lant ende de ander tweedeelen es vroomlant*, 33. — Vrij staat dus ook tegenover belast met renten. *Aldus en ist geen vry eygen lant, maer mit grooten commer belast*, 360. — *Vrij gelt*, waarvan niets te betalen valt. *De huyluyden cortent den eyghenare, ten waere dat sy om vry gelt hueren*. 598. *De morgen es waerdich in huere $5\frac{1}{4}$ st. vrijs gelts*, 608. 2) Hetzelfde als *bedevry*, 163, *schotvrij*, 454. *Mits dattet andere lant vry is*, 345.

Vrijheyt. Het grondgebied van een stad buiten de poorten, waarop nog de stads voorrechten en vrijheden gelden. *De vrijheit van der Goude gaet*

een quartier mijle weechs rontsomme, 381. In denzelfden zin elders **Vrijdom**, 478.

Vrijen en bevrijden. 1) Vrij, schotvrij maken. *Vijf of ses huysen, staende in Ouderschie, die die van Delft vrijen willen*, 479. *De reste van den mergentalen staen onder den proost van Coninxvelt, die deselve bevrijt*, 353. In denzelfden zin elders: *Die abt hout zijn lant vry*, 42. 2) De onkosten opbrengen. *1000 mergen, die hem selven nauw vryen en mogen van den oncost*, 300. *Dat een lant tander niet vryen en zoude moghen*, 346, het eene land is niet zoo vruchtbaar dat het ook de belasting van het andere onvruchtbare zou kunnen opbrengen.

Vroon. Heerlijk. **Vroomlant**. 1) Land, dat den heer toebehoort, *vroomlant, twelck mijn genadichen heere toebehoort*, 232. 2) Land met heerlijke rechten bezwaard. *Dat derde part es vry lant, ende dander tweedeelen es vroomlant, dat zy niet en mogen vercoopen noch versetten buyten consent van den abt van Egmond enz.*, 33. **Vroomwateren**, 237. Vischwateren, die aan den landsheer behooren, of behoord hebben, ook alleen **Vroomen** genoemd. *De erf-pacht van de vroenen*, 239. **Vroomvisch**. Doorgaans zalm, steur en elft. Op bl. 518, naar het schijnt, kleine rivierisch. *Witvisch of vroomvisch* lezen wij in het *Register* van v. d. GOES, 1—3 Juni 1559.

Vullens, 172. Vuilnis.

W.

Waecken. Wacht houden, tegen wild dat het gewas zou schaden, 27,

30, of tegen den vijand, 71. **Waac-
kers**, die by dage ende nachts de thoor-
nen, boomen ende poorten bewaren, 172.

De waecke stellen. Bepalen wie wacht
moet houden, 84. **Waeckbouck**. Re-
gister van de haardsteden of wonin-
gen, die in tijden van gevaar buiten-
gewone wakers moeten leveren, 180.
tBouck, daer zy de waeck uyt stellen,
389. Het houden van dat boek heet
de waeck scrijven, 409. **Hooftman van
de waecke**. Regent, die het waken
regelt, 84, elders alleen **Hooftman** ge-
noemd, 12, of ook wel **Steller van
der waicke**, 413, of **Waeckstelre**,
409.

Waege. De waag. **Waegegelt**.
Waechgelt. Belasting geheven van wa-
ren, die op de stadswaag moeten ge-
bracht worden, om daar te worden
gewogen, 11. De belasting blijft den
naam behouden, al wordt ook de ver-
plichting om de waren ter waag te
brengen opgeheven. Zie 179. — Niet
te verwarren met **Waechgelt**, belasting
op de wagens, te Heusden, 431. (Zie
Weechgelt).

Wagen. Maat, denklijk zooveel
als op eens gewogen wordt, op een
schaal kan liggen. *Zes wagen (glas) voor
tlast*, 177. Bij VAN MIERIS, III. 146.
*Twaelf wagen (loods) voor dat voeder
gereekent*.

Wael, 63. Gat in eenige waterkee-
ring of dijk.

Waerd, 78. Waardig. *De huysen
zijn veel waerder ende staen tot meer-
der prijs*, 413.

Waerdijn. Stedelijk beambte met
het keuren van waren belast. *Van de
draperie*, 169. *Van der brouwerie*, 172.

Waeron. Waarborgen. *De kercke
waert 40 £ gr.*, 476. **Gewaerde rech-
ter**, 528. Gezworen rechter.

Waerlick. Wereldlijk. *Diversche gees-
telicke ende waerlicke personen*, 54.

Waerscip, 37, 40. Regeeringspersoon
opsommige plaats van West-Friesland,
van soortgelijke bevoegdheid als de
Ambachtsbewaarder en de Schotvanger
elders. Men vindt hier ook genoemd
Waerscipper, 128. **Waersman**, 566.

Wandsnijder. Die wand of laken
uitsnijdt, bij de el verkoopt. Zie *Uyt-
snijden*.

Watering, 356, (**Wetering**), **Wa-
tergang**, 378, **Waterloop**, 72, **Wa-
terschap**, 375, **Waterscip**, 553,
Vlyet, 437. Alle synoniemen, zoo-
veel als sloot. **Waterscip** komt ook
in de hedendaagsche beteekenis van
polder voor. *tWaterscip van Woerden
ende Bodegraven*, 251. In denzelfden
zin een enkele maal **Watering**. *Alsoe
de twee dorpen één wateringe es*, 427.
De bosem van de wateringe, 208.

Waterschip. Zie *Vaarttuig*.

Webbe. Van weven, het weefsel,
de maat van het linnen, naar het schijnt
100 ellen lang, 12.

Wechdragen. *Die zijn goet wechdra-
gende waerdich 100 gl. eens*, 285, die
zijn ruim 100 gl. waardig. *Ende es elck
schotpondt 100 £ gr., eens wechdragen*,
161. Vgl. *Eens*.

Wechlopen. Weggespoeld, wegge-
slagen worden. *Seggen, dat mits desen
inbreek de driedeel van den dijck wel
wechgelopen es*, 201. *Een van heur
poorten es mitten vorst wechgelopen*,
198, door den ijsgang weggerukt. Zie
Astopen. Verg. onze hedendaagsche

spreekwijs: het land loopt onder, enz.

Wechvloyen. Wegstreamen. *Drie huysen sijn mitten inbreck van de dijcken wechgevoylt*, 91. *Elders Ofgevoylt. Hem sijn twee huysen ofgevoylt*, 531.

Wechwielen. Zie *Wielen*.

Weder. Evenals *whether* in het Eng., of. *Weder tselve binnen of buyten gebruyckt wert*, 305.

Weechgelt. Wat wij to* noemen. *Weechgelt van tpaert 1 oertgen*, 524.

Weeck. Bouwvallig. *Poort, die cranck ende weeck is*, 464. *Brugge, die zeer weeck es*, 465.

Weer, 251. Een stuk lands van onbepaalde maat, doch één geheel uitmakende, door slooten of andere schuttingen omgeven. *Zy estimeren elcken weer meer dan een mergen*, 529. In denzelfden zin *elders, Acker en Hoeve*.

Weet. Weede, een plant, waarvan een blauwe verfstof getrokken wordt. *Een vat weets*, 177, d. i. asch van weede, door linnenbleekers gebruikt, pestel.

Weynige. *Ter cause van der weynige van Wijckersant*, 436. De zin dezer woorden is duister; misschien schuilt er een schrijffout.

Wet, 73. Hetzelfde als het *Gerecht*, eigenlijk de Schepenen, maar ook Burgemeester en Schepenen in tegenstelling met de Vroetschap of den Rijkdom.

Wich goeden. 544. Drukfout voor *Vlichgoeden*, 549.

Wichpolder, 544. Drukfout voor *Vinckepolder*.

Wicke, 381. Zekere peulvrucht. Zie WEILAND.

Wielen, wechwielen. Van het water, ondermijnen en doen vervallen. *Een van den voorn. sluysen es wech gewielt*, 443.

Wieling. Hetzelfde als *Wael*. *Open oorloge, open wielinge niet gereeckent*, 550.

Wijder, 323. Verder, in het vervolg.

Wijn. De volgende soorten van wijn worden vermeld: *Rinsche*, 261. *Westersche*, 262 (d. i. zuidelijke, in tegenoverstelling van Rijnsche). *Petauwe*, 411 (van Poitou). *Cleyne wijnen*, 20 (*petits vins*. *Petauwe ende andere cleyne Fransche wijnen*, 178). *Maleveysye en Romensye*, 178 (Grieksche wijnen). *Bastarden*, 262. KILIAAN: „*Bastard wijn: Vinum passum, dulce et generosum, ex wis passis et sole siccatis expressum.*”

Wynnen, huyre wynnen, 127. Van daar **Winnings** voor kostwinning, verdienste. *Indien zy een half jaer sonder winninghe waeren*, 117. *Coomanscepen, neeringen ende andere winninghen*, 246.

Wint, 325. Molen, molenrecht. Daarvoor *elders: dat gemael van den molen*, 403.

Woesteyn. Volgens KILIAAN hetzelfde als *fusteyn*, d. i. *gossypium*. Fr. *futaine*, thans *bombazijn* geheeten.

Wol. De volgende soorten worden genoemd: *Schotsche*, 345, van *Schotland ende Nieucasteel*, 178. *Westfaelsche*, 196. *Casteelsche ende Spaensche*, 85. *Ingelsche wolle*, 183, die over Calais en Grevelingen komen, 178, 245.

Wrochten, 339. Oud imperf. van *Werken*.

Z. zie onder S.

VERBETERINGEN.

Bladz. vii, regel 23	<i>staat:</i> 1594	<i>lees:</i> 1494
" 1, " 15	" Salms	" Salins
" 2, " 4	" bebloyt	" bevloyt
" 15, " 15	" Sparen.	" sparen.
" 16, " 22	" Sceffen	" Steffen
" 24, " 16	" 1100 maechden	" 11000 maschden
" 36, " 9	" schotbeden	" schot, beden
" 89, " 21	" ende [misen]	" ende Misen
" 102, " 7	" upten V ^e ar ^{le}	" upten IV ^e ar ^{le}
" 111, " 7	"	"
" 115, " 10	" } bouveringe	" } bouneringe
" 119, " 3 v. o.	" }	" }
" 130, " 20 en volg.	aldus te lezen:	

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy int voors. dorp geenrehande assijsen en hebben, maer zijn belast mit renten gelijk die van Oestwoude hiervoor.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns Genadichs Heeren beden enz.

Bladz. 175, regel 12 v. o.	<i>staat:</i> gesloten	<i>lees:</i> gesleten
" 176, " 11 v. o.	" stock	" scock
" 178, " 4	" senge loots	" seuge loots
" 179, " 3 v. o.	" Westvaels Donck	" Westvaels douck
" 187, " 4 v. o.	" zeebanck	" zeevanck
" 221, " 1	" Doenendrecht	" Doevendrecht
" 237, " 1	" runderexchijs	" rundeëxchijs
" 237, " 19	" stede, vesten	" stede vesten
" 242, " 2	" ende 3 ct.	" ende 3 st.
" 243, " 8	" [nut.]	" mith.
" 246, " 5 v. o.	" wederomme gesleghen	" weder ommegesleghen
" 291, " 13	" 60 steecken	" 150 steecken
" 333, " 16	" vervullen	" vervallen
" 334, " 5	" oest.	" oeft.
" 354, " 2 en 4	" lantgister	" lantgifter
" 380, " 5	" costimente	" castimente
" 380, " 8	" plantingen	" platingen
" 415, " 13 v. o.	" besteert	" besteeft

VERBETERINGEN.

Bladz. 459, regel 9		<i>staat</i> :	hutsloeten	<i>lees</i> :	hucsloeten
" 467, "	13	"	195	"	334
" 504, "	13 v. o.	"	roedermout	"	roedermont
" 506, "	12	"	staelgen	"	scaelgen
" 510, "	3	"	Byderwaert	"	Ryderwaert
" 518, "	4 en 7	"	staelgen	"	scaelgen
" 533, "	9 v. o.	"	yutgedolven	"	uytgedolven
" 544, "	5 v. o.	"	wichgoeden	"	vlichgoeden
" 544, "	4 v. o.	"	Wichpolder	"	Vincke polder
" 544, "	1 v. o.	"	wichlanden	"	vlichlanden
" 549, "	10 v. o.	"	wichgoet	"	vlichgoet
" 549, "	4 v. o.	"	wichgoeden	"	vlichgoeden

In de verklarende woordenlijst hadden nog enkele woorden als *Heenlant*, bl. 159, *Hutsloeten*, 459, [*scoude*] *houts* 179, waarvan wij geen verklaring weten te geven, vermeld moeten worden.

Woorden tusschen [] besloten waren met geen zekerheid in het Hs. te lezen.